ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ოსმალური დოკუმენტური წყაროები აფხაზეთისა და აღმოსავლეთ შავიზღვისპირეთის შესახებ (XVII–XVIII საუკუნეები)

ოსმალური ტექსტი ქართული თარგმანით, შესავლით, გამოკლევით, ტერმინოლოგიური ლექსიკონითა და ფაქსიმილეებით გამოსაცემად მოამზადეს პროფ. **გიორგი ანჩაბაძემ** და პროფ. **ნოდარ შენგელიამ**

თბილისი 2012

İLİA DEVLET ÜNİVERSİTESİ

ABHAZYA VE DOĞU KARADENİZ KIYLARI HAKKINDAKİ OSMANLI BELGELERİ (XVII -XVIII yüzıyılar)

Osmanlıca Metun, Gürcüce Tercüme, Giriş, Terminolojik Lügatı, Faksimile Neşretmeğe Hazırlıyan Prof. **Giorgi Ançabadze** ve Prof. **Nodar Şengelia**

ه عثمانلی بلکەلری ابحازیا و دوغو قره دکز قیلری حقندەکی

/ اون یدینجی و اون سکزنجی یوز یللری /

Tbilisi 2012

ILIA STATE UNIVERSITY

THE OTTOMAN DOCUMENTARY SOURCES ON THE ABKHAZIA AND BLACK SEA EASTERN LITTORAL

(17th-18th cent.)

The Ottoman Text, with a Georgian translation, introduction and facsimiles, prepared for publication by prof. **George Anchabadze** and prof. **Nodar Shengelia**

Османские документальные источники об Абхазии и Восточном Причерноморье XVII – XVIII вв.

Османский текст с грузинским переводом, введением, исследованием, терминологическим словарем и факсимиле подготовили к изданию проф. **Георгий Анчабадзе** и проф. **Нодар Шенгелия**

Tbilisi - Тбилиси
2012

შოთა რუსთაველის სახელობის ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
Shota Rustaveli National Science Foundation

აღნიშნული პროექტი განხორციელდა შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით (გრანტი №B 10-10). წინამდებარე პუბლიკაციაში გამოთქმული ნებისმიერი მოსაზრება ეკუთვნის ავტორს და შესაძლოა არ ასახავდეს ფონდის შეხედულებებს.

This project has been made possible by financial support from the Shota Rustaveli National Science Fondation (Grant №B 10-10). All ideas expressed herewith are those of the author, and may be not represent the opinion of the Foundation itself.

www.rustaveli.org.ge
უფასო გამოცემა

საგრანტო პროექტი შესრულებულია
ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტში

ISBN 978-9941-9238-2-1

შ.პ.ს. გამომცემლობა **ORIENT**
E-mail: orientge@yahoo.com

რედაქტორისაგან

ნაშრომი ეძღვნება საქართველოს ეროვნული აკადემის წევრ-კორესპონდენტის, პროფესორ ზურაბ ანჩაბაძის ნათელ ხსოვნას. წინამდებარე კრებულში წარმოდგენილი დოკუმენტური წყაროები აფხაზეთისა და აღმოსავლეთ შავიზღვისპირეთის ოსმალური ციხესიმაგრეების ისტორიის შესახებ XVII-XVIII საუკუნეებში ერთერთი საუკეთესოა აღნიშნული მხარის სოციალურ ეკონომიკური და პოლიტიკური ისტორიის უკეთ წარმოსაჩენად. ეს წყაროები ინახება ქ. სოფიის კირილესა და მეთოდეს სახელობის სახალხო ბიბლიოთეკის აღმოსაელურ განყოფილებაში. აქ მილიონზე მეტი ოსმალური დოკუმენტური წყაროა. ისინი თავის დროზე ძალიან იაფად შეიძინა ორმა უცხოელმა ფაბრიკანტმა თურქეთში, ეს მასალები ბულგარეთ-თურქეთის საზღვარზე დააკავეს და დიდი დავის შედეგად ამ კოლექციის ნახევარი, სულ 100 დიდი ტომარა დარჩათ ბულგარელ ფაბრიკანტებს. მეორე ნახევარი კი თურქებმა ადგილზე გაანადგურეს პროტესტის ნიშნად. ეს 100 ტომარა,რომელიც ფაბრიკანტებს დარჩათ, წაიღეს და სოფიაში გადამალეს. ეს ამბავი მოხდა გასული საუკუნის 30-იან წლებში.

მერე დაიწყო მეორე მსოფლიო ომი. მასალებისათვის არავის ეცალა. მის შემდგომ პერიოდში დაიწყო ამ მასალების შესწავლა–დამუშავება. სოფიაში ამ პერიოდში მოღვაწეობდა ოსმალურის შესანიშნავი მცოდნე ნიკოლო პოპოვი, რომელმაც იტვირთა ამ მასალების დამუშავება. მან აღზარდა მთელი თაობა ოსმანისტებისა, როგორებიც იყვნენ ბისტრა ცვეტკოვა, ვერა მუტაფჩიევა და სხვები. მათ მნიშვნელოვანი როლი შეასრულეს ამ წყაროების დამუშავების საქმეში. ამ ოსმანისტებს შემდეგში გამოუჩნდნენ მათი საქმის ისეთი გამგრძელებლები როგორებიც იყვნენ ასპარუხ ველკოვი, სტეფან ანდრეევი და პეტკო გრუევსკი, რომლებიც ითვლებიან ბულგარული ოსმანისტიკის ბრწყინვალე წარმომადგენლებად.

ამ კრებულის ერთ-ერთი ავტორი, პროფ. ნოდარ შენგელია, ბულგარეთში იმყოფებოდა ხანგრძლივი სამეცნიერო მივლინებით 1977 და 1979 წლებში. მან იქ მიაკვლია რამდენიმე ათას ოსმალურ წყაროს საქართველოსა და კავკასიის ისტორიის შესახებ. მან აღწერა და მთლიანად ჩამოიტანა საქართველოში ყველა დოკუმენტი, რომელიც საქართველოსა და სამხრეთ კავკასიას ეხება. ეს მასალები დღეს ქართველი მეცნიერების განკარგულებაშია.

სწორედ ამ ფონდიდანაა ამოკრეფილი ორასი ოსმალური დოკუმენტი, რომელიც მხოლოდ აფხაზეთისა და აღმოსავლეთ შავი ზღვისპირეთის რეგიონს შეეხება. კრებულში წარმოდგენილია დოკუმენტები: სოხუმის,ანაკოფიის,ფოთის და სხვა ციხესიმაგრეების თაობაზე. სოხუმისა და მის გარშემო მდებარე ტერიტორიების შესახებ დოკუმენტები წარმოდგენილია სოხუმის ფონდში. ამ ფონდში /312-ა /200-ზე მეტი დოკუმენტია. აქ 100 საქაღალდეა. ამ ფონდში საუბარ-

ია სოხუმის ციხესა და მის გარშემო არსებულ ციხესიმაგრეებზე, ოსმალთა გარნიზონების შემადგენლობაზე, მათ მომარაგებაზე, აქვე მიმდინარე სამშენებლო სამუშაოებზე. ძალიან საინტერესო მასალებია წარმოდგენილი ოსმალთა გარნიზონების ურთიერთობაზე ადგილობრივ მოსახლეობასთან. დოკუმენტებში მოყვანილია საყურადღებო ცნობები აფხაზეთში ოსმალთა ბატონობის ისტორიის საკითხებზე.

აქვეა წარმოდგენილი მცირე მოცულობის აფხაზეთის დავთარი. მასში საუბარია აფხაზეთში შემოტანილ და გატანილ საქონელზე, აფხაზეთის ურთიერთობაზე შავი ზღვის სანაპირო ციხესიმაგრეების მკვიდრ მოსახლეობასთან. სოხუმის ურთიერთობაზე სოუჯუქთან, ფოთთან, ბათუმთან და სხვა სანავსადგურო პუნქტთან. საუბარია სოხუმში შემოტანილ მარილზე და მრავალ სხვა საქონელზე. საუბარია აღებ-მიცემობის ცალკეულ დარგებზე. დავთარში წარმოდგენილი ცნობები მეტად საყურადღებოა XVIII საუკუნის 60-იანი წლების ოსმალეთისა და აფხაზეთის ურთიერთობის ისტორიის ცალკეული საკითხების წარმოსაჩენად.

დოკუმენტებში წარმოდგენილია ფოთის ციხეში ჩაყენებული იანიჩრების, იამაკების, მუსტაფაზების, თოფჩიების, პირველი და მეორე ბეშლუიანების, სერბოლუქების და სხვათა შესახებ.

ასევე უხვადაა ნაჩვენები მეჩეთების მსახურთა: დერი საამის, მუფეტიშის, ვაიზის, დერ ხუვანის, ფეთჰ ხუვანის და მეჩეთის საქმიანობისა და მათი ჯამაგირის თაობაზე. ასევე საუბარია სოხუმისა და ფოთის ციხეებში ჩაყენებული მშენებლობის ემინისა და სხვათა საქმიანობაზე, მათდმი გაცემულ ჯამაგირზე. ქართულ ციხესიმაგრეებში ჩაყენებულ ოსმალო შენაერთთა მეთაურებს ევალებოდათ ადგილობრივ მკვიდრ მოსახლეობასთან უფრო მჭიდრო კავშირი ჰქონოდათ, მაგრამ იშვიათად თუ იყო მათ შორის კეთილი ურთიერთობა.

დოკუმენტებში საუბარია მეგრელ-აფხაზთა გაერთიანებული ძალებით ბრძოლების შესახებ ოსმალთა წინააღმდეგ. აქვეა საუბარი სოხუმის ციხესთან არსებული წყლის არხის მშენებლობის, მისი მოშლისა და ხელახლა გარემონტების თაობაზე.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ პროფ. ნ. შენგელიას მიერ ჩამოტანილი არაერთი კატეგორია ოსმალური დოკუმენტისა სრულიად უცნობი იყო ქართულ ისტორიოგრაფიაში. მაგალითად, „ხაზინის თესქერეები", „ქუჩუკ ბერათები", „სებები თაჰრირი ჰუქმები", „იაზილეები" და სხვა ტიპის დოკუმენტები. ბევრი კატეგორია ოსმალური დოკუმენტებისა პირველად შემოდის ქართულ სამეცნიერო მიმოქცევაში.

წყაროს გამომცემლებს ოსმალურ დოკუმენტებთან ერთად მიმოხილული აქვთ ქართული დოკუმენტური და ნარატიული ძეგლები, ასევე მიმოხილული და გაანალიზებული აქვთ უცხოური წყაროები. კრებულში ყურადღება გამახვილებულია ოსმალეთის რუსეთთან დამოკიდებულების საკითხებზე. ავტორები საგანგებოდ ეხებიან ოსმალო ისტორიკოსთა თხზულებებს და განიხილავენ თურქეთის არ-

ქივებში დაცულ პირველწყაროებს. მიუხედავად იმისა, რომ დღემდე ჩვენთან არაერთი დოკუმენტური ძეგლია გამოქვეყნებული, მათთვის ბოლო ხანებამდე ყურადღება არავის მიუქცევია. თურქეთის არქივები საესეა ოსმალური დოკუმენტური წყაროებით, რომლებსაც ჯერ არ შეხებია მკვლევრისა და არქეოგრაფის ხელი. ოსმალური საბუთებით განსაკუთრებით მდიდარია თურქეთის მინისტრთა საბჭოს არქივი სტამბოლში და თაფუსა და კადასტრის არქივი ანკარაში.

აქვე უნდა აღინიშნოს, არანაკლებ საინტერესო წყაროები ინახება კაიროში, სადაც უამრავი დოკუმენტური წყაროა. ეგვიპტე, როგორც ცნობილია, დიდხანს იყო ოსმალეთის იმპერიის შემადგენლობაში. ანკარის, სტამბოლისა და კაიროს არქივებში დაგროვილია საუკუნეთა განმავლობაში ოსმალეთის იმპერიაში შექმნილი დოკუმენტები. ამ არქივებში საქართველოს ისტორიის მრავალი საინტერესო წყარო ინახება.

ამრიგად, აფხაზეთის შესახებ არსებული ოსმალური დოკუმენტური წყაროები ასეთი რაოდენობით პირველად ქვეყნდება ჩვენს ისტორიოგრაფიაში. იგი უთუოდ დიდ სამსახურს გაუწევს აღნიშნული პერიოდის აფხაზეთის ოსმალეთთან ურთიერთობის ისტორიით დაინტერესებულ მკვლევართ. სამეცნიერო მიმოქცევაში აღნიშნული ძეგლების შემოტანა ქართული ოსმანისტიკის უთუოდ დიდი მიღწევაა.

ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი: **მ. მახარაძე**

ნაშრომი ეძღვნება გამოჩენილი ისტორიკოსის, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტის, მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწის,აფხაზეთის უნივერსიტეტის პირველი რექტორის, პროფესორ ზურაბ ანჩაბაძის დაბადების 90 წლისთავს.

ზურაბ ანჩაბაძე

ზურაბ ანჩაბაძე

არიან ადამიანები, რომლებმაც მნიშვნელოვანი კვალი დაამჩნიეს ქვეყნის საზოგადოებრივ ცხოვრებას, არსებითი წვლილი შეიტანეს მეცნიერების განვითარებაში. სწორედ ასეთთა რიცხვს ეკუთვნის გამოჩენილი ისტორიკოსი, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი, მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწე, აფხაზეთის უნივერსიტეტის პირველი რექტორი, პროფესორი ზურაბ ანჩაბაძე.

იგი დაიბადა ქ. გაგრაში, 1920 წლის 22 აპრილს, თავისი ინტელიგენტურობითა და კულტურული ტრადიციებით ცნობილ ოჯახში. ძალიან ბევრი ანკეტა მინახავს და ავტობიოგრაფიაც ბევრი წამიკითხავს, მაგრამ გამორჩეულია ზურაბ ანჩაბაძის ანკეტა, სადაც სოციალური წარმოშობის გრაფაში, გარკვევითაა მიწერილი: სოციალური მდგომარეობა – თავადაზნაურობიდან. ზურაბის ბაბუა ტარას ანჩაბაძე, გადამდგარი ვიცე-პოლკოვნიკი, საკმაო ხნის მანძილზე იყო სოხუმის საქალაქო გამგეობის წევრი; ბებია – მაშო დადიანი-ანჩაბაძისა – ცნობილი საზოგადო მოღვაწე იყო. ზურაბის მამამ, ვიანორ ანჩაბაძემ დაამთავრა პეტერბურგის სამხედრო-სამედიცინო აკადემია. პირველი მსოფლიო ომის დროს იმყოფებოდა კავკასიისა და დასავლეთის ფრონტებზე. საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ მას დაევალა აფხაზეთში საკურორტო საქმის ორგანიზება. გარკვეული დროის მანძილზე ვიანორ ანჩაბაძე იყო აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის ჯანდაცვის მინისტრი.

ანჩაბაძეები (აჩბები) ძველი აფხაზური თავადური გვარის წარმომადგენლები არიან. ეს საგვარეულო (სხვებთან, მაგალითად, შერვაშიძეებთან (ჩაჩბებთან) ერთად), აქტიურად მონაწილეობდა ფეოდალური საქართველოს პოლიტიკურ გაერთიანებაში.

სწორედ აფხაზი ინტელიგენტის ტრადიციულ ოჯახში დაიბადა ზურაბი. ბავშვობას სოხუმში ატარებდა. როგორც გადმოგვცემენ, იგი მკვირცხლი, ზედმიწევნით აქტიური ბავშვი ყოფილა. გატაცებული იყო სპორტით, განსაკუთრებით ფეხბურთით. ერთხანს იმდენად „გამოუჩენია“ თავი ცელქობით, რომ იგი „გამოსასწორებლად“ სოხუმიდან გაგრაში, დედის მშობლებთან გაუგზავნიათ. მალე კვლავ დაბრუნებულა სოხუმში, სადაც აფხაზურ საშუალო სკოლაში შეუყვანიათ, რომელიც 1938 წელს დაუმთავრებია.

ანჩაბაძეების ოჯახისთვის, ისე როგორც საქართველოს ბევრი ოჯახისთვის, მძიმე იყო 1937 წელი. ამ დროს ზურაბ ანჩაბაძე იყო ჩვიდმეტი წლის, როცა მის თვალწინ დააპატიმრეს მშობლები, ბინა ჩამოართვეს, ასევე კონფისკაცია უყვეს მთელ ქონებას. ზურაბი და მისი უმცროსი და ირა დეიდასთან გადავიდნენ საცხოვრებლად. აქ ერთ პატარა ოთახში დიდი გაჭირვებით ცხოვრობდნენ.

სკოლის დამთავრების შემდეგ, 1938 წელს ზურაბ ანჩაბაძე სოხუმის ა.მ.გორკის სახელობის პედაგოგიური ინსტიტუტის ისტორიის ფაკულტეტზე შევიდა. მან სტუდენტობის წლებშივე გამოიჩინა თავი, როგორც აქტიურმა, საქმის მოყვარულმა ახალგაზრდამ. იგი ჩაება სამეცნიერო წრეში, სადაც კითხულობდა მოხსენებებს და სხვებთან ერთად გამოსცემდა ხელნაწერ ჟურნალს. ზურაბის პირველი სამეცნიერო სტატიები გამოქვეყნდა გაზეთში „კომსომოლეც აბხაზიი“.

ისტორიაზე შეყვარებული ახალგაზრდის აქტიურობამ თავისი ნაყოფი გამოიღო. ზურაბს ყურადღება მიაქცია აკადემიკოსმა სიმონ ჯანაშიამ, რომელიც დიდ ყურადღებას უთმობდა საერთოდ აფხაზეთის ისტორიის პრობლემებს და, ცხადია, კადრებზეც ფიქრობდა.

1941 წელს ზურაბ ანჩაბაძემ დაამთავრა სოხუმის პედაგოგიური ინსტიტუტი. სიმონ ჯანაშიას ხელდასხმით იგი ჩაირიცხა ნიკო მარის სახელობის ენის, ისტორიისა და მატერიალური კულტურის ინსტიტუტში.

აქ ზურაბი ს.ჯანაშიას ხელძღვანელობით ემზადებოდა ასპირანტურისათვის. 1942 წელს იგი ჩაირიცხა ივ.ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიის ინსტიტუტის ასპირანტურაში, რომელიც 1945 წელს დაამთავრა. იგი დასპეციალდა მედიევისტიკაში — შუა საუკუნეების საქართველოს ისტორიაში, აკად. ნ. ბერძენიშვილის ხელმძღვანელობით.

1946 წლის ივნისიდან ზურაბ ანჩაბაძე მუშაობს ისტორიის ინსტიტუტში ჯერ უმცროს, შემდეგ უფროს მეცნიერ თანამშრომლად. მან საფუძვლიანი სამეცნიერო ცოდნა შეიძინა და უკვე 1948 წელს დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია თემაზე „სამეგრელო და აფხაზეთი XVII საუკუნეში“.

1956 წლის ნოემბერში ზურაბ ანჩაბაძე გადადის ქ.სოხუმში აფხაზეთის ენის, ლიტერატურისა და ისტორიის სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტში ისტორიისა და ეთნოგრაფიის განყოფილების გამგედ. 1957-1958 წწ. ა.მ.გორკის სახელობის სოხუმის სახელმწიფო პედაგოგიურ ინსტიტუტში კითხულობდა საქართ-

ველოს ისტორიის ზოგად კურსსა და სპეცკურსს აფხაზეთის ძველი და შუა საუკუნეების ისტორიაში. ორი წელი ნაყოფიერი მუშაობის შემდეგ, 1958 წელს ზურაბი დაბრუნდა თბილისში ივ.ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტის კავკასიის ხალხთა ისტორიის განყოფილების გამგედ.

1960 წელს მოსკოვში, საბჭოთა კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტში ზურაბ ანჩაბაძემ წარმატებით დაიცვა სადოქტორო დისერტაცია თემაზე: „შუა საუკუნეების აფხაზეთის ისტორიიდან (აფხაზთა ეთნიკური განვითარება და ქართულ-აფხაზური ურთიერთობები)". 1963 წელს ზურაბ ანჩაბაძეს პროფესორის წოდება მიენიჭა.

1952-1955 წწ. ზურაბ ანჩაბაძე პედაგოგიურ მოღვაწეობას ეწეოდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში, სადაც კითხულობდა ჩრდილო კავკასიის ხალხთა ისტორიის კურსს. ამავე წლებში იგი კითხულობდა სსრ კავშირის ხალხთა ისტორიის კურსს ვ.ი.ლენინის სახელობის სამხედრო-პოლიტიკური აკადემიის თბილისის დაუსწრებელ ფილიალში.

სხვადასხვა დროს ზურაბ ანჩაბაძე სპეცკურსებს კითხულობდა მ.ლომონოსოვის სახელობის მოსკოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტსა და ყაბარდო-ბალყარეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტში.

ზურაბ ანჩაბაძის სამეცნიერო-კვლევითი ინტერესების სფერო ფართოა. ცენტრალური ადგილი მის მუშაობაში უკავია შუა საუკუნეების საქართველოს ისტორიისა და ქართველი ხალხის მეზობელ ხალხებთან, განსაკუთრებით კავკასიის ხალხებთან ურთიერთობის საკითხებს. მისი მეცნიერული გამოკვლევების ძირითადი ქრონოლოგიური ჩარჩოებია XVI-XIX სს. პირველი ნახევარი და ეხება უპირატესად სოციალურ-ეკონომიკური ისტორიის საკითხებს. მან გამოიკვლია საქართველოს რუსეთთან შეერთების ეკონომიკური შედეგები («Экономическое и политическое положение Грузии накануне ее присоединения к России»). აღნიშნულ პრობლემას უკავშირდება აგრეთვე ზ.ანჩაბაძის ნაშრომი «Социально-экономическое развитие Грузии в дореформенный период XIX века». ამ შრომის ერთი ნაწილი გამოქვეყნდა 1953 წელს სათაურით – «К вопросу о роли торгово-ростовщического капитала в дореформенной Грузии», 1966 წელს კი დაიბეჭდა მონოგრაფია "Очерки экономической истории Грузии первой половины XIX века".

1953 წელს ისტორიის ინსტიტუტში გააკეთა მოხსენ-

ება: «Феодальная земельная собственность и внеэкономическое принуждение в позднефеодальной Грузии». ამ ნაშრომში ზურაბ ანჩაბაძემ დამაჯერებლად უჩვენა გვიანფეოდალური ხანის საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკურ ურთიერთობათა რიგი თავისებურებანი, გარეშე ეკონომიკური იძულების უშუალო კავშირი მიწის საკუთრებასთან, ზოგიერთი მომენტი საქართველოს რუსეთთან შეერთების შედეგებიდან ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სფეროში.

აღნიშნული ნაშრომებით ზურაბ ანჩაბაძემ მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა XIX საუკუნის პირველი ნახევრის საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური გან ვითარების ისტორიის შესწავლის საქმეში. ეს მით უფრო ხაზგასასმელია, რომ აღნიშნული საკითხები ნაკლებად იყო ჩვენში შესწავლილი. მეცნიერის საკვლევი პრობლემა იყო საქართველოს ისტორიული განვითარებისათვის დიდად მნიშვნელოვანი ფეოდალური ურთიერთობის რღვევისა და კაპიტალისტურ ურთიერთობათა ჩასახვის ხანა.

ზურაბ ანჩაბაძის მოღვაწეობასთან უშუალოდაა დაკავშირებული აფხაზთმცოდნეობის განვითარება. მეცნიერის შემოქმედებით მემკვიდრეობაში არსებითი ადგილი უკავია აფხაზეთის ისტორიის კვლევას. ფუნდამენტური მონოგრაფიები „შუა საუკუნეების აფხაზეთის ისტორიიდან VI-XVII სს.“ (“Из истории средневековой Абхазии VI-XVII вв.”) (1959 წ.), „ძველი აფხაზეთის ისტორია და კულტურა“ (“История и культура древней Абхазии”) (1964 წ.), „აფხაზი ხალხის ეთნიკური ისტორიის ნარკვევი“ (“Очерк этнической истории абхазского народа”) (1976 წ.) სწორედ უშუალოდ აფხაზეთსა და აფხაზებს შეეხება. მეცნიერი გამოწვლილვით აანალიზებდა მეცნიერ-ისტორიკოსთა (ი.ჯავახიშვილი, ს.ჯანაშია, გ.მელიქიშვილი, დ.გულია და სხვ.), ენათმეცნიერთა (ნ.მარი, ა.ჩიქობავა, ქ.ლომთათიძე და სხვ.), არქეოლოგთა (ე.კრუპნოვი, ო.ჯაფარიძე), ეთნოგრაფთა (გ.ჩიტაია, შ.ინალიფა და სხვ.) მოსაზრებებს მისთვის საინტერესო საკითხებზე და სათანადო დასკვნებს აკეთებდა, მიუთითებდა პალეოკავკასიური ხალხების ისტორიულ-კულტურულ და ეთნიკურ კავშირზე. ზ.ანჩაბაძემ განიხილა ისეთი მნიშვნელოვანი საკითხები, როგორიცაა აფხაზეთის სამთავროს წარმოშობა და განვითარება, აფხაზთა სამეფოს შექმნა, მიაჩნდა რა ეს უკანასკნელი დასაელეთ ქართულ სახელმწიფოდ. მოგვიანებით იგი იყო ავტორი ქართულ ენციკლოპედიაში სტატიისა „აფხაზთა სამეფო“.

ზურაბ ანჩაბაძემ დიდი ამაგი დასდო აფხაზეთის ისტორიის ორტომეულის გამოცემას (1960, 1964 წწ.). ეს გამოცემა ფაქტობრივად პირველი სისტემური მეცნიერული გაშუქება იყო აფხაზეთის ისტორიისა. ზურაბ ანჩაბაძის თაოსნობით შეიქმნა უმაღლესი სკოლის პირველი საცდელი დამხმარე სახელმძღვანელო აფხაზეთის ისტორიაში (1986).

ფასდაუდებელია ზურაბ ანჩაბაძის ღვაწლი ჩრდილოეთ კავკასიის ხალხების ისტორიის შესწავლაში. მთელი რიგი პრობლემებისა კავკასიათმცოდნეობაში პირველმა მან შეისწავლა. განსვენებულ პროფესორ ალექსი რობაქიძესთან ერთად ზურაბ ანჩაბაძემ წამოაყენა კავკასიის მთის ფეოდალიზმის თეორია. მათ პირველებმა დაამუშავეს სტრუქტურა, ძირითადი ეტაპები და კავკასიური მთის ფეოდალიზმის მახასიათებლები.

რა იყო ეს: I. გაბატონებული ფეოდალური საკუთრების გვერდით არსებობდა ოჯახურ-გვაროვნული, ინდივიდუალური, საეკლესიო-სამეჩეთო, წერილგლეხური შრომითი და სათემო საკუთრება; II. არსებობდა ფეოდალებისა და ყმაგლეხთა კლასები, რომლებიც სოციალური განვითარების სხვადასხვა საფეხურზე იყვნენ, ასევე თავისუფალი მეთემეები, რომლებიც უშუალო მწარმოებლების უმრავლესობას წარმოადგენდნენ; III. საქალაქო ცხოვრების სუსტი განვითარება ფაქტობრივად არ არსებობდა; IV. ფეოდალად ჩამოყალიბების სტადიაში მყოფი ზედაფენისა და ყმაგლეხთა ბრძოლა; V. მთიელთა ყოფაში პატრიარქალური გადმონაშთების არსებობა. ამ დებულებებმა ფართო რეზონანსი ჰპოვა კავკასიათმცოდნეებში.

ზურაბ ანჩაბაძეს ეკუთვნის საინტერესო სამეცნიერო სტატიები, ასევე ნაწილები ერთობლივ შრომებში საქართველო-ჩრდილოკავკასიის ქვეყნების ურთიერთობის შესახებ. კერძოდ, ყაბარდოელებსა და ბალყარელებთან ურთიერთობაზე. ცალკე ეხება დაღესტნელი ხალხის ეროვნულ-გამათავისუფლებელი მოძრაობის ისტორიას, შამილის პრობლემას. უმნიშვნელოვანესია ბატონი ზურაბის სტატიები: „კავკასიის მთის ხალხთა პრობლემები ივ.ჯავახიშვილის შრომებში“, „ქართული წყაროები ჩრდილო-კავკასიელი ყივჩაყების შესახებ“. იგი არის ავტორი „ჩრდილოეთ კავკასიის ხალხთა ისტორიის“ იმ თავებისა, სადაც დაღესტნისა და ჩეჩნეთის ხალხთა მოძრაობაა გადმოცემული. ზურაბ ანჩაბაძემ შეისწავლა და არაერთგზის გამოვიდა მოხსენებით ჩრდილო-აღმოსავლეთი კავკასიის მთიელების მოძრაობის ხასიათსა და პერიოდიზაციის შესახებ.

ზურაბ ანჩაბაძე იყო თაოსანი, ორგანიზატორი და რედაქტორი „კავკასიის მთის ხალხების ისტორიის ნარკვევების“ ორტომეულისა. ამასთან იგი თანაავტორიც იყო. ეს გამოცემა 1969 წელს განხორციელდა და გამეორდა გარკვეული ცვლილებებით 1978 წელს. მან მონაწილეობა მიიღო დაღესტნის ისტორიის „პროსპექტის“ განხილვაში და რიგი დაზუსტებები შეიტანა.

ზურაბ ანჩაბაძის კვლევის საგანი იყო კავკასიის ხალხების ურთიერთობები. სტატიაში «Назревшие задачи изучения исторических корней дружбы с братскими народами Северного Кавказа», რომელიც ნ.ბერძენიშვილის თანაავტორობით შესრულდა, ხაზგასმულია, რომ ძმური მეზობელი ხალხების ისტორიის გაცნობა საკუთარი ისტორიის შესწავლისთვისაც აუცილებელია. შრომებში, რომლებიც შეეხება საქართველოს ურთიერთობას ჩრდილოკავკასიელ ხალხებთან, ზურაბ ანჩაბაძე აღნიშნავს ამ ურთიერთკავშირის რთულსა და წინააღმდეგობრივი ხასიათის შესახებ და ამ პრობლემას იხილავს კავკასიაში არსებული შინაპოლიტიკური და საერთაშორისო ურთიერთობების ფონზე.

ზურაბ ანჩაბაძის დიდმა ღვაწლმა ჩრდილო კავკასიის ხალხთა ისტორიის კვლევაში, ამავე რეგიონის სამეცნიერო ცენტრებისათვის კადრების მომზადების საქმეში შეტანილმა დიდმა წვლილმა, მნიშვნელოვანმა სამეცნიერო ავტორიტეტმა და ადამიანურმა მომხიბვლელობამ ფართო აღიარება მოუტანა მეცნიერს მთელი კავკასიის სამეცნიერო წრეებში.

ზურაბ ანჩაბაძე 150-ზე მეტი სამეცნიერო შრომის ავტორია. მისი რედაქტორობით გამოვიდა 40-ზე მეტი მონოგრაფია, კრებული, პერიოდული გამოცემა. დიდი სამეცნიერო მუშაობისა და გამოცდილების მეცნიერი, ცხადია, შემართული იყო თავისი ცოდნა გადაეცა თავისი მოწაფეებისათვის, საერთოდ ახალგაზრდობისათვის. ზურაბ ანჩაბაძის ხელმძღვანელობით კავკასიის ხალხთა ისტორიაში მომზადდა და დაცულია 20-მდე საკანდიდატო და 6 სადოქტორო დისერტაცია.

ზურაბ ანჩაბაძე სამეცნიერო და სამეცნიერო ორგანიზაციულ საქმიანობას გონივრულად უთავსებდა პედაგოგიურ საქმიანობას. როგორც აღინიშნა, იგი ლექციებს კითხულობდა სხვადასხვა უმაღლეს სასწავლებლებში.

1973 წელს ზურაბ ანჩაბაძე სათავეში ჩაუდგა ა.მ. გორკის სახელობის სოხუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტს. ამ ასპარეზმა ახალი, მეტად საინტერესო კუთხით წარმოადგინა მეცნიერი. აქ გამოჩნდა მისი ორგანიზატორული ნიჭი, უნარი სამეცნიერო

სასწაელო კელეების მართვისა, მაღალი პედაგოგიური ღირსებები, სტუდენტი ახალგაზრდობის აღზრდის უნარი. ზურაბ ანჩაბაძეს მიაჩნდა, რომ პედაგოგიური ინსტიტუტის ჩარჩოები ვეღარ იტევდა იმ ამოცანებს, რომლის შესრულების აუცილებლობასაც ქვეყნის კულტურულ-ეკონომიკური ვითარება განაპირობებდა. მეცნიერმა ფართო მუშაობა გაშალა, რათა აფხაზეთის ინსტიტუტის ბაზაზე შეექმნათ აფხაზეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. ზურაბ ანჩაბაძის მცდელობამ მხარდაჭერა ჰპოვა, როგორც ხელისუფლებაში, ისე საზოგადოების ფართო ფენებში. 1979 წელს დაარსდა აფხაზეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. პირველ რექტორად დამტკიცებულ იქნა ზურაბ ანჩაბაძე. მეცნიერმა არ დაიშურა ძალა და ღონე სრულყოფილი, ეპოქის შესაფერისი უნივერსიტეტის ფორმირებისათვის. კავშირი დამყარდა ქვეყნის ბევრ უმაღლეს სასწავლებელთან. ზურაბ ანჩაბაძის მაღალმა კომპეტენციამ, მონდომებამ და თავდადებულმა შრომამ, განაპირობა ძლიერი საუნივერსიტეტო კოლექტივის შექმნა და იგი მნიშვნელოვან სასწაელო და სამეცნიერო ცენტრად იქცა.

უნივერსიტეტში ზურაბ ანჩაბაძემ შექმნა საქართველოსა და აფხაზეთის ისტორიის კათედრა, რომელსაც თავად ჩაუდგა სათავეში. აქედან აგრძელებდა იგი ეროვნული კადრების მომზადებას, როგორც უშუალოდ აფხაზეთისთვის, ისე ჩრდილო კავკასიის რესპუბლიკებისათვის.

განსაკუთრებულად ყურადღებიანი იყო იგი მოწაფეებისადმი, დისერტანტებისადმი, რომელთაც ოპონირებას უწევდა. თავის ფართო ცოდნასა და დიდ გამოცდილებას უშურველად უნაწილებდა იგი მოწაფეებსა და კოლეგებს.

ცალკე უნდა აღინიშნოს ზურაბ ანჩაბაძის ბრწყინვალე ორატორული ნიჭისა და მეცნიერული პოლემიკის გონივრულად წარმართვის უნარი. მისი ყოველი გამოსვლა მეცნიერული პაექრობის დროს ღრმადაზრიანი და მტკიცედ ლოგიკური იყო და აჩვენებდა მეცნიერის ფართო ერუდიციასა და მაღალ კულტურას.

ზურაბ ანჩაბაძე აქტიურად თანამშრომლობდა დიდი საბჭოთა ენციკლოპედიის რედაქციასთან. დაწერილი აქვს რამდენიმე სტატია. რაც შეეხება ქართულ ენციკლოპედიას, იგი სარედაქციო კოლეგიის წევრი იყო და არც ერთი სტატია (ძირითადად მხედველობაში მაქვს აფხაზურ თემატიკაზე დაწერილი სტატიები) ზ.ანჩაბაძის ვიზის გარეშე არ დაბეჭდილა. მისი მეთაურობით დაიბეჭდა მასალა სპეციალურ ტომში, იყო

ავტორი რიგი სტატიებისა, მათ შორის სტატიისა „აფხაზთა სამეფო“. მან, განსვენებულ პროფ. გიორგი ძიძარიასთან ერთად დიდი ამაგი დასდო ქართულ ენციკლოპედიას.

ზურაბ ანჩაბაძე ფართო მასშტაბის სალექციო-პროპაგანდისტულ მუშაობას ეწეოდა საზოგადოება „ცოდნის“ ხაზით. მისი საჯარო ლექციები მეტად საინტერესო იყო, აუდიტორია ყოველთვის კმაყოფილებით უსმენდა. მისი მეტყველება ლაკონური იყო, თანაც არაჩვეულებრივად ტევად ინფორმაციას გადმოსცემდა. ათვისება ადვილი და საინტერესო იყო.

ზურაბ ანჩაბაძეს მჭიდრო კონტაქტები ჰქონდა მრავალ სამეცნიერო დაწესებულებასთან და სასწავლო ცენტრთან, არა ერთი სამეცნიერო საბჭოს წევრი იყო, მონაწილეობდა სამეცნიერო მეთოდური კომისიების მუშაობაში.

ზურაბ ანჩაბაძის შეფასებისას დაეესესხები პროფესორ ა.კუპრავას სიტყვებს: «З.В.Анчабадзе дорог нам не только как ученый, педагог, организатор и первый ректор Абхазского университета. Он был уникален как гражданин, являлся олицетворением лучших человеческих качеств. Его украшали благородство, мужество, патриотизм в лучшем сочетании с интернационализмом, высокая культура, многообразие интересов, неуемная энергия, большое обаяние».

ზურაბ ანჩაბაძის მოღვაწეობას ყურადღებას აქცევდნენ გამოჩენილი ქართველი მეცნიერები. მისი კოლეგები: სიმონ ჯანაშია, ნიკო ბერძენიშვილი, არნოლდ ჩიქობავა, გიორგი ჩიტაია, შოთა მესხია მაღალ შეფასებას აძლევდნენ მეცნიერის საქმიანობას. მას კარგად იცნობდა და ზედმიწევნით პატივს სცემდა მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი აკადემიკოსი ნიკო მუსხელიშვილი.

ზურაბ ანჩაბაძეს კეთილი ურთიერთობა ჰქონდა საბჭოთა კავშირის ცნობილ ისტორიკოსებთან: იოსებ ორბელთან, ბორის პიოტროვსკისთან, სომხეთისა და აზერბაიჯანის, ჩრდილო კავკასიის ისტორიკოსებთან.

ცნობილმა აფხაზმა ენათმეცნიერმა პროფესორმა ხუხუტი ბღაჟბამ საგანგებო სტატია მიუძღვნა ზურაბ ანჩაბაძის დაკვირვებებს ეთნონიმებზე («О некоторых этнонимах и этнопонимах Северо-Западного Кавказа в трудах З.В.Анчабадзе»). მეცნიერის ინტერესი ამ სფეროში მისწვდა აბეშლას, ჰენიოხებს, აფსილებს, აბაზგებს. ზურაბ ანჩაბაძე მხარს უჭერდა აკად.გიორგი მელიქიშვილის მოსაზრებას, რომ ეთნონიმი “აბეშლა”, რომელიც გვხვდება ასირიულ წერილობით ძეგლებში ჩვენს წელთაღ-

რიცხვამდე XII საუკუნიდან კავშირში უნდა იყოს აფსილებთან (აფშილებთან).

ზურაბ ანჩაბაძე აღნიშნავდა, რომ ჰენიოხებზე სხვადასხვა მოსაზრებები არსებობდა. იოსებ ორბელი მათ სვანებად მიიჩნევდა, დიმიტრი გულია აფხაზებად, სიმონ ჯანაშია მეგრელლაზებად, იოსებ ორბელი და მელიქიშვილი მათ აიგივებდნენ სანიგებთან. ზურაბ ანჩაბაძე მხარს უჭერდა იმ მოსაზრებას, რომ სანიგები საძების ანუ ჯიქების წინაპრები იყვნენ (დიაჩკოვ-ტარასოვი). ამას მეცნიერს აფიქრებინებდა ის გარემოება, რომ არიანესა და ფსევდო არიანეს მიერ მოხსენიებული სანიგების საცხოვრისის ლოკალიზაცია ხდება იქ, სადაც გვიანდელი ფეოდალიზმის (გვიანი შუასაუკუნეები) დროს ცხოვრობდნენ ჯიქები.

ყურადღებას იქცევს ზურაბ ანჩაბაძის აზრი მისიმიელების შესახებ. იგი მოკრძალებულად გამოთქვამდა ვარაუდს, რომ მისიმიელები ეთნიკურად წარმოადგენდნენ პალეოკავკასიური ეთნოლინგვისტური ოჯახის ინდივიდუალურ ტომს, რომლებიც ახლოს იყვნენ ქართველ და აფხაზ ტომებთან.

საინტერესო შეფასება მისცა დაღესტნელმა პროფესორმა ვ.გ.გაჯიევმა ზურაბ ანჩაბაძის როლს ჩრდილოეთ კავკასიის ხალხთა ისტორიის შესწავლის საქმეში (З.В.Анчабадзе и его место в развитии истории Народов Северного Кавказа). მეცნიერი დაასკვნის: «Без всякого преувеличения можно сказать, что Зураб Вианорович был не только крупным историком – кавказоведом, но и источниковедом, археографом, прекрасным знатоком специальных и вспомогательных исторических дисциплин, первоклассным знатоком Кавказских архивов. В связи с этим возникает вопрос: Кто он? Историк, археолог, этнограф, источниковед? Перечисленные специальности объединяются в одном его лице, гармонично дополняя друг-друга».

ზურაბ ანჩაბაძის დიდი ღვაწლი ჩაიდო ჩრდილო კავკასიის ხალხთა ისტორიის არა მხოლოდ კვლევაში, არამედ „ჩრდილო კავკასიის ხალხთა ისტორიის“ სამტომეულის გამოცემაში, რომელიც მისი ხელმძღვანელობით შეასრულეს ჩრდილოკავკასიელმა მეცნიერებმა. „ნარკვევები“ დაიწერა და გამოიცა ისტორიოგრაფიის ზოგადი დონის გათვალისწინებით, განზოგადებულ იქნა ფაქტები და მოვლენები. გათვალისწინებულ იქნა მკითხველი საზოგადოების მოთხოვნილებაც. ნიშანდობლივია, რომ აღნიშნული გამოცემა სრულად პასუხობს თავის დროზე ივანე ჯავახიშვილის მიერ ისტორიკოსების წინაშე დასმულ ამოცანას. მოგეხსენებათ, რომ ბატონი ივანე ჩრდილო კავკასი-

ის ხალხთა ისტორიის პრობლემებს დიდ ყურადღებას უთმობდა. მიაჩნდა, რომ ყოველ განათლებულ ქართველს უნდა სცოდნოდა ეს ისტორია, ისევე როგორც საკუთარი ქვეყნისა. პირველ ტომში „ნარკვევებისა“ მოცემულია ეთნოლინგვისტური კლასიფიკაცია ჩრდილო კავკასიელებისა, მეორე ტომში XIX საუკუნის მოვლენებია აღწერილი, მესამე ტომი საბჭოთა პერიოდს ეხება. დიდი თეორიულ-მეთოდოლოგიური მნიშვნელობა ჰქონდა ზურაბ ანჩაბაძისეულ მოსაზრებებს XIX საუკუნის 20-50-იან წლებში შამილის ხელმძღვანელობით დაღესტნელი და ჩეჩენი მთიელების მოძრაობის შესახებ. ბატონი ზურაბი არ ეთანხმებოდა ისტორიოგრაფიაში იმ დროს გაბატონებულ მოსაზრებას, რომლის მიხედვით მთიელთა მოძრაობა უცხოეთიდან იყო ინსპირირებული, და ამტკიცებდა, რომ იგი ადგილობრივი სოციალურ-ეკონომიკური ნიადაგიდან წარმოიშვა. მისი მთავარი მიზეზები იყო ცარიზმის მკაცრი პოლიტიკა და მზარდი ფეოდალური ჩაგვრა. ზურაბ ანჩაბაძე ასკვნის, რომ ამ გმირულმა და ერთდროულად ტრაგიკულმა გამათავისუფლებელმა ბრძოლამ მთიელებს დიდი სახელი მოუტანა.

1955 წელს რუსეთის პირველი რევოლუციის საიუბილეო თარიღთან დაკავშირებით ზურაბ ანჩაბაძემ დაამუშავა და გამოაქვეყნა ნაშრომი „1905-1907 წლების რევოლუცია აფხაზეთში“, რომელშიც პირველწყაროებისა და საარქივო მასალების ფართოდ გამოყენების საფუძველზე, სავსებით სწორად აქვს გადმოცემული რევოლუციური მოძრაობის სურათი 1905-1907 წწ. აფხაზეთში.

მიუხედავად იმისა, რომ ზურაბ ანჩაბაძე ძირითადად შუა საუკუნეების მკვლევარი იყო, იგი XX საუკუნის ისტორიის, კერძოდ საბჭოთა პერიოდის ისტორიის საკითხებსაც შეეხო. მას გიორგი ძიძარიასთან ერთად გამოქვეყნებული აქვს ნარკვევი ქართველებისა და აფხაზების ისტორიული მეგობრობის შესახებ.

ზურაბ ანჩაბაძე ეწეოდა ისტორიოგრაფიული ხასიათის კვლევასაც. მას გამოქვეყნებული აქვს მრავალი რეცენზია სხვადასხვა ისტორიულ საკითხზე. მონაწილეობა მიიღო არაერთი სამეცნიერო კონფერენციის მუშაობაში კავკასიის ისტორიის სხვადასხვა საკითხებზე (მოსკოვი, ბაქო, ერევანი, მახაჩკალა, ნალჩიკი, ორჯონიკიძე, გროზნო, მაიკოპი, ჩერკესკი, თბილისი, სოხუმი); ზურაბ ანჩაბაძემ დიდი მუშაობა გასწია ქართული ისტორიოგრაფიის მიღწევათა პოპულარიზაციის მიზნით. ამ მხრივ ზემოთ აღინიშნა მისი კავშირი დიდი საბჭოთა ენციკ-

ლოპედიის რედაქციასთან, ასევე მნიშვნელობა ჰქონდა მის წერილებს პერიოდულ პრესაში. მან ღირსებით ითანამშრომლა ქართულ ენციკლოპედიაში. სადაც მისი არაერთი სტატია დაიბეჭდა სხვადასხვა ტომებში, ასევე საქართველოსადმი მიძღვნილ სპეციალურ ტომში.

ზურაბ ანჩაბაძე 1957 და 1968 წწ. დაჯილდოვდა ყაბარდობალყარეთის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის საპატიო სიგელებით. 1961 წელს მიენიჭა აფხაზეთის ასსრ მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწის წოდება, 1970 წელს დაჯილდოვდა აფხაზეთის უმაღლესი საბჭოს საპატიო სიგელით. ამავე წელს – მედლით „მამაცური შრომისათვის“, შემდგომში „საპატიო ნიშნის“ ორდენითაც დაჯილდოვდა. იყო დაჯილდოებული ნიშნით „საბჭოთა კავშირის განათლების წარჩინებულის“.

1973 წელს მიენიჭა საქართველოს მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწის წოდება.

ზურაბ ანჩაბაძე მთელი შემართებით მონაწილეობდა ქვეყნის საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. იგი იყო საბჭოთა კავშირის IX მოწვევისა და საქართველოს სსრ X მოწვევის უმაღლესი საბჭოების დეპუტატი. ზურაბ ანჩაბაძე აქაც მაღალი ღირსებით ასრულებდა თავის მოვალეობას, როგორც ამომრჩევლების, ისე რესპუბლიკის წინაშე.

რამ განაპირობა ზურაბ ანჩაბაძის მაღალნიჭიერება, შრომის სიყვარული, ზედმიწევნითი კეთილსინდისიერება, უნარი შეეთვისებინა სამეცნიერო და პედაგოგიური საქმიანობა? უპირველესად უნდა აღინიშნოს, რომ მას ბრწყინვალე აღზრდა ჰქონდა მიღებული ტრადიციულ, ამასთან მაღალკულტურულ და, შეიძლება ითქვას, ინტელექტუალურ ოჯახში. ის კარგად ფლობდა მშობლიურ აფხაზურ, ქართულ, რუსულ და არაერთ უცხო ენას. მისი ქცევა საზოგადოებაში მისაბაძი იყო – იგი უზადოდ ფლობდა ქცევის მაღალი კლასის ეტიკეტს. ბატონმა ზურაბმა შესანიშნავად იცოდა ქართული სუფრის წესები, არა მხოლოდ თეორიულად, თითონ იძლეოდა ჭეშმარიტი კავკასიელის მაგალითს; მღეროდა შესანიშნავად და ცეკვავდა უზადოდ. იგი შესანიშნავი თამადა იყო. ადამიანური ხიბლი, თავად სიცოცხლის მოყვარულს, საზოგადოების ყურადღების ცენტრში აქცევდა. ისიც საოცარი მოსაუბრე და ბევრისმცოდნე, დაუზარელი ადამიანებთან ურთიერთობისას, ამ საუბარში უზარმაზარ ენერგიას ხარჯავდა. განსაკუთრებულად უნდა აღინიშნოს, რომ ზურაბ ანჩაბაძემ შესანიშნავად იცოდა ხელოვნება, მწერლობა – ლიტერატურა, როგორც ქართული და რუსული, ისე დასავ-

ლეთევროპული და აღმოსაელური; გატაცებით კითხულობდა (ზეპირად) ა.პუშკინის,მ.ლერმონტოვის,ნიკოლოზ ბარათაშვილის, ვაჟა-ფშაველას,გალაკტიონ ტაბიძის,სიმონ ჩიქოვანის ლექსებს. გამორჩეულად უყვარდა სერგეი ესენინი. ზოგჯერ ცალკეულ ციტატებსაც კითხულობდა ქართველ მწერალთა რომანებიდან. აი როგორ იგონებს ზურაბ ანჩაბაძეს დაღესტნელი პროფესორი ე.გაჯიევი: «Мне до сих пор кажется, что З.В.Анчабадзе был и прирожденным декламатором. Как-то в высокогорном лакском селении Дагестана мы были приглашены на итоговый вечер самодеятельных коллективов... Ведущий объявил, что в зале сидит дорогой гость-профессор из Тбилиси пожелали послушать гостя. Зураб Вианорович поднялся на подмостки, после приветствия прочитал на грузинском языке стихи. Большинство слушателей, естественно, не понимали грузинскую речь, но по выражению их лиц я понял, что выступление им подуше».

აი ერთი პასაჟი ზურაბ ანჩაბაძის მეგობრის პროფესორ ე.პ.კრიკუნოვის მოგონებიდან: «Его живая, расцвеченная кавказским колоритом образная речь, всегда увлекала нас. Он умел покорить любую аудиторию... Вот для кого не было проблемы завоевать внимание слушателей, а затем удержать их внимание до конца речи». ზურაბ ანჩაბაძის კოლეგები აღნიშნავენ,რომ სამეცნიერო კონფერენციებზე იგი დაწერილი ტექსტით არ გამოდიოდა. ზოგჯერ ამით აგებდა კიდეც,რადგან ღონისძიების პრესაში გაშუქებისას წერილობითი მასალის უქონლობის გამო მხოლოდ მეცნიერის გვარს მოიხსენიებდნენ და ის მნიშვნელოვანი, რაზეც ბატონი ზურაბი მსჯელობდა, იკარგებოდა.

ნიშანდობლივია, რომ კოლეგები, როცა ზურაბ ანჩაბაძის დადებით თვისებებზე ლაპარაკობენ, მიუთითებენ რა მის მჭერმეტყველობაზე, ამა თუ იმ მოვლენის მეტად საინტერესოდ გადმოცემის უნარზე, იქვე აღნიშნავენ, რომ მას შეეძლო ყურადღებით მოსმენა. უსმენდა უფროსს, უმცროსს, უსმენდა კოლეგას თუ მოწაფეს. უსმენდა და ბევრსაც იღებდა. ბატონ ზურაბთან ერთად სამეცნიერო კონფერენციებზე ნალჩიკში იყო ეს,თუ ორჯონიკიძეში,მახაჩკალაში თუ ჩერკესკში, ხშირად ნახავდით მის მოწაფეებსაც: ანტონ ლეჟავას, გიორგი თოგოშვილს,მედეა ქანთარიას,მარინა ცინცაძეს. მეცნიერი ცდილობდა, რომ გამოეჩინა ახალგაზრდები, წარედგინა ისინი სამეცნიერო საზოგადოებისათვის. ამასთან ახალგაზრდები ეცნობოდნენ მოსკოვის, ლენინგრადის, როსტოვისა და სხვა წამყვანი ცენტრების წარმომადგენლებს – კავკასიამცოდნეებს: ე.კუშევას,

ლ.ლავროვს, კ.სივკოვს, ნ.სმირნოვს, ს.ბუშუევს, ე.დრუჟინინას, მ.კიმს, ა.ფადეევსა და სხვებს.

კოლეგები აღფრთოვანებაში მოჰყავდა ზურაბ ანჩაბაძის სრულად განსხვავებული ხასიათის მქონე ადამიანებთა ურთიერთობის, მათთან საერთო ენის გამონახვის უნარს.

არ შეიძლება ხაზგასმით, გამოკვეთილად არ აღვნიშნოთ, რომ ზურაბ ანჩაბაძეს მთელი მისი საქმიანობისას მხარში ედგა მეუღლე ქალბატონი თინა ხახიშვილი, მაღალი რანგის ინტელიგენტი; იგი წლების მანძილზე ქართული ენციკლოპედიის რედაქციაში მოღვაწეობდა და თავისი წვლილი აქვს შეტანილი ამ გამოცემის განხორციელებაში.

დღესდღეობით ზურაბ ანჩაბაძის გზას აგრძელებს მისი ვაჟი, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი გიორგი ანჩაბაძე, შუა საუკუნეების ისტორიის, უპირატესად სამხედრო ხელოვნების ისტორიის თავგამოდებული მკვლევარი. მინდა გამოვთქვა რწმენა, რომ ბატონი გიორგი კვლავაც წარმატებით გააგრძელებს კვლევით საქმიანობას და თავის წვლილს შეიტანს ქართულ-აფხაზური რთული ურთიერთობების გამოკეთების საქმეში.

ზურაბ ანჩაბაძე გარდაიცვალა 1984 წელს, იანვარში, 64 წლისა, შემოქმედებითი ძალების გაფურჩქვნის პერიოდში. ეს მძიმე დანაკლისი იყო მეცნიერებისათვის, ქართული საზოგადოებისათვის. ზურაბ ანჩაბაძემ ღირსეული მოქალაქისა და საზოგადო მოღვაწის და გამოჩენილი მეცნიერის სახელი დატოვა. მას გაჰყვა ჩვენი საზოგადოების, კოლეგებისა და მოწაფეების ალალი ცრემლი.

აკადემიკოსი
როინ მეტრეველი

წინასიტყვაობა

წინამდებარე კრებულში წარმოდგენილია XVII-XVIII სს-ის აფხაზეთის ისტორიის ოსმალური დოკუმენტური წყაროები. ეს დოკუმენტები შეადგენენ მცირე ნაწილს ოსმალური წყაროების იმ კოლექციისა, რომელიც დაცულია ბულგარეთში, ქ. სოფიის კირილესა და მეთოდეს სახელობის სახალხო ბიბლიოთეკის ორიენტალისტიკის სექტორში. იქ მილიონზე მეტი დოკუმენტია თავმოყრილი, რომელთაგან 5 ათასზე მეტი საქართველოსა და კავკასიის ქვეყნებს ეხება.

მთელი კოლექცია აღწერილია ცალკეული რეგიონების მიხედვით. საქართველოსა და კავკასიის შესახებ არსებული საბუთები დალაგებულია ცალკეული ქალაქების მიხედვით. აფხაზეთის ისტორიის მასალები ძირითადად მოთავსებულია სოხუმის ფონდში (ფონდი 312–ა), რომელშიც 100 საქაღალდეა. სულ დოკუმენტების რაოდენობა 200-ზე მეტია. გარდა ამისა, ცალკეული დოკუმენტები აფხაზეთისა და აფხაზების შესახებ გაბნეულია კოლექციის სხვა ფონდებშიც.

სოხუმის ფონდში მოქცეულ საბუთებში საუბარია ძირითადად აფხაზეთის ტერიტორიაზე არსებული ოსმალური ციხე-სიმაგრეების შესახებ (მათი გარნიზონების შემადგენლობა, მომარაგება, აღჭურვილობა, ცნობები ოსმალო ციხისთავებისა და ციხიონის სხვა მეთაურების შესახებ, სოხუმისა და მის შემოგარენში წარმოებული სამშენებლო სამუშაოების აღწერა და სხვა.) გარდა ამისა, დაცულია საინტერესო მასალები, რომლებიც ასახავენ ოსმალების ურთიერთობას ადგილობრივ მოსახლეობასთან.

სოხუმის ფონდში აღმოჩნდა აგრეთვე ე.წ. სოხუმის სანჯაყის დაეთარი (ათიოდე გვერდი), სამწუხაროდ ძალზე დაზიანებული, დაობებული და დახეული. ამ დოკუმენტში საუბარია მთელ რიგ ეკონომიკურ გარიგებებზე, სოხუმში გემებით შემოზიდულ საქონელზე, სოხუმის, როგორც სანავსადგურო პუნქტის, ურთიერთობებზე შავი ზღვის სხვა ნავსადგურებთან და სხვა.

კრებულში ჩართულია, აგრეთვე, ოსმალური საბუთები ფოთის ციხის შესახებ, ამოკრეფილი დოკუმენტური წყაროების იმავე კოლექციიდან. ეს საბუთები მნიშვნელოვანწილად საინტერესოა აფხაზეთში ოსმალთა ბატონობის ისტორიის შესწავლის თვალსაზრისით, ვინაიდან ფოთის ოსმალო ფაშებს აღმოსავლეთ შავიზღვისპირეთის გამგებლობა ებარა; გარდა

ამისა, ფოთის დოკუმენტებში ასახულია ფაქტობრივი მასალა, როგორც ანალოგიური, საინტერესოა აფხაზეთის ტერიტორიაზე მდებარე ოსმალური ციხესიმაგრეების ისტორიისთვისაც. ძველი ქართული ქალაქი ფოთი, როგორც ცნობილია, ოსმალებმა პირველად ხელთ იგდეს 1579 წელს, მაგრამ 1640 წელს ქართველებმა იგი დაიბრუნეს. 1723 წელს ოსმალები კვლავ დაეპატრონენ ფოთს, საფუძვლიანად გაამაგრეს ქალაქი და დასავლეთ საქართველოს სანაპიროზე თავის ერთ-ერთ მთავარ საყრდენ პუნქტად აქციეს.

ფოთის გამგებელს, როგორც ავღნიშნეთ ემორჩილებოდა ამ რეგიონში მდებარე სხვა ოსმალური ციხესიმაგრეები, მათ შორის აფხაზეთის ტერიტორიაზე მდებარე სოხუმისა და ანაკოფიის გარნიზონები.

ქვემოთ მოტანილი სხვადასხვა ტიპის დოკუმენტები უხვ და საინტერესო ისტორიულ მასალას შეიცავენ. კრებულში წარმოდგენილია ძირითადად ისეთი საბუთები როგორიცაა „ხაზინის თესქერე", „ქუჩუქ ბერათები", „სებები თაჰრირი ჰუქმები", „ფირმანები", „ბერათები", „არზები", „წერილები", „დავთარი", „იაზილეები" და სხვა. მათი დიდი უმრავლესობა სრულიად უცნობია საქართველოსა და აფხაზეთის ისტორიის სპეციალისტებისათვის და პირველად შემოდის სამეცნიერო მიმოქცევაში.

შესავალი

1. XVII-XVIII საუკუნეების აფხაზეთის ისტორიის წერილობითი წყაროების მოკლე მიმოხილვა

შუა საუკუნეების აფხაზეთის ისტორიის მკვლევარი ყოველთვის აწყდებოდა და აწყდება ისტორიული წყაროების სიმცირის პრობლემას, რის გამოც აფხაზეთის ეკონომიკური, სოციალურ-პოლიტიკური, თუ ეთნიკური და კულტურის ისტორიის არაერთი საკითხი ჯერ კიდევ არ არის სათანადო სისრულით შესწავლილი. ამ მხრივ განსაკუთრებით ღარიბია კლასიკური შუა საუკუნეების პერიოდი (XI-XV სს.), როდესაც წერილობითი წყაროები (როგორც ქართული, ასევე უცხოური წარმომავლობისა) უშუალოდ აფხაზეთის და აფხაზების შესახებ, შეიძლება ითქვას მინიმალურია, ხოლო, რაც არის – გამოირჩევა მეტისმეტი ლაკონურობით და სიმშრალით. შედარებით უკეთესი მდგომარეობაა მოგვიანო ხანაში, კერძოდ XVII-XVIII სს-ში, რომლებიც ამჯერად ჩვენთვის განსაკუთრებულ ინტერესს წარმოადგენენ, ვინაიდან სწორედ ამ პერიოდს განეკუთვნება წინამდებარე კრებულში გამოქვეყნებული მასალა.

აფხაზეთის ისტორიის წერილობითი წყაროების მიმოხილვა ბუნებრივია ქართული ძეგლებით დავიწყოთ, რადგან მთელი ფეოდალური ხანის მანძილზე აფხაზეთი ქართული კულტურულ-პოლიტიკური სამყაროს ნაწილს წარმოადგენდა და მჭიდროდ იყო დაკავშირებული დასავლეთ საქართველოს მეზობელ ოლქებთან.

განსახილველი პერიოდის ქართული ისტორიული წყაროებიდან აფხაზეთისა და აფხაზების შესახებ განსაკუთრებით აღსანიშნავია ვახუშტი ბატონიშვილის თხზულება „აღწერა სამეფოსა საქართველოსა“[1]. ეს ფუნდამენტური ნაშრომი მრავალფეროვან და საინტერესო მასალას შეიცავს, როგორც უშუალოდ აფხაზეთის, ასევე დასავლეთ-აფხაზური ტომებით დასახლებული ჯიქეთის შესახებ (გეოგრაფიული აღწერა, ეთნოგრაფიული ხასიათის ცნობები, მასალები ეკონომიკური, სამხედრო-პოლიტიკური თუ კულტურის ისტორიისათვის და სხვა.).

XVIII ს-ის მეორე ნახევრის აფხაზეთის ისტორიის მეტად საინტერესო წყაროა ნიკო დადიანის „ქართველთ ცხოვრება“[2], რომელიც ძირითადად სამხედრო-პოლიტიკური ხასიათის ცნობებს შეიცავს. ნ. დადიანის პიროვნება იმითაც

არის აღსანიშნავი, იგი ერთადერთი ისტორიკოსია ფეოდალური ხანის დასავლეთ საქართველოდან, რომლის ნაშრომებმა ჩვენამდე მოაღწია. როგორც სამეგრელოს სამთავროს სახლის წარმომადგენელი და, გარკვეულ პერიოდში, ოდიშის ფაქტობრივი გამგებელი, ნ. დადიანი კარგად იცნობდა აფხაზეთს, მრავალი პირადული და ნათესაური ძაფით იყო დაკავშირებული მის მმართველ წრეებთან და ამიტომ მისი ცნობები აფხაზეთის შესახებ პირველხარისხოვან წყაროს წარმოადგენენ. ეს ცნობები, როგორც აღვნიშნეთ, ძირითადად სამხედრო-პოლიტიკური ხასიათისაა და მათში ასახულია, როგორც დასავლეთ საქართველოს ფეოდალური შინაომები, რომლებშიც აქტიურ მანაწილეობას იღებდნენ აფხაზი ფეოდალები, ასევე ქართველი და აფხაზი ხალხების ერთობლივი ბრძოლა უცხოელი დამპყრობლების წინააღმდეგ.

აფხაზების შესახებ ცალკეული ცნობებია აგრეთვე XVII-XVIII სს-ის ქართული ლიტერატურის ისეთ ძეგლებში, როგორიცაა სულხან-საბას „მოგზაურობა ევროპაში“[3], არჩილის „გაბაასება თეიმურაზისა და რუსთველისა“[4], ფეშანგის „შაჰნავაზიანი“[5]. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ბესიკის პოემა „რუხის ომი“[6]. სადაც დაწვრილებით არის აღწერილი 1780 წლის ძმათამკვლელი ბრძოლა აფხაზებსა და იმერეთ-ოდიშის ლაშქარს შორის.

არაერთი საყურადღებო ცნობაა შემონახული აფხაზეთისა და აფხაზების შესახებ XVII-XVIII სს-ის ქართულ დოკუმენტურ წყაროებში. კერძოდ, ამ ცნობებში დაცულია აფხაზეთის სამხედრო-პოლიტიკური, სოციალური და ეკონომიკის ისტორიის ამსახველი ფაქტობრივი მასალები. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ ზოგიერთი ქართულენოვანი დოკუმენტი უშუალოდ აფხაზეთშია შექმნილი. მაგალითად, აფხაზთა მფლობელების — სუსტარ, ყვაპუ და ქერექიმ შარვაშიძეების საბუთები (XVII ს.). ეს ბუნებრივიცაა, ვინაიდან ფეოდალური პერიოდის დიდ მანძილზე აფხაზეთში ძირითად სამწერლობო ენას, ქართული ენა წარმოადგენდა.

განსახილველი პერიოდის აფხაზეთის ისტორიის უცხოურ წყაროებში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავიათ დასავლეთ ევროპელი ავტორების თხზულებებს. მათგან პირველ რიგში აღსანიშნავია კათოლიკე მისიონერის არქანჯელო ლამბერტის „სამეგრელოს აღწერა“[7]. ლამბერტიმ 16 წელიწადზე მეტი (1633-1649 წწ.) იცხოვრა საქართველოში (ოდიშის სამთავროში) და დაწვრილებით აღწერა ამ სამთავროს მაშინდელი ვითარება.

იგი დეტალურად აშუქებას აგრეთვე აფხაზეთ-სამეგრელოს ურთიერთობის ფაქტებს XVII ს-ის პირველ ნახევარში და მოჰყავს მოკლე, მაგრამ შინაარსიანი ცნობები აფხაზეთის საშინაო ვითარების შესახებ.

გარკვეული ცნობები აფხაზეთის სამთავროს პოლიტიკური საზღვრებისა და აქ სანაპირო ვაჭრობის განვითარების შესახებ დაცულია კაფის დომინიკელთა მისიის ხელმძღვანელის, დორტელი დ'ასკოლის ნაშრომში „შავი ზღვისა და თათრეთის აღწერა"[8], რომელიც შედგენილია 1634 წელს.

XVII ს-ის აფხაზეთის ისტორიისათვის საყურადღებო წყაროს წარმოადგენს კათოლიკე მისიონერის ჯოვანი ლუკას თხზულება „პერეკოპელი და ნოღაელი თათრების, ჩერქეზების, მეგრელებისა და ქართველების აღწერა"[9], რომელიც შეიცავს ეკონომიკური, ყოფითი, პოლიტიკური და ისტორიულ-გეოგრაფიული ხასიათის ცნობებს. აღსანიშნავია, რომ 1642 წელს ლუკა პირადად იყო ნამყოფი აფხაზეთში, რაც კიდევ უფრო ზრდის მისი ნაშრომის, როგორც პირველწყაროს, მნიშვნელობას.

XVII ს-ის მეორე ნახევრის აფხაზეთის შესახებ საინტერესო ცნობებია მოტანილი ფრანგი მოგზაურის ჟან შარდენის თხზულებაში[10]. კერძოდ, აქ გაშუქებულია ოდიშ-აფხაზეთის ურთიერთობის ფაქტები, ოსმალეთის იმპერიის პოლიტიკა საქართველოში, ტყვის სყიდვის სამარცხვინო პრაქტიკა და სხვ.

უფრო გვიანდელი პერიოდის აფხაზეთის შესახებ მნიშვნელოვან ცნობებს გვაწვდიან ნ. ვიტსენი (XVII ს-ის დასასრული), კ. გლავანი, ი. გიულდენშტედტი და კ. პეისონელი (XVIII ს.), ჰ. კლაპროტი, ჟ. გამბა, ფ. დიუბუა დე მონპერე (XIX ს-ის პირველი მესამედი) და სხვა ევროპელი ავტორები.

განსახილველ პერიოდში აფხაზეთით რუსეთის მმართველი წრეებიც დაინტერესდნენ, რომელთაც უკვე XVI ს-ის ბოლოდან ამიერკავკასიაში გარკვეული პოლიტიკური მიზნები ამოძრავებდათ. ამიტომ XVII ს-დან რუსეთის არქივებში აფხაზეთის შესახებაც იწყება ინფორმაციის დაგროვება[11].

XVIII ს-ის მეორე ნახევარში აფხაზეთის შესწავლა რუსეთის მიერ უფრო ინტენსიური ხდება. მაგალითად, გარკვეული ცნობები აფხაზეთზე დაცულია 1770 წელს საქართველოში სპეციალური მისიით მოვლინებული რუსი ოფიცრის, ნ. იაზიკოვის ჩანაწერებში. აღსანიშნავია, რომ ნ. იაზიკოვი ერთ-ერთი პირველია იმ ავტორთა შორის, ვინც სოხუმს იხსენებს მისი აფხაზური სახელწოდებით — „აყუა" (აყუ)[12].

XVIII ს-ის აფხაზეთის ისტორიას რუსეთის იმპერიის ოფიციალური ისტორიოგრაფიაც სწავლობდა. მაგალითად, ს. ბრონევსკის[13] და პ. ბუტკოვის[14] ნაშრომებში, რომელთაც უმთავრესად დოკუმენტური მასალების ხასიათი აქვთ, მოტანილია გარკვეული ცნობები აფხაზეთის სამთავროს ისტორიიდან. აღსანიშნავია აგრეთვე, რომ XIX საუკუნის მრავალი რუსული დოკუმენტი და ისტორიულ-გეოგრაფიული აღწერილობა შეიცავს საინტერესო მასალებს XVIII ს-ის აფხაზეთის სოციალურ-ეკონომიკური და პოლიტიკური ისტორიიდან. ამ მასალების ნაწილი გამოქვეყნებულია ისეთ მრავალტომეულ გამოცემებში, როგორიცაა: „Акты Кавказской Археографической комиссии", `Сборник сведений о кавказских горцах" და სხვ.

XVII-XVIII სს-ის აფხაზეთის ისტორიის შესახებ მდიდარ მასალას შეიცავენ აღმოსავლური წყაროები. მაგალითად, არაერთი საყურადღებო ცნობაა დაცული აფხაზეთზე ანტიოქიის პატრიარქის მაკარიოსის თხზულებაში[15], რომელიც დაწერილია არაბულ ენაზე და ასახავს XVII ს-ის 60-იანი წლების ვითარებას დასავლეთ საქართველოში. მაგრამ, განსახილველი პერიოდის აფხაზეთის, ისევე როგორც მთელი დასავლეთ კავკასიის ისტორიის, აღმოსავლური წყაროების ძირითად ნაწილს, რა თქმა უნდა, ოსმალური ნარატიული და დოკუმენტური წყაროები წარმოადგენენ. მათგან პირველ რიგში აღსანიშნავია ცნობილი თურქი მოგზაურის ევლია ჩელების ერცელი თხზულება „სეიაჰათ-ნამე" (მოგზაურობის წიგნი)[16].

ევლიამ, რომლის დედა აფხაზეთიდან იყო წარმოშობით, 1641 წელს კაბოტაჟური ცურვით გაიარა მთელი აღმოსავლეთ შავიზღვისპირეთი, ეწვია აფხაზეთსაც და მისი უნიკალური აღწერილობა დაგვიტოვა. „სეიაჰათ-ნამეში" დაცულია ცნობები აფხაზური ტომების განსახლების, მათი სამხედრო პოტენციალისა და რელიგიური რწმენის შესახებ, დაწვრილებით არის ჩამოთვლილი რა სახის საქონელი შემოდიოდა აფხაზეთში და რა გადიოდა; მოტანილია არაერთი ეთნოგრაფიული ხასიათის ცნობა. ევლია ჩელების თხზულებაში დაფიქსირებულია აგრეთვე უნიკალური ლინგვისტური მასალა – აფხაზური მეტყველების ჩანაწერები.

შედარებით უფრო ნაკლები ცნობები აქვს აფხაზეთზე XVII ს-ის მეორე თურქ ავტორს – ქათიბ ჩელების, თუმცა მისი ერთ-ერთი ნაშრომი „ჯიჰან-ნუმა" (სამყაროს სარკე)[17] შეიცავს აფხაზეთის მოკლე აღწერას, რომელიც ცალკეულ შემთხვევებში ავსებს ან ადასტურებს სხვა წყაროების მონაცემებს ჩვენთ-

ვის საინტერესო თემაზე.

გარკვეული ცნობები აფხაზეთის ისტორიის შესახებ მოიპოვება XVIII ს-ის ოსმალო ისტორიკოსების ჩელებ-ზადე ისმაილ ასიმ ეფენდის[18] და ფერაიზი-ზადე მეჰმედ საიდ ეფენდის[19] თხზულებებში. აქ უფრო სამხედრო პოლიტიკური ამბებია გადმოცემული, კერძოდ ოსმალთა ექსპანსია აღმოსავლეთ შავიზღვისპირეთში და ადგილობრივი მოსახლეობის ბრძოლა მათ წინააღმდეგ.

ბოლოს, აუცილებელია მოვიხსენიოთ ოსმალური დოკუმენტური ძეგლები, რომლებიც ჩვენს ისტორიოგრაფიაში ყველაზე ნაკლებადაა შესწავლილი, მიუხედავად იმისა, რომ უკანასკნელი ათწლეულების მანძილზე საქართველოს ისტორიის მრავალი ოსმალური დოკუმენტი გამოიცა. თურქეთისა და ყოფილი ოსმალეთის იმპერიაში შემავალი ზოგიერთი სხვა ქვეყნის არქივები სავსეა ოსმალური დოკუმენტური წყაროებით, რომლებსაც ჯერ არ შეხებია მკვლევრისა და არქეოგრაფის ხელი. ოსმალური საბუთებით განსაკუთრებით მდიდარია თურქეთის მინისტრთა საბჭოს არქივი სტამბოლში და ე.წ. თაფუსა და კადასტრის არქივი ანკარაში. თურქეთის ფარგლებს გარეთ ოსმალური დოკუმენტების უდიდესი საცავია ეგვიპტეში, ქ. კაიროში, რომელიც დიდხანს შედიოდა ოსმალეთის იმპერიის შემადგენლობაში. ამ არქივებში დაგროვილია საუკუნეების განმავლობაში ოსმალეთის იმპერიაში შექმნილი და შემოსული ყველანაირი სახის დოკუმენტი. სრული დამაჯერებლობით შეიძლება ითქვას, რომ ამ ზღვა მასალაში საქართველოს ისტორიის მრავალი უნიკალური წყარო ინახება (მათ შორის ქართულ ენაზე შედგენილიც).

ოსმალური დოკუმენტების ძირითადი ნაწილის წარმოშობა დაკავშირებულია საფინანსო უწყების (ბაბ-ი დეფთერი, დეფთერხანე) სტრუქტურებთან და ეხება უმთავრესად ფინანსურ და ეკონომიკურ საკითხებს. ეს საბუთები უაღრესად მნიშვნელოვან წყაროს წარმოადგენენ ოსმალეთის იმპერიის სოციალურ-ეკონომიკური, პოლიტიკური და სამხედრო ისტორიისათვის. დასავლეთ საქართველოს ისტორიის შესწავლისათვის მათი მნიშვნელობა იმაში მდგომარეობს, რომ ამ ძეგლებში დაწვრილებით არის ასახული აქ არსებული ოსმალური ციხესიმაგრეების საშინაო ცხოვრება, მათი გარნიზონების რიცხობრივი შემადგენლობა, ორგანიზაციული სტრუქტურა და შეიარაღება, სურსათით მომარაგების გზები, ურთიერთობა ადგილობრივ მოსახლეობასთან. დოკუმენტებში საინტერესო

ცნობებია დაცული ციხესიმაგრეთა გარემდებარე რაიონების ეკონომიკური და პოლიტიკური ცხოვრების შესახებ, აღწერილია სამხედრო-პოლიტიკური ფაქტები და სხვ.

უეჭველია, რომ თანდათანობით, დღემდე ჩვენთვის უცნობი ოსმალური საისტორიო ძეგლების გამოვლინებით, გამოქვეყნებითა და შესწავლით მნიშვნელოვნად გაიზრდება განსახილველი პერიოდის აფხაზეთის ისტორიის წყაროთა ბაზა.

2. აფხაზეთის სამთავრო XVII-XIX საუკუნის დასაწყისში

XV ს-ის მეორე ნახევარში ფეოდალური საქართველო ცალკეულ პოლიტიკურ ერთეულებად დაიშალა. თანამედროვე აფხაზეთი საბედიანოს (ოდიშის) სამთავროში მოექცა. მისი ტერიტორიის მნიშვნელოვანი ნაწილი, ანაკოფიის (ახლანდელი ახალი ათონი) ჩათვლით, უშუალოდ შედიოდა დადიანთა საგამგებლოში, უფრო ჩრდილო-დასავლეთით მდებარე მიწები კი აფხაზთა მთავრების – შარვაშიძეების – ხელთ იყო. შარვაშიძეები იმ პერიოდში ოდიშის მთავრების ვასალები იყვნენ, თუმცა ეს ვასალობა, როგორც ჩანს, მნიშვნელოვანწილად ფორმალურ ხასიათს ატარებდა; „შარვაშიძე მორჩილობდა არა ყოველსავე ბრძანებასა დადიანისასა“,– ნათქვამია „ქართლის ცხოვრების“ ერთ-ერთ გაგრძელებაში[20]. დადიანები, თავის მხრივ, ასეთივე არასაიმედო ქვეშევრდომები იყვნენ იმერეთის მეფეებისა.

XVI ს-ის განმავლობაში ღრმავდება დასავლეთ საქართველოს ფეოდალური დაქუცმაცების პროცესი. იმერეთის მეფეების ძალაუფლება ოდიშ-გურიის მთავრებზე სულ უფრო და უფრო ეფემერული ხდება. როგორ შედეგი პოლიტიკური დაშლისა, დასავლეთ საქართველო ძმათამკვლელი შინაომების ასპარეზად გადაიქცა. ამ ომებში აფხაზები, მეტწილად ოდიშის მთავართა მხარეზე გამოდიან, როგორც მათი ვასალები და მოკავშირენი, მაგრამ ადგილი აქვს აგრეთვე შეტაკებებს აფხაზ და მეგრელ ფეოდალებს შორის, რაც სრულიად ბუნებრივი იყო ფეოდალური წყობის პირობებში. როგორც ჩანს, ამ შეტაკებების შედეგად შარვაშიძეთა ხელში გადავიდა ქ. ცხუმი, ახლანდელი სოხუმი, მისი სანახებითურთ. ცხუმის ოლქში აფხაზთა მთავრების ძალაუფლების აღდგენას, შესაძლოა, ხელი შეუწყო იმ გარემოებამ, რომ XIV-XV სს-მდე ეს მხარე შარვაშიძეთა სამფლობელოს წარმოადგენდა და აქ ალბათ ნაწილობრივ შემორჩენილი იყო აფხაზური მოსახლეობა.

XVII ს-ის დასაწყისისათვის აფხაზეთის სამთავრო საბო-

ლოოდ ჩამოყალიბდა ცალკე პოლიტიკურ ერთეულად. ოდიშის მთავართა ცდები, აღადგინონ აფხაზეთის ვასალური დამოკიდებულება, მზარდ წინააღმდეგობას აწყდება. თავის მხრივ, აფხაზი ფეოდალები ყაჩაღურ თავდასხმებს აწყობენ სამეგრელოზე, აქტიურად მონაწილეობენ დასავლეთ საქართველოს პოლიტიკურ ცხოვრებაში.

როგორც ცნობილია, ფეოდალური საქართველოს დაქუცმაცების პროცესი მიმდინარეობდა ქვეყნის საერთაშორისო მდგომარეობის მკვეთრი გაუარესების პირობებში. განსაკუთრებით დამძიმდა ვითარება მას შემდეგ, რაც საქართველოს მეზობლად ჩამოყალიბდა ორი ძლიერი სახელმწიფო — ოსმალეთის იმპერია და სეფიანთა ირანი.

ოსმალეთი და ირანი საქართველოსთან მიმართებაში თავიდანვე ექსპანსიონისტური პოლიტიკის გატარებას შეუდგნენ. ამასთან მათი მესვეურები ხშირად ხელმძღვანელობდნენ ცნობილი პრინციპით: „დაჰყავი და იბატონე", რაც გამოისახებოდა ქვეყნის პოლიტიკური დაშლის პროცესებისათვის ხელისშეწყობაში, შიდა კონფრონტაციის გაღრმავებაში. თვით ირანსა და ოსმალეთს შორის ბრძოლის პირველი ეტაპი, რომელიც მიმდინარეობდა ახლო აღმოსავლეთში პირველობისათვის, დასრულდა 1555 წლის ამასიის ზავით. ამ ზავის პირობებით ირანმა და ოსმალეთმა გაავლენის სფეროებად დაინაწილეს ფეოდალური საქართველო. მთელი ლიხთიმერეთი, აფხაზეთითურთ ოსმალეთის წილად გამოცხადდა. ასე აღწერს ამ ფაქტს XVII საუკუნის ქართველი ისტორიკოსი ფარსადან გორგიჯანიძე: „ხონთქარმან და ყაენმან საქართველო შვა გაიყვეს; სამცხე და ქართლი და კახეთი ყაენსა, იმერეთი, ოდიში და აფხაზეთი, გურია და ლაზის ქვეყანა ხონთქარსა"[21].

ამ გადაწყვეტილების განსახორციელებლად ოსმალეთის მთავრობა მალე კონკრეტული ღონისძიებების გატარებას შეუდგა.

განსახილველ ეპოქაში აფხაზეთის ეთნოპოლიტიკურმა საზღვრებმა მნიშვნელოვანი ცვლილებები განიცადეს. XVII ს-ის პირველ ნახევარში აფხაზეთ-სამეგრელოს ეთნიკური და პოლიტიკური საზღვარი დაახლოებით კოდორის ხეობაზე გადიოდა. კერძოდ, არქანჯელო ლამბერტი აღნიშნავს: „ყველაზე უკანასკნელი მდინარე (სამეგრელოში) არის კოდორი, რომელიც უნდა იყოს (ძველი) კორაქსი, რადგან კოლხიდის საზღვრებია (ძველთა სიტყვით) ერთის მხრით ფაზისი და მეორეს მხრით — კორაქსი. როგორც ფაზისი ჰყოფს სამეგრელოს გურიისაგან,

ისე კორაქსი ჰყოფს მას აფხაზეთისაგან, და როგორც ფაზისის გაღმა მეგრული იცვლება ქართულად, ისე კორაქსის გაღმა იცვლება აფხაზურად. აქედან ცხადია, რომ მეგრელების კოდორი ძველებური კორაქსია, რადგან კოდორს გადაღმავე ცხოვრობენ აფხაზები თავისის განსაკუთრებული ენით"[22]. მდ. კოდორს აფხაზეთ-სამეგრელოს საზღვრად ასახელებენ აგრეთვე XVII ს-ის ავტორები: ჯოვანი ლუკა, დორტელი დ'ასკოლი, მაკარიოს ანტიოქიელი, ჟან შარდენი, ქათიბ ჩელები და სხვ.

რაც შეეხება აფხაზთა სამთავროს ჩრდილოეთ საზღვარს იგი კავკასიონის მთავარ ქედს მიუყვებოდა და გაგრა–ადლერის სექტორში ეშვებოდა ზღვასთან. ამ რაიონში აფხაზეთის სამთავროს პოლიტიკური საზღვარი არ ემთხვეოდა აფხაზეთის ეთნოგრაფიულ საზღვრებს. სამთავროს გარეთ რჩებოდნენ მრავალრიცხოვანი ჩრდილოაფხაზური თემები და ტომები. კერძოდ, ევლია ჩელების ცნობით, „აბაზას ქვეყანა" (ეთნოგრაფიული აფხაზეთი) უწევდა ანაპის ციხემდე, საიდანაც უკვე ჩერქეზეთის სანაპირო იწყებოდა[23]. ანაპის მახლობლად, იქ სადაც დღეს ქ. ნოვოროსიისკია, ასახელებენ აფხაზეთის მიჯნას XVIII ს-ის ავტორებიც: კსავერიო გლავანი და პეისონელი, მაგრამ მონაცემები ამ საკითხზე, ისევე როგორც ევლია ჩელებისა ცნობა, როგორც ჩანს ემყარება ტრადიციას და იმ პერიოდის გამოძახილის, როდესაც აფხაზეთი (ჯიქეთითურთ) თითქმის მდ. ყუბანის შესართავამდე ვრცელდებოდა[24]. გვიან შუასაუკუნეებში კი მდგომარეობა უკვე საგრძნობლად განსხვავდებოდა წინა პერიოდის რეალიებისაგან. აფხაზეთის ეთნიკური საზღვარი ამ მხარეში თანდათანობით უკან იწევდა, ვინაიდან დაწყებული იყო და ინტენსიურად მიმდინარეობდა განაპირა აფხაზური ტომების ასიმილაცია მონათესავე ჩერქეზების მიერ. იმავე ევლია ჩელების აღწერილობაში აფხაზური მოსახლეობა მოყვანილია მხოლოდ კუთასის (კოდოშის) ნავსადგურამდე, რომელიც თანამედროვე ქ. ტუაფსესთან მდებარეობდა[25]. კოდოშის რაიონზე, როგორც ეთნიკურ საზღვარზე აფხაზებსა და ჩერქეზებს შორის, XVII ს-ის ზოგი სხვა წყაროც მიუთითებს.

ისტორიული ჯიქეთის ტერიტორიაზე აფხაზთა ეთნიკური არეალის შემცირებას უთუოდ ხელი შეუწყო აგრეთვე იქ მოსახლე აფხაზური ტომების ჩრდილო კავკასიაში მიგრაციამ, რომელიც ჯერ კიდევ XIV ს-ში დაიწყო და ეტაპობრივად გრძელდებოდა XIX ს-მდე[26]. ამ გადასახლებამ საფუძველი ჩაუყარა კავკასიონის ჩრდილო კალთებზე აფხაზური ეთნოსის გავრცელებას, რომლისგანაც შემდგომში ჩამოყალიბდა

თავისთავადი აბაზა ხალხი[27].

განსახილველ ეპოქაში (XVII-XVIII სს.) გადასულმა ტალღამ, რომელიც, როგორც ჩანს, ძირითადად ჩრდილო აფხაზეთის მთიანი რაიონებიდან იყო წასული (მდინარეების ბზიფის, ფსოუს, მზიმთას და სხვათა ზემოწელი) შეადგინა თანამედროვე აბაზების ერთ-ერთი ქვედანაყოფი – აშხარელები. აშხარელთა ჩრდილო-აღმოსავლეთით ცხოვრობდნენ აფხაზეთის ზღვისპირეთიდან უფრო ადრე გადასახლებული ტაპანთელები. ჩრდილო კავკასიაში აფხაზური ტომები სახლდებოდნენ მდინარეების ყუბანის, დიდი და მცირე იენჯიგის, ურუფის, გუმას და სხვათა სათავეებში[28].

აფხაზეთის ტერიტორია შედგება ორი ძირითადი გეოგრაფიული ზონისაგან – ზღვისპირეთისა და მთისაგან. ფეოდალურ ხანაში აქაც, ისევე როგორც მთლიანად კავკასიაში, მთისა და დაბლობის (ბარის) მოსახლეობა ერთმანეთისაგან განსხვავდებოდა სოციალური განვითარების დონით და სამეურნეო საქმიანობის ფორმებით.

აფხაზეთის მთაში მეურნეობის წამყვანი დარგი იყო მესაქონლეობა, ზღვისპირეთში – მიწათმოქმედება, გარდამავალ მთისწინა ზოლში კი სოფლის მეურნეობის ეს ორი ძირითადი დარგი თითქმის თანაბრად იყო შეხამებული. გარდა ამისა, აფხაზეთში განვითარებული იყო მონადირეობა, მეფუტკრეობა, ხოლო ზღვისპირეთში ამასთან ერთად, მეენახეობა და საზღვაო რეწვა. გამოთქმულია აგრეთვე მოსაზრება, რომ XVIII ს-ის აფხაზეთში ბამბის კულტურაც იყო გავრცელებული[29]. აღნიშნავს რა აფხაზეთის სოფლის მეურნეობის მრავალდარგიანობას, ბატონიშვილი ვახუშტი წერს: „ხოლო ესე აფხაზეთი შემკულ არს ყოველითა ნაყოფიერებითა და ჰავითა, რამეთუ ნაყოფიერებენ ყოველნი მარცვალნი, ხილნი, ვენახნი, პირუტყვნი და ნადირნი, ფრინველნი და თევზნი მრავალნი“[30].

ფეოდალური აფხაზეთის ეკონომიკაში წარმოდგენილი იყო შინამრეწველობისა და ხელოსნობის სხვადასხვა დარგები: მზადდებოდა ნაბდები, ქსოვილი ეროვნული ტანსაცმლისათვის, ბაწარი, ძაფი, კერამიკული ნაწარმი... XVIII ს-ის წყაროებში დაცულია ცნობები იმის შესახებ, რომ აფხაზებმა იცოდნენ რკინის დამუშავება და ფოლადის მიღება, რომლისგანაც ამზადებდნენ ხმლებს, სატევრებს და სხვა საბრძოლო იარაღს. კლაპროტის ცნობით აფხაზური ჯაჭვის პერანგები ძვირად ფასობდა მეზობელ ქვეყნებში[31]. აფხაზები გაწაფული იყვნენ გემთმშენებლობაშიც[32]. მაგრამ აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ნატურალური

მეურნეობის პირობებში ხელოსნობას არ ჰქონდა ფართო განვითარების საშუალება, რადგან მჭიდროდ იყო დაკავშირებული სოფლის მეურნეობასთან და წარმოადგენდა მის ორგანულ ნაწილს.

აფხაზეთის საგარეო ვაჭრობა ფაქტობრივად წარმოადგენდა საქონლის უბრალო გაცვლა-გამოცვლას გარკვეულ სანაპირო პუნქტებში ზღვით მოსულ დასავლეთევროპელ, თურქ და ყირიმელ ვაჭრებთან. ევლია ჩელები დაწვრილებით აღწერს თუ რა სახის საქონელი შემოდიოდა და გადიოდა აფხაზეთიდან. მისი ცნობით, აქ წელიწადში ერთხელ ყველა ქვეყნის გემებს მოაქვთ "დენთი, ტყვია, თოფი, მშვილდისარი, მასრა, ხმალი, ფარი, შუბი და სხვა საომარი იარაღი, ძველი ფეხსაცმელი, მაუდის პირები, საპერანგე და სასარჩულე ქსოვილი, კერის რკინეულობა, დიდი ქვაბები, ცეცხლზე ქვაბის ჩამოსაკიდი რკინის ჯაჭვები, მარილი, საპონი და სხვა ასეთი საგნები. ამ მეხომალდეებს ნაზ ბიჭებს, ცხიმეულს, თაფლის სანთელს, მუშამბას, კვერნას, თაფლს აძლევენ და სამაგიეროდ ზემოჩამოთვლილი საგნებიდან რაც სჭირდებათ, იღებენ. ამ ქვეყანაში სრულებით არ არის ოქროსა და ვერცხლის ფული. ყიდვა-გაყიდვა გაცვლა-გამოცვლის წესით წარმოებს"[33]. ის ფაქტი, რომ აფხაზეთში ვაჭრობისას ფული არ გამოიყენებოდა, აღნიშნული აქვთ აგრეთვე ჯ. ლუკას, ა. ლამბერტის, ჟ. შარდენს და მიუთითებს ნატურალური მეურნეობის წამყვან როლზე ქვეყნის ეკონომიკაში. თანამედროვეთა ცნობით, ასეთ ვაჭრობას დიდი სარგებელი მოჰქონდა უცხოელი სოვდაგრებისათვის. კერძოდ, დორტელი დ'ასკოლი აღნიშნავს, რომ ყოველ დახარჯულ 100 რეალში ისინი 300 რეალ მოგებას ნახულობდნენ[34].

შინაგანი ვაჭრობაც ძირითადად ასევე პროდუქტების უბრალო გაცვლა-გამოცვლას წარმოადგენდა. ზოგჯერ ეს ხდებოდა ოდიშის ბაზრობებზე, სადაც აფხაზები ხშირი სტუმრები იყვნენ.

ზღვისპირა აფხაზეთის ერთ-ერთი დამახასიათებელი ნიშანი იყო ნაოსნობა, რასაც ადგილობრივი მოსახლეობა უძველესი დროიდან მისდევდა. აფხაზეთის აღწერისას ვახუშტი საგანგებოდ აღნიშნავს, რომ მისი მცხოვრებლები არიან "ზღუასა შინა მაგარნი და ძლიერნი", და "ზღუათა შინა მავალნი ოლეჭკანდარებითა, რომელსა შინა შთასხდებიან 100, 200 და 300"[35].

ზღვაოსნობის გავრცელება არასტაბილური პოლიტიკური ვითარებისა და ხშირი ომიანობის პირობებში, თავის მხრივ, მეკობრეობის განვითარებას უწყობდა ხელს. XVII-XVIII

სს-ში აფხაზი მეკობრეები განსაკუთრებით აქტიურობდნენ აღმოსავლეთ შავიზღვისპირეთის წყლებში (აფხაზეთის, ოდიშისა და გურიის ნაპირებთან), მაგრამ პერიოდულად უფრო დასავლეთისკენაც იჭრებოდნენ. მაგალითად, ჰოლანდიელი ავტორის, ვიტსენის ცნობით აფხაზები ზოგჯერ აფერხებდნენ გემების მიმოსვლას ყირიმსა და კონსტანტინოპოლს შორის[36].

XVII-XVIII სს-ის აფხაზეთი ფეოდალური ქვეყანა იყო. ფეოდალიზმი უფრო განვითარებული იყო ზღვისპირა ზოლში, მთიან რაიონებში კი შემორჩენილი იყო პატრიარქალურ-თემური წყობილების გადმონაშთები.

ფეოდალური აფხაზეთის სათავეში იდგა მთავარი (აფხაზურად – აჳ) შარავაშიძეთა საგვარეულოდან (ამ გვარის აფხაზური ფორმაა ჩაჩბა). სამთავრო დომენს წარმოადგენდა ტერიტორია ჯიქეთიდან მდინარე კოდორამდე, სადაც მდებარეობდა აფხაზეთის მთავრების რეზიდენცია ლიხნი, ანუ ქართული წყაროების ზუფუ, "მცირე ქალაქისაებრი" დაბა[37]. XVII ს-ის ბოლოდან აფხაზეთის ცალკეულ ოლქებს განაგებდნენ სამთავრო სახლის წარმომადგენელი უფლისწულები (აფხაზურად - აჰიფა). გაბატონებულ კლასს შეადგენდნენ აგრეთვე თავადები (ათაგად) და აზნაურები (აამსთა). ფეოდალურ აფხაზეთში თავადის უფლებით სარგებლობდნენ გვარები – აჩბა (ანჩაბაძე), ძაფშიფა (ძეფიშვილი), მარშანი (მარშანია), ჩააბალირხვა, ინალიფა (ინალიშვილი), ემხაა (ემხვარი), ჩქოტუა, ცანბა, გეჩბა და არედბა. აზნაურთაგან ყველაზე გავლენიანი გვარები იყო მაანი (მარღანია), ლაკრბა (ლაკერბაია) და ზვანბა (ზვანბაია). ფეოდალებსა და გლეხებს შორის გარდამავალ სოციალურ ფენას წარმოადგენდნენ შინაყმები (აშნაყმა). ისინი ძირითადად გლეხობიდან იყვნენ გამოსულები, ზოგჯერ კი წარმოშობით კავკასიის სხვა რეგიონებიდან იყვნენ. მთავრისა და დიდი ფეოდალების კარზე შინაყმები ასრულებდნენ სხვადასხვა ადმინისტრაციულ და სამეურნეო ფუნქციებს, მსახურობდნენ აგრეთვე ფეოდალთა შეიარაღებულ ამალაში (ქერაზ).

ძირითად მწარმოებელ ძალას ფეოდალურ აფხაზეთში გლეხობა წარმოადგენდა, რომელიც რამდენიმე კატეგორიად იყოფოდა. ყველაზე მრავალრიცხოვანი კატეგორია იყო ანხაიუ, იურიდიულად თავისუფალი, მაგრამ ეკონომიკურად ფეოდალებზე დამოკიდებული ფენა. გლეხების ეს კატეგორია წარჩინებულთა მიწებზე იჯდა, ემართა გარკვეული ბეგარა და ლაშქარში გადიოდა.

დაყმევებულ გლეხთა მცირერიცხოვან ზედაფენას,

რომელსაც შემორჩენილი ჰქონდა გარკვეული ქონებრივი და უფლებრივი პრივილეგიები წარმოადგენდა ამაწურასგუ. ტიპიურ ყმა გლეხებს ეწოდებოდათ ახოიუ. სოციალური კიბის უმდაბლეს საფეხურზე იდგნენ ახაშალები, ტყვედ მოყვანილი, ნამზითვი ან ნასყიდი ადამიანები, რომელთაც არ გააჩნდათ საკუთრება და ბატონის კარმიდამოში ცხოვრობდნენ. ახაშალა თუ ოჯახს მოეკიდებოდა და ბატონისაგან მიწის ნაკვეთს მიიღებდა, ხდებოდა ახოიუ[38].

აფხაზეთის სამთავრო არ წარმოადგენდა ცენტრალიზებულ სახელმწიფო წარმონაქმნს. ფეოდალური წყობილებისა და ნატურალური მეურნეობის პირობებში მისი ცალკეული ნაწილები, როგორც პოლიტიკურად, ისე ეკონომიკურად, ერთმანეთთან სუსტად იყვნენ დაკავშირებული. უფლისწულები და თავადები ხშირად ეურჩებოდნენ მთავრებს და საქმე შეიარაღებულ ბრძოლამდეც მიდიოდა. რაც შეეხება აფხაზეთის მთიან რაიონებსა და ჯიქეთს, ისინი მხოლოდ ნომინალურად აღიარებდნენ შარვაშიძეთა უზენაესობას და თითქმის სრული დამოუკიდებლობით სარგებლობდნენ.

ფეოდალური დაქუცმაცებულობა და მასთან დაკავშირებული შინაომები ხელს უწყობდნენ თემური წყობილების ზოგიერთი გადმონაშთის, მაგალითად, გვაროვნული დასახლებების (აფხაზურად – აცუფა) შენარჩუნებას. ლამბერტის აღწერით, აფხაზები არ ცხოვრობდნენ ციხეებსა და ქალაქებში, არამედ ერთი გვარის რამდენიმე ოჯახი შეიყრებოდა ერთად, დასახლდებოდნენ მაღლობ ადგილზე, სადაც ააშენებდნენ ისლით დახურულ ფაცხებს და თავდაცვის მიზნით ირგვლივ ღობეს ან თხრილებს შემოავლებდნენ[39]. ამას იმიტომ აკეთებდნენ, რომ ჩვეულება ჰქონდათ ერთმანეთზე თავდასხმა და ძარცვა [40]. შფოთიანი ვითარება დაღს ასვამდა ცხოვრების ყველა მხარეს, აიძულებდა ადამიანებს ყოფილიყვნენ მუდმივ საბრძოლო მზადყოფნაში. იმავე ავტორის ცნობით "აფხაზები საშიშ დროს ჯავშანს ჩაიცვამენ, ხელში შუბს დაიჭერენ, ფარს სასთუმალს ქვეშ ამოიდებენ, შეკაზმულ ცხენს ლოგინთან დააბამენ და ისე დაიძინებენ"[41]. ასეთი ცხოვრება ახალგაზრდების აღზრდას აფხაზეთში აშკარად გამოკვეთილ მხედრულ იერს აძლევდა. ლამბერტის თქმით: "ახალგაზრდობა არასოდეს უქმად არ ზის, არამედ ვარჯიშობს, ხან მძიმე რამეებს ჰაერში ისვრის და ხან თხრილებზე ხტება, რათა შეძინოს ძალა და გაიწვრთნას სიმარდეში"[42].

XVII-XVIII სს-ის მანძილზე აფხაზეთი ოსმალეთის იმპერიის პოლიტიკური გავლენის ქვეშ იმყოფებოდა. არსებობს

ცნობა, რომ პირველი თავდასხმა აფხაზეთის სანაპიროზე ოსმალებმა ჯერ კიდევ XV ს-ის შუა ხანებში განახორციელეს[43], მაგრამ ექსპანსიამ სისტემატური ხასიათი ზემოხსენებული ამასიის საზავო ხელშეკრულების (1555 წ.) შემდეგ მიიღო. 1579 წელს ოსმალებმა ცხუმი დაიკავეს, მაგრამ ადგილობრივი მოსახლეობის წინააღმდეგობის გამო იგი დიდი ხნით ვერ შეინარჩუნეს.

XVII ს-ის ათიან წლებში ოსმალეთის იმპერიამ ოდიშგურიას ყოველწლიური ხარკი დააკისრა, მაგრამ სხვა მხრივ ეს სამთავროები სტამბოლისაგან ფაქტობრივად კვლავ დამოუკიდებლები რჩებოდნენ. ოსმალური ხარკი აფხაზეთსაც ჰქონდა შეწერილი, მაგრამ აფხაზები მას არარეგულარულად იხდიდნენ. შარდენი, რომელმაც XVII ს-ის 70-იან წლებში იმოგზაურა კავკასიაში, აღნიშნავს: "ხარკი აფხაზებსაც ჰქონდათ დაკისრებული, მაგრამ ისინი მცირე ხნის განმავლობაში იხდიდნენ, ახლა კი სრულიად არ იხდიან"[44]. ოსმალეთის მთავრობა მარტო სამხედრო ძალების გამოყენებით ვერ ახერხებდა დასავლეთ საქართველოს პოლიტიკური ერთეულების მორჩილებაში ყოლას და, ამიტომ, როდესაც ისინი ხარკის გადახდაზე უარს ამბობდნენ, მიმართავდა ეკონომიკურ "სანქციებს": მათი ნავსადგურებისაკენ არ უშვებდა სავაჭრო გემებს, რომლებსაც ადგილობრივი მოსახლეობისათვის აუცილებელი საქონელი მიჰქონდათ (მარილი, რკინეულობა და სხვ.)[45].

XVII ს-ის მეორე ნახევრიდან ოსმალეთის პოლიტიკური გავლენა საგრძნობლად გაძლიერდა. მას ხელს უწყობდა დასავლეთ საქართველოში შინა-ფეოდალური ანარქიის ზრდა, და ამის შედეგად გამოწვეული პოლიტიკური დესტაბილიზაცია. ხშირად თურქებს თვითონ მოწინააღმდეგე მხარეები მიმართავდნენ დახმარებისათვის და ეპატიჟებოდნენ თავის ქვეყანაში. ცხადია, ეს ხელს უმართავდა ოსმალეთის მთავრობას დასავლეთ საქართველოში თავისი ძალაუფლების დამყარების საქმეში.

ერთ-ერთი მეთოდი, რომლის მეშვეობით ოსმალეთის მთავრობა დამპყრობლები თავისი გავლენის განმტკიცებას ცდილობდნენ, იყო ისლამის პროპაგანდა. განსახილველ პერიოდში, ამ პოლიტიკამ აფხაზეთში გარკვეულ შედეგს მიაღწია: გამაჰმადიანდა სამთავროს ფეოდალური ზედაფენის ნაწილი; მაგრამ მთლიანობაში XVII-XVIII სს-ში ისლამმა აფხაზეთში ფესვები ღრმად ვერ გაიდგა: ძირითადი მასა რჩებოდა აღმსარებელი ქრისტიანული სარწმუნოებისა, რომელიც მნიშვნელოვან-

წილად შეზავებული იყო წარმართული რწმენა-წარმოდგენებით. რაც შეეხება აფხაზთა ნაწილის გამაჰმადიანებას – იგი ზედაპირულ ხასიათს ატარებდა. პოლიტიკური სიტუაციის მიხედვით ბევრი რჯულგამოცვლილი ფეოდალი იოლად უბრუნდებოდა ქრისტიანობას (ასევე ზედაპირულს). ევლია ჩელები, რომელიც ცდილობს აფხაზები ისლამის მიმდევარ ხალხად წარმოაჩინოს, აღნიშნავს: "მათ რომ ქაფირი (ურჯულო. – რედ.) უწოდონ, კაცს მოკლაენ. მუსლიმი რომ უწოდონ, გაეხარდებათ. (მაგრამ) ესენი ყურანს არ იცნობენ და არც რაიმე სარწმუნოება აქვთ"[46]. უფრო კონკრეტულ ცნობებს გვაწვდის აფხაზეთში რელიგიური ეითარების შესახებ ბატონიშვილი ვახუშტი, რომელიც წერს: "სარწმუნოებით არიან ქრისტეანნი, არამედ არღარა რისა მეცნიერნი და ირიცხვან, ვითარცა კერპნი"[47].

განსაკუთრებით გაძლიერდა ოსმალთა ბატონობა XVIII ს-ის 20-იან წლებში, როდესაც თითქმის მთელი ამიერკავკასია მათ ხელში აღმოჩნდა. საქართველოს სამეფო-სამთავროების საქმეებს ამ პერიოდში მნიშვნელოვანწილად ოსმალო ფაშები განაგებდნენ. 1723 წლისათვის აფხაზეთის, გურიისა და სამეგრელოს მთელ რიგ სანაპირო პუნქტებში (ციხისძირი, ქობულეთი, ფოთი, ანაკლია, სოხუმი, ანაკოფია და სხვ.) თურქული ციხესიმაგრეები იყო აღმართული და იანიჩართა გარნიზონები იდგნენ. ოსმალებმა იმერეთის ცალკეულ პუნქტებშიაც მოიკიდეს ფეხი.

ოსმალთა ამ წარმატებებს აფხაზეთმა წინააღმდეგობის გააქტიურებით უპასუხა. 1725 და 1728 წლებში აფხაზთა შეიარაღებულმა რაზმებმა ორჯერ სცადეს სოხუმის ციხიდან თურქების გაძევება. 1730 წელს კი ანაკლიის ციხეს დაესხნენ თავს და ნაწილობრივ გადაწვეს იგი. ფოთის ახლადდანიშნულმა ფაშამ, რომელსაც შავი ზღვის აღმოსავლეთ სანაპიროს გამგებლობა ევალებოდა, 1733 წელს აფხაზეთის წინააღმდეგ დიდი ლაშქრობა წამოიწყო, მაგრამ დამარცხდა[48].

ამრიგად, ენერგიული ცდების მიუხედავად ოსმალეთის იმპერიამ ვერ მოახერხა აფხაზეთის რეალური დამორჩილება. სულთნის ადმინისტრაციის ძალაუფლება, ფაქტობრივად, ოსმალური ციხესიმაგრეების კედლებს არ სცილდებოდა.

საფრანგეთის კონსული მ. პეისონელი XVIII ს-ის შუა ხანებში აღნიშნავს: "პორტა ამ ქვეყანაში (აფხაზეთში. – რედ.) ამტკიცებს თავის ბეგს, რომელსაც აფხაზების ბეგი ეწოდება, მაგრამ მას ცარიელი ტიტული აქვს, ყოველგვარი ძალაუფლების გარეშე. ბეგის რეზიდენცია სოხუმშია, ამ მხარის უზენა-

ესი გამგებლობა კი შავიზღვისპირეთის ფაშას ეკუთვნის. მაგრამ აფხაზები არ ემორჩილებიან არც მას, და არც თურქების (დანიშნულ) ბეგს"[49].

ოსმალთა გარნიზონები აღმოსავლეთ შავიზღვისპირეთში ფაქტობრივად ბლოკადაში იყვნენ მოქცეულები. თურქი მოხელეები იტყობინებიან, რომ მეგრელი და აფხაზი "ყაჩაღები" ოსმალო მეციხოვნეებს საკვების საშოვნელად ციხიდან გამოსვლის საშუალებას არ აძლევენ, იმპერიის ცენტრიდან გამოგზავნილ სურსათს იტაცებენ, პროვიანტის მიმწოდებლებს ხოცავენ და ა.შ. (იხ. წინამდებარე გამოცემა: 13, 14, 15, 17, 51, 52, 54 და სხვ.).

ქართულ-აფხაზური რაზმები ხშირად ტრაპიზონის ვილაიეთშიც იჭრებოდნენ და ოსმალეთა სამფლობელოებს არბევდნენ. 1722 წლის ერთ დოკუმენტში ნათქვამია: "აფხაზი და მეგრელი ქაფირები სხვა ქართველ ტომებთან ერთად გაერთიანდნენ. განზრახული აქვთ იმ რაიონში მდებარე გონიოს, ბათუმის და ანაკლიის ციხეებსა და მათ გარშემო მდებარე სოფლებსა და ნაჰიეების მოსახლეობას ზიანი და უბედურება მიაყენონ" (65).

XVIII ს-ის დასაწყისში საქართველოს ისტორიის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მომენტია 1757 წლის ხრესილის ბრძოლა, სადაც იმერეთის ახლგაზრდა მეფემ, სოლომონ I-მა ოსმალთა ჯარი დაამარცხა. სოლომონის ლაშქარში აფხაზთა რაზმიც იბრძოდა, რომლის წინამძღოლმა ხუტუნია შარვაშიძემ ბრძოლაში მოწინააღმდეგის 16 ჯარისკაცი მოკლა და თვითონაც დაიღუპა[50].

აფხაზეთის მთავარი იმ დროს იყო მანუჩარ შარვაშიძე, რომელმაც არა თუ არავითარი დახმარება არ აღმოუჩინა თურქებს სოლომონის წინააღმდეგ ბრძოლაში, არამედ ხელიც არ შეუშალა თავის ნათესავს – ხუტუნია შარვაშიძეს – წასულიყო მეფის დასახმარებლად. ოსმალეთის მთავრობამ ეს არ აპატია მანუჩარს და აუმხედრა მას ძლიერი ფეოდალური საგვარეულო – ძაფშიფები. ამბოხებულებმა მანუჩარი ტახტიდან ჩამოაგდეს და მის ორ ძმასთან ერთად ოსმალეთში გააგზავნეს, სადაც შარვაშიძეებს ისლამის მიღება მოუხდათ. ოსმალეთში მუსლიმად იყო აღზრდილი მანუჩარის ვაჟი ქელეშბეგი (ქეილაშ ახმედ ბეგი). 1770-იან წლებში სულთანმა იგი სოხუმის ფაშად დანიშნა და აფხაზეთში დააბრუნა.

როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული, XVI ს-ის შინაომებში აფხაზი ფეოდალები მეტწილად ოდიშის მთავართა მხარეზე

გამოდიოდნენ. ასეთი ვითარება გრძელდება XVII ს-ის 20-იან წლებამდე. ცხადია, ამ დროისათვის ეს სამხედრო დახმარება უკვე ნებაყოფლობით მოკავშირეობაზე იყო დაფუძნებული. ვახუშტი, მაგალითად, საგანგებოდ აღნიშნავს, რომ ოდიშის მთავარი ლევან II დადიანი (1611-1657) "ემეგობრებოდა აფხაზთა, ჯიქთა და სუანთა, რათა მწე ეყონ" იმერეთის წინააღმდეგ ბრძოლაშიო[51]. ჩანს, ამ "მეგობრობის" განმტკიცების მიზნით ლევანმა დაახლოებით 1621 წელს აფხაზეთის მთავრის ქალიშვილი შეირთო ცოლად.

როგორც ცნობილია, ლევან II დასაელეთ საქართველოში ჰეგემონობისაკენ ისწრაფვოდა. ბუნებრივია, რომ ამ საქმეში იგი თავის უპირველეს მოწინააღმდეგეს ხედავდა იმერეთის მეფეში, რომელიც ტრადიციულად მთელი ლიხთიქითის მბრძანებლად ითვლებოდა. 1623 წელს ლევან II-მ აფხაზების და ჯიქების დახმარებით გოჯორას ბრძოლაში სძლია იმერეთის მეფეს გიორგი III-ს და გააქცია იგი. აქედან მოყოლებული ლევანი ისე გაძლიერდა, რომ ფაქტობრივად სიცოცხლის ბოლომდე დასავლეთ საქართველოს დიდი ნაწილის ბატონ-პატრონი იყო.

იმერეთის მეფის დამარცხების შემდეგ ოდიშის მთავარმა თავისი პოლიტიკის ლახვარი აფხაზეთის წინააღმდეგ წარმართა. კავშირის დარღვევის საბაბი გახდა ლევანის მიერ თავისი ცოლის, შარვაშიძის ასულის გაძევება. მას ქმარმა ღალატი შესწამა, ცხვირი და ყურები მოაჭრა და ასე დასახიჩრებული მშობლებს გაუგზავნა.

აფხაზეთის მთავარი ცხადია გულგრილი ვერ დარჩებოდა ასეთი შეურაცხყოფისათვის და მოსალოდნელი იყო მის მხრივ შურისძიების დაწყება, მაგრამ ლევანმა დაასწრო და დიდი ლაშქრით აფხაზეთში შეიჭრა. ეს თავდასხმა ისეთი მოულოდნელი აღმოჩნდა შარვაშიძისათვის, რომ წინააღმდეგობის ორგანიზება ვერ მოასწრო და თავისი ხალხით მთაში გაიხიზნა. ლევანმა სასტიკად დაარბია ქვეყანა და ოდიშში გამობრუნდა[52]. ეს მოხდა დაახლოებით 1628 წელს.

ამ დროიდან იწყება ხანგრძლივი მტრობა შარვაშიძეებსა და დადიანებს შორის, რამაც მრავალი მსხვერპლი და უბედურება მოუტანა ორივე სამთავროს მოსახლეობას.

აფხაზ ფეოდალთა რაზმები თავს ესხმოდნენ ოდიშის ჩრდილო რაიონებს, აწიოკებდნენ სოფლებს, ტყვედ მიჰყავდათ მოსახლეობა. სამაგიეროდ, ლევან II დამსჯელ ლაშქრობებს აწყობს აფხაზეთში, სპობს და ანადგურებს ყველაფერს, რაზეც

კი ხელი მიუწვდება. აი, როგორ აღწერს თვით ლევანი ერთ-ერთ თავის ლაშქრობას აფხაზთა წინააღმდეგ: "მიუხდით შარვაშიძესა ზუფუს, მუწუს წყალსა (მდ. მჭიში. – რედ.) აქათ მოვაოხრეთ. კიდევ მეორედ მოუხდით ზუფუს, კაპოეტის წყალს (მდ. ბზიფი. – რედ.) აქათ სრულობით დავსწვით და ავაოხრეთ და სადაცა სიმაგრე იყო ავიღეთ და და გავაცუდეთ. კაპოეტის წყალზე შემოგუებნეს ზუფუარი და სიხუარი (მ)არშანიები და გაგვემარჯუა, დავხოცეთ, ზოგი ხელთ დაგვრჩა"[53].

ლამბერტის ცნობით, ერთი ასეთი წარმატებული ლაშქრობის შემდეგ ლევანმა აფხაზებს ხარკიც კი დაადო იქაური მწე-ვარი ძაღლებისა და სანადირო ფრინველების სახით[54], თუმცა ხარკის ასეთი უმნიშვნელო რაოდენობა აშკარად მიუთითებს მის ნომინალურ ხასიათზე[55].

ყოველ შემთხვევაში, აფხაზეთი ამის შემდეგაც დამოუკიდებელ პოლიტიკურ ერთეულად რჩება და კვლავაც აქტიურად იბრძვის ლევან II-ის წინააღმდეგ. შარდენის ცნობით აფხაზთა მთავარმა"... იმ შეურაცხყოფისა და შერცხვენისათვის, რომელიც მას მიაყენეს მისი ასულის ასეთი დღეში ჩაგდებით... არ ისურვა არც სამშვიდობო ხელშეკრულების დადება, არც დროებით ზავი და ომი მხოლოდ მაშინ შეწყვიტა, როცა გაიგო ამ ბარბაროსი სიძის სიკვდილი"[56].

ლევან II-ს აფხაზებთან ბრძოლა იმიტომაც უძნელდებოდა, რომ თავისი აგრესიული პოლიტიკითა და ავკაცობით ყველა მეზობელი წაიკიდა და ყველა საზღვარზე აანთო ომის ხანძარი. ლევანი ებრძოდა აფხაზებს, ლაშქრავდა გურიასა და იმერეთს, მტრობა ჰქონდა სვანებთან. აქედან ოდიშის მთავარმა ფაქტობრივად მხოლოდ გურიის დამორჩილება შეძლო, მას შემდეგ რაც ტახტიდან ჩამოაგდო და დააბრმავა მისი მთავარი სიმონი. იმერეთის დაპყრობა ლევანმა ვერ მოახერხა, თუმც არაერთგზის წარმატებით ილაშქრა მის წინააღმდეგ, სასტიკად აოხრა ქვეყანა და წაასხა მრავალი ტყვე.

მიუხედავად ტაქტიკური წარმატებისა, ორ ფრონტზე ბრძოლა (იმერეთისა და აფხაზეთის წინააღმდეგ) ოდიშის სამთავროს სულ უფრო და უფრო უჭირდა. 40-იან წლებიდან აფხაზეთის საზღვარზე ლევანი უკვე მხოლოდ თავდაცვითი ღონისძიებებით იზღუდება. ამ მიზნით დადიანმა ოდიშ-აფხაზეთის მიჯნაზე კოშკებით გამაგრებული გრძელი კედელი ააგო, რომელსაც, მისი აზრით, აფხაზთა თავდასხმები უნდა შეეკავებინა. ეს კედელი, რომლის მნიშვნელოვანმა ნაწილმა დღემდე მოაღწია, იწყება ზღვასთან, მდ. კელასურის მარცხე-

ნა ნაპირზე, შემდეგ მიემართება აღმოსავლეთისაკენ, გადაჰკვეთს მდინარე კოდორს და მიუყვება ფანავის ქედის სამხრეთ კალთებს დაახლოებით ღალიძგის ხეობამდე. ამ თავდაცვითი ნაგებობის შექმნისას ოდიშელმა მშენებლებმა, როგორც ჩანს, ნაწილობრივ სიმაგრეთა ძველი სისტემა გამოიყენეს, რომელიც ამ რაიონში ადრეული შუასაუკუნეებიდან არსებობდა. აი, ამ კედელს უნდა დაეცვა ოდიშის სამთავრო აფხაზთა შემოსევებისაგან, როგორც ზღვისპირა მიმართულებიდან, ასევე მთიდან. სასაზღვრო კედელს მორიგეობით იცავდნენ ოდიშელი თავადებისა და ეპისკოპოსების რაზმები[57].

ლევანის მიერ აგებული კედელი ჩვენთვის საინტერესოა იმითაც, რომ იგი საკმაოდ ზუსტად უჩვენებს აფხაზეთ-სამეგრელოს პოლიტიკურ საზღვარს XVII ს-ის შუა ხანებში.

ლევან II-ის სიკვდილის შემდეგ (1657 წ.) ოდიშის მდგომარეობა მკვეთრად გაუარესდა. სამთავროში დაიწყო არეულობა, იმერეთის მეფემ ალექსანდრემაც ლევანის მარბიელი ლაშქრობისათვის სამაგიეროს გადახდის საბაბით ენერგიულად შეუტია დადიანთა სამფლობელოს. დასავლეთ საქართველოში ძმათამკვლელი შინაომების ახალი ეტაპი დაიწყო. ცხადია, მოვლენათა მსვლელობას არც აფხაზი ფეოდალები ჩამორჩებოდნენ. აფხაზეთის მთავარმა სუსტარ შარვაშიძემ გააგრძელა სამეგრელოზე თავდასხმები. იერუსალიმის პატრიარქი დოსითეოსი, რომელიც იმ ხანად საქართველოში იმყოფებოდა, აღნიშნავს, რომ მოთარეშე აფხაზები ცხენისწყალამდე იჭრებოდნენ და დადიანს ძალა არ შესწევდა გამკლაეებოდა მათ[58].

ანალოგიურ ცნობებს გვაწვდის იტალიელი მისიონერი ძამპი: "სამეგრელო, სამეგრელო აღარ არის, – წერს იგი, – რადგან ომების გამო უკანასკნელ სიგლახაკეშია ჩავარდნილი, დაქცეული და აოხრებულია. აღარაის ჰყავს საქონელი და ყველას სარჩო აკლია... ახლა კაცს აღარ შეუძლია უშიშრად იყოს, მუდამ აფხაზების დაცემის შიშია"[59].

გარდა შინაომებისა, სამეგრელოს დიდ ზიანს აყენებდა ოსმალების თარეში. მაგალითად, 1672 წელს მათ დალაშქრეს ოდიში და ორი ათასზე მეტი ადამიანი წაიყვანეს ტყვედ[60]. აღსანიშნავია, რომ ოსმალებს ამ ლაშქრობაში გურიის მთავარი მოუძღოდა წინ[61].

განსაკუთრებით დამძიმდა სამეგრელოს მდგომარეობა XVII ს-ის ბოლოს და XVIII ს-ის დასაწყისში, როდესაც სამთავროს ფაქტობრივი ბატონ-პატრონები გახდნენ დაწინაურებული აზნაური კაცია ჩიქვანი და მისი შვილი გიორგი ლი-

პარიტიანი. პირველობისათვის ბრძოლაში ისინი ანადგურებდნენ თავის მოწინააღმდეგე ოდიშელ ფეოდალებს, მათ ყმებს კი ოსმალეთში ყიდდნენ.

შექმნილი ვითარებით კვლავ ისარგებლეს აფხაზმა ფეოდალებმა. სუსტარ შარვაშიძის ვაჟმა, სარეხმა, დალაშქრა ოდიში და დაიკავა მისი ჩრდილოეთ ნაწილი მდ. ღალიძგამდე, მაგრამ წინა პერიოდისაგან განსხვავებით, როდესაც ნადავლით დატვირთული აფხაზები ისევ თავის ქვეყანაში ბრუნდებოდნენ, ამჯერად სარეხმა დაკავებული ტერიტორია თავის სამფლობელოდ გამოაცხადა და შეუდგა მის კოლონიზაციას აფხაზეთიდან გადმოყვანილი მოსახლეობით. ვახუშტი ასე აღწერს ამ ამბებს: "გარნა იყო ჭირი დიდი ოდიშს... და უმეტეს აფხაზთაგან, რამეთუ მოვიდიან ნავებითა და ჴმელითა და სტყუევნიდიან, დაიპყრეს ვიდრე ეგრისის მდინარემდე, და დაეშენებოდნენ თით აფხაზნი"[62].

მალე სარეხმა დაპყრობილი ტერიტორია მდ. ენგურამდე გააფართოვა და, ოდიშის ლეგიტიმური დინასტიის გადაშენების მიზეზით თავი სამეგრელოს მთავრად გამოაცხადა. სარეხი და მისი ბიძაშვილი ყუაპუ ცდილობდნენ ოდიშის დარჩენილი ნაწილის დაპყრობასაც და ამ მიზნით არაერთხელ ილაშქრეს ენგურის მარცხენა ნაპირზე. მაგრამ შარვაშიძეთა ასეთი გაძლიერება ხელს არ აძლევდა დასავლეთ საქართველოს დანარჩენ მფლობელებს. 1702 წელს ოდიშის დასახმარებლად დაიძრა იმდროინდელი იმერეთის ფაქტობრივი მმართველი გიორგი აბაშიძე, რომელსაც სამეგრელოს გამგებელმა გიორგი ლიპარიტიანმა აფხაზთა წინააღმდეგ დახმარება სთხოვა. ვახუშტის ცნობით, "უსმინა აბაშიძემ, შემოიკრიბა სპანი იმერთა, წარვიდა და შთავიდა აფხაზეთს. ვერ წინააღუდგა შარვაშიძე, მოსტყუევნეს აფხაზეთის, აღიღო ალაფი დიდი, დააზავა ლიპარიტიანი და შარვაშიძე, გამოუხუნა ქუეყანა მიღებული და მძეალნი, მერმე წარმოვიდა და მოვიდა იმერეთსავე"[63].

ამრიგად, აფხაზი ფეოდალების ცდამ, დაეკავებინათ მთელი სამეგრელო შედეგი ვერ გამოიღო, ენგურის აღმოსავლეთით მდებარე ტერიტორია გიორგი ლიპარტიანის შთამომავალთა ხელში დარჩა, რომლებმაც ოდიშისათვის ტრადიციული დინასტიური გვარი, დადიანი მიიღეს, მაგრამ მდ. ენგური, ამის შემდეგ, ორ სამთავროს შორის საკმაოდ სტაბილურ საზღვრად გადაიქცა.

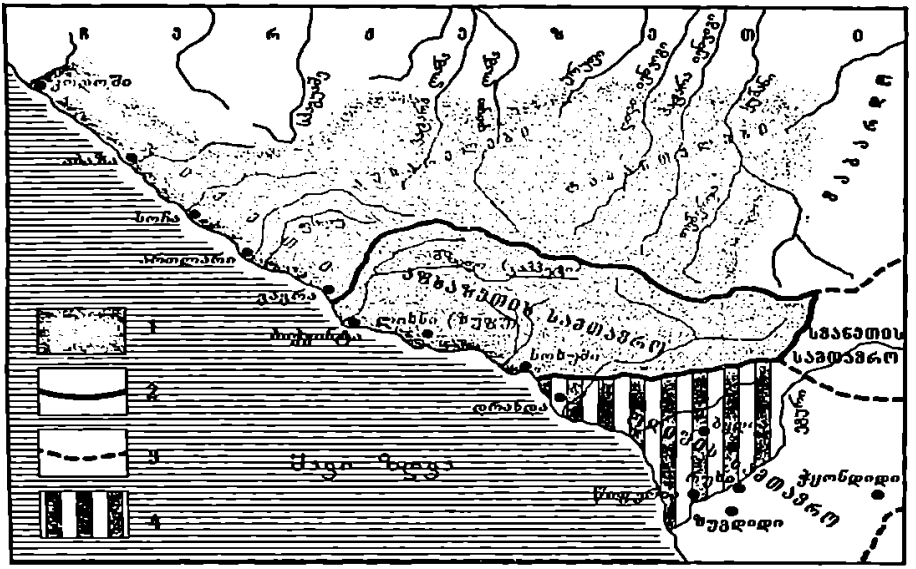

აფხაზეთი XVII საუკუნეში

1 - აფხაზთა სუბეთნიკური ჯგუფების გაერცელების დაახლოებითი არეალი XVII საუკუნის I ნახევარში; 2 - აფხაზეთის სამთავროს საზღვარი XVII ს-ის I ნახევარში; 3 - სხვა სამთაეროების საზღერები; 4 - ტერიტორია, რომელიც შეუდა აფხაზეთის სამთაეროს შემადგენლობაში XVII ს-ის 70-80-იან წლებში.

როგორც აღვნიშნეთ, შარვაშიძეთა მფლობელობაში გადასულ ტერიტორიებზე (კოდორ-ენგურის შუამდინარეთი) XVII ს-ის ბოლოდან იწყება აფხაზების ჩამოსახლება და ადგილობრივი მეგრული მოსახლეობის ასიმილაცია, რის შედეგადაც კოდორსა და ღალიძგას შორის მდებარე რაიონი თანდათანობით ეთნიკურად აფხაზური გახდა. რაც შეეხება ღალიძგასა და ენგურს შორის მდებარე ტერიტორიას, რომელსაც XVIII ს-ის დასაწყისიდან სამურზაყანო ეწოდა, მისი მოსახლეობა ეთნიკურად შერეული დარჩა, მიუხედავად იმისა, რომ ასიმილაციური პროცესები აქაც აქტიურად მიმდინარეობდა. ამის მიზეზი იყო ის, რომ ჯერ ერთი, სამურზაყანოში დასახლებული აფხაზების რაოდენობა შედარებით მცირე იყო და მეორე – აქ არ წყდებოდა მეგრული მოსახლეობის (ხიზანი გლეხების) ჩასახლება ენგურს გამოღმა მდებარე რაიონებიდან. სამურზაყანოს ფეოდალური ზედაფენა ძირითადად აფხაზური წარმოშობისა იყო, ხოლო გლეხები აფხაზებიც იყვნენ და მეგრელებიც.

XVII-XVIII სს-ის მიჯნაზე აფხაზეთის მთავრის ზეგნაყ შარვაშიძის შვილებმა მამის გარდაცვალების შემდეგ მისი სამფლობელოები დაინაწილეს: უფროს ვაჟს, როსტომს, ერგო

აფხაზეთის ტერიტორია მდინარე ბზიფსა და კოდორს შორის და მთავრის ტიტული; შუათანას, ჯიქეშიას,— მიწები კოდორიდან ღალიძგამდე (ამ რაიონს აფხაზურად ეწოდა აბჟუა, რაც ნიშნავს "შუალედურს", ხოლო ქართულად — შუა სოფელი); უმცროს ძმას — ყვაპუს კი შეხვდა ტერიტორია ღალიძგიდან ენგურამდე. შემდგომში, როგორც აღვნიშნეთ, ამ ოლქს ეწოდა სამურზაყანო, ყვაპუ შარვაშიძის ვაჟის, მურზაყანის, სახელის მიხედვით.

XVIII ს-ის 70-იან წლებში აფხაზეთში კიდევ ერთი საუფლისწულო ჩამოყალიბდა, რომელიც მოიცავდა გუმისთასა და კოდორს შორის მდებარე ტერიტორიას, ცენტრით სოხუმში. მისი მფლობელი იყო სოხუმის ორთუღიანი ფაშა ქელეშბეგ შარვაშიძე. იმ ხანად აფხაზეთის უზენაესი გამგებელი იყო ქელეშბეგის ბიძა ზურაბი, რომლის უშუალო მფლობელობაში იყო ბზიფის მხარე, ცენტრით ზუფუში (ლიხნი). აბჟუას ფლობდა ბექირბეგ შარვაშიძე, სამურზაყანოს (ანაკლიის ციხითურთ) — ლევან შარვაშიძე.

1780 წელს აფხაზმა ფეოდალებმა კიდევ ერთხელ სცადეს სამეგრელოს დაპყრობა. ოსმალთა წაქეზებით, შარვაშიძეთა გაერთიანებულმა მხედრობამ, რომელშიც შედიოდნენ აგრეთვე ჯიქების, ჩერქეზების და ყარაჩაელების რაზმები (სულ 11 ათასი ცხენოსანი და ქვეითი მეომარი, არტილერიით), ენგური გადალახა და ოდიშის სამთავროში შეიჭრა. ოდიშის მთავრის კაცია II დადიანის ლაშქარი (მეგრელები, ლეჩხუმლები, სვანები) საკმარისი არ იყო ამ ძალების შესაკავებლად და, ამიტომ, დადიანმა დახმარებისათვის მიმართა სოლომონ I-ს, მიუხედავად იმისა, რომ ურთიერთობა მათ შორის საკმაოდ დაძაბული იყო.

იმერეთის მეფე, რომელსაც არ აწყობდა შარვაშიძეთა მეტისმეტი გაძლიერება (მითუმეტეს, რომ იმ პერიოდში ოსმალეთის პოლიტიკური გაელენა აფხაზეთზე წინა წლებთან შედარებით გაზრდილი ჩანს) დადიანის დასახმარებლად დაიძრა. მოწინააღმდეგეთა შეხვედრა მოხდა რუხსა და ზუგდიდს შორის და ისტორიაში შევიდა რუხის ბრძოლის სახელით. შეტაკება მეტად მძიმე და სისხლისმღვრელი იყო და დამთავრდა აფხაზთა დამარცხებით. ბრძოლის ბედი გადაწყვიტა სოლომონ I-ის მიერ მარჯვენა ფლანგიდან განხორციელებულმა შეტევამ. დამარცხებულმა აფხაზებმა დატოვეს ოდიშის სამთავრო და ენგურს გაღმა გავიდნენ[54]. შემორჩენილი ცნობებით, აფხაზთაგან ბრძოლაში განსაკუთრებით თავი გამოიჩინა აბჟუის მფლობელმა ბექირბეგმა[55].

რუხის ბრძოლის შემდეგ დიდი დრო არ გასულა და აფხაზეთში კვლავ დაიწყო ფეოდალური შინაომი. ზურაბ შარვაშიძეს აუჯანყდა მისი ძმისწული ქელეშბეგი. ამ ბრძოლაში ზურაბს დახმარება აღმოუჩინა ოდიშის მთავარმა კაციამ[66]. მიუხედავად ამისა, საბოლოო ანგარიშით, აფხაზეთში პირველობისათვის ბრძოლა მაინც ქელეშბეგის გამარჯვებით დასრულდა. ამ საქმეში გარკვეული როლი შეასრულეს ოსმალებმაც, რომლებიც არ ენდობოდნენ ზურაბ შარვაშიძეს და მხარს უჭერდნენ ქელეშბეგს, როგორც ოსმალეთში აღზრდილს და გამაჰმადიანებულს.

ამრიგად, XVIII ს-ის 80-იანი წლების დასაწყისში აფხაზეთის მთავარი გახდა ქელეშბეგ შარვაშიძე, რომლის უშუალო გამგებლობაში მოექცა ბზიფის მხარე და სოხუმის ოლქი (გუმა). ახალმა მთავარმა მიზნად დაისახა აფხაზეთში ცენტრალური ხელისუფლების გაძლიერება და ნახევრად დამოუკიდებელი მსხვილი ფეოდალების დამორჩილება. ამ პოლიტიკის გატარებისას ქელეშბეგი ეყრდნობოდა წვრილ ფეოდალებს და თავისუფალ გლეხობას, რომლებიც სამთავროს მოსახლეობის დიდ ნაწილს წარმოადგენენ.

შესაძლოა გლეხთა ფარო მასების მიმხრობის მიზნით, ქელეშბეგი გაშორდა თავის პირველ ცოლს, რომელიც თავადი ძაფშიფას ასული იყო (ეს ფეოდალური საგვარეულო XVIII ს-ის მეორე ნახევარში ძალიან გაძლიერდა და ხშირად ეურჩებოდა მთავრებს) და იქორწინა ლეიბას გვარის ქალზე (ეს გვარი ანხაიუს კატეგორიას ეკუთვნოდა). რაც შეეხება ძაფშიფებს, მთავარმა დაახოცინა მათი თავკაცები და ჩამოართვა სამფლობელოების ნაწილი.

მალე ქელეშბეგი აბჟუის (შუა სოფლის) დამორჩილებას შეუდგა. მისი გულადი მფლობელი ბექირბეგი, რომელსაც ანჩაბაძის ქალი ჰყავდა ცოლად და ამ მრავალრიცხოვანი საგვარეულოს მხარდაჭერით სარგებლობდა, შეებრძოლა მთავარს, მაგრამ დამარცხდა. ქელეშმა დაიკავა აბჟუელთა სიმაგრეები და ეს მხარეც თავის დომენს შეუერთა. ამრიგად ქელეშბეგის უშუალო მფლობელობაში აღმოჩნდა აფხაზეთის ტერიტორია ჯიქეთიდან მდ. ღალიძგამდე. რაც შეეხება სამურზაყანოს, მისი მფლობელები აღიარებდნენ აფხაზეთის მთავრების უზენაესობას, მაგრამ შინაგან საქმეებში და, ზოგჯერ საგარეო ურთიერთობებშიც, სრული თავისუფლებით სარგებლობდნენ. ასევე ნომინალურად ემორჩილებოდნენ ქელეშბეგს მთის აფხაზური თემები (დალი, წებელდა, ფსხუ), სადაც პირველობდნენ თავადი

მარშანიები, და ჯიქეთი სოფელ მამაიმდე (სოჩის დასავლეთით). ქელეშბეგმა აფხაზეთის პოლიტიკურ ცენტრად აქცია ქალაქი სოხუმი, რომელსაც იგი ფლობდა როგორც სოხუმის ფაშა. ამისთვის იგი ყოველწლიურ გასამრჯელოსაც იღებდა სულთ-

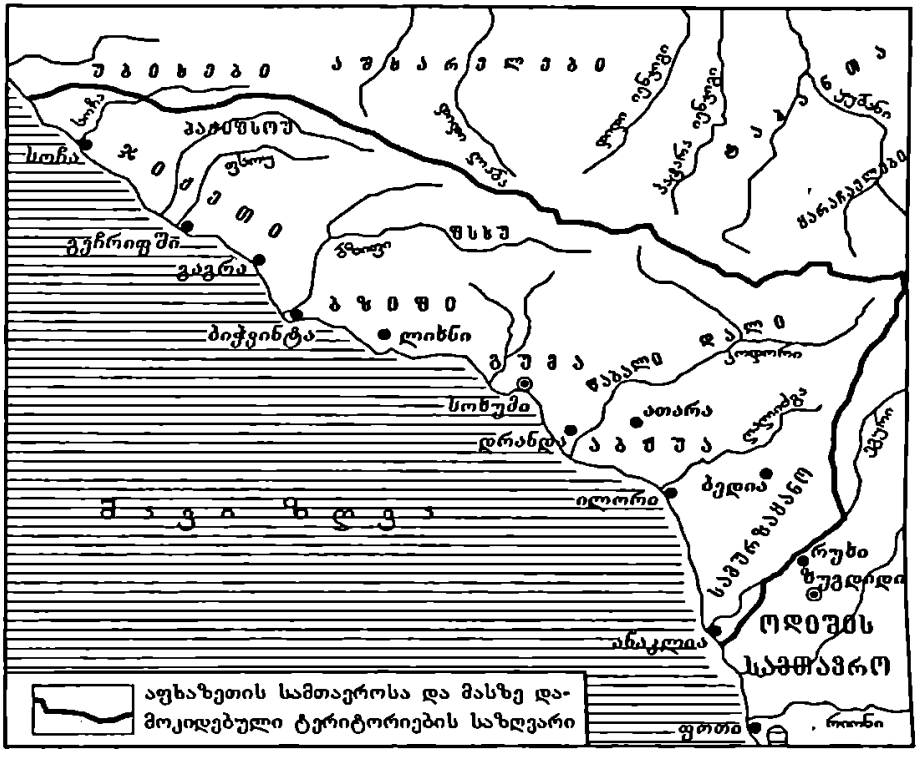

აფხაზეთის სამთავრო XVIII საუკუნის ბოლოს

როგორც აღვნიშნეთ, ქელეშბეგი ოსმალეთის იმპერიის მხარდაჭერით სარგებლობდა და თავისი მიზნების მისაღწევად კარგად იყენებდა ამ მხარდაჭერას. ამ პერიოდში იგი ფორმალურად აღიარებდა სულთნის უზენაესობას, მაგრამ ქელეშბეგის საბოლოომიზანი იყო არა მარტო საკუთარი ტახტის განმტკიცება და ურჩი ფეოდალების დათრგუნვა, არამედ, როგორც ჩანს, დამოუკიდებლობის მიღწევა[67]. ამიტომ, ურთიერთობა სულთნის კარსა და აფხაზეთის მთავარს შორის თანდათანობით დაიძაბა. ღია კონფლიქტის საბაბი გახდა ქელეშბეგის მიერ გაქცეული ოსმალო დიდებულის, თაიარ ფაშას შეკედლება, რომელსაც სახელმწიფო ღალატში ედებოდა ბრალი. აფხაზეთის მთავარმა არა თუ არ შეასრულა სულთნის ბრძანება – მოეკლა ურჩი თაიარ ფაშა, არამედ საშუალება

მისცა ამ უკანასკნელს გაქცეულიყო რუსეთში. ამან განარისხა სულთანი, რომელმაც აფხაზეთზე ლაშქრობის ბრძანება გასცა. დამსჯელ ოპერაციაში მონაწილეობა უნდა მიეღოთ ჩრდილო-აღმოსავლეთი ანატოლიის ვილაიეთების მმართველებს და 11 ხომალდისაგან შემდგარ საზღვაო რაზმს. მაგრამ ანატოლიის ლაშქარმა აფხაზეთამდე ვერ ჩააღწია, ვინაიდან დასავლეთ საქართველოზე გამავალი სახმელეთო გზა რუსეთის ჯარების მიერ გადაკეტილი აღმოჩნდა, ფლოტილიის მეთაურმა კი დამოუკიდებლად საბრძოლო მოქმედებები აღარ დაიწყო, ვინაიდან მიიღო ცნობა, რომ სოხუმში ქელეშბეგს 25 ათასამდე აფხაზი და ჩერქეზი მეომარი ჰყავდა მოგროვებული (1806 წ.)[68].

რუსები დასავლეთ საქართველოში 1804 წლიდან იმყოფებოდნენ. ისინი აქ მოიწვია ოდიშის მთავარმა გრიგოლ დადიანმა, რომელსაც ავიწროებდა იმერეთის მეფე სოლომონ II. 1804 წლის ივლისში რუსეთის მეფემ ალექსანდრე I-მა ხელი მოაწერა აქტს, რომლის ძალითაც ოდიშის სამთავრო რუსეთის მფარველობაში შედიოდა. ასე დაიწყო რუსების გაბატონება აღმოსავლეთ შავიზღვისპირეთში, რომელსაც სტამბოლში ოსმალთა სახელმწიფოს შემადგენელ ნაწილად თვლიდნენ.

ამრიგად, 1806 წელს ქელეშბეგი აშკარად გამოვიდა ოსმალეთის მორჩილებიდან, მაგრამ იგი არც რუსეთთან შეერთებას ჩქარობდა და ამ ორი იმპერიის დაპირისპირების პროცესში, ფაქტობრივი დამოუკიდებლობის შენარჩუნება სურდა. 1807 წელს, რუსეთ-თურქეთის ომის დროს, რუსებმა ქელეშბეგს შესთავაზეს დახმარებოდა მათ ფოთის ციხის აღებაში. აფხაზთა ლაშქარი ფოთისკენ დაიძრა, მაგრამ ბრძოლაში აქტიური მონაწილეობა არ მიუღია და მალე დაიშალა სურსათის ნაკლებობის საბაბით. ამ ფაქტის გამო სამეგრელოში რუსთა ჯარის სარდალი გენერალ რიკგოფი პეტერბურგს ატყობინებდა: "ქელეშბეგი მხოლოდ გარეგნულად მეგობრობს რუსეთთან"[69]. ასეთ რთულ სიტუაციაში 1808 წლის 2 მაისს, ღამით, 61 წლის ქელეშბეგი მოკლული იქნა სოხუმის ციხეში, საკუთარი სახლის კარებთან.

ისტორიკოსებში არ არის ერთიანი აზრი იმის შესახებ, თუ ვინ მოკლა ქელეშბეგი. რუსული ოფიციალური წყაროებიდან გამომდინარე, ავტორთა უმეტესობა თვლის, რომ ქელეშბეგის მკვლელობა მოწყობილი იყო ოსმალთა მიერ და მათი განზრახვის შემსრულებლად გამოდიოდა მთავრის უფროსი ვაჟი ასლანბეგი, რომელიც ქელეშბეგს პირველი ცოლისგან, ძაფშიფას ქალისაგან ჰყავდა[70]. მაგრამ არსებობს აგრეთვე მოსაზრე-

ბა, რომ აფხაზეთის მთავრის მკვლელობა რუსეთის სამხედრო ადმინისტრაციის მიერ იყო ორგანიზებული[71].

ქვლეშბეგის მკვლელობამ აფხაზეთში პოლიტიკური სტაბილურობა დაარღვია. ძალაუფლება ხელთ იგდო ასლანბეგმა, რომელმაც აღადგინა ოსმალებთან ძველი ურთიერთობა და მათგან პოლიტიკური და სამხედრო მხარდაჭერა მიიღო. ასლანბეგის მეტოქე, მთავრის უმცროსი ვაჟი საფარბეგი, გლეხის ქალისგან შობილი, ოდიშში გაიქცა (მას გრიგოლ დადიანის და ჰყავდა ცოლად). საფარბეგი საიდუმლოდ მონათლული იყო და მისი ქრისტიანული სახელი იყო – გიორგი. მან იმპერატორ ალექსანდრე I-ს დახმარება სთხოვა და სამაგიეროდ სამეგრელოს მსგავსად აფხაზეთის რუსეთის პროტექტორატად გადაქცევას დაპირდა. პასუხი პეტერბურგიდან დადებითი იყო, მაგრამ რადგანაც რუსეთსა და ოსმალეთს შორის დროებითი ზავი იყო დადებული, რუსეთის მთავრობა ჯერ საიდუმლოდ ინახავდა ამ გადაწყვეტილებას.

1809 წლის გაზაფხულზე დასავლეთ საქართველოში განახლდა სამხედრო მოქმედებები რუსებსა და ოსმალებსა შორის. იმავე წლის ნოემბერში რუსებმა ფოთი აიღეს. ამის შემდეგ იმერეთის სამეფოს ჯერი დადგა, ვინაიდან სოლომონ II-ს არ სურდა რუსეთის მორჩილებაში ყოფნა.

1810 წელს რუსეთის ჯარები, ოდიშისა და გურიის მთავართა მხარდაჭერით, იმერეთში შეიჭრნენ. ასლანბეგ შერვაშიძე, რომელიც სოლომონის მოკავშირე იყო, 4000 მეომრით ოდიშისაკენ დაიძრა, რათა აეძულებინა დადიანი, ხელი აეღო იმერეთის მეფის წინააღმდეგ ბრძოლაზე[72].

როდესაც ასლანბეგი ოდიშისკენ მიდიოდა, 1810 წლის 8 ივლისს, სოხუმს უეცრად ყირიმიდან წამოსული რუსული ესკადრა მიადგა (6 საბრძოლო ხომალდი). ორდღიანი საარტილერიო დუელის შედეგად სოხუმის ციხე მძიმედ დაზიანდა. მესამე დღეს რუსებმა დესანტი გადმოსხეს და ქალაქი ხელთ იგდეს. ოფიციალური რუსული მონაცემებით სოხუმის დამცველთაგან მოკლული იყო 300, ხოლო ტყვედ ჩავარდა 78 კაცი. რუსებმა 109 ჯარისკაცი და ოფიცერი დაკარგეს[73].

რამდენიმე დღის შემდეგ ნახევრადდანგრეულ ქალაქში რუსული ჯარის ახალი კოლონა შევიდა, რომელსაც თან მიჰყვა საფარბეგ (გიორგი) შარვაშიძე. იგი გამოცხადებულ იქნა აფხაზეთის მთავრად რუსეთის მფარველობის ქვეშ. ასლანბეგი ამ დროისათვის უკვე ჯიქეთში იყო გადასული, შემდეგ კი სტამბოლში წავიდა დახმარების მისაღებად. ამის შემდეგ ასლანბეგ

შარვაშიძე კიდევ მრავალი წელი იბრძოდა რუსეთის იმპერიისა და აფხაზეთში მის მიერ დასმული მთავრების წინააღმდეგ.

შენიშვნები

1. ვახუშტი. აღწერა სამეფოსა საქართველოსა. ტექსტი დადგენილი ყველა ძირითადი ხელნაწერის მიხედვით ს. ყაუხჩიშვილის მიერ. თბ., 1973.
2. ნიკო დადიანი. ქართველთ ცხოერება. ტექსტი გამოსცა, წინასიტყვაობა, გამოკვლევა, კომენტარები, საძიებლები და ლექსიკონი დაურთო შ. ბურჯანაძემ. თბ., 1962.
3. სულხან-საბა ორბელიანი. მოგზაურობა ევროპაში. ს. იორდანიშვილის რედაქციით, წინასიტყვაობით, შენიშვნებით და ლექსიკონით. თბ., 1940.
4. არჩილიანი (თხზულებათა სრული კრებული). ალ. ბარამიძის და ნ. ბერძენიშვილის რედ. ტ. II. თბ., 1937.
5. ფეშანგი. შაჰნავაზიანი. გ. ლეონიძისა და ს. იორდანიშვილის რედ. თბ., 1935.
6. ბესიკი. თხზულებანი. თბ., 1962.
7. არქანჯელო ლამბერტი. სამეგრელოს აღწერა. თარგმანი იტალიურიდან ალ. ჭყონიასი. მეორე გამოცემა. ლ. ასათიანის წინასიტყვაობით, რედაქციით და შენიშვნებით. თბ., 1938.
8. Дортели Д'Асколи. Описание Черного моря и Татарии. Записи Императорского одесского общества истории и древностей. Т. XXIV. Одесса, 1902
9. Жан де Люк. Описание перекопских и ногайских татар,черкесов, мингрелов и грузин Записки Императорского одесского общества истории и древностей. Т. XI. Одесса, 1879.
10. ჟან შარდენის მოგზაურობა სპარსეთსა და აღმოსავლეთის სხვა ქვეყნებში. ფრანგულიდან თარგმნა, გამოკვლევა და კომენტარები დაურთო მზია მგალობლიშვილმა. თბ., 1979.
11. Материалы для русской истории С.Белокурова ("Посольство в Дадианскую землю"). М., 1888.
12. Грамоты и другие исторические документы XVIII столетия, относящиеся до Грузии, под. ред. А.А.Цагарели. Т. I. СПб., 1891, с.261
13. С.Броневский. Новейшие географические и исторические известия о Кавказе. Ч. I. М., 1823.

14. П.Бутков. Материалы новой истории Кавказа с 1722 по 1803 год. Ч. I, II, III. СПб., 1871-1888.
15. П.К.Жузе. Грузия в XVII столетии по изображению патриарха Макария. Казань, 1905 (оттиск из журнала "Провославный собеседник").
16. ევლია ჩელების „მოგზაურობის წიგნი". თურქულიდან თარგმნა კომენტარები და გამოკვლევა დაურთო გიორგი ფუთურიძემ. ნაკვ. I. თბ., 1971.
17. ქათიბ ჩელების ცნობები საქართველოსა და კავკასიის შესახებ. თურქულიდან თარგმნა, შესავალი, შენიშვნები და საძიებლები დაურთო გიული ალასანიამ, თბ., 1978.
18. ნ. შენგელია. XV-XIX საუკუნეების საქართველოს ისტორიის ოსმალური წყაროები. თბ., 1974. გვ. 108-111
19. იქვე. გვ. 125.
20. ქართლის ცხოვრება. ტექსტი დადგენილი ყველა ძირითადი ხელნაწერის მიხედვით ს. ყაუხჩიშვილის მიერ. ტ. II, თბ., 1959. გვ. 349.
21. ფარსადან გორგიჯანიძე. ისტორია. ს. კაკაბაძის გამოცემა, „საისტორიო მოამბე". წ. II. თბ., 1925. გვ. 215.
22. არქანჯელო ლამბერტი. სამეგრელოს აღწერა. გვ. 176.
23. ევლია ჩელების „მოგზაურობის წიგნი". გვ. 108. – ეთნონიმი აბაზა წარმოდგება ძველი აფხაზური ტომი აბაზგების სახელისაგან. როგორც სახელწოდება იგი ნაწილობრივ შემორჩა ჩრდილოაფხაზურ ტომებში და ამჟამად ასე უწოდებს თავს თანამედროვე აბაზა ხალხი. XV-XX ს-ის დასაწყისის თურქულ და ზოგ სხვა უცხოურ წერილობით წყაროებში ტერმინი აბაზა იხმარება, როგორც ყველა აფხაზური ეთნიკური ჯგუფის აღმნიშვნელი სახელი, კავკასიონის როგორც სამხრეთ, ასევე ჩრდილოეთ კალთებზე.
24. იხ. ქართლის ცხოვრება. ტექსტი დადგენილი ყველა ძირითადი ხელნაწერის მიხედვით ს. ყაუხჩიშვილის მიერ. ტ. I, თბ., 1955. გვ. 177, 242.
25. ევლია ჩელების „მოგზაურობის წიგნი". გვ. 105.
26. გვიანდელ შუა საუკუნეებში ისტორიული აფხაზეთიდან ჩრდილო კავკასიაში მოსახლეობის მასობრივი მიგრაციის შესახებ წერენ XVII-XVIII სს-ის ავტორები – ევლია ჩელები, გლავანი, პეისონელი, გიულდენშტედტი, რაინეგსი, პალასი, პოტოცკი და სხვა. რაიმე მონაცემი საპირისპირო მიმართულებით მოძრაობაზე (ჩრდილო კავკასიიდან აფხაზეთისკენ), რომელიც თავის გარკვეულობითა და სანდოობით ზემოხსენებულ ავ-

ტორთა ცნობებს შეიძლება შეედაროს, წერილობით წყაროებში არ მოიპოვება.

27. აბაზა ხალხის წინაპართა გადასახლება ჩრდილო კავკასიაში ისტორიული აფხაზეთის ტერიტორიიდან მტკიცდება არა მხოლოდ წერილობითი წყაროების პირდაპირი ცნობებით, არამედ ტოპონიმიური და ენობრივი მასალებითაც, და აგრეთვე აბაზების ისტორიული გადმოცემებით, სადაც დღევანდელი აფხაზეთისა და სოჩის რეგიონის გარკვეული ადგილები მოხსენიებულია, როგორც აბაზების ცალკეული სუბეთნიკური ჯგუფების პირვანდელი საცხოვრისი.

28. Очерк истории Абхазской АССР. Ч. I. Сухуми, 1960. С. 97.

29. И.Г.Антелава. Очерки по истории Абхазии XVII-XVIII веков. Сухуми, 1949. С. 121.

30. ვახუშტი, აღწერა სამეფოსა საქართველოსა. გვ. 785.

31. Адыги, балкарцы и карачаевцы в известиях европейских авторов XIII-XIX вв. Составление, редакция переводов, введение и вступительные статьи к текстам В.К.Гарданова. Нальчик, 1974. С. 266.

32. ჟაკ ფრანსუა გამბა. მოგზაურობა ამიერკავკასიაში. ქართულიდან თარგმნა, კომენტარები დაურთო მზია მგალობლიშვილმა. თბ., 1987. გვ. 89.

33. ევლია ჩელების „მოგზაურობის წიგნი". გვ. 103. აფხაზეთიდან გამავალი საქონლის ევლიასეულ სიაში გამოტოვებულია ხე-ტყე (განსაკუთრებით ბზა), რომელიც დიდი რაოდენობით გაჰქონდათ დასავლეთის ქვეყნებში. შემთხვევითი არ არის, რომ ერთ-ერთ მთავარ სავაჭრო პუნქტს აფხაზეთის სანაპიროზე გვიან შუა საუკუნეების ევროპულ წყაროებში უწოდეს „კავო დი-ბუსო" („ბზის ნავსადგური"). მაგრამ მთავარი „საქონელი", რაც ყველაზე მეტად აინტერესებდათ უცხოელებს, იყო ტყვეები. ევლია ჩელები შემთხვევით არ მოიხსენიებს „ნაზ ბიჭებს" თავისი სიის დასაწყისში. XV-XVIII სს-ში აფხაზეთი ტყვეებით ვაჭრობის ერთ-ერთ მთავარ კერას წარმოადგენდა და აფხაზები, ქართველებთან და ჩერქეზებთან ერთად, კავკასიიდან გაყვანილი მონების უმრავლესობას შეადგენდნენ. ვაჭრებს ტყვეებით მნიშვნელოვანწილად ამარაგებდნენ ადგილობრივი ფეოდალები, რომლებიც ყიდიდნენ, როგორც მეზობელ ოლქებზე თავდასხმის დროს შეპყრობილ ადამიანებს, ასევე საკუთარ ქვეშევრდომებს. ცხადია ბევრი ტყვე იკარგებოდა გარეშე მტრის შემოსევების დროსაც.

34. Дортели Д'Асколи. Описание Черного моря и Татарии. С. 100.

35. ვახუშტი. აღწერა სამეფოსა საქართველოსა. გვ. 785-786.
36. Адыги, балкарцы и карачаевцы в известиях европейских авторов XIII-XIX вв. С. 90.
37. ვახუშტი, აღწერა სამეფოსა საქართველოსა გვ.784. XVIII ს-ის ბოლოსა და XIX ს-ის დასაწყისში აფხაზეთის სამთავროს პოლიტიკური ცენტრი სოხუმი იყო.
38. აქ მოტანილი სოციალური ტერმინები ძირითადად XIX ს-ის საბუთებში გვხვდება, თუმცა ეს არ ნიშნავს, რომ ისინი არ არსებობდნენ უფრო ადრეულ ხანაში.
39. აქ ლამბერტი, ცხადია, აფხაზების ძირითად მასას გულისხმობს. რაც შეეხება აფხაზ ფეოდალებს, კერძოდ არისტოკრატიულ ზედაფენას, მათ კარგად გამაგრებული ციხე-დარბაზები ჰქონდათ.
40. არქანჯელო ლამბერტი. სამეგრელოს აღწერა. გვ. 168.
41. იქვე. გვ. 168.
42. იქვე.
43. ვახუშტი. აღწერა სამეფოსა საქართველოსა. გვ. 284.
44. ჟან შარდენის მოგზაურობა სპარსეთსა და აღმოსავლეთის სხვა ქვეყნებში. გვ. 204.
45. З.В.Анчабадзе. Из истории средневековой Абхазии (VI-XVII вв). Сухуми, 1959. С. 272. ეკონომიკური ზემოქმედების სხვა ფორმა იყო, როდესაც ოსმალები თვითონვე ასაჩუქრებდნენ ხსენებული საქონლით ადგილობრივ მფლობელებს. მაგალითად, 1722 წ. სტამბოლიდან აფხაზ ფეოდალებს, ტრადიციულ საპატიო ხალათებთან ერთად, გაეგზავნათ 3000 ოყა მარილი (Osmanlı tarihi, IV Cılt, 2 kısım, XVIII yüzil, Ord. Prof. İsmail Hakki Uzunçarşılı, Ankara, 1959, s.129). ოყა – წონის ერთეული, რომელიც ოსმალეთის სხვადასხვა პროვინციაში 100-დან 400 დირჰემამდე მერყეობდა. სტამბოლის ოყა 400 დირჰემს 1282 გრამს უდრიდა.
46. ევლია ჩელების " მოგზაურობის წიგნი". გვ. 106.
47. ვახუშტი. აღწერა სამეფოსა საქართველოსა. გვ. 786. წარმართული რწმენების აღორძინებისა და ისლამის ნაწილობრივი გავრცელების მიუხედავად აფხაზეთში თითქმის საყოველთაოდ იქნა შენარჩუნებული რიდი და პატივისცემა ქრისტიანული რელიგიისადმი. "აქეთ სასოება მღუდელთა ფრიად" – აღნიშნავს იქვე აფხაზების შესახებ ვახუშტი. გამაჰმადიანებული აფხაზები XIX ს-შიც კი ღრმა პატივს სცემდნენ ქრისტიანულ ძეგლებს. მაგალითად, ბიჭვინტის ტაძართან დადებული ფიცი გაუტეხლად ითვლებოდა. საინტერესოა შვეიცარიელი მოგზაური ფრ. დიუბუა დე მონპერეს ცნობა, რომ არც ერთი ხალხი ასეთი

სასოებით არ ეკიდება ეკლესიაში დაცულ ნივთებს, როგორც აფხაზები და ქართველებიო. (Фр. Дюбуа. Путешествие вокруг Кавказа, Сухуми, 1937. С. 110).
48. ვახუშტი. აღწერა სამეფოსა საქართველოსა. გვ. 887.
49. М. Пейсонель. Исследование торговли на черкесско-абхазском берегу Черного моря в 1750-1762 годах. Краснодар. С. 29.
50. ნიკო დადიანი. ქართველთ ცხოვრება. გვ. 178.
51. ვახუშტი. აღწერა სამეფოსა საქართველოსა. გვ. 826.
52. არქანჯელო ლამბერტი. სამეგრელოს აღწერა. გვ. 16.
53. ქრონიკები და სხვა მასალა საქართველოს ისტორიისა და მწერლობისა, შეკრებილი, ქრონოლოგიურად დაწყობილი და ახსნილი თ. ჟორდანიას მიერ, წიგნი II. თბ., 1897. გვ. 447.
54. არქანჯელო ლამბერტი. სამეგრელოს აღწერა. გვ. 22.
55. З.В.Анчабадзе. Из истории средневековой Абхазии (VI-XVII вв). С.264-265.
56. ჟან შარდენის მოგზაურობა სპარსეთსა და აღმოსავლეთის სხვა ქვეყნებში. გვ. 234.
57. არქანჯელო ლამბერტი. სამეგრელოს აღწერა. გვ. 166.
58. З.В.Анчабадзе. Из истории средневековой Абхазии (VI-XVII вв). С.269.
59. მ. თამარაშვილი. ისტორია კათოლიკობისა ქართველთა შორის. ტფილისი, 1902. გვ. 204.
60. ჟან შარდენის მოგზაურობა სპარსეთსა და აღმოსავლეთის სხვა ქვეყნებში. გვ. 250.
61. იქვე. გვ,206; მ. რეხვიაშვილი. დასავლეთ საქართველო XVII საუკუნეში. თბ., 1978. გვ. 86.
62. ვახუშტი. აღწერა სამეფოსა საქართველოსა. გვ. 845.
63. იქვე. გვ. 863.
64. ნიკო დადიანი. ქართველთ ცხოვრება. გვ. 179.
65. ძველი საქართველო, II. ე. თაყაიშვილის რედაქტორობით. თბ., 1913. გვ. 44-45; ბესიკი. თხზულებანი. თბ., 1962. გვ. 126.
66. ნიკო დადიანი. ქართველთ ცხოვრება. გვ. 180-181.
67. И.Г.Антелава. Очерки по истории Абхазии XVII-XVIII вв. С.74.
68. Акты Кавказской Археографической комиссии. т. III. С. 192-193.
69. იქვე. გვ. 190.
70. იქვე. გვ. 198.
71. С.З.Лакоба. Асланбей. Сухум, 1999. С. 13.
72. საქართველოს ისტორიის ნარკვევები. ტ. IV. 1973. გვ. 873.
73.Акты Кавказской Археографической комиссии. Т. IV. С. 422-424.

ÖNSÖZ

İlk bölümde XVII-XVIII yy Osmanlı İmparatorluğu belgeleriyle Abhazya tarihi hazırlanmıştır. Bu belgeler Osmanlı İmparatorluğu tarihinin çok küçük bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu belgeler Bulgaristan'daki "Sofya Kirile ve Metodes Halk Kütüphanesi"nin Orientalıstik bölümünde bulunmaktadır. Orada milyonlarca belge bulunmaktadır ve bu belgelerin 5000, den fazlası Gürcistan ve Kafkasya'ya aittir.

Tüm bu kolleksyon ayrı ayrı bölgelere göre yazılmıştır. Gürcistan ve Kafkasya ile ilgili belgeler , şehirlerin isimlerine göre ayrılmıştır. Abhazya tarihinin belgeleri genel olarak Sohum bölümünde birikmiştir. /Fon 312 - A/, burda 100 dosya vardır, toplam belgelerin sayısı 200'den fazladır. Bunun dışında, Abhazya ve Abhazlar hakkındaki belgeler bu kütüphanenin değişik bölümlerinde de yine mevcuttur.

Sohum bölümünde bulunan genel olarak ele alınan konu Abhazya topraklarında bulunan Osmanlı İmparatorluğu kaleleri hakkındadır.(Askeri yapıları, yerleşimi, konumu, tutumu, kale komutanları ve diğer komutanların hakkındaki bilgiler, Sohum çevresindeki yapıların yapılaşmanın tutanakları ve buna benzer.) Bunun dışında çok enteresan belgeler de korunmuş durumdadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun yerli halka olan ilişkileriyle ilgili; bir diğer enteresan olay da Osmanlı fetihleri esnasında Gürcü ve Abhaz halklarının ortak tavırlarını görmekteyiz.

Sohum bölümünde Sohum sancak defteri (Yaklaşık 10 sayfa) bulunmaktadır. Maalesef çok yıpranmış, küflenmiş ve yırtık durumdadır. Bu belgede söz konusu olan bilgiler, bir liman şehri olan Sohum'e getirilen yükler ve Sohumu'nın Karadeniz kıyısındaki diğer limanlarla olan ilişkisi ve benzer durumları hakkındadır.

Aynı belgelerden derlenmiş belgelerde Poti (Faş) Kalesiyle ilgili koleksiyon mevcuttur. Bu belgelerde Abhazya'da Osmanlı İmparatorluğu padişahların ve beylerinin tarihi öğrenmeleri yeterince enteresandır. Çünkü Poti'deki Osmanlı İmparatorluğu paşasına Karadeniz kıyıları teslim edilmişti. Bunun dışında, Poti belgelerinde belirtilmektedır ki, birbirlerine benzerlikleriyle. Abhazya topraklarında bulunan Osmanlı İmparatorluğu kaleleri de tarih açısından çok enteresandır.
Eski Gürcü şehri Poti'yi bilindiği üzere ilk defa Osmanlı İmparatorluğu 1579 yılında ele geçirdi, fakat Gürcüler 1640 yılında şehri geri aldılar. 1723 yılında Osmanlı İmparatorluğu Poti'yi yeniden ele geçirdi, burasını merkez yapıp oradan Batı Gürcüstan kıyılarını etkisi altına aldı. Poti'nin yönetecisi, önceden de bahsettiğimiz üzere, bu bölgelerde bulunan diğer Osmanlı İmparatorluğu kalelerine hükmediyordu. Bunların dışında Abhazya topraklarında Sohum ve Anakopi'deki garnızonlara hükmediyordu.
Aşağıdaki değişik tip belgeler gerçek ve enteresan tarihi belgeleri oluşturmaktadır. Bu belgelerde öncelikle "Hazine teskeresi," "Küçük beratlar," "Sebebi tahrir-i hükümler," "Fermanlar," "Belgeler," "Arzlar," "Mektuplar," "Defterler," "Yazılar" ve benzeri. Bunların büyük bölümü Gürcistan ve Abhazya tarihçileri için bilinmemektedir. İlk defa tarihçilerin önüne seriliyor.

Giriş

XVII-XVIII. Yüzyılın Abhazya Tarihinin Yazılı Kaynaklarının Kısa İncelemesi

Geçmişten günümüze kadar Orta Çağ Abhazya tarihi araştırmacısı tarihi kaynaklarının eksiklik sorununa rastlamaktadır. Abhazya'nın gerek ekonomi, gerek sosiyal-politik, etnik ve kültür tarihi konuları yeterince incelenmemiştir. Bu yönden, özellikle klasik Orta Çağ dönemi (XI-XV yy.)önde gelmektedir. Bu döneme bağlı direct Abhazya ve Abhazlar hakkındaki yazılı kaynaklar (Gürcü ile yabancı kaynaklar) az mıktarda bulunmakla beraber en veciz ve kuru şekilde ifade edilmişti. Daha sonraki XVII-XVIII. yüzyıllar döneminde durum biraz düzelme ktedir. İşte elinizdeki kitaba yayınlanan malzemeler bu döneme aittir.

Abhazya tarihi yazılı kaynaklarının incelemesine Gürcü eserleri ile başlamamız doğaldır, çünkü Abhazya bütün feodal dönemi boyunca Gürcü politik-kültürel dünyasının bir parçası olup Batı Gürcistan'ın komşu bölgeleriyle yakın ilişki içinde bulunmaktaydı.

Ele aldığımız dönemin Gürcü tarihi kaynaklarında, Abhazya ve Abhazlar hakkında bilgi verme açısından Vahuşti Batonişvili'nin "Gürcistan Kralığı'nın Tarifi" isimli eseri belirtilmeli. Çeşitli ve ilginç malzemeleri kapsayan bu temel çalışması Abhazya dahil olmak üzere doğu Abhazya kabilelerinin yerleştiği Ciketi hakkında da bilgi vermektedir. (Goğrafyanın tarifi, etnografik nitelik taşıyan bilgiler, ekonomik, askeri-politik ve kültür tarihine gerek malzemeleri v.s.)

XVIII. yüzyılın ikinci yarısına ilişkin Abhazya tarihinin çok önemli bir kaynağı, daha çok askeri-politik nitelik taşıyan bilgileri içeren Niko Dadiani'nin "Gürcülerin Yaşantısı" isimli eseridir. Feodal dönemin Batı Gürcistan'ın tarihçisi N. Dadiani devrindeki bize ulaşan eserlerin tek yazarı olduğu belirtilmeli. Megrelya sarayı temsilcisi ve belirli bir dönemin Odişi fiili yöneticisi N. Dadiani Abhazya'yı iyice tanımakla beraber yöneticilerle kişisel ve akrabalık ilişki içinde bulunduğundan onun Abhazya ile ilgili bilgileri gerçek kaynak oluşturuyor. Yükarıda belirtiğimiz eserde Abhazya feodallerinin aktif olarak katıldığı Gürcistan'ın feodal iç savaşları ve Gürcü ile Abhaz halkın yabancı fatihlere karşı ortak yapıldığı savaşlar gösterilmiştir.

Abhazya ile ilgili bilgilere aşağda sayacağımız XVII-XVIII. yüzyılın Gürcü edebiyatinin eserlerinde de rastlanmaktadır. Sulhan-Saba Orbeliani'nin "Avrupa Gezisi"ni, Arçili'nin "Teimuraz ile Rustaveli arasındaki Sohbeti"ni, Peşangi'nin "Şahnavaziani"si ve Besiki'nin "Ruh Savaşı"nı (1780 yılının Abhazya ile İmereti-Odişi arasındaki savaşını ayrıntılı şekilde tarif ettiren bir eser). XVII-XVIII. yüzyılın Gürcü belge kaynakları Abhazya ve Abhazlar hakkında çok sayda önemli bilgiler içermektedir. Bu bilgilerde Abhazya'nın askeri-politik, sosiyal, ekonomik tarihini gösteren malzemeler bulunmaktadır. Bazı Gürcü dilli belgelerin Abhazya'da oluşturulduğu da belirtilmeli. Örneğin Abhazya hakimleri olan Sustar, Khvapu ve Kerekim Şarvaşidze'nin kağıtları (XVII.yy). Olgu'yu feodal döneminde uzun zaman Abhazya'nın esas yazı dilinin Gürcü dili olduğunu

açıklamaktadır.

Yabancı kaynaklarda Abhazya tarihinin ele aldığımız dönemi ile ilgili daha çok Batı Avrupalı yazarların eserleri yer almaktadır. Önemlisi Katolik Misyoner Arkancelo Lambertinin ''Megrelya'nın Tarifi''sidir. 16 sene Gürcistan'da yaşayan (Odişi Prenslik'te) Arkancelo (1633-1649)o dönemin Prenslik durumunu ayrintili biçimde tariff etmektedir. Ayrıca XVII. yüzyılın ilk yarısının Abhazya-Megrelya ilişkileri dataylı olarak anlatarak Abhazya Prensliği'nin iç durumu hakkında kısa ama zengin içerikli bilgiler vermektedir.

Abhazya Prensliği'nin politik sınırları ve kıyısı ticaretinin gelişmesi hakkındaki bilgiler 1634 yılında yazılan Kefe Dominik misyonunun lideri Dorteli D'askoli'in ''Kara Deniz ve Tataristan'ın Tarifi'' isimli çalışmasında gösterilmiştir.

XVII. yüzyılın Abhazya tarihi için Katolik Misyoner Covani Luka'nın ''Perekop ve Nogayli Tatarların, Çerkezlerin, Megrellerin ve Gürcülerin Tarifi'' adlı eseri, ekonomik, varlık, politik ve tarihsel-coğrafik kavramını içeren çok önemli bir eserdir. 1642 yılında Luka'nın Abhazya'ya ilk gidişi, gerçek kaynak olarak çalışmasına önem arttırmaktadır.

XVII. yüzyılın Abhazya hakkında ilginç bilgiler ünlü Fransız gezgin Jan Şarden de vermektedir. Eserinde Odişi-Abhazya ilşkilerine, Gürcistan'da Osmanlı İmparatorluğu'nun yürüttüğü politikaya, esir alınışına ve benzer bilgilere dair ilginç bilgiler tarif edilmişti.

Daha geç dönemin Abhazya tarihinin önem taşıyan bilgileri aşağıdaki Avrupalı yazarlar vermektedir. N. Vitsen (XVII. yüzyılın sonları), K. Glavani, İ. Giuldenştedt ve K. Peisyonel (XVIII. yüzyıl), H. Klaprot, J. Gamba, F. Diubua De Monpere (XIX. Yüzyılın ilk yarısı) v.s.

XVI. Yüzyılın sonundan itibaren Transkafkasya'da belirli bir politik amaçları olan Rusya yöneticileri ele aldığımız dönemin Abhazya'sı ile ilgilenmekteler. Bu yüzden XVII. yüzyılından itibaren Rusya arşivlerinde Abhazya hakkında bilgilerin toplanmasına başlanmaktadır.

XVIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Rusya tarafından bütün Doğu Gürcistan da dahil olmaz üzere Abhazya'nın incelenmesi yoğun hale gelmektedir. Örneğin 1770 yılında Gürcistan'a özel bir görevle görevlendirilen Rus subayı N. Yazikov'un yazılarında Abhazya ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Şunu da belirtmek gerek ki N.Yazikov Sohum'u Abhazca Akhua ismiyle anılan Rusya yazarlarından birincisidir.

XVIII. yüzyılın Abhazya tarihi Rusya İmapatorluğu'nun resmi historiografisını incelemektedir. Örneğin S. Bronevski'nin ve P. Butkovi'nin belge malzeme özellikleri taşıyan çalışmalarında Abhazya Prensliği tarihinin belirli bir bilgileri verilmektedir. Ayrica XVIII. yüzyılın Abhazya'nın sosiyal-ekonomik ve politik tarihin ilginç malzemeleri XIX. yüzyılın Rusya belgelerinin ve tarihsel-coğrafinin tarifi içermektedir. Bu malzemelerin bir kısmı aşağıda sayacağımız çok ciltli yayımlarda yayınlanmıştı. ''Kafkasya Arkeografik Komisyonun Tutanakları,'' '' Kafkas Dağlıları Üzerine Veri Derlemesi'' v.s.

XVII-XVIII. yüzyılın Abhazya tarihi bilgileri Şark kaynaklarda da önem-

li ölçüde yel almaktadır. Örneğin Antiok patriği Makarios'un Arapça yazılı XVII. yüzyılın 60'lı yıllarının Batı Gürcistan'ı tarif eden eserinde çok sayda dikkat çekici bilgiler bulunmaktadır. Fakat incelenecek dönemin Abhazya olduğu gibi bütün batı Kafkasya tarihinin Şark kaynaklarının büyük bir kısmı Osmanlı naratif ve belge kaynaklardan oluşmaktadır. Bu açıdan Türk gezgin Evliya Çelebi'nin "Seyahat Name" isimli eserine özen gösterilmektedir.

Ablıaz kökenli annesi olan Evliya Çelebi 1641 yılında kabotaj yüzmesiyle bütün doğu Karadeniz kıyısını geçip Abhazya'ya gitti. "Seyahat Name" adlı eserinde Abhaz kabilelerinin göçmesi, askeri potansiyeli ve din inancı hakkında bilgiler bulunmaktadır. Ayrıca bu eser ayrıntılı biçimde Abhazya'ya ne tür malın gidip geldiği anlatılmakla beraber etnografik nitelikli bilgileri verilmektedir. Evliya Çelebi'nin eserinde eşsiz dil bilimin malzemesi olan Abhaz konuşma notları belirtilmiştir.

XVII. yüzyılın Türk yazarı olan Katib Çelebi'nin Abhazya hakkında daha kısa bilgiler vermektedir. Fakat çalışmalarından biri "Cihan Numa"(Dünyanın Aynası) adlı eseri Abhazya'nın kısa tarihi içerse de bu bilgiler diğer kaynaklarını hem tamamlamakta hem de onların doğruluğunu kanıtlamaktadir.

Abhazya tarihi hakkında bilgiler aşağıdaki XVIII. yüzyılın Osmanlı tarihçilerinin çalışmalarında da bulunmaktadır. Çelebizade İsmail Asım Efendi ve Feraizzade Mehmed Said Efendi. Bunların eserlerinde daha çok Türklerin doğu Karadeniz kıyılarındaki yayılması ve yerli halkın onlara karşı yapıldığı savaşlar gösterilmiştir.

Sonuç olarak Osmanlı belge kaynaklarını kesinlikle ele almalıyız. Son onlu yıllar boyunca Gürcistan tarihini içeren çok sayda Osmanlı vesikalarının yayınlamasına rağmen historiografimizde Osmanlı belge kaynakları bütün olarak incelenmemiştir. Türkiye'ye ve Osmanlı İmparatorluğu'na giren bazı ülkelerin arşivleri araştırmacı ve arkeograf tarafından ele alınmayan Osmanlı belge kaynaklarıyla doludur. İstanbul'daki Türkiye Başbakanlık Osmanlı Arşivi ve Ankara'daki Tapu ve Kadastro Arşivi belge zenginliği açıdan önde gelmektedir. Osmanlı vesikalarının Osmanlı İmparatorluğu'nun sınır dışındaki en büyük arşiv deposu uzun zaman için Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliğine giren Mısır'daki Kahire şehrinde bulunmaktadır. Bu arşivlerede yüzyıllar boyunca Osmanlı İmparatorluğu'da kurulan ve oraya gelen her çeşit vesikalar toplanmıştır. Bu belgelerde Gürcistan tarihinin çok eşsiz belgeleri olduğunu kesin olarak söyleyebiliriz. (Bunlar arasında Gürcü dilde yazılmış olanlar da mevcüttür).

Osmanlı vesikaların büyük bir kısmı finans idare (Devterhane)bünyesine bağlayarak finansel ve ekonomik konularını kapsamaktadir. Bu vesikalar Osmanlı İmparatorluğu'nun sosiyal-ekonomik, politik ve askeri tarihi için çok önemli kaynakları oluşturmaktadır. Bu eserlerde Gürcistan'daki Osmanlı kalelerinin iç hayatı, garnizorlarındaki personel sayısı, örgütsel yapısı, silahlanma yapısı, gida maddelerin sağlama yolları ve Osmanlıların yerli halkla ilişileri ayrıntılı şekilde anlatıldığından Batı Gürcistan tarihi incelenmesi çok önemli. Vesikalarda kalelerin diş bölgelerinin ekonomik ve politik yaşamı hakkında ilginç bilgiler bulunmakla beraber askeri-politik olayları v.s. tarif edilmiştir.

Şüphesiz ki, bugüne kadar bizim tarafımızdan bilimeyen Osmanlı tarihsel eserlerinin açığa çıkarılması, yayınlanması ve incelenmesi durumunda ele aldığımız dönemin Abhazya tarihi kaynaklarının üssü önemli ölçüde büyülecektir.

XVII-XIX. Yüzyıl Başlarında Abhazya Prensliği

XV. yüzyılın ikinci yarısında feodal Gürcistan politik birimler olarak dağıldı. Bugünkü Abhazya toprağı Sabediano Prensliği'ne (Odişi) düştü. Anakopia (Bugünkü Yeni Afon) dahil olmak üzere prensliğin büyük bir bölümü Dadiani'lere ait iken kuzey-batı toprağı Abhazya prensleri olan Şarvaşidze'lerin elinde bulunuyordu. Şarvaşidze'ler Odişi prenslerinin himaye altına girdiği o dönemde bu himayenin formaliteden öte olmadığını "Kartlı'nın Yaşantısı" adlı Gürcü tarihi kaynağındaki " Şarvaşidze'ler Dadiani'lerin her emrine boyun eğmiyordu" yazısından anlaşılmaktadır.

XVI. yüzyıl boyunca batı Gürcistan'ın feodal parçalanmışlığı devam ediyordu. İmereti kralların Odişi ve Guria prenslikleri üzerindeki egemenliği gittikçe süreksiz haline geliyor. Devletin parçalanması iç savaş ve kanlı kardeş kavgalarının sürüp gitmesine neden oldu. Bu savaşlarda Odişi Prensliği'nin müttefiği olan ve egemenliği altına giren Abhazlar Dadiani'lerden yana çıkıyorlardı. Ancak feodal düzen koşularında Abhaz ve Megrel feodaller arasında çatışmaların meydana geldiğini normal bir olay olarak algılanmalıyız. Tam bu çatışmalar sonucunda Tshumi şehri (Bugünkü Sohum)ve etrafındaki bölgeler Şervaşidze'lerin eline geçti. XIV. yüzyıldan XV. Yüzyıla kadar Tshumi bölgesinin eskiden Şarvaşidze'lerin elinde olduğu ve orada kısmen Abhaz nüfusunun kaldığı nedeniyle Abhaz prenslerinin egemenliğinin sağlandığı tahmin edilebilir.

XVII. yüzyılın başlarında Abhazya Prensliği nihayet müstakil bir politik birim olarak oluşturuldu. Odişi prenslerinin Abhazya üzerinde egemenliğinin geri kazanma çabaları büyük direnişlere karşılaşmakta. Abhaz feodaller Megrelya'ya karşı haydutça saldırılar düzenleyerek batı Gürcistan'ın politik yaşamına devamlı karışıyorlardı.

Bilindiği gibi feodal Gürcistan'ın parçalanma süreci devletin uluslararası durumunun keskin kötüleşme koşularında devam ediyordu. Gürcistan'ın komşusu olarak iki güçlü devletin Osmanlı İmparatorluğu'nun ve Safevi İran Devleti'nin kurulması var olan durumu daha da ağırlaştırdı.

Osmanlı İmparatorluğu ve Safevi İran Devleti tarafından Gürcistan'a karşı yayılma politikası izlenmeye başlandı. Hakimleri devletin politik parçalanmasını sağlayan "böl ve yönet" talimatına sıkça başvuruyorlardı. Osmanlı İmparatorluğu'nun ve Safevi Devleti'nin Yakın Doğu'da birinciliği için sürdürülen aralarındaki savaşın ilk dönemi 1555 yılında Amasya Antlaşmasıyla sona erdi. Yapılan antlaşma sonucunda Safevi İran Devleti ve Osmanlı İmparatorluğu feodal Gürcistan'ı kendi aralarında bölüştüler. Bütün Doğu Gürcistan'ın ve Abhazya'nın Osmanlı'ların payına düştüğü ilan edildi. XVII. yüzyılın Gürcü tarihçisi Farsadan Gorgijanidze bu gerçeği şöyle tarif etmekte " Şah ve Sultan Gürcistan'ı kendi aralarında bölüşmüşler; Samtshe, kartlı ve Kaheti Şah'a İmereti, Odişi, Abhazya,

Guria ve Laz ülkesi ise Sultan'a kaldı."

Osmanlı İktidarı tarafından bu kararın uygulanması için somut önlemler almaya başlandı.

Ele aldığımız dönemlerde Abhazya'nın etnik-politik sınırlarında önemli değişimler oluyor. XVII. yüzyılın ilk yarısında Abhazya-Megrelya'nın etnik ve politik sınırı yaklaşık olarak Kodor nehrinden geçiyordu. Bu arada Arkancelo Lamberti belirtmekte ki "Kolhida'nın (Megleya'ın eski ismi) sınırları bir taraftan Fasis nehri diğer taraftan Koraks nehri olduğu için en arkadaki (Megrelya'da) nehir olan Kodor nehrinin Koraks (Kodor nehrin eski ismi) nehri olduğu anlaşılmaktadır. Fasis nehri Megrelya'yı Guria'dan ayırdığı gibi Koraks nehri Megrelya'yı Abhazya'dan ayırmaktadır. Fasis nehrinin öte yanında Megrelce değil Gürcüce konuşulduğu gibi Koraks nehrinin öte yanında Abhazca konuşulmaktadır. Dolaysıyla Kodor nehrinin öte yanında Abhazlar'ın kendine özgü diliyle yaşadığını Megrelya'nın Kodor nehrinin eskiden Koraks isimli bir nehrin olduğunu açıklamaktadır." XVII. yüzyılın aşağıda göreceğimiz yazarlar Covani Luka, Doroteli D'askoli, Antiohalı Makarios, Jan Şarden, Katib Çelebi ve diğerleri de Kodor nehrini Abhazya ile Megrelya arasındaki sınır olarak adlandırmaktalar.

Abhazya Prensliği'nin kuzey-batı sınırı ise Kafkasya Sıradağları'nın yayından geçerek Gagra-Adleri sektörüne, denize doğru ilerlemektedir. Bu bölgede Abhazya Prensliği'nin politik sınırı Abhazya'nın etnik sınırına uymayarak sınırın öte yanında kuzey Abhazya'nın büyük kabileleri ve topluluğu yaşıyordu. Bununla ilgili Evliya Çelebi'nin verilerine göre "Abaza Ülkesi" (Etnik Abhazya) Çerkeslerin kıyısının başlangıcına yakın Anapi Kalesi'ne kadar uzanıyordu . XVIII. yüzyılın yazarları olan Ksaverio Glavani ve Peisoneli de Abhazya'nın kuzey sınırı olarak bugünkü Novorossiysk şehri bulunduğu Anapi'nin yakınları adlandırmaktalar. Fakat Evliya Çelebi ile beraber bu yazarların verileri buyuk ihtimalle Abhazya'nın hemen hemen Koban nehrinin birleşimine kadar (Ciketi ile beraber)(Gürcü kaynaklara göre Karadeniz kıyılarında (yaklaşık olarak Bzıp nehrinden Soça nehrine kadar) Abhaz-Adıge kabilelerinin yaşadıkları yer) uzandığı döneme dayanmaktadır. Geç Ortaçağ döneminde ise kuzey sınırın durumu hissedilir derecede değişti. Akraba Çerkesler tarafından kenar bölgelerde Abhaz kabileleri üzerindeki devamlı asimilasyon süreci sınırın gittikçe çekilmesine neden oluyordu. Aynı Evliya Çelebi'nin notlarında Abhazya nüfusunun bugünkü Tuapse şehrine yakın bulunan Kutasi Limanı'na (Kodoşi bölgesi) karar yayıldığını belirtilmekte. Kodoşi bölgesinin Abhaz ve Çerkes arasındaki etnik sınırı olduğu XVII. yüzyılın diğer kaynaklarda da gösterilmekte.

Ciketi toprağında XIV. Yüzyılda başlayan ve XIX. yüzyıla kadar süren oralarda yaşayan Abhaz kabilelerinin göç edilmesi Abhaz etnik alanlarının azalmasına yol açtı . Bu göçler, sonradan Abaza Halkı oluşturan, Kafkasya kuzey eteklerine Abhaz etnikliğinin yayılmasına temel attı .

XVII-XVIII. yüzyıllarda kuzey Abhazya dağlık bölgesinden göç edilenlerden Abazaların bir alt bölümü Aşharlar oluşturuldu. Aşharların kuzey-doğusunda Abhazya deniz kenarlarından daha önce göç edilen Tapantalar yaşıyorlardı. Abaz kabileleri Kuzey Kafkasya'daki Kuban, büyük ve küçük Yencük, Urup, Guma ve

diğer nehirlerin doğduğu yerlerine yerleşiyorlardı.

Coğrafi bakış açısından Abhazya toprağı deniz kıyısı ve dağlık bölge olarak iki esas alanlara ayrılmaktadır. Feodal Abhazya'da dağlık ve ovalık kesimlerde yaşayanlar arasında sosyal gelişim düzeyi ve işletme biçimleri açısından da farklılık gösterilmekte.

Abhazya dağlık bölgesinin geçim kaynağı hayvancılık iken deniz kenarında tarımcılık olmuştu. Geçiş bölgesinde ise esas tarım kolunun her ikisi eşit ölçüde gelişmişti. Bunun dışında Abhazya'da avcılık ve arıcılıkla beraber deniz kenarlarında bağ üzümü ve denizcilik yayılmıştı. Ortaya bulunan düşüncesiyle XVIII. yüzyılda Abhazya'ya pamuk kültürü da yayılmaktadır. Bununla ilgili Vahuşti " Abhazya'nın verimli toprağı olduğundan dolayı orada her türü meyve, üzüm bağı, hayvan, kuş ve balık hepsi yetişmektedir" diye yazıyor.

Feodal Abhazya ekonomisinde iç sanayi ve el zanaatlarının çeşitli dalları gösterilmişti. Değişik şal giysileri, milli giysiler için kumaşlar, ipler, iplikler, halatlar, seramik mamulleri hazırlanmaktaydı . XVIII. yüzyılın kaynaklarında Abhazların kılıç ve diğer savaş aletleri yapılması için demir işlemesi ve çeliğin elde edilme işlerinin bildiği bilgisi bulunmaktadır. Klaproti'nin bilgisine göre komşu devletlerinde Abhaz zincir örme zirhlere büyük bir değer veriliyordu. Bununla beraber Abhazlar gemi inşaatlarının ustaları idiler. Ayrıca natürel tarım koşularında tarımla sımsıkı bağlantıda bulunan ve onun ayrılmaz bir parçasını oluşturan el sanayiinin gelişme imkan olmadığı belirtilmeli.

Abhazya'nın dış ticareti fiilen belirli bir kıyı bölgelerine deniz yoluyla gelen Batı Avrupalılar, Türk, Kırım tüccarlar ve yerli halk arasında sanayi ürünlerinin değiş tokuş yoluyla yapılmasını kapsıyordu. Evliya Çelebi Abhazya'ya ne tür ürünlerinin gidip geldiğini ayrıntılı olarak tarif etmekte. Verilerine göre Abhazya'ya yılda bir kez bütün ülkeleri "barut, mermi, tüfek, ok yayı, barut kabı, kılıç, kalkan, mızrak ve diğer savaş aletleri, eski ayakkabıları, çuha uçları, astarlık ve elbiselik kumaşlar, ocak demiri, büyük tencereler, ateşe tencere asacak demir zincirleri, tuz, sabun ve benzer malzemeleri getirmekteler. Bu gemicilere yağ, bal mumu, muşamba, zerdeva ve bal verip onlardan yükarıda sayıldığı nesnelerinden istediklerini almaktalar. Bu ülkenin hiç altın ve gümüş parası yok, mal alışverişi değiş tokuş yoluyla yapılmakta." Abhazya'da ticaret yapılırken para kullanılmadığı gerçeği D. Luka, A. Lamberti, J. Şarden de belirtmekte. Çağdaş bilgilerine göre böyle bir ticaret yabancı satın alıcılara buyük bir kazanç sağlıyordu. Mesela Dorteli D'askoli harcadığı her 100 real'a karşı 300 real kazanç aldığını belirtmekte.

İç ticaret de Abhazların sık sık misafir oldukları Odişi pazarlarında gerçekleşen böyle değiş tokuş ile yapılmaktaydı.

Epeski zamanından beri yerli halkın uyguladığı denizcilik kıyı deniz Abhazya bölgesinin niteliğiydi. Vahuşti Abhazya halkı tarif ederken onların denizcilikte güçlü olduklarının altını çizmektedir.

Devletin dengesiz politik durumu ile iç savaşlar koşularında denizciliğin yayılması deniz korsanlığının gelişmesine yol açtı. XVII-XVIII. yüzyıllarda Abhaz deniz korsanları özellikle doğu karadeniz sullarında etkin olmakla beraber

dönemsel Avrupa tarafına doğru ilerliyorlardı. Mesela Hollandalı yazar Vitsen'e göre, bazen Abhazlar gemilerin Kefe-Istanbul seferlerini engelliyorlardı.

XVII-XVIII. yüzyıllarda Abhazya feodal bir devletti. Feodalizm deniz kıyısında gelişirken dağlık bölgesinde ataerkil-kabile düzeninin kalıntıları kalmaktaydı.

Feodal Abhazya'nın başında Şarvaşidze (Abhaz şekli Çaçba) soyisminden gelen prens (Abhazca-Ah) bulunuyordu. Çiketi'den Lıhnı (Gürcü kaynaklara göre ise Zupu "küçük şehre benzer" bir nahiye) denilen hükümetin bulunduğu yer olan Kodor nehrine kadar uzanan bölge prenslere aitti. XVII. yüzyılın sonundan itibaren Abhazya münferit bölgelerini saray temsilcileri olan Şehzadeler (Abhazca – Ahipa) yönetiyorlardı. Bunun yanı sıra egemen sınıfı Bey (Atavad), Aznavur (Aamsta) ve üst din adamlarından oluşmaktaydı. Feodal Abhazya'da bey unvanı aşağıdaki soyisimler taşıyordu Açba (Ançabadze), Dzâpşipa (Dzepişvili), Marşan (Marşania), Çaabılırhva, İnalipa (İnalişvili), Emhaa (Emhvari), Geçba, Aredba, Tsanba ve Çkotua. En etkili Aznavur soyisimleri ise Maan (Marğania), Lakrba (Lakerbaia), Zvanba ve Mkanba idi.

Feodaller ve köylüler arasındaki geçit tabakasını serfler (Aşnakhma) oluşturuyordu. serfler genellikle köylükten çıkıp ya da kök olarak Kafkasya'nın diğer bir bölgelerinden gelmişlerdi. Onlar prensin ya da büyük feodallerin sarayında çeşitli idare ve tarımsal işlevleri sürdürüp feodal silahlı maiyetinde hizmet ediyorlardı.

Feodal Abhazya'nın en önemli iş gücü birkaç kategoriye'ye ayrılan köylülerden oluşuyordu. En geniş toplumsal sınıf ekonomi açısından feodallera bağlı özgür köylüler olan Anhaiu temsil ediyordu. Efendilerin toprağında çalışan Anhaiular vergi ödeyip ordusuna hizmet etmekteydiler.

Serf edilen köylülerin üst tabakası belirli bir mülk ve hak ayrıcalığına sahip olanlara Amatsurasgu, tipik serfe ise Ahoiu deniliyordu. Esir edilen veya satın alınan, hiçbir hakları olmadığı gibi mülk sahibi de olmayan şahıslar Ahaşal'lar isim taşıyorlardı. Ahaşalar efendileri tarafından arazi verildiği halde Akhoiu'ya dönüşüyorlardı.

Feodal Abhazya'da merkezi devlet sisteminin bulunmaması üzere prenslik birimleri hem ekonomi hem de politik açıdan birbirinden uzak duruyorlardı. Şehzadelerin ve beylerin prenslere karşı çıkması silahlı çatışmalara dönüşüyordu. Abhazya dağlık bölgelerinde ve Ciket'te Şarvaşidze'lerin üstünlüğü sadece nominel olarak kabul edilmekle beraber yerli halk hemen hemen bağımsız yaşıyordu. Feodal parçalanmışlığa bağlı iç savaşlar kabile düzenindeki kalıntıların devamlılığını sağlıyordu. (Mesela soyisimlere göre yerleşim devam ediyordu). Lamberti'nin tarif ettiği gibi Abhazlar kule ve şehirlerde oturmazdı, bir soyisimden gelen birkaç aile bir araya gelip yüksek yere hasır izbe yaparak yerleşirdi. Kendileri korumak amacıyla izbeleri etrafına çit ya da kanal ile çevirirdi. Bunu yapma nedeni böyle bir ayrımların aralarındaki saldırma ve soyma alışkanlığıydı. Gergin bir hava her zaman savaşa hazır bulunmak zorunda bırakıyordu. Aynı yazarın bildirisiyle Abhazlar endişeli bir durumda zirh giyinip elinden mızrak tutuyorlar, kalkanı yanına koyarak atlarını yatak başucuna bağlayarak uyuyorlar."

Abhazya'daki böyle bir yaşam terzinden dolay genç bir neslin yetişmesi askeri niteliğini taşıyordu. Lamberti'nin demesiyle "gençlik miskin miskin oturmuyor, hep spor yapıyor, güç ve çeviklik kazanacağından ya ağır nesneleri havaya fırlatıyor ya da kanallara atlıyor."

XVII-XVIII yüzyıllar boyunca Abbazya politik açısından Osmanlı İmparatorluğu'nun etkisi altında bulunuyordu. Bulunan bilgilere göre Abhaz kıyılarına Osmanlıların ilk saldırı XV. yüzyılın orta döneminde gerçekleştirildi. Bu saldırılar Amasya Antlaşması imzalandıktan sonra devamlı bir haline geldi. 1579 yılında Osmanlılar Tshumi (Bugünkü Sohum) işgal etmesine rağmen yerli halkın ayaklanmalarından dolay orayı üzün süre elde tutmadılar.

XVII. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı İmparatorluğu, Odişi ve Guria'ya yıllık vergi koydu. Diğer açıdan bu prenslikler İstanbul'a bağlı değillerdi. Abhazların Osmanlı İmpratorluğu'na vergi ödemesi gerektiğini ama düzgün ödemediğini XVII. yüzyılın 70'li yıllarında Kafkasya'ya seyahat eden Şarden şu şekilde belirtiyor "Abhazlara da vergi koyulmuştu ama kısa bir süre ödeyip şimdi ise hiç ödemiyorlar."Osmanlı İmparatorluğu batı Gürcistan'ın politik birimlerine boyun eğdirmesini sadece askeri gücü kullanarak başaramıyorlardı. Osmanlılar onların vergilerini ödenmesine karşı çıktıklarında ekonomik müeyyidiler uygulanmasına başvurarak Gürcistan halkına gerekli olan yemek ve diğer malzemeleri getiren ticari gemilere limanlarına yaklaşmasına izin vermiyorlardı. (tuz, demir malzemeleri ve benzerler).

XVII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nun politik etkisi hissedilir dercede güçleniyor. Bu olayı Batı Gürcistan'da iç feodal anarşinin güçlenmesi neticesinde oluşan politik destabilizasyonuna yol açtı. Muhalifler Türklere yardım için sıkça başvurup ülkelerine davet ediyorlardı. Bu ise Osmanlı iktidarının Batı Gürcistan'da egemenliğinin güçlendiğini sağlıyordu.

Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altında bulunan devletlere kendi egemenliklerini kabullendirme yollarından biri İslam propagandasıydi. Bu propaganda Abhazya'da önemli noktasına ulaştı. Prensliğin feodal üst tabakasının bir kısmı müslümanlaşmıştı. Buna rağmen XVII-XVIII. yüzyılda yerli halkın çoğunluğu Hiristiyan dinini benimsiyordu. Müslümanlaşmış Abhazlar tarafından din değiştirilmesi ise sahte olmaktan başka bir niteliği taşımıyordu. Politik bir açıdan gerektiği zaman din değiştiren feodalların çoğu kolayıca Hıristiyanlığa dönüşüyordu. Abhazların Müslümanlığa devam eden toplum olarak göstermesini isteyen Evliya Çelebi belirtmekte ki "Onlara kafir (dinsiz) desinler, adamı öldürürler. Müslim demeleri ise hoşlarına gider. Fakat bunlar Kuran-ı Kerim'i tanımıyorlar ve hiçbir din inancına sahip değiller." Vahuşti Abhazya'daki dinlerle ilgili daha ayrıntılı bilgileri vermekte "Onlar dini bakımdan Hıristiyanlar, Fakat hiçbir şey bilmiyorlar, put gibiler".

XVIII. yüzyılın 20'li yıllarda hemen hemen bütün Transkafkasya Osmanlı İmparatorluğu egemenliğine girince Osmanlıların hakimiyeti güçlendi. Gürcistan'ın krallık- prenslikleri Osmanlı paşalar tarafından yönetiliyordu. 1723 yılı için Abhazya, Guria ve Megrelya'nın kıyı bölgelerinde (Tsihisdziri, Kobuleti, Foti, Anaklia, Sohum, Anakopia v.s.) yükselen Türk kaleleri yanında Yeniçeri

garnizonları bulunuyordu.

Abhazlar Osmanlı İmparatorluğu'nun bu başarılarına hızlandırılmış direnişlerle karşılık verdi. Çatışmalar çatışmaları izliyordu. 1725 ve 1728 yıllarında silahlanmış Abhaz ordusu iki kez Sohum kalesinden Türkleri kovmaya çalıştı. 1730 yılında ise Anaklia Kalesi'ne saldırarak kaleyi kısmen yaktılar. Poti'de yeni tayin edilen Karadeniz'in doğu kıyılarının güvenliğinden sorumlu Paşa 1733 yılında Abhazya'ya karşı savaş başlatıp yenildi.

Böylece Osmanlı İmparatorluğu Abhazya'yı elde edememiş oldu. Sultanın idari egemenliği fiilen kendi kale surlarını geçmiyordu.

Fransa konsolosu M.Peisonel XVIII. yüzyılın orta çağlarında belirtmekte ki "Porta bu ülkede Abhazların beyi olarak adlandırılan ve hiçbir güce sahip olmayan kendi beyini tayin ediyor. Beyin bulunduğu yer Sohum'dur, bu bölgenin yönetimi ise Karadeniz paşasına aittir. Fakat Abhazlar ne paşaya ne de beye boyun eğmiyor."

Osmanlı garnizonları Doğu Karadeniz bölgesinde fiilen ablukanın içindeydi. Türk görevlilerinin bildirisine göre Megrel ve Abhaz "haramiler" Osman kalecilere yemek almak için kalelerinden çıkmasına izin vermiyordu. Merkezden gelen gida ürünlerini çalarak erzak getirenleri öldürüyorlardı.

Gürcü ve Abhaz bölükleri sık sık Trabzon vilayetini de işgal edip toprakları kırıp yıkıyorlardı. 1722 yıllı vesikaların birinde "Abhaz ve Megrel kafirleri başka Gürcü kabileleriyle birleştiler. Gonio, Batumi ve Anaklia'nin kalelerini, etrafındaki köylerin ve nahiyelerin nüfusunu felakete uğratarak onlara zarar verme planları var" diye yazılmaktadır. (N 65).

Batı Gürcistan tarihinin 1757 yılında gerçekleştirilen Hresili savaşı büyük bir önem taşıyan anlarından biridir. İmereti'nin genç kralı I. Solomon komutasıyla yapılan bu savaşta Osmanlılar yenildi. I. Solomon'un yanında Khutunia Şarvaşidze'nin başında bulunduğu Abhaz bölüğü savaşıyordu. Khutunia bu savaşta 16 kişi öldürmüş, kendisi de şehit düştü. Abhazya prensi Manuçar Şarvaşidze, Kral Solomon'a karşı savaşan Osmanlılara yardım edeceğine I. Solomon'un yardımına giden kendi akrabası olan Khutunia Şarvaşidze'ye engel bile olmadı. Manuçar'ın bu davranışına gözummayan Osmanlı Hükümeti Şarvaşidze'ye karşı güçlü feodal hanedan olan Dzâpşileri isyan ettirmişti. İsyancılar Manuçar'in tahtı devirip onu iki kardeşiyle beraber Osmanlı'ya gönderdiler. Orada Şarvaşidzeler İslami kabul ettiler. Osmanlı'da Müslüman usulüyle yetiştirilmiş Manuçar'ın oğlu Keleş Bey (Keleş Ahmet Bey) 1770'li yıllarında Sultan tarafından Abhazya'ya gönderilip Sohum paşası olarak tayin edilmişti.

Yukarıda belirtildiği gibi XVI. yüzyılın iç savaşlarında Abhaz feodaller Odişi prenslerinden yana çıkıyorlardı. Aralarındaki böyle bir ilişki XVII. Yüzyılın 20'li yıllara kadar sürdü. Bu zamana kadar askeri yardımın gönüllü müttefiğe dayandığı belliydi. Mesela Vahuşti'ye göre Odişi Prinsi II. Levan Dadiani (1611-1657) İmereti'ye karşı savaşında "onların yenmesi için Abhazlarla, Ciklerle ve Svanlara dostluk ediyordu." Görüldüğü gibi bu "arkadaşlığını" pekiştirme adına yaklaşık olarak 1621 yılında Levan Abhazya prensinin kızı ile evlendi.

Bilindiği üzere Odişi'nin prensi II. Levan Batı Gürcistan'da birinciliği

amaçlıyordu. Doğaldir ki rakip olarak bütün Lihtikhiti'nin emiri olan İmereti Kralını görüyordu. 1623 yılında II. Levan Abhaz ve Ciklerin yardımıyla Goçoura Savaşında İmereti Kralı III. Giorgi'yi yenip kaçmak zorunda bıraktı. Bu olaydan dolay gittikçe güçlenen levan yaşamının sonuna kadar doğu Gürcistan'ın büyük bölümüne sahipti.

Odişi prensi Imereti kralını yendikten sonra Ahazya'ya karşı çıktı. "Arkadaşlığının" bozulma nedenlerinden biri II. Levan tarafından eşinin evden kovması idi. İhanetiyle suçlanan Şervaşidze'nin kızına burnunu ve kulaklarını kestirip ebeveyinin yanına gönderilmişti. Abhazya prensinin bu olayına karşı tepki göstereceği bellidir ama Şervaşidze intikam alacağı sırada II. Levan büyük bir ordusuyla Abhazya'ya saldırdı. Beklenmedik bu saldırısına karşı Şervaşidze örgütlemeyi yetişemedi ve halkı ile beraber dağlara kaçmak zorunda kaldı. Levan ülkeyi mahvedip Odişi'ye döndü. Olayı yaklaşık olarak 1628 yılında geçiyor.

Bu tarihten itibaren Şervaşidze ile Dadiani'ler arasında uzun süreli düşmanlık başlamakta. Bu olay her iki devletin halkına büyük kayıplar ve felaketler getirdi.

Abhaz feodal bölükleri Odişi kuzey bölgelerine saldırıp köylerini kırıp yıkarak nüfusunu esir ediyorlardı. II. Levan da karşılık olarak Abhazya'ya seferler yapıp ulaşabildiği her yeri ortadan kaldırmaktaydı. Levan Abhazya seferlerinden birisini tarif ederken " Şervaşidze'lerin Zupu'suna yaklaşıp Mutsu (Mchişi nehri) sullarının orasını mahvettik. Sonra yine Zupu'nun Kapoeti (Bzip nehri) sullarının etrafını tamamen yakıp kale bulunca onu da yok ettik. Kapoeti sullarında Zepuar ile Sihuar Marşania'lar ile karşılaştık. Onlarından bazıları öldürüp bazıları esir ettik" diye söylüyor.

Lamberti'nin bildirisine göre II. Levan böyle bir başarılı seferlerinin birinden sonra Abhazları haraca bağladı. Abhazlar av köpeklerini ve kuşlarını verecekti. Böyle bir önemsiz haraç II. Levan'ın nominal niteliğinin göstergesidir.

Ayrıca Abhazya yine bağımsız bir politik birim olarak kalmakla beraber II. Levan'a karşı savaşmayı sürdürmekte. Şarden'in bildirisine göre Abhazya prensi barbar eniştesinin ölmesini anlayancaya kadar aralarındaki savaşa son vermemişti.

Levan'ın yürüttüğü saldırgan politikası yüzünden her komşusu duşmana döndü. Prensliğin her sınırında savaş açıldı. Abhazya, Guria ve İmereti'ye karşı savaşan Levan sadece Guria'ya boyun eğdirebildi. Taktik başarısına rağmen Odişi Prensliği iki cephede yürüten (İmereti ve Abhazya cepheleri) savaşta gittikçe zorlanıyordu. 40'lı yıllarından itibaren ise Levan Abhazya sınırında sadece savunma savaşını sürdürüyordu. Odişi-Abhazya sınırında prensliği savunmayı amaçlayan Levan tarafından örülen köşklerle çevrili uzun surlar Abhaz saldırlarına dayanacaktı. Surlar denize yakın, Kelasuri nehrinin sol kıyısından başlayıp doğu istikametine gidiyor, Kodor nehrini geçerek Fanavı dağın sol aklarının ardından gidip Galidzga boğazına kadar uzanıyordu. (bu surların önemli bir kısmı bugüne kadar savunmuştur). Sınır sullarını Odişi beyleri ve piskopos bölükleri tarafından nöbetleşe korunmaktaydı.

Levan tarafından örülen surlar XVII. yüzyında Abhazya-Megrelya politik

sınırını gösterme açısından da önemlidir.

II. Levan'ın ölümünden sonra (1657) Odişi gücünü kaybetmektedir. Prenslikte iç karışıklar meydana geldi. İmereti Kralı Aleksandre intikam alma nedeniyle Dadiani'nin toprağına tecavüz etmeye başladı. Doğu Gürcistan'da kanlı kardeş kavgalarının tekrar ortaya çıktığı ö dönemde Abhazya prensi Sustar Şarvaşidze gelişen durumdan yararlanarak Megrelya'ya saldırmayı sürdürdü. Bununla ilgili Gürcistan'da, o dönemde bulunan Kudüs Patriği Dositeos'un dediğine göre Dadiani Tskhenıtskalı nehrine kadar gelen akıncı Abhazları yenilecek gücü bulamıyordu. İtaliyan Misyoner Dzampi benzer bir bilgileri vermektedir "Megrelya eskisi gibi değil, savaşlar yüzünden ülke yoksuluği içinde mahvolmuştu. Hayvan yetiştirilmez oldu. Abhazların saldırı korkusundan burada artık kimse rahat olamıyor."

İç savaşların dışında Osmanlıların saldırıları büyük zarar meydana getiriyordu. Mesela, 1672 yılında Odişi üzerine düzenlenen seferden sonra iki bine yakın şahis esir edildi. Osmanlıların bu seferinin Guria prensi tarafından öncülük yapıldığı belirtilmeli.

Aznavurlar Katsia Çikvani ve oğlu Giorgi Liparitiyanı Megrelya'nın başına geldiği XVII-XVIII. yüzyılın geçiş döneminde prensliğin durumu daha ağırlaştı. Liderlik için sürdürdükleri iç savaşlarda muhalif Odişi feodallerini yok edip serfleri Osmanlı İmparatorluğu'nda satıyorlardı.

Var olan karışık durumdan yararlanan Abhaz Sustar Şarvaşidze'nin oğlu Sareh Odişi'ye saldırıp Galidzga nehrine kadar onun kuzey kısmını ele geçirdi. Bu kez ganimet yüklü Abhazlar devletine dönmek yerine onların başı olan Sareh işgal edilen toprağı kendi toprak olarak ilan edip Abhazya'nın nüfusunu göç ederek onu kolonize etmeye başladı.

Kısa bir süre sonra Sareh toprağını Enguri nehrine kadar genişletip Odişi'nin meşru hanedanının tükendiği sebebiyle kendisi Megrelya prensi olarak ilan etti. Sareh ve kuzeni Khvapu Odişi'nde işgal etmedikleri toprağın ele geçirme arzusuyla bir çok kez Enguri'nin sol kıyısına sefer ettiler. Batı Gürcistan'ın diğer hükümleri Şervaşidze'lerin güçlendiğini kendi çıkarına uygun görmediler. 1702 yılında Giorgi Liparteliani'nin ricasıyla İmereti'nin yöneticisi Giorgi Abaşidze Odişi'nin yardımına çıktı. Vahuşti'nin bilgilerine göre " Abaşidze teklifini kabul edip ordusu hazırlayarak Abhazya'ya doğru gitti. Liparitiani ve Şarvaşidze aralarında anlaşma konusunda arabuluculuk yapıp İmeret'e geri döndü."

Böylece Abhaz feodallerin bütün Megrleya'yı ele geçirme çabaları sonuç vermedi. Enguri nehrinin doğu toprağı Giorgi Liparitiani'nin elinde kaldı.(Giorgi Liparitiani'nin kuşağı Odişi geleneksel hanedan soyismi Dadiani'yi aldı). Bundan sonra Enguri nehri bu iki prenslik arasında dayanıklı bir sınır oldu.

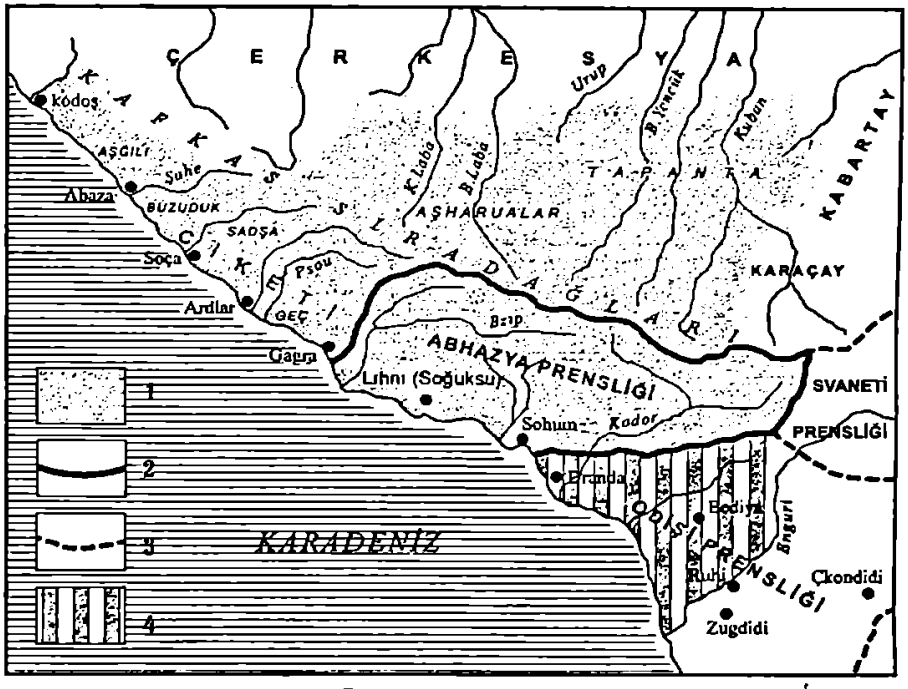

XVII. YÜZYILINDA ABHAZYA

1 - XVII. yüzyılın ilk yarısında Abhazların (Abaza) alt etnik gruplarının yayılma alanları; 2 - XVII. yüzyılın ilk yarısında Abbazya Prensliği'nin sınırları; 3 - Diğer prensliklerin sınırları; 4 - XVII. yüzyılın 70-80'li yıllarında Abhazya Prensliği'ne giren topraklar.

Belirttiğimiz gibi Şarvaşidze'lerin egemenliğine geçen topraklara XVII. yüzyılın sonlarından başlayan Abhazların göç edilmesi, Kodor nehri ile Galidzga nehri arasındaki bölgenin gittikçe etnik açıdan abhazlaşmasına neden oldu. XVIII. yüzyılında Samırzakan denilen Galidzga ile Enguri nehri arasındaki bölgede de asimilasyon devam etmesine rağmen nüfus etnik açıdan karışık kaldı. Bunun sebebi Samırzakan'a yerleşen Abazların sayısı az olmakla beraber Megrelya halkın devamlı göç edildiydi. Samırzakan'ın köylüleri Abhzalarla beraber Megreller kökenliyken onun feodal üst tabakasının çoğu Abhazdı.

XVII-XVIII. yüzyılların geçiş döneminde Abhazya prensi Zegnakh Şarvaşidze'nin oğulları babalarının ölümünden sonra toprakları aralarında bölüştüler. Prens unvanı ve Bzip nehri ile Kodor nehri arasındaki toprak büyük oğlu Rostom'a, Kodor nehrinden Galidzga nehrine kadar (bu bölgeye Abhazca denilen Abjüa isminin manası Orta'dır. Gürcü ismi Orta Köy'dür) ortanca oğlu Cikeşia'ya, Galidzga nehrinden Engur nehrine kadarki toprak ise Küçük kardeşlerine Khvapu'ya kaldı. Küçük kardeşleri Khvapu Şarvaşidze'nin oğlu Mırzakhan'ın adına bu bölgeye biraz önce belirtiğimiz gibi Mırzakan isim verilmişti.

XVIII. yüzyılın 70'li yıllarda Abhazya toprağında, Gumista ile Kodor nehirleri arasında bir şehzadelik daha oluşturuldu. Merkezi Sohum'da olan bu şehzadeliğin yöneticisi Sohum Paşası Keleşbeg Şarvaşidze'ydi. O dönemde Abhazya'nın üst yöneticisi Keleşbeg'in amcası Zurab (Alibey) Merkezi Lıhnı'de bulunan Bzip nehri tarafı yönetiyordu. Abjüa Bekirbeg Şarvaşidze'nin elindeydi. Samırzakan'ın (Anaklia kalesi dahil olmak üzere) sahibi ise Levan Şarvaşidze'ydi.

1780 yılında Abhaz feodaller Megrelya'yı fethetmeye kalktı. Ciklerin, Çerkezlerin ve Karaçayların bölükleri girdiği Abhazya birleşik ordusu (toplam 11 bin atlı ve yaya askeri, topçu) Osmanlıların kışkırtmasıyla Enguri nehri geçerek Odişi Prensliği'ne saldırdı. Odişi prensi II. Katsia Dadiani İmereti kralı I. Solomon ile gergin bir ilişki içinde bulunmasına rağmen kraldan yardım istemek zorunda kaldı.

Şarvaşidze'lerin güçlenmesini istemeyen İmereti kralı I. Solomon Dadiani'nin ricasını kabul edip harekete geçti. Ruh ile Zugdidi bölgeleri arasında geçen muhalifler arasındaki savaş tarihe Ruh Savaşı ismi ile geçti. Abhazlar savaşı kaybetti. I. Solomon tarafından sağa yandan hücüm edilmesiyle savaşın kaderi belirlendi. Savaşta yenilen Abhazlar Odişi Prensliği'ni bırakıp Enguri nehrin öte yanına doğru gittiler. Ulaşılan bilgilere göre Abjüa hakimi Bekirbeg bu savaşta büyük bir cesaret gösterdi.

Ruh Savaşı'ndan kısa bir süre sonra Abhazya'da feodal iç savaşlar meydana geldi. Zurab Şarvaşidze'ye yeğeni Keleşbeg isyan etti. İsyan Odişi prensi Katsia'nın yardımıyla bastırıldı. Buna rağmen Abhazya'da birincilik için savaş Keleşbeğ'in zaferiyle son buldu. Bu zaferde Zurab Şarvaşidze'ye güvenmeyen ve Osmanlı İmparatorluğu'nda yetiştirilen müslüman Keleşbeg'den yana çıkan Osmanlıların katkısı bulunduğu belirtilmeli.

Böylece XVIII. yüzyılın 80'li yılların başlarında Abhazya prensi Keleşbeg Şarvaşidze oldu. Bzip tarafı ve Sohum bölgesi yöneten Keleşbeg Abhazya'da merkezi iktidarın güçlenmesini amaçlayarak yarıya bağımsız üst feodallerin tabi kılmaya karar verdi. Keleşbeg bu politikası izlerken küçük feodallere ve prensliğin büyük bölümünü oluşturan özgür köylülere dayanıyordu.

Çoğunluğunun kendine katması üzere eşi olan Dzafşifa(XVIII. yüzyıldan beri güçlenen ve sık sık prense karşı çıkan feodal soyisim) beyin kızından boşanıp Leiba (Anhaiu tabakasına ait olan soyisim) soyisimli bir kadınla evlendiği tahmin edilebilir.

Kısa bir süre sonra Keleşbeg Abjüa'yı ele geçirmek için harekete geçti. Abjüa'nın sahibi olan Bekirbeğ'in eşi Ançabadze hanedanından gelmekteydi. Bu büyük hanedanının desteği ile yararlanmakta olan Keleşbeğ prensle savaşmasına rağmen yenildi. Böylece Abhazya toprağı Ciketi'den Galidzga nehrine kadar Keleşbeğ'in himayesi altına girdi. Samırzakan ile ilgili ise halkı Abhazya prenslerinin üstünlüğünü kabul ediyor ve iç işlerinde, bazen diş işlerinde de bağımsızdırlar. Dağlık Abhazya toplulukları (Dali, Tsebelda, Fskhu) başlarında Marşania'larla beraber ve Ciketi (Mamaim köyüne kadar) aynı kısmen bağlıydı Keleşbeğ'e.

Keleşbeg Abhazya politik merkezi Sohum'u yapıp devleti Sohum paşası olarak yönetmişti.

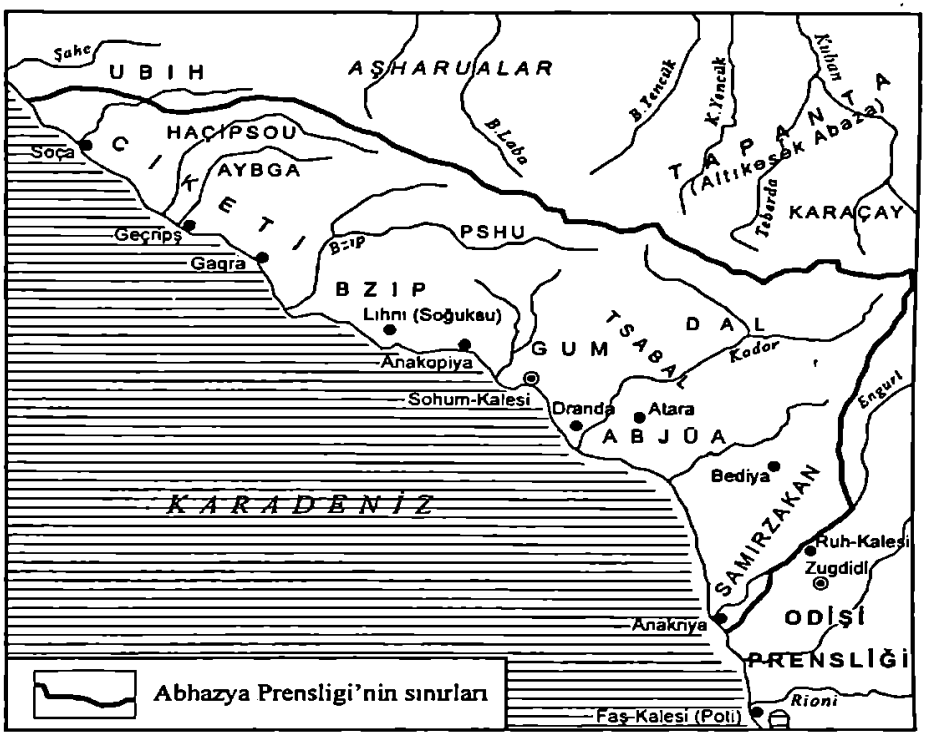

XVIII. YÜZYILIN SONUNDA ABHAZYA PRENSLİĞİ

Belirtiğimiz gibi Keleşbeg Osmanlı İmparatorluğu desteğile yararlanıp onu kendi çıkarları doğrultusunda kullanıyordu. Osmanlıların üstünlüğünü kabul eden Keleşbeğ gerçek bağımsızlığa kavuşmasını amaçlıyordu. Bunun neticesinde Osmanlı İmparatorluğu'nu yönetenler ile Abhazya prensi arasındaki ilişkşler gerginleşti. Açık çatışma nedeni devletin ihanetiyle suçlayan Osmanlı büyük adam Taiar paşaya Keleşbeg tarafından sığınma hakkı verilmesiydi. Keleşbeş Taiar paşanın öldürmesini emreten sultanın sözünü yerine getirmeyip paşaya Rusya'ya kaçma imkanı verdi. Gazaba gelen Sultan derhal Abhazya üzerine sefer emri verdi. Cezalandırma operasyonuna kuzey-doğu Anadolı vilayetlerinin yöneticileri ve on bir savaş gemiden oluşan donanma katılacaktı. Fakat batı Gürcistan'a giden toprak yolunun Rus ordusu tarafından kapatıldığıyla karşılaşan Anadolu ordusu Abhazya'ya varamadı. Donanmanın başı, Sohum'da Keleşbeg tarafından 25 bine yakın Abhaz ve Çerkez savaşcılarının toplandığı bilgisi anlayınca kendi başına savaş faaliyetlerine başlamadı.

Ruslar 1804 yılından itibaren Gürcistan'da faaliyette bulunuyorlardı. Onları İmereti kralı II. Solomon tarafından sıkıştırılan Odişi prensi Grigol Dadiani davet etmişti. 1804 yılında Rusya kralı I. Aleksandre tarafından imzalanan antlaşma sonucunda Odişi prensliği Rusya himayesi altına girdi. Böylece İstanbul'da Osmanlı İmparatorluğu'nun parçası olarak sanıldığı doğu Karadeniz tarafında Rusya egemenliği başlanmıştı.

1806 yılında Osmanlı egemeliğinden çıkan Keleşbeg Rusya'yla birleşmeyi acele etmiyordu. Bu iki büyük devletin karşıtlığı sürecinde bağımsızlığını savunamayı istiyordu. 1807 yılında, Rusya-Türkiye savaşı sırasında Ruslar Keleşbeş'e Poti (Faş Kalesi) Kalesi'nin ele geçirdiklerine yardım etmesini tavsiye etti. Harekete geçen Abhaz ordusu aktif bir şekilde savaşmadan gida eksikliği sebebiyle yakında dağıldı. Bundan dolay Megrelya'daki Rus kumandan general Rikgop Petersburg'a " Keleşbeg Rusya'ya sahte arkadaşlık ediyor" diye bildiriyordu.

2 Mayis 1808 tarihli gece Sohum kalesi'nde, kendi evinin önünde 61 yaşındaki Keleşbeg öldürülmüştü. Keleşbeg'i kim öldürdüğü konusunda tarihçiler arasında düşünce birliği yok. Rus kaynaklarına dayanarak yazarların çoğu Keleşbeğ'in öldürülmesi Osmanlı tarafından prensin büyük oğlu Aslanbeg'in (Dzapşipa'nın kızı olan birinci eşindenki oğul) aracılığıyla gerçekleştirildiğini iddia ediyor. Ancak son zamanlarda Keleşbeg'in cinayetinin Rusya askeri idaresi tarafından düzenlendiğine dair fikir ortaya çıktı.

Keleşbeg'in cinayeti Abhazya'nın politik stabilizsyonu bozdu. İktidarı ele geçiren Aslanbeg Osmanlılarla ilişkileri yenileyip Osmanlı İmparatorluğu'ndan politik ve askeri desteğini aldı. Aslanbeğ'in rakibisi prensin küçük oğlu Saparbeg (prensin köylü eşinin doğduğu oğul. Saparbeg'in eşi Grigol Dadiani'nin kız kardeşiydi) Odişi'ye kaçtı. Gizlice vaftis edilen Saparbeg'in Hıristiyan ismi Giorgi idi. O I. Aleksandre'den yardım istedi, yerine ise Megrelya'ya gibi Abhazya'nın da Rusya protektorası olacağına söz verdi. Petersburg'dan gelen olumlu cevap Rusya ile Osmanlı İmparatoluğu arasında yapılan geçici ateşkes antlaşması nedeniyle gizli tutuluyordu.

1809 yılı Sonbaharında Batı Gürcaistan'da Rusya ve Osmanlı İmparatorluğu arasında askeri faaliyetler yenilendi. Aynı yıl Kasım ayında Rusya Poti'yi ele geçirdi. Sıra Rusya'nın himayesi altına girdiğini istemeyen İmereti Kralı II. Solomon'a geldi.

1810 yılında Rusya ordusu Odişi ve Guria prenslerinin desteğiyle İmereti'ye saldırdı. Solomon'un müttefiği olan Aslanbeg Şarvaşidze Dadiani'yi İmereti kralına karşı savaşmaktan vazgeçtirmek maksadıyla 4000 savaşçiyle beraber Odişi istikametine hareket etti.

Aslanbeg Odişi'ye doğru gittiği 8 Temmuz 1810 yılında birdenbire Sohum açıklarına Kırım'dan gelen Rus ordusu (6 savaş gemisi) yaklaştı. İki gün süren Topçu düellosu sonuncunda Sohum Kalesi hasara uğratıldı. Üçüncü gün Rusya askerleri kıyıya çıkarıp şehri ele geçirdi. Resmi Rus kaynaklarına göre 300 Sohum korucusu öldürülüp 78 şahis esir düştü. Rusya ise toplam 109 askeri ile subayı kaybetti.

Birkaç gün sonra yarı yıkılmış Sohum şehrine Rus ordusunun yeni kolu girdi. Ardından gelen Safarbeg (Giorgi) Şarvaşidze Rusya himayesindeki Abhazya prensi olarak ilan edildi. Geçen dönemde Aslanbeg Ciketi'ye geçmişti. Bir süre sonra ise destek almak maksadıyla İstanbul'a gitti. Aslanbeg Rusya ve onun tarafından Abhazya'da tayin edilen yöneticilere karşı yıllarca savaştı.

ქართული თარგმანი

№ 1

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

1139 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისის[1] ანგარიშის ასლი.

მეჰმედ ბეგის ვალდებულებაა: ჩემიშქეზექისა და არაბგირის ხასების მუქათაას /შემოსავლის/ თანხიდან გადაიხადოს 1139 წლისა[2] სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის ზოგიერთი თოფჩის სარგოსთვის 1139 წლის მასარის, რეჯჯეჯის, როშენისა და ლეზეზისათვის[3]. იგი ხელზე ებოძა უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების ჩაუშს – აბდურრაჰიმს.
ჯარისკაცები 62.
დღეები 706.
გადაკეთილი ახჩა 248724.
ყურუშით დაანგარიშებულია 264,5 ფარა 8 ცალი, თითოეული 120 ახჩაა.
ზემოხსენებული თანხიდან 240420
თეფაუტი ჰასენესაგან 3489.
განსხვაება მხოლოდ 2082,5 ყურუში /და/ 8 ფარაა.
თამასუქი გაიცა 139 წლის 28 ზილ–კაადეს.[4]

---

1 1139 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისი 29.8.1726 წელი
2 1139 წელი 29.8.1726 – 18.8.1727 წელი.
3 1139 წლის მასარი, რეჯჯეჯი, როშენი და ლეზეზი: მასარი: VIII, IX, X წელი, 1726. რეჯჯეჯი: X-XII და I 1727 წლისა. როშენი: II, III, IV თვეები 1727 წლისა. ლეზეზი: V, VI, VII თვეები 1727 წლისა
4 139 წლის 28 ზილ-კაადე – 21.6.1727 წელი.

№ 2

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

1139 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისის[1] ანგარიშის ასლი.

მეჰმედ აღას ვალდებულებაა: ჩემიშქეზქისა და არაბგირის ხასების მუქათაას /შემოსავლის/ თანხიდან მალიქანეს საფუძველზე სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების ჯარისკაცების პროდუქტებისათვის ხორცის თანხის სარგო 1139 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან იმავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე გადაიხადოს[2]. იგი ხელზე ებოძა უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების ჩაუშს – აბდურრაჰიმს.
17921 ძირითადი
5974 ზედმეტი 23895

ყურუშით დაანგარიშებული 149.
13 ფარა და 2 ნაღდია, თითოეული 120 ახჩაა.
ზემოხსენებული თანხიდან 17740.
თეფაუტი ჰასენესაგან 250.
განსხვავება მხოლოდ 149 ყურუში, 13 ფარა /და/ 2 ნაღდია.
თამასუქი გაიცა 139 წლის 21 ზილ-კაადეს[3].

1 1139 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისი – 20.6.1727 წელი
2 1139 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან იმავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე – 29.8.1726 – 18.8.1727 წელი
3 139 წლის 21 ზილ–კაადე 10.7.1727 წლისა.

№ 3

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

1143 წლის 24 რები ულ-ახირის[1] ანგარიშის ასლი

ვალდებულებაა: მუქათაასა და მისდამი დაქვემდებარებული /ტერიტორიის/ შემოსავლიდან: ბაირამ ჰაჯის ხასიდან, მალიქანეს საფუძველზე, სარგო გაღებულ იქნას 1144 წლის მარტის დასაწყისიდან[2]. შავი ზღვის მხარეს, აბაზას სანაპიროზე მდებარე სოხუმის ციხის მცველად მყოფი მეორე ბეშლუიანის ჯარისკაცების სარგოსთვის 1143 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან[3] იმავე წლის ზილ–ჰიჯეს მიწურულამდე[4] იგი ხელზე ებოძოს ხსენებული ციხის მეორე ბეშლუიანის აღას - - - ედირნელი მეჰმედს.

ჯარისკაცი 30,
დღე 360.
წელიწადში ახჩა 127440 ძირითადი
042480
169920 თითოეული - - - 160 ახჩაა

ყურუშით დაანგარიშებული 1062.
ხსენებული თანხიდან - - - - 125656
თეფაუტი ჰასენესაგან - - - 1764
განსხვავებაა მხოლოდ 1062 ყურუში ესედია,
თამასუქი გაიცა 1143 წლის 27 რები ულ-ახირს[5]
რეგისტრირებულია.

---

1 1143 წლის 24 რები ულ ახირი- 4.1. 1731 წელი
2 1144 წლის მარტის დასაწყისიდან -28 მარტი 1732 წელი
3 1143 წლის მუჰარების დასაწყისიდან - 1730 წლის 17 იელისიდან
4 1143 წლის ზილ ჰიჯეს მიწურული - 5.7.1731 წელი
5 1143 წლის 27 რები ულ ეველი - 22.1. 1731 წელი

№ 4

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

1144 წლის 10 ჯემაზი ულ-ეველის[1] ანგარიშის ასლი

სახელმწიფო სამზარეულოს უწინდელი ემინის ალ ჰაჯ ჰალილ ფაშას ვალდებულებაა გელურისა და ქემაჰას მუქათაასა და მათდამი დაქვემდებარებული ტერიტორიების /შემოსავლის/ ახჩეებიდან მალიქანეს საფუძველზე სარგო გაიღონ 1143 წლის მარტის დასაწყისიდან[2] სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების პროდუქტების ხორცის თანხისთვის 1144 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან იმავე წლის ზილ–ჰიჯეს მიწურულამდე[3] ხელზე ებოძოს უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების ჩაუშს – აჰმედს.

ჯარისკაცები - - - 40.

დღეში ხორცი - - - 9,5 ოყა.

დღეები - - - - 354.

ოყა - - - - 2655 თითოეული ოყა 10 ახჩაა.

ახჩა - - - - 9957 ძირითადი

3318 ზედმეტი

ახჩა 13,275

ყურუშით დაანგარიშებული - - 82,5 და 19 ფარაა, თითოეული ყურუში - - 120 ახჩაა, ზემოხსენებული თანხიდან 4818.

თეფაუტი ჰასენესაგან - - - -139

განსხვაება მხოლოდ 82,5 ყურუში და 19 ფარაა.

თამასუქი გაიცა 1144 წლის 13 ჯემაზი ულ–ეველს[4].

დავთარი მუკაბელეს უწყების საფუძველზე დაიწერა, რეგისტრირებულია.

---

1 1144 წლის 10 ჯემაზი ულ ეველი - 10.11. 1731 წელი

2 1143 წლის მარტი 1731 წლის მარტი

3 1144 წლის მუჰარების დასაწყისიადნ იმაეე წლის ზილ ჰიჯეს მიწურულამდე - 1731 წლის 6 იელისიდან 1731 წლის 28 იანვრამდე

4 1144 წლის 13 ჯემაზი ულ ეველი - 13.11.1731 წელი

№ 5

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

114 წლის 10 ჯემაზი ულ-ეველის[1] ანგარიშის ასლი.

სახელმწიფო სამზარეულოს უწინდელი ემინის ალ ჰაჯ ჰალილ ფაშას ვალდებულებაა გელურისა და ქემაჰას მუქათაასა და მათდამი დაქვემდებარებული ტერიტორიების /შემოსავლის/ ახჩეებიდან გაიღონ 1143 წლის მარტის დასაწყისიდან[2] მალიქანეს საფუძველზე, სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის ზოგიერთი თოფჩისთვის სარგოს სახით 1144 წლის მასარის, რეჯეჯის, როშენისა /დ/ ლეზეზის[3] სარგო, იგი ხელზე ებოძა უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების ჩაუშს – აჰმედს.

ჯარისკაცები - - - 40.

დღეები - - - -4060.

გადაკვეთილია ახჩა - - - -51804.

ყურუშით დაანგარიშებული - - - -1256,5 და 8 ფარაა, თითოეული ყურუში 160 ახჩაა, ზემოხსენებული თანხიდან /ახჩადან/ 188693.

თეფაუტი ჰასენესაგან 2111.

განსხვავება მხოლოდ 1256,5 ყურუში და 8 ფარაა.

თამასუქი გაიცა 1144 წლის 13 ჯემაზი ულ—ეველს[4].

დაეთარი მუკაბელეს უწყების თანახმად დაიწერა.

რეგისტრირებულია.

---

1. 1114 წლის 10 ჯემაზი ულ ეველი - 2 ოქტომერი 1702 წლისა.
2. 1143 წლის მარტის დასაწყისი – 1732 წლის 28 მარტიდან.
3. 1144 წლის მასარის - რეჯეჯის, როშენისა და ლეზეზის სარგოები:

1. მასარი -1731 წლის ივლის, აგვისტო, სექტემერი. 2. რეჯეჯი - 1731 წლის ოქტომბერ, ნოემბერ, დეკემბერი. 3. როშენი - 1732 წლის იანვარ, თებერვალ, მარტი. 4. ლეზეზი - 1732 წლის აპრილ, მაის, ივნისი.

4. 1144 წლის 13 ჯემაზი ულ ეველი 1731 წლის 13.12.

№ 6

ფოთის ციხის გარეთ მდებარე, მშენებარე ჯამი შერიფის სარჩო 15 ახჩა გადასახადი იყო, 10 ახჩა გადასახადი-დურ ხუვანი ისმაილ ბენ აბდურრაჰმანს ეძლეოდა, იგი გარდაიცვალა, მისი საჭირო ადგილი კუნძულივით ცარიელი დარჩა, მისი მფლობელობის უფლება მუნლა აბუბექრს დარჩა, რადგანაც მოსახლეობა და კანონიერება მის მხარეზე იყო, მას ხელზე დიდებული ბერეთის ბოძების სათხოვნელად, ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი ალი ბეგს არზა რადგანაც წარედგინა, მის საფუძველზე მას ებოძა, ბრძანება.
დაიწერა 1141 წლის მუჰარემის 25-ს[1]
ბერათის თესქერე გაიცა 1141 წლის 5 საფარს.[2]
რეგისტრირებულია.

1 1141 წლის 25 მუჰარემი - - - 31.8.1728 წელი.

2 1141 წლის 5 საფარი - - 10.9.1728 წელი.

ამჟამად ფოთის ციხის სანახებში მდებარე შევქილის, გურგულანისა და აჯისუს სახელწოდების სამი მდინარის დაცვა და დინების კალაპოტში ჩაყენება აუცილებელია, სათითაოდ ნაეები იქნა აგებული, 15 კაცის სერბოლუქისთვის წყალობა და დაცვა იქნა დადგენილი, უწინდელ მცველს, ასევე ძველი ვეზირი მირზა მეჰმედ ფაშას დროინდელი წესდება ებოძა, თუმცა ხსენებული სამი მდინარისათვის დანიშნული ჯარისკაცებისთვის ერთი ბაშ-ბუღი და მსახურად აღა დაინიშნა, ერთი ქეთხუდა ყველა მდინარის მეთვალყურად დაინიშნა და დაევალა, მოვალეობის შესრულება, რადგანაც იგი აუცილებელი იყო, ტოლთა და სწორთა შორის უპირველესმა მუსტაფა აღამ, იმატოს მისმა სიძლიერემ, ყოველი შემთხვევისათვის სამსახური და საჭირო მოვალეობის შესრულების შემდეგ, ზუსტად ასევე ღირსეულად შეასრულა ქეთხუდობა ოსმანმაც, ბათუმის ადგილობრივი ოჯახებიდან, სხვადასხვა ჯამაათიდან, შვიდი ჯარისკაცი და ჯებეჯიების ჯამაათიდან 10 კაცი იქნა მოხსნილი, სარჩომ საერთოდ 85 ახჩა შეადგინა, ხსენებული აღას სარჩო 60 ახჩა იყო, ქეთხუდას კი — 25 ახჩა ულუფა მიეცა, ზემოხსენებულებს ხელზე დიდებული ბერათი ებოძათ, მისი ბოძების განკარგულების საკითხზე წყალობის სათხოვნელად ფოთის ციხის მცველი ალი ბეგის არზა იქნა წარდგენილი, მის საფუძველზე ებოძა, და ველზე იქნა რეგისტრირებული და ბერათი იქნა ნაბოძები.

დაიწერა 1141 წლის 20 საფარს[1]

აზაბთა ჯამაათიდან ბათუმის ციხეში 58 ჯარისკაცია, დღეში 350 ახჩა, ჯარისკაცი თითოეულს დღეში 5,
ბათუმის ადგილობრივი ჯებეჯიების ჯამაათს, ჯარისკაცი 30 — თითოეულს დღეში 228 ახჩა.

ხსენებული ჯამაათის ჯარისკაცების სარჩო, იგი არსებულის მიხედვითაა რეგისტრირებული, ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

1 1141 წლის 20 საფარი - - - - 25.9.1728 წელი.

დაიწერა 1141 წლის 25 საფარს[1]

ბერათის თესქერე გაიცა, 1141 წლის 24 საფარს[2].

თანახმად აზაბთა და ჯებეჯიების ჯამაათიდან თანხის გამოყოფისა და მის მთავარ მოანგარიშესთან რეგისტრაციისა, ბერათები ებოძათ.

აზაბები და ჯებეჯიების ჯამაათები ეელზე იქნეს მიწერილი აღას უდიდებულესობიდან.

1 1141 წლის 25 საფარი - - - - 30.9.1728 წელი

2. 1141 წლის 24 საფარი - - - 29. 9. 1728 წელი.

№ 8

სოხუმის ციხეში მუსტაფაზების აღას თანამდებობა

დღიური 30 ახჩა ულუფათი ზემოხსენებულ ციხეში მყოფი მუსტაფაზების ჯამაათის აღამ – მეჯიდმა სამსახური მიატოვა და ციხე დატოვა, რადგანაც მან სხვა ადგილებში ვაჭრობას მიყო ხელი და ქალაქებსა და დაბებში იმყოფებოდა. აღას თანამდეობა მას ჩამოერთვა და ხსენებულ ციხეში მცხოვრებს, საჭირო სამსახურის ვალდებულების შემსრულებელს, ყოვლისშემძლეს, მზადმყოფს, ღირსეულს, ბაბადაღლი სეიდ მეჰმედს ებოძა და ხელზე დიდებული, პატიოსანი ბერათის წყალობისა და ბოძების წერილობითი დოკუმენტი მიეცა, ამ საკითხზე მოწყალების თხოვნა ციხის მცველის ალი არსლან ბეგის არზის საფუძველზე დაკმაყოფილდა.
1143 წლის 17 მუჰარემი.[1] ბრძანება.
ბერათის თესქერე გაიცა, 1143 წლის 29 მუჰარემს.[2]

რეგისტრირებულია.

1 1143 წლის 17 მუჰარემი – 2 აგვისტო 1730 წლისა.
2 1143 წლის 29 მუჰარემი – 14 აგვისტო 1730 წლისა.

№ 9

ანაკლიის ციხის თოფჩიების თოფჩიბაშილიქი.

იბრაჰიმმა არზა წარადგინა, ზემოხსენებულ ციხეში ადგილობრივი თოფჩი ბაშის თანამდებობაზე მყოფი პირი, დღიური ულუფა 40 ახჩას ოდენობით, აღნიშნულ ციხეში შესაფერის სამსახურს ასრულებდა. გურჯისტანში, აფხაზეთსა და არზრუმის მხარეებში ტყვეთა სყიდვა იყო გავრცელებული, ამიტომ მან აუცილებელი სამსახური დატოვა ბოძებული არზის თანახმად, რადგანაც აღნიშნული თოფჩი ბაშილიქი, ხსენებულ ოსმანს მიეტოვებინა, თავად მას – იბრაჰიმს ებოძა, მისთვის ხელზე პატიოსანი, დიდებული ბერათის ბოძების საკითხზე არზა წარადგინეს, აღნიშნულის საფუძველზე, ხსენებული ციხის ბეშლუიანების აღამ-ოსმანმაც არზა წარადგინა, მისი შუამდგომლობის გამოც ეს თანამდებობა მას ებოძა.
რები ულ-ახირის 2, წელი 1143[1] ბრძანება,
თესქერე გაიცა, რები ულ-ახირის 4-ს წელი 1143[2].
რეგისტრირებულია

1 რები ულ-ახირის 2, წელი 1143 – 15.10.1730 წელი
2 რები ულ-ახირის 4, წელი 1143 – 17.10.1730 წელი.

№ 10

სოხუმის ციხეში ბეშლუიანთა ჯამაათის აღას თანამდეობა.

აღნიშნულ ციხეში დღიური 50 ახჩა ულუფით ბეშლუიან-ი ეველი აღა მეჰმედ ბენ ალი, რადგანაც ლაზების ტომიდან იყო და 13 წლის განმავლობაში ამ თანამდებობას ასრულებდა. არსებული წესის მიხედვით, სავალდებულო საჭირო სამსახურის შესრულების გაგრძელება არ შეიძლებოდა. ამიტომ მეჰმედ ბენ ალის შუამდგომლობით ბეშლუიანი ეველი აღას თანამდებობისათვის მზადყოფ, დამსახურებულ და სამსახურის პასუხისმგებლობის მქონეს, ძლიერს, გულადსა და სახელოვან ჰუსეინ აბდულლაჰს, იმატოს მისმა სიძლიერემ, ებოძა და ხელზე დიდებული, პატიოსანი ბერათის წყალობისა და ბოძების წერილობითი დოკუმენტი გაიცა. ამ საკითხზე წყალობის თხოვნა ციხის მცველის ალი არსლან ბეგის არზის თანახმად დაკმაყოფილდა.
1143 წლის 17 მუჰარემი[1], ბრძანება.
ბერათის თესქერე გაიცა. 1143 წლის 26 მუჰარემი.[2]

რეგისტრირებულია.

1 1143წლის 17 მუჰარემი – 2.8.1730 წელი.
2 1143 წლის 26 მუჰარემი – 11.8.1730 წელი.

№ 11

დერი საამლიქის თანამდებობა ფოთის ციხის პატიოსან ჯამეში

ხსენებულ ციხეში მყოფმა მუსტაფა ეფენდიმ არზუჰალი წარადგინა, ფოთის ციხიდან უწინდელი მუფთიები სახელად ალი და ჰასანი შეიხები გახდნენ, რადგანაც სუყველანი მუნეჯიმები იყვნენ /ასტროლოგები/, გონიოს კაზადან არზა და ვილაიეთის ვითარების შესახებ, პეტიცია შემოვიდა, აღებული ტრაპიზონის ვალისაგან და დასახელებული ციხიდან საყვედური და არზა იქნა გამზადებული და წარდგენილი. ხსენებულ ციხეში მდებარე ჯამი შერიფის ფოთის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან 60 ახჩას სარჩოს აღება დერი საამლიქის მოვალეობაა, აღნიშნული თანხა ალი ბენ ალ-ჰაჯ აბუბექრის დაეწერა, რადგანაც ცარიელი დარჩა, აღნიშნული დერი საამლიქი ხსენებული ალი ბენ ილ-ჰაჯი აბუბექრის შუამდგომლობით თავად მას ებოძა, და მის ადგილზე დიდებული პატიოსანი ბერათის ბოძებისა და წარდგინების საკითხზე, მოწყალება იქნა წარმოდგენილი და მისი ბოძების ბრძანების საკითხზე კეთილშობილი ისლამის მუშეიხი მულან ალ-სეიდი აბდალ-სეიდის უდიდებულესობას ნიშანი მიეცა, მის საფუძველზე მას ებოძა, გაიცა ბრძანება,

დაიწერა 1143 წლის 19 ზილ-კადეს[1]
ბერათი გაიცა 1144 წლის 12 მუჰარემს[2]

1 1143 წლის 19 ზილ-კადეს - - - 26.5.1731 წელი.
2 1144 წლის 12 მუჰარემი - - - 1.7.1731 წელი.

სოხუმის ციხეში დღიური 60 ახჩას მქონე ხელფასით დერისაამის /ჭეშმარიტი მლოცველის/ თანამდებობის მქონე კასიმ ეფენდი სხვა მხარეში წავიდა და სავალდებულო სამსახური მიატოვა. რადგანაც აღნიშნული დერისაამის თანამდებობა თავისუფალი იყო, ხსენებულის რეკომენდაციით იგი შეიხ ალი ეფენდის ებოძა და დიდებული, პატიოსანი ბერათის ბოძების საკითხზე წყალობის თხოვნა სოხუმის ციხის მცველს არსლან ალი ბეგს არზა გაეგზავნა კასიმ ეფენდის გარდაცვალებასთან დაკავშირებით. სამსახურის შესრულებისათვის დერისაამლიქის დღიური 60 ახჩა შეიხ აჰმედს ებოძა. ამჟამად, რადგანაც მთავარი მოანგარიშის ველზე მინაწერი არსებობს აღნიშნული დერისაამლიქი კასიმისა და შეიხ აჰმედის არზის საფუძველზე, მოცემული შუამდგომლობით იგი შეიხ ალი ეფენდის ებოძა და ბერათი მიეცა. მთავარმა დავთარდარმა პატივცემულმა ალი ეფენდიმ თელხისი შეადგინა.

თელხისის თანახმად ებოძოს, ბრძანება.

1144 წლის 3 მუჰარემი[1].

ბერათი გაიცა 1144 წლის 28 მუჰარემს[2].

1 1144 წლის 3 მუჰარემი – 8.7.1731 წელი.

2 1144 წლის 28 მუჰარემი – 2.8.1731 წელი

№ 13

სოხუმის ციხეში პატიოსანი ჯამეს საიმამო

კასიმ ეფენდი, რომელიც ხსენებულ ჯამეში იმამის მოვალეობას ასრულებდა და ტრაპიზონის საბაჟოს ფინანსებიდან დღიურად 30 ახჩას იღებდა, სხვა მხარეში წავიდა და საჟალდებულო სამსახური მიატოვა, რადგანაც ხსენებულმა კასიმ ეფენდიმ აღნიშნული საიმამოს სამსახური მიატოვა და მისი ადგილი განთავისუფლდა, ჰაფიზ იბრაჰიმ ეფენდისათვის ამ თანამდებობის კანონიერად ბოძების წერილობითი განკარგულების გასაცემად მოწყალების სათხოვნელად, სოხუმის ციხის მცველის არსლან ალი ბეგის არზა გაიგზავნა. ამ არზის საფუძველზე იგი ჰაფიზ იბრაჰიმ ეფენდის ებოძა და ბერათის გასაცემად მთავარმა დავთარდარმა პატივცემულმა ალი ეფენდიმ თელხისი წარადგინა. თელხისის თანახმად ებოძოს, 1144 წლის 3 მუჰარემს[1] ბრძანება, ბერათი გაიცა 1144 წლის 26 მუჰარემს[2].

1 1144 წლის 3 მუჰარემი - - - 8.7.1731 წელი.
2 1144 წლის 26 მუჰარემი - - -31.7.1731 წელი.

სოხუმის ციხის დღიური 30 ახჩა ულუფის მქონე მუსტაფაზების აღა-მეჰმედი, დღიური 40 ახჩა ულუფას მქონე ხსენებული ციხის მარცხენა გონულიანთა აღა-აჰმედი და დღიური 50 ახჩა ულუფას მქონე ამავე აღნიშნული ციხის პირველი ბეშლუიანთა აღა მეჰმედ ალი ლაზთა ტომისანი იყვნენ. როდესაც ხსენებული ციხის კედლავ განახლება დაიწყეს, ლაზთა ტომის წარმომადგენლის მეთაურად დანიშვნის პატიოსანი ბრძანება იქნა გაცემული. ზემოხსენებულებმა ხსენებული აღების თანამდებობები სათითაოდ დაისაკუთრეს. რადგანაც ზემოხსენებულები წარმოშობით ლაზთა ტომიდან იყვნენ, ერთმანეთთან მტრობის მიუხედავად შეკავშირდნენ. ჯარისკაცები მუდამ მიწისმოქმედნი იყვნენ. თავიანთი არც თუ ისე სახარბიელო მდგომარეობის გამო, აღნიშნული აღები მტრობის შედეგად თანამდებობებიდან გაანთავისუფლეს. როდესაც მათი თანამდებობები განთავისუფლდა, საჭირო იყო ამ თანამდებობების სხვებისათვის გადაცემა. თავისუფალი მუსტაფაზების აღას თანამდებობა ჰუსეინ აღას, მარცხენა გონულიანების აღას თანამდებობა მეორე აჰმედს და პირველი ბეშლუიანების აღას თანამდებობა ჰალილ აღას ებოძათ. მათ ცალ-ცალკე დიდებული, პატიოსანი ბერათის ბოძების ბრძანების საკითხზე წყალობის სათხოვნელად სოხუმის მცველი – ალი ბეგის არზა იქნა წარდგენილი, ზემოხსენებული არზის წარდგინების გარდა, სხვა ამჟამად ყირიმის ბრწყინვალე ხანის უდიდებულესობითაც დაიწერა და მისი შუამდგომლობით ებოძათ. მათ ბერათები ცალ-ცალკე მიეცათ. ამჟამად მთავარი დავთარდარის პატივცემული ალი ეფენდის თელხისი დაიწერა და თელხისის თანახმად ებოძათ.

ბრძანება 1144 წლის 29 მუჰარემი[1]
ბერათი გაიცა 1144 წლის 19 რები ულ-ახირს[2].
ხარჯი 6000 ახჩა.

1 1144 წლის 29 მუჰარემი – 3.8.1731 წელი.
2 1144 წლის 19 რები ულ-ახირი – 21.10.1731 წელი.

№ 15

მუკაბელეჯილიქის თანამდებობა სოხუმის ციხეში

რადგანაც ჯარისკაცთა განთავისუფლება დაუშვებელი იყო, ხსენებული ციხის დღიური ულუფა 30 ახჩა იყო. მუკაბელეჯი ჰუსეინ იაზიჯის ხელთ არსებული დიდებული ბერათი მთელი ქვეყნის ოჯახთაგან თითო-თითო ჯარისკაცის სახელს უთითებდა და ბერათში შეჰქონდა. ამრიგად, როდესაც მისი არსებობა ცხადი გახდა, მას ბერათი ჩამოერთვა და სხვის გასაოცებლად სხვა მხარეში გაიგზავნა. ამის შემდეგ იგი ხსენებულ ციხეში, რომ არ მისულიყო, სასამართლო ჰუჯეთი გამოიცა და ამრიგად, მისი ადგილი თავისუფალი დარჩა. ვინაიდან მუკაბელეჯიქის თანამდებობა ვაკანტური გახდა, ხსენებულის ადგილზე საიმედო, ერთგული, ჯარისკაცთა მბრძანებელი და მუდამ სახეზე მყოფი, ღვთისმოსავი, დისციპლინირებული, ძლიერი მუკაბელეჯი დაინიშნა. რადგანაც იგი საჭირო იყო, ყველა აღა, ოფიცრები და ჯარისკაცები ულოცავდნენ. თხოვნით არჩეული ციხის მკვიდრნი და მათ შორის ალი იაზიჯი, ყველგან კანონიერად ითვლებოდა. ხსენებული მუკაბელეჯის თანამდებობა, აღნიშნულთა შუამდგომლობით, მითითებულ ალი იაზიჯის ებოძა და ხელზე დიდებული პატიოსანი ბერათის ბოძების მთხოვნელი ფოთის ციხის მცველი იყო. იმ რაიონში წესრიგის დასამყარებლად დანიშნული ილ ჰაჯ ჰალილ ფაშას არზა გაიცა და ამ არზის თანახმად ბერათი გაიცა. მთავარმა დავთარდარმა, პატივცემულმა მეჰმედ ეფენდიმ თელხისი შეადგინა /და/ თელხისის თანახმად ბერათი გაიცა. ბრძანება.

1145 წელი 4 საფარი[1].

თესქერე გაიცა. 1145 წლის 28 საფარი[2].

რეგისტრირებულია.

1 1144 წლის 4 საფარი – 27.7.1732 წელი.

2 1145 წლის 28 საფარი – 20.8.1732 წელი.

დერი საამლიქის თანამდებობა ფოთის ციხის პატიოსან ჯამეში.

ამჟამად ხსენებულ ციხეში მყოფმა ულემათა ნიმუშმა, გამგებელმა ალი ბენ ალ ჰაჯ აბუბექრმა, იმატოს მისმა ულემობამ, არზუჰალი წარადგინა, ხსენებულ ციხეში არსებული მარილსახდელიდან და საბაჟოს პროდუქტებიდან აიღებოდა სარჩო 60 ახჩა. დერი საამლიქის რაობა მაღალი ბერათის მიხედვით იყო დადგენილი. 8 წლით მის სამსახურში იყო, ამას გარდა მასზე ნაკლები სარგო არ იქნებოდა, გარედან მოსული ვინმე მუსტაფა ამ მდგომარეობაში იმყოფებოდა, აღნიშნული დერი საამლიქიდან, მასზე და მისგან ბერათი იქნა ბოძებული, რადგანაც ვერაგობა იქნა ჩადენილი, მისი უპირველესი მეპატრონე გათავხედდა. დერი საამლიქის აღნიშნული თანამდებობა ხსენებული მუსტაფას შუამდგომლობით, როგორც უწინ იყო ისე თავად მას ებოძა და ხელზე დიდებული პატიოსანი ბერათის ბოძებაზე მოწყალება ითხოვა, ფოთში სარწმუნოებისათვის მებრძოლი ეს ხსენებული ალი ეფენდი ბენ ილ ჰაჯი აბუბექრი, როდესაც ხსენებულთან იქნა გამოჩინებული. თავად მისი მფლობელი გახდა. კეთილისმყოფელი შეიხი მეელანა აჰმედ ეფენდის უდიდებულესობა ნიშანდობლივი იყო, ამიტომაც მის საფუძველზე ებოძა, ბრძანება გაიცა,

დაიწერა: 1146 წლის 5 მუჰარემს[1].

ბერათი გაიცა 1146 წლის 17 მუჰარემს[2]

რეგისტრირებულია.

1 1146 წლის 5 მუჰარემი – 18.6.1733 წელი.

2 1146 წლის 17 მუჰარემი – 30.6.1733 წელი

№ 17

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

დაწერონ !

კაფუდან ვეზირ მუსტაფა ფაშას ეუწყოს, რომ აფხაზი და მეგრელი ქაფირები სხვა ქართველ ტომებთან ერთად გაერთიანდნენ და შეკავშირდნენ, განზრახული აქვთ იმ რაიონში მდებარე გონიოს, ბათუმისა და ანაკლიის ციხეებსა და მათ გარშემო მდებარე სოფლებისა და ნაჰიეების მოსახლეობას ზიანი და უბედურება მიაყენონ, ხსენებული ციხეების ყაჩაღებისაგან დასაცავად წინათ ტრაპიზონის ვალიმ ვეზირ მუსტაფა ფაშამ, ხანგრძლივყოს ყოველისმძლე ალაჰმა მისი დიდებულება, გონიოს სანჯაყის მუთასარიფი, მეჰმედი, ხანგრძლივი იყოს მისი ბედნიერება, ბაშ ბუღად დანიშნა და ხსენებულ ლივაში შემავალი კაზების მეთაურებიც თავისი დროშის ქვეშ დარაზმა, ჯარისკაცებიც ზემოხსენებული ფაშას სამსახურში გამწესდნენ, მაგრამ რადგანაც აღნიშნული ყაჩაღების უმეტესობა ჩეთეს ნავებით ზღვის ნაპირ-ნაპირ დაცურავდნენ, ამიტომ ჩვენები მხოლოდ ხმელეთზე დანიშნული ლაშქრით ახერხებდნენ ზიანისაგან თავის დაღწევას, ცხადი იყო, რომ ამ გზით შედეგებს ვერ მიაღწევდნენ, ზღვის მხრითაც შესაფერისი დაცვა იყო საჭირო, ჩემს სამეუფეო ფლოტში ეშკამფუიასთან ერთად გაამწესეთ ათი დიდი ფირკათის შენაერთი, მის გასაგზავნად ხსენებულ ვეზირს კაიმეთი ეცნობოს, ტრაპიზონის ყადის არზისა და მოსახლეობის კოლექტიური თხოვნის თანახმად, სინამდვილეში ხსენებული ყაჩაღების უმეტესობა ჩეთეს ნავებით ზღვის ნაპირ-ნაპირ დაცურავენ, იმ ნაპირზე მყოფ მლოცველებს ზღვის მხრიდან ზიანს აყენებენ, ზიანის მიყენებას სისტემატური ხასიათი აქვს, ამიტომ ხალხი ზღვის სანაპიროზე ვეღარ დასეირნობს, რადგანაც ზარალს აყენებენ, მის დასაცავად აუცილებელია ეშკამფუიას უდიდესი შენაერთის დანიშვნა, ამიტომ შენ რომ ზემოხსენებული ვეზირი ხარ 12-12 ადგილიანი ნავები სახელმწიფო ვერფში განაახლე და ხუთი ცალი ეშკამფუია ააშენე, სასწრაფოდ დაამთავრე მისი მშენებლობა, ყოვლის შემძლე ალაჰის წყალობით ყოველივეს დამთავრების შემდეგ შენ ჩემი სახელმწიფო ფლოტის კაფუდანების მეთაური იქნები, შენ გამოცდილი, საქმისმცოდნე, უშიშარი გმირი ხარ, იმ რაიონის მდგომარეობის ზედმიწევნით მცოდნე, საქმიანი, მამაცი

კაფუდანებიდან ხუთი კაცი – კაფუდანი აირჩიე, ამათგან ერთი კაცი სუყველას ბაშ ბულად დაუნიშნე, თითოეულ ეშკამფუიას კაფუდანთან ერთად 29-29 ჯარისკაცი განუმწესე, თვალადი და ძლიერი ლევენდები ჩაუწერე, ჩვენი ეშკამფუიების შემადგენლობა მკაცრად გააფრთხილე, რომ უწინდებურად ეშკამფუიას კაფუდანობისთვის მათთვის წლიურად 2-2 იუქი ახჩა სალიანეს საბოძებლად ჩემს ბედნიერების კარს არზით ეუწყებ, ასეთი რაოდენობის ეშკამფუიების ზარბაზნებით, პროდუქტებითა და დიდძალი შეიარაღებით უზრუნველყოფის შემდეგ, ერთ მშვენიერ დღეს წინასწარ განზრახული მიმართულებით გაემართეთ და როდესაც გაემგზავრებით ზედმეტი გულმოდგინება გამოიჩინეთ, აღნიშნულმა ეშკამფუიებმა დანიშნულ დროს უნდა შეასრულონ თავიანთი ამოცანა, რადგანაც იმ რაიონზე სასწრაფოდ იერიშის მიტანა უფრო მნიშვნელოვანი ღონისძიებაა ჩემი მაღალი სახელმწიფოსათვის, ამიტომ ეს მნიშვნელოვანი ჩანაფიქრი, როგორც საჭიროა ისე დაამთავრეთ, აუცილებელია ეშკამფუიების მეთაურებმა ერთი დღით ადრე დაამთავრონ სამზადისი, აუცილებლად საჭიროა იმ რაიონის მდგომარეობის მცოდნე გულადი და სახელოვანი კაფუდანებიდან რამდენიმე კაფუდანის არჩევა და დანიშვნა, ამათი დანიშვნით ჩემ მიმართ სასიამოვნო გულმოდგინებას გამოიჩენ, მაღალი ღმერთის წყალობით სამზადისი ერთი საათით ადრე დაამთავრებინე და დასახული მიზნისკენ გამგზავრებისას სრული ყურადღება გამოიჩინე, ამაზე ჩემი დიდებული ფირმანი გამოვიდა, ებრძანე.

1135 წლის 10 ზილ-კაადე[1], პირველი მოანგარიშე.

ბრძანების თესქერე გაიცა, 1135 წლის 10 ზილ-კაადე.

რეგისტრირებულია.

1 1135 წლის 10 ზილ-კადე - - - 12.8.1723 წელი.

დაწერონ !

ფოთის ციხის მშენებლობის ემინის, მეჰმედის, იდიდოს მისმა ყოვლისშემძლეობამ,ჰუქმი ისაა,რომ ამ კურთხეულ წელს, შენი მარიფათით აშენებული ნაგებობა, ჩემი ფირმანითაა. ჰუსეინისათვის ფოთის ციხისთვის შეწერილი და დედაქალაქში გასაყიდად გაგზავნილი პროვიანტი და ფქვილი აჰმედ რეისის გემზე დაიტვირთა. ვექილმა, როდესაც დაიანგარიშა, შეადგინა 114000 საღი ახჩა, იგი ჩემი სახელმწიფო ხაზინიდან ხსენებულ რეისს მთლიანად ებოძა და სრულად გაიგზავნა, იგი დანიშნულების ადგილზე ღვთის წყალობით ჩავიდა, როდესაც ყველაფერი მიღწეულ იქნა, შენ რომ ზემოხსენებული ხარ, უნდა იცოდე, რომ შენ გემზე დატვირთული მთელი პროდუქციის მითვისების და აღების შემდეგ ხსენებული ჰაჯი აჰმედ რეისი, რადგანაც იმ რაიონში იმყოფებოდა,ადგილებზე ქვის,კრამიტის გაგზავნა, სხვა საჭირო სარემონტო საშუალებებთან ერთად იქნა დადგენილი, სარემონტო საქმიანობის საჭიროებისათვის ჩემი ბედნიერი ფირმანი გამოვიდა,

1136 წლის 12 რეჯები,[1] პირველი მოანგარიშე,
თესქერეს ბრძანება გაიცა 1136 წლის 12 რეჯები,
რეგისტრირებულია.

1 1136 წლის 12 რეჯები – 6.3.1724 წელი.

№ 19

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

დაწერონ!

ფოთის ყადის და ფოთის ციხის ემინს აბდ ალ-მეჯიდ მეჰმედს, იმატოს მისმა სიძლიერემ, ებრძანოს, რომ მშენებარე და აშენებული ფოთის ციხის ჯაბახანა ხისგანაა აგებული, იგი კრამიტითაა გადახურული, შიგ არსებული ჯაბახანის, პროვიანტის უმეტესობა მოგროვილია, იგი ლპება და იღუპება, მათზე იყო საუბარი, აღმართული ჯაბახანას დასამთავრებლად ფოთის ციხის ჯებეჯი-ბაშის კატერი იყო, რადგანაც მოსახლეობის ხსენებული მიწა წყლიანია, ხისგან აგებული ნაგებობა არასასურველი იყო, გარეგნულად შესახედავი კი იყო, ჯაბახანა ზემოხსენებულის საფუძველზე იყო რეგისტრირებული, მასზე ბოძები იქნა დარჭობილი, აქვე მყარი კედელი აღიმართა, რადგანაც აღნიშნული მირის ქვეყნის ნევშეჰირში დაყოვნება აუცილებელი იყო, ახალი მშენებლობის ემინმა მუატია აბდალლაჰმა თავისი სახე და გულმოდგინება გამოამჟღავნა, ეს ვითარება კი ციხის საზღვარზე არსებულ ჯაბახანასა და პროდუქტების ავკარგიანობაზე გაელენას არ ახდენდა, ამ ვითარებაში შექმნილი პირობების გამო აუცილებელი იყო მტკიცე და მაგარი ჯაბახანას აგება, ღვთის შეწევნით არზა გამოვიდა, ციხის საერთო ხედი ქვის მასალისგანაა ნაგები, მასზე ბაირაღები დაარჭვეს. მშენებლობაც ევროპული ქვის მასალისგან სწორად იყო დაგეგმილი, ზედმეტი ფულითა და მზრუნველობით მტკიცე ჯაბახანა იქნა აგებული, მისი მშენებლობა დიდი შრომის სანაცვლოდ დასრულებულ იქნა, ამის შემდეგ სამეუფეო არზა და გადაწყვეტილება გაიცა, ამაზე ფირმანი ჩემი დიდებული მბრძანებლისაა,

დაიწერა 1140 წლის 11 შაბანს[1], პირველი მოანგარიშე,
ბრძანება გაიცა 1140 წლის 11 შაბანს,
ხსენებული რეგისტრირებულია.

1 1140 წლის 11 შაბანი - - - 23.3.1728 წელი

დაწერონ !

სოხუმის ციხეში მყოფი მარიულ ზადე მუსტაფას სახელზე, იმატოს მისმა სიდიადემ უმაღლესი გადაწყვეტილება გამოვიდა, შენ რომ ზემოხსენებული მირმირანი ხარ, ამას წინათ სოხუმის ციხის დასაცავად დაინიშნე და იმ მხარეში გაიგზავნე, შავი ზღვის სანაპიროზე მდებარე ანაკლიის ციხეში ამ კურთხეულ წელს დიდი მშენებლობაა, ამჟამად ფოთის მცველის, ალ ჰალილის, იმატოს მისმა სიდიადემ, მარიფათით, მშენებლობის გასაძლიერებლად, ჩემი ქვეყნის განდიდებისათვის, იმატოს მისმა სიმძლავრემ, ურიცხვი მუშების შრომაა საჭირო, შენ რომ ზემოხსენებული მირ-მირანი ხარ, თემრუქის მდგომარეობა ისეთია, რომ იგი მზადაა, სოხუმის ციხეში დახმარების აღმოსაჩენად, რადგანაც ანდეჯუჯურის /?/ პირობები საჭირო არ იყო, იგი ფოთის ციხეში ველარ გამოიზამთრებს, აღნიშნული მცველის მარიფათით სხვა გემზე არსებული მშენებლობის საქმიანობას მიყვეს ხელი, რადგანაც ჩემი ფირმანი არსებობდა და შენ რომ ზემოხსენებული მირ-მირანი ხარ, ამ პატიოსანი დიდებული ბრძანების სახით განკარგულება დაუყონებლივ ველარ შეასრულეს, სოხუმის ციხიდან გაემგზავრნენ და ფოთში ჩავიდნენ, ფოთში გამოიზამთრეს, ამ კურთხეულ წელს ხსენებული მცველი, აღნიშნული პირი გემს რამდენჯერმე შეეჭიდა, იგი ანაკლიის ციხის მშენებლობის საქმიანობით იყო გართული, ამასთანავე ჩემი ჭეშმარიტი ფირმანის მიხედვით მოქმედებდნენ, ამით დასრულდა ეს საქმე, როდესაც ეს ყველაფერი სისრულეში იქნა მოყვანილი, ჩემი შესაძლებლობების მიწურულს კი ამაზე დიდებული ფირმანი გამოვიდა,

ადგილი ჰასქი,

ჰუსეინ ბაბა, დაწერონ,

ემირთა გადაწყვეტილებაა, სოხუმის ციხეში მყოფი დიბაბის ზაკ ომერი, იმატოს მისმა სიდიადემ, შეეპასუხა არსებულის საფუძველზე სხვის ბრძანებას, ორი ბრძანება გაიცა, 5 მუჰარემს 1144 წლისა[1] 5 მუჰარემი, წელი 1144, პირველი მოანგარიშე ჰუსეინ ბაბა.

1 1144 წლის 5 მუჰარემი – 10.7.1731 წელი

დაწერონ!

რუმელიის ბეგლარ-ბეგის ფეხთამტვერის, ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი ალ-ჰაჯი ჰალილ ფაშასა და წარჩინებული ამირას ჰუქმი ისაა, რომ ანაკლიის ციხისკენ ლაშქრობის დასასრულისთვის ფოთში პროდუქტები მნიშვნელოვანია, რვა საათის გზაა დედაქალაქამდე, ამ გზაზეც ალაჰის წყალობით ცეცხლი მიზანში მოხვდება, მათი სახლები, ჰარემი და გარეთა ნაგებობანი და ზოგიერთი მათი ქვეშევრდომის სახლებიც მიზანში იქნება აყვანილი, ქვეშევრდომთა სხვა მხარეები და ციხეებისაკენ მიმავალი გზა და ციხეში მდებარე ადგილები ღვთისმსახურებამდე მიაღწევს, მათ სახლებამდე ზარალი მიზანს აღწევს, მოსახლეობის თხოვნა ესაა, ბედნიერების დედაქალაქში გაგზავნილი, ბეჭდიანი კაიმეს აღწერისას, ხუთი წლის გასელის შემდეგ, მშენებლობა ხელისუფლებამ, გარკვეული ვითარების შემდეგ, ახჩისა და მშენებლობის ამბავი ცნობილი გახდა, ყველაფერი მათ ხელთ აიღეს, შენ რომ ზემოხსენებული მირ-მირანი ხარ, ეს პატიოსანი ბრძანება ცნობილი გახდა, ხსენებულ რაიონში აღმართულია ადგილები, ლაღუმის ასაშენებელ ადგილებზე შეიძლება მნიშვნელოვანი ხარჯი იქნას გაწეული, ღმერთის შეწევნით, და მცხოვრებთა სხვა მარიფათით დიდი სიღატაკისადმი მზრუნველობა იქნა გამოჩენილი, საჭირო იყო ამ გულითადობის გამოჩენა და მოსახლეობისადმი მზრუნველობა, ჩემი ბედნიერების კარზე გაიგზავნა და ეცნობა ყოველივე, ჩვენს ახლოს გაღებული უამრავი ხარჯი ნათელი გახდა, ამიტომ მუსლიმიეს ქონების ოდენობაზე შეთანხმდნენ, ამჟამად რა მიზეზით არ უნდა იყოს გამოყოფა და ამ საგნების ცალკე მხარეებში არსებობა, ამაზე ჩემი დიდებული ფირმანი გამოვიდა, პირველი მოანგარიშე, წელი 1142[1].

1 1142 წელი - 27.7.1729 - 16.7.1730 წელი.

დაწერონ !

რუმელიის საბეგლარბეგოს ფეხთა მტვერს, ფოთის დაცვაში მყოფ ილ-ჰაჯ ჰალილ ფაშას, ხანგრძლივი იყოს დიდებულება მისი, სოხუმის ციხის მცველს და მის კაზას, ხსენებული ციხის აღაებს და მეთაურებს ებრძანათ, რომ სოხუმის ციხის მთელ მოსახლეობას გაზვიადების გარეშე, შემჭიდროებულ დროში ციხის მოთხოვნების საფუძველზე, ნახევარ საათში, სოხუმის ჯამეს მნიშვნელობა მდინარის ზემოხსენებულ ციხისაკენ მიქცევა იმთავითვე ცხადი და საყოველთაო ცნობილი გახდა, იგი რეგისტრირებულია. წყალი საიდანაც მოედინება, ადგილი იქიდან იქნა გათვალისწინებული, ხსენებული ციხისკენ გადაიტანეს და ციხის ახლოს სადაც ზღეაა იქ მიყოლებით თხრა დაიწყეს, გამიზნული ადგილები გასათხრელად მოამზადეს, იქვე ჰქონდათ კირი, თიხა და სხვა საშუალებანი, საამისოდ 1500 ყურუში საკმარისი აღმოჩნდა. იბად ულ-კადირ ფაშამ ამას წინათ მსახური დანიშნა, სახარჯაოდ აღნიშნული თანხა სახელმწიფოდან გაცემულია, იგი სახელმწიფოს ხაზინის დავთრებში რეგისტრირებულია, რომ ხსენებული მდინარისათვის კვლავაც სიმტკიცე და სიძლიერე მიეცათ, ხსენებული ფაშას საქმიანობის შემდეგ, ზოგიერთი რაიონი გაფუჭდა. ჯარისკაცების მეშვეობით მდინარის ხსენებულ ციხისკენ გადაგდება გადაწყდა, ციხის მოსახლეობას წყალთან დაკავშირებით სიძნელეები შეექმნა, მდგომარეობის გამოსასწორებლად წყლის გზების შესაკეთებლად გარკვეული სამუშაოები ჩაატარეს, სოხუმის ყადის არზა მზად იყო, არსებული წესის მიხედვით, შენ რომ' ზემოხსენებული მირ-მირანი ხარ, უნდა იცოდე, რომ აღნიშნული მდინარის ჯებირის შეკეთება საჭიროა, რათა ციხის მოსახლეობას კეთილი მდგომარეობა შეექმნას. ასეთი ვითარების შემდეგ, ხსენებულ ციხეში არსებული უწინდელი მდგომარეობის წესრიგში მოსაყვანად 2500 ყურუში დაიხარჯა, მშენებლობისათვის ამ შემთხვევაში შეკეთების ხარჯების შესანახად, ხარჯები სახეზეა, თითოეული მუსლიმი საჭიროებს ბრძანებას, ამაზე ჩემი სამეუფეო დამოკიდებულებაა, შენ რომ ზემოხსენებული მირ-მირანი ხარ, შენი დახმარებით ვიმოქმედებთ, რადგანაც ხარჯების შესახებ ფირმანი არსებობს, ეს საკითხები პატიოსანი ბრძანებითაა გაცხადებული, და დადგენილია, თუ შესაძლებელია ემირები დაინიშნონ, აღნიშნული წყლის ხარჯების ჯიზია

სახელმწიფოს მიერ იქნა გადახდილი, თუ მდინარის კალაპოტის შეკეთება აუცილებელია, მოსახლეობის გადაწყვეტილების მიხედვით, ჯებირების გამაგრება და განმტკიცება მოხდეს, ძალაუფლების სადაეები მაღალი ღვთის შეწევნით, ჭეშმარიტების სამსახურშია, ამას წინათ შეკეთებულ იქნა, სამუშაოები დასრულდა, ხარჯი გარკვეული ოდენობის გაღებულ იქნა, , დიადი შარიათის ძალით მაღალი ჰუჯეთი გამოვიდა, იგი ბედნიერების კარზე გაიგზავნა, არზა და ცნობა იქნა მიწოდებული, ამის მიზეზიც არსებობდა, საჭირო შეიქმნა ნებართვის გაგზავნა, ფოთის ციხის მცველი ჯარისკაცები, აღნიშნული ციხის შესაკეთებლად მზად არიან, რაც კი საჭიროა, ყველაფერი ადამიანის შრომით წესრიგდება, ამას წინათ თადარიგი დაიჭირეს და ადგილზე გააგზავნეს და მგზავრობის ჟამს თქვენც მთლიანად ხართ დაფიქსირებული, საკითხის დანაწილების თაობაზე, სარგოს საკითხზე დიდებული ფირმანი გამოვიდა.

პირველი მოანგარიშე
თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინი
1145 წლის 2 რები ულ-ახირი[1]
ბრძანება გაიცა, 1145 წლის 3 რები ულ-ახირი.[2]

1 1145 წლის 2 რები ულ-ახირი - - - 22.9.1732 წელი.
2 1145 წლის 3 რები ულ-ახირი - - - 23.9.1732 წელი.

დაწერონ !

ბათუმის სანჯაყის მფლობელს, სოხუმის ციხის დაცვაში მყოფ მეჰმედს, მუდამ იყოს მასზე ნათელი, ბათუმის სანჯაყში მყოფ ყადიებს ჰუქმი ებოძათ, მარტის დასასრულიდან ბათუმის სანჯაყის წლიური შემოსავალია 4500 ყურუში, 1145 წლის[1] ფინანსებიდან 2467,5 ყურუში სოხუმის ციხის დაცვაში მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიების 1146 წლის[2] სარგოსთვის გაიგზავნა, თუმცა 1145 და 1146 წლების ზემოხსენებული ლივის ქონების თანხის განაწილებისას რადგანაც ვიღაცეების ვალი იყო, ხსენებულებს ებოძათ, ეს თანხა ამჟამად სოხუმის ბეგ მეჰმედს, მუდამ იყოს მასთან ბედნიერება, წყალობით შეჯამდა და გაუნაწილდათ, ამაზე ფირმანი გაიცა, ჩემს სამეუფეო ხაზინაში და დავთრებში ხსენებული ვალისთვის იგი, რადგანაც რეგისტრირებულია, თქვენ გებრძანათ, რომ სანჯაყის მფლობელი და ხსენებული მევლანა, რომ ხართ, ამ პატიოსანი ბრძანების გამოსვლისთვის დადგენილი სავაჭრო ურთიერთობა ვეღარ მოგვარდება, იგი დაანგარიშებულ იქნა, ხსენებული ლივის მალი ბედელიემ შეადგინა 900 ყურუში, ხსენებულის შემწეობით ერთ ადგილას მთლიანად და საესებით დაჯამდა, მისი განაწილება საესებით დროული იყო, მის განაწილების შემდეგ, რადგანაც იგი დავთარში არ იყო რეგისტრირებული. მისდამი ძალმომრეობა იქნა გამოჩენილი. შენ რომ ზემოხსენებული ხარ, 1145 და 1146 წლებისთვის დაანგარიშებული, ხსენებული ლივას მალი ბედელიესი სახელმწიფოსათვის შეჯამდა და განაწილდა. აღნიშნული თანხიდან გონიოს ციხის ჯარისკაცებს ოჯაქლიქი დაენიშნათ, იგი აქჩე ჯედიდია, ბერათის თანახმად, ჯარისკაცთა მხრით, სამსახურში დაინიშნენ, ბერათის ასლის მეორე მხარეზე დიდებული ჰუჯეთი დაიწერა. მისი სინაკლების გამოც სებები თაჰრირით გაგზავნილი მოსახლეობას გადახდა და ებოძათ. მოსახლეობის შესახებ თამასუქები გაიგზავნა. ციხე დაიკავეს. ერთმანეთის დრო იცოდნენ, ერთმანეთის მიმართ პატივისცემით იყვნენ. ქონების გაცემის შემდეგ, მისი იქიდან გამოტანის თაობაზე დიდებული ფირმანი გამოვიდა,

დაიწერა 1146 წლის 18 ჯემაზი ულ-ახირს[3].

პირველმა მოანგარიშემ ჩაწერა.

---

1 1145 წელი - - - 24.6.1732 - - - 13.6.1733 წელი.

2 1146 წელი - - - 14.6.1733 - - - 2.6.1734 წელი

3 1146 წლის 18 ჯემაზი ულ-ახირი 26.11.1733 წელი.

№ 24

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო, კეთილისმყოფელო, კეთილგულიანო, მოწესრიგებულო, ჩემო სულთანო, თქვენი უდიდებულესობის სიცოცხლე მრავალი და ხანგრძლიეი იყოს დიდხანს ამ ქვეყნად, ფინანსებისადმი მორჩილება და კარის ზღურბლისადმი და სხვათა მორჩილება, იმთავითვე მისი შედარება წინამძღოლთან და ფინანსების უდიდებულესობის მოწყალებასთან, კეთილისმყოფელ ჩემი ბატონისა და სახეზე მყოფ ძლიერ პიროვნებათა მიმართ, აქვე გამომჟღავნდა უმაღლესი სამეუფეო ხაზინის გულკეთილობა, სხვა სახელმწიფოთა ეს მსახურნი, თუმცა ათასობით იყვნენ. ჯარისკაცებმა მათ ანგარიში ჩააბარეს, ამას წინათ, აჰმედ ჩაუშის ჯარისკაცების მიერ, დაბეჭდილი დავთრის თანახმად, ბრძანება გამოვიდა, და მაღალი ფირმანით მარდუკინჯი გაიგზავნა, აღნიშნული პროდუქტები, ტრაპიზონის ჯაბახანა გაყიდული ტეირთი აღმოჩნდა, როდესაც ფოთის დასაცავად შეეიდნენ, ამჟამად ფოთის მცველი დიდებული, მოწყალე ხალილ ფაშას უდიდებულესობით, ამ ჯარისკაცებს ებრძანათ, გაგზავნილი პროდუქტები ფოთის ჯაბახანაში აღმოჩნდა, სხვაგან არსებული ცნობილი დავთარი აღწერილ იქნა, რადგანაც იგი ოსმალეთის ფეხთა მტეერისკენ გაიგზავნა, არზუჰალი აღწერილ იქნა, სიმამაცე იქნა გამოჩენილი, ბრძანება იქნა გამოცემული, როდესაც ეს ყველაფერი სახელმწიფოსათეის ცნობილი გახდა, ამ ჯარისკაცებს მაღალი ზედამხედველები დაენიშნათ, განკარგულების გაცემის საკითხზე ბრძანება, ფირმანი ებოძა მოწყალე, კეთილისმყოფელ, ჩემს ბატონს, ჩემი სულთნის, უდიდებულესებას.

ამჟამად თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედი მწირი ბაჯი და თავად სერ ჰასე ფოთისა.

თუღრა: აჰმედ შაჰი მეჰმედ ხანის ძე[1], მუდამ გამარჯვებული.
განდიდებულთა და წარჩინებულთა შორის უპირველესი, ფოთის ციხის მშენებლობის ემინი, იმატოს მისმა სიდიადემ, როდესაც მოაღწევს უმაღლესი სამეუფეო დეკრეტი, მაშინ ცხადი გახდება, რომ აფხაზების, ჩერქეზების და ქართველთა მხარეებში განახლებული მშენებლობის შესახებ ჩემი ფირმანია გამოსულ̇ი, ფოთის ციხისათვის განდიდებული და გამშვენიერებული მეელანა მოლა ალი, იმატოს მისმა სიდიადემ, ვაიზი, დერი საამი და სოფლის შერიფის სამსახურში მყოფი და დანიშნული, ხსენებული ციხის შიგნით მყოფი კოშკებისაგან საკმარისი რაოდენობის მოთხოვნა გაიგზავნა, შესაბ̇წავლი სარწმუნოების მოთხოვნა ჩემი ფადიშაჰისგან იქნა გაცემული, აღნიშნული სიდიადისთვის არსებული პატიოსანი ჯამეს ჯარიმაც მოითხოვეს, აღნიშნულის გამო ზემოხსენებულთა მხრიდან დაინიშნენ, და იმ მხარეს გაიგზავნენ, საჭირო შემთხვევაში საკვები ეგზავნებოდათ, ხსენებული ციხის საბაჟოსაკენ დალუქული ნივთები, მარილის ამანათები და პროვიანტი ყოველ თვეს გაიცემოდა, ასევე იყო ბერათებიც, ადგილებზე მათ ეუფლებოდნენ, ხსენებული ალი, იმატოს მისმა სიძლიერემ, ჯამი შერიფის ხადიმების სექტაში, საჭიროების შემთხვევაში, გარკვეული რაოდენობის მოსახლეობასაც ასახლებდნენ, რადგანაც ჩემი ფირმანი არსებობს, შენ რომ მშენებლობის ემინი ხარ, ამ პატიოსანი ბრძანების გამოსვლისას, ზემოხსენებული ალი, იმატოს მისმა განსწავლულობამ, აღნიშნული პატიოსანი ჯამეს ჯარიმებს იმ მხარეში როდესაც მიიტანს, იქვე დაიმკვიდრებს ადგილს. ჭეშმარიტი მუსლიმებისათვის სარწმუნოების მუბაშირად არსებულ ტერიტორიებზე, საჭირო რაოდენობის მცხოვრებნი ერთი საათით მაინც თუ დააყოვნებენ იმ მშენებლობაზე, იგი მათ ებოძათ, ხსენებულთა სამსახურში აყვანის საკითხზე დიდებული ფირმანი გამოვიდა, და იგი როდესაც მიაღწევს დანიშნულ ადგილს, ამასთანავე არსებულის საფუძველზე მათ პატივსაცემად გამოსული ჩემი დიდებული ბრძანების საკითხი სამეუფეოს მიერ მორჩილებით იქნა დაკმაყოფილებული, ამის სანაცვლოდ დაბრკოლება და წინააღმდეგობა შეხვდათ, ასე იცოდეთ, პატიოსან ნიშანს ენდეთ.

---

1 აჰმედ შაჰი მეჰმედ ხანის ძე, ოსმალო სულთანი აჰმედ III (1703-1730).

დაიწერა დიდებული შაბანის თვის 18-ს, წელი 1137[1]
ღვთისდაცულ კონსტანტინიეში.

ფოთის ციხის ემინის, ფოთის ციხის ვაისისა და მოადგილედ მყოფი ალი ეფენდის აღნიშნული ციხიდან განახლებულ მშენებლობისათვის, პატიოსანი ბრძანება გაიცა, პირველი მოანგარიშე.

1. 1137 წლის 18 შაბანი 2.5.1725 წელი.

№ 26

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

თუღრა აჰმედ შაჰი მეჰმედ ხანის ძე,[1] მუდამ გამარჯვებული, განდიდებულთა და წარჩინებულთა შორის უპირველესი, ფოთის ციხის მშენებლობის ემინი, იმატოს მისმა სიდიადემ, როდესაც მოაღწევს უმაღლესი სამეუფეო დეკრეტი, მაშინ ცხადი გახდება, რომ ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი პირი გადააყენეს. ჩემი ფირმანით, არდებილის ციხის დასაცავად დანიშნული და გაგზავნილი 141 ჯარისკაცი, უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიების ჯარისკაცები, ფოთიდან სობის საპოლიციო სამსახურში როდესაც მივიდნენ. გემები დააკავეს, დატვირთეს და გააგზავნეს. მნიშვნელოვანი და აუცილებელი რადგანაც იყო, საჭიროებისათვის მოსული გემების ნულის ტიპის გემების მხრიდან გაცემული ჯარისკაცები ხსენებულ გემებზე აიყვანეს და ტრაპიზონისაკენ ძალით გააგზავნეს. რადგანაც ამაზე ჩემი ფირმანი არსებობდა. ამჯერად შენ, რომ აღნიშნული ციხის მშენებლობის ხსენებული ემინი ხარ, იმატოს შენმა სიდიადემ, აღნიშნულმა 141 ჯარისკაცმა გემის დასატვირთად მიზანშეწონილია თადარიგი დაიჭიროს. მისი დაკავებისა და თადარიგის დაჭერისას აუცილებელია ნულის გემებიდან შარიათის მიხედვით მოქმედება. ზემოხსენებული ხელმეორედ იქნა დატვირთული, იგი ტრაპიზონში გაიგზავნა. სახელმწიფო ორგანოების თანამშრომლები რა რაოდენობისაც არ უნდა ყოფილიყო ნულის გემები მათ აკავებდნენ და თამასუქის საფუძველზე შარიათის ჰუჯეთებს თავაზობდნენ. ჰასქების დასაანგარიშებლად ამ ჩემი დიდებული ბრძანების თანახმად მაშინათვე თესქერეს გასცემდნენ. ჩემი დიდებული ფირმანის გამოსვლასთან დაკავშირებით ებრძანებ, რომ ჩემს ბატონთან ერთად, როდესაც მოაღწევს ეს დოკუმენტი, იგი ამასობაში არსებულის საფუძველზე, პატივსაცემად გამოსულია ამ პატიოსანი ბრძანების, სახელგანთქმულის მოღწევისა და საჭირო შინაარსის ერთიანად გადაწყვეტილების მიღების შესახებ. გაუგებრობა არ იყოს და ამ მოგზაურობაზე თავი შეიკავეთ. ასე იცოდეთ პატიოსან ნიშანს ენდეთ.

---

1 აჰმედ შაჰი მეჰმედ ხანის ძე – ოსმალო სულთანი აჰმედ III /1703-1730/.

დაიწერა მუჰარემის 10-ს. წელი 1140[1].

ადგილი ღვთივდაცულ კონსტანტინიეში.

ისე როგორც აქაა დაწერილი, გადაწერა ალაჰის მსახურმა ალი ყადიმ, ფოთის ყადიმ.

მიზეზი ამ დოკუმენტის დაწერისა ისაა, რომ ამ დიდებული ბრძანების შინაგანი წყობისა და ახსნა-განმარტების მიხედვით, ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი, უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯის ორთა არდებილის დაცვაში იყვნენ. აჯანყდნენ, რაც ფოთის ციხიდან ჩააქრეს.

როდესაც ტრაპიზონს მოაღწიეს, ტვირთისთვის ნულის ტიპის ნაეები გააგზავნეს, რაც ამჯერად აღნიშნული ციხის მშენებლობის ემინის მეშვეობით განხორციელდა. კერძოდ ბედნიერი აბდალლაჰ აღას ხელით მოხდა. რადგანაც ამასობაში ფირმანი გამოვიდა, ფოთის ციხეში არსებული რაღაცეები ხელზე ებოძათ. მუბელი კარა ოსმან რეისი და კვლავ ხოფელი ჰუსეინ რეისი და ფორუნთიელი ჰუსეინ რეისი, ამ სამი კაცის კაპიტნობა სამ ნაწილად გაიყო. ესენი ქუქართლის მენექსეს ნავებით შეიკრიბნენ. ხსენებული რაზმები გარეთ გამოეფინნენ და გემი დატვირთეს. სობის პოლიციის მსახურებთან გაიგზავნენ. ზემოხსენებულთა მცდელობით, მხოლოდ 100 ყურუში ნულის ტიპის გემები გამოეყოთ, რადგანაც მთლიანად ზემოხსენებული ემინის ხელით იქნა აღებული. მისი დაანგარიშების დროს, თითოეულს დასაანგარიშებლად ბეჭედი დაესვა და ასე ებოძათ ხელზე. დაიწერა 10 რები ულ-ეეველს, წელი 1140[2].

თქვენი მონა-მორჩილი იბრაჰიმ ვექილი, სერ ჯებე, ხსენებული ფოთის ციხისა.

---

1 მუჰარემის 10, წელი - - - 1140 28.8.1727 წელი.

2 10 რები ულ-ეეველი წელი - - - 1140 26.10.1727 წელი.

№ 27

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

თუღრა: აჰმედ შაჰი მეჰმედ ხანის ძე[1] მუდამ გამარჯვებული

კეთილშობილ დესთურს,დიდებულ მრჩეველს,ქვეყნის მომწესრიგებელს, ხალხის საქმეთა მმართველს, აღვსილს ბრძნული ცოდნით, ხალხის უმნიშვნელოვანეს საქმეთა კეთილად სრულმყოფს, სიმდიდრისა და ნეტარების ფუძემდებელს, სამხედრო ლაშქრობათა და დიდების სვეტთა აღმმართველს, უზენაესი მეფის ნაირგვარი წყალობით გაბედნიერებულს, ამჟამად ფოთის ციხის დაცვის პირობით მათ შეუერთდნენ ტრაპიზონის ვალი, გონიოს სანჯაყის მუთასარიფი, ჭანეთის მუჰასალი, ანაპისა და სუღუჯუკის ციხეთა და გელენჯიკის ყურის მცველი, ჩემი ვეზირი ჩიჩეკ-ზადე, ელჰაჯ ფაშა, მაღალმა ვეზირმა ხანგრძლივყოს დიდებულება მათი. მოსამართლეთა შორის უპირველესი შარიათის მიხედვით იქნეს ცნობილი, გირესუნისა და ქუშაბის კაზების ნაიბები, იმატოს მათმა ცნობიერებამ, როდესაც მოაღწევს უმაღლესი სამეუფეო დეკრეტი, მაშინ ცხადი გახდება, რომ ტრაპიზონის ეიალეთში მდებარე გირესუნისა და ქუშაბის კაზებში რამდენიმე წელიწადია ლაჯან ოღლი არიფისა თავის ჭკუაზე არ იყო. მოსახლეობას ხოცავდნენ და მათ მთელი ქონება მამაცურად ეკავათ და მათი წესრიგში მოყვანა რამდენიმეჯერ ღარიბ-ღატაკთა ხელით განაწილებულ იქნა. იგი მოსახლეობას არ გაუნაწილდა. მათ გაიგეს, რომ მოსახლეობას წინააღმდეგობრივი სურვილი გაუჩნდათ, ამოქმედდნენ. მათ მიიღეს ინფორმაცია, რომ მშენებლებს შორისაც მსგავსი ინფორმაციები იყო. ამასთანავე უამრავმა მფარველმა იჩინა თავი. მფარველთა განაწილების დროს, ოდნავი უსიამოვნების შემდეგ, დროთა ვითარებაში გადაწყვიტეს ღარიბთათვის ანგარიში გაეწიათ. ამაზე პირობა დასდეს. იყო შესაძლებლობა მათი განთავისუფლების. ცოლ-შვილებისა და მათდამი დახმარების თაობაზე. გაქცეულებს უნდა მიეცათ ახსნა-განმარტება. თუ ისინი ბედნიერების დედაქალაქში მივიდოდნენ, იქ იპოვნიდნენ და დაიჭერდნენ. საკითხი გაარკვიეს.

1 აჰმედ შაჰი მეჰმედ ხანის ძე – ოსმალო სულთანი აჰმედ III /1703-1730/.

შენ რომ ზემოხსენებული ვეზირი ხარ, ამ მხარეში აღწერილი და შარიათის მხრიდან ბოძებული დოკუმენტით წარდგენილ იქნა. და შესრულებულ და ნაპოვნი იქნა. მუბაშირად დანიშნული პირი ჯარისკაცთაგან, განდიდებულთა და წარჩინებულთა შორის უპირველესი ელ ჰაჯ ჰასანი, იმატოს მისმა სიძლიერემ, იყოს მისი თანამგზავრი მიზეზი წინააღმდეგობისა იმ მხარეში, სადაც გაგზავნილი იყო, რადგანაც დიდი წინააღმდეგობა შეხვდა, მისი დანიშვნის საკითხი მოსახლეობაში დილაადრიან გადაწყდა.

წარჩინებულთაგან მაცდურობა, რომ არის ანგარიშიანობაც გარკვეულად გათვალისწინებულია. შარიათით შესაძლებელი გახდა მისი განხორციელება. ამასობაში სამართლიანობა აღდგენილ იქნა. თუ სამართლიანობა აღდგენილ იქნა ამ მხარეში მის დასატოვებლად კვლავ ხსენებული მუბაშირი გაიგზავნოს. იგი ჩემი ბედნიერების დედაქალაქში გაიგზავნა. მისი მდგომარეობაც არსებულის მიხედვით იქნა ცნობილი. და ბოლოს ამ საკითხზე იგი განდიდებულ იქნა. და მასზე ყურადღება იქნა გამახვილებული. რადგანაც ჩემი ფირმანი გამოვიდა. ამასთანავე მდგომარეობა საკმაოდ გახდა ცნობილი.. იგი მაშინვე იქნა დაფიქსირებული და ამოქმედებული. გადმოცემით, დაანგარიშებული საკითხების მოლოცვის შემდეგ, ამ მხარეში დადგენილი გამოყოფილი შესასრულებელი საქმე შესრულებულ იქნა. ზემოხსენებული მუბაშირი განმეორებით გაგზავნილია კვლავ ჩემი ბედნიერების დედაქალაქში. მისი გაგზავნის საკითხზე დაიწყეს მოქმედება, მაღალი განწყობილების ვითარება შექმნეს. ბრძანების საუწყებლად სასწრაფოდ მაცნე გაიგზავნა და ამასთან დაკავშირებით პატიოსანი შარიათის საწინააღმდეგოდ იმოქმედეს. და ითქვა, რომ შექმნილი ვითარება გაცემული ჰუქმის მიხედვითაა.

ჩემი პატიოსანი ბრძანების აზრი ისაა, რომ თქვენ' ზემოხსენებულებმა ისიამოვნოთ და ისე იყოთ. ხსენებული ლოცვა სამართლიანია. იგი გარემოებითაა გამოწვეული, ამ მხრივ აუცილებელია შარიათის მიმდევართა საქმიანობა ჭეშმარიტების საკითხზე. იგი დიდებულად იყო გარემოსილი ყურადღებით. ღვთის შეწევნით შესაძლებელი გახდა, სამართლიანობის დაცვა და მოწინააღმდეგეთა მოთხოვნების წამოყენება. ნებართვის გაცემა პატივი იყო: ამაზე ჩემი დიდებული ფირმანი გამოვიდა. ვბრძანებ, როდესაც ეს ბრძანება თქვენამდე მოაღწევს, ამასთან დაკავშირებით, აღნიშნულის საფუძველზე საპატიცემულოდ გამოსული ფირმანი, რომელშიც ნაჩვენებია მორჩილება გან-

კუთვნილი სარგოსი და საჭირო თავისუფლებისა და შინაარსისა, რომელსაც უნდა დაექვემდებაროთ, ამის თაობაზე არაერთი თავშეკავება და წინააღმდეგობა შეგხვდათ. ასე იცოდეთ, პატიოსან ნიშანს ენდეთ:

დაიწერა პატიოსანი ზილ-ჰიჯეს მიწურულს, წელი 1040-ს

ღეთივდაცულ კონსტანტინიეში.

ტრაპიზონის ვალის და სხვა წარჩინებულებს.

1. 1140 წლის ზილ ჰიჯეს მიწურული 1728 წლის 6. 8.

უწმინდესი, მაღალღირსეული ბრძანება. უმაღლესი სასულთნო ნიშანი და ბრწყინვალება, მსოფლიოს მპყრობელის სამეუფეო თუღრა ისაა, რომ სოხუმის ციხეში მდებარე პატიოსანი ჯამეს ხადიმი და მუფეტიში 345 საღი ახჩა დღიურებს იღებდნენ ყოველდღე ტრაპიზონის საბაჟოდან გასაგზავნი ფინანსებიდან. 1140 წლის დასასრულს[1], რადგანაც ოჯაქლიქი დაენიშნათ. ზემოხსენებულ ხადიმს დღიური 10 ახჩათი დურ ხუვანი და დღიური 5 ახჩათი ფეთჰ ხუვანი ებოძა, რომლის ჯამია დღიური 15 საღი ახჩა. ამ სამსახურების მუთასარიფი, დაევალების შემსრულებელი, ამ უმაღლესი სამეუფეო დოკუმენტის მატარებელი, მეჰმედ ბენ ოსმანი, ამ თანამდებობის მფლობელობის გამო, თავისი მოვალეობის საზღაურს 1141 წლის დასასრულიდან[2] ყოველ თვე ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი ფინანსებიდან აიღებდა. როდესაც ამაზე განახლებული პატიოსანი ბერათის ბოძების საკითხზე თელხისი გამოვიდა და მის საფუძველზე ფირმანი გაიცა, ჩემი ურიცხვი საიმპერატორო მოწყალება იქნა მოღებული. თელხისისა და გაცემული დიდებული ფირმანის საფუძველზე 1141 წლის პატიოსანი რამაზანის თვის მე-18 დღიდან[3] ეს სამეუფეო ბერათი გიბოძე და ვბრძანე, რომ ხსენებული მეჰმედ ბენ ოსმანი წავიდეს და ხსენებულ ჯამეში დურ ხუვანი და ფეთჰ ხუვანი გახდეს და საჭირო სამსახურის შესრულების შემდეგ, არსებული წესის თანახმად, დანიშნული დღიური 15 საღი ახჩა გასამრჯელო დაენიშნოს. ხსენებული წლის მიწურულიდან ყოველ თვე ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი ფინანსებიდან დაინიშნოს. ხელზე ებოძათ სამსახურის მფლობელებს. ასე იცოდეთ, პატიოსან ნიშანს ენდეთ.

დაიწერა შევალის თვის ოთხს, წელი 1141[4].

კონსტანტინიე.

43 და 44 წლები[5], 13 /დოკუმენტის/ მეორე გვერდზე. ველზე იქნეს მიწერილი.

---

1 1140 წელი - - - 19.8.1727 - - - 6.8.1728 წელი.

2 1141 წლის დასასრული - - - 26.7.1729 წელი

3 1141 წლის რამაზანის 18-ე დან 17.4.1729 წელი

4 1141 წლის შევალის ოთხი - - - 3.5.1729 წელი

5 1143 და 1144 წლები: 1.7.7.1730 — 5.7.1731 წელი, 2.6.7.1731 - 23.6.1732 წელი.

ანგარიში: ტრაპიზონის საბაჟოდან გასაგზაენი ფინანსებიდან გაიცეს. სოხუმის ჯამეში პატიოსანი ჯამეს მსახურთა ჯამაათიდან.

დღეები: მეჰმედ ბენ ოსმანი — სოხუმის ციხის პატიოსანი ჯამეს დურ ხუვანი.

დღე - - -10

05

15 ფეთჰ ხუვანი.

თხოვნაა 1143 წლისა დაიანგარიშეთ! ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნისაა. 1145 წლის 25 რები ულ ახირი[1]. შარიათის წიგნის დაწერისა და გასწორების მიზეზი ისაა, რომ ამ დიდებული ბერათის ასლში ჩაწერილის მიხედვით, სოხუმის ციხეში არსებული პატიოსანი ჯამეს მსახურებს, რადგანაც ოჯაქლიქი დაენიშნათ, 10 ახჩით დურ ხუვანი და 5 ახჩათი ფეთჰ ხუვანის მფლობელმა მეჰმედ ბენ ოსმანის სახელწოდების პირმა პატიოსანი სასამართლოს საჭირო პატივი, როდესაც მიაგო /ეახლა/, ასე მოახსენა და აუწყა: აღინიშნა, რომ ქალაქ ტრაპიზონის საბაჟო მუქათაას ემინმა იბრაჰიმ აღამ, როდესაც /ეახლა/ სასამართლოს, ყოველიეე დაუყონებლივ სრულად აუწყა: 1143 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ხსენებული წლის ზილ ჰიჯეს ბოლომდე[2] დღიური 15 ახჩა ჩემი სამსახურის გამო ამ წელიწადში შეგროვილია 5400 საღი ახჩა მთლიანად. ჩემი ხელფასი /ჩემთვის გადაკვეთილი/ ხსენებული მუქათაას მოსაელიდან ხსენებული ემინის იბრაჰიმ ალის ხელით მთლიანად და უკლებლივ მივიღე, მეორე დღეს ხსენებული თანხიდან აღნიშნული ემინის ხელით არც ერთი ნამცეცი ახჩა არ დარჩა. ასე რომ, მის ხელთ არსებული დიდებული ბერათის ასლის მეორე გვერდზე ეს ჰუჯეთი დაიწეროსო. ეს რომ განაცხადა, შემდეგ სასამართლო გადაწყვეტილება ისაა, რომ მომხდარი, ამბავი მოთხოვნილებისამებრ ამოწერილ იქნეს. დაიწერა ზილ-ჰიჯეს 10-ს, წელი 1143[3].

საქმის მოწმენი: მეჰმედ აღა ბენ აბდულლაჰი, აბდულლაჰ აღა იბნ აბდულლაჰი, მეჰმედ ბენ აჰმედი, სელიმ ბენ სულეიმანი, ალი ბენ სულეიმანი, მუსტაფა ბენ შაბანი, აჰმედ ბენ მეჰმედი და სხვა დამსწრები.

---

1 1145 წლის 25 რები ულ-ახირი 15.10.1732 წელი.

2 1153 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ხსენებული წლის ზილ-ჰიჯეს ბოლომდე 17.7.1730-დან 7.6.1731 წელი

3 1143 წლის 10 ზილ-ჰიჯე 16.6.1731 წელი.

№ 29

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

დიდებული ბერათის ასლი

უწმინდესი მაღალღირსეული ბრძანება .....
სოხუმის ციხეში მდებარე ჯამი შერიფის ხადიმი მუფტიშს 345 საღი ახჩა სარჩოდ მიეცა. ყოველთვე ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი თანხიდან საბოძებლად 1141 წელს[1] ოჯაქლიქი დაენიშნათ. ხსენებული ხადიმებისთვის სარჩო 15 ახჩა, მუეზდისთვის 10 ახჩა, დურ ხუვანისთვის ჯამი 25 საღი ახჩა. უდიდებულესთა და უწარჩინებულესთა ხაკანი იბრაჰიმ ბენ აიუბი თანხის მფლობელი გახდა. ამ მიზნით 1141 წლის მიწურულიდან ყოველ თვე ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი თანხიდან აიღებდნენ. განახლებული პატიოსანი ბერათის საბოძებლად თელხისი გამოვიდა. ჩემი ფირმანის თანახმად, ჩემი სამეუფეო მოწყალება გამოვიდა. თელხისი და გამოცემული დიდებული ბრძანების თანახმად, 1141 წლის დიდებული რამაზანის თვის მე-18[2] დღიდან ეს სამეუფეო ბარათი გიბოძეთ და ვბრძანებ, რომ ხსენებული იბრაჰიმი ბენ აიუბი მოვიდეს. ხსენებულ ჯამეში მუეზინი და დურ ხუვანი გახდეს. ამ სამსახურის შესრულების შემდეგ, აღნიშნულის საფუძველზე, დანიშნული სარჩო 25 საღი ახჩა აღნიშნული წლის მიწურულიდან ყოველ თვე ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი თანხიდან ემინების ხელით აიღონ. როდესაც იგი მისი მფლობელი გახდება, ასე იცოდეთ, პატიოსან ნიშანს ენდეთ.

დაიწერა 1141 წლის შევალის თვეში[3].
ღვთივდაცულ კონსტანტინიეში.
სახელმწიფო ხაზინის დავთრის თანახმად.
ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი ფინანსებიდან.

დღეები იბრაჰიმ ბენ აიუბისა. სოხუმის ციხის ჯამი შერიფის დურ ხუვანი და მუეზდი.

დღე მუეზდი	15
დურ ხუვანი	10
	- - -
	25

1 1141 წელი – 7.8.1728 - 27.7.1729 წელი.
2 18 რამაზანი 1141 წლისა 18.4.1729 წელი
3 1141 წლის შევალი 30.4.-29.5.1729 წელი

გაიგზავნა სოხუმში. 1143 წლის 5 რები ულ-ყეელს.[1]
1143 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან გარდაცვლილი იაზიჯიესთვის საბოძებლად ითხოვეს დაანგარიშება. ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნისაა. 1145 წლის 25 შევალი[2]. დიდებული ბერათი დედანთან სწორია, გადაწერა ალაჰის გლახაკმა აჰმედმა, სოხუმის ციხის ყადიმ. შეუნდოს უფალმა.

საქმე ისაა, როგორც აქ არის გადმოცემული, გადაწერა ალაჰის მწირმა აჰმედმა, სოხუმის ციხის ყადიმ. შეუნდოს უფალმა.
/ამ დოკუმენტის/ დაწერის მიზეზი ისაა, რომ ამ დიდებული ბერათის ასლში რეგისტრირებულის მიხედვით, სოხუმის ციხეში ჯამი შერიფის მსახურთაგან რადგანაც მათ ოჯაქლიქი დაენიშნათ დღიური 15 ახჩით, მუეზინს 10 ახჩა, ხოლო დურ ხუვანს იბრაჰიმ იბნ აიუბის სახელწოდების პირს პატიოსანი მეჯლისის გადაწყვეტილებით თვითონ ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ემინმა იბრაჰიმ აღამ სასამართლოზე სრულიად და დაუყონებლივ განაცხადა. 1143 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ხსენებული წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე[3] სარჩო 25 ახჩა მივიღე. ახჩები ამ წელს დაჯამდა 18050 ახჩა მივიღე. იგი ხსენებული მუქაათას პროდუქტებიდან, ხსენებული ემინის ხელით არც ერთი ნამცეცი ახჩა არ დარჩა. აი ამის ხელით არსებული დიდებული ბერათის მეორე გვერდზე მაღალი ჰუჯათი იყოსო. როდესაც განაცხადეს, დაუყონებლივ უნდა იაღონ.

დაიწერა 1143 წლის კურთხეული საფარის 20[4].

საქმის მოწმენი: სულეიმან ბენ ჰასანი. აჰმედ ბენ ჰუსეინი. მეჰმედ ბენ მეჰმედი. რამაზან ბენ სელიმი. ალი ბენ მუსტაფა. სელიმ ბენ სულეიმანი და სხვა დამსწრენი.

---

1 1143 წლის 5 რები ულ-ყეელი – 18.9.1730 წელი
2 1145 წლის 25 შევალი 10.4.1733 წელი
3 1143 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან – ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე 17.7.1730 – 5.7.1731 წელი
4 1143 წლის 20 საფარი 4.9.1730 წელი.

№ 30
ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ტრაპიზონის საბაჟოდან გასაგზავნი თანხიდან აღებული სოხუმის ციხეში მდებარე პატიოსანი ჯამედან 15 ახჩა მუეზინის ხელფასია, 10 ახჩა დურ ხუვანისაა, ხოლო 15 ახჩა მსახური მაჰმუდ ბენ რიფათისაა. ამ თავისუფალი ადგილების მფლობელმა უმაღლესი სამეუფეო ხაკანიმ აბდურრაჰმან ხალიფამ ყოველი შემთხვევისთვის განაცხადა ადგილი თავისუფალიაო, ზემოხსენებულის გარდაცვალების შემდეგ, მისი ადგილი, რადგანაც ცარიელი დარჩა, ხელზე დიდებული პატიოსანი ბერათის ბოძების საკითხზე თხოვნაა – სოხუმის ციხის დიზდარის მეჰმედის, დაცული იყოს ყოველგვარი ბოროტებისაგან, არზის თანახმად, მას ებოძოს. რადგან ჩემი ფირმანი არსებობს, ამავე ჩემი სამეუფეო წყალობა გამოვიდა, 1144 წლის საფარის 25-ე დღეს[1], თარიღი დასმულია. ჩემი სამეუფეო მოხსენების თანახმად ეს მაღალი ფირმანი გიბოძე და ებრძანებ, რომ ზემოხსენებული აბდურრაჰმან ხალიფა მოვიდეს, ხსენებულ ჯამეში მუეზინი, დურ ხუვანი და მსახური გახდეს. აუცილებელი სამსახურის შესრულების შემდეგ, აღნიშნული ჯამაათისთვის დანიშნული თანხა 40 ახჩა დაევალება ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი თანხიდან აიღონ. ასე იცოდეთ, პატიოსან ნიშანს ენდეთ.

დაიწერა 1144 წლის რები ულ-ეველეს 3-ს[2].

კონსტანტინიეში.

იაზიჯისთან ერთად დაიანგარიშეთ!

სახელმწიფო ხაზინიდან დავთრის თანახმად.

ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი თანხიდან

აბდურრაჰმან ხალიფა მუეზინის დღეები. დურ ხუვანისა და მსახურთა დღეები სოხუმის ციხეში, პატიოსან ჯამეში

დღე 15 მუეზინი

10 დურ ხუვანი

15 მსახური

1144 წლის ზილ-კადეს დასაწყისში[3].

თხოვნაა დაიანგარიშონ ბერათზე გაკეთებული თარიღის შემდეგ წლის მიწურულამდე. ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნისაა.

---

1 1144 წლის საფარის 25 29.8.1731 წელი.

2 1144 წლის რები ულ-ეველის 3 – 5.9.1731 წელი.

3 1144 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისი – 26.4.1732

1145 წლის 25 რები ულ-ეეელი[1].

დიდებული ბერათი დედანთან სწორია, გადაწერა ალაჰის მწირმა აჰმედმა, სოხუმის ციხის ყადიმ, შეუნდოს უფალმა.

საქმე ისეა, როგორც აქაა დაწერილი. გადაწერა იგი ალაჰის, იყოს წმინდა სახელი მისი, გლახაკმა ლუთფულლაჰმა, ქალაქ ტრაპიზონის ყადიმ.

ამ დიდებული ბერათის ასლის აზრი ისაა როგორც აქაა აღნიშნული, აბდურრაჰმანის სახელწოდების პირმა პატიოსანი მეჯლისის სასამართლოზე განაცხადა. ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ემინმა ამ იბრაჰიმ აღამ სასამართლოზე სრულად განაცხადა რომ: ამ 1144 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ხსენებული წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე.[2] სარჩო 40 ახჩამ ჩემი დავალებით, ამ წელს შეკრებილმა შეადგინა 14400 ახჩა, ხსენებული მუქათაას შემოსავლიდან ზემოხსენებულმა ემინმა იბრაჰიმის ხელით, სავსებით და მთლიანად ავიღე. ამის შემდეგ აღნიშნული თანხიდან ხსენებული ემინის ხელით არც ერთი ნამცეცი ახჩა აღარ დარჩა. ამ ხელთ არსებული დიდებული ბერათის ასლის მეორე გვერდზე ჰუჯეთი იყოსო. ეს როდესაც განაცხადა, ამის შემდეგ მთლიანად იქნეს ამოწერილი.

დაიწერა 1144 წლის ზილ-ჰიჯეს 4-ს[3].

საქმის მოწმენი: მუნლა მუსტაფა, ალ ჰაჯ მეჰმედ ალი ეფენდი, აჰმედ ეფენდი, იბრაჰიმ ეფენდი, ჰასან ბენ ჯაფერ ბენ და სხვა დამსწრენი.

---

1 1145 წლის 25 რები ულ-ეეელი – 15.9.1732 წელი

2 1144 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ამავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე 6.7.1731 წლიდან – 23.6.1732 წელი

3 1141 წლის ზილ-ჰიჯეს 4 29.5.1732 წელი.

სოხუმის ციხეში ჯამი შერიფის ხადიმს და მუფეტიშს 345 საღი ახჩა სარჩოდ მიეცათ, რაც ყოველ თვე ტრაპიზონის საბაჟოს გასაცემი თანხიდან ებოძათ... 1141 წლის მიწურულიდან[1] ოჯაქლიქი დაენიშნათ, ხსენებული ხადიმებიდან სარჩო 20 საღი ახჩა მიეცათ. ხელოვნების მსახურთ, უმაღლესი სამეუფეო წარჩინებულთა განმგებელნი, ვალდებულნი არიან 1141 წლის მიწურულიდან ყოველ თვე გასამრჯელო ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი ქონებიდან აიღონ. აღმართული პატიოსანი ბერათის საკითხზე, თელხისი როდესაც იქნება, მის საფუძველზე ჩემი ფირმანი გაიცა, რადგანაც, ამის შესახებ ჩემი სახელმწიფო მოწყალება იქნა გაღებული, თელხისის, გამოცემული დიდებული ფირმანის თანახმად, 1141 წლის დიდებული რამაზანის მე-18 დღიდან[2] ეს სამეუფეო ბერათი გიბოძე და ვბრძანებ, რომ ხსენებული მოვიდეს, ხსენებული ციხიდან ხელოსანი გამოგზავნოს. საჭირო სამსახურის გაწევის შემდეგ, არსებულის საფუძველზე, დანიშნული სარჩო 20 საღი ახჩა გასამრჯელოთი, ხსენებული წლის მიწურულიდან, ყოველ თვე ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი თანხიდან ემინებისგან აიღოს, როდესაც მისი მფლობელები გახდებიან, ასე იცოდნენ, პატიოსან ნიშანს ენდონ.

დაიწერა 1141 წლის შაბანის ოთხს[3].

კონსტანტინიე.

ხაზინის დავთარი

ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას თანხიდან. დაიანგარიშეთ!

სახელმწიფო ხაზინის დავთრის თანახმად.

ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი თანხიდან. დღეები ხელოსნისა, დღეში 20.

1141 წელს[4] ითხოვეს დაანგარიშება. ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა.

1145 წლის 25 რები ულ-ეველი[5]. ასლი დიდებულ ბერათთან შეჯერებულია. გადაწერა ღვთის გლახაკმა აჰმედმა. სოხუმის ციხის ყადიმ. შეუნდოს უფალმა.

---

1 1141 წლის მიწურული – 26.7.1729 წელი.
2 1141 წლის 18 რამაზანი – 17.4.1729 წელი
3 1141 წლის შაბანის 4 – 5.3.1729 წელი
4 1141 წელი – 7.8.1728 –26.7.1729 წელი
5 1145 წლის 25 რები ულ-ეველი – 15.9.1732 წელი

№ 32
ის /ალაჰი/ შეეწიოს

სოხუმის ციხეში მდებარე პატიოსანი ჯამეს ხადიმები და მუფტიშები 245 საღ ახჩა სარჩოს იღებენ. ყოველ თვე ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი ფინანსებიდან გაიცა. 1141 წლის მიწურულიდან[1] ოჯაქლიქი დაენიშნათ, ხსენებული სამსახურიდან მათ სარჩო ებოძათ 10 ახჩა დურ ხუვანი და ხუთხუთი ახჩა ფეთჰ ხუვანი. საერთო ჯამში სარჩოდ 15 ახჩა. ამ უმაღლესი სამეუფეო სასულთნოს მეჰმედ ბენ ოსმანის მფლობელობაში არსებული დავალებები 1141 წლის მიწურულიდან ყოველ თვე ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი თანხიდან ებოძებოდათ. როდესაც დადგა საკითხი განახლებული პატიოსანი ბერათის ბოძებაზე, თელხისი გაიცა. მის საფუძველზე ფირმანი რადგანაც არსებობს. ჩემი სამეუფეო მოწყალება იქნა ,გამოჩენილი. თელხისის, გაცემული დიდებული ფირმანის თანახმად 1141 წლის დიდებული რამაზანის მე-18 დღიდან[2] სამეუფეო ბერათი გავეცი და ებრძანე, რომ ნურ მეჰმედ ბენ ოსმანი მოვიდა, ხსენებულ ჯამეში დურ ხუვანი და ფეთჰ ხუვანი გახდნენ. საჭირო სამსახურის გაწევის შემდეგ, არსებული წესის მიხედვით დაინიშნენ. დღიური 15 საღი ახჩა დაენიშნათ. იგი ხსენებული წლის დამლევიდან, ყოველ თვე ტრაპიზონის საბაჟოს გასაცემი ფინანსებიდან ემინებს ეძლეოდათ. მათი ხელიდან იქნა აღებული, თუ მისი მფლობელები გახდებიან, ასე იცოდეთ პატიოსან ნიშანს ენდეთ. დაიწერა 1141 წლის შევალის თვის ოთხში[3].

კონსტანტინე.

შესაბამისი ადგილი: დაიანგარიშეთ!

სახელმწიფო ხაზინის დავთრის თანახმად. ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი ქონებიდან. დღეები. სამსახური, დურ ხუვანი და ფეთჰ ხუვანი სოხუმის ციხის ჯამი შერიფისა.

დღე 10 დურ ხუვანი
5 ფეთჰ ხუვანი
15

აღნიშნული 1144 წლის[4] თხოვნა დაანგარიშებულ იქნეს! ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნისაა. დაი-

---

1 1141 წლის მიწურული 26.7.1729 წელი
2 1141 წლის რამაზანის 18 17.4.1729 წელი.
3 1141 წლის შევალის 4 3.5.1729 წელი
4 1144 წელი 6.7.1731 23.6.1732 წელი

წერა 1145 წლის 25 რები ულ-ეველს[1]. დაეთარი, ხაზინის მიხედვით. ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი ფინანსებიდან. მეჰმედ ბენ ოსმანი დურ ხუვანი და ფეთჰ ხუვანია სოხუმის ციხის პატიოსანი ჯამესი. დღე 25. დიდებული ბერათი დედანთან სწორია. გადაწერა მწირმა ალაჰისა, აჰმედმა სოხუმის ციხის ყადიმ. შეუნდოს ალაჰმა.

1 1145 წლის 25 რები ულ-ეველი 15.9.1732 წელი.

№ 33
ის /ალაჰი/ შეეწიოს

უწმინდესი, მაღალღირსეული ბრძანება. უმაღლესი სასულთნო ნიშანი და ბრწყინვალება.

სოხუმის ციხეში მდებარე ჯამეს ხადიმი და მუფეტიში 345 საღი ახჩას იღებდნენ სარჩოდ. ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი თანხიდან საბოძებლად 1141 წლის მიწურულიდან[1] ოჯაღლიქი დაენიშნათ. ხსენებული ხადიმისგან სარჩო 60 ახჩაა. მისი მფლობელი ვაიზი დღიური 30 ახჩათი. დღიური მათ 30 ახჩა განესაზღვრათ. დერი საამს დღიურად 60 ახჩა და იმამს დღიური 30 ახჩა დაენიშნათ, რომლის ჯამია 210 საღი ახჩა. უმაღლესი სამეუფეო, დიდებული სახელმწიფო დავალების მქონე კასიმ ბენ მეჰმედი, იმატოს მისმა სიდიადემ, რადგანაც მფლობელი გახდა, მას დაევალა 1141 წლის მიწურულიდან ყოველ თვე ტრაპიზონის საბაჟოს თანხის გაგზავნა. რეგიონში მოქმედი პატიოსანი ბერათის ბოძების საკითხზე რადგანაც თელხისი არსებობდა, მის საფუძველზე ჩემი ფირმანიც ფუნქციონირებდეს. ამასთან ჩემი საფადიშაჰო მოწყალებაც წარმოჩნდეს. თელხისის, გამოცემული ჩემი დიდებული ფირმანის საფუძველზე, 1141 წლის დიდებული რამაზანის თვის მე-18[2] დღიდან ეს ბერათი სამეუფეო უბოძე და ვბრძანე, რომ ზემოხსენებული კასიმ ბენ მაჰმუდისთან, იმატოს მისმა სიდიადემ, როდესაც მოაღწევს საჭირო განკარგულება სამსახურის შესრულების შემდეგ, არსებული წესის მიხედვით, დანიშნული დღიური 210 საღი ახჩა დაეკისრათ. 1141 წლის მიწურულიდან აღნიშნულ პირთათვის ყოველ თვე ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი ფინანსებიდან დაენიშნათ, იქაურმა ემინებმა თავიანთი ხელით აიღეს ეს საქმე. მისი მფლობელები გახდნენ. ასე იცოდეთ პატიოსან ნიშანს ენდეთ.

დაიწერა 1141 წლის შევალის თვის 4-ს[3].

ღვთიედაცულ კონსტანტინიეში.

იაზიჯიებთან ერთად იქნა დაანგარიშებული.

სახელმწიფო ხაზინის დავთრის მიხედვით ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი ფინანსებიდან.

სოხუმის ციხის ჯამი შერიფის კასიმ მეჰმედის ძის სერ ამის დღეები.

1 1141 წლის მიწურული – 26.7.1729 წელი.
2 1141 წლის 18 რამაზანი – 17.4.1729 წელი.
3 1141 წლის 4 შეეალი – 3.5.1729 წელი.

დღე 60 დღეები
30 კასიმი
900 იმამი დღე 30.

1143 წლის 20 ჯემაზი ულ-ახირი,[1] სოხუმი.

დღეები, კასიმ ბენ მეჰმედ ხატიბისა-დღე 30.

საზრდო კასიმ ბენ მეჰმედისა–დღეები 60.

1143 წლის ჯემაზი ულ-ახირი 23[2].

1143 წელს[3] იაზიჯიებთან ერთად ითხოვეს დაეანგარიშებინათ. ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა.

1145 წლის 25 რები ულ-ახირი[4]. დიდებული პატიოსანი ბერათის ასლთან შეჯერებულია. გადაწერა ალაჰის მწირმა აჰმედმა სოხუმის ციხის ყადიმ.

შეუნდოს უფალმა. რეგისტრირებულია.

საქმე ისეა, როგორც აქ არის გადმოცემული. გადაწერა ალაჰის მწირმა – იყოს მასზე დიდება და პატივი, აჰმედმა, სოხუმის ციხის ყადიმ. შეუნდოს უფალმა.

/ამ დოკუმენტის/ დაწერის მიზეზი ისაა, რომ ამ დიდებული ბერათის ასლში რეგისტრირებულის მიხედვით, სოხუმის ციხეში ჯამი შერიფის ხადიმებს ოჯაქლიქი დაენიშნათ დღიური 210 ახჩას ოდენობით. ჩემი დავალება იყო ქალაქ ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ემინის ბედნიერი იბრაჰიმ აღას ხელით 1143 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე[5] შეჯამებული ჩემი დავალება, რაც დაწესებული იყო, აღნიშნული პროდუქტებიდან მთლიანად და საესებით აიღე. ამის შემდეგ აღნიშნული თანხიდან ხსენებული ემინის ხელით არც ერთი ნამცეცი აღარ დარჩა. ამის გამო ამ ჩემი დიდებული ბერათის ასლის გამოსაჩენად, დიდებული ჰუჯეთი გამოვიდა. მოთხოვნისთანავე დაუყონებლივ იქნა ამოწერილი. დაიწერა 1144 წლის ხეირიანი საფარის ორს[6].

საქმის მოწმენი: ალი ბენ მუსტაფა, რამაზან ბენ სელიმძ, ჰუსეინ ბენ მეჰმედ, აჰმედ ბენ ჰუსეინი, სულეიმან ბენ ჰასან, სელიმ ბენ სულეიმან და სხვა დამსწრენი.

---

1 1143 წლის 20 ჯემაზი ულ-ახირი – 31.12.1730 წელი

2 1143 წლის 23 ჯემაზი ულ-ახირი –3.1.1731 წელი

3 1143 წელი – 17.7.1730 – 5.7.1731 წელი.

4 1145 წლის 25 რები ულ-ახირი –15.10.1732 წელი

5 1143 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე – 17.7.1730 წელი – 5.7.1731 წელი.

6 1144 წლის საფარის ორი – 6.8.1731 წელი.

№ 34

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

დიდებული ბერათის ასლი.

უწმინდესი მაღალღირსეული ბრძანება. უმაღლესი სასულთნო ნიშანი.

სოხუმის ციხეში მდებარე პატიოსანი ჯამეს ხადიმისა და მუფტიშის 345 საღი ახჩა საზრდო გააჩნიათ. ყოველ თვე ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი ფინანსებიდან გაცემულია, 1141 წლის მიწურულიდან[1] ოჯაქლიქი დაინიშნა. ხსენებული ხადიმის სარჩოა 15 ახჩა, მუეზინის სარჩოა 15 ახჩა, დურ ხუვანის სარჩოა 10 ახჩა, ფეთჰს კი მთლიანად სარჩო 35 ახჩა განეკუთვნა. უმაღლესი სამეუფეო ხაკანი ალი იბნ აჰმედი, რადგანაც მისი მფლობელი გახდა, მისი დავალებაა 1141 წლის მიწურულიდან ყოველ თვე აიღონ თანხა ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი ფინანსებიდან. პატიოსანი ბერათის განახლების ბოძების საკითხზე როდესაც თელხისი გამოვიდა, მის საფუძველზე ჩემი ფირმანია გამოსული, რადგანაც ამაზე ჩემი საფადიშაჰო მოწყალება თელხისი იქნა გამოცემული. ჩემი დიდებული ფირმანის საფუძველზე 1141 წლის დიდებული რამაზანის თვის მე-18 დღიდან[2] ეს სამეუფეო ბერათი გიბოძეთ. და ებრძანებ, რომ ხსენებული ალი ბენ აჰმედი მოეიდეს. ხსენებული ჯამეში მუეზინი, დურ ხუვანი და ფეთჰ ხუვანი გახდეს. საჭირო სამსახურის შესრულების შემდეგ, არსებული წესის მიხედვით დაინიშნოს. სარჩო 35 საღი ახჩა ხელფასი მიეცეს ხსენებული წლის მიწურულიდან. ყოველ თვე ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი ფინანსებიდან ემინების მიერ, მათი ხელით იქნეს აღებული და მისი მფლობელები გახდნენ. ასე იცოდეთ, პატიოსან ნიშანს ენდეთ.

დაიწერა 1141 წლის შევალის თვის 4-ს[3].

ღვთივდაცულ კონსტანტინიეში.

შესაბამისი ადგილი. დაიანგარიშეთ იაზიჯისთან ერთად.

ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი თანხიდან.

დღეები: ალი ბენ აჰმედი ხალიფა დურ ხუვანი და ფეთჰი და მუეზინი სოხუმის ციხეში.

დღე 10 ფეთჰ

15 დურ ხუვანი

1 1141 წლის მიწურული – 26. 4. 1729 წელი.

2 1141 წლის რამაზანის 18 – 17. 4. 1729 წელი.

3 1141 წლის შევალის 4 – 3. 5. 1729 წელი.

15 მუეზინი

35

1143 წლის 20 რები ულ-ეველი[1].

1143 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან გარდაცვლილთა თარიღამდე დაანგარიშება ითხოვეს. ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნისაა.

1145 წლის 25 რები ულ-ახირი[2].

ხაზინის დავთრის მიხედვით.

ტრაპიზონში გასაგზავნი საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან.

ალი ბენ აიუბი მუეზინი, დურ ხუვანი და ფეთჰი პატიოსან ჯამეში სოხუმის ციხეში.

დღე 35.

დიდებული პატიოსანი ბერათი დედანთან სწორია. გადაწერა ალაჰის მწირმა, იყოს წმინდა სახელი მისი, აჰმედმა სოხუმის ციხის ყადიმ, შეუნდოს ალაჰმა.

საქმე ისეა, როგორც აქ არის გადმოცემული, გადაწერა ალაჰის მწირმა აჰმედმა, სოხუმის ციხის ყადიმ, შეუნდოს უფალმა.

ამ შარიათის /დოკუმენტის/ დაწერის მიზეზი ისაა, რაც ამ დიდებული ბერათის ასლის მიხედვით არის რეგისტრირებული. სოხუმის ციხეში პატიოსან ჯამეში მსახურთაგან ოჯაქლიქი დაენიშნათ. საზრდო 15 ახჩა მუეზინს, 10 ახჩა დურ ხუვანს, 10 ახჩა ფეთჰს, რომლის საერთო ჯამია სარჩო 35 ახჩა, მისი მფლობელი გახდა ალი ბენ აჰმედი, მან პატიოსან სასამართლოზე განაცხადა, რომ ქალაქ ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ემინმა იბრაჰიმ აღამ სასამართლოზე სრულად და დაუყონებლივ სთქვა, რომ 1143 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ხსენებული წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე[3] სარჩოდ 35 ახჩა დაეკისრათ. ამ თანხიდან ამ წელს საერთო ჯამი 12390 ახჩა ჩემი დავალებით, ხსენებული მუქათაას მოსავლიდან, ხსენებულის ხელით მთლიანად და სავსებით აიღონ. ამის შემდეგ ხსენებული თანხიდან აღნიშნული ემინის ხელით არც ერთი ნამცეცი ახჩა არ დარჩა. მის ხელთ არსებული დიდებული ბერათის დედანის მეორე გვერდზე ჰუჯეთი დაიწეროსო, როდესაც ეს განაცხადა, დაუყონებლივ იქნეს ამოწერილი.

---

1 1143 წლის 20 რები ულ-ეველი — 3. 10. 1730 წელი.

2 1145 წლის 25 რები ულ-ახირი — 15. 10. 1732 წელი.

3 1143 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე — 17. 7. 1730 — 5. 7. 1731 წელი.

დაიწერა: 1143 წლის ზილ-ჰიჯეს 10-ს.[1]
საქმის მოწმენი:
სულეიმან ბენ შაბანი.
რეჯებ ბენ ჰალილი.
აჰმედ ბენ მეჰმედი.
სულეიმან ბენ ალი.
მუსტაფა ბენ აბდურრაჰმანი.
ჰასან ბენ ჰუსეინი.
აბდალლაჰ ბენ მუსტაფა.
ალი ბენ იუსუფი და სხვა დამსწრენი.

1. 1143 წლის ზილ ჰიჯეს 10 — 16.6. 1731 წლისა

№ 35

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

სოხუმის ციხეში მდებარე პატიოსან ჯამეში დერი საამის თანამდებობა ხელფასით 60 ახჩა ულუფა და ვაიზის თანამდებობა 30 ახჩა ულუფათი კასიმ ბენ მეჰმედს ებოძა. მან რადგანაც სამსახური მიატოვა საჭირო სამსახურისაგან განთავისუფლებული დარჩა. მის ადგილზე ზამთარში უდიდებულესთა და უწარჩინებულესთა შორის ხაკანმა, იმატოს მისმა სიდიადემ, შეიხ აჰმედმა, იმძლავროს მისმა დიდებულებამ, და მთელმა მოსახლეობამ, რადგანაც იგი ციხის გამგებელი იყო, კასიმ ბენ მეჰმედს 60 დერი საამლიქის თანამდებობისა და 30 ახჩა შეიხობის გამო, იმატოს მისმა სიმშვიდემ, მას ებოძა. უდიდებულესთა და უწარჩინებულესთა სოხუმის ციხის მცველის მეჰმედის, ხანგრძლივჰყოს დიდებულება მისი, არზის საფუზველზე, ხელზე ჩემი დიდებული პატიოსანი ბერათის ბოძების შესახებ განკარგულება გაიცემა. ჩემს სახელმწიფო ხაზინაში მცველად მყოფი მთავარი მოანგარიშის დავთრებისთვის დავა დაიწყება. სოხუმის ციხეში მშენებარე პატიოსან ჯამეში, ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან ხელფასის სახით 60 ახჩა აიღება. დერი საამლიქის თანამდებობა 30 ახჩით, ვაიზის თანამდებობა კასიმ ბენ მეჰმედისათვის. ველზე გაკეთებული მინაწერის, არსებული წესის საფუძველზე, არზის თანახმად ებოძათ. თელხისის საბოძებლად ჩემი ფირმანი რადგანაც გამოვიდა, ამაზე ჩემი სამეუფეო, მოწყალება გაიცა. დოკუმენტის მეორე მხარეზე არსებული მინაწერის საფუძველზე, 1143 წლის ჯემაზი ულ-ახირის 25 – ე დღეს[1] ეს სამეუფეო ბერათი გიბოძეთ და ებრძანებ, რომ ხსენებული შეიხ აჰმედი, იყოს ღვთისაგან დაცული, ხსენებულ ჯამეში მოვიდა, კასიმ ბენ მეჰმედის ხელით, დერი საამი და ვაიზი გახდა. საჭირო სამსახურის შესრულების შემდეგ, დანიშნული სარჩო, 90 ახჩა ებოძათ. ზემოხსენებულთათვის ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან ემინები და მისი მფლობელები გახდნენ. ასე იცოდეთ პატიოსან ნიშანს ენდეთ.

დაიწერა 1143 წლის დიდებული რეჯების 5-ს.[2]

კონსტანტინე.

დაიანგარიშეთ!

ტრაპიზონის საბაჟოს გასაგზავნი ფინანსებიდან.

1 1143 წლის 25 ჯემაზი ულ-ახირი – 5. 1. 1731 წელი.

2 1143 წლის 5 რეჯები – 14 1. 1731 წელი.

დღეები შეიხ აჰმედი ვაიზი პატიოსან ჯამეში – სოხუმის ციხეში.
დღეები – 30 ვაიზი.
დერი საამი – 90

ბოლომდე რეგისტრირებულია, დერი საამლიქი 3 მუჰარემი 1144 წელი.[1]
დღე 60.

1143 წლის 20 ჯემაზი ულ – ახირი.[2]
თხოვნაა დაიანგარიშონ 30 ახჩათი აღნიშნული თარიღიდან. ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნისაა. 1145 წლის 25 ზილ-ჰიჯე.[3]დიდებული ბერათი დედანთან ზუსტია. გადაწერა ალაჰის მსახურმა, აჰმედმა, სოხუმის ციხის ყადიმ.

საქმე ისეა, როგორც აქაა დაწერილი, გადაწერა იგი ალაჰის, იყოს წმინდა სახელი მისი, გლახაკმა ქალაქ ტრაპიზონის ყადიმ, ლუთფულლაჰმა.

შეუნდოს უფალმა.

ამ დიდებული ბერათის ასლში რეგისტრირებულის მიხედვით, შეიხ აჰმედ ეფენდის სახელწოდების პირმა, ქალაქ ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ემინმა აი ამ ქათიბმა იბრაჰიმ აღამ სასამართლოზე სრულად და დაუყონებლივ განაცხადა, რომ ამ 1144 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ხსენებულიძ წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე[4] სარჩო 90 ახჩა ჩემი დავალებიდან. ამ წელს შეკრებილი 32400 ახჩა ჩემი დავალება ხსენებული მუქათაას შემოსავლიდანაა. ხსენებული ემინის იბრაჰიმ აღას ხელით მთლიანად და სავსებით ავიღე. ამის შემდეგ აღნიშნული თანხიდან ხსენებული ემინის ხელში არც ერთი ნამცეცი ახჩა არ დარჩა. მის ხელთ არსებული დიდებული ბერათის ასლის მეორე გვერდზე ჰუჯეთი იყოსო. როდესაც განაცხადა, იგი დაუყონებლივ უნდა იქნეს ამოწერილი.

დაიწერა: 1144 წლის ზილ-ჰიჯეს 7-ს.[5]

საქმის მოწმენი : მეჰმედ ბეშე იბნ აჰმედ ბეშე.
ჰასან ეფენდი ბენ ჰამზა.
ალ ჰაჯ ალი ეფენდი იბნ ჰასანი.
სულეიმან ბეშე იბნ აჰმედი.
აჰმედ ეფენდი მუსტაფა ჯელფი მასუდი ბენ მუნლა ეფენდი და სხვა დამსწრენი.

---

1 1144 წლის 3 მუჰარემი – 8. 7. 1731 წელი.
2 1143 წლის 20 ჯემაზი ულ-ახირი – 29. 1. 1730 წელი.
3 1145 წლის 25 ზილ-ჰიჯე – 8. 6. 1733 წელი.
4 1144 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე – 6. 7. 1731 – 23. 6. 1732 წელი.
5 1144 წლის 7 ზილ-ჰიჯე – 1. 6. 1732 წელი.

გულითადი აღწერა ისაა, რომ ფოთის, სოხუმისა და ანაკლიის ციხეებისთვის განახლებული და ხელახლა აგებული 12 ეშკამფუიანი გემები თავიანთ კაფუდანებს მიეცათ. 1144 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ზემოხსენებული ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე[1] ჩვენს გემებს უდიდესი რაზმები შეუქმნეს. მათ ჯარისკაცებს წესიერებისაკენ მოუწოდა. ჩვენი შესაძლებლობების სანაცვლოდ ჩვენს ჯარისკაცებთან ერთად 6 ჯარისკაცი კაფუდანის ჯარისკაცებთან ერთად წესრიგში იქნა მოყვანილი. სახელმწიფო კანონიერების დაცვით სალიანე და ჯარისკაცთა ხელფასები ირანს მიეცა 1000 ყურუშის სახით. ფოთის მცველი ბედნიერი ალ-ჰაჯ ჰალილ ფაშას უდიდებულესობით გაიგზავნა. შემდეგ გაბოძებული ხსენებული ფაშას უდიდებულესობით, ნაკლები თანხიდან, მაღალი ბრძანების საფუძველზე, ხსენებული ფაშას კაფუ ქეთხუდები ბედნიერი მეჰმედ ეფენდის უდიდებულესობის მითითებით მოქმედებდნენ. ხსენებული ფაშას ხაზინადრები: მუსტაფა აღა, უწინდელი აიუბ მუსტაფა აღა და კაფუ ჩოკდარი ისმაილ აღას ხელებით 3000 ყურუში იქნა აღებული. თუმცა ჩვენი ჯარისკაცები ნაკლებად იყვნენ, ხსენებული ფაშები თავის მხრივ (მათ) ხელფასებს აძლევდნენ. ამის გამო ისინი მირის მხარეს იმყოფებოდნენ. და საჭიროებებს თუ მიიღებდნენ. ანდა ზემოხსენებულთაგან თამასუქს აიღებდნენ, ანდა ჰუჯეთს თუ უბოძებდნენ. ამიტომ ჰუჯეთი და არზა უბოძეს. ჩვენი მდგომარეობის გაუმჯობესებით ამ რაიონიდან დიდებული შერიფის ძალისხმევით მიღებული არზით გაოცებულნი იყვნენ. სიმშვიდე დამყარდა. როდესაც მისი გადახდის ჟამი დადგა, ზემოხსენებული ფაშას კაფუ ქეთხუდები, ბედნიერი მეჰმედ ეფენდის უდიდებულესობის მეოხებით იყვნენ. ამჟამად ხაზინადარების მუსტაფა აღას და ხაზინადარის უწინდელი აიუბ მუსტაფა და კაფუ ჩოკდარის ისმაილ აღას ხელით ავიღეთ 3000 ყურუში. სახედარი და სახედრის გარდა ვალი მათ საბოძებლათ ჩვენი ბეჭდიანი თამასუქი მთავარ მოანგარიშესთან იქნა რეგისტრირებული და ებოძათ. დაიწერა 1145 ზილ-ჰიჯეს 8-ს[2]. თქვენი მონა-მორჩილი სიფაჰი მეჰმედ კაფუდანი, თქვენი მონა-მორჩილი სარი ბარნი ჰაჯი მეჰმედ კაფუდანი, თქვენი მონა-მორჩილი არტურ ალი კაფუდანი, თქვენი მონა-მორჩილი კულუკჩი მუსტაფა კაფუდანი.

1. 1144 წლის მუჰარების დასაწყისიდან ზილ-ჰიჯის მიწურულამდე - 1731 წლის 6 იელისიდან- 23 იენისამდე.
2. 1145 წლის ზილ-ჰიჯეს 8 - 1733 წლის 23 მაისი.

თქვენი მონა-მორჩილი კარა კაფუდანი ვექილი ჰუსეინი, თქვენი მონა-მორჩილი ისლაველი სულეიმან კაფუდანი.

საქმის მოწმენი: ელ-ჰაჯ მეჰმედ რეეს აღა ემინი სარ ქარ გემსაშენებელ ვერფში იბრაჰიმ ჰალები. სერ შამარი გემსაშენებელ ვერფში მეჰმედ ჰადები. შიმარი გემსაშენებელ ვერფში აჰმედ ჰაღები. ვერფის შიმარი აბდარრაჰიმ ეფენდი. გემსაშენებელი ვერფის რუზნამჩეს ხალიფა. ჩაუშ ზადე მუსტაფა ეფენდი. ქათიბი იბრაჰიმი დაქვემდებარებული სახელმწიფო ვერფის ემინი.

№37
ის /ალაჰი/ შეეწიოს

თუღრა: აჰმედ შაჰი მეჰმედ ხანის ძე,[1] მუდამ გამარჯვებული

სამეუფეო დოკუმენტის დაწერის მიზეზი ისაა, რომ ტოლთა და სწორთა შორის უპირველესმა, ალი ბეგმა, იმატოს მისმა სიძლიერემ, ვალდებულება იკისრა, 1139[2] წლამდე თანხა დაიანგარიშოს, ხსენებულის მოვალეობას შეადგენდა ხუდავენდიგიარისა და კარასის სანჯაყებიდან გამოსული მუნკაადის და ჯებელიანთა ადგილობრივი მოსახლეობის ახჩეებიდან თანხის გადახდა. ამჟამად აბაზას მფარველობის ქვეშ მყოფი ფოთის ციხის 258 ჯარისკაცის, ადგილობრივი ჯარისკაცებისთვის დადგინდა 3665 ახჩა, 1139 წლის მუჰარემის თვის დასაწყისიდან, ხსენებული წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე[3] 354 დღე ხსენებულ ჯარისკაცებს თავისუფლება ებოძათ, სარგოები დაენიშნათ, ფინანსებისთვის 1139 წელს აღნიშნულ სანჯაყებში რეგისტრირებულ ჯებელიანებსა და სხვა სახეობის ჯებელიანებისგან თანხა დადგინდა ორი იუქი და 4000 ახჩა, რომლის ყოველი ყურუში შეადგენს 20-20 ახჩას დაანგარიშებულად, სულ 2008 ყურუშია, აღნიშნული თანხა ამ 1139 წლის შევალის თვის 8 დღიდან[4] ხსენებული ციხის მშენებლობის ემინის მეჰმედის მფლობელობაში იყო, იმატოს მისმა სიძლიერემ, ჩვენც მოგვეპატოს სიმხნევე, მეჰმედის ხელით, ბედნიერების დედაქალაქში ჩემს სამეუფეო ხაზინაში დავთრებში შემოსავალ-გასაელად იყოს რეგისტრირებული, საამისო თამასუქად, ეს ჩემი პატიოსანი ჰუქმი გაიცეს, ასე იცოდეთ პატიოსან ნიშანს ენდეთ, დაიწერა 1134 წლის შევალის თვის 19-ს[5]

ღვთივდაცულ კონსტანტინიეში,

საქმე ისეა როგორც აქაა დაწერილი, გადაწერა იგი ალაჰის, იყოს წმინდა სახელი მისი, გლახაკმა თორულის კაზას ყადიმ ჰალილმა, შეუნდოს ალაჰმა.

ამ დოკუმენტის დაწერის მიზეზი ისაა, რომ ამ სამეუფეო ჰუქმის გარეთ გადაწყვეტილება მიღებულია, ფოთის ციხ-

---

1 აჰმედ შაჰი მეჰმედ ხანის ძე – სულთან აჰმედ III /1703-1730/

2 1139 წელი – 29. 8. 1726 – 18. 8. 1727 წელი.

3 1139 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან იმავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე – 29. 8. 1726 – 18. 8. 1727 წელი

4 1139 წლის 8 შევალი – 29. 5. 1727 წელი

5 1134 წლის 19 შევალი – 2. 8. 1722 წელი.

ის დასაცავად მყოფი მსახური უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიებიდან 38 ჯარისკაცისთვის არსებული თანხა აღებულ იქნა ვექილის მიერ, მორიგედ მყოფი, განდიდებულთა შორის უპირველესი ჩაუში, როდესაც წარსდგა შარიათის სასამართლოზე 1132 წელს,[1] როდესაც დაიანგარიშეს თანხა,სრულად იყო. გუმუშჰანეს /გამგებელმა/ იდიდოს მისმა სახელმა და პატივმა, ქალბ ისმაილ აღამ, იზარდოს მისმა სიმძლავრემ, როდესაც ისინი სასამართლოზე წარსდგნენ, სრულად აღიარეს თავიანთი აღსარება, როდესაც მათი ხსენებული ჯარისკაცები თავისუფალნი იყვნენ. 1133 წლისთვის[2] დახარჯული თანხა წარადგინეს. დარჩენილი თანხა ახჩეებად დაინიშნა და მისი გაგზავნის თაობაზე განკარგულება გაიცა. 1169,5 ესედი ყურუში და 18 ცალი დანახარჯი გადახდა. ხსენებულ წელს ჩვენი კოლექტივი და ხსენებული ვექილი ხსენებული ალ სეიდ ომერ აღასგან, ამასწინათ მთლიანათ ავიღე და დავიკავე, მეორე გვერდზე მინაწერი და სასამართლო გადაწყვეტილება ისაა,რომ მომხდარი ამბავი მოთხოვნილებისამებრ ამოწერილ იქნეს.

დაიწერა 1133 წლის დიდებული ზილ-კაადეს 10-ს.[3]
სეფერ ბეგი ილ ჰაჯ ჰაიდარი.
ქათიბი ომერ ეფენდი.
აჰმედ ბენ იბრაჰიმი და სხვა დამსწრენი.

1 1132 წელი 14. 11. 1719. – 2. 11. 1720 წელი.
2 1133 წელი 2. 11. 1720 – 21. 10. 1721 წელი
3 1133 წლის ზილ-კაადეს 10-ს – 2. 9. 1721 წელი.

№ 38

ჩემი სახელმწიფო, ჩემი ფირმანი ხსენებულ ხაზინადარ მუსტაფას, მუდამ იმატოს მისმა დიდებამ, სავალდებულო გადასახდელი თანხიდან გაღებულია ამჟამად სოხუმის ციხის მცველების 500 ჯარისკაცის, უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩრების ბაირაღების ჯარისკაცთა დღიურების სახით 3500 ახჩა, კანონიერია, 1144 წლის როშენისა და ლეზეზის[1] სარგოების ახჩებით ხსენებულ რიცხვში ჩაბარება ჩემმა სახელმწიფო ხაზინამ უზრუნველჰყოს, ჩემი ფირმანის თანახმად ხსენებული ხაზინიდან მუსტაფას, იმატოს მისმა სიდიადემ, ნაკისრი თანხიდან, დანიშნულია 6 იუქი და 19,500 ახჩა, რომლის ყოველი ყურუში 120-120 ახჩას აღწევს, ესედით დაანგარიშებული მხოლოდ 5,162,5 ესედი ყურუშია, აღნიშნული თანხა ამ 1145 წლის ჯემაზი ულ-ახირის დასაწყისი დღიდან[2] შეჰრი მუჰამედ იაზიჯის, იმატოს მისმა სიდიადემ ხელთ ჩემი ბედნიერების დედაქალაქში ჩემი სახელმწიფო ხაზინის დავთრებში, შემოსავალ-გასავლად იყოს რეგისტრირებული, და საამისო თამასუქად ეს ჩემი პატიოსანი ჰუქმი გაიცა, ასე იცოდეთ პატიოსან ნიშანს ენდეთ,

დაიწერა 1145 წლის ჯემაზი ულ-ახირს 18-ს,[3]
ღვთივდაცულ კონსტანტინეს რეზიდენციაში,
სალიანე.

1 1144 წლის როშენი და ლეზეზი – X, XI, XII, თვეები 1731 წლის და XII 1731 წლისა /და I,II/ თვეები 1732 წლისა

2 1145 წლის ჯემაზი ულ-ახირის დასაწყისი – 19, XI, 1732 წლისა.

3 1145 წლის ჯემაზი ულ-ახირის 18 – 6 დეკემბერი 1732 წლისა.

№39

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

თაშ ბუნჯის მფლობელის სახელით ცნობილი სოხუმის ციხე 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე,[1]

დღეები 50, მხოლოდ 50 დღეა,

არსებული წესის მიხედვით, ამ 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის მუჰარემის 23-მდე, სოხუმის ციხის მშენებლობის ემინის ხსენებული იუსუფ ბეგის დატოვებამდე აღნიშნულ ციხეში საქმიანობდნენ, სარეგისტრაციო დავთრის მიხედვით, კანონიერად ითვლებოდნენ, გადასახადთა მთლიანად აკრეფა ხსენებულთა მხრიდან ვეღარ მოხერხდა, დავთრები უმაღლეს სამეუფეო კარზე გაიგზავნა, ხსენებულთა ადგილზე ეს მაღალი ცნობების შემცველი თესქერე გაიცა, 1138 წლის საფარის დასაწყისი,[2] თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინი ინჟინერი ფოთის ციხისა,

შესაბამისი ადგილი:

პატივცემული მიმარ აღა ინჟინერიც ამ წელს გახდა, მათი გადასახადები მოსახლეობას დაეკისრა, თამასუქებიც უთვალავი იყო, დააანგარიშებინეს, დავთარი შეიქმნა, რაოდენობით ჩვენთვის 200-მდე იყო.

1 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე – 12, 7, 1725 წლიდან – 2. 10. 1725 წელი.

2 1138 წლის საფარის დასაწყისი – 9. 10. 1725 წელი.

№40

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

აბდურაჰმანის სახელწოდების პირი საბანთან სოხუმის ციხესთან 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე.[1]

დღეები 66, მხოლოდ 66 დღეა,

არსებული წესის საფუძველზე, ამ 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის მუჰარემის 23-მდე, სოხუმის ციხის მშენებლობის ემინი ხსენებული იუსუფ ბეგი ხსენებულ ციხეში საქმიანობდა, ხალხის აღწერის დავთარში კანონიერნი იყვნენ, გადასახადი რადგანაც მათგან ვერ გაიღეს დავთრები სახელმწიფო უზენაესობას გაეგზავნა, მათ ნაცვლად ეს მაღალი ამბების შემცველი თესქერე გაიცა, 1138 წლის საფარის დასაწყისი[2]

თქვენი მონა-მორჩილი,ჰუსეინი ინჟინერი ხსენებული ფოთის ციხისა, შესაბამისი ადგილი.

1 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის მუჰარემის 23-მდე – 12. 7. 1725 წლიდან 1. 10. 1725 წელი

2 1138 წლის საფარის დასაწყისი – 9. 10. 1725 წელი.

№41

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ვაჭართა უხუცესების სახელით ცნობილი სოხუმის ციხე 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე,[1] დღეები 68, მხოლოდ 68 დღეა,

არსებული წესის მიხედვით, ამ 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის მუჰარემის 23-მდე, ხსენებული სოხუმის ციხის მშენებლობის ემინი იუსუფ ბეგის დღეებში საქმიანობდნენ, ხალხის დავთარი რადგანაც კანონიერი იყო, გადასახადები მთლიანად ხსენებული კაფუჯის მიერ გაიცა, დავთრები შესაბამისად მაღალ სახელმწიფოში გაიგზავნა. ხსენებულის ადგილზე ეს მაღალი ინფორმაციის შემცველი ამბის თესქერე გაიცა, 1138 წლის საფარის დასაწყისი,[2]

თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინ მიმარი აღნიშნული ფოთის ციხისა.

1 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23-მუჰარემამდე – 12. 7. 1725 წლიდან – 1. 10. 1725 წელი

2 1138 წლის საფარის დასაწყისი – 9. 10. 1725 წელი

№42

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

სოხუმის ციხის სარქისის სახელწოდების სიფაჰის ხაზინა 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან[1] 1138 წლის 23 მუჰარემამდე[2], 68 დღე. მხოლოდ 68 დღეა.

არსებული წესის მიხედვით, ამ 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე სოხუმის ციხის მშენებლობის ემინი ხსენებული იუსუფ ბეგის დღეებში მოხდა მოსახდენი, აღნიშნული სახელმწიფო დავთრის მიხედვით, კანონიერად მოქმედებდნენ, დავთრის გარეშე დარჩენილ გარდაცვლილებზე არ გაიცემოდა, დავთრები უმაღლეს სახელმწიფოში გაიგზავნა, ხსენებულთა შესახებ ეს მაღალი ამბების შემცველი თესქერე გაიცა 1138 წლის საფარის დასაწყისი.[3]

თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინ მიმარი ფოთის ციხისა.

1 1137 წლის ზილ-კაადეს დასწყისი – 12. 7. 1725

2 1138 წლის 23 მუჰარემი – 1. 10. 1725

3 1138 წლის საფარის დასაწყისი – 9. 10. 1725

№43

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

სოხუმის ციხის გირკორის სიფაჰის ხაზინის სახელწოდებისათვის 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე.[1]

დღეები 66. მხოლოდ 66 დღეა.

არსებული წესის მიხედვით, ამ 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის მუჰარემის 23-მდე, სოხუმის ციხის მშენებლობის ემინი ხსენებული იუსუფ ბეგის დღეებში, ზემოხსენებულ ციხეში საქმიანობდნენ, ხსენებული დავთრის მიხედვით, კანონიერად იქნეს მიღებული. გადასახადი გარდაცვლილთაგან არ აიღებოდა. გადასახადი სახელმწიფოს უზენაესობას გაეგზავნა. აი ამ მაღალი ამბების თესქერე გაიცა.

1138 წლის საფარის დასაწყისი.[2]

თქვენი მონა-მორჩილი, ჰუსეინ მიმარი ხსენებული ფოთის ციხისა.

1 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის მუჰარემის 23-მდე – 12. 7. 1725 წლიდან – 1. 10. 1725 წელი

2 1138 წლის საფარის დასაწყისი – 9. 10. 1725 წელი.

№44
ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ახრა ბეგის სახელწოდების ხაზინის სიფაჰის დამოკიდებულება სოხუმის ციხესთან 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე[1]. დღეები 53, მხოლოდ 53 დღეა.

არსებულის საფუძველზე, ამ 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის მუჰარემის 23-მდე. სოხუმის ციხის მშენებლობის ემინი ხსენებული იუსუფ ბეგი თავის დღეებში აღნიშნულ ციხეში თავისებურად იმოქმედებს. აღნიშნული დავთრის მიხედვით, ყველაფერი კანონიერი იყო. გადასახადი გარდაცვლილთაგან სრულებით არ გაიღებოდა. დავთრები უმაღლეს სახელმწიფოში იქნა გაგზავნილი. ხსენებულთა ეს მაღალი ინფორმაციების შემცველი თესქერე გაიცა. 1138 წლის საფარის დასაწყისი.[2]

თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინ მიმარი ფოთის ციხისა.

---

1 1137 წლის ზილ-კადეს დასაწყისიდან 1138 წლის მუჰარემის 23-მდე – 12. 7. 1725 წლიდან – 1. 10. 1725 წელი

2 1138 წლის საფარის დასაწყისი – 9. 10. 1725 წელი.

№45

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ღაღღას თაშ ბუნჯის სახელწოდების ადგილი სოხუმის ციხესთან 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან მომავალი წლის 23 მუჰარემამდე 1138 წლისა.[1] დღეები 65, მხოლოდ 65 დღეა,

აღნიშნულის მიხედვით, ამ 1137 წლის ზილ კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის მუჰარემის 23-მდე, სოხუმის ციხის მშენებლობის ემინი ხსენებული იუსუფ ბეგის დღეებში ხსენებული ციხე გამოყენებულ იქნა, ლაშქრობის დროს დავთრით, გარეშე მყოფნი მთლიანად ამოიხოცნენ, ხსენებულთა მხრით გაუცემელი დავთრები მაღალ სახელმწიფოში გაიგზავნა, ხსენებულთა ადგილზე ეს მაღალი ცნობების შემცველი თესქერე გაიცა, 1138 წლის საფარის დასაწყისი,[2]

ხსენებული ფოთის ციხის თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინ მიმარი.

1 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის მუჰარემის 23-მდე — 12. 7. 1725 წლიდან — 1. 10. 1725 წელი.

2 1138 წლის საფარის დასაწყისი — 9. 10. 1725 წელი.

ხაზინის სიფაჰის იბრაჰიმის სახელით ცნობილი პირი 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე,[1] დღეები 73, მხოლოდ 73 დღეა,

აღნიშნულის მიხედვით, ამ 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის მუჰარემის 23-მდე, სოხუმოს ციხის მშენებლობის ემინ ხსენებულ იუსუფ ბეგს ხსენებული ციხე გამოყენებული ჰქონდა, გარეშე არსებული დაეთრები რადგანაც კანონიერი იყო, გადასახადი სასწრაფოდ გარდაცვლილთაგან არ აიღებოდა, დაეთრებიც მაღალი სახელმწიფოსაკენ გაიგზავნა, ხსენებულ ხალხს ეს ნებადართული ცნობების შემცველი თესქერე ებოძა,

1138 წლის საფარის დასაწყისი,[2]

ხსენებული ფოთის ციხის თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინ ინჟინერი.

1 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის მუჰარემის 23-მდე. 12.7.1725 წლიდან-1.10.1725 წელი

2 1138 წლის საფარის დასაწყისი-9.10.1725 წელი

სადზა ბუნუნჯის სახელწოდების ადგილი სოხუმის ციხეში 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე,[1]
დღეები 60, მხოლოდ 60 დღეა,

არსებული წესის მიხედვით, 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის მუჰარემის 23-მდე, სოხუმის ციხის მშენებლობის ემინმა ხსენებულმა იუსუფმა თავის ბეგს თავისი არსებობის დღეებში, ხსენებულ ციხეში რაც სურდა ის მოიმოქმედა, ხსენებულ დავთრებში კანონიერება არსებობს, გარეთ დარჩენილნი მთლიანად დახოცილნი ხსენებულთა მიერ არ იყო შესული დავთრებში, რადგანაც დავთრები მაღალ სახელმწიფოში გაიგზავნა, ხსენებულთა ადგილზე საინტერესო ამბების შემცველი თესქერე გაიცა,
1138 წლის საფარის დასაწყისი,[2]

თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინ მიმარი ფოთის ციხისა.

1 1137 წლის ზილ-კადეს დასაწყისიდან 1138 წლის მუჰარემის 23-მდე – 12. 7. 1725 წლიდან – 1. 10. 1725 წელი.
2 1138 წლის საფარის დასაწყისი – 9. 10. 1725 წელი.

№48

ჩემო მოწყალო მიმარ აღა ამათი გამოცემული განკარგულება იხილეთ. ინჟინერთაგან შედგება. გადაწყვეტილება მიიღეთ.

ჩემო ბედნიერო და მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. ეს საწყალი ჯარისკაცები სოხუმის ციხის ინჟინრებს მაღალი ფირმანით დაექვემდებარნენ. 12 უმწეო ჯარისკაცი დაუნიშნეს. ისინი დანიშნულების ადგილას მივიდნენ. სამი თვე სამსახურს ასრულებდნენ. თესქერე მიიღეს, რომ მდინარისკენ წასულიყვნენ. როდესაც შავ ზღვაზე გავიდნენ, ყადის მიერ ბოძებული ჩვენი თესქერები წყალში გადაუცვივდათ. რადგანაც დოკუმენტები განადგურდა, ამ საწყალი ჯარისკაცების მარტოდ დატოვება მოხერხდა. ასე მიტოვებული ეს ადგილები მაშინათვე იქნა დატოვებული. ამ საწყალ ჯარისკაცებს წყალობისა და ბოძების განკარგულების საკითხზე ფირმანი ჩემი სულთნისა.

თქვენი მონა-მორჩილი საწყალი ჯარისკაცები.

თქვენი ფეხთა მტვერი მონების არზა სამეუფეო კარს, სამყაროსა და პალატების ცენტრს, ზეციურ ხელისუფლებას ისაა, რომ ისლამის საზღვრიდან სოხუმის ციხის დახაცავად მყოფი ქვეითთა და მხედართა ადგილობრივი ჯარისკაცების მსახურთა თხოვნაა, 1197[1] წლის სარგოა 4478 ყურუში ჩვენი პირობებისთვის. ეს ყველაფერი სახელმწიფო გემის – ყალიონის გამოჩენით იყო გამოწვეული, თათართა აღა ქურთთა მონათაგანი იყო, მუბაშერეთთაგანი იყო, დიდებული ჰალილის ბრძანებით წიგნი დაიწერა. ციხის მცველის დიდებული ქელეშ აჰმედ ბეგის და ხსენებული ციხის ყადი ეფენდის და სხვა ოფიცერთა და ჯარისკაცთა პასუხად მათი მოსვლა და სუყველას საზღვარზე თავმოყრა საჭირო იყო. აღებისა და ადგილობრივი ჯარისკაცების მსახურთა ადგილებზე ყოფნა აუცილებელი იყო. ისინი გარკვეულ სამსახურს ასრულებდნენ. აქ მყოფთა და არ მყოფთა არსებობა რეალობა იყო. არა ვალდებულნიც თავიანთ ადგილებზე იყვნენ. ერთის მხრივ მცველთა ბრძანებით მხედრდებოდნენ. ჯარისკაცის დანიშვნა აღნიშნული სახელმწიფოს ნებაა. რადგანაც ბრძანება გამოვიდა, ამბები მსახურთათვისაც აშკარა იყო. მაღალი ღმერთი თავის სამართლიანობას ჩემზედაც გამოიღებს. ემინი მხოლოდ სოხუმის ციხის ქონებას მხოლოდ ქაფირთა საქმეებზე და სანაპიროზე არსებულ გარკვეულ მოელენებზე გაიღებს. მის გარშემო მდებარე სასაზღვრო ადგილებზე არავითარ ზეგავლენას არ მოახდენს. სოხუმის ციხის დასაცავად მსახურად აყვანილი პირებისათვის ყოველგვარ საჭიროებას გამოააშკარავებენ. ამას წინათ ადგილობრივ ჯარისკაცთა ოჯახებს ყოველგვარ სამსახურს უწევდნენ. თუ საკმაოდ იქნა მათი სინაკლებე, ხსენებული სახელმწიფოს ჯარისკაცებისათვის დაცვის დროს შეხლა-შემოხლა აუცილებელია. ჯარისკაცებს ახსნა-განმარტება ჩაუტარდათ. მათი დანიშვნით ქვეითთა და მხედართა ადგილობრივი ჯარისკაცები – სულ 220 ჯარისკაცი სახეზე იყო. მათი წყალობისა და გაგზავნის განკარგულების სარგო, აღნიშნული თანხა მათ ებოძათ. 1000 მსახურს, ჩვენ ყველას, მათი ჯარისკაცის მსახურებს გაუნაწილეს და გაუყვეს. ისინი დიდხანს სახელმწიფო ბრძანებითა და სახელმწიფო საფადიშაჰო დიდებულებით იყვნენ დაკავებულნი. იგი სახელმწიფო ბრძანებით იქნა ფიქსირებული და დანიშნული. ჯარისკაცთა მსახურნი ოფიციალურად აღწერილ სახელმწიფო დავთრებში იქნა რეგისტრირებული. სახელმწიფოს სიძლიერე აშკარა იყო, ამასთანავე ბრძანება და ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო და მოწყალეო სულთანო.

1 1197 წელი – 7. 12. 1782 – 25. 11. 1783 წელი.

თქვენი მონა-მორჩილი მუსტაფა აჰმედ ბეგი გონულლიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი სერ თოფი გონულლიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი იბრაჰიმი ბეშლუიანი სოხუმის ციხისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინი ბეშლუიანი სოხუმის ციხისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინი სერ აზაბანი სოხუმის ციხისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედი სერ მიმარ ემინი გონულლიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი მუსტაფა სერ გონულლიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი აჰმედ დიზდარი გონულლიანი სოხუმის ციხისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი ჰასან ქეთხუდა ადგილობრიე ჯარისკაცთა სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი სულეიმან ქეთხუდა სოხუმის იერლუიანი ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი ჰასან ქეთხუდა სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინ ქეთხუდა სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედი ქეთხუდა იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი ფეეზი ქეთხუდა იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი ოსმან ქეთხუდა იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი ჰასანი ალემდარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი მუსტაფა იჰთიარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი ისმაილი ალემდარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი მუსტაფა იჰთიარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინი ალემდარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი იბრაჰიმი ალემდარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.

თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედი ალემდარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი მუსტაფა ალემდარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი თევფიკი ალემდარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი ჰასანი ალემდარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი იუსუფ იჰთიარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი სულეიმან იჰთიარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი ჰალილი იჰთიარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი ჰაჯი ალი იჰთიარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედ იჰთიარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინი იჰთიარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი ჰასან იჰთიარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედ იჰთიარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი მუსტაფა იჰთიარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი აბდულლაჰი იჰთიარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი იბრაჰიმი იჰთიარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი ალი იჰთიარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი ოსმანი იჰთიარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი ომერი იჰთიარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედ იჰთიარი იერლუიანი სოხუმისა ამჟამად.

№50

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი ქვეითთა და მხედართა ჯარისკაცების რაზმების მდგომარეობისათვის წყალობის გაღებისა და პირობების შექმნისათვის 1197 წლის[1] სარგოებით 4478 ყურუშით — სახელმწიფო ტიპის-ყალიონის გემები ააგეს. როდესაც განკარგულება გაიცა მისი გაგზავნის თაობაზე, თათარმა ქურდ მირანდა აღამ თავისი ჯარისკაცები მუბაშერეთებით და მაღალი ბრძანებით, აღნიშნული საზღერისკენ გაემართა და თქვენი ბრძანების საფუძველზე, ადგილზე მყოფთა და არა მყოფთა ნაცვლად დანიშნა სხვა პირები. მათ ადგილზე დანიშნული პირების სახელები ოფიციალურად სახელმწიფო დავთრებშია რეგისტრირებული. ჯარისკაცთა აღაების წარდგინებით, ზემოხსენებული თათართა ჯარისკაცები მათ ნაცვლად იქნენ გაგზავნილნი. მაღალი ღვთის სისპეტაკეში რომ დარწმუნებულიყვნენ. როდესაც ბერათები გამოვიდა, ამასთანავე გამოიცა ბრძანება და ფირმანი მაღალი განგებისა.

თქვენი მონა-მორჩილი ქელეშ ახმედი, სოხუმის ამჟამინდელი სახელმწიფო მცველი.

მირი.

1 1197 წელი — 7. I. 1782 —25. II. 1783 წელი.

№51

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

თქვენი ფეხთა მტვერი მონების არზა სამეუფეო კარს, სამყაროსა და პალატების ცენტრს, ზეციურ ხელისუფლებას ისაა, რომ შავი ზღვის სანაპიროზე აფხაზეთის ყურეში მდებარე ისლამის საზღვრიდან სოხუმის ციხესთან მდებარე ქვეითთა და მხედართა ადგილობრივი ჯარისკაცების მსახურთა სასწრაფოდ წარდგენილი სამართლიანობა ისაა, რომ ჩვენს მდგომარეობას მოწყალება ეღირსა, ამჯერად 1197 წლის[1] ჩვენი სარგო 4478 ყურუშის გაცემისა და ბოძების საკითხზე სახელმწიფო გემი-ყალიონი წარმოგვიდგა, ძველი ბრძანების მიხედვით, წიგნი იქნა წარდგენილი, სოხუმის მცველ დიდებულ ქალეშ აჰმედ ბეგს და მის ყადი ეფენდის და ოფიცრებს ციხის სხვა მსახურებმა პასუხი გასცეს, თათარი აღა მუბაშირთან ერთად და მთელ სასაზღვრო აღებთან და ადგილობრივ ჯარისკაცებთან ერთად დაიპყრეს, და ლოცვა აღავლინეს, სამოწყალოდ დარჩენილი ხსენებული სარგო, აღნიშნული მუბაშირის შემწეობით სახელმწიფო გემიდან გადმოტვირთეს, ხსენებულთა განკარგულებით, ქაფაზე მეჯლისის ხალხს, ყველას საკადრისი მიეზღო, აღნიშნული სარგო მუბაშირს, სახელმწიფოს თათართა აღას, კულგუზების სამსახურში ერთი ახჩაც აღარ დარჩა, იგი სახელმწიფოს ტახტს ებოძა, ამასთანავე ბრძანება და ფირმანი ჩემს ბედნიერ და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა,

თქვენი მონა-მორჩილი მუსტაფა გონულიანთა ხანდაკის, სოხუმის ამჟამინდელი მეთაური,

თქვენი მონა-მორჩილი სერ-თოფი სოხუმის გონულიანებისა ამჟამად,

თქვენი მონა-მორჩილი იბრაჰიმი მეორე ბეშლუიანების მეთაური სოხუმში ამჟამად,

თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინი პირველი ბეშლუიანების მეთაური სოხუმში ამჟამად,

თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინი სერ აზაბი სოხუმისა ამჟამად,

თქვენი მონა-მორჩილი სერ მეჰმედი გონულიანებისა სოხუმის ციხეში ამჟამად,

თქვენი მონა-მორჩილი მუსტაფა გონულიანების მეთაური სოხუმის ციხეში ამჟამად,

თქვენი მონა-მორჩილი აჰმედი სოხუმის ციხის დიზდარი,

თქვენი მონა-მორჩილი ომერი იერლუიანების ქეთხუდა ამჟამად სოხუმში,

1 1197 წელი – 7. 12. 1782 – 25-11. 1783.

თქვენი მონა-მორჩილი აქეანი იერლუიანების ქეთხუდა ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი მუსტაფა იერლუიანების ქეთხუდა ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი ჰასანი იერლუიანების ქეთხუდა ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი იერლუიანების აზაბანების სერ-ქეთხუდა ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი ომერი-იერლუიანების ქეთხუდა ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი ფევზი-იერლუიანების ქეთხუდა ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი ოსმანი-იერლუიანების ქეთხუდა ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი ომერი-იერლუიანების ალამდარი ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი ისმაილი იერლუიანების ალამდარი ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი იბრაჰიმი იერლუიანების ალამდარი ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი მაჰმუდი იერლუიანების ალამდარი ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი მუსტაფა იერლუიანების ალამდარი ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი იაკუბი ალამდარი იერლუიანების ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი ჰალილი იერლუიანების ალამდარი ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინი იერლუიანების ალამდარი ამჟამად სოსუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი ომერ იჰთიარი იერლუიანი ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი იბრაჰიმ იჰთიარი იერლუიანი ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი ჰალილი იერლუიანების იჰთიარი ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი ისმაილი იერლუიანების იჰთიარი ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი სულეიმანი იერლუიანების იჰთიარი ამჟამად სოხუმში,

თქვენი მონა-მორჩილი იუსუფი იერლუიანების იჰთიარი ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი ოსმანი იერლუიანების იჰთიარი ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი იერლუიანების იჰთიარი მუსტაფა, ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი აბუბექრი იერლუიანების იჰთიარი ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი მუსტაფა იერლუიანების იჰთიარი ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი ჰალილი იერლუიანების იჰთიარი ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი აბდალლაჰი იერლუიანების იჰთიარი ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი ჰასანი იერლუიანების იჰთიარი ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი ოსმანი იერლუიანების იჰთიარი ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედი იერლუიანების იჰთიარი ამჟამად სოხუმში,
თქვენი მონა-მორჩილი ალი იერლუიანების იჰთიარი ამჟამად სოხუმში,
სოხუმის მცველ ქელეშ აჰმედ ბეგის მიერ საგარეოდ არსებული ჯედიდიეს დავთარი მიღებულ იქნა, 17 ჯემაზი ულ-ევველი 1198 წელი.[1]
ეს ამბავი ჩაწერა დიდებული ალაჰის გლახაკმა ჰასანმა, სოხუმის მეჩეთის მეთაურის მოადგილემ, შეუნდოს ალაჰმა.

1 1198 წლის 17 ჯემაზი ულ-ევველი – 8. 4. 1784 წელი.

ამ აღსარების შინაარსი ისაა, როგორც აქაა გადმოცემული. გადაწერა იგი ალაჰის გლახაკმა, მაღალიმც არს იგი, სოხუმის ციხის წმინდანმა ჰასანმა. შეუნდოს ალაჰმა.

უმორჩილესი კოლექტიური თხოვნაა შავი ზღვის სანაპიროზე მცხოვრები აფხაზი ქაფირების გვერდით, ამას წინათ სოხუმისა და სამოთხეში დამკვიდრებული სულთან აჰმედ ხანისთვის, განსვენებულისათვის მლოცველი ჩვენი ბატონისათვის ილოცონ, აქვე აღმართული შენობის მბრძანებლის მლოცველები არიან. ისლამის საზღვრიდან სოხუმის ციხეში იმყოფებიან. ულემა, სულეიჰა, ეაიზი და ხატიბი, იანიჩართა ჯარისკაცები, ჯებეჯიები, თოფჩიები, ადგილობრივი აღაები, სასაზღვრო მოსახლეობის ჯარისკაცები მზად იყვნენ. არზუჰალი გაიცა ხსენებული ციხის ერთ მხარეს ზღვის მიმართულებით, შავი ზღვაა. ისინი საქონლის მესამედით, თავიანთი ქონებით ერთმანეთთან მტრობდნენ. ბრძოლები ქაფირებთან საშიშია. ამ მიზნით ხსენებული საზღვრის სხვა საზღვართან შედარება შეიძლება. ხვეწნა-მუდარაც არ ეგების მხოლოდ, ფადიშაჰის ყოველწლიური მოწყალებით იგი ჩვენი პროვიანტისთვის არის გამიზნული. ამ სახით იქნა იგი წარდგენილი. იანიჩარი, ჯებეჯი, თოფჩის ჯარისკაცები ერთი წლის განმავლობაში, ადგილობრივი ოჯახის ჯარისკაცები, 92 წლიდან[1] 95 წლამდე[2] ჩვენი პროვიანტი ხსენებულ ციხეს არ გადასცემია. ჩვენი მდგომარეობა დაიქსაქსა. აუცილებელია ჩვენი მძიმე მდგომარეობის უფრო წარმოჩენა. ეს ვითარება უფრო გაიზარდა ბოლოს ჩვენი დაშლა აუცილებელი შეიქნა. ციხის სამზარეულოს სილამაზე, მტრობა სარწმუნოებისა დაცულ და შენახულ იქნა მუდმივად. ცხადი შეიქნა მოწყალება და შენდობა ფადიშაჰის მბრძანებლობით. ჩვენს გარშემო მყოფი მებრძოლი ქაფირები სხვა საზღვრების გარშემო მყოფ ქაფირებს ყიდდნენ. ციხეში მყოფ ხალხს რადგანაც პროვიანტი საკმარისი არ ჰქონდა, მათ ნივთები აღმოაჩნდათ, ამიტომაც მათ მტრულად შეხვდნენ. ისინი მტკიცედ იყვნენ რეგისტრირებულნი. ისინი არ იყვნენ გულსავსენი. პროვიანტის უკმარისობის გამო ციხეს საშიშროება მოელოდა. ჩვენი მდგომარეობა კი შეწყალებულ იქნა. ფადიშაჰის ციხეს შუამდგომლობა გაეწია. იანიჩრები, ჯებეჯი, თოფჩი, ადგილობრივი ოჯახის ჯარისკაცები რეგისტრირებულნი არიან. როდესაც ჩვენ

1 1192 წელი — 30. 1. 1778 — 18. 1. 1779 წელი
2 1195 წელი — 28. 12. 1780. — 16. 12. 1781.

დამოუკიდებელნი ვართ, ამ წლებიდან ჩვენი პროვიანტი, ალაჰის შემწეობით, საკმარისი აღმოგვაჩნდა. პროვიანტი ყაფანებით, ნავებიდან ნავებში გადაიტვირთა და დატვირთულნი გაიგზავნენ. და ეს აუცილებლობა რადგანაც შესრულდა, იგი აუცილებელი იყო. აღნიშნული ციხის დასაცავად იყვნენ დამცველები და მოსახლეობა სასაზღვრო ჯარისკაცების ძალას იყენებდა. მისალმებისათვის გარშემო მყოფნი მტრის წინააღმდეგობის დაძლევას ახერხებდნენ. ციხის გარეთა მინაშენზე არსებულ სახელმწიფო ანბარში ლოცვას აღავლენდნენ. ამასთანავე 20 000 ქილა ხორბალი და სხვა მარცვლეული განესაზღვრათ. ხსენებული ციხის აგებით, ლოცვების წარმოთქმით რადგანაც იყვნენ ბედნიერების ფეხთა მტვერს ეუწყა, ერთი წლის არზუჰალი ამოქმედდა. პატივისცემა და ღირსება რადგანაც არ იქნა გამოჩენილი, პროვიანტის უკმარისობის გამო, თქვენი მონა-მორჩილიც მკაცრად იქნა დასჯილი. ბოლოს როდესაც ყველაფერი ეს სახელმწიფოსათვის ცნობილი გახდა, ბრძანება და ფირმანი უმაღლესი სამეუფეო კარისათვის დაიწერა შვიდის 15-ს, წელი 1195.[1]

მწირი მლოცველი აბდალლაჰი მუეძინი სოხუმის ციხის ჯამესი ამჟამად.
მწირი მლოცველი ჰაფიზ მეჰმედი მუეძინი სოხუმის ციხის ამჟამად.
მწირი მლოცველი იბრაჰიმი მუეძინი სოხუმის გარეთა მხარისა ამჟამად.
მწირი მლოცველი იბრაჰიმი მუეძინი სოხუმის გარეთა მხარისა ამჟამად.
მწირი მლოცველი ალი და კაბილ იმამი და ხატიბი ჯამესი სოხუმის ციხისა ამჟამად.
მწირი მლოცველი ალ ჰაჯ მეჰმედ იმამი და ხატიბი ჯამესი სოხუმის ციხისა ამჟამად.
მწირი მლოცველი აბდურრაჰმანი ვექილი და ხატიბი ჯამეს იმამი სოხუმის ციხისა ამჟამად.
მწირი მლოცველი მეჰმედი ემინი მოლა ჯამესი სოხუმის გარეთა მხარისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი აჰმედი ვექილი, დიზდარი სოხუმის ციხისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი მუსტაფა გონულიანი სოხუმისა ამჟამად.

1 1195 წლის 15 შვიალი – 4. 10. 1781 წელი.

თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედი სარდალი გონულიანებისა სოხუმში ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი 99 სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი აბუბექრი ალამდარი 99-ში სოხუმში ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინ ვექილი ჯამესი 99-ში სოხუმში ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი აბდარრაჰმანი სერ-ოდა 99-ში სოხუმში ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედი სერ-თობჩი ვექილი სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი ჰასანი ჩაუში ვექილი სარჰიე სოხუმისა ამჟამად.
თქვენი მონა-მორჩილი იბრაჰიმ ვექილი.

სოხუმის ციხეში მოხვედრილი პეტიცია: ულემებისა, კეთილისმყოფელთა /სულეიმას/ სახელმწიფო და ტერიტორიალური ჯარისკაცებისა, ციხის სხვა მაცხოვრებელთა ღარიბებისა და უძლურთა შესახებ. შემცველი ჭეშმარიტებისა იმასთან დაკავშირებით, რომ აღნიშნული ციხე – ეს კუნძულია, რომელიც მდებარეობს შავი ზღვის ბოლოს, გიაურ აბხაზებს შორის, შორ მანძილზე ტრაპიზონისა და ყირიმისაგან. გემები და ნავები იქ არ მოდიან, აღნიშნული მათი მოსვლა გამიზნულია რამდენიმე განსაზღვრული დღეებით. და ამ სპეციალური ჯამის მოლოდინში, მოხუცები და ახალგაზრდები განიცდიან დიდ სიძნელეებს. აუწყონ მათ რაიმე, ჩვენმა მაღალმა ბატონებმა, კეთილ ინებეს დაუბრუნონ სიცოცხლე ყველა ღატაკს. მისცენ მათ ფქვილი რომელსაც ითხოვდნენ. პროვიანტის სხვა სახეობებთან შედარებით. ეს იყო მათი ყოველდღიური საზრუნავი. კეთილინებეს სასწრაფოდ აღეკვეთათ შიმშილობა. კეთილინებონ კიდეე კეთილი საქმე, გამოიჩინონ გულკეთილობა. მზრუნველობა ციხის მოსახლეობისადმი უწყლოობის სალიკვიდაციოდ. ციხის შიგნით, ახლო-მახლო ციხის შემოგარენში არ იყო სასმელი წყალი. იგი იყო მხოლოდ მდინარეში. და როდესაც შეწყნარებულ იქნა /მდინარიდან სასმელი წყლის გაყვანის თაობაზე/ გამოვლენილ იქნა გულითადობა 'და მზრუნველობა. ამ საქმის შესრულება მიენდო გალერის მეთაურებს: აბდულკადირ-ბეგსა და კასიმ ბეიზადე მუსტაფა ფაშას. ხარჯების დასაფარავად და ჯებირების ასაშენებლად სახელმწიფო ხაზინის მხრით ნაწყალობევ იქნა ხუთი ქისა ფული. 1142 წელს[1] მოვიდნენ. ამოთხარეს ორმოები, ააშენეს ჯებირები და გაიყვანეს აღნიშნული წყალი ციხეში. გადაკეტეს რა ჯებირები სამმაგი მავთულხლართებით. მათ არ დაფარეს დამბა კირით, სხვა სამაგრითა და ქვებით, ისე უბრალოდ გაავსეს მიწით. ამიტომ სასმელი წყალი გადიოდა ციხეში 45 დღის განმავლობაში. მაგრამ ჯებირი, რამდენადაც არ იყო გამაგრებული, აფხაზმა გიაურებმა მოიყვანეს თავიანთი გაიძვერა შემავიწროებლები. და წყალი მთლიანად იქნა გადაჭრილი და დღემდე სასმელი წყალი არ არის. ციხის მოსახლეობა წმინდა რამაზანის დღეებში და სხვა დროშიც სეამს მარილიან მლაშე წყალს დიდება მაღალ ალაჰს, ამჟამად ციხე საესეა მოსახლეობით, ქალებითა და ბავშვებით. მოსამზადებელ სკოლაში ამჟამად 60 მეტი ჩვენი

1 1142 წელი – 27. 7. 1729 – 16. 7. 1730 წელი.

ბიჭებია. და ყველანი ისინი წარმოთქვამდნენ ერთხმად ლოცვას დიდებული ფადიშაჰის სახელმწიფოსათვის. რაც სავსებით გასაგებია ღმერთისათვის. ყველასათვის გასაგებია, რომ თუ უხვი და ძლიერი ბუნებრივი წყლისთვის პლატინა თუ იქნება აშენებული კირით, სხვა სამაგრით ქვებით და დამბა იქნება გამაგრებული ხლართებითა და ბეტონით, იგი საუკუნის მიწურულამდე არ დაინგრევა. ამ საქმისთვის იყვნენ განწესებულნი გალერის მეთაურები, მიიღეს რა მათ ეს სამუშაო ტყვეებს დაეკალათ და არ მიიზიდეს ამ საქმეში მუშები, და როგორც უკვე იყო ამაზე საუბარი, არ მიიღეს ზომები გასამაგრებლად აუცილებელი მნიშვნელოვანი ადგილების მშენებლობისათვის. მათ ეს იმისათვის გააკეთეს, რომ არ დაკარგონ საქმე და ხაზინისგან მიღებული ფული და ააგეს ისე, როგორც ეს ზემოთაა აღწერილი. რომელიც მთლიანად იქნა დანგრეული ქვემძრომი აფხაზი ყაჩაღების მიერ. წყალი შეწყდა. რის შედეგაც ჩვენ ვიმყოფებით გაჭირვებულ მდგომარეობაში. /ამავე დროს ცნობილია/ რომ ვიმსახურებთ მოწყალებას და მოგახსენებთ, რომ თუ რა ბედნიერების საყრდენზე ვიმყოფებით, გთხოვთ, თქვენ კეთილ ინებოთ და გაგვიწიოთ ჩვენ სიკეთე.

1. თქვენი მონა-მორჩილი ისმაილი, მეთაური სეკბანთა პირველი როტისა, ხსენებულ ციხეში ამჟამად.
2. თქვენი მონა-მორჩილი ალი, მეთაური სეკბანთა მეორე როტისა, ხსენებულ ციხეში ამჟამად.
3. თქვენი მონა-მორჩილი აჰმედი, დივიზიის მეთაური მარცხენა ფალანგისა, ხსენებულ ციხეში ამჟამად.
4. თქვენი მონა-მორჩილი აბუბექრი, მარჯვენა ფალანგის მეთაური დივიზიისა, ხსენებულ ციხეში ამჟამად.
5. თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედი, სოხუმის ციხის დიზდარი ამჟამად.
6. თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედ აღა იანიჩრებისა, სოხუმის ციხის დაცვაში ამჟამად.
7. ოსმალეთის იმპერიისათვის მლოცველი აჰმედი, სოხუმის ციხის მუფტი ამჟამად.
8. თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინ ქეთხუდა, ზემოხსენებული ციხის პირველი მუსტაფაზი.
9. თქვენი მონა-მორჩილი ალი ქეთხუდა მარცხენა ჯამაათისა, ხსენებულ ციხეში ამჟამად.
10. თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინი ქეთხუდა მარჯვენა ჯამაათისა, ზემოხსენებულ ციხეში ამჟამად.

11. თქვენი მონა-მორჩილი აჰმედი ქეთხუდა მუსტაფაზების ჯამაათისა, ზემოხსენებულ ციხეში ამჟამად.
12. თქვენი მონა-მორჩილი სულეიმანი,თოფჩიების აღა,ზემოხსენებულ ციხეში ამჟამად.
13. თქვენი მონა-მორჩილი აჰმედ აღა, ზემოხსენებულ ციხეში ამჟამად.
14. თქვენი მონა-მორჩილი ილ ჰაჯ აბდალლაჰი აზაბანთა აღა, ზემოხსენებულ ციხეში ამჟამად.
15. თქვენი მონა-მორჩილი მუსტაფა ვექილი ხარჯი, ზემოხსენებულ ციხეში ამჟამად.
16. თქვენი მონა-მორჩილი იბრაჰიმი, ვექილი ხარჯი 6, სოხუმის ციხეში ამჟამად.
17. თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედი, ვექილი ხარჯი, ჯამაათი 99 სოხუმის ციხეში ამჟამად.
18. თქვენი მონა-მორჩილი იბრაჰიმი, ჯებეჯიანების ოდა ბაში, ხსენებულ ციხეში ამჟამად.
19. თქვენი მონა-მორჩილი აჰმედი, ოდა ბაში, ხსენებულ ციხეში ამჟამად.
20. თქვენი მონა-მორჩილი მუსტაფა, ოდა ბაში ჯამაათისა 6, სოხუმის ციხეში ამჟამად.
21. თქვენი მონა-მორჩილი ალი, ოდა ბაში ჯამაათისა 99, ხსენებულ ციხეში ამჟამად.
22. თქვენი მონა-მორჩილი ოსმანი, ჩაუში პირველი, სოხუმის ციხეში ამჟამად.
23. თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინ ჩაუში მარჯვენა ფრთისა, ზემოხსენებულ ციხეში ამჟამად.
24. თქვენი მონა-მორჩილი იუსუფი ჩაუში მარცხენა ფრთისა, ხსენებულ ციხეში ამჟამად.
25. თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინ ქეთხუდა თული სოხუმის ციხეში ამჟამად.
26. თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედი სერბოლუქი ჯამაათისა მარცხენა ფრთისა ხსენებულ ციხეში ამჟამად.
27. თქვენი მონა-მორჩილი ომერი სერ ბოლუქი ჯამაათისა ხსენებულ ციხეში ამჟამად.
28. თქვენი მონა-მორჩილი ჰალილი სერ ბოლუქი მუსტაფაზებისა, სოხუმის ციხეში ამჟამად.
29. თქვენი მონა-მორჩილი ხანდაკისა იუსუფი ჯარისკაცი ხსენებულ ციხეში ამჟამად.
30. თქვენი მონა-მორჩილი დაუდი ჯარისკაცი მეციხოვნე ხსენებულ ციხეში ამჟამად.

31. თქვენი მონა-მორჩილი ალი, მეორე ჯარისკაცი ხსენებულ ციხეში ამჟამად.
32. თქვენი მონა-მორჩილი სულეიმან ჯარისკაცი თული ხსენებულ ციხეში ამჟამად.
33. თქვენი მონა-მორჩილი მუსტაფა, პირველი ჯარისკაცი ხსენებულ ციხეში ამჟამად.
34. თქვენი მონა-მორჩილი ჰალილი, მარცხენა ჯარისკაცი ხსენებულ ციხეში ამჟამად.
35. თქვენი მონა-მორჩილი მაჰმუდი, მარჯვენა ჯამაათის ჯარისკაცი ხსენებულ ციხეში ამჟამად.
36. თქვენი მონა-მორჩილი მაჰმუდი მარჯვენა ჯამაათის ჯარისკაცი ზემოხსენებულ ციხეში ამჟამად.
37. თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედი, ჯებეჯიების აღა ზემოხსენებულ ციხეში, უმაღლესი სამეუფეო კარისა ამჟამად.
38. თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედ თულის აღა, უმაღლესი სამეუფეო კარისა, ზემოხსენებულ ციხეში ამჟამად.
39. თქვენი მონა-მორჩილი სულეიმანი, უმაღლესი სამეუფეო კარის მეექვსე ჯამაათის ჩორბაჯი ამჟამად.
40. თქვენი მონა-მორჩილი ჰასანი, მეშვიდე ჩორბაჯიების აღა, უმაღლესი სამეუფეო კარისა ამჟამად.
41. მე აჰმედ ეფენდი მლოცველი მონა შეიხი და ხატიბი მეჩეთისა სოხუმის ციხეში ამჟამად.
42. მე მონა მლოცველი იბრაჰიმი ჰაფიზი მეჩეთისა სოხუმის ციხეში ამჟამად.
43. მე მონა მუსტაფა ხალიფა, მეუძინი მეჩეთისა სოხუმის ციხეში ამჟამად.

სწორია !

თელხისის საფუძველზე შესაბამის ადგილზე იქნეს რეგისტრირებული და პატიოსანი ბრძანება დაიწეროს, სწორია 145 წლის 28[1] რები-ულ ეეელი

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ რამდენადაც სოხუმის ციხეს არსებითად არ გააჩნია სასმელი წყალი, ციხის მცხოვრებნი განიცდიან სასმელი წყლის საჭიროებას, ამის გამო დროულად იქნა მიზანშეწონილად ცნობილი ზემოხსენებულ ციხეში გაიმართოს ახლო ნახევარი საათის სავალ მანძილზე არსებული მდინარიდან, რომელსაც ეწოდება სუხუმ-ხაკი, გაიყვანონ ხსენებულ ციხემდე, ისე რომ ციხისგან არც თუ ისე შორს დაცემულიყო ზღვაში, ამისათვის საჭირო იყო გაეთხარათ არხი, ზოგიერთი ადგილების აუცილებლობის გამო ამ წყლის გზას მისცენ მტკიცე გზა, გამოიყენონ გასამაგრებელი ნივთები და კირი, გაამაგრონ სანაპირო შემაერთებელი დანადგარებით, ამ საქმის შესრულება, დანახარჯით 2500 ყურუშით, ამას წინათ დაევალა საზღვაო ფლოტის ერთ-ერთ მეთაურს, აბდულკადირ ფაშას, სახელმწიფო ხაზინის აღნიშნული თანხით დაფინანსების შესახებ, ცნობა იქნა მიწოდებული მთავარი საფინანსო განყოფილების მიერ, ამასთანავე, იმის გამო, რომ ჯებირები აღნიშნული მდინარისა არ იყო სათანადოდ მყარად გაკეთებული და გამაგრებული, ზოგიერთი ადგილები, რომლებიც ცუდად იყო დაკავშირებული ერთმანეთთან და ამჟამად მდინარის დინება ხსენებულ ციხეში მთლიანად შეწყდა, ციხის მოსახლეობა წყალთან მიმართებაში რჩება გართულებულ მდგომარეობაში, აქედან გამომდინარე, მოგახსენებენ თქვენ, რომელიც იმყოფებით ფოთის დაცვის მეთაურად, რომელსაც გაქვთ უფლება მონიჭებული დაამყაროთ წესრიგი ისეთ ადგილებში, თქვენი მსახური ჰაჯი ხალილ ფაშა და სოხუმის ყადი და აგრეთვე ციხის მაცხოვრებელნი მოგმართავენ თქვენ პეტიციით და ლოცულობენ მათზე, უარი არ ეთქვათ მათ თხოვნაზე-გაურემონტონ, რაც სჭირდებათ გასარემონტებლად-ხსენებული წყლის არხი, თუმცა ეს რემონტი იქნება საბაბი ციხის მცხოვრებთა კეთილდღეობისა, საჭიროა აღინიშნოს, რომ არც თუ ისე დიდი ხნის წინ არსებითად ხელახლა იქნა ჩატარებული რემონტი აღნიშნულ ციხეში დასალევი წყლის გასაყვანად, რისთვისაც დაიხარჯა

1 1145 წლის 28 რები ულ-ეეელი – 18. 9. 1732 წელი.

2500 ყურუში ყოველგვარი დადებითი შედეგების გარეშე, ამასთანავე, როგორც თქვენ ინებებთ იცოდეთ, რემონტი ჩატარდება მიზანსწრაფულად, უმნიშვნელო განსხვაეების ფარგლებში, ამჟამად ეს ღონისძიება განხორციელდება თქვენი მონა-მორჩილის უშუალო მონაწილეობით. ზემოხსენებულ უფროსს, სამუშაოების დამთავრებისას ხაზინასთან ექნება შესაბამისი ზომიერი ხარჯები. ციხე, რომელიც საჭიროებს შეკეთებას, ზოგან წყლის არტერიისა, ჩქარა მისგან მოსალოდნელი მზრუნველობა და მეცადინეობა, შესძლებს მინიმალური ხარჯებით დაამთავროს რემონტი, ამ სამუშაოების დამთავრების შემდეგ შესაფერისი ზომები ხარჯებისა იქნება დაყენებული და გადაწყვეტილი, შარიათის მონაწილეობით და გატარდება დავთარში და შარიათის აქტში და ყველაფერი ეს გაიგზავნება, იგი იქნება დაყვანილი შარიათის უმაღლესი პირობით და გაფრთხილებული იქნება და თავი იქნება შეკავებული მუსლიმური ხაზინის დანაკარგებისაგან, რომ ყველაფერი ყოფილიყო ფიქსირებული შესაბამის ადგილას ,და რომ გამოვიდეს შესაბამისი უმაღლესი ბრძანება, ამასთან ერთად ნება და განკარგულება ეკუთვნის მის უდიდებულესობას, ყოველისმძლესა და ჩემს კეთილი გულის მქონე სულთანს.

№55

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

უმწეო მლოცველის მოხსენება უმაღლესი ბედნიერების კარისადმი ისაა, რომ ქიფლი ელ ჰაჯ ჰასან კაფუდანი იბნ ბილალის სახელწოდების პირი რეისად და ვექილად იქნა განმარტებული. საბეგო გემით, ფოთის ციხისკენ პროვიანტი იქნა გაგზავნილი. უკან დაბრუნებისას. დიდ ქარიშხალში მოყვნენ და დიდი ზარალი განიცადეს. იძულებული გახდნენ ამასრას ციხის ნავსადგურში თავი შეეფარებინათ. მოსალოდნელი უბედურების გამო სამჯერ ღუზა ჩაუშვეს. სამი დღე და სამი ღამე ზღვაში დარჩნენ. სხვა ალამი რკინის გემს შემოაფხრიწეს. ხსენებული ციხის სიახლოვეს – ხმელეთზე გადავიდნენ. რადგანაც დახოცილები იყვნენ. ამ საწყლებმა ხსენებული გემის გემბანზე მოახერხეს ასვლა.. რადგანაც მაყურებლის როლში იყვნენ, ფაქტიურად ხსენებული გემი გაანადგურეს. მას შემდეგ რაც მაყურებლის როლში იყვნენ, იქ დარჩენილი ტვირთი: ორი ინგლისური ზარბაზანი ერთი ლაფეტიანი და ერთი ულაფეტო, ოთხი ცხვრის მოსართავი, ხსენებული ციხის დიზდარი მეჰმედ აღას ამანათი აღმოჩნდა, ამის შემდეგ ეს დიდი იალქანი ჯექლუვა და დირექი დაიმსხვრნენ. ნაწილი ხალხს ერგო, მაფდერე, ფოლკუნი და სამი იალქანი ხსენებული ილ ჰაჯ ჰასან კაფუდანის მფარველობაში აღმოჩნდა. იგი შესწავლილ და აღწერილ იქნა. აჯა ვედრება ბედნიერების კარისადმი ისაა, რომ არზა გაიცა. აწი ფირმანი სახელმწიფოსია. დაიწერა ხეირიანი საფარის ხუთს, წელი 1137.[1]

მთავარ მოანგარიშესთან იქნეს რეგისტრირებული.
ანგარიში, 25 საფარი, წელი 1137.[2] ახალი დავთრით, წელი 1136[3]. რეგისტრირებულია.

1 1137 წლის საფარის ხუთი – 25. 10. 1724 წელი.
2 1137 წლის 25 საფარი – 13. 11. 1724 წელი.
3 1136 წელი – 1. 10. 1723. – 19. 9. 1724 წელი.

№56
ის /ალაჰი/ შეეწიოს

უმწეო მლოცველის მოხსენება უმაღლესი ბედნიერების კარისადმი ისაა, რომ ქიფლი ელ ჰაჯ ჰასან კაფუდანი იბნ ბილალის სახელწოდების პირი რეისად და ეექილად იქნა განმარტებული. საბეგო გემით, ფოთის ციხისკენ პროვიანტი იქნა გაგზავნილი. უკან დაბრუნებისას. დიდ ქარიშხალში მოყვნენ და დიდი ზარალი განიცადეს. იძულებული გახდნენ ამასრას ციხის ნავსადგურში თავი შეეფარებინათ. მოსალოდნელი უბედურების გამო სამჯერ ღუზა ჩაუშვეს. სამი დღე და სამი ღამე ზღვაში დარჩნენ. სხვა ალამი რკინის გემს შემოაფხრიწეს. ხსენებული ციხის სიახლოვეს – ხმელეთზე გადავიდნენ. რადგანაც დახოცილები იყვნენ. ამ საწყლებმა ხსენებული გემის გემბანზე მოახერხეს ასვლა.. რადგანაც მაყურებლის როლში იყვნენ, ფაქტიურად ხსენებული გემი გაანადგურეს. მას შემდეგ რაც მაყურებლის როლში იყვნენ, იქ დარჩენილი ტვირთი :ორი ინგლისური ზარბაზანი ერთი ლაფეტიანი და ერთი ულაფეტო, ოთხი ცხვრის მოსართავი, ხსენებული ციხის დიზდარი მეჰმედ აღას ამანათი აღმოჩნდა, ამის შემდეგ ეს დიდი იალქანი ჯექლუვა და დირექი დაიმსხვრნენ. ნაწილი ხალხს ერგო, მაფდერე, ფოლკუნი და სამი იალქანი ხსენებული ილ ჰაჯ ჰასან კაფუდანის მფარველობაში აღმოჩნდა. იგი შესწავლილ და აღწერილ იქნა. აჯა ვედრება ბედნიერების კარისადმი ისაა, რომ არზა გაიცა. აწი ფირმანი სახელმწიფოსია. დაიწერა ხეირიანი საფარის ხუთს, წელი 1137.[1]

ცარიელი ამასრას ციხის დიზდარი – მეჰმედი.
რკინის სამი მოსასხამი ზღვიდან ხმელეთზე გადაიტანეს. მოსახლეობისააო. იგი ამასრას დიზდარმა და სხვა საჭირო ოთხმა პირმა გაიყო. სხვა ზარბაზანი და საჭურველი და პროვიანტი დედაქალაქში მოვიდა. გემი და სხვა ძირითადი ნივთები გაიგზავნა.

1 1137 წლის საფარის ხუთი – 25. 10. 1724 წელი.

თქვენი უმორჩილესი მლოცველის არზა უმაღლესი სამეუფეო კარის ბედნიერებისადმი ისაა, რომ გონიოს სანჯაყი, მისი კაზას ულემა, სულეიჰა, ვაიზი, ხატიბი და სხვა მსახურები ამრიგად კანონიერად, მოწყალებით პასუხს იძლეოდნენ, რომ შავი ზღვის სანაპიროზე არსებული ფოთის ციხე ამ პერიოდში დაცული და ხელუხლებელი რჩებოდა, იგი ყოველთვის იყო საქმიანი და მიზანსწრაფულის მფლობელი, უღალატო ხალხით იყო დასახლებული, ვინც არ უნდა ყოფილიყო მისი მცველები მხოლოდ ქებას იმსახურებდნენ, აბაზა მეჰმედ ფაშას პიროვნება მზაკვრობით იყო ცნობილი, რადგანაც, იგი გაბრწყინებული და კმაყოფილი იყო, ამოქმედდა, შეუფერებელი თავდავიწყებით, საწინააღმდეგო ძველი მეთოდებით, სასულთნო ბრძანებების მიმართ მორჩილებით იყო, ჩვენი სანჯაყის მუქათაას პროდუქტების ხსენებული მუთეველი გახდა, შემოსავლიდან, ახალციხისა და არზრუმის საბაჟოებიდან რაც ხელზე არ იყო იმას ეძებდა, ფოთის ციხის ადგილობრივ აღათაგან, ძველი მუქათაათაგან და ბაჟებიდან გადასახადი რადგანაც იყო, საერთო რაოდენობიდან, ყოველგვარი მიზეზის გარეშე მის დახარჯვას ესწრაფოდა, შემდეგ ამას წინათ, ფოთის, ციხისძირისა და ბათუმის მხარისკენ ბოძებული სამეუფეო ბრძანება, სახელმწიფო ქონებად გამოცხადდა, გზაზე მტრობის გამოელენისას, ციხის კარები დაიკავეს და მის გარეთ ძალით დაბანაკდნენ, ფოთის ციხის სანახებში მყოფი ქართველი ქაფირები ხსენებულ ციხეში მგზავრობის დროს, მისი მფლობელნი გახდნენ, მოსახლეობა დააკავეს, ჯაბახანა, პროვიანტი რადგანაც შიგ არ აღმოჩნდა, მისი დაცვა და შენახვის შესაძლებლობა აღარ გაგვაჩნდა, ამასობაში ხსენებულ ფოთის ციხეში მყოფ ჯარისკაცებს შვებულება ებოძათ, ჯარიმისა და აჯანყების საბაბით, თუ მათი დასჯა არ იქნებოდა მიზანშეწონილი, დამნაშავეები ფოთის ციხის მაცნეები იქნებოდნენ, მათ შესაძლებლობა მიეცემოდათ, ფოთის ციხის ჰაფიზი, მუდებირი, და მათი პიროვნული ღირსებანი, სიმტკიცე ადგილობრივი მოსახლეობისა, მუსტაფა ფაშას ჯარისკაცებს მოეთხოვებოდათ, თანახმად მზადყოფნისა, თქვენი უმორჩილესი მლოცველის არზა სამეუფეო კარის ბედნიერებისადმი გადაწყვეტილია, ილ-ჰაჯის გადაწყვეტილებით დადგინდა, რომ ფეხთა მტვერს არზა ებოძა, და გადაწყვეტილება იქნა მიღებული, აწი ბრძანება და ფირმანი ღვთისაა, დაიწერა, 1201 წლის ჯემაზი ულ-ევველის მიწურულს,[1]

მონა ღვთისა ქვეყნის მფარველისა,
ალი ალ თალიბი გონიოს კაზასთან ახლოს, ბათუმს ამჟამად.

---

1 1201 წლის ჯემაზი ულ-ევველის მიწურულს – 20. 1. 1787 წელი.

ჩემო ბედნიერო მოწყალეო ბატონო

ამას წინათ ფოთის ციხე წყეულ რუსებს გარემოეცვათ. და როდესაც ავიწროებდნენ. რამდენიმეჯერ ჩექდირის გემებით ხსენებულ ციხეში ხალხი გაწყვიტეს. გარკვეული რაოდენობის ხალხი რადგანაც წინააღმდეგობას უწევდა. ხმელეთით გამუდმებით თავიანთი ცხენებით თავით ფეხებამდე იყვნენ შეიარაღებულნი, რადგანაც ურიცხვი ხალხი დაეკარგეთ. მათ სოხუმზე მიიტანეს იერიში და იქ დაიხრჩენენ. წყეულებისადმი მიყენებული შეურაცხყოფა მთლიანად დავთრებშია რეგისტრირებული. ბედნიერების დედაქალაქთან ორგანიზებულად იქნა მოლაპარაკება გამართული უპირველეს ყოვლისა ხალხთან,მთელ ჯარისკაცებთან მტრობა, ვერაგობა და შურისძიება რადგანაც იყო. ყაბარდოს ბეგებთან ჩვენი მეგობრობა ჯარისკაცთა მიერ მერამდენედ იქნა აღწერილი. მათ შორის მოხდა მოლაპარაკება. ეს წყეულები პროდუქტებს ხელს ყოფდნენ. რასაც მოახელებდნენ, იმასაც ჯარისკაცებისთვის ზედმეტ არზებს ადგენდნენ. იღებდნენ და შურს იძიებდნენ. მათ მიერ ხელყოფა პროდუქტებისა აშკარაა,ისინი ამის მიხედვით იქნენ განხილულნი. მფლობელთა განკარგულებანი წესრიგში იქნა მოყვანილი. თქვენი მონა-მორჩილი ეფენდი.

ხანდაკის ოჯახთა ჯარისკაცების სია:

მეჰმედ აბდულაჰი – ხანდაკის აღა, დღიური – 50
სულეიმან ოსმანი – ქეთხუდა დღიური – 20
იბრაჰიმ ჰალილი – ალამდარი – დღიური – 15
იუსუფ აბდულა – ჩაუში – დღიური – 15
აჰმედ მეჰმედი – დღიური – 10
ოსმან ალი – დღიური – 10
აბდულლაჰ აბდულლაჰი – დღიური – 10
სულეიმან აბდულლაჰი – დღიური – 10
მურთაზა აბდულლაჰი – დღიური – 10
ჰუსეინ მეჰმედი – დღიური – 10
ჰასან აბდულლაჰი – დღიური – 10
ჰალილ ჰასანი – დღიური – 10
სულეიმან ალი – დღიური – 10
იბრაჰიმ ჰასანი – დღიური –10
ოსმან ჰალილი – დღიური – 10
მუსტაფა აბდულლაჰი – დღიური – 10
აბდულლაჰ სულეიმანი – დღიური – 10
სეიდ მეჰმედ ილ ჰაჯ ალი – დღიური – 10
ჰუსეინ აბდულლაჰი – დღიური – 10
იუსუფ აბდულლაჰი – დღიური – 10

აღნიშნული 20 პირის დღიური, დაჯამებული ჩაბარდა – 360. ზემოთაღნიშნული ბეშლუიანი ეველისა და ბეშლუიანი სანი – 30-30 ჯარისკაცით შემოწმებულ იქნა და სახეზე აღმოჩნდნენ. აღწერილი დღიურები, აღების, ოფიცრების, ხსენებული ჯარისკაცების დღიურები – 360-360 ახჩას შეადგენს, აღაც 20 ჯარისკაცით სახეზეა და რადგანაც სამსახურს ასრულებენ მათაც დღიურები 260 ახჩა აქვთ. ხსენებულ ციხის დაცვაში აღნიშნული დღიურების ნაკლებობა არსებული წესით არ შეიძლება. რადგანაც ჯარისკაცებისთვის ფინანსების სასწრაფო აუცილებლობა არსებობს, ჩვენმა ბედნიერმა, მოწყალე ბატონებმა ვრცელი დავთრები შეადგინეს. და სახელმწიფოს სატახტოს ფეხთა მტვერს გაუგზავნეს. როდესაც მაღალი სახელმწიფოს საზედამხედველომ განკარგულება გასცა, ზემოხსენებულთა სახელები და დღიურები სრულად შეეიდა წერილობით განკარგულებაში, და მათ ხელზე გასაცემი საფადიშაჰო ბერათის,

თქვენი ჯარისკაცებისათვის გაგზავნის წერილობითი ბრძანების საკითხზე, ბრძანება და ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო ბატონო სულთანო. თქვენი მონა-მორჩილი მუსტაფა, სოხუმის ციხის მშენებლობის ემინი.
1140 წლის 10 ჯემაზი ულ-ეველი. [1]
გაცემული ფირმანი ველზე იყოს რეგისტრირებული!

სოხუმის ციხეში ხსენებული ჯამაათების ჯარისკაცთა აღწერის, აღნიშნული ციხის მშენებლობის ემინის – მუსტაფა აღას შემწეობით ხელახლა აღწერისა და შეჯამების შესახებ, ხსენებული მუსტაფა აღას ცნობის, თელხისისა და მაღალი ფირმანის საფუძველზე ბრძანება გაიცა 1139 წელს.[2]

ბრძანება გაიცა 1139 წლის 3 რები ულ-ეველს.[3] ბეშლუიანი ეველის ჯარისკაცთა ჯამაათი.
ჯარისკაცები – 20.
ბეშლუიანი სანის ჯარისკაცთა ჯამაათი.
ჯარისკაცები – 20.
ხანდაკის აღას თანამდებობის ჯარისკაცთა ჯამაათი.
ჯარისკაცი – 15.

აფხაზეთის სანაპიროზე ხელახლა აშენებული სოხუმის ციხის დასაცავად ბეშლუიანი ეველი და სანი და ხანდაკის ჯარისკაცები სულ არ იმყოფებიან, რადგანაც აუცილებელი იყო მისი ხელახალი აგება, სოხუმის ციხის მშენებლობის ემინის – მუსტაფას, იმატოს მისმა სიდიადემ, ხელშეწყობით, ბეშლუიანი ეველის ჯამაათის აღას და ოფიცრებით 20 ჯარისკაცით და, ბეშლუიანი სანის ჯამაათის აღათი ოფიცრებთან ერთად სულ 20 ჯარისკაცია, ხანდაკის ჯამაათით აღათი და ოფიცრებთან ერთად, სულ 15 ჯარისკაცია. განახლების შემდეგ სამი ჯამაათი იქნა აღწრილი და ხსენებული ციხის დასაცავად მათი გამწესებისა და დანიშვნის შემდეგ, ბერათების საბოძებლად მათი სახელები დავთარში იქნეს ჩაწერილი და ნაბრძანებ იქნა ბედნიერების დედაქალაქში გაიგზავნოსო.

სოხუმის ციხის მშენებლობის ემინის – მუსტაფა აღას პასუხი გასცეს. და გაცემული პატიოსანი ბრძანება დავთარშია რეგისტრირებული. ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, კეთილისმყოფელო სულთანო.
1140 წლის 18 რეჯები.[4]

---

1 1140 წლის 10 ჯემაზი ულ-ეველი – 24. 12. 1727.
2 1139 წელი-29.8.1726-18.8.1727.
3 1139 წლის 3 რები ულ-ეველი – 29. 10. 1726.
4 1140 წლის 18 რეჯები – 1. 3. 1728.

ხსენებული დავთარი

ჯამაათი ჯარისკაცები	დღიური
I	50 აღა
I	25 ქეთხუდა
I	20 ალამდარი
I	20 აზაბი
I	20 სერ ოდა
I	20 ჯარისკაცი

ჯამაათი ჯარისკაცები	დღიური
I	30 აღა
I	15 ქეთხუდა
I	8 აზაბი
I	8 სერ ოდა
I	8 ჩაუში
I	7 ჯარისკაცი

სუგუჯუკის ციხის ხანდაკის ჯარისკაცია,ფოთის ბეშლუიანების დღიური ხელფასები ასეთია. ხანდაკის ჯარისკაცები დავთარში რეგისტრირებულია. სუგუჯუკის ციხის ხანდაკის ჯარისკაცთა დღიურებიც ასეთია. ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო სულთანო.

ამ დაეთრის თანახმად ჯარისკაცები, და დღიურები და წლიური სარგოები ამ რაოდენობით იყოს. დასაანგარიშებლად დღიურები უწინდელ დღიურებს შეუდარეთ. თუ ზედმეტი იქნება აღრიცხეთ და გააგზავნეთ.

სოხუმის ციხის მცველის – ახალი ხანდაკის ჯარისკაცების, ბეშლუიანი ეველისა და სანის ჯარისკაცთა სარგოს შესახებ, რომლებმაც ხსენებული ციხის ბინა-ემინის – მუსტაფა ალის მეშვეობით,დიდებული ბრძანება გამოვიდა,ხელახლა აღწერილ იქნა. იგი ბეჭდიანი დავთრისა და ბრძანების თანახმად ზემოხსენებულს ებოძა.

ბუშლიანი ეეელის ჯამაათი

ჯარისკაცები	დღეში
I	50 აღა
I	20 ქეთხუდა
I	15 ალამდარი
I	15 ჩაუში

4	100	
26	260	ჯარისკაცები, თითოეულს 10-10 ახჩა
30	360	

ბუშლიანი სანის ჯამაათი

ჯარისკაცები	დღეში
I	50 აღა
I	20 ქეთხუდა
I	15 ალამდარი
I	15 ჩაუში

5	100	
27	260	
30	360	ჯარისკაცები, თითოეულს 10-10 ახჩა

ხანდაკის ჯარისკაცთა ჯამაათი

ჯარისკაცები	დღეში
I	50 აღა
I	20 ქეთხუდა
I	15 ალამდარი
I	15 ჩაუში

6	100	
28	160	
30	260	ჯარისკაცები, თითოეულს 10-10 ახჩა

ჯამი	ახჩა
ჯარისკაცები – 80	დღეში : 980

წელიწადში ახჩა – 346920

ამ დავთრის თანახმად, სოხუმის ციხის ბინა-ემინის მუსტაფა

აღას მეშვეობით ხელახლა აღწერილი ბეშლუიანი ეველი და სანი და ხანდაკის ჯარისკაცების სამი ჯამაათის 80 ჯარისკაცი, 980 ახჩა დღიურით, წლიური სარგო, სამი იუქი, 56920 სარგოა. ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო სულთანო.

1145 წლის 25 რეჯები.[1]

1 1140 წლის 25 რეჯები – 8. 3. 1728.

დავთრის მიხედვით, საფადიშაჰო ბერათით სოხუმის ციხეში მცველებად დანიშნულია ხუთი ადგილობრივი ოჯახი: მარჯვენა და მარცხენა მუსტაფაზი, აზაბისა და თოფჩის ოჯახები და ჯარისკაცები საკმარისი არაა. ხსენებული ციხის დაცვაში რეალური ვითარების შესახებ 1139 წელს[1] მაღალ სახელმწიფოს არზა და ცნობა გაეგზავნა. მაღალი სახელმწიფოს წერილობითი ბრძანებით, ხსენებული ციხის განახლებული დაცვისათვის დაინიშნა ბრძანებით: 3 ადგილობრივი ოჯახი: ბეშლუიანი ეველი – 30 ჯარისკაცით, ბეშლუიანი სანი – 25 ჯარისკაცით და ხანდაკის აღას თანამდებობისათვის 15 ჯარისკაცით. იგი შემოწმებულ იქნა, სახეზე აღმოჩნდნენ. მათი სახელები დედაქალაქში იქნა გაგზავნილი. თქვენი ჯარისკაცების პასუხად მაღალი ბრძანების ფირმანი მოვიდა. ხსენებული ციხე რადგანაც ამ ქვეყანაში მდებარეობს და მტერი შიგ იმყოფება, მცირე რაოდენობის ჯარისკაცებით დაცვის კარგად ორგანიზება შეუძლებელია. ხელახლა დანიშნული წერილობითი ბრძანებით – სამი ადგილობრივი ოჯახი – პირველი და მეორე ბეშლუიანები 30-30 ჯარისკაცით და ხანდაკის სააღაო 20 ჯარისკაცით იქნა დათვალიერებული და სახეზე აღმოჩნდნენ. დასაცავად გამოყენებული ხსენებულთა სახელების შესახებ დავთარი შედგა და მაღალ ფეხთა მტვერთან /დედაქალაქში/ გაიგზავნა. რადგანაც მაღალი სახელმწიფოს ზედამხედველთა მიერ წერილობითი ბრძანება გამოვიდა, დავთარში რეგისტრირებული ხსენებული ჯარისკაცების სახელები ადგილზე იქნა ჩაწერილი და ხელზე გაცემული საფადიშაჰო ბერათის ჯარისკაცების მხარეს გაგზავნის შესახებ წერილობითი ბრძანება გამოვიდა. სიაში შეტანილ ხსენებულ პირთათვის თქვენი იედი ყულებისაგან მომატების საკითხზე ჩვენს მოწყალე ბატონებს მიეწერათ და ფეხთა მტვერს გაეგზავნა. ბრძანება და ფირმანი ჩვენს ბედნიერ და კეთილისმყოფელ ბატონებზეა.

10 ჯემაზი ულ-ეველი: წელი 1140[2]

აჰმედ აბდულლაჰი – ბეშლუიანი ეველის აღა – დღიური – 50

მუსტაფა სულეიმანი – ქეთხუდა, დღიური – 20

აბდულლაჰ ოსმანი – ალამდარი, დღიური – 15

ჰუსეინ სულეიმანი ჩაუში – დღიური – 15

აჰმედ ჰასანი – დღიური – 10

---

1 1139 წელი – 29. 8. 1726. – 18. 8. 1727

2 10 ჯემაზი ულ-ეველი, წელი 1140. – 24. 12. 1727.

მეჰმედ იბრაჰიმი – დღიური -10
ისმაილ ჰალილი – დღიური –10
ალი ოსმანი – დღიური – 10
მურთაზა აბდულლაჰი – დღიური – 10
ჰალილ ველი – დღიური – 10
აბდურრაჰმან სულეიმანი – დღიური – 10
ოსმან მეჰმედი – დღიური – 10
იუსუფ აჰმედი – დღიური – 10
იბრაჰიმ ველი – დღიური – 10
ჰასან ალი – დღიური – 10
აჰმედ მურთაზა – დღიური – 10
სულეიმან ჰალილი – დღიური – 10
ალი ჰალილი – დღიური –10
მეჰმედ მუსტაფა – დღიური – 10
სულეიმან ჰალილი – დღიური – 10
აბდულლაჰი – დღიური – 10
აბუბექრ ოსმანი – დღიური – 10
ალი მუსტაფა – დღიური – 10
აჰმედ მეჰმედი – დღიური – 10
ჰალილ სულეიმანი – დღიური – 10
მურთაზა მუსა – დღიური – 10
რეჯებ მუსტაფა – დღიური – 10
ჰუსეინ მეჰმედი – დღიური – 10
აჰმედ სულეიმანი – დღიური – 10
ელ-ჰაჯ მეჰმედ სულეიმანი – დღიური – 10
ზემოთ აღწერილი 30 სახელის დღიურია
საერთო ჯამი – ჩაბარდა – 360.
მეორე ბეშლუიანების ჯარისკაცთა სია:
ჰუსეინ აბდულლაჰი მეორე ბუშლუიანების აღა – დღიური – 50
ჰასან აჰმედი ქეთხუდა – დღიური 20.
აბდულლაჰ აბდულლაჰი – ალამდარი – დღიური -15
ჰალილ მუსტაფა ჩაუში – დღიური – 15
იბრაჰიმ ოსმანი – დღიური – 10
მეჰმედ ჰალილი – დღიური – 10
იბრაჰიმი – დღიური – 10
ოსმან ალი – დღიური – 10
აბუბექრ მურთაზა – დღიური -10
აჰმედ სელიმი – დღიური –10
მეჰმედ აჰმედი – დღიური – 10

ჰალილ იბრაჰიმი – დღიური – 10
მურთაზა აბდულლაჰი – დღიური – 10
აბდულლაჰ აბდულლაჰი – დღიური – 10
ველი აბდულლაჰი – დღიური – 10
სულეიმან აბდულლაჰი – დღიური – 10
ჰუსეინ ჰასანი – დღიური – 10
ოსმან აჰმედი – დღიური – 10
ჰალილ იბრაჰიმი – დღიური – 10
იუსუფ სულეიმანი – დღიური – 10
ჰალილ იბრაჰიმი – დღიური –10
იუსუფ სულეიმანი – დღიური – 10
ჰალილ იბრაჰიმი – დღიური – 10
იუსუფ სულეიმანი – დღიური – 10
ჰალილ ოსმანი – დღიური – 10
მუსა აჰმედი – დღიური – 10
აბდულ ალ-ჰაჯ ჰუსეინი – დღიური – 10
ჰალილ აბდულლაჰი – დღიური – 10
აჰმედ მუსტაფა – დღიური – 10
მეჰმედ ჰუსეინი – დღიური – 10
სულეიმან მურთაზა – დღიური – 10
აბდულლაჰ აბდულლაჰი – დღიური – 10
სელიმ სულეიმანი – დღიური – 10
აღნიშნული 30 სახელის დღიური საერთო ჯამი ჩაბარდა – 360.

№61

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

თქვენი უმორჩილესი მლოცველის არზა უმაღლესი სამეფო კარის ბედნიერებისადმი ისაა, რომ ამჟამად ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი ულემა, სულეიჰა, ვაიზი და ხატიბი, უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა აღა, ჯებეჯიები, თოფჩიები, ადგილობრივი ჯარისკაცები, ოდალიები, ოფიცრები, სერდენგეჩთიები, ალამდარები, იამაკები და სუყველა სახეობის ჯარისკაცები შარიათის წინაშე წარსდგნენ. ასე წარმოთქვამდნენ სიტყვებს, ამბობდნენ, რომ ამ ძლევამოსილ საზღვარზე მოწინააღმდეგეთა შორის მყოფი ოთხივე მხარეს ვერაგები იმყოფებოდნენ. მცველ მსახურებს შორის მფლობელები სამართლიანნი და მართალი საქმის მსახურნი იყვნენ, საზღვრის მოსახლეობისათვის აუცილებელი იყო პატიოსანი შარიათის წყალობა და შენდობა, მცველებისათვის სურვილის აღძრა. ჰაჯი შაჰინ ზადე მირმირანი მუსტაფა ფაშა შურითა და ვერაგობით იყო აღსავსე. სამეუფეო ციხის დაცვის შემდეგ იგი წელიწადში ზოგიერთი მომენტების თავის სასარგებლოდ გამოყენებისათვის, სამეუფეო ციხიდან 100 მილის მანძილზე თავისი ადგილსამყოფელოდან ცხოვრობდა, ციხე მიტოვებულ იქნა,ციხის მცველებს დიდი სურვილი არ ჰქონდათ ბედნიერების დედაქალაქიდან გაოცებულნი არ დარჩენილიყვნენ. პროვიანტი, პროდუქტები ღმერთს შეავედრეს, გაიღეს, ზარბაზნები თავისი ადგილსამყოფელოდან გამოიტანეს და სათანადო ადგილებზე დააწყვეს. ნივთები სახელმწიფოსათვის თვალსაჩინო ადგილზე გაიტანეს. რადგანაც ანდერძის მხილველი არავინ იყო, სხვა ადგილობრივი ჯარისკაცების ულუფები და პროვიანტი თვითონ აიღეს და არც ერთ ჯარისკაცს არც ერთი ნამცეცი აღარ მისცეს. ამრიგად, ადგილობრივი ჯარისკაცები დაიფანტნენ და დაიშალნენ,ისინი ძლევამოსილი ციხისაკენ გაემართნენ და მას თავი შეაფარეს. ეს ქაფირები დაიმორჩილეს. მათ ჯერ შეწყალება ითხოვეს, ქაფირთა მხარე აჯანყდა და დაუმორჩილებელნი შეიქნენ. ხსენებული ფაშა ყოველ ბალი იემეზის იარაღს ითხოვდა, არსებითად საყვედურითა და გაბრაზებით იქცეოდა, ტირანიითა და ძალმომრეობით იყო. მათი განადგურების სურვილი ჰქონდა: სანჯაყის ფაკირები და რეაიებიც მას დაუყონებლივ თანაუგრძნობდნენ,მისი ერთგულები იყვნენ. ხსენებული სანჯაყის მოსახლეობის ჯარისკაცები ხსენებული ფაშისა და მისი ძმის საყადოსა და ნაჰიეების მფარველობაში შესვლის

თანახმანი იყვნენ. აღაებმა, ბოლუქ ბაშიებმა ძალით გამოსტაცეს ხელიდან სიცოცხლე გამწარებულებმა, მძიმე მდგომარეობაში მყოფნი სიკვდილს გამოექცნენ და ძლევამოსილი საზღვრის მოსახლეობა გაკოტრებული სადროშოს ჯარისკაცებს თაეს ესხმოდნენ. გონიოს სანჯაყის სოფლებთან აღმართული ბოლუქბაშიები გარეთ გააგდეს და გარეკეს. ხსენებული ფაშა სამეუფეო ციხიდან გამოვიდა და უწინდელი ფოთის მცველის მირ-მირანთან აბაზა მეჰმედ ფაშა ზადე იბრაჰიმ ფაშასთან ერთად ყადის მოსახლეობასთან ერთად გაერთიანდა. სანჯაყის ძველი მფლობელები, ფაშა ზადე და ჩვენი მეთაურები გაერთიანდნენ. ყოველ მათგანს თავის მხრივ შიში და მოკრძალება დაყვა. ბრძანება და ნებართვა არ შეასრულეს. მოსახლეობას სანჯაყისაგან ძლევამოსილი საზღვარი აღარ გააჩნდა. ჰაჯი შაჰინ ზადე ზემოხსენებულ ფაშას აქამდე მის ხელთ არსებული ტახტი მიეცა და მის ნაჰიებში აღარაფერი აღარ დარჩა.

რადგანაც იგი თავის ადგილსამყოფელში თავის ქვეშევრდომებთან იყო, ხალხისათვის ზედმეტი სიტყვა არ უთქვამს, რადგანაც მოსახლეობა არ იყო მრავლად. ფადიშაჰის ციხე ადამიანის საცხოვრებლად მიზანშეწონილი არ იყო, ციხის მცველი ჯარისკაცები ულუფას გარეშე დარჩნენ, მათი უმეტესობა უპატრონოდ დარჩენილი სამეუფეო ციხის ძველი ჯარისკაცებისგან ცარიელი იყო, ღვთის წყალობით, ერთი მხრიდან მტრის მოძრაობა საჭირო თუ იქნებოდა, სხვა საბრძოლო ნივთების სინაკლებე გექონდა, ამასთანავე მებრძოლი ძალებისთვისაც, მტრისთვის მოსახერხებელი იქნებოდა. რადგანაც უბედურება მტრისაგან მოსალოდნელი იყო, ამიტომ იბრაჰიმ ფაშას ქვემოთ მითითებული ჩვენი ადამიანები გაეგზავნათ. სასაზღვრო ზონის მოსახლეობის ჯარისკაცების თხოვნითა და შუამდგომლობით. თავად მოწყალებითა და მორჩილებით 200 გულადი მორჩილი ჯარისკაცი მოიყვანეს წესრიგში და გაამზადეს ფადიშაჰის ციხეში გააგზავნეს და დაცვის ჟამს განმწესდნენ. ხსენებული მირმირანი ამ კურთხეულ წელს მაღალი ბრძანების მიხედვით, ამ ძლევამოსილ ციხეში განლაგდნენ და ჩვენი მცველები გახდნენ.

ფადიშაჰის ციხე ქაფირთა მუხთალი, წყეული სარწმუნოებისაგან განთავისუფლდა. არსებითად უბედური შემთხვევისას, უამრავი ლაშქრით, ღვთისნიერ ციხეში დაბანაკება განიზრახეს. ისინი შეიწყალეს. ამის შემდეგ ჩვენ გარშემო შემოგვერტყნენ. ქაფირთა ტომები: მეგრელები, აბაზა, ჩერქეზნი და სხვები. მკვიდრი მოსახლეობის უმეტესობა ხსენებული ფაშას ტომის-

ანი იყვნენ. მისი დაცვის დროს ღარიბები, რეაია, მუსლიმთა მორჩილნი იყვნენ. გზა მეჰმედისა გარკვეული იყო, შეწყალება და შენდობა ღვთისა, რადგანაც ყველაფერი ღვთიური იყო. თითოეული ჩვენგანის ადგილი პატიოსანი შარიათის წყალობით, მცველის გულუხვი საჩუქრების ძალით, ყველას რომ შესაძლებლობა მისცემოდა, ყველაფერი ეს რომ განხორციელებულიყო. საფადიშაჰო საზღვრის დაცვა ყველა ჩვენგანის ვალი იყო. მისი შესრულება კი იბრაჰიმ ფაშას ებოძა. ჩვენი სურვილი და მოვალეობაა წინ უსწრებდეთ მოვლენებს. ჩვენი მოსაზრებანი მოწყალებისა და ქვეყნის შარიათისაგან ცნობილი იყოსო, იყო ნათქვამი. შუამდგომლობა და მფარველობა რადგანაც გასწიეს, ამიტომ იგი თავისი ბრძანებით რეგისტრირებულია და ეს საქმე, ვითარება ასეთია. არსებული ვითარება ბედნიერების ტახტისათვის ცნობილია, აწი ბრძანება უდიდესი განგებისაა. დაიწერა 119 წლის დიდებული რამაზანის თვის დასაწყისში.[1]

მლოცველი ქვეყნისა დიდებისა და ოსმალეთისთვის მეჰმედი ამან ალ საიბი, ფოთის ციხისა.

1 119 წლის რამაზანის დასაწყისი-26. II.1707 წელი

№ 62

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

1137 წლის რეჯების დასაწყისიდან ამავე წლის დიდებული რამაზანის მიწურულამდე,[1] მდინარე ფაშაზე დამოკიდებული ხუთი ცალი ჩექდირეს ტიპის გემი საშუალო ზომისა, ხსენებული ციხისთვის ყოველდღიურად იქნა გამოყენებული. იგი აქვეა რეგისტრირებული,

1137 წლის რეჯების დასაწყისიდან მის მიწურულამდე,[2] ჯარისკაცი 125, დღეები 30, დღეში 3750,
მხოლოდ 3750,

ხსენებული წელს გემის ჯარისკაცები დასაწყისიდან მის მიწურულამდე, ჯარისკაცი 180, დღეები 30, თითოეულს 5400, მხოლოდ 5400.

ხსენებულ წელს დიდებული რამაზანის დასაწყისიდან მის მიწურულამდე, ევსარიმის ჯარისკაცი – 195, დღეები 30, დღეში 5850, მხოლოდ 5850.

1137 წელს[3] მდინარე ფოთზე ლენქერ ენდაზად არსებული ხუთი წყება ჩექდირეს ტიპის გემების გარდა, ქეთხუდა ფაშას განკარგულებაში იყო ორი ჩექდირეს ტიპის გემი, მასთან ახლოს მყოფი შენაერთებით, აგრეთვე შვიდი ცალი ჩექდირეს ტიპის გემი ავსაროსისა, შევალის თვის მეხუთე დღიდან ხსენებული წლის ზილ-ჰიჯეს 13 დღემდე,[4] არც ციხის მშენებლობისას და არც მთიდან დაქანებული და საზღვრისკენ მომავალი, როდესაც იგი სამსახურში გაიგზავნა, და იქ იმყოფებოდა, მაშინვე დავთარი გაიცა, რომ რეგისტრირებული ყოფილიყო,

1137 წლის შევალის მეხუთე დღის მიწურულისათვის[5]

ჯარისკაცთა რაოდენობა იყო 552, დღეები 25, დღეში 13800.

---

1 1137 წლის რეჯების დასაწყისიდან რამაზანის მიწურულამდე – 5.3.1726 – 1.6.1726 წელი.

2 1137 წლის რეჯების დასაწყისიდან მის მიწურულამდე –5.3.1726 – 3.4.1726 წელი.

3 1137 წელი – 9.9.1725 – 28.8.1726 წელი.

4 1137 წლის რეჯების დასაწყისიდან ზილ-ჰიჯეს მე-13-მდე – 5.3.1726 – 12.8. 1726 წელი.

5 1137 წლის შევალის მეხუთე – 17.6.1725 წელი.

ხსენებული წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან მის დასასრულამდე,[1] ჯარისკაცები 440, დღეები – 30, დღეში – 13200, მხოლოდ 13 იუქი და 800 – ახჩაა,

ხსენებული წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან მის მიწურულამდე, ევსარის ჯარისკაცები – 440,

დღეები – 30

დღეში – 13200, მხოლოდ 13 იუქი და 200 ახჩა,

ხსენებული წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულიდან 13 დღემდე. ჯარისკაცთა რაოდენობა – 220-ია.

დღეები 13.

დღეში – 2820, მხოლოდ ორი ათას 860 ახჩა.

არსებული წესის მიხედვით, 1137 წლის დიდებული რეჯების თვის დასაწყისიდან ხსენებული ზილ-ჰიჯეს 13 დღემდე, 5-5 თევში ამ დავთარში როგორცაა რეგისტრირებული ისეა ხსენებულ ციხეში წარმოდგენილი, ჩექდირეს გემების ავსარასი ყოველ დღე ხან 150-150-ია, ხან 200-200-ზე მეტია, ზოგიერთი დღე 300-300 და 500-500 ავსარ ჩექდირეს გემებისაგან შედგება. ხსენებული ციხის სამსახურში ითვლებიან, ყოველ თვე ყოველდღიურად იგზავნება და როდესაც დაიშლება, შეჯამებული ჰუჯეთი მხოლოდ 4486 ცალს აღწევს. შარიათით აღიწერება, რაჟდგანაც სიჯილია, აღრიცხვის დროს, როდესაც ჩვენს მიერ იქნება დაანგარიშებული, იგი ამ შარიათის მოსახლეობას ებოძება.
დაიწერა 1137 წლის 13 ზილ-ჰიჯეს.[2]

ფოთის ციხისა და მშენებლობის ემინმა მეჰმედ ფაშამ, მასთან ახლოს მდგომმა და უმწეო მლოცველმა, იბრაჰიმმა, ღვთის ყადიმ, ეს ლოცვა შეადგინა. იყოს წმინდა სახელი მისი, ფოთის ციხეში შეუნდოს უფალმა.

1 1137 წლის ზილ-კაადე – 11.7.1725 წელი.
2 1137 წლის 13 ზილ-ჰიჯე – 23.08.1725 წელი

1137 წლის ზილ-ჰიჯეს თვეში[1] იასაკ კალეს ქვის ოსტატები საქართველოს მხარეში კირის ქვას ეზიდებოდნენ, ადგილობრივი მოსახლეობისათვის დავთრის შესადგენად, საქართველოში გასამრჯელოს შესანარჩუნებლად დავთარი შედგა. დაიწერა 1137 წლის ზილ-ჰიჯეს თვეში.

მშრომელთა ხელფასის შესახებ საერთოდ საქართველოზე მაჰრუნ ილისა 6, მუჰარემს 1138 წლისა.[2]

დღეები—სპირტისათვის—ჯარისკაცი 1, დღეები—8 თითოეულს 30, ახჩა 240, ჩოხას სახელწოდების ჯარისკაცი 1, დღეები—8 თითოეულს 30, ახჩა 230, მადკათულის სახელწოდების ჯარისკაცი 1, დღეები—6, თითოეულს 30, ახჩა 180,

ბაზანის სახელწოდების ჯარისკაცი 1, დღეები,—8, თითოეულს 30, ახჩა 240,

ნაბუმის სახელწოდების ჯარისკაცი, დღეები—8, თითოეულს 30, ახჩა 210, ქაიხოსროს სახელწოდების ჯარისკაცი 1, დღეები—8, თითოეულს 30, ახჩა 240,

საერთო ჯამი ჯარისკაცი 6, დღეები—44, თითოეულს 3, ახჩა 1320

1340 ხელფასი

1660 ახჩა, ყურუში 13,5, ერთი მეოთხედი.

ხელოსნის ხელფასი პროდუქტების საერთო მდგომარეობის მიხედვით 340—ახჩა.

ქვის კირის ხარჯი, მოსახლეობიდან მიწის დასასუფთავებლად, ხსენებულ ციხეში ქართველმა დაქირავებულმა მუშებმა ძალიან დიდი მცდელობა გამოამჟღავნეს, საჭირო სამუშაოებმა მხოლოდ 11 ყურუში შეადგინა, ნაგების ხელფასი 2,5 ყურუშია, რადგანაც ერთი თალათია /?/, მათი ჯამია 13,5 ყურუში ილია და ერთი მეოთხედი რუპიაა, ეს როდესაც ცნობილი გახდება სახელმწიფოსათვის, დაიანგარიშებენ, დაანგარიშებულის მიხედვით მაღალი ფირმანი იქნება გამოცემული, ამასთანავე ფირმანი სულთნისაა, 138 წლის მუჰარემი[3]. თქვენი მონა-მორჩილი ბაშიფის ციხის ქვის მთლელი, ხსენებული სწორია.

თქვენი მონა-მორჩილის მარუზა ისაა, რომ ამჟამად ფოთის ციხის მისაახლოებლად ქართველთა მხარეში, კირქვების გადასაზიდად მყოფი დიდად პატივცემულო მშენებლობის ემინო აღავ!

1 1137 წლის ზილ-ჰიჯე —31.7.1-2.6-28. 8. 1726.

2 1138 წლის 6 მუჰარემი —14.9.1725.

3 1138 წლის მუჰარემი 99 - 9, 10 1725 წელი

ხსენებული საკითხი რადგანაც ცნობილი გახდა, სახეზე და აღნიშნული თანხის გადახდის ჟამი როდესაც დადგა ცხადია, რომ მისი დაანგარიშებებისთვის, ბრძანება დაიწერა 1138 წლის 11 მუჰარემს[1].

თქვენი მონა-მორჩილის მარუზა ისაა, რომ ამჟამად ფოთის ციხის მისაახლოებლად ქართველთა მხარეში, კირქვების გადასაზიდად მყოფი მოსახლეობის ყურადღების გამოსაჩენად მდინარის გასუფთავებისა და გაწმენდის მიზნით, ამას წინათ დანიშნული მეჰმედ კაფუდანის ჯარისკაცების წყალობით,/წყალი/ ანკარა და სუფთაა, მისასვლელი მანძილი რომ ყოფილიყო, ხსენებული მდინარის ზედაპირი სუფთაა და ხეები მასზე დაცურავენ, ამჟამად ხსენებული იასაფის ციხის ჯარისკაცების მიერ, ექვსი ჯარისკაცი მუშას მეცადინეობითა და მცდელობით იქნა ღონისძიება ჩატარებული, ხელფასების შესახებ მხოლოდ მარტო 13,5 ყურუში და ერთი მეოთხედი ხარჯი იქნა გაწეული, იგი დავთარში იქნა რეგისტრირებული, როდესაც ეს ყველაფერი სახელმწიფოსათვის ცნობილი გახდა, ხსენებული ციხის ხარჯის თანხა თავად გადაიხადა და ჩააბარა, სახელმწიფოსაგან ამ ჯარისკაცების გასამრჯელო დაანგარიშებულ იქნა, ამასთან მაღალი ფირმანი გამოცემული თუ იქნება, ამასთან დაკავშირებით ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა, თქვენი მონა-მორჩილი აბდალლაჰი, ამჟამად ფოთის მშენებლობის ემინი.

1 1138 წლის 11 მუჰარემი – 20.9.1725.

ღვთის მლოცველი, ღირსეულად პატივდებული,[1] ფოთის ციხის ყადი, შეუნდოს უფალმა.

ამჟამად განახლებულ ფოთის ციხის მშენებლობაზე დავთარი სახეზეა. მაღალი სახელმწიფოს მიერ გამოყენებულია მაღალი თანამდებობის პირთა დანიშვნები. ნაბრძანებ იქნა სამი ჩექდირის გემებით ამ 1139 წლის ზილ-კაადეს მე-12 დღეს[1] ხსენებულ ციხეში შესვლა. ისინი საჭირო სამსახურს ასრულებენ ხსენებული წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე[2]. 48 დღის განმავლობაში ყოველდღიურად გემიდან გადმოყავდათ დატყვევებული ადამიანები. ციხეში არსებული კანონების მიხედვით. აღნიშნული ტყვეებისთვის შედგენილ იქნა დავთარი და იგი რეგისტრირებულ იქნა.

ჩექდირის ტიპის გემი –მარიულ ზადე მუსტაფა ფაშას– ერთი ცალი.

ტყვეებისთვის დღე –100.

დღეები საერთო – 48.

დღეში – 48000.

ფინანსები – 200.

ახჩა – 4600.

ჩექდირის ტიპის გემი – ველი ბეგ ზადეს – 1 ცალი, ტყვე ჯარისკაცებს დღეში –1, 100 ახჩა, დღეები –489, თითოეულს – 4800.

თანხა – 200

ახჩა – 4600.

ჩექდირის ტიპის გემები – ნეკლუს ზადეს ერთი ცალი.

ტყვე ჯარისკაცებს დღეში – 100 ახჩა. დღეები 48.

დღეში 4800

თანხა 180

4680

ჯამი –ჩექდირის გემების რაოდენობა – 3 ცალი.

ტყვეებისთვის დღე – 300, დღეები – 300, დღეები 68,

დღეები 14400.

08500 თანხაზე.

ახჩა 13920.

სარჩოა მხოლოდ 13920.

ამ 1139 წელს[3] ფოთის ციხეში ჩადენილი და გაწეული

1 1139 წლის ზილ-კაადე – 20.6.1727 – 19.7.1727 წელი

2 1139 წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურული – 18.8.1727 წელი.

3 1139 წელი – 29.8.1726 – 18.8.1727 წელი.

სამსახური ოსმალეთის სახელმწიფოსგან იქნა ნებადართული და ორ ნაწილად წარმოდგენილი. დიდებული შევალის თვის 29ე დღეს[1] დაიწყო საქმიანობა. ხსენებულ ციხეში შევიდნენ და 1140 წლის რები ულ-ევველის მიწურულისათვის[2] ხუთ თვეში, ზოგიერთი მნიშვნელოვანი საქმეებით სოხუმის ციხისაკენ გაემართნენ, ბალუს გავლით, სარგოს მისაღებად ტრაპიზონში მოვიდნენ. აქ მოსვლის შემდეგ მშენებარე ციხეს სამსახურს უწევდნენ. მათ დავთარი გააჩნდათ და რეგისტრირებული არიან.

პირები – 2 მსახური. საქმეში ჩახედული ადამიანები – 4 მოქალაქე. ემინი – 3. ნასი ისმაილისათვის გასაგონი რომ ყოფილიყო, ბებე ნადე და ქვის გადამტანნი თავიანთ საქმიანობას ეწეოდნენ.

10 – მტვირთველი მეჰმედ კაფუდანი.
18 – აბდალლაჰ კაფუდანი
- -
28
დღეები – 150
თანხა – 125
ახჩა – 35
დღეში – 290
ხსენებულ საქმიანობაში გამოიყენება ჯარისკაცი
12
10 – კაფუდანი მაჰნუვან
08 – ალი კაფუდანი
10
40 სეიდ ფანღუშალი
150
125 დღეები.
ახჩა – 25 გარკვეული საქმიანობისთვის.
დღეში – 1000.

ხსენებულმა ნაბიემ, როდესაც დაამთავრა საქმიანობა, მასზე ზარბაზანი აღმართეს. მის სამსახურში ჩაყენებული სხვადასხვა გემები და სხვა დანაყოფები მას მხარში ამოუდგნენ.

ჯარისკაცები – 120

---

1 1139 წლის შევალის 29 – 19.6.1727 წელი.
2 1140 წლის რები ულ-ევველის მიწურული – 15.11.1727 წელი.

დღეები – 1
დღეში – 120 ახჩა
ჯამი ახჩა
ჯარისკაცები – 58
დღეები – 25
დღეში 1450
0120 აღმართულია თოფხანეში 3 ხსენებული ზარბაზანი,
- - -
1580 ახჩა
0562 თანხის თაობაზე
- - -
1008
მხოლოდ 1800 ოყაა.
დაიწერა ხსენებულ რიცხვში.

№ 65

ის /ალაჰი/ შეეწიოს!

მთავარ მოანგარიშესთან იყოს რეგისტრირებული

1140 წელს[1] ფოთის ციხის შესამოწმებლად, ტრაპიზონის გამაგრებული ადგილებიდან, ბედნიერების დედაქალაქიდან, მოვლინებული მენექსეს გემებიდან გადმოვიდნენ ტრაპიზონის ვალი რუშენ ხამიზი, ბედნიერი აბდურრაჰმან ფაშას უდიდებულესობა, მათ მიერ ნახსენები ნავსადგურები დავთარში იქნა რეგისტრირებული, ტრაპიზონის ეიალეთიდან და გონიოს სანჯაყის კაზებიდან 15 ცალი შაიმის ტიპის გემები უბოძეს, იგი ხსენებული უდიდებულესობის ხელშეწყობით იქნა დაკავებული, ამ გემებზე ჯარისკაცები დაინიშნენ. ხსენებული მეთაურებიც აღნიშნულ ციხეში ქვის გადასაზიდად, ტრაპიზონის კაზების საყადოებიდან დაინიშნენ. გარკვეული სამუშაოს შესრულების შემდეგ, მათ შარიათის ჰუჯეთი უბოძეს, სააღრიცხო დავთარში აღნიშნულია, რომ ეს კაზები ამჟამად ქვების გადაზიდვით არიან დაკავებული, ეს პირებიც მოსასვლელად მზად იყვნენ, მეთაურთა დავთრებიც შედგა, იგი იქნეა რეგისტრირებული,

ათინას კაზადან ილ-ჰაჯ მუსტაფას შვილი, ალი მეთაური მუდმივად ერთი წყება ვუჯუნას კაზადან მუსა ოღლუ აჰმედი, გემის მეთაური ერთი წყება.

ხსენებულ კაზაში შალ-ოღლი ელ-ჰაჯ ჰასანი, გემის მეთაური ერთი წყება. გირესუნის კაზადან, მუჰურლი ოღლი ოსმანი გემის მეთაური ერთი წყება. რუმელიაში ვარნას ნავსადგურიდან, აბაბუ ჯამი დადე იბრაჰიმი, გემის მეთაური, ერთი წყება.

სინოპის კაზადან ილ-ჰაჯ აბუთი, გემის მეთაური, ერთი წყება.

ისტანბულის მახლობლად სალი ბაზალანდაში, კარა ჰუსეინ ოღლი მეჰმედ არდაშირი, გემის მეთაური.

თოფხანედან იბრაჰიმი, გემის მეთაური, ერთი წყება:
ზენონის კაზას სანახებში მისაკრის კაზადან, მეელუდ ოღლი მუსტაფა ოსმანი, გემის მეთაური.

ხსენებული კაზადან, ლევენკის შვილი მეჰმედი, მეთაურთა მხრიდან ალი, გემის მეთაური გემისა, ერთი წყება.
ვეზირეს კაზადან, კაჰრილ ოღლი ომერი, მეთაური და შერიფი ბიილიკ ოღლი მუსტაფა, მეთაური გემისა ერთი წყება.

გონიოს სანჯაყში, ათინას კაზაში მცხოვრები მუსტაფა

1 1140 წელი — 19.8.1727 — 6.8.1728 წელი.

ბენ ილ-ჰაჯი მეჰმედი, გემის მეთაური, ერთი წყება.

სტუმრად მყოფი აბდი ბენ აბდალლაჰი, მეთაური გემისა ერთი წყება.

ხსენებულ ლივაში, სუმლის კაზაში ილ-ჰაჯ აჰმედ ოღლი მუსტაფა, მეთაური გემისა ერთი წყება.

არჰოვას კაზადან, ილ-ჰაჯალი ოღლი მუსტაფა, მეთაური გემისა, ერთი წყება.

გემების რაოდენობა 15 ცალი
მხოლოდ 15 ცალი გემია.

მწირი მლოცველი თქვენი ბედნიერებისათვის ალი, ფოთის ციხის კაზისა, შეუნდოს უფალმა.

რეგისტრირებულია,

დაიწერა 1141 წლის 10 საფარს[1].

1 1141 წლის 10 საფარი - 1728 წლის 15.9

№ 66
ის /ალაჰი/ შეეწიოს!

სამეუფეო შაჰის იაზილე ისაა, რომ ფოთის ციხის სარჩოს 50 ახჩა ულუფაა, გონულიანთა ჯამაათის მარცხენა მხარის აღა მჰმედ ჰუსეინი მშენებლობის დამთავრების შემდეგ, ხსენებულ ციხეში აღა გახდა. სხვადასხვა ფენები მას ალმაცერად უყურებდნენ. მთელი ჯარისკაცები ქანცგამოლეულები იყვნენ. ჯარისკაცები გარშემო შემოიკრიბეს და კეთილად იყვნენ. გარედანაც ფირმანი აახლეს და ჰაჯი მაარი გარკვეული რაოდენობის ჯარისკაცით შეემატა. ხსენებული აჰმედ აღა თავად მუფთი გახდა, მას ბერათი უბოძეს, მას შემდეგ რაც შეიარაღდნენ, ხსენებული აჰმედ აღას ყოველი საქმიანობა, ყოველი მათგანი ვინც თავისუფალი იყო, აღრიცხეს. აღას ხსენებული თანამდებობა, ფოთის ციხის ყოფილი დიზდარი, ოსმან აღა, გონულლიანი აიაშ აღა, აჰმედ აღა აში და მათი მომხრენი არსებული ფაშას არზას საფუძველზე ამ უკანასკნელს ებოძა. ხსენებულ პირს ხაზინის ფინანსებიდან არ შეეძლო თანხის გაღება. ხაზინის თანხა 30 ახჩა და მის სანაცვლოთ ბერათი იქნა გაცემული. რადგანაც დიდი სიძნელეები იქნა შექმნილი, აღნიშნული აღალიქობა, ყოველი შემთხვევისათვის იმ ხსენებულ აჰმედ აღას ებოძა. მის სათხოვნელად რადგანაც მზად იყვნენ, აღნიშნული აღალიქის თანამდებობა დაიჭირეს. სარჩო 30 ახჩა, ხაზინის თანხის სანაცვლოდ, აჰმედის შუამდგომლობით ილ-ჰაჯ ომერს ებოძა, ხსენებული სახელმწიფოს ხაზინის საფუძველზე ველზე მინაწერია გაკეთებული, რომლის მიხედვით 30 ახჩა შირას ფინანსებიდან გაიცემა, და მის საფუძველზე ებოძება. ამაზე 1143 წლის რები ულ-ეველის მესამე დღეს,[1] სახელმწიფო ბედნიერების თანახმად, დიდებული ბერათის შესადგენად თესქერე გაიცა.

დაიწერა 1143 წლის 9 რები ულ-ეველს[2]. ბერათი გაიცა 1123 წლის 18 რები ულ-ახირს[3]. ამასთან დაკავშირებით იქნა აღწერილი.

---

1 1143 წლის რები ულ-ეველი მესამე დღე – 16.9.1730. წელი
2 1143 წლის 9 რები ულ-ეველი – 22.9.1730. წელი
3 1123 წლის 18 რები ულ-ახირი – 6.6.1712. წელი

ამჟამად ჩილდირის ვალი დიდებული ვეზირი, პატივცემული სულეიმან ფაშას უდიდებულესობის მიერ დაწერილი ხულასაა, დაიწერა,

დიდად პატივცემულო დავთარდარ ეფენდი, იგი წესრიგში იქნას მოყვანილიო, ითქვა, გაიცა ბრძანება, მალიქანედან ველზე გაკეთებული მინაწერი არსებობს, დაიწერა 1191 წლის 29 რეჯებს[1].

ამას წინათ გურული თავადთაგან გიორგის სახელწოდების თავადი ტახტის მფლობელი გახდა, მაშინვე მისდამი დაქვემდებარებული სოფლის მოსახლეობა ისლამის თავკაცობით რადგანაც შერიფები გახდნენ, ხსენებული სოფლები, მალიქანეს მფლობელობით ისმაილად წოდებულ პირს ებოძა. მხოლოდ აღნიშნული ისმაილი ამ წელს მოულოდნელად გარდაიცვალა, თავადი ზემოხსენებულის შვილიშვილი აღმოჩნდა, ამ წლამდე დაკავშირებული იყო ახლოს ზემოხსენებულებთან. ისლამის შერიფთან მუშერიფი რადგანაც იყო, სულეიმანის ამალა და საკმაო რაოდენობის პროვიანტი გააჩნდა, რადგანაც სრულწლოვანებას მიაღწია, ყოველი შემთხვევისათვის წყალობა და სიკეთე გააჩნდა, მოსახლეობას აუცილებლად მიაჩნდა, ხსენებული მალიქანე რადგანაც ცარიელი იყო იმთავითვე, ხსენებული სულეიმანს ებოძა, არსებითად, ეწყალობა ზემოხსენებულს, გარკვეული ნაწილი წიგნში იქნა აღწერილი, მუქათაა ჯანლუ და ჰიჰათი ქვეშევრდომებს დაექვემდებარა, იგი გურიელის ნაჰიეა, კორბისა და ჯივარი აჭარის ლივაა ჩილდირის ეიალეთია, სარგო მარტის დასაწყისიდან, წელი, 100 ყურუში ესედი.

ისმაილ აღას სახელზე არსებითად მალიქანეს ბერათი გაიცა, დაიწერა 1168 წლის 12 რეჯებს,[2] ხსენებულ შემთხვევაში აღნიშნული მიზეზი ისაა, რომ მალიქანეს ხაზინის ჰასან ბენ ჩოკდარ ჰაიდარ ალისათვის არსებული მალიქანეს საფუძველზე ბერათი გაიცა, 1189 წლის 22 ზილ-კაადეს.[3]

ამ კატეგორიის საკითხები ველზე არსებული მინაწერების მიხედვით განიხილეთ,

მორჩილებაში მყოფი ისმაილის თანახმად რეგისტრირებული ხულასა რადგანაც არსებობს, პირობა რეგისტრირებულია, ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა, 1191 წლის 29 რეჯები,

1 1191 წლის 29 რეჯები – 2.9.1777 წელი.
2 1168 წლის 12 რეჯები – 24.4.1755 წელი
3 1179 წლის 22 ზილ-კაადე – 14.1.1776 წელი.

ხსენებული ფინანსების მირის გადაუხდელობა მასთანაა დაკავშირებული, თანახმად პირობისა 89 წელს ხსენეზული ისმაილის შუამდგომლობით ჩოკდართაგან მაღალი ბრძანებიდან ჰასან ბეგის სახელწოდების პირს ებოძა იგი, ამასობაში რეგისტრირებული რადგანაც იყო, გარდაცვლილი ისმაილისთვის ზემოხსენებულთან არ აღმოჩნდა ულუფა, ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა, დაიწერა 1191 წლის 29 რეჯებს.

სახელმწიფო ციხეებიდან ანაკლიის ციხე ოდიშის მეფე კაცია დადიანის მიერ აშენებულია, შემდეგ ამისა, შარაწბო შემდეგში განმტკიცებულ იქნა, როდესაც მის დაცვაში იყვნენ. ხსენებული ფაშასთვის გახდა ცნობილი, ხსენებული მეფის მიერ ეს თესქერე ბედნიერების სახელმწიფოსგან ერთგული ლოცვა ხსენებულ ციხეში და ციხის მშენებლობის შემდეგ ჩემი სურვილია მტრისგან დაცულ იქნესო. თუ პასუხი იქნა გაცემული, თუმცა ხსენებული მეფე ტომის უპირველესი წარმომადგენელია. ამ ხალხის გამარჯვება აღწერილ იქნეს. ღირსების გამო დასაჩუქრებული იყოს.

ფოთის ციხეს ოთხივე მხრივ ტყე აკრავს და ხიანია, რადგანაც ციხე გარშემორტყმულია ურიცხვი ხეებით. ზემოხსენებული ციხის გარშემო ადგილები შეამოკლეს. საიდუმლეობის მიუხედავად მას შუქი მოეფინა. ზემოხსენებულ ტყეში საჭირო იყო საიდუმლოდ ყოფნა, ზარბაზნებით შეიარაღება, ამრიგად, ციხის ხელთ გდება ადვილი იქნება, რადგანაც ციხე ასეთი გაუბედურებულია, ხსენებული ტყის ნაწილი თუ ასეა საჭირო, მშრომელი ბალთაჯიებისათვის აუცილებელია ასეთი ვითარება, მხოლოდ დადგენილი არსებული სარჩოს სახით გაიგზავნა. ზემოხსენებულის გამო თადარიგის დაჭერა საჭირო იყო სხვა დღისათვის თუ იქნა გადატანილი. იგი უმაღლეს ბედნიერებასთან იქნა დაკავშირებული.

ფოთის ციხეში არსებული ზარბაზნებიდან ერთნახევარ ოყიანი ერთგვარი ინგილიზ ქარი შაჰი, რკინის ზარბაზანი ამას წინათ შემხვედრ ციხეში იანიჩართა მეთაურმა სერთურ ნაბი მიმი მუსტაფა აღას იმთავითვე განეკუთვნა. მის მორჩილთაგან ქვემოთ დააყენეს. კვლავ თავისი ქვეითებით ჰუვეის ციხე თავიანთ ადგილსამყოფლად გაიხადეს. ხსენებულმა ფაშამ, როდესაც ეს გაიგო, ხსენებული აღა გაუგზავნა და აღნიშნული ზარბაზნის მოტანა, როდესაც ურჩია. მოვიტანო უპასუხა. თუ შეპირებულიაო. თუ მას არ მოიტანდა, აღნიშნულის საფუძველზე ფეხთამტვერ წინასწარმეტყველის წყალობის მიხედვით, ხსენებული მცველის ჯარისკაცები ერთგვარად დაამოწმებდნენ და ბეჭდის დასმით ასაბუთებდნენ.

უმაღლესი სამეუფეო კარის კაფუჯი ბაშიებიდან ფოთის, სოხუმისა და ანაკლიის ციხეების მშენებლობის ემინის მუსტაფა აღას ჯარისკაცებისგან მოსული დოკუმენტებიდან ოთხი პარაგრაფის ხულასას შესახებ.

სწორია! ჩემო ბედნიერო დავთარდარ ეფენდი! მშენებლობის ემინის ზემოხსენებულის მხარიდან ამას წინათ მოსული დოკუმენტის საფუძველზე გაგზავნა რაიმესი, თუ შესაძლებელი იქნა, თუ აუცილებელი შეიქნა, აქედან რაიმე სარგებლობის გამოტანა ეცადეთ იქნებ შედეგს მიაღწიოთ! იყო ნაბრძანები, 6 ჯემაზი ულ-ეველი, წელი 1196[1].

ეს პარაგრაფი ბოძებულ იქნა ჩვეულებრივად.

ხსენებული აღას აუცილებელი სამსახურის საფუძველზე ფოთისა და სოხუმის ციხეებზე აუცილებელი მშენებლობისათვის და შერემონტებისათვის ადგილობრივი მკვიდრთა და სუჟველას ერთიანი კავშირით იქნა შემოწმებული და მისი შეკეთების აუცილებლობა მოსახლეობას დაეკისრა. და იგი საიმედო ადამიანებს მიენდო. აუცილებლად საჭირო დავთრები და მოსახლეობის არზა და კოლექტიური აჯა ბედნიერების კარზე მიღებულ იქნა.

ამჯერად.

ხსენებულ ციხეთა დამცველებად გამოყოფილ მოსახლეობისათვის საგანგებოდ აშენებული სადგომი მოსახლეობისათვის ოსმალეთის სახელმწიფოსაგან შეწყნარებულ იქნა. თუმცა ეს ღონისძიება დიდი პატივით თუ იქნა მიღებული, და თუ გვერდები დაანგარიშებულ იქნა, უწინდებურად იქნეს შეკეთებული, ამის შემდეგ ზემოხსენებულ ემინს მაღალი ბრძანება ებოძა. სამოთხეში დამკვიდრებული სულთან აჰმედ ხანის უმაღლესი მოწყალებითა და უდიდებულესობით, ფოთის ციხეში მშენებლობა დასრულებულ იქნა, პატიოსანი ჯამეს 12 კაცი იცავდა, 5 კაცი სახეზე იყო. სხვა ხალხი არ იყო. ცარიელი იყო მოსახლეობისაგან. მხოლოდ 5, 10 წლის შემდეგ გონიოს მუთასარიფმა აბაზა მეჰმედ ფაშამ დავალების შესასრულებლად დაიწყო ზრუნვა, მშენებლობის საკითხები მეორე დღისთვის გადაიდო. ფოთის ციხის ოთხი კაიმე, მარჯვენა და მარცხენა აღათა ყულები და ზემოხსენებული ციხის შემოგარენში არსებული ბათუმამდე გაგრძელებული ათი ცალი ციხე ხსენებული ფაშას მეთვალყურეობის ქვეშ იყო. თუმცა არც მისი მფლობელი და არც იჯარის გამცემი პირებისათვის არაფერი არ მიუციათ. მათაც არავითარი სარგებელი არ უნახიათ. ზემოხსენებული ემინის საქმე აღწერილ იქნა.

ასლი.

---

1 1196 წლის 6 ჯემაზი ულ-ეველი – 19.4.1782 წლისა.

ჩილდირის ვალის დიდებული ვეზირის,ბედნიერი სულეიმან ფაშას უდიდებულესობიდან მოსული აღწერილობის ხულასაა. 1198 წლის 19 რეჯები[1].

ხსენებული ფაშა არზრუმში მოვიდა, არზრუმის ვალის სამსახურში იყო. სახელმწიფოს სამსახურში ჩადგა. არზრუმში მისი ჩასვლა აღწერილ იქნა. გადმოცემული ამბისადმი, დამოკიდებულებით მას მაღალი წიგნი ჰქონდა გამზადებული.

გონიოს სანჯაყის უწინდელი მუთასარიფი და ფოთის მცველი ბეჟან-ზადე ალი ფაშას ყულები ხსენებულ ლივაში მოსვლის დღეს, რადგანაც გადააყენეს, არც კაფუ ქეთხუდა და არც ვინმეები დივანის მოხელეები ადგილზე არ იმყოფებოდნენ. აღნიშნული დროის შესახებ პირობა არც იყო დადებული, დამსახურებული წყალობა და მიღებული თანამდებობა, ღეთის გადმოცემით, ღირსება და ამავე დროს ზემოხსენებულის მფარველობა, რადგანაც იყო, იმ რაიონში მდგომარეობის გათვალისწინებით, დაინიშნა, და ხსენებული ფაშას ჯარისკაცები განახლებული ჩირაღით იყენენ და ასეთი გადაწყვეტილებით თიმარში განსახიერდა. ხსენებულმა ორი წყება წერილი გამოაგზავნა. ხსენებული ფაშას ქონების პატრონს ორი წყება არზუჰალი მისწერეს. დაიწერა 1198 წლის რები ულ ახირის დასაწყისში[2].

1 1198 წლის 19 რეჯები – 8.6.1784 წელი.

2 1198 წლის რები ულ ახირის დასაწყისი – 23.2.1784.

№ 71

თქვენი უმორჩილესი მლოცველის არზა უმაღლესი სამეუფეო კარის ბედნიერებისადმი ისაა, რაც აქაა გადმოცემული. ამჟამად ფოთის ციხის ჩაიხანეებში არსებული პროდუქტები და გარკვეული ოდენობის სანოვაგე, დაბალი ხარისხის საქონელი იყო. რადგანაც, ამას წინათ სახელმწიფოსათვის ეს ცნობილი გახდა, სახელმწიფო ხაზინის თანახმად, პროდუქტების დაეთრის ჯაბახანიდან გარეთ გატანა მოითხოვეს. პროდუქტების ჯაბახანიდან გამოყოფა და განცალკევება დადგინდა. მათი მხრიდან მეთაური დაინიშნა აჰმედ ჩაუშის მსახურებთან ერთად. გულდამშვიდებულნი ფოთის ციხეში მოვიდნენ, ფოთის ციხესთან განთავისუფლდნენ. ანაკლიის ციხეში შრომის რაოდენობა გარკვეულია. ამჟამად ფოთის მცველი ბედნიერი ელ-ჰაჯ კალილ ფაშას უდიდებულესობის მოსაზრებათა მიზანში მისაღწევად დიდად გაისარჯნენ. ამასთანავე გადმოცემული დიდებული ფირმანის თანახმად, ფოთის ჯაბახანესათვის დადგენილი ფაშას ხსენებული სარგოს კანონიერად იქნა წარდგენილი. იგი ჯებეჯი ბაში მეჰმედ აღას მსახურების მიერ იქნა წარდგენილი. ჯებეჯი ბაშის მსახურთა ადგილზე ყოფნა არ ყოფნა სააღრიცხვო დავთარშია დაფიქსირებული. მათი გამბედაობა ცნობილი გახდა სახელმწიფოსათვის. შუამდგომლობით იმდენი რაოდენობის პროდუქტი დაგროვდა ფოთის ჯაბახანასათვის, ყველაფერი ეს სახელმწიფოსათვის გახდა ნათელი. ბრძანება და ფირმანი ღვთის მიერია. დაიწერა 8 მუჰარემის თვეს. წელი 1145.[1]

მუდამ მლოცველი ღვთისა მაღლისა აჰმედ ყადი – გონიოსა და ბათუმის კაზებისა.

1 1145 წლის 8 მუჰარემი – 1.7.1732 წელი.

თქვენი უმორჩილესი მლოცველის არზა უმაღლესი სამეუფეო კარის ბედნიერებისადმი ისაა, რაც აქვეა გადმოცემული. საქართველოს საზღვარზე ისლამის ქვეყნის საზღვრიდან ფოთის ციხის საჭირო მშენებლობისათვის მოსახლეობა რასაც მოითხოვს, მსოფლიოს ძალის მქონე ფირმანი როდესაც გამოვა, ცხადი გახდება ხსენებულის დაცვის მიზნით, ამას წინათ უმაღლესი სამეუფეო კარისადმი გაწეული სამსახური, გაგზავნილი მაღალი ფირმანის, არქიტექტორის მოადგილე სულეიმან აღას ჯარისკაცები რადგანაც მზად იყვნენ, ხსენებული ვეზირის მიერ იქნა გამოყენებული. მშენებლობის ემინი ციხეს მთლიანად დაეპატრონა და არქიტექტორის მოადგილის შემწეობით, მშენებლობა და შეკეთება მოსახლეობას დაეკისრა. შესაკეთებელი და შესარემონტებელი ნაგებობები, არსებითად ნამდვილად საჭირო იყო. სათანადო დავთარი რადგანაც გაიგზავნა, აი საჭირო წარდგინებისას სახელმწიფოსათვის მთლიანად სახელმწიფო საზღვრის მსახურნი ერთიანად მზად აღმოჩნდნენ. ეს ყველაფერი მლოცველთათვის ცხადი იყოო, ითქვა. არსებული ვითარება ფეხთა მტვერისათვის რომ ეუწყებინათ, არზა და ვითარება ეცნობათ.

აწი ბრძანება და ფირმანი ღვთის განგებისაა.

დაიწერა 21 შაბანს, წელი 1197[1].

მაღალი სახელმწიფოს ბედნიერებისათვის მლოცველი მუსტაფა ალბასი, ფოთის ციხის ხალიფა.

1 1197 წლის 21 შაბანი – 22.7.1783 წელს.

თქვენი უმორჩილესი მლოცველის არზა სამეუფეო კარის ბედნიერებისადმი ისაა,რომ ისლამის სახელმწიფოს ბოლოს შავი ზღვის სანაპიროზე მდებარე ფოთის ციხე ანატოლიის შორეული და მივარდნილი ადგილი იყო. ხსენებული ციხის ზოგიერთი ნაგებობანის მდგომარეობა და შეკვეთა ღვთის წყალობით ქვეყნის განმანათლებელთა ხვედრი იყო,მასზე დამოკიდებულნი იყვნენ მშენებლობის ღარიბ-ღატაკნი, მშენებლობას დიდებული ემინი დაენიშნა. უმაღლესი სამეუფეო კარის გედუქები რეგისტრირებულნი იყვნენ. ტახტის ზღურბლისადმი დამოუკიდებელი მუსტაფა აღას წყალობით ციხე შეაკეთეს და მისი მესამედი განაახლეს. ნაგებობანი გაიხსნა და შეკეთდა. მისი განახლების შემდეგ ეს ნაგებობანი გამოჩინებულ იქნა. არსებითად ვითარება დავთრის მიხედვით, ძალიან კარგად იყო წარმოჩინებული. ამაზე შერიფს პატიოსანი უნაკლო ინფორმაცია მიაწვდინეს. არქიტექტორის მოადგილე სულეიმან აღა იქნა დანიშნული მსახურად. როდესაც ამაზე განკარგულება გაიცა მისი დანიშვნის თაობაზე, ხსენებულმა ემინმა თავისი ჯარისკაცების მიერ შეკეთებული ციხეები მოსახლეობას აშკარად წარუდგინა.

ნაგებობების მცველი ვეზირი აშიდე ჰალილ' ფაშას უდიდებულესობისა და აგრეთვე შარიათის წყალობით, მშენებლობის ემინის, არქიტექტორის მოადგილის და საზღვრის ტერიტორიაზე მყოფი ჯარისკაცების მოქმედებითაც,მშენებლობა და სხვადასხვაგვარი შეკეთებანი უდიდეს გამოცდილებას მოითხოვს. არსებული დავთარი საღვთო საქმეების მომწესრიგებელთან როდესაც გაიგზავნა, სასაზღვრო ზონის ჯარისკაცები ყველანი მზად იყვნენ. და აღნიშნავდნენ, რომ ჩვენი იქ ყოფნა უძლეველობააო. ყველანი იქნებით იმფორმირებულნი, ეს ვითარება საზღვარზე მყოფთათვის, შარიათის შემწეობით, ცნობილი გახდა. აქვე გარკვეული სამუშაოები იქნა ჩატარებული, განახლდა მშენებლობა და აუცილებლად შესაკეთებელი ადგილები შერჩეულ იქნა. ასევე იქნა შერჩეული შუქურები და სხვა ადგილები. საჭირო იყო ხსენებული ციხის მშენებლობის განახლება. დავთრის მიხედვით,ძველი ქვეყნების მეთაურთა მოთხოვნის საპირისპიროდ, საჭირო იყო მჯთ საზღვარზე განადგურება, საჭირო იყო მათი მცველისა და ემინის განადგურება, საჭიროა აგრეთვე ჩვენი საზღვრების განახლება, საამისოდ ნაგებობათა უმეტესობა დადგენილია. დავთრის

მიხედვით, მშენებლობისა და შერემონტებისათვის წყალობა და შემწეობა ღმრთისაგან დამსახურებული განკარგულებაა. რადგანაც თხოვნაა, არსებულ ვითარებაში, ღვთის შემწეობით, უმაღლესი სამეუფო კარისადმი ვედრება, გასაგები იყო, აწი ბრძანება და ფირმანი ღვთის ნებაა.

დაიწერა 1197 წლის 19 შევალს[1].

მლოცველი ღვთისა, მემკვიდრე დიდებულ წინასწარმეტყველთა მუსტაფა ელიასი. მოადგილე ფოთის ციხისა.

შეუნდოს უფალმა

1 1197 წლის 19 შევალი – 27.9.1783 წელი.

მეჰმედის ჯარისკაცთა ლაშქრობის უდიდებულესობა აღწერილია. დაიწერა 1200 წლის 3 შევალს[1].

ნულქეზის ფოთიდან გამოსვლას 32 დღე მოუნდა. ბათუმისა და ფოთის ციხეების გარეთა მხარეზე არსებული ჯაბახანა და საჭირო პროვიანტი არსებობდა. ანდა სხვა საჭიროებათა თადარიგში მოყვანა აუცილებელი იყო. პროვიანტის რაოდენობა საკმარისია თუ არა, კიდევ ზედმეტი პროვიანტი და სხვა საჭირო ნივთები თუა საჭირო. ზემოხსენებულთა გაგზავნის მდგომარეობა საფრთხეშია თუ არა. მსახურებთან ერთად იმ მხარეში მივიდნენ, როგორც კი ინფორმაცია და დავალება მიიღეს, ხსენებული ციხეების საჭიროება მნიშვნელოვნად ანგარიშგასაწევია და მასზე მოთხოვნილება არ იყო საჭირო. სხვა პროვიანტიც ანბარებში იქნა დაბინავებული. როდესაც იგი მოხმარებულ იქნა ზედმეტიც იქნა მომზადებული და წესრიგში მოყვანილი. ხსენებული გზავნილების გარდა, სხვა გაგზავნილებიც გამოჩნდა. თანახმად ღვთისა და ღვთისაგან უდიდებულესი მოწყალებისა, წარჩინებულთა და ყველა მოქალაქეთა გარეშემო ქვეყნისანი და მათი გაგზავნა ქვეყნად საჭიროა. წყალობა და მოწყალება, სიმშვიდე და სიკეთე მასზე იყოს. შაჰის წყალობა იყოსო, ხსენებული თათრის ჯარისკაცები რეგისტრირებულნი არიან.

1 1200 წლის 3 შევალი – 30.7.1785 წელი.

№ 75

სოხუმის მცველს ქელეშ აჰმედ ბეგს!

ანაკლიის ციხე განადგურებულია რუსეთის რაიონებიდან. ამ საკითხზე ამას წინათ დანიშნული იყო სახელმწიფო დივანის ერთერთი ხოჯა აჰმედ ნაჯიბ ეფენდი. მას საბოლოოდ ეს ადგილი ეკავა. იგი კატეგორიული ტონისა იყო. მბრძანებლობდა და სასჯელის ზომებს მიმართავდა. რუსების თავკაცი, ზოგიერთი ქაფირის მორჩილების ნაცვლად, ხსენებულის მბრძანებლურ სიტყვებს იშველიებდა, ისე კი დაწყნარებული იყო. რუსების რაიონი ხსენებულთა თავდასხმის რეგიონი იყო, განადგურება და ზიანი არ აცდებოდა. სხვანაირი განმარტება ამჯერად შეუძლებელი იყო, აღწერის, ზედამხედველობისა და ინფორმაციის გარეშე, ოსმალეთის სახელმწიფოს ტერიტორიებისათვის სხვა მხარეში ასეთი სახის მაღალი ნებართვა არ იყო საჭირო. ეს საკითხი უმაღლეს პირს რუსეთის ელჩს ოფიციალურად ეუწყა. ანაკლიის ციხის და ოსმალეთის სახელმწიფო მიწის საკითხები რუსეთის ხელისუფლებაში გაიგზავნა. შამხალში მყოფი ასადის ჯარისკაცების ჰარემთან ერთად ეს ვითარება და მიწის სრულად დაბრუნების საკითხი გადაწყდა. მაღალი ბრძანება ზემოხსენებულ აჰმედ ნეჯიბ ეფენდის ებოძა. ელჩის განწყობილება ხსენებულთა მხრიდან აშკარა იყო. სახელმწიფოში ვაჭრობა იყო გაჩაღებული, ანაკლიის ციხე სხვაგანაა ფიქსირებული, დასაპყრობად რუსეთი საქმიანობაში იყო ჩართული, ამიტომ მათი უკან დაბრუნების შესახებ, ამიტომ საჭირო იყო აღნიშნული მეთაურის გაგზავნა რუსეთის სახელმწიფოსაკენ, ამაზე ხსენებულ ელჩს მიუვიდა წერილი. საამისოდ საჭირო იყო ხსენებული ელჩის იასაქჩის სარწმუნოების შესწავლა, თუ გახდებოდა შესაძლებელი მობილიზაცია და თუ გაიგზავნებოდა. მიუხედავად ყოველივესი მაინც ვეღარ ხერხდებოდა მოწინააღმდეგის მხარეს გასვლა. ბრძანება როგორიც არ უნდა იყოს, მაინც ბრძანებაა . . ანაკლიის ციხის ოსმალეთის სახელმწიფოს მირის მიწების კატეგორიაში გადასვლა აუცილებელია. თუ აუცილებელია მისი მთლიანად დაბრუნება და უკან მიცემა ეს მის განკარგულებაში შედის. ამისათვის ბრძოლა რადგანაც აუცილებელია გარკვეულ ტერიტორიაზე, მათი ყაზებისა და მიმდებარე ადგილების დაკავება აუცილებელია ... აბაზა და მეგრელი რუსეთის ელჩი. სუ თებშილების ჰასან ზადე იფდართან ახლოს მყოფი ამის შემდეგ... მთლიანად მთელი მოსახლეობა და მათი მაცხოვრებლები ვაჭრები არიან. დანიშნულია მდგომარეობის შიშით მცველები... წელს... არსებული წერილი ....

5შევალი 1138 წლისა[1].

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ შაეი ზღვის სანაპიროზე აფხაზეთის ყურეში აღმართული სოხუმის ციხის გარშემო არსებული აფხაზი ბეგებისათვის მოსალაპარაკებლად საჭიროა 5 თოფი დიბა /ტილო/ წითელი ჩოხისთვის მისაღები, 5 თოფი სავაჭროდ გამოსადექი და 21 ფერადი წითელი ჩოხა 100 წყრთა დარაია და 60 წყრთა სადა მაფალი. მთავარი მოანგარიშის მიერ შედგენილი ასლის საფუძველზე გაცემული ფირმანით. იგი ხასის ვაჭართა ბაშის შემწეობით გაიყიდა. აღნიშნული ციხის მშენებლობის ემინი მუსტაფა აღას მიერ იქნა დანიშნული. ელ-ჰაჯ აჰმედს ებოძა. ცნობილი დავთარდარს უწინდელის თანახმად, მთავარი მოანგარიშის მიერ შეჯერებულმა და დაანგარიშებულმა მთელი ჯამის თანხა 597 ყურუში შეადგინა. თესქერეს გაცემის საკითხზე ფირმანი ჩემი მოწყალე და ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობამ გამოსცა.

1138 წლის 8 შევალს[2] თესქერე გაიცა.

1 1138 წლის 5 შევალი – 6.6.1726 წელი.

2 1138 წლის 8 შევალი – 9.6.1726 წელი.

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო და პატივმოსილო ბატონო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა.

თქვენი მონების არზუჰალი ისაა, რომ ამ კურთხეულ წელს, სოხუმის ციხის მსახურთა გამოყენების მიზნით, მცხოვრებთა გარეშე სარჩო და სხვა საჭიროებანი მშენებლობისას ებოძოთ. ტრაპიზონის გარეუბნების ხაზინის ფინანსებიდან 10 ქისა ახჩას გაგზავნის განკარგულება გაიცა. მთლიანად ხსენებულთან არ მისულა. ეს თქვენი ჯარისკაცები მხოლოდ სოხუმის ციხეში იზამთრებენ. ასეთი გადაწყვეტილება ჰქონდათ არზუჰალის გამოსვლამდე. 3500 ყურუში ახჩა გვებოძა. ამ წელსაც ორგანიზებული 300 ჯარისკაცის გასაგზავნად ყირიმის მხრიდან მისართმევი ფირმანი გამოიცა. ასი ცალი დადასტურებულია. წყალი მაინც ვეღარ გამოიყვანეს. ამ კურთხეულ წელს გამოცემული ბრძანებით ხსენებულ ციხეში მოვიდნენ, აქვე გაჩერდნენ. თავიანთი საქმეებისთვის მისახედად მოემზადნენ. თავიანთ ჯარისკაცებს მიაქციეს ყურადღება. თავიდანვე ვეღარ შეიკავეს თავი. რაღაცის გასაკეთებლად აფხაზთა ტომებისაგან და ციხეში მყოფ ადგილობრივ მაცხოვრებელთაგან გარკვეული რაოდენობის ღონისძიება გაატარეს, ორი საათის სავალ გზაზე ქესუშთაშირის სახელწოდების ადგილზე საჭირო აგური გააგზავნეს და აქედანაც მენქესეს გემებით ხსენებულ ციხეში მოიყვანეს. ერთ-ერთმა ჯარისკაცმა ახჩა როგორც კი იპოვა მის სანაცვლოდ ხსენებულ მენქესეს გემზე ერთი ახჩა გამოაკლო და არავის არ მისცა. მათაც თავიანთი მხრიდან გაანადგურეს. 3500 ყურუში იყო. ციხეში გამოყენებული სარჩო და სხვა რაღაცეები მენქესეს გემსა და სხვა საჭირო ხარჯები რადგანაც დაფანტული იყო, 17 ქისა ახჩას ოდენობით განაწილდა. მსუბუქად და მშვენიერად იყო. როდესაც ტრაპიზონის ჯიზიასაგან 30 ქისა ახჩაც 10 ქისა ახჩიდან ბირსაღოს სოფლიდან გაიგზავნა, უმცირესობის და მათ ჯარისკაცების და ჩვენი ხსენებულების დანახარჯისათვის ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე, კეთილისმყოფელი ბატონი სულთნის უდიდებულესობაზეა.

თქვენი მონა-მორჩილი მუსტაფა ემინი სოხუმის ციხისა, დაიწერა 1139 წლის 16 რები ულ-ეველს[1].

შავი ზღვის სანაპიროზე, აფხაზეთის ყურეში განახლებული მშენებლობის საემინოსთვის სოხუმის ციხის კეთილდღეობისა

1 1139 წლის 16 რები ულ—ეველი – 2.2.1726 წელი

და საქმიანობისათვის დადგენილი და გაგზავნილი პროდუქტების, მუშების ხელფასების, ქვის, აგურის, კრამიტისა და სხვა საჭირო ნივთების ხარჯებისთვის მაღალი ხელფასები 5000 ყურუში ტრაპიზონის ჯიზიას ფინანსებიდან დაინიშნა და გაიგზავნა.

აღნიშნული თანხა გაიგზავნა და საკმაო რაოდენობითაც. საჭირო სამსახურის ხელფასების, აგურის, ქვის და კირის გაგზავნა რადგანაც საჭირო იყო, დანიშნული ფინანსებიდან 30 ქისა ახჩას გაგზავნის განკარგულება ნათხოვნი იქნა. ხსენებული ციხის ემინის მუსტაფა აღას ჯარისკაცებმა ეს ამბავი გაიგეს. როდესაც ეს ამბავი სახელმწიფოსთვისაც ცნობილი გახდა, ხარჯებისთვის უწინ გაგზავნილი იყო 5000 ყურუში. ამჯერადაც 1140 წლის[1] ტრაპიზონის ჯიზიას ფინანსებიდან დადგენილია 5000 ყურუშის გაგზავნა. იგი მთავარ მოანგარიშესთანაა რეგისტრირებული. თესქერეს ბოძების საკითხზე ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთანის უდიდებულესობაზეა.

სწორია!

თელხისის თანახმად მთავარ მოანგარიშესთან იქნეს რეგისტრირებული.

თესქერეს ბოძების განკარგულება გაიცა. 1140 წლის მუჰარემის დასაწყისში[2]:

სწორია!

თესქერე გაიცა, 1140 წლის 2 მუჰარემს[3].

1 1140 წელი – 19.8.1727 – 6.8.1728 წელი

2 1140 წლის მუჰარემის დასაწყისი – 19.8.1727 წელი.

3 1140 წლის 2 მუჰარემი – 20.8.1727 წელი.

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ჩერქეზთა, აფხაზთა და ქართველთა რაიონებში, რადგანაც მარილი არა აქვთ, დადგენილია მარილზე სავაჭრო გემებით წასვლა და მოსვლა. რადგანაც ამ თანხით ლაზის ხელთ არსებული საბრძოლო იარაღი და პროვიანტი გაიგზავნა. ვაჭრობით გული როდესაც იჯერეს, სხვა ტომებთან გარკვეული ურთიერთობის დამყარების შემდეგ, თავად აღფრთოვანებულნი დარჩნენ. ამრიგად, დატოვეს სხვა საქმიანობა და თავიანთ საქმიანობას დაუბრუნდნენ. ამრიგად, მათი უმეტესობისა ამ სანაპიროზე დაბანაკდა. რადგანაც გარანტირებული ჰქონდათ ციხეების სიტკბო და კეთილნაშენიანობა და აგრეთვე მისი სიმტკიცეც, სხვა გემები ეელარ წავიდნენ. ტკბილი სითხის, მარილი და სხვა საჭირო ნივთების უქონლობის გამო მარილის მოთხოვნილებისათვის გემებით გაიგზავნენ და ვაჭრობა გააჩაღეს .თითოეული გემი თუ წავიდოდა. გარკვეულ რაოდენობის თანხას დაისაკუთრებდნენ. სოხუმის ციხეში მდებარე პატიოსანი ჯამეს მსახურნი და სხვა პირნი სხვა ხარჯებს გულისხმობდნენ. ყოველ გემზე ორ-ორ 150-150 ყურუმს იძლეოდნენ. მარილის ემინად დანიშნული იყო, ამჟამად ყირიმის ხანი, ღირსეული მენგლი გირეი ხანის უდიდებულესობა, მისი გადაწყვეტილებით, რადგანაც ამას წინათ თავიანთი ადგილებიდან გემებით წასვლა მთლიანად აკრძალული იყო, მარილის ამანათიც გამოჩნდა, მხოლოდ, ამჯერად. აფხაზთა მეზობლები აფხაზებთან ერთად, გარკვეული პირობით მორჩილების არზას აგზავნიდნენ სახელმწიფოს დივანში. სუღუჯუკის ციხიდან აღებული ნივთები აკრძალული იყო. ციხის ჩაბარების შემდეგ შემოერთებულ ციხეში, მოსახლეობა მოწმე გახდა, არსებული ვითარებისა და ამბის მიმტანად ხსენებული ხანის უდიდებულესობა გაიგზავნა. ამასთანავე მოულოდნელად იმ მხარეში გემები თუ მიაღწევენ ნებართვის მისაღებად და ამბის გასაგებად. ისინი მზად იყვნენ დაუყონებლივ შესდგომოდნენ მშენებლობის წარმოებას. გემებით გაემგზავრნენ და ისე უნდა დაბრუნებულიყვნენ, რომ ბრძოლები არ ეწარმოებინათ. სახელმწიფო დივანისაგან პატიოსანი ბრძანება ებოძებინათ. მარილის ამანათების მათთვის საბოძებლად თხოვნის არზა ეწყალობათ. ადრე არსებულის მიხედვით, ხსენებული ამანათის აღების შემდეგ სახელმწიფოსკენ გაემართებოდნენ, ბრძანება რადგანაც გამოვიდა ძველი გადაწყვეტილების თანახმად, მოულოდნელად ჩერქეზები, აფხაზი და ქართველთა ციხეების გარეშე სხვა გემები და „ოინბაზები“ ეელარ წავიდნენ.

აღნიშნულ ციხეებსა და გამაგრებულ პუნქტებს დიდი რაოდენობით განესაზღვრათ მარილი და სხვა ამანათები და ნივთები, იგი მარილის ემინის ხელით გაიგზავნა და ვაჭრობა

დაიწყეს. ყოველი გემი, რომელიც ბედნიერების დედაქალაქისაკენ წაიყვანეს, მათ სანაცვლო ებოძათ, ამის გამო სოხუმის ციხეში მდებარე პატიოსანი ჯამეს ხადიმებსა და მსახურებს სხვა ხარჯებისთვის თითოეულ გემზე 2-2 150-150 ყურუში ებოძათ და ცნობილი გახდა სოხუმის ციხის ემინისთვის ებოძებინათ და მისგან თამასუქი და სამეუფეო ჰუჯეთი აეღოთ და მიეთვისებინათ. ამის შემდეგ მარილის ემინებმა მაშინათვე ფირმანი იმ მხარეებში სხვა გემებთან ერთად ვერ გააგზავნეს, ვეღარც ოინბაზი წავიდა. თუ ლაზის ტომის სხვა წარმომადგენლები ნაეებითა და გემებით გაემართებიან, კმაყოფილებით მარილი და სხვა აფხაზური ნივთები გაიგზავნება და ვაჭრობას შეუდგებიან. გემები და ნივთები, მარილი, ემინებმა სახელმწიფოსათჯის დაიკავეს. სახელმწიფოს ვერფების კაპიტნები როდესაც მიდიოდნენ, მათ წინაშე აღიმართნენ. მარილის ემინებსაც წასასვლელად გამზადებულ გემებთან ბრძოლები არ უწარმოებიათ. თუ ბრძოლებს გამართავდნენ, მათთვის და გემების მეთაურებისთვისაც მტკიცე მდგომარეობა შეირყეოდა. მათთან ხსენებული ემინები გააგზავნეს და ვაჭრობის დაწყებას ლამობდნენ: ნივთებზე სუღუჯუკისა და მისადმი დაქვემდებარებულ გამაგრებულ პუნქტებში აუცილებელი შეიქმნა ბაჟის გადახდა. იგი სუღუჯუკის საბაჟოს ემინის მხრიდან აიღებოდა. ამის შემდეგ ციხეებში გამართული იყო ვაჭრობა ნივთებით, მარილის რაოდენობის მიხედვით. იგი სახელმწიფოსათვის განაწილებული იყო პირობით, ხსენებული ემანეთი 1141 წლის მარტის მიწურულიდან,[1] არსებული ხსენებულის ვალებამდე იქნა ფიქსირებული. ამ პირობით პატიოსანი ბრძანება დაიწერა. დიდებული სახელმწიფო დივანისა და კაიმეს ამბავის ბოძების საკითხზე, ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

მაღალი ფირმანის თანახმად, უპირატესად ვალებისთვის ჩაიწერა და პატიოსანი ბრძანება, ასამი და კაიმე გაიცა.
სწორია!

თელხისის თანახმად, ვალებისთვის იქნა რეგისტრირებული, და იმ პირობით პატიოსანი ბრძანება დაიწერა და მაღალი ამბავი კაიმეს ბოძებისა, გამოიცა ბრძანება. 1141 წლის 12 ჯემაზი ულ-ეველი[2].
ორი წყება ბრძანება და ფირმანის მხარეს კაიმე გაიცა.
დაიწერა 1141 წლის 17 ჯემაზი ულ-ეველს[3].

---

1 1141 წლის მარტის მიწურული – 31.3.1729 წელი.
2 1141 წლის 12 ჯემაზი ულ-ეველი – 14.12.1728 წელი.
3 1141 წლის 17 ჯემაზი ულ-ეველი – 19.12.1728 წელი.

№ 79
ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. შავი ზღვის სანაპიროზე მდებარე ფოთის, სუღუჯუკისა და სოხუმის ციხეებისათვის რამდენიმე გემით მარილის გადასატანად გაემართნენ. არსებული მარილის ემინმა, ამას წინათ წარმოგვიდგინა, რომ აფხაზეთის ყურისკენ გემით მგზავრობა აკრძალული იყო. თუმცა რაც არ უნდა მოხდეს, მარტოდ დატოვებული მორწმუნესათვის კვლავ მარილის ემინმა ერთი წელი გაატარა მარტო. მარილის ემინმა გემები იმ მხარეში იხილა. ამჯერად ჯელადითუ ხანის უდიდებულესობის არზის მიხედვით თხოვნით მიმართეს მარილის ემინს, მთავარი მოანგარიშისაგან, ველზე გაკეთებული მინაწერის თანახმად და იმთავითვე წარმოჩენილი საქმის გამო და მის თანახმად, თითოეულ გემზე 2-2 და 160 ყურუში ხარჯი გაეღოთ გემზე, ვერაგობას თუ შეამჩნევდნენ ზემოხსენებულნი მძიმე მდგომარეობაში აღმოჩნდებოდა. მათი შერიფის დასაჯარიმებლად მეთაურთან ერთად 1141 წლის მარტის მიწურულიდან[1] საბედნიეროდ მარილის ემინისთვის თანამონაწილეობის პრინციპით ჯარისკაცებისთვის იქნა რეგისტრირებული, იმ პირობით, რომ ჩვენთვის ხელზე ებოძათ პატიოსანი ბრძანება. მისი გამოცემის საკითხზე ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

თქვენი მონა-მორჩილი ესირ მუსტაფა.
თქვენი მონა-მორჩილი კალელი მუსტაფა.
ამ ჰაჯის გემები რეგისტრირებულია. გემებისადმი ათი მასარი იქნა ბოძებული. ფირმანი სახელმწიფო დივანის მიერ ველზე გაკეთებული მინაწერი იყოს.

ახალი ციხის დასაცავად მყოფი იყოს მასზე მოწყალება, რა ჰუქმიცაა ის იყოს. აფხაზების მეზობლები აფხაზებთან ერთად, მძიმე მდგომარეობაში მყოფნი, მორჩილების არზას ექვემდებარებიან, სახელმწიფოს დივანამდე. მათ ხელშია სუღუჯუკის ციხეში აღებული ქონება. ისინი მათ მიერ ბოძებულ ხსენებულ ციხეში მცხოვრებთა კეთილნაშენთა მხარეში კაბის ეიალეთში დაინიშნენ, ბედნიერების წიგნში მაშინათვე, ყირიმის ხან მენგლი გირეი ხანის სიძის მაღალი თვისებების მოწმენი გახდნენ. ზემოხსენებული ხანის გადაწყვეტილებანი ბედნიერების დედაქალაქში გაიგზავნა და ქვეშევრდომთა პატივი დაიმ-

1 1141 წლის მარტის მიწურული – 31.3.1729 წელი.

სახურა. აფხაზეთის მხარეში წასვლა აკრძალული რადგანაც იყო, ნივთები, ვაჭრები და გემებზე საქონელი არ იყო. მოძდევნო დღეს სუღუჯუკის ციხესა და აფხაზეთის მხარეს არსებული გემები და ვაჭრები, რადგანაც თავიანთ მიზანს აღწევდნენ, ნებართვა მიეცათ. პატიოსანი ბრძანების გაცემის საკითხზე გადაწყვეტილება და ნებართვა გაიცა: შენ რომ ხსენებული მირ მირანი ხარ, ზემოხსენებული ხანის ნებართვით მეორე დღისთვის სუღუჯუკის ციხე და აფხაზეთის მხარეებში არსებული გემები, ვაჭრები ამ მხარეს როგორც კი მოაღწევენ, მაჰანურას ვერ ელირსებიან. ნებართვისა და თხოვნის გაცემის საკითხზე ფირმანი დიდებული გამოვიდა, ითქვა და დაიწერა. ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნისაა.

მარილის ემინმა პირობის დოკუმენტი ველზე მინაწერის მიხედვით წარმოადგინოს!

სოხუმის ციხეში აფხაზი და ჩერქეზი ტომებისთვის გასაყიდად არსებული მარილი სახელმწიფოს მიერ გაიყიდა. ყოველი მარილის გაყიდვა მთლიანად დამთავრდა.

ალი ემინმა, ელ ჰაჯ ჯელფ ეფენდიმ და ყველა სახეზე ვინც იყვნენ, რადგანაც ხსენებული ციხე სავაჭროდ და აღებ მიცემობისთვის იყო, ნივთები მოიტანეს. მოტანილი ნივთებიდან და ტყვეებიდან ლაშქრის ნებართვით ბაჟის გადასახადი ებოძათ. რაც სხვა რამე იქნებოდა, ფოთის ციხისთვის იქნება აზიდული. აღნიშნულ ციხეში აკრძალულია ყოველგვარი მსგავსი ოპერაციები. დაიწერა 1141 წლის საფარის მიწურულს[1].

ჩერქეზი, აფხაზი და ქართველთა ტერიტორიებზე მარილის ადგილებია. დადგენილი მარილი ამ ადგილების ჩემს მიერ დაცვის გამო, ვაჭართა გემებით ბაჟს იხდიდნენ, ქონების, საბრძოლო ნივთების გამოჩენა და სხვა გაუყიდავი საქონელით აეკრძალათ საქმიანობა. რადგანაც აუცილებლობა ითხოვდა სხვადასხვა საქონლით ვაჭრობას. ზოგიერთი საქმეებით გაერთიანების შემდეგ მათ სასიამოვნო მდგომარეობა შეექმნათ. შემდეგი თელხისით მათი რაზმები გადავიდნენ. მათ საზღვრებზე ზოგიერთმა იმ სანაპიროზე განახლებული და აღმართული ციხეები დაიკავეს, რადგანაც იმ რაიონში მდებარე ციხეების აღება აკრძალული იყო, გემები ვეღარ წავიდნენ . . შირა რადგანაც ვეღარ წაიღეს, ამ პირობით აღნიშნულ ციხეებსა და გამაგრებულ ნაგებობებს დღეში განსაზღვრული მარილი და სხვა საჭირო ნივთები ჰქონდათ. მარილი ემინის მიერ გაიგზავნა და გაიყიდა. მის სანაცვლოდ, ფოთის, სუღუჯუკისა და სოხუმის

1 1141 წლის საფარის მიწურული – 4.10.1728 წელი.

ციხეებში მდებარე სარგოები ლაზის ტომისა და სხვა ვაჭარი ხალხისგან გემებით მარილითა და სხვა ნივთებით გაგზავნიან და გაყიდიან. ყოველ წელს 500 ყურუშს იძლევიან. მოვიდნენ და თუ ამის შემდეგ მათ მიერ მოტანილი ნივთები გემებით, და მათ ხელთ არსებული ნივთები, მარილის ემინის მიერ სახელმწიფოსთვის აიღება. კაპიტნები საზღვაო ნაოსნობას იხილავენ და ამბობენ, მზადაა მარილის ემინი, რომელიც თავში უდგას წასასვლელად გამზადებულ საომარ გემებს. ის ვეღარ გაერკვა რომ წასასვლელად გამზადებული გემები საომარი მასალითაა დატვირთული და ბრძოლისთვისაა მზად. ზემოხსენებული ემინი გაიგზავნა და გაიყიდა. ნივთების მდგომარეობა სუღუჯუკსა და მისადმი დაქვემდებარებულ ციხეებში აუცილებელი შეიქმნა გადასახადების გადახდა საბაჟოებში, იგი სუღუჯუკის მშენებლობის ემინის მიერ იქნა ფიქსირებული. ამავე ციხეებში მოვაჭრე ხალხი ნივთების საბაჟოების მარილის ემინების მიერ აღწერილია. სახეზე არსებული ნივთები იყო. ამჟამად სოხუმის ციხეში მშენებარე პატიოსანი ჯამეს მსახურნი და სხვა ხარჯებისთვის დაქვემდებარებული პირები ერთმანეთის გვერდით იყვნენ. ამ ვითარების შემდეგ აღნიშნული ახჩა ხსენებული ციხის პატიოსანი ჯამეს ხარჯებისთვის იყო განსაზღვრული, თუ აღნიშნულ სახლში ჯარისკაცები წელიწადში რეგისტრირებულნი იყვნენ. 1138 წლის[1] ჰაფრის დღის მიწურულიდან მოხუცებულობამდე რჩებოდნენ. ამასობაში ხსენებული ემინების მხრიდან რამდენადაც გემები გაიგზავნებოდა, ბედნიერების დედაქალაქში არზები დაკავებულ იქნა. სოხუმის ციხეში მდებარე პატიოსანი ჯამეს ხადიმის მსახურნი და სხვა ხარჯებისთვის ყოველ გემზე ორ-ორ 150-150 ყურუში ებოძებოდათ. იგი მოსახლეობაში იქნა რეგისტრირებული. ლაზის ტომისთვის წინააღმდეგობის გაწევის პირობით იქნა რეგისტრირებული. ბედნიერების ხელით ებოძა, მაღალი ბრძანება იქნა გაცემული, მაღალ მოსახლეობაზე. ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა. დაიწერა 1141 წლის 15 რები ულ-ახირს[2].

1. 1138 წელი — 9.9 —1725 — 28.8. 1726 წელი.
2. 1141 წლის 15 რები ულ-ახირი — 18.11.1728 წელი.

№ 80

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

მაღალი სამეუფეო მარუზა ისაა, რომ შავი ზღვის ბოლოს აგებული სოხუმის ციხე ყირიმისა და ტრაპიზონის მიმართულებით მდებარეობს, გარკვეული სეზონის მიუხედავად, სხვადასხვა პირობებში გემები და ნავები აღარ მოდიან, რადგანაც ამაზე იმამის რჩევა-დარიგებით საკითხი დაყენებული იყო, ამასთან დაკავშირებით შესაფერისი დრო დადგა, ჩვენი ბატონებისთვის ცნობილი შეიქნა ამ ადგილებში პროვიანტის დიდი რაოდენობით მოგროვების თაობაზე, საკვებად გამოსადეგი ფქვილი ყველა ღატაკს ებოძა, ამრიგად, საჭირო პროდუქტების ბოძების შემდეგ დასახლებულ მკვიდრთაგან ციხის მოწყალება და პატივი ებოძათ, ციხის გარშემო ახლო-მახლო ადგილებში ყოფნა სასიამოვნო არ იყო, ამასთანავე ზღვის აღელვების გამო, როდესაც არზუჰალი გამოვიდა, მოწყალება და გულკეთილება იქნა გამოჩენილი, ჩეკდერის ემირებიდან აბდულკადირ ბეგი და კასიმ ბეგ ზადე მუსტაფა ფაშა დაინიშნენ, სახელმწიფოსაგან ორმოებისა და ხანდაკების გასაკეთებლად 5 ქისა ახჩა ებოძათ და 42 წელს[1] მოვიდნენ, ხანდაკი ამოთხარეს და ორმოები ამოავსეს, ხსენებულ ციხეში თვის განმაყლობაში მხოლოდ სამ წყებად ამოთხარეს. ორმოები, ხანდაკი აგურით, მიწით, ქვებით ველარ გაავსეს, მიწით გავსებას მხოლოდ 45 დღე მოანდომეს, ლეზიზის ციხე მხოლოდ არენდით აიღეს, თხრილებზე გარკვეული სამუშაოები ჩაატარეს, მაგრამ შედეგი არ გამოიღო, აფხაზი ქაფირების ძალმომრეობას ცუდი შედეგი მოყვა, მათ თაფლი შეიძინეს, წყლის მდინარება მიმდინარე თვეში არ ყოფილა ნორმალური. აღნიშნული ციხე, პატიოსანი რამაზანის თვეში და სხვა დროშიც, მაღალი ღვთის შეწევნით, ბედნიერების გარეში მყოფი ციხის მოსახლეობა და ქალები და ახალგაზრდა ბიჭები, დიდხანს დაკავებულნი იყვნენ საჭირბოროტო საკითხებით, მათთან მყოფი ბიჭების უმეტესობა მათ საზიანოდ მოქმედებდნენ, ისინი ყოველ წუთს და ყოველ საათს, სამეუფეო ლოცვაში იყვნენ, ღმერთს შენდობას სთხოვდნენ, ხეობის წყალი უპირატესად ჩქარა მიედინებოდა, არხი აგებული იყო აგურით, ქვით და სხვა მასალით, თხრილებში სამშენებლო მასალას თუ გამოვიყენებთ, სხვა ადგილები გავერანებულია, ცუდად გამოიყურებიან, ყველაფერი ცნობილია, მხოლოდ აქვე დანიშნული ჩექდირის ბეგები ისე იქცეოდნენ, რომ მუშებთან კავშირს არ

1. 1142 წელი — 27.7 1729 —16.7 1730 წლისა

ამყარებდნენ, აღნიშნულის მიხედვით, საჭირო კონტაქტებს არ ამყარებდნენ და პროდუქტების თადარიგს არ იჭერდნენ, ცდილობდნენ სახელმწიფოსგან აღნიშნული ახჩა არ დაეხარჯათ, ქვემოთ აღწერის მიხედვით, ერთადაც დამარცხებულიყვნენ, რადგანაც წყალი მიედინებოდა ჩვენი მდგომარეობა წაგებული იყო, მოწყალება და ბედნიერება აღარ გვაკლდა, ყველაფერი ეს ცნობილი იყო ბედნიერების კარისათვის, ციხის მოსახლეობის მდგომარეობა სრულიად მოუწესრიგებელი იყო, ამ მწირსაც დრო სრულად არ ეყო, მის საფუძველზე იყო ყველაფერი ცნობილი, აწი ბრძანება და ფირმანი შერიფის ნებაა.

ბედნიერება ალაჰის უდიდებულესობაშია,

ბედნიერება ოსმალეთისაა,

აჰმედ ყადისაა,

სოხუმის ციხეში, ამჟამად შეუნდოს ალაჰმა,

წინათ სამსახურში ინჟინერი იქნა დანიშნული, ინჟინერისთვის ფირმანი გაიცა, დავთარი მოანგარიშის მიერ ველზე მინაწერი იქნა გაკეთებული, ხარჯისთვის აბდულ კადირ ფაშას შემწეობით, ხსენებული ციხე რეგისტრირებულ იქნა, ბრძანება გაიცა, ამასთანავე აღნიშნული თანხა სახელმწიფოს ხაზინიდან გაიცა, ბრძანება თელხისისა და მაღალი ფირმანის თანახმად, დაიწერა 1142 წლის 11 შევალს[1], თესქერე გაიცა 16[2],

ყურუში 2500

სოხუმის ციხეში მდებარე ტერიტორიების წყლები გამდინარენი არიან, მოსახლეობისათვის საჭიროა აუცილებელი რაღაცეების შესრულება, ახლო მდებარე ტერიტორიებზე სოხუმის აბანოს სახელით ცნობილი მდინარე ზემოხსენებული ციხისაკენ მიემართება, ჯამეს თავკაცებმა, რადგანაც არზა გამოსცეს, ამასთანავე განკარგულება გაიცა, ამას წინათ იმ ადგილების დასათვალიერებლად პატიოსანი ბრძანება გაიცა, არსებული თვალსაჩინო დავთრის თანახმად, ხარჯი 900 ყურუშზე მეტს აღწევს, ზედმეტი ხარჯისათვის, რადგანაც გარკვეული ოდენობის თანხა არსებობდა, მშენებლობის საკითხი სავაჭროდ იყო ქცეული, მხოლოდ ხსენებული ციხის რაბათის ზღვისკენ მოსაქცევად გზები სავალალო მდგომარეობაში იყო, ამ მოსახლეობისაკენ ქვა-ღორღებით გაევდი და საყვირლად არამზადებთან მოევმზადე, თუ მოსახლეობასთან გამოვიდოდა აქვე უნდა გადაწყვეტილიყო, გავლენა უნდა მოეხდინა, მდინარე რადგანაც გამდინარე იყო, ხსენებული მდინარე ციხის გარშემო

1 1142 წლის 11 შევალი – 29.4.1730 წელი

2 1142 წლის 16 შევალი – 4.5.1730 წელი

მიემართებოდა, იმისათვის, რომ მტრის მხრიდან უშიშროება ყოფილიყო, ზღუდე გააელეს, და თავის მხრივ სხვა საშუალებები გაატარეს.

შენ რომ ზემოხსენებული აბდულკადირი ხარ, იმატოს შენმა სიძლიერემ ყოველგვარი საშუალება რადგანაც არსებობს, არსებულის საფუძველზე რეგისტრირებული მდინარის გასასვლელად განსაზღვრული პროდუქტების თანხა და მუშებისათვის განკუთვნილი საერთო თანხა შეადგენს 2500 ყურუშს — ხარჯს, იგი ჩემს აღასთან ერთად დამთავრდა, მის დასამთავრებლად აღნიშნული მშენებლობის თანხა ჩემს სახელმწიფოს ხაზინიდან გაიცა, და ამ კურთხეულ წელს რეგისტრირებული მდინარის გადასალახავად დაინიშნა, მსახური გამოიყო, რადგანაც მსახური იყო, მთლიანად ხსენებულ ციხეს მიადგნენ, თესქერეს თადარიგი დაიჭირეს, არსებულის საფუძველზე რეგისტრირებული მდინარე მოსახლეობისაგან გადააგდეს, რადგანაც ციხის სიახლოვეს ზღვა იყო, ამიტომ იგი გზების ახლოს გადააგდეს, მოსახლეობასთან ახლოს მდებარე ადგილები კირით მდიდარი იყო, და მის გარშემო საჭირო მოსახლეობას შესაფერისი სამსახური გაუწიეს, რადგანაც დირექლი ფაშა ცუდად მოიქცა, ერთიანად დიდი სიმტკიცის სიმაგრე ააგეს, ხსენებულ ციხეს ახლოს ზღვა ჩაუდიოდა, ხარჯები, არსებული წესის მიხედვით, გაიღეს, მდინარისთვის ზღვის შემოვლა, ხსენებული მდინარის ციხის გარშემო მიედინებოდა და ზღვას უნდა შეერთებოდა, ამის მიხედვით რიგები იქნა გაკეთებული, მისი მცირე წყების გასაკეთებლად მთლიანად და სავსებით პატიოსანი ჰუჯეთი იქნა გამოცემული, ჩემს სამეუფეო ხაზინაში დავთრებში იქნა რეგისტრირებული, ჰუჯეთი და ხარჯები, ბეჭდიანი დავთრები ბედნიერების კარზე წაიღეს, თქვენ რომ ზემოხსენებული ყადი ხართ და ჩემი ჯარისკაცის მეთაური ხართ, აღნიშნულის მიხედვით, მითითებული მდინარისთვის რაღაცეები თუა დაძგენილი, თადარიგი უნდა იყოს დაჭერილი, ხსენებული მირმირანი ერთ დღეს იმ ბრძანებას და კმაყოფილებას ადასტურებს, 1142 წლის 12 შევალს[1] საზღვაო ბრძანებიდან აბდულკადირ ფაშას და სოხუმის დაცვაში მყოფ ალის, იმატოს მისმა სიძლიერემ, და კაზას და მეთაურებს, ჩემო სულთანო, პატიოსანი ბრძანება გაცემულია და იგი დავთარშია რეგისტრირებული, ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა, დაიწერა 1145 წლის 16 ზილ-კაადეს[2].

---

1 1142 წლის 12 შევალი — 30.4.1730 წელი

2 1145 წლის 16 ზილ-კაადე — 30.4.1733 წელი

მოწყალეო, თანამგრძნობო კეთილისმქმნელო ჩემო ბატონო, სოხუმის ციხე აფხაზთა ტერიტორიის გარეთ მდებარეობს. მისი უსაზღვრო მესაზღვრეა. დადიანთა ხანი, ამას წინათ მის მოსაზღვრედ მდებარე აფხაზთა ხალხის ბეგთაგან ერთერთი გარდაიცვალა. რადგანაც მისი ადგილი თავისუფალი დარჩა, გარდაცვლილის ადგილი მოსახლეობის წარმომადგენელთაგან სოხუმის ბეგ ქელეშ აჰმედს ებოძა, მორჩილებით მან დაიკავა. ერთის მხრივ, დადიანის ხანმა გარდაცვლილის ადგილის დაკავება მოისურვა. ბექდილების სახელწოდების ვინმე დამკვიდრდა. სოხუმის გარეუბნები არეულობამ მოიცვა. დაცული ციხე ხსენებულის მიერ დანგრეულ იქნა. ხსენებულმა ხანმა დახმარება ითხოვა. რადგანაც სადაო საკითხები წამოიჭრა. ამჟამად გონიოს სანჯაყის მფლობელი და ფოთის ციხის მცველი, დიდებული მირმირანი, მოწყალე მუსტაფა ფაშას, როდესაც ამბავი ეუწყა, რამდენიმე ათასი ჯარისკაცით თავისი ძმა მეჰმედ ბეგი სასწრაფოდ სოხუმის მიმართულებით გააგზავნა, და მისი ერთგული დარჩა. აღნიშნული მარტოდ დარჩენილი ლაშქრით ბრძოლაში შეხვდა. ბრძოლის დრომდე ერთგული დადიანის ლაშქრით დამარცხდა. დადიანთან გაიქცა. ბოროტება და მტრობა გამოამჟღავნა. დადიანთა ხანი კვლავ თბილისის ხანს შეუკავშირდა. ხსენებულმა გარდაცვლილის ადგილზე მაცნე გააგზავნა. მშვიდობა და სიწყნარე ჩამოვარდა. სოხუმის მცველ ქელეშ აჰმედ ბეგს როდესაც ამბავი აუწყეს, ხანთა ხანი ხსენებული სასწრაფოდ მას შეუკავშირდა, სოხუმის მოსახლეობა, როდესაც მათ თავს ესხმოდა, ქელეშ აჰმედ ბეგის ჯარისკაცები, დაუყონებლივ მაღალი ბრძანებით, ბრძოლაში ჩაბმას გადაწყვეტენ. ზემოხსენებული ჯარისკაცები ამ მდგომარეობაში არიან. ასეთ ვითარებაში იმყოფებიან. ფეხთა მტვერ ოსმალეთის სახელმწიფოს ეუწყა და არზა წარედგინა. და აჯა-ვედრება ეუწყა. თუ დადიანთა ხანი რაღაცის გამო სოხუმს თავს დაესხა. დახოცილთა ადგილების დასაკავებლად, როდესაც მოთხოვნა წარუდგინა. თუ უბედურებაა მოსალოდნელი, სასულთნო სასახლე და ხსენებული ხანი ამ შემოსავალზე უარს იტყვიან. ამჟამად ჩილდირის ვალი დიდებული ვეზირი, ბედნიერი შერეფ მეჰმედ ფაშას უდიდებულესობითა და გონიოს სანჯაყის მფლობელისა და ამჟამად ფოთის ციხის მცველის, დიდებული მირმირანის, დიდებული მუსტაფა ფაშას მხრიდან სოხუმის ციხე და მის მიდამოებში დაქვემდებარებული ადგ-

ილები, აფხაზთა ტომის მიერ განადგურებული ადგილები იყო. მათ მიერ იყო დამორჩილებული ეს მხარეები, ხსენებულ ხანს, აღნიშნულთან ერთად და ზემოხსენებულთა მხრიდან რაღაცეების შემცველი აღწერილ იქნენ. და გაიგზავნენ. თუ ასეთი შემთხვევა არ მოხდა, სიფრთხილე იქნება გამოჩენილი. სოხუმის მხარეებისკენ თავდასხმა გაგრძელდება და თუ ასე წარიმართა, მათ მხრიდან სოხუმის ციხის მცველი ზემოხსენებულთა დახმარება რადგანაც მიზანშეწონილი იქნება. ბრძანება გაეცა დიდებულებს სათითაოდ და მათი გაგზავნის შესახებ. ზემოხსენებულის ნება სურვილით აღნიშნულის შესახებ მოთხოვნები უმაღლესი ბრძანებებიდან გამოვიდა. ამ საკითხებზე გამოცემულ ბრძანებებში მართალი გადაწყვეტილებანი ამრიგად თუ გაიცემა, მაშინ ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბატონი სულთნის უდიდებულესობაზეა.

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო, სულგრძელო, გულკეთილო, გულმოწყალეო, კეთილისმქმნელო, დიდებულთა შორის უდიდებულესო ჩემო ბატონო სულთნის უდიდებულესობავ. თქვენი მფარველობით, მე თქვენმა მონამორჩილმა, თქვენგან დავალებულმა, თქვენმა უმდაბლესმა მსახურმა, თქვენი სახელწიფოსათეის მუდამ დაცვის სამსახურში მყოფმა და მისი ბედნიერებისთვის მუდამ ერთგული ვიყავი. ამ დროიდან ბედნიერების მომტანი თათრები ჯარისკაცებთან ერთად გამოჩდნენ. მათთვის ბოძებული მოწყალების საკითხი დიდებული დოკუმენტით იქნა პატივდებული. სოხუმის მცველ ქელეშ აჰმედ ბეგთან ერთად იქნა დამოძღვრილი. აბაზას გამგებელი მურად ალი ბეგის ჯიბეში არსებული დავა და მტრული დამოკიდებულება ჩერქეზთა ტომთან ექვს ნაწილად იყო წარმოდგენილი. ლაშქარმა გააშიშელა და მათ ბეგს როდესაც თავს დაესხა,ჯანფოლადთან ერთად მას აუწყა. ჩერქეზთა ტომთან ერთად ჩაება ბრძოლაში. 110 ჩერქეზი ჯარისკაცი მოკლა და 62 ჯარისკაცი დაატყვევა. დანარჩენებმა გაქცევით უშველეს თავს. ამასთანავე დატყვევებული 36 კაცი ზემოხსენებულმა ქელეშ ბეგმა გაყიდა. დიდებულ მდგომარეობას,როდესაც მიაღწია,ამიტომაც ჩერქეზთა ბეგებმა ქელეშ ბეგთან ერთად მოლაპარაკება და შეკავშირება დაიწყეს. მურთად ალი ბეგისგან დატყვევება და შურისძიება მოისურვეს. ლაშქრის დასარიგებლად სამზადისს შეუდგნენ. ალი ბეგმაც ლაშქარი შეკრიბა. როდესაც ბრძოლა გამწვავდა, ამასობაში დინიეს მირმირანთან ერთად ფოთის დაცვას თავს დაესხნენ. ბეჟან ოღლი ალი ფაშა ბათუმის მხარეს როდესაც გაემგზავრა, წინათ ბათუმის მფლობელი აბაზა მეჰმედ ფაშა გარკვეული რაოდენობის ლაზთა ლაშქრით გაერთიანდა. როდესაც ალი ფაშა დაცვაში იყო მანაც ბათუმში თავდასხმისათვის გარშემო მყოფი ლაშქარი დაარიგა და სასწრაფო საქმეების შედგენა დააკისრა. ხსენებულ ქელეშ აჰმედ ბეგთან ერთად სხვა ემირების განადგურება ველარ მოხერხდა. ამ ჯარისკაცებთან სიახლოვის გამოსამჟღავნებლად, ჯარისკაცთა დასამონებლად და მათ მოსაზრებათა ნებართვის საბოძებლად და მათი მდგომარეობის, სადაო საკითხების მიზეზთა გასარკვევად და ბრძოლების ჩასაქრობად და მდგომარეობის წარმოსაჩენად, და საერთო სურათის გასარკვევად და ფეხთა მტვერისადმი ყურადღებისადმი გამოსაჩენად არზა გამოვიდა. გონიოს სანჯაყი და ფოთის დამცველობა უწინ არზრუმის ვალის დიდებული

ვეზირის ბედნიერი მეჰმედ ფაშას უდიდებულესობით იყვნენ გარემოცულნი. ამიტომაც გაიცა განკარგულება. ზემოხსენებული ფაშასადმი ასეთი დამოკიდებულება არ იქნა ნაბოძები. მათ მიმართ კეთილმოქმედება არ იქნა გამჟღავნებული. გამოუვალი მდგომარეობის გამო და არსებული ვითარების საფუძველზე, ზემოხსენებულს მონაწილეობის მიღება ალისთან ერთად ებოძა. დაცვის სამსახურში მზადყოფნა და ზემოხსენებულის ქვეშევრდომობაში ყოფნა იყო ნავარაუდევი. მის სამსახურში ყოფნისას, როდესაც აიღეს ნებართვა, სასტიკად გაანადგურეს, ხოცვა-ულეტა მოეწყო. თავის გარშემო მყოფნი თავისი მონათაგანნი, გარკვეულ საკითხებთან დაკავშირებით შემოიკრიბეს. ბრძანება და ფირმანი გამოვიდა. ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე, კეთილშობილი ბატონის უდიდებულესობაზეა. ჩერქეზთა ტომებთან ერთად მურთაზ ალი ბეგისთან დავის შედეგად, აბაზათა ქვეყანა ოდიშის ოლქთან ერთად იყო ძველთაგანვე. სამი წლის წინათ ოდიშის მეფე კაცია დადიანთან ერთად აბაზას განმგებელი ხსენებულ ალისთან მტრულ დამოკიდებულებაში იყო. ერთმანეთთან მტრულად იყვნენ. ხსენებულ ალი ბეგმა თავისი ძმის შვილები ქელეშ აჰმედ ბეგი და ბექირ ბეგი ლევან ბეგთან დააკავშირა. ჩერქეზთა ტომებთან იყვნენ უმეტესწილად დაკავშირებულნი. ოდიშის განმგებელი, აჩიკ ბაშის ხანი სოლომონ ხანთან ერთად ბედნიერების დედაქალაქში აღმოჩნდნენ. მდინარე ენგურის სანაპიროზე ბრძოლაში ჩაებნენ. აფხაზთა ტომი დამარცხდა და განადგურდა. ამასობაში ბევრი ხალხი დაიხოცა. და დატყვევდა. ძმიშვილი ივანე ბეგიც სოლომონის მიერ იქნა დატყვევებული. აბაზას ბეგები ერთად გაერთიანებულნი, მთელი ძალ-ღონით შეკავშირებულნი ყოველნაირად შეეცადნენ, ყოველგვარი ძალ-ღონე ეხმარათ, მაგრამ ვერაფერს გახდნენ. ეს ჯარისკაცები, თუ თავს შეაფარებდნენ და მათ დაუახლოვდებოდნენ. სოლომონ ხანის ხელით თავისუფლებას მიაღწევდნენ. ქელეშ აჰმედ ბეგის მხარეს გაიგზავნენ. ჩერქეზთა ტომის ქონება მურაზ ალი ბეგისგან მოითხოვეს. შეთანხმებას თუ მიაღწევდნენ სიმტკიცეს გამოამჟღავნებდნენ. როდესაც მათ თავს მოაბეზრებდნენ, საკითხი სადაო გახდებოდა. როდესაც ხაჩაბეებთან ერთად მათ თავს დაესხნენ, დამარცხებულნი დაბრუნდნენ. ურიცხვი ხალხი დაეხოცათ. და გარკვეული რაოდენობისაც ტყვედ წაასხეს. ქელეშ აჰმედ ბეგიც ხსენებულ ალი ბეგთან ერთად კინაღამ ტყვედ ჩავარდა. ფირალად ქცეულებს შეეფარნენ და დატყვევებულებიც გაანთავისუფლეს, და მათი ადგილები როდესაც დაიკავეს ჩერქეზებმა ბეგების მხ-

არეს მოუწოდეს და რადგანაც ერთმანეთთან მტრულად იყვნენ, მოუწოდეს ერთმანეთთან დაკავშირებისაკენ. აფხაზთა ტომი უმეცარი და შეუგნებელი ტომი იყო. მიზეზი მათი სიღატაკისა და ერთმანეთთან პირისპირ დგომისა მტრობა იყო, იმტავითვე სიავე იყო. ბრძანებისა და ფირმანების მიხედვით, ხსენებულთ ქელეშ აჰმედ ბეგსა და ალი ბეგს მტრულად შეხვდნენ და წერილებით მიმართეს ერთმანეთს. მათ შორის არსებულმა დავამ გამოიწვია სურვილი შეიკრიბონ და გააგდონ, ანგარიში გაუწიონ შემოქმედ ღმერთს, და ბედის წყალობით მათთან კავშირში იყონ. ამასთანავე მშვიდობა და მათ საკითხებზე მსჯელობაზე, გარკვეულწილად ყურადღება იყოს გამახვილებული. მათ განწყობილებას სასწრაფოდ გაუწიეს ანგარიში. / თუ ეს ასე იქნა/, უწინდებურად ყოველად მოწყალება იქნა გამოჩენილი, არზა გაიცა. გონიოს განმგებელი პატივცემული ალი ფაშას ჯარისკაცები ბისქუიეს ახლოს მოვიდნენ. ძლიერი ზამთარი დაიჭირა. ლაშქრის უმეტესობა მთებში დარჩა. გარკვეულ დღეებში იქ დარჩნენ. და დაიბანაკეს. ეს ჯარისკაცები დაღლილ დაქანცულები იყვნენ. ამის შემდეგ, ფოთის ციხის დასაცავად მოსახლეობას პატრონობდნენ. ერთი წლის განმავლობაში. იქვე დარჩნენ. როდესაც დანიშნულების მხარეს გაემართნენ, ამას წინათ ჩოკდარები თურქმენ ოღლი მეჰმედ აღას ჯარისკაცებისთვის არზა გაიცა. ხსენებული ფაშას ჯარისკაცები მისითიდან აჭარაში როდესაც გადმოვიდნენ. აბაზა მეჰმედ ფაშა მოულოდნელად, გარკვეული რაოდენობის ლაშქრით ბათუმში არსებულ სასახლეში დაბანაკდა. ხმა გავრცელდა: მოსალაპარაკებლად, ამბის გასაგებად, ხალხი გაგზავნაო. ფოთის ციხის დაცვა და მდგომარეობის წესრიგში მოყვანა საჭირო იყო. ბათუმის მხრიდან თავდასხმა მოსალოდნელი იყო. ფოთის მხრისკენ გაემგზავრნენ. აღნიშნული ციხისკენ გაემართნენ და შევიდნენ. რადგანაც ამის საბუთი ჰქონდათ დაცვის სამსახურში ჩადგნენ. ხმამაღლა იყვირეს სახელმწიფოსათვის. ბრძოლებისთვის საჭირო იყო გონიოს სანჯაყის განმგებლისთვის ფოთის ციხის დაცვა. არზრუმის უწინდელი ვალი, დიდებული ვეზირი, ბედნიერი მეჰმედ ფაშას უდიდებულესობამ თავის მონებს უბოძა მოწყალება. ზემოხსენებულის უდიდებულესობის მოსახლეობამ ზემოხსენებული ფაშას ჯარისკაცებმა აღნიშნული შემთხვევისას სისუსტე გამოამჟღავნეს. ისინი გადასახადის ამკრეფად იქნენ წარდგენილნი. ხსენებული ვეზირის უდიდებულესობის მიერ დაჩაგრულად მყოფნიც არ იყვნენ გაყოფილნიც ალაჰისათვის გამოჩენილი მოწყალებისთვის გაწეული საქმიანო-

ბა აღწერილ და რეგისტრირებულ იქნა. სახასო ჯარიკაცები დაქვემდებარებულ და დაბეჩავებულ იქნენ. ისინი თავიანთი კეთილშობილური საქციელითაც გაიგზავნენ. თითოეული მათგანი საღი გონებით განსჯილი რადგანაც იყვნენ ამ კეთილშობილების გამო გაიცა განკარგულება, მათი ბრძანება და ფირმანი ჩემს ბედნიერ, მოწყალე, სულგრძელ, კეთილისმყოფელ, გულკეთილ, კეთილშობილ, დიდებულთა შორის უდიდებულესი სულთნის უდიდებულესობაზეა.

დაიწერა 21 რები ულ-ეველს, წელი 1197[1].

მოწყალეო თქვენი უდიდებულესობისა და კეთილშობილებისა, ჩერქეზთა ტომიდან, მათი განცხადებით, ალანთაგან შესდგებიან. ამ ხალხებმა რუსთა მხრიდან ლაშქარი გააგზავნეს. მათი მსგავსნი გამოჩდნენ. ღვთის შეწევნით აღნიშნული ვითარების გარშემო, არზა შედგა. ბრძანება და ფირმანი გაიცა. არსებული ვითარების შესახებ, სხვა მოსახლეობის მიერ თუ გულდასმით იქნება შესწავლილი ვითარება, რაიმე საგანგებო ღონისძიება არ იქნება მიღებული. ყოველი მათგანი გაიყიდება. ადგილებზე უხვად დაიხარჯა თანხა. აღნიშნული მოსახლეობა ვაკე ადგილებში იმყოფებოდნენ. ჩერქეზები რუსების ჯიბრზე რეალურ ვითარებას გაეცნენ, მთებში მყოფ ჩერქეზებს რუსები მოულოდნელად თავს დაესხნენ, ყველაფერი სასწრაფოდ წარიმართა. როდესაც მათი კეთილშობილებით ყველაფერი გადაწყდა. ამასთანავე ბრძანება და ფირმანი, ჩვენი მოწყალე, კეთილისმყოფელი, ყოვლადმოწყალე ჩვენი ბატონის უდიდებულესობაზეა. დაიწერა 21 რები ულ-ეველს, 1197.

1 21 რები ულ-ეველი, 1197 წელი – 24.2.1783 წელი.

სწორია! დიდად პატიეცემულო დავთარდარ ეფენდი.

ზემოხსენებული ემინი როგორც კი დაინიშნა მშენებლობაზე, ადგილები დაპყრობილ და ათვისებულ იქნა. ამჯერად მშენებლობის საქმის მდგომარეობა ამ რაიონში დამაკმაყოფილებელია. მდგომარეობა გარშემო არსებულ ადგილებშიც დამაკმაყოფილებელია, გაიცა ბრძანება 1196 წლის 27 საფარი[1].

უმაღლესი სამეუფეო კარის კაფუჯი ბაშილიქის ფეხთამტვერს: ფოთის, სოხუმისა და ანაკლიის ციხეების მშენებლობის ემინს მუსტაფა აღას ჯარისკაცთაგან აღწერილი ხულასას შესახებ. ფოთის ციხისკენ წარდგენილი მოთხოვნის შეკეთება და აღდგენა მთლიანად მათ მიერ იქნა რეალიზებული. ოთხი მათდამი დაქვემდებარებული და ორი კაფუ ბაში სასახლის ფაშა და აღა კაფუ და შვიდი საზამთრო სახლი და ზარბაზანი პროდუქტებით მომარაგებული, ერთი ანბარი და სამოთხეში დამკვიდრებული, გარდაცვლილი სულთან აჰმედ ხანის უდიდებულესობა მოიხსენიება. პატიოსანი ჯამე აშენდება ხისგან. მოსასვენებელი ადგილი, ხალიჩები და ფანჯრები გაუკეთდება 1184[2] წელს ყუმბარასაგან გაკეთებული ჯაბახანა და სხვა ნაგებობები შეაკეთეს და ააგეს. მისი შეკეთებისათვის, აღნიშნულ ქვეშევრდომთა განდიდებისათვის იქნენ წარმოჩენილნი. სასახლის ფაშაც, უწინდებურად აღმშენებლობისათვის დაკმაყოფილებულ იქნა. სხვა ადგილების შეკეთებისათვის და განახლებისათვის ერთიანად იმოქმედეს. ხსენებული ემინის მხრიდან კაცი დაინიშნა. თავად სოხუმის მხარეს გაიგზავნა, მიღწევის შემდეგ ყველანი შეკავშირდნენ. აშენებული ციხეც სათანადოდ შეაკეთეს. მოსახლეობა დაათვალიერეს. უპირველესად თოფისწამალი შეამოწმეს. ჯაბახანა, თოფხანა შეაკეთეს და პროდუქტები ანბარებში განათავსეს. ნამდვილი ციხე თავიანთი ქვეშევრდომებით, მოსახლეობითა და მაცხოვრებლებით გაავსეს. მის დასაცავად განსაზღვრეს შარანფო /?/. მათ აქვე ააგეს ხანდაკი. ციხის ნარდბანი და ციხის კარის ფოშიდეები /?/. ციხის გარეთ აგებული იყო პატიოსანი ჯამე, აქვე არ არის აგებული სავაკუფო დაწესებულებანი. აბანოს, დაცვის კონაღის შეკეთება, კაფუ აღასი, ჯებეჯი, თოფჩი ბაშის კონაღები და სხვა გამაგრებული ადგილები მშენებლობის შემდეგ შეკეთებას არ

1 1196 წლის 27 საფარი – 6.4.1777 წელი.
21184 წელი – 24.4.1770. – 15.4.1771 წელი.

საჭიროებდნენ. თუ ნაგებობანი მყარნი არ არიან. განახლებულია არქიტექტორის მოადგილის მიერ მშენებლობის საქმეები, მშენებლობა უფრო მტკიცე რომ იყოს, ბრძანება და გადაწყვეტილება უმაღლეს სამეუფეოს ეუწყა. ხსენებული ციხის დაცვისა და შენახვისათვის მოსახლეობას შარანბო /?/ ებოძა. მცხოვრებთა სურვილი იყო მათი მიწევება ამ ადგილებში. მათი მოთხოვნები ვერ დააკმაყოფილეს. ძველთაგანვე არსებულის მიხედვით შენობათა შეკეთება ემინის განკარგულებაში შედიოდა. პატიოსანი ბრძანება გამოიცა და აღიწერა და დადასტურებულ იქნა. ამრიგად, ხსენებული მოსახლეობის დასანიშნავად, იქ არსებულის მიხედვით, არც არქიტექტორის მოადგილე დაინიშნა და არც ხსენებული ციხის წარმომადგენლები. და არც შარანფო /?/ ააშენეს. ანდა არსებულის მიხედვით, შენობების საკითხი დადებითად გადაწყდა. აღნიშნულ ფოთის ციხეში, ჯაბახანაში არც ლურსმანი და არც სხვა პროდუქტებიდან რაიმე არ დარჩენილა. რაც იქ გააჩნდათ. გარკვეული რაოდენობის თოფის წამალი და ტყვიაც მუშებისთვის იყო. ქვეშევრდომთა ხელთ არსებული ზარბაზნები მიწაზე იყო დაჯრილი. გარკვეული რაოდენობის კონდახებიც. შემდგომ ამისა, ოთხი ქვეშევრდომი და კაფუს ორი წარჩინებული 24 კონდახით ზარბაზნებით და რგოლებით და სხვა პროვიანტით და 10 ზარბაზნით და გარკვეული რაოდენობის წამლით და ტყვიის გაგზავნის განწყობაზე დადგნენ. ფოთის ყადიმ გაიგო და მისი მოსახლეობა მზადყოფნაში მოიყვანა და აღწერა. მოსახლეობის განაპირას, ხსენებულ ციხეში, არსებული თოფის შავი წამლისა და სხვა პროვიანტის გაგზავნის საკითხი ამას წინათ გადაწყდა. 8 წლის განმავლობაში, ხსენებული ციხიდან მოსული, დათვალიერების დაეთრის თანახმად, არც ხსენებული ციხის ჯაბახანაში არსებული და არც შემდეგ 1183 წლიდან[1] 1192 წლამდე[2] დედაქალაქიდან რამდენჯერმე გაიგზავნა სხვადასხვა სახის პროვიანტი. რაც არ უნდა იყოს ხსენებული ციხის ჯაბახანაში 325 ყანთარი თოფის წამალი იყო. 15 ყანთარი ტყვია. 7066 ოყა რკინა და 4642 ოყა სხვადასხვა სახის ლურსმანი, და გარკვეული რაოდენობის პროვიანტით განისაზღვრა. ხსენებული პროვიანტი სახეზე იქნება თუ არა, სახარჯო თუ იქნება, რა რაოდენობისაც არ უნდა იყოს და რა სახითაც არ უნდა დაიხარჯოს, მდგომარეობის სახეობისა თუ რაოდენობის შესახებ

1 1183 წელი – 7.5.1769 – 26.4.1770 წელი.
2 1192 წელი – 30.1.178 – 18.1.1779 წელი.

ან სხვა ხარჯების შესახებ თუ იქნება კითხვა, სხვა ბეჭდიანი დავთრები აღწერილ იქნება. და იგი დედაქალაქისაკენ იქნა გაგზავნილი. 1195 წლის რები ულ-ახირის[1] გაცემული პატიოსანი ბრძანება რეგისტრირებულ იქნა. მთავარი მოანგარიშის მიერ ველზე მინაწერი იქნეს გაკეთებული. ამრიგად რეგისტრირებული გადაწყვეტილება პატიოსანი ბრძანების თაობაზე გაიგზავნა. მშენებლობის ზემოხსენებული ემინი, როდესაც მივიდოდა დერზი ზადე მუსტაფა აღას იმ მხარეში მოულოდნელი გარდაცვალების შესახებ ამბავი გაიგო, ხარჯი გაღებულ იქნა ზემოხსენებული ბრძანების საფუძველზე. ცხადი იყო, რომ ხსენებული ციხის პროვიანტი ჯაბახანასთვის საკმარისი იყო. ხელმეორედ ბრძანება გამოვიდა ხსენებული ციხის შესახებ. აღნიშნული სოხუმის ციხის ზარბაზანი და ჯაბახანა სხვა პროვიანტთან ერთად სახეზე იყო. პატიოსანი ბრძანების დასაწერად, განკარგულება გამოვიდა. გამოვიდა სამეუფეო კარის ბრძანება. ამასთანავე სხვა თხოვნით კეთილშობილური განკარგულება გამოვიდა. ყოველ შემთხვევაში გარდაცვლილის თაობაზე ბრძანება და ფირმანი გაიცა.

ზემოხსენებულ ციხეებში დასახარჯად 20-20 ათასი ქილა ხორბალი და სხვა სახეობის პროვიანტი იქნა წესრიგში მოყვანილი და გაგზავნილი, მოსახლეობის მიერ ამ განზრახვით შესრულებული საქმე მომზადებულ და მოწესრიგებულ იქნა. ველზე გაკეთებული მინაწერის საფუძველზე, როდესაც გაიგზავნა. აღნიშნულ სოხუმის ციხის დაცვაში მყოფი კაფიკულუ და სხვა დანაყოფები რეგისტრირებულ იქნა. ხსენებული ციხის ანბარებისთვის აღმართული დაცვის პირობით, სამსუნის ციხეში არსებული ხორბლიდან 1000 ქილა ხორბალი გამოიყო. ემინის მიერ დანიშნული გემის თადარიგი დაიჭირეს. ნულის სახეობის გემის მეშვეობით ხსენებულ ციხეში გაიგზავნა. აი ამ წლის კურთხეულ რები ულ-ეველს პატიოსანი ბრძანება გაიცა. მთავარი მოანგარიშის მიერ ველზე მინაწერი იქნა გაკეთებული. როდესაც ეს სახელმწიფოსათვის ცნობილი გახდა, აღწერილის მიხედვით მოთხოვნილი პროვიანტი აღნიშნული ციხის განმგებლობაში გაიცა. ყოველ წელიწადს მოთხოვნილი პროვიანტი ადგილობრივ კაფიკულუების ჯარისკაცთა პროვიანტიდან გაიღებოდა, ზედმეტი რომ არ ჰქონოდათ გაღებული. მკაცრი ზამთარი დადგა და ამ მდგომარეობის გამო, ამ დროს ძლიერი ქარიშხალი ამოვარდა, მკაცრი ზამთრის გამო, ზღვის მდგომარეობის გამოც, პროვიანტის გაგზავნა ვერ მოხ-

1 1195 წლის რები ულ-ახირი – 27.3.1781. – 24.4.1781 წელი.

ერხდა. ღვთის წყალობით, დანიშნული რეგიონიდან , საკმაო რაოდენობის პროვიანტის გაგზავნა, ოჩარის კაზასთან ერთად გადაწყდა. აქამდე ერთად ებოძა. რეგისტრირებულის თანახმად პატიოსანი ბრძანება იქნა გამოცემული და აღწერილი. გარდა ამისა წესიერების ფარგლებში,ყოველ გამოჩენაზე ბრძანება და სამეუფეო განკარგულებები თუ გამოიცა. ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა.

დადგენილია ოთხი კვარტლის ახჩა 286740
ყურუში ესედით დაანგარიშებულია 2389 სარგო
ტახტზე ასვლასთან დაკავშირებით 2375
ზიმისთანის გამოსაღები 0141
ხორცის გამოსაღები 0428

\- - -

5333

ყურუში დადგენილია უსასრულობამდე 3534. პირველი ჯარისკაცების ქონება, არზრუმის ჯიზია 1144 წელს[1]
სივასის ჯებელიანების ბედელიეს ქონებიდან 1799

\- - -

5333

სარგო 1142 წელს,[2] ჯარისკაცები 242, დღეები 1659, ყურუში 5453 უსასრულობამდე, ყურუში 5753 მუქათაას ფინანსებიდან გადაწყვეტილია 142, იანიჩართა სარგო უმაღლესი სამეუფეო კარისა, სოხუმის ციხის დასაცაევად, 1143 წლის მასარის, რეჯეჯის, როშენისა და ლეზეზისა[3]

ჯარისკაცები 232 დღეები 1645
008 0056

\- - - - - - - - - - - - - - - - - - -

1589 224
ტახტზე ასვლისას
0261 000

\- - - - - - - - - - - - - - - - - - -

1850 224

განსაზღვრულია ოთხი კვარტლის ახჩა 654900
ყურუში ესედით დაანგარიშებულია 5467
ტახტზე ასვლასთან დაკავშირებით
5600

10 ზიმისთანის გამოსაღები 332
24 ხორცის გამოსაღები 0492

\- -

74 11882
00

---

1 1144 წელი—6.7. 1731 — 23. 6. 1732 წელი.
2 1142 წელი— 27. 7. 1729 —16. 7. 1730 წელი.
3 1143 წლის მასარი, რეჯეჯი, როშენი და ლეზეზი: მასარი VII, VIII, IX. რეჯეჯი: X, XI, XII,. 1730 წლისაა როშენი I, II, III თვეები 1731 წლისაა. ლეზეზი - 4,5,6, თვეები 1731 წლისა.

უსასრულობამდე ყურუში 11882, პირველი ჯარისკაცების ქონებიდან, არზრუმის ჯიზია 144 წელს,
სარგო 1142 წელს, ჯარისკაცები, 73; დღეები 1230, ყურუში 4179
უსასრულობამდე ყურუში 4179, ისტანბულის საბაჟოს ქონებიდან, 1142 წელი, წლიური სარგო 1142, ჯარისკაცები 90, დღეები 680, ყურუში 2523,

უსასრულობამდე ყურუში 2523, 141 წლის სივასის ჯებელიანების ქონებიდან, ცუცხვათის ციხის მცველების, სარგო უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩრებისა,

სარგო 1143 წლის მასარის, რეჯეჯის, როშენისა და ლეზეზისა

ჯარისკაცები 89 დღეები 662
00 092 ტახტზე ასელასთან დაკავშირებით,

---

89 754
ჯამი ოთხი კვარტლისა, ახჩა 2669167
ყურუში ესედით დაანგარიშებული 11 2224
სარგო
26 2225 ტახტზე ასელასთან
დაკავშირებით,
00 0132 ზიმისთანის გამოსაღები
04 0404 ხორცის გამოსაღები,

---

40 4985

თანხა ყურუშით 4985 პირველი საზედამხედველო 144 წლის არზრუმის ჯიზია, სარგო 1142 წლისა, დღეები 658 ყურუში 2474

უსასრულობამდე ყურუში 24749, 1141 წლის სივასის ჯებელიანების ბედელიეს თანხიდან,

უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა სარგოს შესახებ, ციხისძირის ციხის დასაცავად, 1143 წლის მასარის, რეჯეჯის, როშენისა და ლეზეზის შესახებ,

ჯარისკაცი 95 დღე 709
00 101 ტახტზე ასელასთან დაკავშირებით

---

95 810
უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა სარგო, სულუჯუკის ციხის დასაცავად,
სარგო 1143 წელს; მასარი, რეჯეჯი, როშენი და ლეზეზი,
ჯარისკაცი 178 დღეები 1245 გადაწყვეტილია ოთხი კვარტალი

01 0014 ცარიელია

176 1231
00 0232 ტახტზე ასვლასთან დაკავშირებით,

176 1423
ახჩა 517900, ყურუში ესედით,
სარგო 4315
4400 ტახტზე ასვლასთან დაკავშირებით,
40 0387 გამოსაღები ხორცზე,
23 0261 ზიმისთანის გამოსაღები,

63 9364
60

2

უსასრულობამდე ყურუში 0650 ბედელის თანხიდან წელი 143(5)
2700 ნოღაილუ იმამ ფაშას თანხიდან წელი 142
13000 ისარლუ ბოლუ ფაშა წელი 143,

6350
0451 ჯიზია, წელი 43

6801
2563 ტახტზე ასვლასთან დაკავშირებით, 142 წელი

9364
1615 ტახტზე ასვლასთან დაკავშირებით, ბარამის თანხიდან დაინიშნა

9365
სარგო წელი 1142, ჯარისკაცი 542, დღეები 3896 ყურუში 13497
უსასრულობამდე ყურუში 13497 მუქაათას თანხიდან, 1141 წელი,
უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა სარგო, ფოთის ციხის დასაცავად, სარგო 1143 წლის მასარი, რეჯეჯი, როშენი და ლეზეზი,
ჯარისკაცი 567, დღეები 4104

10 0070
557 4034 თავისუფალია
00 1581 ტახტზე ასელასთან დაკავშირებით.

557 4615
გადაკვეთილია ოთხი კვარტლის, ახჩა 163370- ყურუში ესედით დაანგარიშებულია.
00 13614
28 13925 ტახტზე ასელასთან დაკავშირებით.

11 00831 ზიმისთანის გადასახადი.
52 01227 ხორცის გადასახადი.

71 29598
10
—
61
უსასრულობამდე ყურუში 29598 თავილის ხალხის ქონებიდან, არზრუმის ჯიზია 1144 წელი.

ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი ალი ბეგისგან და მშენებლობის ემინის აბდალლაჰ აღასაგან ხსენებული ციხის მშენებლობაში ზედამხედველად დანიშნული ისმაილ აღასთან ერთად, მოსული ქაღალდების ხულასაა, დაიწერა 141 წლის 13 რები ულ-ევველს.[1]

ხსენებული ციხის შესახებ გარკვეული ბჭობა გაიმართა, რკინის კარები ჩამოკიდეს, დიდებული მუჰარემის თვის 24 — მდე დაამთავრეს. დრო საკმარისი აღმოჩნდა. დამზადებულ იქნა ციხის საბურველი,იგი საკმარისი აღმოჩნდა. იგი ნაკლებიც რომ ყოფილიყო დამზადებული, ხსენებულთან ერთად, აღნიშნული ემინის მიერ იქნა აღწერილი. ხსენებული ზედამხედველის ისმაილ აღას მიერ იქნა შეწყალებული. მისი სამსახურის დროს ლაშქარსა და მშენებლობის ემინის თანამდებობაზე ყოფნისას მან გამოამჟღავნა მომხვეჭელობა. ვითარების გათვალისწინების დროს საჩივარი გათვალისწინებულ იქნა.

ზედამხედველ ისმაილ აღას ჯარისკაცთა მიერ გაგზავნილი 15000 ყურუში დაიხარჯა, იგი ანიეს ხელთ აღმოჩნდა. აქ ახჩა აღარ დარჩა. იმ მხარეში არსებული თანხმობა რადგანაც იყო იგი დაბრუნებულ იქნა ხელზე მას თანხა აღმოაჩნდა. ითქვა კასიმის დღიდან ხსენებული ციხე დამთავრების სტადიაშიაო. მშენებლობის ემინის საქმიანობა აღწერილ იქნა. ხსენებული ციხის მშენებლობისათვის დასამთავრებელი თანხა 15000 ყურუში ეგვიპტიდან იქნა გამოგზავნილი ზედამხედველ ისმაილ აღას მიერ. სამუშაო მომავალში იქნება შესრულებული. ნაშთი ინიესთვის გარკვეული რაოდენობის თანხის სახით, ახჩა-ახჩა იქნა გამოთხოვილი. იგი მოხსენებული და განმარტებული არ იქნა. მხოლოდ ჩადენილი ანიეს საზომი და საჭირო ნივთები მშენებლობის ემინის აბდალლაჰ აღას მიერ იქნა ბოლომდე მიყვანილი. იგი სათანადო დავთარში იქნა რეგისტრირებული. დანაწილებული მიმიშის კაცების თვიური გასამრჯელო მისაღები იყო.

ჯარისკაცები 72 დღე 2880 თითოეულს 40
01 0060 ჯარისკაცი
——— ——— ციხე თითოეულს 60 დღეები
180 ახჩა
73 2940
529200 თითოეულს 120 ყურუში 4410

1 1141 წლის 13 რები ულ-ევველი — 18. 10. 1728 წელი

ხსენებული საქმის თვიური სხვაობა 110 ყურუშია. ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა.

ხსენებულ ციხეში სამუშაოდ სხვადასხვა ავანსიც გაიცემა. დედაქალაქიდან გამოგზავნილი სხვადასხვა სახის ნივთების დღიურების ღირებულების სრულად დადგენის შემდეგ ნებადართულია ზამთარში 80 კაცს სამუშაოზე უარი ეთქვას. ამის შემდეგ იმ ზაფხულს დედაქალაქიდან ტვირთის ჩამოტანა და მისი დადგენა ღვთის წყალობით, მოხერხდა. ხსენებული ციხე დაკმაყოფილებულ იქნა და მიზანიც მიღწეულ იქნა. სააღრიცხვო დავთარში აღწერილი ქვის მასალა, საერთოდ სამშენებლო მასალა, ბოღას ქვების ფასი, და ხელთ არსებული სხვადასხვა ტიპის ნივთები 6-6 თვით ებოძათ. ერთ დღეს იმ გასამგზავრებელ საპატივცემულო ღვთიურ სალოცავ ადგილზე მშენებლობის ემინის საქმიანობა იქნა აღწერილი. გამოცემული მაღალი ფირმანის საფუძველზე გონიოსა და ბათუმის კაზებიდან გასაველ გზებზე ხალხი დაინიშნა. ამჟამად მისი გაწმენდისა და გასუფთავების შემთხვევაში ნაკლები ოდენობის კაზები მიიღებენ მონაწილეობას. გაცემული ფირმანის მიხედვით, სათხრელი, ნაჯახი და საჭრელი ადგილები მცირე თანხას მოითხოვდნენ. ამასობაში აქაურობა ქვიანი ადგილი იყო. ეს ადგილები რეგისტრირებულ იქნა. საამისოდ საჭირო პროვიანტი ხელთ ჰქონდათ. ასევე სახეზე იყვნენ მელაღუმეებიც. ასეთი რანგის დოკუმენტები მხოლოდ ფოთის ციხიდან გაიცემოდა. მხოლოდ მშენებლობის ემინის ხელით ბოძებული საჭირო ნივთები მათ ვერ მისცეს. იმ ვილაიეთში ასეთი პროდუქტები და მელაღუმეები არ იყო. ვაჭარს დაელოდნენ, როგორიც არ უნდა ყოფილიყო. ფირმანი თუ გაიცემოდა ისინი კმაყოფილები დარჩებოდნენ. აღნიშნულ ციხეში მცველებად მყოფი ალი ბეგი აღწერილ იქნა. გაურკვეველი თვის სარგო დაანგარიშებულ იქნა.
დღეში -1,5 , დღეები 177 ყურუში ესედი 265,5

ამჟამად ხსენებულის თვიური ხელფასი 260,5 ყურუშია, ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე სულთმის უდიდებულესობაზა.

დაიწერა 1141 წლის 19 შაბანს.[1]

ციხის არქიტექტორ ჰუსეინ ხალიფას იმ მხარეში დარჩენილ საჭირო საქმეებთან დაკავშირებით რადგანაც საჭირო იყო, იმ მხარეში ჩასვლა შეაგვიანდა, აქ ექვსთვიანი ხელფასები დაიანგარიშეს და მისი ბოძების საკითხზე სათხოვნელად მშენებლობის ემინმა არზა გამოსცა.

1 1141 წლის 19 შაბანი – 20. 3. 1729 წელი

ამჯერად ფოთის მშენებლობისათვის დასახარჯი არზა
ყურუში ესედი
4410 ბოძებული გადასახადი მუშა ხელის ექვსთვიანი ხელფა-
სია და საარსებო საშუალებათა ფასები.
3390 ქვის ფასი და სამშენებლო მასალა და სხვა პროვიან-
ტი
02650,5

8065,5 არქიტექტორ ჰასანის ექვსთვიანი ხელფასი. ჯიზიას ფინანსებიდან ტრაპიზონისა და მისდამი დაქვემდებარებული ადგილებიდან სარგო წელიწადში 11442.
ყურუში
4665 ზემოხსენებული ჯიზიას ფინანსებიდან.
2390
--- ბათუმის მუქათაას ფინანსებიდან და სარგო 1141 წელს[1]
8065,5

სწორია! თელხისის თანახმად მთავარ მოანგარიშესთან იქნეს რეგისტრირებული, თესქერე და ბრძანება დაიწეროს, სწორია.

დაიწერა 1141 წლის 20 რეჯებს.[2] თქვენი მონა-მორჩილის არზა სამეუფეო კარისადმი ისაა, რომ შაეი ზღვის სანაპიროზე მდებარე მშენებარე ჩემი სარგოსთვის გამოცემული ფოთის ციხის უმაღლესი ღვთისადმი გამიზნული წინასწარმეტყველის საქმიანობა ჩემთვის ახლობელი იყო. აღნიშნულ წელს მშრომელთათვის გამოყოფილი და გასაგზავნად აუცილებელი საქმე, დარჩენილი პირების დასაკმაყოფილებლად იყო გამიზნული. ერთმა პირმა 83 მუშასთან ერთად საზამთრო სადგომში გამოიზამთრა. აღნიშნული პირები ექვსთვიანი ულუფით დაკმაყოფილდნენ. ამჟამად, მშენებლობის სამსახურისადმი კეთილად განწყობილი არქიტექტორის გასამრჯელო, ქვისა და სამშენებლო მასალის და სხვა პროდუქტების ფასი ებოძათ. და მისი გაგზავნის საკითხი აღწერილ იქნა. და ცნობილი გახდა ხსენებული ციხის ეს საკითხი ამ წელს ამრიგად დასრულდა. ციხე საკმაოდ კეთილი განწყობით გამოიყურებოდა. საზამთრო სადგომ ადგილებში მყოფი მშენებლები, ზამთრობით, თავდადებული ბრძოლებით არ გამოირჩეოდნენ, ისინი უფრო სამშენებლო საქმიანობით იყვნენ დაკავებული. დღეების განმავლობაში

1 1141 წელი 8. 8. 1728 – 1729 წელი
2 1141 წლის 20 რეჯები – 19. 2. 1729 წელი

საჭირო გადასახადებს ვერ იხდიდნენ. საარსებო საშუალებანი როდესაც გადაიანგარიშეს,ექვსი თვის თანხა 4410 ყურუში შეადგინა. ქვის, სამშენებლო მასალის და სხვა პროდუქტების თანხა 2390 ყურუში შეადგინა: ამჟამად მშენებლობის სამსახურისათვის არსებული არქიტექტორის ექვსთვიან გასამრჯელოსთვის 265,5 ყურუშია, რომლის ჯამი 8065,5 ყურუშია. 1142 წლის[1] საფუძველზე მორიგი გადასახდელი ტრაპიზონის ჯიზიას ფინანსებიდან გაიგზავნებოდა: როდესაც აღწერილი ვითარება ყველასათვის გასაგები შეიქნა, ხსენებულ ციხეში ასაშენებელი მშენებლობა ნაკლებად იყო წარმოდგენილი. მისადმი დიდი გულმოდგინება იქნა გამოჩენილი. საქმიანობა იმთავითვე იქნა გაჩაღებული. იგი ამასთანავე სასწრაფოდ იყო დასამთავრებელი, იგი საკმარისი აღმოჩნდა. რადგანაც გარკვეულ წარმატებებს მიაღწიეს, ბედნიერების დედაქალაქს არზა იქნა გაგზავნილი. შემდეგში სასწრაფოდ ფირმანი გამოვიდა. მის მიხედვით, მშრომელები გააქტიურებული ხალხი მთავარ მოანგარიშესთან იქნა რეგისტრირებული. აღნიშნული თანხის თესქერი გაიცა. პატიოსანი ბრძანების დაწერის საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.
თესქერე გაიცა 22 რეჯებს 1141 წლისა.[2]

1 1141 წლის 20 რეჯები – 19. 2. 1729 წელი
2 1142 წელი 27. 7. 1729 – 17. 7. 1730 წელი

მთავარ მოანგარიშესთან თამასუქით შეამოწმეთ და დაიანგარიშეთ, ბეჭდიანი დავთრის თანახმად მეჰმედ აღა მცველთა მეთაურია, ახჩა 30280, მირ ადარის თანახმად თამასუქები სახეზეა, ახჩა 7920

თამასუქების თანახმად იგი 9 ნაწილისაგან შედგება, ახჩა 22360, არსებული ფირმანის საფუძველზე ამ დავთრის თანახმად თამასუქებით როდესაც იქნა შეჯერებული, 9 ნაწილი თამასუქებისა სახეზე იყო, ამ დავთრის თანახმად, სახეზე არსებული ჰასქეებიდან 7920 ახჩა იყო, მთლიანად შეადგინა 30280 ახჩა, ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა, დაიწერა 15 რეჯებს 1138 წლისა[1], თელხისი,

სინაკლებე სამუშაო იჯარისა სოხუმის ციხის მშენებლობაში, სოხუმის ციხის მშენებლობის ემინის იუსუფ ბეგის ფირმანის მიხედვით, ბეჭდიანი თესქერის თანახმად –ისმაილ ეფენდის, სოხუმის ციხის მშენებლობის ქათიბს, დაიწერა 1147 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისში[2], 1148 წლის 23 მუჰარემი.[3]

სამუშაო იჯარას გააჩნია თავისი ღირსება-ნაკლოვანებანი, ხსენებულ ციხეში თაშ ბუნუნჯიანებისა, 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე[4]

ჰუსეინისგან დღეები 50-40 თითოეულს 2111

ხაზინის სამუშაო იჯარის ღირსება ხსენებულ ციხეში 1138 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე, აბდურრაჰმანის დღეები 66 თითოეულს 40, ახჩა 2640,

სამუშაო იჯარა სოხუმის ციხეში 1137 წლის ზილ-ჰიჯეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე,[5] დღეები 68, თითოეულს 40 ახჩა, სულ 2720,

ხაზინის იჯარა ხსენებულ ციხეში 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე, ქაფას დღეები 68, თითოეულს 40, ახჩა-2720,

ჰაჰის ხაზინის სამუშაო იჯარის ღირსება ხსენებულ ციხეში 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე, გირქორის დღეები 66, თითოეულს -40, ახჩა – 2640,

---

1 1138 წლის 15 რეჯები – 19. 3. 1726 წელი.

2 1147 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისი – 25. 3. 1735 წელი.

3 1148 წლის 23 მუჰარემი – 15. 6. 1735 წელი.

4 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე – 12. 7. 1725. – 1. 10. 1725 წელი.

5 1137 წლის ზილ-ჰიჯეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე. 11.8.1725 წელი. 2.11.1725

შაჰის ხაზინის სამუშაო იჯარის ღირსება ხსენებულ ციხეში 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138წლის 23 მუჰარემამდე, ოზბეგი, ზიმი,
დღეები -53, თითოეულს -40, ახჩა 2130,
მამდე, ოზბეგი, ზიმი,
დღეები -53, თითოეულს -40, ახჩა 2130,
ათკუბან ბუნუნჯიანის სამუშაო იჯარა სოხუმის ციხეში 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე, ღოზ დღეები , 56, თითოეულს 40-40, ახჩა -2600,
ჰაჰის ხაზინის სამუშაო იჯარა ხსენებულ ციხეში 1137 წლის დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე,
იბრაჰიმის დღეები 63 თითოეულს 40 – 40 , ახჩა 2520,
თაშ ბუნუნჯიანის იჯარა ხსენებულ ციხეში 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე, მათ არდინი, დღეები 60, თითოეულს 40 – 40, ახჩა 2400.
თაშ ბუნუნჯიანის იჯარა ხსენებულ ციხეში 1137 წლის დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე, ასუზ დიმა, დღეები 66, თითოეულს 40 – 40, ახჩა 2640.
თაშ ბუნუნჯიანის ღირსება ხსენებულ ციხეში 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე, მეორე ბიღუღუმი, დღეები 66, თითოეულს 40 – 40, ახჩა 2640.
თაშ ბუნუნჯიანის სამუშაო იჯარა ხსენებულ ციხეში 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე, ავლენიკი ზიმი, დღეები 66, თითოეულს 40 – 40, ახჩა 2640.
მუშათა რაოდენობა ზემო ხსენებულის ბეჭდიანი ქაღალდის საფუძველზე, მშენებლობის ქათიბისგან აღნიშნულ ციხეში, ჯარისკაცი 12, დღეები 757 თითოეულს 40 – 40, ახჩა 40280.
ყურუშით დაანგარიშებული 252 ახჩაა, ახჩა 40 – 40,
პატიოსანი ფირმანის მიხედვით, 1137 წელს ბედნიერების დედაქალაქიდან გაიგზავნა ხსენებული მუშები სოხუმის ციხის განახლებისათვის, ინჟინერ მეჰმედ ხალიფასაგან კითხვა დაისვა, ხსენებული მუშების გადასახდელი საჭირო საბოძვრები სახეზე იყო, გადასახდელი სარგოს დასრულების შემდეგ აღნიშნული მუშების ნამატის სახით სარჩო გაიცემა, ხსენებული ციხის მშენებლობის ემინი იუსუფ ბეგი გარდაიცვალა, ხსენებულმა მუშებმა როდესაც გაიგეს, მირზა აჰმედ ფაშას უდიდებულესობით, არზუჰალი გაიცემა, ხსენებული ფაშას უდიდებულესობით, სოხუმის ციხის მშენებლობის ქათიბმა, ისმაილ ეფენდიმ კითხვა დასვა, ხსენებული მუშის ღირსება სახეზე იყო, მათი სარჩო არსებობდა, აღნიშნული დავთარი რეგისტრირებულია, მთელი

ახჩა ველარ გაიცა, ნაშთი დარჩაო, გაიცა პასუხი, ხსენებული მუშების წარმომადგენლებს, იუსუფ ბეგის დღეებში სამსახური გაუწიეს, რადგანაც ყველაფერი კანონიერი იყო, ნაბრძანები იქნა ზედმეტი სარჩო, ბედნიერების კარზე საბოძებლად ხსენებული ფაშას უდიდებულესობით, მაღალი ფირმანი გამოვიდა, სოხუმის ციხის მშენებლობა წარმატებით წარიმართა, ხსენებული ისმაილ ეფენდი დავთრიდან იქნა ამოღებული, თამასუქის თანახმად, ფოთის ციხის ინჟინერი, ჰუსეინ ხალიფას შემწეობით, 12 ჯარისკაცს, ზედმეტი სარჩო მხოლოდ 150 გამოეყო, ყოველი სარჩო 40-40 ახჩაა, მხოლოდ 30280 ახჩაა, ყურუშით დაანგარიშებული მხოლოდ 252 ყურუში და 40 ახჩაა, ამ რაიონში გაცემული ბრძანება ეგაა, აწი ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა,

სწორია !

თელხისის თანახმად თესქერე გაიცა, ბრძანება, 26 რეჯები 138 წლისა,[1] თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ სოხუმის ციხის მშენებლობისათვის 1137 წელს ბედნიერების დედაქალაქიდან გაგზავნილი მუშებიდან, დედაქალაქიდან გაცემული საბოძვარი ხელფასებიდან გამონაკლისის გარდა მოსახლეობაშია განსაზღვრული, სარჩოდან ებოძებოდათ, ამ დროს ხსენებული ციხის მშენებლობის ემინის წყალობით, მისი დატოვების შემდეგ კანონიერად იქნენ გამოცხადებულნი, მათ სარჩო არ მიეცათ, ღატაკები უმძიმეს მდგომარეობაში იყვნენ, ფოთის მცველი დიდებული, ბედნიერი ვეზირი, მირზა მეჰმედ ფაშას უდიდებულესობის დახმარებით, მშენებლობის ქათიბმა და ინჟინერმა გარკვეული ღონისძიებები ჩაატარეს, ხსენებული მუშები ერთმანეთზე მიყოლებით 9 ცალი ბეჭდიანი თამასუქით, ერთმანეთს მიყვნენ, არქიტექტორთა მეთაური აღა თავისი ჯარისკაცებით გაემართა, ბეჭდიანი დავთრის თანახმად თავიანთი ხელფასებით — 30280 ახჩა შეადგინა, როდესაც დაიანგარიშეს, დაანგარიშების დროს აღნიშნული თანხის თესქერეს გაცემის საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა. თესქერე გაიცა 29 რამაზანს, წელი 1138[2].

1 1138 წლის 26 რეჯები — 30. 3. 1726 წელი.
2 1138 წლის 29 რამაზანი — 31. 5. 1726 წელი.

მომსახურე პერსონალისა და მეგემეების ხელფასები თავიდან ბოლომდე, წლები 20, თითოელი წყება 20 ერთეულია, მეგემეები,

ჯარისკაცები 020 1
200 ———
——— 11
220 მეგემეები და მსახურები

3 პირი, ყურუში ესედი 3600. თითოეული დღე-ყურუში ესედი 1200,

არსებული წესის მიხედვით, ამჟამად სახელმწიფო ეერფში მშენებარე გემის შესახებ ბრძანება გაცემულია, 20 ცალია, გემის მომსახურე პერსონალმა 220 ჯარისკაცი გამოიყვანა, მის სამსახურში მყოფნი საკმაო ოდენობის იყვნენ, ყოველ თვე თავიანთ მეთაურებს 10-10 და გემის მსახურებს 5 ყურუშს აძლევდნენ, მათთვის განკუთვნილ აღნიშნულ 20 კულუჩის 1020-ს და 100 ყურუშს აძლევდნენ, ამ ანგარიშის მიხედვით, აღნიშნულის საფუძველზე გაიცემოდა, სამ-სამი თვის მიხედვით, 10600 ყურუშამდე აღწევდა, მათთვის განკუთვნილმა სამსამთვიანმა ხელფასებმა, ამჟამად სახელმწიფო ვერფში ქეთხუდა, ბედნიერი ალჰაჯ მუსა-ფაშას მეშვეობით, მსახურთა არეულობა გამოიწვია, საჭირო ხელფასები მომსახურეთა ხელებით უნდა ჩაბარდეს, ამის თაობაზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა,

136 წლის 23 ჯემაზი ულ-ახირი[1]

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ამჟამად სახელმწიფო ვერფში მშენებლობა მიმდინარეობს, ჩვენს ხელთ არსებული 20 გემი, მაღალი ალაჰის წყალობით, სულუჯუკსა და სოხუმის ციხეებში მშენებლობისათვის გაემგზავრნენ, ფქვილი და ხორბალი კულუსის და იბრაილის ციხე სიმაგრეებიდან ტრაპიზონში გაიგზავნა, პროვიანტის გასაგზავნად დაინიშნა და გამწესებულ იქნა, თითოეული ნაწილი ყოველ წელს თითო ჯარისკაცს ამწესებს, 10-10 ჯარისკაცები გემიჯიები არიან, მათ მეთაურებს ყოველ თვე 10-10 ყურუში და გემის მსახურებს კიდევ ხუთი ყურუში ეძლევათ, საჭირო შეიქნა სამთვიანი ხელფასების გაცემა, აღნიშნულის საფუძველზე, სამთვიანი ხელფასები 3600 ყურუშია, დიპლომატიური მისია დიდებული ვეზირის, კაფუდან ფაშას მეშვეობით იმჟამად სახელმწიფო ვერფის ქეთხ-

1 1136 წლის 23 ჯემაზი ულ-ახირი – 20. 3. 1724 წელი.

უდას მეთაურები დააკავეს, და ამით საქმე გააფუჭეს, თავიანთი ხელფასები თავთავიანთ ადგილებზე ჩააბარეს, ერთ დღეს იმ რაიონში გასამგზავრებლად მთავარმა მოანგარიშემ რეგისტრაციაში გაატარა, თესქერე გაიცა და მის საფუძველზე, ასლის გაცემა გადაწყდა, ამაზე ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა,

სწორია !

თელხისის საფუძველზე მთავარ მოანგარიშესთან იქნა რეგისტრირებული, თესქერე გაიცა, ასლის გაცემის განკარგულება გამოვიდა, სწორია !

136 წლის 24 ჯემაზი ულ-ახირი[1].

1 1136 წლის 24 ჯემაზი ულ-ახირი – 21. 3. 1724 წელი.

№ 88
ის /ალაჰი/ შეეწიოს

რადგანაც სალიანე აღარ დარჩა რეგისტრირებულ იქნეს, სხვადასხვა თესქერეები გაიცეს.

ლევენდების ხელფასი, კაფუდანების სალიანე სხვადასხვა კაზებში, ბეშლუიანები საჰუს მხრიდან სიფაჰი და მირის მსახურნი ფოთის, სოხუმის და სუღუჯუკის ციხეებში დაინიშნენ, ბედნიერების დედაქალაქიდან, ხელფასები და სალიანები საგანგებოდ ებოძათ 1137 წლის ზილ-ჰიჯეს,[1] დავთრის, თელხისისა და მაღალი ფირმანის თანახმად 1137 წლის 19 შაბანს[2], პატიოსანი ფირმანის საფუძველზე გაიცა თესქერეები, სალიანეს კალემის საფუძველზე კაიმე გაიცა,

ფირკათის /გემის/ მხედარი კასიმ ფაშალი აბდულლაჰ კაფუდანი,
ნაწილში 18 ყუთი, ჯარისკაცი 80
ყურუში ესედი: თითოეულ ჯარისკაცს 35 ყურუში,
2800 ლევენდების ხელფასიდან,
0250 კაფუდანთა ხელფასიდან

3050

კასიმ ბაშის ჯარისკაცი სადი ბადლი მეჰმედ კაფუდანი
ავირათი 12 ცალი, ჯარისკაცი 28 თითოეულ ჯარისკაცს 35 ყურუში,
ყურუში ესედი 980 ლევენდების ხელფასის შესახებ
250 კაფუდანის სალიანეს შესახებ

1230

ფირკათის /გემის/ ჯარისკაცი ბიიკლი მეჰმედ კაფუდანი ნაწილი ობრათისა 18 რაზმი, ჯარისკაცი 80,
ყურუში ესედი თითოეულ ჯარისკაცს 35 ყურუში
2800 ლევენდების ხელფასების შესახებ
0250 კაფუდანების სალიანეს შესახებ,

3050

კასიმ ბაში მხედარი ბაღდადლი ალი კაფუდანისა,
რაზმი I დანაყოფი 12, ჯგუფი, ჯარისკაცი 28
ყოველ ჯარისკაცზე 35 ყურუში,

1 1137 წლის – 11. 8. 1725 – 8. 9. 1725 წელი
2 1137 წლის 19 შაბანი – 3. 5. 1725 წელი.

ყურუში ესედი : 980 ლევენდების ხელფასიდან
250 კაფუდანის სალიანედან

1230

სხვადასხვა ნაწილების ჯამი და კასიმ ფაშას რაზმი, ჯგუფი ჯარისკაცებისა 212.

ყურუში ესედი : 8560 ლევენდების ხელფასი
1000 კაფუდანთა სალიანე

8560

უმაღლეს ბრძანებათა შესახებ, ბრძანება გაიცა.
ყურუში ესედი I 2853.
მეორე დანაყოფის შესახებ ბექთაშებზე გაიცა ბრძანება, ყურუში ესედი I.
ბენიზი და 2853.
დანაყოფი მესამედისა მაჰალიშისა, გაიცა ბრძანება.
ყურუში ესედი I ბენიზი და 2853.
ამ წელს ფოთის, სოხუმისა და სუღუჯუკის ციხეებში დადგენილი სამსახურები, მათთვის გამოყოფილი იყო შაიი ზღვის მხარისკენ წამსვლელი ორი ფირკათის გემი და ორი რიგი კასიმ ბაშის ზაბრარისა, ძველთაგანვე არსებულის მიხედვით, 216 კაცი ლევენდის გემის მსახური და ოთხი კაცის კაფუდანის ჯგუფი უნდა იყოს, თითოეულ ჯარისკაცს 35 ყურუშიდან 7560 ყურუში ხელფასი ებოძოს და ოთხი კაცი კაფუდანებთან გაიგზავნოს, 250-250 ყურუშიდან 1000 ყურუში სალიანეებთან ერთად შეჯამდეს, თუ 8560 ყურუში შეადგინა, აქედან ხელფასის მესამედი და სალიანეების მესამედი შეჯამდება, დარჩენილი და მესამედი თუ გაიცემა, სალიანეს კალემიდან /სახელოდან/ სხვადასხვა თესქერეების გაცემაზე მთავარ მოანგარიშესთან ჩაიწერება, სალიანეს კალემიეს /სახელო/ კაიმე გაიცემა, თელხისი და მაღალი ფირმანი რადგანაც გაიცა, არსებულის მიხედვით, სხვადასხვა თესქერეების გასაცემად, სალიანეს კალემიეს ეს კაიმე გაიცა.

1137 წლის 19 შაბანი.

მთავარი მოანგარიშის მიერ თამასუქებით შემოწმებულ და დაანგარიშებულ იქნეს.
ბეჭდიანი ხალხის აღწერის დავთრის თანახმად შეჰმედ აღა ინჟინერთა აღა ხასე ახჩა 30280.
თამასუქების თანახმად 9 ნაწილი ახჩა 22360.
გასაელის დავთრის თანახმად და თამასუქების სახეზე არსებობის გამო 9720 ახჩა.

არსებული ფირმანის მიხედვით, ამ დავთრის თანახმად თამასუქებით როდესაც იქნა შეჯერებული,9 ნაწილი თამასუქებისა სახეზე იყო. შეადგინა 22363 ახჩა. და ამ დავთრის თანახმად, სახეზე არსებული სამი წყება თამასუქებისა 7920 ახჩაა, მთლიანად 3280 ახჩაა, ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა. 1138 წლის 15 რეჯები.[1] თელსიისი.

სინაკლებე სამუშაოებისა მშრომელი ადამიანებისა სოხუმის ციხეში, ფირმანით იუსუფ ბეგისა, სოხუმის ციხის მშენებლობის ემინისა, სოხუმის ციხის მშენებლობის ქათიბისა, მაჰმუდ ისმაილ ეფენდის თესქერეს თანახმად, 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე[2].

სინაკლებე საიჯარო სამუშაოებისა თაშ ბუნჯის შესასრულებლად ხსენებულ ციხეში 1137 წლის ზილ-ჰიჯეს დასაწყისიდან[3] 1138 წლის 23 მუჰარემამდე. დღეები 51. თითოეულს 40-40, ახჩა 2000.

ნაკლებობა საიჯარო სამუშაოებისა ხაზინის საქმიანობის უდიდებულესობისა ხსენებულ ციხეში 1137 წლის[4] ზილ-ჰიჯეს დასაწყისიდან 1138[5] წლის 23 მუჰარემამდე. აბდურრაჰმანი. დღეები 66. თითოეულს 40-40, ახჩა 2640.

სინაკლებე ზედმეტი სამუშაოებისა მშრომელი ადამიანების ხარჯზე სოხუმის ციხეში 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე. დღეები 68. თითოეულს 40-40, ახჩა 2820.

სინაკლებე ზედმეტი სამუშაოებისა ხაზინისთვის ზემოხსენებულ ციხეში 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138

---

1 1138 წლის 15 რეჯები – 1726 წლის 19 მარტი.
2 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე – 12. 7. 1725 – 1. 10. 1725 წელი
3 1137 წლის ზილ-ჰიჯეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე – 2. 8. 1725-დან 22. 9. 1725 წლამდე
4 1137 წელი – 1724. 20. 9. – 8. 9. 1725 წელი
5 1138 წელი – 9. 9. 1725 – 28. 8. 1726 წელი.

წლის 23 მუჰარემამდე. ღუმლე კაჰ დღეები 68. თითოეულს 40-40, ახჩა 2820.

სინაკლებე ზედმეტი საიჯარო სამუშაოებისა ხაზინა ჯაბანთან ხსენებულ ციხეში 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე. გირკორი დღეები 66. თითოეულს 40-40, ახჩა 2640

სინაკლებე ზედმეტი საიჯარო საქმიანობისა ხაზინა ჯაბანით, ხსენებულ ციხეში 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე. ოდაბეგ ზუმრე, დღეები 53. თითოეულს 40-40, ახჩა 2120.

სინაკლებე ზედმეტი საიჯარო საქმიანობისა წელი 38, პროდუქტები თოფანჯიანებისა, დღეები 65, თითოეულს 60, ახჩა 2600.

სინაკლებე ზედმეტი საიჯარო საქმიანობისა ხაზინა ჯაბანით, ხსენებულ ციხეში 1137 წლიდან იბრაჰიმი 1138 წლამდე. დღეები 63. თითოეულს ახჩა 2520.

სინაკლებე ზედმეტი საიჯარო ქვის ბუნუნჯიანისა ხსენებულ ციხეში, 1137 წლიდან 1138 წლის ზილ-კაადემდე[1]. 28 მუჰარემი 1138 წლისა[2]. ჰაზირ დამი. დღეები 60, თითოეულს 40-40, ახჩა 2400.

სინაკლებე ზედმეტი საიჯარო ქვის ბუნუნჯიანისა ხსენებულ ციხეში, 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე. ასდარ დამი, დღეები 66, თითოეულს 40-40, ახჩა 2640.

სინაკლებე ზედმეტი საიჯარო ქვის ბუნუნჯიანისა, ხსენებულ ციხეში, 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე. ზიად სულუჯუკი, დღეები 66, თითოეულს 40-40, ახჩა 2640.

სინაკლებე ზედმეტი საიჯარო სამუშაოებისა ქვის ბუნუნჯიანებთან ხსენებულ ციხეში, 1137 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1138 წლის 23 მუჰარემამდე. ოლბათინ დამი, დღეები 66, თითოეულს 40-40, ახჩა 2640

უსასრულობამდეა ზემოხსენებულთა საქმიანობა, ციხის მშენებლობის ქათიბის ბეჭდიანი თესქერეს მიხედვით, ჯამი ჯარისკაცი 12. დღეები 757. თითოეული 40-40, ახჩა 30280 ყურუში. ახჩა 252, ახჩა 40.

პატიოსანი ფირმანის მიხედვით, 1137 წელს ბედნიერების დედაქალაქიდან გაიგზავნა ხსენებული თანამშრომელი, სოხ-

1 1138 წლის ზილ-კაადე – 1. 7. 1726 – 31. 7. 1726 წელი.

2 1138 წლის 28 მუჰარემი – 1725 წლის 25. 10.

უმის ციხის არქიტექტორი მეჰმედ ხალიფამ შეცვალი გამოაცხადა. ხსენებულმა მშრომელებმა გადასახადის გადახდა საჭიროდ ჩასთვალეს, და ავანსი აიღეს. საიჯარო თანხის მთლიანად აღების შემდეგ, ხსენებულმა მშრომელებმა ზედმეტი სამუშაოები ჩაატარეს საკვების საბოძებლად. ამასობაში ხსენებული ციხის მშენებლობის ემინი იუსუფ ბეგი გარდაიცვალა. ხსენებული მშრომელთა დიდებული ვეზირის მირზა მეჰმედ ფაშას უდიდებულესობისათვის არზუჰალი იქნა წარდგენილი. ხსენებული ფაშას უდიდებულესობამ სოხუმის ციხის მშენებლობის ქათიბს ისმაილ ეფენდის საკითხი დაუსვეს, ხსენებულ პირს კვლავ ზედმეტი საკვები ებოძა. და ჩვენს დავთარში იქნა რეგისტრირებული. ახჩები მთლიანად არ იქნა გაცემული. დანაკლისიაო ითქვა. პასუხი გაიცა. ხსენებულ მშრომელთა საქმიანობაში იუსუფ ბეგის დღეებში სამსახური იქნა გაწეული. ისინი კანონიერად იქნენ რეგისტრირებულნი. ზედმეტი გადასახადები ბედნიერების ქალაქში გაიგზავნა. ხსენებული ფაშას უდიდებულესობის ფირმანის მიხედვით, სოხუმის ციხის გამგებელი ქათიბი, ხსენებული ისმაილ ეფენდი დავთრიდან ამოწერილ იქნა. თამასუქის თანახმად, ფოთის ციხის არქიტექტორი ჰუსეინ ხალიფა ბეჭდიანი ქაღალდით, 12 ჯარისკაცით, ზედმეტი საკვებით, მხოლოდ 757 სარჩოთი იყო სულ მას 1280 ახჩა გააჩნდა. ყურუშით დაანგარიშებული მხოლოდ 252 ყურუში და 40 ახჩაა, ამ რაიონს წყალობა ებოძა. აწი ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედ მიმარი, ამჟამად სოხუმის ციხისა.

სოხუმის ციხის კეთილნაშენ სანაპიროზე, რომელიც სერ ბაზირგანის შემწეობით, ბედნიერების დედაქალაქთანაა დაკავშირებული და მზადაა საქმიანობისათვის, კეთილნაშენი სოფლის გემებისთვის და სოხუმის ციხეში გასაგზავნად სოფელში მუსტაფა აღა დაინიშნა და ხსენებული ციხე ებოძა ბრძანებით, 1138 წელს,[1] დავთრის თანახმად, თელხისისა და მაღალი ფირმანის საფუძველზე რეგისტრირებულია 1138 წლის 11 რები ულ-ეველს,[2] ასლი გაიცა, ბრძანება გამოვიდა, რიბა თოფი 5 ცალი,

5 ცალი

10 ცალი 5 ცალი

100

5 60

აღნიშნულის მიხედვით, აფხაზეთის სანაპიროზე აგებული სოხუმის ციხე გარშემო აფხაზი ბეგებითაა დასახლებული, სანაპიროზე ხუთი ზარბაზანია დაყენებული, აქვეა სხვა სახის იარაღიც, მათ გარს ახვევია წითელი ჩოხა, და რაღაცნაირი ქსოვილი, აქვეა 60 სახის წითელი ჩანთა, აქვეა სადად გამზადებული მეთაურის შემწეობით ბედნიერების დედაქალაქში არსებული ნივთები, აქვეა თადარიგში არსებული და გემებზე დატვირთული და ხსენებული ციხისკენ გაგზავნილი სხვადასხვანაირი ნივთები, მშენებლობის ემინისათვის მუსტაფა აღასთვის ამ ტვირთის ბოძების საკითხზე მთავარ მოანგარიშესთან იქნეს რეგისტრირებული, აღნიშნულისათვის ხასის ბაზირგან ბაშიმ ასლის გასაცემად თელხისი გამოსცა, მის საფუძველზე, მაღალი ფირმანი დაიწერა, სიზუსტისათვის ეს ასლი გაიცა, დაიწერა 1138 წლის 12 ჯემაზი ულ-ახირს[3]

1 1138 წელი — 9. 9. 1725 — 28. 8. 1726 წელი

2 1138 წლის 11 რები ულ-ეველი — 17.8. 1725 წელი

3 1138 წლის 12 ჯემაზი ულ-ახირი — 15. 3. 1726 წელი.

№ 91
ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ბედნიერების დედაქალაქიდან მუშა ხელითა და პროდუქტებით დასატვირთი გემების შესახებ.

სულუჯუკის გემი.
კაპიტანი თოფხანელი ჰაჯი ისმაილი ჰასანი
იუქ ახჩა 5500

სოხუმის გემი
კაპიტანი გირესუნელი
იუქ ახჩა 60000
05000
55000

ფოთის გემი
კაპიტანი გირესუნელი სეიდ ჰაჯი მაჰმუდი.
იუქი ახჩა – 70000
10000
60000

ჯამი: გემები 3
ახჩა 185000
015000
შეღავათით: 170000

თქვენი მონა მორჩილის არზა ისაა, რომ ბედნიერების დედაქალაქიდან სულუჯუკის, სოხუმისა და ფოთის ციხეებისაკენ გასაგზავნი მუშახელისა და საჭურჭლის დასატვირთავად თადარიგის დასაჭერად გაცემულია წერილობითი ფირმანი. გემიჯის ეკიპაჟის ქეთხუდას, სურვილითა და შემწეობით ზემოთ აღნიშნული სამი გემი დატვირთულია. შეკვეთილი საერთო რაოდენობა ნავებზე, არსებული წესის თანახმად, ბაზრის მიხედვით, სახელმწიფოსათვის როდესაც ცნობილი გახდება, ბრძანება და ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, კეთილისმყოფელო სულთანო.

თქვენი მონა-მორჩილი, ამჟამინდელი დედაქალაქის საბაჟოს ემინი – თექინ მეჰმედი.

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ამჯერად სოხუმის, სულუჯუკისა და ფოთის ციხეებისაკენ გასაგზავნი მუშახელის, პროდუქტის შეკრებისა და ადგილებზე გასაგზავნად საბაჟოს ემინის აღას ყულების შემწეობით დაკავებული სამი გემის ტე-

ვადობისთვის განისაზღვრა მხოლოდ 170000 ახჩა. როდესაც ეს სახელმწიფო კარისათვის ცნობილი გახდება, აღნიშნული თანხა ისტანბულის საბაჟოს ფინანსებიდან გემების კაპიტნებს ჩაბარდეს. გასაგზავნი პროვიანტისა და მუშახელის საერთო ჯამი, მდგომარეობა, დატვირთვა სასწრაფოდ ხსენებული ციხეებისაკენ გაგზავნა მთავარმა მოანგარიშემ ჩაასწოროს. მსახურთათვის განკუთვნილი აღნიშნული თანხა საბაჟოს ფინანსებიდან გაიგზავნოს. თესქერეს ბოძების საკითხზე ბრძანება და ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო.

სწორია! თელხისის თანახმად მთავარ მოანგარიშეს ჩაეწეროს და თესქერე გაიცეს. ბრძანება. 139 წლის 3 რები ულ-ეველი.[1] ხაზინის თესქერე გაიცა 39 წლის 6 რები ულ-ეველს[2]. რეგისტრირებულია დედაქალაქის საბაჟოს ემინი-თექინ მეჰმედი.

1 1139 წლის 3 რები ულ ეველი. 29.10.1726 წელი

2 39 წლის 6 რები ულ-ეველი – 1. 11. 1726 წელი.

№ 92

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

რკინის ზარბაზნის საჭირო ნამდვილი სპეციალური მასალისთვის, რომლის შესახებ ბედნიერების დედაქალაქიდან სოხუმის ციხისთვის ბრძანება გამოვიდა და რკინა ჩაიწერა უმაღლესი სამეუფეო კარის სერ თოფჩიების ხელახალი განახლებისათვის, ბრძანება გამოვიდა 1142 წლის ზილ-კაადეს[1]. უმაღლესი სამეუფეო კარის სერ თოფჩიების აჰმედ აღას ბეჭდიანი, წესრიგში მოყვანილი დავთრის, თელხისისა და მაღალი ფირმანის საფუძველზე 1142 წლის 14 ჯემაზი ულ-ეველისა[2] და პატიოსანი ფირმანის მიხედვით.

რკინის ზარბაზანი – 3, ოყა – 3 სპეც. მასალა – 3, ოყა – 4

4 1,5 4 1,5

2

7

9 სანაცვლო

ანგარიში: სოხუმის ციხისკენ სახელმწიფო თოფხანეს მიერ გაცემული სპილენძის კალამი, ანგარიში 12 ოყა.

სოხუმის ციხისკენ გაგზავნილი ფირმანით, 7 ზარბაზნისთვის ჯარისკაცებს ერთად 9 სპილენძის ზარბაზანი გააკეთებინეს. თოფჩიბაშის – ალის ბეჭდიანი, წესრიგში მოყვანილი დავთრის თანახმად, რადგანაც სახელმწიფო თოფხანეში ინახებოდა, არსებული მხოლოდ 12 ოყა სპილენძის კალმის საბოძებლად ასლი გაიცა. თელხისი და მაღალი ფირმანი გამოცემულ იქნა. მის საფუძველზე იქნა რეგისტრირებული. 12 ოყა სპილენძის კალმის საბოძებლად ასლი გაიცა. 1142 წლის 15 საფარი[3].

არსებული წესის თანახმად, დიდებული ფირმანი ჩაწერილის მიხედვით, სოხუმის ციხის სპეც მასალა მხოლოდ 12 ოყა სპილენძის კალამია. სახელმწიფო თოფხანეს ზედამხედველმა პატივცემულმა ილ-ჰაჯ აჰმედ ეფენდიმ მის მისაღებად ეს ხარჯი წარმოგვიდგინა.

142 წლის 27 რეჯები[4].

თქვენი მონა-მორჩილი – აჰმედ სერ-თოფი.

---

1 1142 წლის ზილ-კაადე – 18. 5. 1730 – 16. 6. 1730 წელი

2 1142 წლის 14 ჯემაზი ულ-ეველი – 4. 12. 1729 წელი

3 1142 წლის 15 საფარი – 9. 7. 1729 წელი.

4 142 წლის 27 რეჯები – 15. 2. 1730 წელი

№ 93

თქვენი მონების მარუზა ისაა,რომ სოხუმის ციხის ახლო სანახებში ბოროტებას ადგილი არ ჰქონია. ციხის მცხოვრებნი გარკვეული მოთხოვნით, როდესაც მოწყალებას ითხოვდნენ, მოწყალება და უცხო მხარეში ხეტიალი იქნა ნაბრძანები. 2500 ყურუშის ხარჯი სახელმწიფოს მხრიდან იქნა ნაბოძები. საზღვაო საემინოდან კასიმ ბეგ-ზადე მუსტაფა ბეგი და აბდულ კადირ ბეგი დაინიშნენ. მდინარე სოხუმი დაანაწილეს და დიდი მდინარიდან ცალკეულ ნაწილებად აქციეს. ხანდაკი გამოუსადეგარ ერთეულად აქციეს. ხსენებულ ციხეში ძვირფასი თვე ყოველი ბაჟის დანაწილების დროს სამ წყებად დაყვეს და ყუთი გააკეთეს . სუნდუკები გააკეთებინეს. თხრილებისთვის კირი, ქვები და სხვა ტვირთი არ ჰქონდათ. რადგანაც ადგილები უზრუნველყოფილი იყო მიწით, გამაგრებული მშენებლობის ოსტატთათვის მშენებლობა არ მიმდინარეობდა. ტყვეები მშენებლობას აწარმოებდნენ. აფხაზების ძალმომრეობას ბოლო არ უჩანდა, წვიმების გამო წყალდიდობა შეიქმნა. ეკლესიის მსახურებმა კი გულითადი მეგობრობა გამოაელინეს. მხოლოდ 45 დღე მოქმედებდა გამდინარე წყალი, თუმცა, იგი შეწყვეტილ იქნა. ამ წელს აფხაზი ყაჩაღების გასანადგურებლად დიდი საქმიანობა ჩატარდა. კურთხეული რამაზანის პატიოსნების ჟამს, საინტერესო იყო გეცოდნოდა კაფუსუსთან მომხდარი გაროზგვის ამბავი, შემდეგ კი ვითარება დალაგდა. თხრილები მოსპეს, აუწყეს ხანდაკი ვნახოთო. სასამართლოზე წარსდგომისას ვითარება აღწერეს, მოსახლეობას უბრძანეს. როდესაც თავს დაესხნენ მოსახლეობა მოწყალებით იყო. ამ რაღონისთვის წყალობა და პატივი და გულითადობა გამოიჩინეს. ფირმანი ჩემი ბატონისაა.

თქვენი მონა-მორჩილი ელ ჰაჯ ჰალილი, ფოთის მცველი ამჟამად.

ამას წინათ სარიარის სახელწოდების ადგილზე ლენქერ ენდაზად წოდებულ პუნქტში სოხუმის მხარისკენ დანიშნულმა სახელმწიფო ფლოტის ბაშ ბუღმა სეიდ მუსტაფა კაფუდანმა თავისი ჯარისკაცები დაავალდებულა.

ოსმალთა სახელმწიფოსაგან დანიშნულმა და ამჟამად კუბანის სერ ასქერი სულთნის უდიდებულესობის მფარველობაში მყოფი, სამეუფეო უდიდებულესობის, სულეიმან აღას ჯარისკაცებით, ხსენებულმა კაფუდანმა თავისი ჯარისკაცები ოფიციალურად სუღუჯუკის სახელწოდების ადგილზე ერთმანეთის მიყოლებით დააყენა. იმ რაიონში ვითარების გაგების შემდეგ, ჩერქეზი, აბაზა და ნოღაელები სუყველანი ერთმანეთის მიყოლებით გაიერთგულა. ლოცვა-კურთხევა გააგრძელეს. მბრძანებლებს ვითარება გააგებინა. ქაფირთა მხრიდან ყველაფერი იღონეს. მათი შეკრების დროს, ოსმალთა სახელმწიფოსაგან მათ წყალობა და პატივი ებოძათ. ისინი ყველანი მორჩილებით იყვნენ. ღვთის წყალობით ის მხარეები მთლიანად დამშვიდებული იყო. ხსენებული ჯარისკაცების კაფუდანი მათ დაექვემდებარა და გაუერთგულდა.

თქვენი მონა-მორჩილის, მლოცველის არზა ბედნიერების დედაქალაქისა ისაა, რომ ისლამის საზღვრიდან შავი ზღვის სანაპიროს უკიდურეს მიწურულში მდებარე სოხუმის ციხის მშენებლობისა და შეკეთებისათვის ამას წინათ დანიშნული, უმაღლესი სამეუფეო კარის გედუქების მეჰმედ ემინ აღას კოლგუზის ნაბრძანები ფასი გადმოცემულია. მის ხელთ არსებული თანხა სოხუმის მცველის ბედნიერი ქელეშ აჰმედ ბეგი თქვენს მონა-მორჩილს რომ ჩაბარდა. იმისათვის, რომ მოსახლეობისათვის შეექმნათ პირობები, ციხის მშენებლობისა და შეკეთების საჭიროებისათვის თქვენმა მონა-მორჩილმა მათთვის მუბაშირი დანიშნა. ჩოკდარ იბრაჰიმი აღას კოლგუზთან ერთად, მაღალი ბრძანება გაიცა და ებოძა. ზემოხსენებულმა თქვენმა მონა-მორჩილმა საამისოდ მზრუნველობა გამოიჩინა. თუმცა ძველი მშენებლობის ემინი აღა, თქვენი მონა-მორჩილი, გუმუშჰანეს ემინი და სოხუმის მცველი ზემოხსენებული თქვენი მონა-მორჩილის მხრიდან დაპყრობილ იქნა. რადგანაც აღნიშნული თანხა სათანადო ორგანოებში დაიხარჯა, იგი გამონაკლისის სახით შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მუშებისათვის, ესნაფებისათვის, მათი სარწმუნეობისათვის. ციხის მშენებლობის შეკეთებისა და მამების ზედამხედველობისა და მუბაშირების მიერ გაკეთებული სამუშაოების დასამთავრებლად. ჩოკდარ აღას ხარჯისთვის დადგენილი თანხის შემოსელის შემდეგ ხსენებული მეთაურის დაბრუნებისა და ციხის შეკეთებისა და განახლების შესახებ, მშენებლობა და შეკეთება მოსახლეობის მიერ გადაწყდება. მათ სათანადო ხარჯი სახელმწიფოსაგან ეწყალობათ. სოხუმის დასაცავად მყოფი ყველა ულემა და ოჯაქლიქი ოფიცრები და მოსახლეობა ღარიბი იყო : ჯარისკაცებისა და ციხის მცველი თქვენი მონების არზუჰალი გაიცა. ჭეშმარიტების მაღალ სამეუფეო კარზე ჩოკდარის, თქვენი მონის ხელით წარდგენის შემდეგ, იგი არ გამოჩნდა, ციხის შეკეთებასა და განახლებას აზრი არ ჰქონდა. საჭირო იყო წყალობა და თქვენი ბედნიერება. ამჯერად მთლიანად ოფიცრები, ციხის ჯარისკაცები და მოსახლეობა გაღატაკებულნი იყვნენ. დასასრულიც შესაბამისი ჰქონდა. ღატაკთა ეს ლოცვა თქვენს მონა-მორჩილს ილ-ჰაჯის გაეწია. იგი ალის ბედნიერების ტახტზე ასვლით გადაწყდა. აწი ბრძანება და ფირმანი გამოძებნილია ალაჰის ბრძანებიდან. მლოცველი მაღალი სახელმწიფოსათვის ჰასანი — სოხუმის ციხის მეთაურის მოადგილე.

შეუნდოს ალაჰმა.

№ 96

ჩემო ბედნიერო და მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. ეს რაზმი სოხუმის ციხეში მცველებად, მეექვსე ჯამაათის რაზმის პენსიონერი ვექილი ხარჯის რაზმია. მათი გაზრდა დროულია. საჭირო სამსახურის გაწევა და დაცვა ხსენებული ვექილისაა. რეგისტრირებულის გარდა ზოგიერთი მოწყალე დამოუკიდებელია. სათანადო სამსახურის გაწევა ამ სახით რაზმს ძალას არ მატებს. ყოველი მზადმყოფი მოწყალებას იღებს. მათ ბედნიერი ეფენდის დროული სიკეთით ჩირაღი და საქმე და ლოცვა გასწიეს. იგი სწავლულთათვის მოწყალების სათხოვნელად უკეთური კაცი გახდა. ბედნიერების დედაქალაქის ფეხთა მტვერს ემთხვია. მან არზუჰალი წარადგინა და ეაუკაცობა გამოამჟღავნა. ბედნიერების დედაქალაქში ყოფნისას გადაწყვეტილი ჰქონდა კეთილ აღრიბოზში დამკვიდრება. მცველად ყოფნა პენსიონერად ყოფნის დარი იყო. სპეციალური ჩვენი ეფენდის ლოცვის ამბების საკითხზე ფირმანი ჩემი სულთნისაა.

თქვენი მონა-მორჩილი ჰალილ მუსტაფა.

ზემოხსენებულნი არ გამოცხადდნენ. 6 ვექილი ხარჯი საბოლოოა. სოხუმის მისკალის სახლი.

ხსენებული სოხუმის ფირმანი ბედნიერი სულთნისაა.

ხსენებული ვექილი ხარჯმა 15 ახჩა წარადგიგა. /იგი/ იმ რეგიონში იქნა რეგისტრირებული. აღრიბოზის დასაცავად ხელრთვა გაიცა. სწორია!

№ 97

მუდამ თქვენი ბედნიერი სიცოცხლისათვის მლოცველის მარუზა ისაა, რომ ისლამის საზღვრიდან ფოთის ციხის სანახებში მდებარე გრიგოლეთის /გირკულეთის/ სახელწოდების ადგილზე მყოფი კულლა აღა აიუბ ალის სახელწოდების პირი თავისი ქვეშევრდომებით, რადგანაც საწყალი და ძლიერ მჭამელები იყვნენ და საკვები არ გააჩნდათ,ამიტომაც არ,ზა წარადგინეს. ბათუმის მკვიდრთაგან ჰასანის სახელწოდების ვინმე გარდაიცვალა და ამასთანავე მისდამი დაქვემდებარებულთაგან, სალიბის შვილი ალის სახელწოდების პირმა რადგანაც მისი ადგილი დაიკავა ამით ვერაგობა ჩაიდინა,ამის შემდეგ საჭირო იყო სამსახურისადმი ინტერესის გამოჩენა მიენდო უფალს, და თავის ულუფას დაუმსახურებლად იღებდა, ხსენებულის გარდაცვალებით სალბ ოღლი ალი თავის ჯარისკაცებს ისლამის მხრიდან ენათესავებოდა, ყველამ ნაღდი ანგარიშის თხოვნით ჰასან სულეიმანის ძის მდგომარეობა მიიღო და ზალფ ოღლი ალის მსახურებს უბოძა და სამეუფეო უწყალობა. ხელზე დიდებული პატიოსანი ბერათი უძღვნა და დიდი თაყვანისცემით ეამბორა, და არზა ებოძა. არსებული სიამტკბილობა და ადამიანური სიკეთე ჩემი სულთნის უდიდებულესობაზეა.

ელ-ჰაჯ სადიკი, მუთასარიფი გონიოსი, მცველი ფოთისა.

№ 98

თქვენი უმორჩილესი მლოცველის არზა უმაღლესი სამეუფეო კარის ბედნიერებისადმი ისაა, რომ 78 წელს რეგისტრირებული იოკლამა დავთრის თანახმად, ფოთის ციხეში სახეზე მყოფი პროვიანტის, ჯაბახანას და თოფხანის რეგისტრაციის შემდეგ, გადასახადი იქნა გაღებული, დავთრის ასლ და 1184 წლის სივასის გადასახადის, ჰუსეინ ალი ეფენდის სამსახურში დანიშვნას დაემთხვა, პროვიანტიდან გაგზავნილი ციხისთვის განკუთვნილი ფქვილი და ქერი ხსენებულ წელს ჯანიკლის, კარა ჰისარ შარკის სანჯაყებიდან იქნა გაყიდული, აღნიშნულ ციხეში გაგზავნილ იქნა ჯანიკლის სანჯაყის შესყიდული ფქვილი, იგი უნიელი ბაღდადლი ოღლი სეიფინესთან ერთად იქნა შესყიდული, ქერის ფქვილი მხოლოდ 23913 ქილა იყო, 6300 ქილა ქერი იყო, 800 ქილა ხორბალი ქერჯე პროვიანტი, არც პროდუქტები იყო სახეზე, თუმცა მოსკოველი ქაფირები ძალ-ღონეს არ იშურებდნენ ჯაბახანის ხელთ ჩასაგდებად, მათ ყუმბარები მოიმარჯვეს, პროდუქტების შესანახი საწყობები ციხეში არ იყო, ამასობაში ხარჯი იქნა გაწეული, ანბარებიც ყუმბარებით დაიკავეს, თითქოს ცეცხლი გააჩინესო ითქვა, ყველაფერი ცხადი გახდა, ამრიგად, აღწერილი და ჩვენს მიერ რეგისტრირებული ყველაფერი ცნობილი გახდა. ამ აღებს თავად ბრძანების გაცემა მოუნდათ. ეს უმწეონიც ამ გარემოცვაში იმყოფებოდნენ. აღნიშნული მოვლენებიც ასეთია. რეგისტრირებულნი საქეყნოდ არიან აღიარებულნი, აწი ფირმანი მაღალი ღვთისაა.

მონა ღვთისა მუსტაფა ალ-საბითი ხალიფა ფოთისა, შეუნდოს უფალმა.

გუმუშჰანედან და ხსენებული მცველისგან რაზმები ჩვენი ქვითარითაა შეიარაღებული, ჩვენს დასაბრუნებლად მთელი განკარგულებაა გაცემული ჩვენი ბატონების ჩოკდართაგან იგი იბრაჰიმ აღა კულგუზებს შეუერთდა, მაღალი ბრძანებით, ხსენებულთან ერთად განკარგულება გაიცა, ხსენებულ აღას ჩემი ქვითარი ერგო, აღნიშნული თანხა ქალაქის მოსახლეობის დასაცავად, მათი მოხმარებისათვის იქნა გაცემული, თაედებად გაცემული ნივთივით 800 წყრთა ადგილი იქნა გამოყოფილი, გარდა ამისა აღას ნავსაყუდელი იქნა შეკეთებული, მშრომელებისთვის, ზოგიერთებისთვისაც საზრდო დარჩა, ხელოსნებივით ერთ მხარეს გასავლელად არ დარჩა არავითარი საშუალება, ხსენებულ თქვენს მონა-მორჩილსაც ერთი მხრიდან ერთი ახჩა ებოძა, რადგანაც თანხა დაიხარჯა, ხსენებული მუბაშირიც აღარ გაჩერდა, ხსენებულ მსახურთა უმეტესობა მაღალი განწყობილებით იყვნენ რადგანაც საჭირო თანხა და წყალობა და მფარველობა ებოძათ. არსებულის საფუძველზე მზად იყვნენ, არზუჰალები ებოძათ, ხსენებულის ფეხთა მტვერს მოწყალებითა და მუდარით დაექვემდებარნენ, ამ დროისთვის გასაჭირი თქვენს მფარველს როდესაც მოევლინება, შემდგომ ამისა ციხის მსახურნი და შემკეთებელნი ცარიელნი რჩებოდნენ, რადგანაც წყალობა თქვენი ბედნიერების მოთხოვნაა, ამჯერად სუყველა მეთაურმა თხოვნის შესახებ სოხუმის ყადისგან ნებართვა მიიღო, აღნიშნული მცველის არზუჰალი თქვენს მხარეს გაიგზავნა, იგი ღვთის მსახურთა მიერაა რეგისტრირებული, როდესაც ეს აჯაველდრება სახელმწიფოსათვის ცნობილი გახდება, მოწყალება, ბედნიერება ჩემი ბატონის უდიდებულესობისათვის არზა და განკარგულება იქნება გაცემული, აღნიშნული ციხე შეკეთებულ იქნება, მემკვიდრეთათვის აღნიშნულ წელს, აღნიშნული თანხა სახელმწიფოს მიერ შეწყალებულ იქნება, და ჯარისკაცების მიერ იქნება გაგზავნილი, იგი ხსენებულთა უდიდებულესობით გაიგზავნება, თქვენს მონა-მორჩილს უწინდებურად სამსახური ებოძება. მშენებლობის ემინი დანიშნულ იქნა. მას თანამდებობა ებოძა, მშრომელებს წინასწარმეტყველი მოევლინათ, განკუთვნილი სარჩო და ესნაფის თანამდებობები მიეცათ, ღვთის შეწევნით, მოწყალება და საბოძვარი მათი მონებისთვის იქნა მიკუთვნებული. ეს ჩვენი ნებაა, ამასთანავე ბრძანება და დიდებული სურვილი, ბედნიერი, მოწყალე, დიდებული, მშვენიერი, ჩემი ბატონის, ჩემი დიდებული სულთნის უდიდებულესობაზეა,

თქვენი მონა-მორჩილი, მეჰმედ ემინი მშენებლობისა, სოხუმის ციხისა ამუამად.

№ 100

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო და მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა, ამჟამად საქართველოში სალაშქროდ დანიშნული უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიები კანონიერად ითვლებიან, 1114 წლის როშენისა და ლეზეზის[1] სარგოების ბოძების განკარგულების საკითხზე ფირმანი კანონიერია, ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა, თქვენი მონა-მორჩილი,

შესაბამისი ადგილი,

ჯარისკაცი 9

დღიური : 999

მათთვის დადგენილი : 88611

ზემოხსენებულნი ქართველთა ლაშქრობის მონაწილენი არიან, წელი 1114.[2] სარგოები ებოძათ, ბრძანება და განკარგულება ჩემი სულთნისაა, 6 რები ულ-ეველი, წელი 1115,[3] დავთარი მუკაბელეს /უწყების/ საფუძველზე, იჯმალი ებოძა 6 რები ულ-ეველს, წელი 1115,

იჯმალები გაიცა.

---

1 1114 წლის როშენი და ლეზეზი- როშენი VII, VIII, IX-1რეჯეჯი, შევალი, რამაზანი702. ლეზეზი: X, XI, XII-1708- შევალი, ზილ-კაადე, ზილ-ჰიჯე-1725 წელი

2 1114 წელი – 28. 5. 1702. – 16. 5. 1703 წელი.

3 1115 წლის 6 რები ულ-ეველი – 20. 7. 1703 წელი.

უმწეო მლოცველის არზა ბედნიერების უდიდებულესი კარისადმი ისაა, რომ ქუთაისის კაზასადმი დაქვემდებარებული ოდიშისა და სამეგრელოს ვილაიეთში დანიშნული დადიანის სახელწოდების ქაფირები და აფხაზი ქაფირები ფორმალურად მორჩილნი რომ იყვნენ, მორჩილებიდან გამოვიდნენ, ხმელეთზე აჯანყებულ დადიანს ზღვაზე ქაფირი აფხაზი შეუერთდა, ჩვენს მხარეში ისლამის ტახტის მფლობელობაში არსებული რუხისა და ანაკლიის ციხეები დაიკავეს, ზღვითა და ხმელეთით გამოგზავნილ პროვიანტს გზები ჩაუკეტეს, შიგნით მყოფი მცველი მლოცველი წამებით მოკლეს, ყოველგვარი მიზეზის გარეშე საკვებად გამოსადეგი პროვიანტი დაიკარგა, ამას წინათ აჯანყებულმა დადიანმა ანაკლიის ციხე დაიკავა, და შიგ მყოფ მცველ მლოცველთან ერთად დაწვა, სახელმწიფოს მიერ მასზე დაკისრებული აუცილებელი ვალდებულება – ჯიზია და ფეშქაში არ გადაიხადა, ქვეყნის ოთხივე მხარესა და გზებზე მყოფი ეაჭრები დახოცა, მათ ქონება და პროდუქტები წაართვა და გაანადგურა, ამ საძაგელი საქციელის გამოსასწორებლად ამჟამად ტრაპიზონის ვილაიეთის მუთასარიფმა – ვეზირმა როშენ აბდულლაჰ ფაშამ, მაღალმა ალაჰმა ხანგრძლივჰყოს მისი სიცოცხლე, ომერის უდიდებულესობას აუწყა ყოველივე, ამის საფუძველზე დადიანსა და აფხაზი ყაჩაღი ქაფირების საქმიანობის გამო პატიოსან ბრძანებასთან ერთად კაცი დაინიშნა და გაიგზავნა, პასუხი მოეთხოვათ იმის გამო, რომ უმიზეზოდ აჯანყდნენ, ფორმალურად მორჩილებაში მყოფ აჯანყებულ ქაფირებს ამ წელს ასეთსავე მდგომარეობაში ყოფნა თუ აქვთ გადაწყვეტილი, მაშინ ძლევამოსილ საზღვარზე მდებარე ციხეების, მაღალმა ღმერთმა ნუ ქნას, აღება გადაწყვეტულია, აჯანყებული დადიანისა და ამბოხებული და აბობოქრებული აფხაზების მიერ ჩადენილ საქმიანობაზე საჩივარი იყო, ამის თაობაზე დედაქალაქის სააჯო კარზე არზა გაიგზავნა, აწი ფირმანი თქვენს სამართლიანობაზეა, დაიწერა ჯემაზი ულ-ევველის თვის დასაწყისში, წელი 1116.[1]

ვარდციხესა და ბაღდადჯიკთან ახლოს მდებარე ქუთაისის კაზას ყადი, ელჰაჯ ომერი – მლოცველი მონა,

შეუნდოს ალაჰმა.

---

1 ჯემაზი ულ-ევველის თვის დასაწყისი, წელი 1116 – 1. 9. 1604.

ბედნიერების ცენტრისადმი თქვენი ფეხთა მტვერი მონის არზა ისაა, რომ საქართველოსა და აფხაზეთის საზღვარზე მდებარე ანაკლიისა და რუხის ციხის ციხეებს ზარბაზანი, ჯაბახანა, სხვა აუცილებელი ნივთები და პროვიანტი სჭირდება, ამგვარი აუცილებელი და საჭირო საგნების უქონლობის გამო მათ დაცვის სამსახურის შესრულების შესაძლებლობა არა აქვთ, მეზობლად მყოფი აფხაზი და მეგრელი ქაფირების თავდასხმების გამო პროდუქტებისა და სხვა საჭიროებისათვის ხალხი ციხეებიდან გარეთ ვეღარ გამოდის, ასეთი საგანგაშო მდგომარეობის შესახებ, ზემოხსენებულ ციხეთა მეთაურების, გონიოსა და ბათუმის ყადიებისა და ციხის მეთაურთა მიერ გამოგზავნილი ცნობებისა და მაცნეების მიერ მოტანილი ამბების მიხედვით მდგომარეობა ბედნიერების ცენტრს ტრაპიზონის ყადის ლოცვა-კურთხევით ეუწყა, უპირველეს ყოვლისა, არსებული ვითარება უმაღლეს ტახტს ეცნობა, ამის შესახებ პატიოსანი ბრძანება სულთანზეა,

თქვენი მონა-მორჩილი აბდულლაჰი — ამჟამად ტრაპიზონის ვალი.

თქვენი ფეხთა მტვერი მონის მოხსენება სამეუფეო კარს, სამყაროსა და პალატების ცენტრს, ზეციურ ხელისუფლებას ისაა, რომ ანაკლიის ციხის სანახებში არსებული ოდიშის ვილაიეთის მოამაგე ურწმუნო დადიანისა და ურჯულო აფხაზების შესამოწმებლად მუბაშირ კოლგუზის დანიშვნის ბრძანება გაიცა, /მაგრამ/ შერიფი არ დაემორჩილა, ზემოხსენებულნი განადგურების მიზნით ციხეს მუდამ თავს ესხმოდნენ, მის ოთხივე მხარეს აჯანყებასა და ბოროტ საქმიანობას ეწეოდნენ, ხელებს იგრძელებდნენ, დღე და ღამ დაცვის სამსახურში მყოფი ძლევამოსილი ლაშქრის პროვიანტის ნავებს თავს ესხმოდნენ, ბრძოლითა და ხოცვით არბევდნენ, ბევრი მაჰმადის ჯამაათი სარწმუნოებისათვის დახოცეს, მათი ქონება იავარჰყეს, ნავები დასწვეს, ახლა ჯემაზი ულ-ეველის მე-19 დღეს[1] ჩვენი ნავები გამოგზავნილი პროვიანტით ხელთ იგდეს, შიგ მყოფი ცხრა კაცი სარწმუნოებისათვის აწამეს, ჩვენი პროვიანტი და მარცვლეული ნავებთან ერთად გაანადგურეს, ხმელეთით, მოჯანყე დადიანის ურწმუნოებმა და ზღვიდან, ურჯულო აფხაზებმა თავდასხმა მოაწყვეს, ჩვენს მხარეში ისლამის /ცენტრის/ სახით არსებული რუხის ციხეც გარემოიცვეს, ზღვიდან და ხმელეთიდან სურსათ-სანოვაგის მისაწოდებელი გზები გადაკეტეს, რადგანაც ციხეში არავითარი პროდუქტი არ იყო მცველად მყოფი მორწმუნე მუსლიმანი შიმშილისაგან გარდაიცვალა, ჩვენი მდგომარეობა მეორე დღეს გაუარესდა, ყოველგვარი საარსებო საშუალებანი განადგურდა, უბედურებას ვერც მცირე მოცულობის ნაეი გადაურჩა, ერთი ლაზი ხან ხმელეთით, ხან ნაეით ზღვაზე არა ერთგზის გაიყვანეს, მაგრამ სამშვიდობოს მისი გადასელა ვერ მოხერხდა ვერც წყლით ვერც ხმელეთით.

რადგანაც ამ გარკვეული რაოდენობის განწირული ადამიანების დასახმარებლად ჩვენ უმწეონი ვიყავით, მოჯანყე ურჯულოებმა ამის გამო გადაწყვიტეს სასაზღვრო პირას მდებარე ისლამის ციხეების აღება, ალაჰის მოციქულის წყალობით ჩვენს მდგომარეობას მშვიდად, მოწყალების თვალით შეხედეს, მტრის ხელით რომ არ დავხოცილიყავით, დახმარება აღმოგვიჩინეს და ამგვარად თავისუფლების ბოძების ბრძანების საკითხი უკვე

1 ჯემაზი ულ-ეველის მე-19 დღე, რადგანაც ამ დოკუმენტში წელი არაა მითითებული, აღნიშნული თვის მე-19 დღის დადგენა შეუძლებელია, ვინაიდან ჯემაზი ულ-ეველის თვე წლების მიხედვით სხვადასხვა თვეს თანხვდება.

გადწყდა და რაც მოხდა, იმის შესახებ არზა შედგა, საბოლოო ბრძანება თქვენზეა, ჩემო მოწყალეო სულთანო,

ანაკლიის ციხის ახლანდელი აზაბები, მონა მაჰმუდი / ბეჭედი/.

ანაკლიის ციხის ახლანდელი ბეშლუიანები, მონა მუსტაფა /ბეჭდი/.

ანაკლიის მცველი სერ თოფჩი მონა ისლამი.

ანაკლიის ციხის ახლანდელი მცველი მეციხოვნე მონა ომერი /ბეჭედი//

ანაკლიის ციხის ახლანდელი მცველი მონა მუჰამედ აღა / ბეჭედი/.

/მეორე გვერდზე/: ანაკლიიდან მოსული.

№ 104

ის /ალაჰი/ შეეწიოს!

ჩემო ბედნიერო, კეთილისმყოფელო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. სოხუმის ციხეში მყოფი საუკეთესო 100 ჯარისკაცის უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიებიდან,მაღალი ფირმანის საფუძველზე,50 ჯარისკაცი ფოთის ციხის მცველად დაინიშნა. ხსენებული ჯარისკაცების სოხუმიდან აღნიშნულ ციხეში გადასაყვანად ნავების თადარიგი დაიჭირეს. ყულის ჯარისკაცებისათვის ნავების საბოძებლად სოხუმის მშენებლობის ემინისათვის ჯარისკაცების გასაგზავნად პატიოსანი ბრძანების გამოცემის საკითხზე ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, კეთილისმყოფელო სულთანო.

ხსენებული თქვენი მონა-მორჩილი.

არსებულის საფუძველზე პატიოსანი ბრძანება დაიწეროს.

ბრძანება გაიცა 1120 წლის 12 მუჰარემს[1].

რეგისტრირებულია.

1 1120 წლის 12 მუჰარემი — 3. 3. 1707 წელი.

ქვეყნად უსამართლობისა და ძალმომრეობის დამთრგუნველის, ბედნიერების უმაღლესი კარის /დედაქალაქის/ ზღურბლის მტვრისადმი, მაღალმა ღმერთმა ინებოს ალაჰის დიდებული განკითხვის ჟამს წარდგენილ თვით ბათუმისა და გარშემო მდებარე ადგილებში არსებული ვითარების ამსახველ მოხსენებაში სახელმწიფოს ხანგრძლივი სიცოცხლისა და ბედნიერებისათვის საჭირო მლოცველების: ულემას, სულჰას, იმამის, ხატიბის, გლახაკისა და უმწეოს უმორჩილესი ახსნა-განმარტება ისაა, რომ რუხის ციხის დასაცავად მხოლოდ უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა რაზმის ჯარისკაცებს შორის აღების, იამაკისა და მუსტაფაზების გარდა არავინ არ არის, ზარბაზნის, ჯაბახანის, პროდუქტებისა და პროვიანტის უკმარისობის გამო დაცვა შესაფერის წინააღმდეგობას ვერ უწევს, დიდი სიძნელეები შეიქმნა, მეზობლად მყოფმა აფხაზმა და მეგრელმა ქაფირმა ყაჩაღებმა პროვიანტის გადმოსაზიდად გაგზავნილი ისლამის ხალხი დახოცეს, სოფლებიდან სავაჭროთ ჩამოსული ქაფირთა მოსახლეობას ვაჭრობა აუკრძალეს, დიდი ხანია ასეთ მძიმე მდგომარეობაში იმყოფებიან, დაფანტულები არიან, ფადიშაჰის ციხის იავარჰყოფა რომ განზრახული აქვთ, ამის მოწმეა ანაკლიის მოსახლეობა, მოწმეთა დასტურით, მომხდარი ამბის შესახებ ცნობა და დახმარების თხოვნა, მაღალი ღმერთის წყალობით, წმინდათა ფეხთა მტვერს ეუწყა, არზა და მოწმეები წარედგინა, აწი ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა, დაიწერა კეთილშობილი საფარის თვის დასაწყისში, წელი 1126[1]

თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინი, ამჟამად ბათუმის დაცვის ჯებეჯიების ქეთხუდა.

თქვენი მონა-მორჩილი, ამჟამად ბათუმის დაცვის თოფჩიების ქეთხუდა.

თქვენი მონა-მორჩილი ომერი, ამჟამად ბათუმის დაცვის აზაბთა ქეთხუდა.

თქვენი მონა-მორჩილი მუსტაფა, ამჟამად ბათუმის დაცვის მუსტაფაზების ქეთხუდა.

თქვენი მონა-მორჩილი ბექირი, ამჟამად ბათუმის დაცვის ბეშლუიანთა ქეთხუდა.

თქვენი მონა-მორჩილი ომერი, ამჟამად ბათუმის დაცვის სერჯებეჯი.

---

1 1126 წლის საფარის თვის დასაწყისი – 1714 წლის 16 თებერვალი

თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედი, ამჟამად ბათუმის დაცვის ბეშლუიანების აღა.
თქვენი მონა-მორჩილი იუსუფი, ამჟამად ბათუმის დაცვის აზაბთა აღა.
თქვენი მონა-მორჩილი ალი, ამჟამად ბათუმის დაცვის თოფჩი ბაში.
თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედი, ამჟამად ბათუმის დაცვის მეციხოვნე.
თქვენი მონა-მორჩილი, ანაკლიიდან, ბათუმიდან და გონიოდან მოსული არზა ეგაა.

№ 106

ჩემო ბედნიერო, წმინდა მოწყალე სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა, თქვენი მორჩილი მონის მოხსენების მიზეზი ისაა, რომ რუხის ციხის დასაცავად უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩრების რაზმის ჯარისკაცების გარდა აღები, იამაკი და სხვა მცველები სახეზე არ იყვნენ ზარბაზნების, ჯაბახანის, პროდუქტებისა და პროვიანტის უქონლობის გამო, ასეთ პირობებში დაცვისა და წინააღმდეგობის გაწევა ვერ მოხერხდა, რადგანაც დიდი სიძნელეები შეიქმნა, მის სანახებში მყოფმა აფხაზმა და მეგრელმა ურწმუნო ყაჩაღებმაც პროდუქტების გადმოსაზიდად ჩამოსული ისლამის ხალხი დახოცეს, მათ განზრახული ჰქონდათ სოფლებიდან სავაჭროდ ჩამოსული ურწმუნო მოსახლეობის გაწყვეტასთან ერთად ფაშას ციხე გაენადგურებინად, როდესაც ანაკლიისა და ბათუმის მოსახლეობა სასამართლოს წინაშე წარსდგა, ამის შემდეგ ხსენებული ციხის მუსლიმანი მოსახლეობის თხოვნის თანახმად, მომხდარი ამბის შესახებ არზა ალაჰის წყალობით თქვენს ფეხთა მტვერს /სულთანს/ წარედგინა, ამ საკითხის შესახებ საბოლოო ბრძანება ეკუთვნის ჩემს ბედნიერ მოწყალე სულთანს,

დაიწერა კეთილი საფარის თვის ოთხში, 1126 წელი[1].

ბათუმთან ახლოს მდებარე გონიოს კაზას განმგებელი, მუჰამედის დიდებისათვის მლოცველი ომერი.

1 საფარის ოთხი, 1126 წელი – 1714 წლის 19 თებერვალი.

№ 107

ქვეყნად უსამართლობისა და ძალმომრეობის დამთრგუნველის, ბედნიერების უმაღლესი კარის, დედაქალაქის ზღურბლის მტევრისადმი /სულთნისადმი/ წარდგენილ რუხის ციხის მოსახლეობაში არსებული ვითარების ამსახველ მოხსენებაში სახელმწიფოს სიმტკიცისა და ბედნიერებისათვის მლოცველების: ულემას, სულჰას, იმამის, ხატიბის, გლახაკისა და უმწეოს, თქვენი მონა-მორჩილის უმორჩილესი განმარტება ისაა, რომ ამჟამად რუხის ციხის დაცვის გარდა უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩრების პოლკის ჯარისკაცებს სხვა რაიმე დავალება არ ჰქონიათ, /მაგრამ/ ზემოხსენებული ციხისადმი განკუთვნილი ზარბაზნის, ჯაბახანის, პროდუქტების, პროვიანტის უკმარისობის გამო წინააღმდეგობის გაწევა ვეღარ შეძლეს, დიდი სიძნელეები შეექმნათ, ამჟამად მის სანახებში მყოფმა აფხაზმა და მეგრელმა ქაფირმა ყაჩაღებმაც პროდუქტების გადმოსაზიდად ჩამოსული ისლამის ხალხი დახოცეს, სოფლებში საეჭვროდ მოსულ ქაფირ მოსახლეობას როდესაც თავს უბედურება დაატეხეს და დაფანტეს, განიზრახეს ფადიშაჰის ციხის განადგურება, მომხდარი ამბავი, ალაჰის წყალობით, ზემორე თხოვნის სახით, თქვენს წმინდა ფეხთა მტევრს გაეგზავნა და წარედგინა, ამ საკითხის შესახებ საბოლოო ბრძანება ეკუთვნის ჩემი ბედნიერი და სამართლიანი სულთნის უდიდებულესობას, დაიწერა დიდებული საფარის თვის 5-ს, წელი 1126[1]

/თქვენი/ მონა-მორჩილი ჰუსეინ მესამე – ამჟამად რუხის უპირველესი მცველი.

/თქვენი/ მონა-მორჩილი აჰმედ მეორე – ამჟამად რუხის დამცველი.

/თქვენი/ მონა-მორჩილი ჰასან ალამდარი – ამჟამად რუხის დამცველი.

/თქვენი/ მონა-მორჩილი მეჰმედ სერ ოდა – ამჟამად რუხის დამცველი.

/თქვენი/ მონა-მორჩილი ალი ჯებეჯი – ამჟამად რუხის დამცველი.

1 საფარის თვის 5, წელი 1126 – 20. 2. 1714 წელი.

№108

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო და მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა, თქვენზე მლოცველთა მოხსენება ისაა, რომ საქართველოს საზღვრის ბოლოს მდებარე ანაკლიის ციხეში მუსტაფაზები ზარბაზნების, ჯაბახანისა და პროვიანტის ნაკლებობას განიცდიან, ამიტომ წინააღმდეგობის გაწევას ვეღარ ახერხებენ, დიდი სიძნელეები შეექმნათ, მეზობელ სანახებში მყოფმა აფხაზთა ქაფირმა ყაჩაღებმაც პროვიანტის ჩამოსატანად წარგზავნილი ისლამის ხალხი დახოცეს, სოფლებში სავაჭროდ მოსულ ქაფირთა მოსახლეობას ვაჭრობა აუკრძალეს, ამასთანავე განზრახული აქვთ ფადიშაჰის ციხის განადგურება, ანაკლიის მხარეში მოსულმა ვაჭრებმა შარიათის ზღურბლს შეაფარეს თავი, ეს ამბავი ხსენებული ციხის მოსახლეობიდანაც მათი წარდგინების საფუძველზე მათზე მაღალი მოწყალების თხოვნითა და მაღალი ღმერთის შემწეობით თქვენს ფეხთა მტვერს ეუწყა, აწი ფირმანი ჩემს სულთანზეა, 1126 წლის რები ულ-ეველის თვე[1].

ბათუმის ახლოს მდებარე გონიოს კაზას მწირი, მლოცველი ომერ ალ-სეიდი.

/მეორე გვერდზე/:

აფხაზეთის შესახებ ანაკლიიდან და გონიოდან მოსული არზა ესაა.

1 1126 წლის რები ულ-ეველის თვე – 1714 წლის 17. 3 – 15. 4.

№ 109

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, წმინდა და მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა,თქვენი მორჩილი მონის მოხსენების მიზეზი ისაა,რომ რუხის ციხის დასაცავად მხოლოდ უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩრების რაზმის ჯარისკაცების გარდა აღაები, იამაკი და სხვა მცველები სახეზე არ იყვნენ. ზარბაზნების, ჯაბახანის, პროდუქტებისა და პროვიანტის უქონლობის გამო, ასეთ პირობებში დაცვისა და წინააღმდეგობის გაწევა ვერ მოხერხდა,რადგანაც დიდი სიძნელეები შეიქმნა,მის სანახებში მყოფმა აფხაზმა და მეგრელმა ურწმუნო ყაჩაღებმაც პროდუქტების გადმოსაზიდად ჩამოსული ისლამის ხალხი დახოცეს, მათ განზრახული ჰქონდათ სოფლებიდან სავაჭროდ ჩამოსულ ურწმუნო მოსახლეობის გაწყვეტასთან ერთად ფაშას ციხე გაენადგურებინათ, როდესაც ანაკლიისა და ბათუმის მოსახლეობა სასამართლოს წინასე მოწმეებად წარსდგა, ამის შემდეგ ხსენებული ციხის მუსლიმი მოსახლეობის თხოვნის თანახმად, მომხდარი ამბის შესახებ, არზა ალაჰის წყალობით, თქვენს ფეხთა მტვერს /სულთანს/ წარედგინა, ამ საკითხის შესახებ საბოლოო ბრძანება ეკუთვნის ჩემს ბედნიერ,მოწყალე სულთანს.

დაიწერა კეთილი საფარის თვის ოთხში, 1126 წელი[1].

ანაკლიის მცველი იანიჩართა ოფიცერი მონა მეჰმედი /ბეჭედი/.

ანაკლიის ციხის ახლანდელი მეციხოვნე მონა ომერი /ბეჭედი/.

ანაკლიის ციხის ახლანდელი თოფჩი ბაში მონა ისლამი /ბეჭედი/.

ანაკლიის ციხის ახლანდელი იამაკთა ოფიცერი მონა მაჰმუდი /ბეჭედი/.

ანაკლიის ციხის ახლანდელი მცველი ქეთხუდა მონა აჰმედი / ბეჭედი/.

ანაკლიის ციხის ახლანდელი მცველი აზაბთა ქეთხუდა მონა ჰუსეინი /ბეჭედი/.

ანაკლიის ახლანდელი მცველი ბეშლუიანების ქეთხუდა მონა მაჰმუდი /ბეჭედი/.

1 საფარის ოთხი, 1126 წელი – 1714 წლის 19 თებერვალი.

№ 110

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო და კეთილისმსურველო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა, თქვენი სახელმწიფოსათვის მლოცველის მოხსენება ისაა, რომ ანაკლიის ციხის გარშემო მყოფი დადიანის ხალხი და აფხაზი ქაფირები გაერთიანდნენ, ერთმანეთს გაუერთგულდნენ, და ანაკლიის და რუხის ციხეებისკენ ხმელეთითა და ზღვით, მიმავალ ვაჭრებს, ჯარისკაცებს, პროვიანტის მიმწოდებლებს /ზაპირიჯებს/ მგზავრობის დროს თავს ესხმიან, ძარცვავენ ხალხს ხოცავენ და პროვიანტს იტაცებენ, ციხის მოსახლეობა გარეკეს, მგზავრობისაგან დიდძალი ხალხი გაწყდა, ბაღდადჯიკის საყადოსთან ახლოს მდებარე ქუთაისისა და ანაკლიის ციხის მცველებმა არზა და მოთხოვნები წარადგინეს, და ქაფირთაგან განთავისუფლებას ითხოვდნენ, მუსლიმთა მიწებზე მოსულმა საწყლებმა /ჯარისკაცებმა/ შარიათის ზღურბლს წესრიგის შესახებ მოახსენეს და ზეპირად გასცეს პასუხი სასამართლოს, ქაფირებმა ამ საქმიანობით დიდძალი სიმდიდრე იგდეს ხელთ, ცხადი გახდა, რომ აჯანყება, არეულობა და ბოროტი საქმიანობა გრძელდებოდა, მათი მოხსენება მომხდარ ამბებზე თქვენს ფეხთა მტვერს წარედგინა და ეუწყა, აწი ბრძანება და ფირმანი თქვენზეა,

დაიწერა ჯემაზი ულ-ევველის თვეს,

23 ჯემაზი ულ-ევველი, წელი 1126[1],

ბათუმის ახლოს მდებარე გონიოს კაზას ყადი – ჯაფარ ოსმანი, შეუნდოს ალაჰმა.

1 23 ჯემაზი ულ-ევველი, წელი 1126 – 6. 6. 1714 წელი.

ჩემო ბედნიერო, კეთილისმყოფელო და მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა, ამ ჯარისკაცების დასანიშნად ბოძებული ბრძანება გამოვიდა, როდესაც შერიფის მეშვეობით ისლამის შარიათი რუხისა და ანაკლიის ციხეებში გავრცელდა, ურწმუნო დადიანი ურჯულო აფხაზებთან ერთად გაერთიანდა, გაუერთგულდნენ ერთმანეთს და ბრძანება გასცეს შერიფს არ დამორჩილებოდნენ, როდესაც ხმელეთითა და ზღვით ჩვენი გზები დაიკავეს, ანაკლიის ციხე გარემოცული აღმოჩნდა, და დავრჩით იმ ადგილზე, სადაც თავის მოვალეობას ასრულებდა ოსმალეთის სახელმწიფოს მიერ დანიშნული ფირკათის ნაცვები, სამმა ქაფირმა ვერაფერი გააწყო, ისინი გონიოსა და ბათუმში თავიანთ რაიონებში იყვნენ განწესებულნი. უზენაესს ეცნობა, რომ ამრიგად ამ გარემოცვიდან გამოსვლა შეუძლებელია, აწი ფირმანი ჩემს სულთანზეა,

თქვენი მონა-მორჩილი და მლოცველი მაჰმუდი.

ქვეყნად უსამართლობისა და ძალმომრეობის დამთრგუნველის, ბედნიერების უმაღლესი კარის /დედაქალაქის/ ზღურბლის მტვრისადმი წარდგენილ თვით გონიოსა და გარშემო მდებარე ადგილებში არსებული ვითარების ამსახველ მოხსენებაში სახელმწიფოს ხანგრძლივი სიცოცხლისა და ბედნიერებისათვის საჭირო მლოცველების: ულემას, სულჰას, იმამის, ხატიბის, გლახაკისა და უმწეოს უმორჩილესი თხოვნა ისაა, რომ რუხის ციხის დასაცავად მხოლოდ უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა რაზმის ჯარისკაცებს შორის ადგილობრივი კორპუსის აღების, იამაკთა და სხვა მუსტაფაზების ჯარისკაცების გარდა არავინ არ არის სახეზე, ზარბაზნის, ჯაბახანის, პროდუქტებისა და პროვიანტის უკმარისობის გამო დაცვა შესაფერის წინააღმდეგობას ვერ უწევს, დიდი სიძნელეები შეიქმნა, მეზობლად მყოფმა აფხაზმა და მეგრელმა ქაფირმა ყაჩაღებმაც პროვიანტის გადმოსაზიდად გაგზავნილი ისლამის ხალხი დახოცეს, სოფლებიდან სავაჭროდ ჩამოსულ ქაფირთა მოსახლეობას ვაჭრობა აუკრძალეს, ისინი მუდმივ უბედურებაში იმყოფებიან, დაფანტულები არიან, ფადიშაჰის ციხის იავარყოფა რომ განზრახული აქვთ, ამის მოწმეა ანაკლიისა და ბათუმის მოსახლეობა, მაღალი ღმერთის წყალობით, მოწმეთა მონაცემების მიხედვით, მომხდარ ამბავზე დახმარების თხოვნა მოწმეებთან ერთად წმინდანთა ფეხთა მტვერს წარედგინა, ახლა ფირმანი ჩემს სულთანზეა, დაიწერა კეთილშობილი საფარის თვეში, წელი 1128[1].

თქვენი მონა-მორჩილი ჰასანი, ამჟამად გონიოს დაცვის ბეშლუიანების ქეთხუდა.

თქვენი მონა-მორჩილი ალი, ამჟამად გონიოს დაცვის მუსტაფაზების ქეთხუდა.

თქვენი მონა-მორჩილი იუსუფ ეფენდი, ამჟამად გონიოს მუდდი.

თქვენი მონა-მორჩილი ალი ეფენდი, ამჟამად გონიოს იმამი.

თქვენი მონა-მორჩილი ალი ეფენდი, ამჟამად გონიოს ვაიზი.

თქვენი მონა-მორჩილი ბეშლუიანების აღა მუსტაფა, ამჟამად გონიოს მცველი.

თქვენი მონა-მორჩილი ამჟამად გონიოს მცველი აზაბთა აღა ომერი.

თქვენი მონა-მორჩილი ამჟამად გონიოს მცველი თოფჩი ბაში

1 საფარის თვე 1128 წელი – 26. 1. – 23. 2. 1716 წელი.

იბრაჰიმი.
თქვენი მონა-მორჩილი მეციხოვნე ჰუსეინი ამჟამად ,გონიოს მცველი.
თქვენი მონა-მორჩილი, ამჟამად ანაკლიის მცველი თოფჩიების სერ ბოლუქი ჰალილი
თქვენი მონა-მორჩილი სერ-ბოლუქი სულეიმანი, ამჟამად ანაკლიის მცველი აზაბი.
თქვენი მონა-მორჩილი სერ-ბოლუქი მეჰმედი, გონიოს მცველი ბეშლუიანი
თქვენი მონა-მორჩილი ალამდარი მეჰმედი, ამჟამად გონიოს მცველი ბეშლუიანი.
თქვენი მონა-მორჩილი ალამდარი მუსტაფა, ამჟამად გონიოს მცველი აზაბანი.
თქვენი მონა-მორჩილი ალამდარი ალი, მუსტაფაზი გონიოს მცველი.
თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედ ქეთხუდა,ამჟამად გონიოს მცველი აზაბანი.
თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედ ქეთხუდა,ამჟამად გონიოს მცველი თოფჩი.
თქვენი მონა-მორჩილი ოდა ბაში ოსმანი, ამჟამად გონიოს მცველი იამაკი.

№ 113

ის /ალაჰი/ შეეწიოს.

თქვენი უმორჩილესი მლოცველის არზა უმაღლესი სამეუფეო კარის ბედნიერებისადმი ისაა, რომ ბათუმისა და გონიოს სანჯაყის სახასო ფინანსებიდან გონიოს ციხის ჯარისკაცები ოჯაქლიქებით და ოთხი გემის ჯარისკაცებით, თავიანთი სარჩოთი დაინიშნენ, არსებული მალიქანეთი ხსენებული ლივას მფლობელი, დიდების სიამაყე, მუსტაფა თქვენი მონა-მორჩილი და ამრიგად არსებული ფირმანი, დიდებულ მის ქვეშევრდომებს დაექვემდებარა, და მოწყალებითი ლოცვა როდესაც აღაელინეს, ხსენებული ლივა არჰოვას კაზაში რადგანაც მდებარეობდა, ილჰაჯ მეჰმედის შვილი იბრაჰიმი, რადგანაც მორჩილად არ იყო, და რაბათ ბირასა და თაჰრას ციხეებში იმყოფებოდნენ, და გადალახეს, ადგილის გადალახვისას და საწამლავის ხილვის შემდეგ, არც უმოქმედიათ აქტიურად, ერთად გაერთიანებულნი გემებზე დატვირთეს და ასე დატვირთულნი 550 ყურუშის გადახდა აუცილებელი შეიქნა, არც მუთასარიფის მიერ მისი გადახდა არ იყო აუცილებელი, უპირველეს ყოვლისა, გაცემული მაღალი ბრძანების მიხედვით იქნა ფიქსირებული, სამართლიანობა მოითხოვს არზა და განკარგულება გაიცეს, აწი ბრძანება მაღალი ალაჰისაა,
დაიწერა მლოცველის მაღალი განგებით, გონიოსა და ბათუმის კაზას ყადის მაღალი ნებით, ამჟამად,
ველზე გაკეთებული მინაწერი,

ისტანბულის კაფუდანთა სალიანეს ჩიფთლიქის შესახებ გონიოსა და ანაკლიის ციხეებისა და მიმდებარე ადგილების მცველების მუსტაფა ბეგის ბაშბუღის ადათის მიხედვით, არც გონიოს პირობით მიეცა ჯარისკაცებს გონიოს ციხე. დაიწერა 1131 წელს[1], 991,5 ყურუში ესედი 1000,

არსებული წესის მიხედვით, გონიოსა და ანაკლიის ციხეები და სხვა მიმდებარე ტერიტორიების დასაცავად დანიშნული ოთხი ცალი ეშკამფუიების კაპიტნები სალიანესთვის ოჯაქლიქის მფლობელი მუქათათები გონიოს საბაჟოს ყოველ წელს გონიოს ციხიდან 990,5 ყურუშ სარგოს იძლეოდა, მასზე 1000 ყურუში საღი რადგანაცაა, გადიდებული იგი შემცველია ოქროსი. ბაშბუღი დაინიშნა, ბათუმისა და გონიოს ბეგი მუსტაფა ბეგის დაპატიმრების თვალსაზრისით, დავთარში რეგისტრირებულია, ფირმანი ჩემი ბედნიერი, სულთნის უდიდებულე-

1 1131 წელი – 24. 11. 1718 – 13. 11. 1719.

სობაზეა.

დაიწერა 1132 წლის 23 მუჰარემს[1].

ასლი დედანთან სწორია.

სწორია, თელხისის თანახმად პატიოსანი ბრძანება დაიწერა, დიდად პატივცემულო დავთარდარ ეფენდი, გადაწყვეტილება მიიღეთო, იყო ნათქვამი, ბრძანება.

თქვენი მონა მორჩილის არზა ისაა, რომ გონიოსა და ანაკლიის ციხეები და სხვა მიმდებარე ადგილების დასაცავად დანიშნული ოთხი ცალი ეშკამფუიეს კაპიტნების ოჯაქლიქებიდან არსებული გონიოს საბაჟო ყოველ წელს გონიოს ციხის 991,5 ყურუშ სარგოს იძლევა, რადგანაც აქედან 1000 ყურუში ფინანსებით მუსტაფა ბეგის უფლებებში შედიოდა, იგი ველზე იქნა რეგისტრირებული, არჰოვას კაზაში მცხოვრები ილჰაჯ მეჰმედის შვილის იბრაჰიმის პატიოსანი ბრძანებით, არამის დაქვემდებარების შემდეგ იქ გაჩერებისა და გამგზავრების შემდეგ, ნიჯადის ტომის საჭიროების გამო, საბაჟოები არ იქნა გამოყენებული, რადგანაც წინააღმდეგობა გაუწიეს, უარის გამო ბათუმის კაზას არზა არსებობს, როდესაც ეს სახელმწიფოსათვის ცნობილი გახდა, ხსენებული საბაჟოსადმი წარდგენილი დიდებული ბერათის თანახმად, ხსენებული მუსტაფა ბეგის ჯარისკაცები დაკავებულნი იქნენ, გარედან ვინმეს მწარედ რომ მოქცეოდნენ, პატიოსანი ბრძანების დაწერა გახდა საჭირო, ამასთან დაკავშირებით, ფირმანი ჩემი ბედნიერი მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

ბრძანება გაიცა 1132 წლის 28 მუჰარემს[2].

1 1132 წლის 23 მუჰარემი — 6. 12. 1719.

2 1132 წლის 28 მუჰარემი — 11. 12. 1719.

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. ტრაპიზონის, გონიოს, ანაკლიის, ბათუმისა და იმ რაიონში მდებარე ციხეებში მცხოვრებთ 'კეთილგანწყობილ ხანებს ზარბაზნები თუ აქვთ, სუყველას მიზანი და ამოცანა მათი დავთრების არსებობაა. ვილაიეთის მოსახლეობის შემწეობით ახლო სანახებში არსებული იარაღი მთლიანად გაიგზავნა. გემი დაიტვირთა, თულის გემები დედაქალაქში ჰუსეინის მფარველობის ქვეშ არიან. მისი აზრით, რუხის ციხეში პროდუქტების გაგზავნა საჭირო იყო, ნიჰათში გასაგზავნად დანიშნული ჩორბაჯის შემწეობით, პირდაპირი მარშრუტით მგზავრობა უფრო მნიშვნელოვანია. მისი გაგზავნის საკითხზე პატიოსანი ფირმანია გაცემული. ამასთან დაკავშირებით ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

თქვენი მონა-მორჩილი იბრაჰიმი, თოფჩი ამჟამად.

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ტრაპიზონის, გონიოს, ანაკლიის, ბათუმისა და მის სანახებში მდებარე ციხეებში არსებული მოქმედი ზარბაზნები, შარიათის წყალობით და 'ყველას ერთობლივი მოქმედებით, ფუნქციონირდება. რაოდენობრივად ზუსტად მოქმედებდნენ. დავთრებში რეგისტრირებულნი თავიანთი ძალით მოქმედებდნენ. ახლო რაიონებში მდებარე ციხეებში გაგზავნის შემდეგ, რუხის ციხეში პროვიანტის თოფხანეში გაგზავნის სამსახურს ასრულებდნენ. ჩორბაჯის მოქმედებით /ჯარისკაცთა/ გაგზავნა მნიშვნელოვანი იყო. ღონისძიება მნიშვნელოვანია. გემები დაიტვირთა. ნულის გემიც სულის ამოუთქმელად დედაქალაქში მივიდა. ამ დღეს გემი ბედნიერების დედაქალაქში გაიგზავნა. ზემოხსენებულ საკითხზე გულითადობა იქნა გამოჩენილი. მაღალი ბრძანების სათხოვნელად თობჩი ბაშის აღას ჯარისკაცებმა არზუჰალი გამოსცეს. როდესაც ეს ყველაფერი მაღალი სახელმწიფოსათვის ცნობილი გახდა, არსებული წესის თანახმად, ციხეებში არსებული გარკვეული კატეგორიის ზარბაზნები ბედნიერების დედაქალაქში გაიგზავნა. დავთრებში არზისა და გადაწყვეტილების მისაღებად, პატიოსანი ბრძანების დაწერის საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

სწორია. თელხისის თანახმად ბრძანება გაიცა.

თესქერე გაიცა 132 წლის 10 ჯემაზი ულ-ევველს[1].

1 1132 წლის 10 ჯემაზი ულ-ევველი – 20. 3. 1720 წელი.

სწორია!

თელხისის თანახმად პატიოსანი ბრძანება დაიწეროს, ბრძანება, თქვენი უმწეო მონის წინადადება ისაა, რომ აფხაზი და მეგრელი ქაფირები სხვა ქართველ ტომებთან ერთად სრული ერთსულოვნებით შეკავშირდნენ და იმ რაიონში მდებარე გონიოს, ბათუმისა და ანაკლიის ციხეებსა და მათ გარშემო არსებული სოფლებისა და ნაჰიეების მოსახლეობას უბედურებასა და ზიანს აყენებდნენ, გაქერანებასთან ერთად აღნიშნული ყაჩაღების ცბიერებისა და ვერაგობისგან ხსენებული ციხეების დაცვისა და უვნებელყოფის მიზანს აღწევდნენ. ტრაპიზონის ვალის დიდებული, ბედნიერი მუსტაფა ფაშას უდიდებულესობის მიერ ადრე გონიოს სანჯაყის მუთასარიფი მეჰმედ ფაშა ბაშ ბუღად დაინიშნა და აღნიშნულ ლივაში მდებარე კაზების სარდლებიც მისი ბაირაღის ქვეშ დაირაზმნენ, თავიანთ ჯარისკაცებთან ერთად აღნიშნული ფაშას ხელქვეითებად დაინიშნენ, რადგანაც ხსენებული ყაჩაღების უმეტესობა ჩეთეს ნავებით ზღვის სანაპიროზე დაცურავდნენ, მხოლოდ ხმელეთზე ლაშქრის გაგზავნით შეიძლებოდა უბედურებისაგან თავის დაღწევა და რეალური უშიშროების გარანტია, ზღვის მხრიდანაც როგორც საჭიროება მოითხოვდა, აუცილებელი თავდაცვის მიზნით, საზღვაო ფლოტში ორგანიზებულ იქნა ათი ეშკამფუიასი და ათი დიდი ფირკათის ტიპის გემების მომზადება და გაგზავნა, ხსენებული ეეზირის უდიდებულესობას კაიმეებით ეცნობა, ტრაპიზონის ყადის არზა გაეგზავნა, ხოლო მოსახლეობას—კოლექტიური თხოვნა, სინამდვილეში ხსენებული ყაჩაღების უმეტესობა ჩეთეს ნავებით ზღვის ნაპირზე დაცურავდნენ, იქითა სანაპიროზე მყოფი მლოცველები ზღვის მხრიდან ტრადიციულად სისტემატურად ზიანს აყენებდნენ მათ, ამიტომ აღნიშნული ტომები ზღვის პირას არ დასეირნობდნენ, იმისათვის, რომ ზიანისა და ზარალისაგან ის რაიონი დაუცველი არ დარჩენილიყო, ძლიერი შეიარაღებული ეშკამფუიების დანიშვნა საჭირო გახდა, ამიტომ თითოეული მათგანისთვის 12-12 საჯდომით გემები სახელმწიფო ვერფებში ააგეს, ხუთი ეშკამფუიეს მშენებლობა სასწრაფოდ და მთლიანად დაამთავრეს, ყოველგვარი სამზადისის დამთავრების შემდეგ, დიდებული ეეზირის ბედნიერი კაფუდან ფაშას უდიდებულესობა თავისი საზრიანობით სახელმწიფო ფლოტის კაფუდანების თვალისჩინი და

გამოცდილი პირი გახდა,იგი გულადი და სახელოვანი,იმ რაიონის ვითარების ზედმიწევნით მცოდნე პირი იყო, მამაკაცური თვისებების მქონე კაფუდანებიდან ხუთი კაცი – კაფუდანი გამორჩეულ იქნა,ამათგან ერთს მიენიჭა უპირატესობა და იგი ყველას ბაშბუღად დაინიშნა,დანარჩენებს,როგორც წინათ იყო ისე წლიურად 2-2 იუქი ახჩა სალიანებთან ერთად დაენიშნათ და ეშკამფუიას კაფუდანს 29 ჯარისკაცი მიუჩინეს, მათთვის განკუთვნილი ლევენდათები წარმოსადეგი და ღონიერი ლევენდებისგან იყო ამორჩეული, ეშკამფუიებში არსებულ საქმეებზე ჯარისკაცები მკაცრად გააფრთხილეს, ამ რაოდენობის ეშკამფუიასთვის განსაზღვრული პროვიანტიც ამ მხარეებში გაიცა, უდიდესი შენაერთის შექმნის შემდეგ ერთ დღეს თავდაპირველად გამიზნული მხარისკენ გაემართნენ,პატიოსანი ბრძანების დაწერის საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა,

საზღვაო ემინის ეფენდის ასლი ებოძა,
1135 წლის 9 რები ულ-ეველი[1],
რეგისტრირებულია

1 1135 წლის 9 რები ულ-ეველი – 18.12.1722 წელი.

№ 116

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა,რომ არზას ერთ-ერთი ბეგი ამას წინათ მოვიდა და უმაღლესი სახელმწიფოს ზღურბლს თავი შეაფარა. ბედნიერების დედაქალაქში გაჩერებულ არსლან-ბეგის ხალხს იურთლუქისა და ოჯაქლიქის წესით ბერათი ებოძათ და მას თავად ბეგობაც ეწყალობა წერილობით. როდესაც უკან ბრუნდებოდა ყოველივე აუწყეს. ხსენებულ წარჩინებულს ახალი ჯარისკაცი გააყოლეს. ხმელეთით გაემგზავრა. მაღალი ფადიშაჰის კეთილი განწყობის გამო მისთვის სახარჯოს ბოძების წერილობითი განკარგულება ითხოვა. როდესაც ეს უმაღლესი სახელმწიფო კარისათვის ცნობილი გახდა, რამდენადაც ყოველი რაოდენობის ახჩის გაცემა მაღალი ფირმანის გამოცემას საჭიროებდა. მთავარ მოანგარიშესთან იქნა რეგისტრირებული. 500 ყურუშის შესახებ თესქერეს ბოძების საკითხზე ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო.

სწორია!

თელხისის თანახმად მთავარ მოანგარიშესთან იქნეს რეგისტრირებული და თესქერე გაიცეს. ბრძანება 1136 წლის 4 ჯემაზი ულ-ახირი[1].

ხაზინის თესქერე გაიცა, 1136 წლის 8 ჯემაზი ულ-ახირი[2].

რეგისტრირებულია

აბაზას ბეგ როსტომის შვილს დღიური 30 ყურუში დაღგენილი თანხა ებოძა. არსლან ბეგისთვის დანიშნული თანხა არ მიეცა. იგი სასულთნოს სამზარეულოს ემინის, ეფენდის სტუმარია.

01 ახჩა ებოძოს, შემდეგ თესქერე გაიცეს!

ზოლთა ჯედიდი ყურუშის ანგარიშით 500 ხელზე /ებოძა/ სულეიმანის სახელწოდების ჩოკდარ ჰაჯი ჰალილ ეფენდის – სახელმწიფო სამზარეულოს ემინს.
1136 წლის 7 ჯემაზი ულ-ახირი[3].

---

1 1136 წლის 4 ჯემაზი ულ-ახირი – 1.3.1724 წელი.
2 1136 წლის 8 ჯემაზი ულ-ახირი – 5.3.1724 წელი.
3 1136 წლის 7 ჯემაზი ულ-ახირი – 4.3.1724 წელი.

ჩემო ბედნიერო და მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა, ამ ჯარისკაცთა ადგილსამყოფელოში როდესაც მოვიდნენ აფხაზთა მხრიდან და აქ გაჩერებული ელჩის დაბანაკების ადგილზე დარჩნენ ჯემაზი ულ-ახირის თვემდე, მათ აღრიცხვა არ ჩაუტარებიათ, სახელმწიფოსაგან წყალობის მიღების საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა. თქვენი მონა-მორჩილი ილ ჰაჯი ბექირ აღა, თოფხანეს სახლის განმგებელი.

შესაბამისი ადგილი.

ელ ჰაჯ ბექირ აღას საიჯარო სახლის თაობაზე აბაზას სახელმწიფოსაგან ბედნიერების დედაქალაქიდან ჩამოსულების თაობაზე გაიცა სარგო, ჯემაზი ულ-ევველის დასაწყისიდან 1136 წლის მიწურულამდე,[1] სახელმწიფო ხაზინის მიერ გაცემული ბრძანება, თანახმად არზუჰალის, ველზე გაკეთებული მინაწერის, თელხისისა და მაღალი ფირმანის საფუძველზე, 15 ჯემაზი ულ-ახირი, წელი 1136[2] თესქერე გაიცა იმავე წელს, სახლი ერთი, დღეში 48, დღეები 30, ახჩა — 1440, ყურუში ესედი 12.
არსებული წესის საფუძველზე, აღნიშნულ რიცხვში ხაზინის თესქერე გაცემულია, დავთარში რეგისტრირებულია, ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა, 19 ჯემაზი ულ-ახირი, წელი 1136[3], დასაანგარიშებელია,

სარგო 1136 წლის ჯემაზი ულ-ახირის დასაწყისიდან იმავე თვის მიწურულამდე[4], სახლი ერთი, დღეში 48, დღეები 29, ახჩა 1392, თითოეული ყურუში 120 ახჩაა, ყურუში ესედი 11,5, ფარა 4.

ჯემაზი ულ-ახირის წლიური რომ დაიანგარიშეს მხოლოდ 11,5 ყურუში და 4 ფარა შეადგინა, ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა. 1136 წლის 29 ჯემაზი ულ-ახირი.[5]
თელხისი.

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ აბაზას ბეგის

---

1 1136 წლის ჯემაზი ულ-ახირის დასაწყისიდან იმავე წლის მიწურულამდე — 27.1.1723 წლიდან — 19.9.1724 წელი.
2 1136 წლის 15 ჯემაზი ულ-ახირი — 12.3.1724 წელი.
3 1136 წლის 19 ჯემაზი ულ-ახირი — 16.3.1724 წელი.
4 1136 წლის ჯემაზი ულ-ახირის დასაწყისიდან იმავე წლის მიწურულამდე — 26.2.1724
წელი — 19.9.1724 წელი
5 1136 წლის 29 ჯემაზი ულ-ახირი — 26.3.1724 — წელი.

ტერიტორიაზე მცხოვრები ჰაჯი ბექირ აღას სახლის 1136 წლის ჯემაზი ულ-ახირის5 გადასახადის ბოძების სათხოვნელად არზუჰალი გაიცა, როდესაც დაიანგარიშეს 11,5 ყურუში შეადგინა. როდესაც თესქერე გაიცა, ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

სწორია
თელხისის თანახმად თესქერე გაიცა. ბრძანება 3. რეჯები წელი 1136[1], ხაზინის თესქერე გაიცა, 1136 წლის 7 რეჯები[2].

17	1392	29	18	18	48	8
17	11	48	5	18	29	24
20	16	- -		32		
- -	- -	04		- -		
- -	- -	232		36	432	- -
23	66	10267		36	92	96
1	110	- - -		- -	18	
	1760	1392		82	- -	
	96	- - -			1392	
	- - -	11 12			11	
	1856				2	
					4	

1.1136 წლის 5 ჯემაზი ულ ახირი — 2 მარტი 1724 წლისა.
2 1136 წლის 3 რეჯები – 28.3.1724 წელი
3 1136 წლის 7 რეჯები – 1.4.1724 წელი.

სწორია!

თელხისის თანახმად მთავარ მოანგარიშესთან იქნეს რეგისტრირებული! თესქერეს გაცემა იქნა ნაბრძანები, სწორია!

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ შავი ზღვის მხარეში განახლებული მშენებლობა არსებული ფირმანის მიხედვით იყო გაანგარიშებული. ფოთის ციხეში მშენებლობის ემინად დანიშნული მუსტაფა აღა თავის ჯარისკაცებს მგზავრობის დროს ტრაპიზონში, გონიოს, არზრუმის, გუმუშჰანესა და მისი სანახებიდან გაღებული ესნაფთა შრომისათვის გასაცემ თანხას გაიღებდა, ქვა, აგური და სხვა რაღაცეები დაიხარჯება, კირი 1000 ყურუში, დედაქალაქიდან გაგზავნილი 104 ჯარისკაცით, სამთვიანი გადასახადებით იყვნენ დაკავშირებულნი, როდესაც მათ 3255 ყურუში გასცეს, იგი მათ მთავარ მოანგარიშესთან გადაიხადეს, ამჯერად აღნიშნულ ჯარისკაცებზე შემოსულ კაიმეშია საუბარი, ხსენებული ციხის მშენებლობის თავკაცები, რადგანაც არ იყვნენ ადგილზე, ადრე ნაბოძები თანხა სავსებით საკმარისი იყო, გარკვეული რაოდენობის თანხა ამჯერადაც უწყალობეს, ამაზე ბრძანება გაიცა და დაიწერა, ადრე ბოძებული თანხის გარდა, ზამთრის პერიოდში მათთვის შემოთავაზებული იყო გარკვეული სამსახური, იგი მთლიანად არც ქვისა და არც კირის გასაგზავნად იყო გამიზნული, ამასთან დაკავშირებით გარკვეული რაოდენობის ახჩაც გაიგზავნა, რადგანაც მისი საჭიროება აუცილებელი იყო, გარკვეული ბრძანებით, დიდებული ფირმანის თანახმად, მშენებლობის ემინი ხსენებული ჯარისკაცების ადგილზე აღმოჩნდა, ადრე ბოძებული თანხიდან გაიცა, ამჯერად სახელმწიფო ხაზინიდან 15000 ყურუში გაიცა, ნაღდი თანხის გასაგზავნად მთავარ მოანგარიშესთან იქნა რეგისტრირებული, თესქერეს თანახმად, პატიოსანი ბრძანება დაიწერა, ამაზე ბრძანება /და/ ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა, ხაზინის თესქერე გაიცა, 1136 წლის 15 ზილ-კაადე[1].

1 1136 წლის 15 ზილ-კაადე – 6.8.1724 წელი.

თქვენი უმდაბლესი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ტრაპიზონიდან ფოთის ციხისაკენ გაგზავნილ 23 ცალ ზარბაზანს ლაფეტი არ ჰქონია. ლაფეტების ხელახალი დამზადება აუცილებელი იყო, იგი ბედნიერების დედაქალაქში დაამზადეს და გამოაგზავნეს. მის გამოსაგზავნად განკარგულება გაიცა. თოფჩი ბაში აღას ჯარისკაცების მეშვეობით საქმეები წესრიგში მოიყვანეს. ლაფეტები დავთრის თანახმად, რეგისტრირებული ზარბაზნებისთვის იქნა დამზადებული. იგი სადად და გემოვნებით იქნა დამზადებული: 23 ცალი ლაფეტი, 46 ბორბალი, 23 ღერძი, 26 ქაფჩასა და სხვა იარაღებისათვის განკუთვნილია 2585 ოყა. გადაუდნობელი რკინა სახელმწიფო ჯაბახანიდან. 38 ოყა სპილენძის მადანია სხვადასხვა სახის. კირი თოფხანეს არსენალიდან გამოიტანეს და ორი ყანთარი ტვირთით, 10 ყანთარი, ძველი გასანათებელი ტვირთით, სახელმწიფო გემთსაშენიდან გასაცემად დაამზადეს, იგი ადგილზე გასაცემად იქნა ორგანიზებული. გარდა ამისა იგი განახლებულ იქნება. პროდუქტებისა და რკინეულობების ფასი სხადასხვანაირად იქნა შეფასებული. იგი 593 ყურუშით განისაზღვრა. მთავარი მოანგარიშის მიერ იქნა დაანგარიშებული და ველზე მინაწერი იქნა გაკეთებული. როდესაც ეს ყველაფერი სახელმწიფოსათვის ცნობილი გახდება, სახეზე არსებულის მიხედვით გაიცემა: გადაუდნობელი რკინა, სპილენძის მადანი, კირი და ჯაბახანის ტვირთი — თოფხანე სახელმწიფო გემთსაშენიდან გაიცემა. სხვა გასაყიდი საგნები და პროვიანტიც თოფჩი ბაში აღას ჯარისკაცების მეშვეობით, საურთიერთოდ და გასაცვლელად იქნება. აღნიშნული ლაფეტებით, სხვა პროვიანტით ხსენებული აღას ჯარისკაცების მიერ, ძალიან გამძლე და მყარი საქონელი დაამზადეს ამ სინაკლების ჟამს, ღვთის წყალობით გაზაფხულის მიწურულს, ამ მხარეში მიმავალ გემს წააწყდნენ. ხსენებული ციხისაკენ გაემართნენ და მის ადგილზე მოსატანად ამიერიდან მოემზადნენ და მზად ყოფნისას ეს დავთარი მთავარ მოანგარიშესთან იქნა რეგისტრირებული. აღნიშნული თანხის თესქერე და მისი პირების ბოძების საკითხზე ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა. ასლი. ასლის ნაწილი. ეს თესქერე გაიცა 1138 წლის 19 რები ულ-ეველს[1]. სწორია!

თელხისის თანახმად მთავარ მოანგარიშესთან იქნეს რეგისტრირებული. თესქერე და ასლები გაიცეს.
სწორია!
ბრძანება გაიცა 1138 წლის 16 რები ულ-ეველი[2].

1 1138 წლის 19 რები ულ-ეველი — 25.11.1725 წელი
2 1138 წლის 16 რები ულ-ეველი — 22.11.1725 წელი.

თქვენი უმწეო მლოცველის არზა უმაღლესი სამეუფეო კარის ბედნიერებისადმი ისაა, რომ ძლევამოსილი საზღერის ბრწყინვალებისადმი მორჩილებაა საჭირო. აქვე გაწეულია ფოთის ციხის კედლის ხარჯი, მოსახლეობის წყლის ნარჩენების შესაგროვებლად აშენებული თაჰთა ჯამის გავლენა ნაღდი გადაწყვეტილებაა. მშენებლებს ფოთის ციხის გახმაურებული საქმიანობის გამო, დაენიშნათ 15 ახჩა ჯამაგირის სახით. იგი ეწყალობა და ებოძა ემინს, აბუბექრ ხალიფას ლოცვები გამორჩეული აღმოჩნდა. მოსახლეობის მცდელობა და გულმოდგინეობა მოწყალების ლოცვით აღინიშნა. ამრიგად აღწერილ ციხეში ხსენებული ფინანსებიდან განსაზღვრული იყო სარჩო – 15 ახჩა. ხსენებული ჯამი შერიფი, მუეძინი გახდა. ხუმსად წოდებულ დროს და ამავე პირობებში გაგრძელებული სიცოცხლე სახელმწიფოს საშაჰინშაჰო დღეგრძელობისთვის, მისი განდიდებისთვის სარჩოდ 15 ახჩა ხელფასი დაინიშნა. ხსენებული ციხის ფინანსებიდან. იქ არსებული მუეძინობა, რადგანაც ხსენებული ჩირაღითა და ლოცვით და ყოველივე სიამით იყო შემკული, ებოძათ და ეწყალობათ, ამასთანავე დიდებული პატიოსანი ბერათი მიეცათ და ბოძების საკითხზე თხოვნა იქნა გაწეული. სამეუფეო სააჯო კარს არზა წარედგინა. აწი ფირმანი მაღალი ღვთისაა.

დაიწერა 1138 წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულს[1]. თქვენი მონა მორჩილი მირზა მეჰმედი, ფოთის მცველი ამჟამად,

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ აფხაზეთის სანაპიროზე აგებული, განახლებული ფოთის ციხის გარეთ მდებარე ჯამი შერიფის გარეთა მხარის მოსაპირკეთებლად, პატიოსანი ჯამე ააგეს. რადგანაც ძალიან ცოტა დაენიშნა. მუეძინის მოვალეობა იყო ფოთის საბაჟოს ფინანსებიდან აეღო სარჩო 15 ახჩა, აბუბექრ ხალიფა მუეძინად დაინიშნა და მას ებოძა ეს თანამდებობა, განახლებული ადგილიც მას მიეცა. ბერათის ბოძების სათხოვნელად, ფოთის მცველი, დიდებული ვეზირი – მირზა მეჰმედ ფაშას უდიდებულესობით არზა გაიცა, აღნიშნული ჯამი შერიფისთვის ამას წინათ პატიოსანი ბერათით იმამი დაინიშნა, რადგანაც მუეძინი იყო დანიშნული, ამაზე ველზე არსებული მინაწერი იხილეთ, როდესაც ეს ყველაფერი სახელმწიფოსათვის ცნობილი გახდა, და ამაზე ზემოხსენებულის არზის თანახმად, სარჩო 15 საღი ახჩა ხელფასი ფოთის საბაჟოს ფინანსებიდან იქნა აღებული, ხსენებული ჯამეს აღნიშნული მუეზინლიქობა აბუბექრ ხალიფას ებოძა და განახლებული ბერათის ბოძების საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა. თელხისის თანახმად, დაიწერა 1138 წლის 12 მუჰარემს[2]. ბრძანება გაიცა.

1 1138 წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურული – 28.8.1726 წელი.

2 1138 წლის 12 მუჰარემი – 20.9.1725 წელი.

№121

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, კეთილისმყოფელო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა, სოხუმის ციხის მცველებად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩრების 1138 წლის[1] კანონიერად არსებული სარგოთა ბოძების ბრძანების საკითხზე ბრძანება და ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, კეთილისმყოფელო სულთანო,

თქვენი მონა-მორჩილი,

შესაბამისი ადგილი:

სოხუმის ციხეში მცველებად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა ჯამაათის სარგოს შესახებ 1138 წლის მასარს[2].

არსებული წესის მიხედვით, სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა 1138 წლის მასარის სარგო კანონიერია.

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ სოხუმის ციხის მცველად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა 1138 წლის სარგოს ბოძების სათხოვნელად არზუჰალი გაიცა, როდესაც სახელმწიფოსათვის ცნობილი გახდება, ხსენებული წლის სარგოთა შესახებ ოთხი კვარტლის იჯმალის ბოძების საკითხზე, ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო მოწყალეო სულთანო,

სწორია.

თელხისის თანახმად იჯმალი გაიცეს, ბრძანება,

1138 წლის 22 რები ულ-ეველი.[3]

იჯმალი ხელზე ებოძა ალი ფაშას, 1138 წლის 22 რები ულ-ეველი, თელხისი

---

1 1138 წელი – 9.9.1725 – 28.8.1726 წელი.

2 1138 წლის მასარი – 1725 წლის სექტემბერ-ოქტომბერ-ნოემბერი.

3 1138 წლის 22 რები ულ-ეველი – 28.11.1725.

№ 122

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ სოხუმის ციხის მშენებლობისათვის 1137 წელს[1] ბედნიერების დედაქალაქიდან გაგზავნილი მუშებისათვის, დედაქალაქიდან ბოძებული ხელფასის ავანსი მიღებულ იქნა. ამ დროს ხსენებული ციხის მშენებლობის ემინის მირასის გარდაცვალების შემდეგ ესენი კანონიერად ითვლებიან. მათ საკვები არ მიეცათ. ღარიბებს ვერაგობა დასწამეს, ფოთის მცველის, დიდებული ვეზირი ბედნიერი მირზა მეჰმედ ფაშას უდიდებულესობის მეშვეობით მშენებლობის ქათიბი და მშენებელთაგან გარკვეული ღონისძიება გაატარეს. ხსენებული მუშებისთვის ბოძებულია 9 ცალი ბეჭდიანი თამასუქი. მიმარ ბაში აღას ჯარისკაცებისთვის გაცემულია ბეჭდიანი დავთარი. მის საფუძველზე გარეშე ხალხისთვის 30280 ახჩა დაიანგარიშეს. დაანგარიშებულის მიხედვით, აღნიშნული თანხის თესქერეს ბოძების საკითხზე ფირმანი ჩემს ბედნიერ და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

თესქერე გაიცა 1138 წლის 29 რეჯებს[2].

სწორია!

თელხისის თანახმად თესქერე გაიცა, ბრძანება.

1138 წლის 26 რეჯები[3].

1 1137 წელი – 20.9.1724 წელი – 8.9.1725 წელი.

2 1138 წლის 29 რეჯები – 2.4.1726 წელი.

3 1138 წლის 26 რეჯები – 31.3.1726 წელი.

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. ფოთის ციხის დასაცავად მშენებლობისათვის სარემონტო სამუშაოებისათვის უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩრების 452 ჯარისკაცის ყოფნა დავთრით კანონიერია. მათი საკვები ჰამადანსა, თაბრიზსა და განჯის მხარეებში მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩრების შემადგენლობის ძველი ჯარისკაცები, რადგანაც ადგილებზე არ იმყოფებოდნენ, ლაშქარში მაღალი ფირმანით ირიცხებოდნენ. ამიტომაც 1138 წელს[1] განთავისუფლდნენ. ოთხი კვარტლის სარგოს იჯმალი მოსთხოვეს. მისი ბოძების საკითხზე ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე სულთნის უდიდებულესობის ჯანმრთელობაზეა,

შესაბამისი ადგილი

ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი, უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა ზოგიერთი ჯამაათის მოწესრიგების საკითხი მაღალი ფირმანის მიხედვით და 1138 წლის მასარის[2] სარგოს თანახმად.

არსებული წესის მიხედვით, მაღალი ფირმანის საფუძველზე ფოთის ციხის დასაცავად აშენებული, შესაკეთებელი ადგილის, უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა 1138 წლის მასარის სარგოდან აღება კანონიერია.

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ფოთის ციხის დასაცავად აშენებული და სარემონტოდ მიჩნეული უმაღლესი სამეუფეო კარის ბურჯები იანიჩრებისაა. 452 ჯარისკაცის შემცველი დავთარი მოვიდა. მათი საზრდო ჰამადანის, თაბრიზისა და განჯის მხარეებიდან არის /მიღებული/. რადგანაც იანიჩართა რაზმების ძველი ჯარისკაცებისაგან ცარიელი იყო, ამასთანავე ლაშქარში ირიცხებოდნენ. ამიტომაც 1138 წელს ოთხი კვარტლის სარგოთა იჯმალის მოთხოვნისა და ბოძების საკითხზე არზუჰალი არსებობს, როდესაც ეს ყველაფერი უმაღლესი ხელისუფლებისათვის ცნობილი გახდება. იჯმალის ბოძების საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

სწორია. თელხისის თანახმად იჯმალი იქნა რეგისტრირებული.

1138 წლის 8 რეჯები[3].

იჯმალი ხელზე ებოძა ალი ფაშას. 1138 წლის 8 რეჯებს.

---

1 1138 წელი – 9.9.1725 – 28.8.1726 წელი

2 1138 წლის 2 მასარი: 1725 წლის სექტემბერი, ოქტომბერი, ნოემბერი

3 1138 წლის 8 რეჯები – 12.3.1726 წელი.

№ 124

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო,მოწყალეო სულთანო,ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. ამჟამად სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების ჯარისკაცთა კანონიერად არსებული 1139 წლის[1] ხორცის თანხის წყალობისა და ბოძების განკარგულების საკითხზე ბრძანება /და/ ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო და მოწყალეო სულთანო.

თქვენი მონა-მორჩილი

შესაბამისი ადგილი.

სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების ზოგიერთი ჯამაათის შესახებ.

ჯარისკაცი – 82.

ხსენებული 82 ჯარისკაცი არსებული წესის თანახმად სოხუმის დასაცავად რეგისტრირებულნი არიან, ბრძანება /და/ ფირმანი ჩემს ბედნიერ სულთანზეა.

1139 წლის 12 ჯემაზი ულ-ეველი[2].

დავთარი მუკაბელეს უწყების საფუძველზე.

მთავარმა მოანგარიშემ ველზე მინაწერი გააკეთოს და დაიანგარიშოს სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების ჯარისკაცების პროდუქტების – ხორცის თანხის სარგოს შესახებ, 1138 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ამავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე,[3] თესქერე გაიცა 1138 წლის 13 ჯემაზი ულ-ახირს[4].

ჯარისკაცები – 87,

დღეში ხორცი – 14,5 ოყა.

დღეები – 354

ოყა – 5133, თითოეული ოყა – 5 ახჩაა.

ახჩა – 25665, თელხისი.

---

1 1139 წელი – 29.8.1726 – 18.8.1727 წელი.

2 1139 წლის 12 ჯემაზი ულ-ეველი – 5.1.1727 წელი.

3 1138 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ამავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე – 9.9.1725 – 28.8.1726 წელი

4 1138 წლის 13 ჯემაზი ულ-ახირი – 16.2.1726 წელი.

ფიადე მუკაბელეს უწყების ველზე მინაწერის მიხედვით, სარგო 1139 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ამავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე.[1]

ჯარისკაცები – 82.

დღეში: ხორცი – 13,5 ოყა. დღეები – 354,

ოყა – 4779, თითოეული ოყა 5 ახჩაა.

ახჩა – 23895.

არსებული წესისი თანახმად, სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების 1138 წლის[2] ხორცის თანხაზე გაცემული ხაზინის თესქერე რეგისტრირებულია, ფიადე მუკაბელეს უწყების ველზე მინაწერის თანახმად, ამჟამად ხსენებულ დაცვაში მყოფი 82 ჯარისკაცის 1139 წლის ხორცის თანხამ დაანგარიშების შემდეგ მხოლოდ 23895 ახჩა შეადგინა. ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა. 1139 წლის 5 ჯემაზი ულ-ახირი[3].

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი 82 ჯარისკაცის, უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების 1139 წლის ხორცის თანხის საბოძებლად არზუჰალი გაიცეს, როდესაც ეს სახელმწიფოს კარისათვის ცნობილი გახდება, დაანგარიშებულის მიხედვით – 23895 ახჩაზე თესქერეს ბოძების საკითხზე ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა. ჩემო ბედნიერო მოწყალეო სულთანო.

სწორია!

თელხისის თანახმად თესქერე გაიცეს. ბრძანება, 1139 წლის 8 ჯემაზი ულ-ახირი[4].

ხაზინის თესქერე გაიცა 1139 წლის 9 ჯემაზი ულ-ახირს[5].

რეგისტრირებულია.

1770	10
1022	6
- - -	
4779,5	815
5	
23895	

1 1139 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ამავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე – 29.8.1726 – 18.8 1727 წელი.

2 1138 წელი – 9.9.1725 – 28.8.1726 წელი.

3 1139 წლის 5 ჯემაზი ულ-ახირი – 28.1.1727 წელი.

4 1139 წლის 8 ჯემაზი ულ-ახირი – 31.1.1727 წელი

5 1139 წლის 9 ჯემაზი ულ-ახირი – 1.2.1727 წელი.

საქმე ისეა, როგორც აქაა დაწერილი, გადაწერა იგი ალა-ჰის, იყოს წმინდა სახელი მისი, გლახაკმა ქალაქ ვიზეს მოლას მოადგილემ მეჰმედ ემინმა, შეუნდოს ალაჰმა.

შარიათის წიგნის დაწერის მიზეზი ისაა, რომ ამ 1136 წელს[1] შავი ზღვის მხარეში, აფხაზეთის სანაპიროზე მდებარე სოხუმის ციხეში, გამოვიდა ფირმანი. ამ გამოცემული ფირ-მანით, სოხუმის ციხეში მდებარე და ფოთის თავზე მდებარე / გაცემული/ ფირმანი, ფოთის ციხეში ქვისა და კირის და სხვა პროდუქტების გასაგზავნად თხოვნა იქნა წარდგენილი, ვიზეს, კირქ ქილისასა და ბაქირ ჰისარის კაზებიდან იენი კალეში 800 წმინდა თელიანი /ურემი/ და 20 დიდი ტვირთსაზიდი და 30 კაცი-ოსტატი, ფეხსაცმელების სატვირთო საშუალებით, ვიზეს კაზაში გაიგზავნა, იენი კალეში 240 ნაღდი ტვირთსაზიდი და ხუთი უზარმაზარი ურემი გაიგზავნა, შვიდი ხელოსანი ოსტატი ხელოსან მეურმეებზე ბაშ-ბუღად დაინიშნა, ვიზეს რაიონიდან მეორე რაიონში მყოფი შარიათის თანახმად აღნიშნული ურ-მით, საზიდრით მუბაშირი დაენიშნათ, გაცემული უწარჩინებ-ულესთა და უკეთილშობილესთა სიამაყის აბდულლაჰ ბეგისა და მრჩეველი ალი აღას წარჩინებით, აღსარება სრულიად იქნა აღიარებული, ამ კურთხეულ წელს, ხსენებულ კაზაში, გაცემუ-ლი ფირმანის მიხედვით, ფეხსაცმლის მზიდველი ურმის შვიდი კაცი, ხსენებულ ციხეებში სამსახურს ეწეოდნენ, ფეხსაცმლის მზიდავი ურმის ადამიანები მხოლოდ ხუთი ყურუში საიჯარო ქირას კაზას მოსახლეობა იხდიდა, მეც თქვენმა მონა-მორჩილმა, ვალდებულება ვიკისრე და დავთანხმდი, საჭიროა ჩვენი ხელ-ფასი ხუთი ყურუში მოსახლეობის ადგილებიდან სრულიად და მთლიანად უბოძოთ, ხსენებულ მოსახლეობაში გადასახადის ვალდებულების შესრულების შემდეგ, ფეხსაცმლის მზიდველი ურმები საჭირო გადასახადებით აღიწერა და ჩაიწერა, აღნიშ-ნული სამსახურის შესრულებისას და კაზაში არსებული ხსენ-ებულ აღაებს თუ ებოძათ გადაწყვეტილებანი შესაძლებლობის საფუძველზე მთლიანად დამთავრდება, თუ ნაკლულია ფეხსაც-მლის მზიდველ მეურმეებს ბაშ ბუღი დაენიშნათ, მათ აღნიშნუ-ლი გადაწყვეტილება მიიღეს, აღნიშნულ აღაებს თავთავიანთი სარგოები დაენიშნათ და იგი მთლიანად იქნა ამოწერილი.

დაიწერა ჯემაზი ულ-ახირის შვიდი, წელი 1136[2].

საქმის მოწმენი: ფაჰრ ალ სადათ ალ სეიდ ომერ აღა ბენ ჰაჯ ჰასან, ალ სეიდ ჰასან მუსტაფა ჩელები ბენ ელიას ბეგი-ზადე მუსტაფა აღა, კასიმ ბეშე ბენ მუსტაფა ალ სეიდ აბდალ-ლაჰი ბეგი ბენ ალ ჰაჯ მეჰმედი, მუსა ბეგი ბენ მეჰმედი და სხვა დამსწრენი.

1 1136 წელი – 1.10.1723 – 19.9.1724 წელი.

2 1136 წლის ჯემაზი ულ-ახირის შვიდი – 5.3.1724 წელი.

ბერღოსიდან სოხუმის ციხისაკენ ხორბლის გასაგზავნად დედაქალაქთან დააკავეს გემი. იგი გაიგზავნება გემით. ბალიქლიელი გემი არტურ აჰმედი.

ხორბალი ყურუში 4000.

თქვენი მონა-მორჩილის მარუზა ისაა,რომ ამ ჯარისკაცების მეშვეობით გასაყიდად არსებული ხორბლიდან მხოლოდ 4000 ქილა სოხუმის ციხისკენ გაიგზავნოს, რადგანაც ფირმანი გამოვიდა. აღნიშნული ხორბლისთვის ქვემოთ აღწერილი ბალიქლიელი არტურ აჰმედის მგზავრობა დედაქალაქიდან, დაკავებულ იქნა. ბერღოსის ციხისკენ გაიგზავნა. ციხიდან 400 ქილა ხორბალი გემზე დაიტვირთა და სოხუმის ციხისკენ გაგზავნის პირობით იყვნენ მზად. როდესაც ეს ამბავი სახელმწიფოსათვის ცნობილი გახდა. ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი

სულთნის უდიდებულესობაზეა.

თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედ ემინი გერექი დედაქალაქისა, ამჟამად.

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ბერღოსის ნავსადგურიდან სოხუმის ციხისაკენ გაგზავნილი ფირმანი გამოიცა 4000 ქილა ხორბლის დასატვირთად. ისტანბულის საბაჟოს ემინის აღას მიერ ბედნიერების დედაქალაქიდან ბალიქლიელი არტურ აჰმედის მგზავრობა გემით დაკავებულ იქნა. გამზადებული და მზად მყოფი ჰასირ ემინი ზემოხსენებული ჯარისკაცების გადაწყვეტილებიდან წინათ წესრიგი იქნა დამყარებული, უწინდებურად ებოძებათ. როდესაც დაიანგარიშეს თულის გეგმა შეადგინა 37334 ახჩა. ხსენებული თანხის თესქერეს გაცემის საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

ხაზინის თესქერე გაიცა, წელი 1139, ზილ-ჰიჯეს 14[1].

რეგისტრირებულია,

ნულის გემის ბალიკლიელი არტურ აჰმედ იბნის ადათის მიხედვით, ხორბალი შეკრებილია და გაიგზავნა ბედნიერების დედაქალაქიდან ციხე-სიმაგრე ბერღოსამდე. შემდეგ სოხუმის ციხის ემინის ნებით გაიგზავნა ბრძანება. გადაწყვეტილების თანახმად სტამბოლის საბაჟოს ემინის მეჰმედ აღას მეთაურობით 1139 წლის ზილ-კაადეს[2].

ხორბალი ქილა – 4000, თითოეულს – 14

1 1139 წლის 14 ზილ-ჰიჯე – 2.8.1727 წელი.

2 1139 წლის ზილ-კაადე – 20.6. – 20.7.1727 წელი

იუქი ახჩა – 56000
18666
- - - - -
37334

სამსახური გაეწია, თელხისი, როდესაც დაიანგარიშეს 37334 ახჩა შეადგინა, ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.
დაიწერა 1139 წლის 21 მუჰარემს[1].
სწორია!
თელხისის თანახმად თესქერე გაიცა, 1139 წლის 8 საფარი[2].

1 1139 წლის 21 მუჰარემი – 18.9.1726 წელი.
2 1139 წლის 8 საფარი – 5.10.1726 წელი.

სწორია! თელხისის თანახმად მთავარ მოანგარიშესთან იყოს რეგისტრირებული და ჩაწერილი. ბრძანება გამოვიდა, 12 შაბანი 1139 წელი[1].

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა,რომ დადიანების მეფე ბეჟან გიორგის ძის სახელწოდებით ცნობილი პირიც ბედნიერების ტახტის მორჩილი გახდა. განახლებული მშენებლობისთვის განკუთვნილი ფოთის ციხის თავკაცისათვის მშენებლობის დახმარების გასაწევად მზად იყვნენ. მდინარე ფაშას სისუფთავისა და სიწმინდისათვის ფოთიდან თბილისისაკენ მიმავალი ობიექტების განმტკიცება და შემეცნება იყო საჭირო, როდესაც უწინდელი გადაწყვეტილება იქნა მიღებული, გარკვეული ვითარების შექმნის შემდეგ, ჭეშმარიტება და კვლავ ხსენებული სახელმწიფოს მისდამი დამოკიდებულება გაირკვა, პატიოსანი შარიათის კალთის წინაშე წარსადგენად, ამჟამად ხსენებული ციხის მცველი – ელ ჰაჯ იბრაჰიმ ფაშა თავისი ჯარისკაცებით უმაღლესი სამეფო კარის აღას ეექილი და სხვა ოჯახის აღები და სუყველანი წარჩინებულნი და ვილაიეთის წარმომადგენელნი ხსენებულ მეფესთან ერთად იყვნენ. ქეთხუდა სუჯურა და მთავარი მღვდლები ხუჰუნდალი და სხვა თავადები და აზნაურები მივიდნენ. ციხის მშენებლობის დამთავრებამდე მშენებლობის სამსახურში იყვნენ. მდინარე ფაშით თბილისის გზა როგორც საჭიროება მოითხოვდა ისე იქნა რეგულირებული. ყველანი არსებული პირობების საფუძველზე იქცეოდნენ. გზის საკითხიც გადაიჭრა. შარიათის ჰუჯეთით ყველაფერი ნათელი გახდა. ყველაფერი ეს სახელმწიფოსათვის ცნობილი როდესაც გახდა, ეს შარიათის ჰუჯეთი მთავარ მოანგარიშესთან იქნა რეგისტრირებული და დაცული. ამაზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა. სარეგისტრაციოდ დავთარშია ფიქსირებული.

საქმე ისეა როგორც აქ არის მოთხრობილი, გადაწერა ეს მისმა – ალაჰის – წმინდა იყოს მისი სახელი – გლახაკმა ფოთის ციხის ყადიმ – ალიმ.

შეუნდოს ალაჰმა!

ამჟამად განახლებული მშენებლობა და სიახლენი მაღალი ფირმანითაა დამოწმებული. იგი ფოთის ციხის კედლების ხარჯშია განიეთებული. დადიანთა მეფე ბეჟან გიორგის ძე ქაფირი ამას წინათ აჯანყდა,და დაუმორჩილებელი შეიქმნა. თუმ-

1 12 შაბანი 1139 წლისა – 4.4.1727 წელი.

ცა ჩემი მოწყალე და დიდბუნებოვანი სულთანი წარჩინებული ხაკანი და შემოქმედი, მოწყალე ფადიშაჰი, ხანგრძლივი ჰყოს დიდებულება მისი ალაჰმა, სახელმწიფოს ბედნიერებამ' ხანგრძლივ ჰყოს სიძლიერე მისი, სასულთნოს ჭეშმარიტი დაძახებით ერთიანად დარაზმულნი გაემართნენ და ნებით თუ უნებლიეთ მორჩილება გამოუცხადეს ხსენებული ციხის მშენებლობის ემინს აბდალლაჰ აღას წერილი გაეგზავნა. ხსენებული ემინიც, აღნიშნული ციხის მშენებლობის დამთავრებამდე, გამოიყენა და მდინარე ფაშას დაეუფლა. ვეზირის ხელისუფლების ქვეშ მყოფი თბილისის გზა ბოროტებისაგან გაიწმინდა. უმაღლესი სამეუფეო კარი თუ ღიაა, კაიმეში /დოკუმენტში/ გადაწყვეტილება თუ იქნა მიღებული, ამის მიხედვით ჩემი ბედნიერი და მოწყალე ხელმწიფის, ხანგრძლივი იყოს ბედნიერება მისი, მისი უწინდელი უდიდებულესობა ჯარიმებისაგან თავისუფალი აღმოჩნდება. სამეფო თავისთვის დაიტოვა. უმაღლესი ბრძანება ებოძა და დაისაკუთრეს. მეჯლისში წარჩინებულთა სიამაყე და სიდიადე, ამჟამად ციხის დაცვა ბედნიერ ალ ჰაჯ იბრაჰიმ ფაშას უდიდებულესობას დაეკისრა.. უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა აღა ჰასქი ჰუსეინ აღა და სხვა ოჯახთა აღაები ყველა წარჩინებულები ვილაიეთებისა, ხსენებული ბეჟანი და 200 ქართველი თავადი, აზნაურისა და მღვდლების მზადყოფნა პატიოსანი ბრძანების აღვლენა იყო. როდესაც უმაღლესი ცოდნა აღნიშნული მეფის თარჯიმნებისა და საქართველოს მოსახლეობის უპირატესობა აღმოჩნდა ლოცვა დაიწყეს /?/ ხსენებულ ბეჟანს და დიდ ქეთხუდას ჩიჩუას სახელით ცნობილ პირს, მთავარ მღვდლებს – ჯიხუნდანის სახელით ცნობილ მღვდელს და სხვა თავადს და აზნაურს და მათ სუყველას, მაღალი ბრძანების თანახმად მდინარე ფაშას გაწმენდა და გასუფთავება დაევალათ. თბილისის გზის გახსნა და გალამაზება, ხსენებული ციხის მშენებლობის დასრულება და სხვა საჭირო ვალდებულების შესრულება აუცილებელი შეიქნა. თუ თავადების ნდობა ექნებათ ციხეში დაკავებულნი იქნებიან. რეგისტრირებული მსახურები მთლიანად პირობით დატოვეს. ხსენებულ მცველებსაც აღნიშნულ ბეჟანს და ქეთხუდას და მის ორ შვილს და ელჩს და თითოეულ მათგანს სამ-სამი წყება ძვირფასი ხალათი, შესამოსელი და ხუთი ცალი თავადებსაც უბოძეს. სახელმწიფოს ფეხთა მტვერს შაჰისგან ხალათის ბოძების შემდეგ, ხსენებულ მეფეს და სხვა ქართველებს როდესაც განუცხადეს, რომ შარიათს ჰუჯეთი ებოძოთო. ამასთანავე იგი მოთხოვნილებისამებრ იქნა ამოწერილი. დაიწერა 20 რები ულ-

ახირს, წელი 1139[1].

უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა აღა – ჰუსეინი.
მუსტაფა აღა ეელია.
აჰმედ აღა ჩორბაჯი 112 ახჩა.
მეჰმედ აღა 96 ახჩა.
სალეჰ აღა 55 ახჩა.
მეჰმედ ოდა ბაში.
აჰმედ ოდა ბაში.
იუსუფ აღა.
ისმაილ აღა 196 აჰმედ აღა 96 ახჩა
ჰასან ოდა ბაში.
ოდა ბაში 19 იუსუფ აღა
კასიმ აღა და სხვა დამსწრენი.

რეგისტრირებულია

1 20 რები ულ-ახირი, წელი 1139 – 15.12.1726 წელი.

№ 128

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა, ფოთის ციხის მშენებლობისათვის ქვის გასაგზავნად დანიშნული გემების სამინოში ათინელი მაჰმად რეისი ქვის გაგზავნის საქმიანობით იყო დაკავებული, მნიშვნელოვან გასამჯელოს 249 ყურუშს სახელმწიფოს მხრიდან იღებდა. მშენებლობის ემინმა აბდალლაჰ აღამ თამასუქი გასცა, ამ მხარეში, როდესაც მთავარ მოანგარიშესთან მოითხოვეს, ზემოხსენებული რეისის გამოსაღები სახელმწიფოსაგან 200 ყურუში გაიცა, მშენებლობის ზემოხსენებული ემინი რადგანაც გარეთ იმყოფებოდა, ამის შემდეგ ფოთის საბაჟოდან გაცემული ფირმანის პირობით, ჯარისკაცების მიერ 75 ყურუში გაიცა და ხსენებული საბაჟოს მშენებლობის ემინის ჯარისკაცების განკარგულებაში იყო, ამ ჯარისკაცებმა ერთხელაც ზემოხსენებული აბდალლაჰის დროს 320 ყურუში არ აგვიღიაო, აღნიშნული თანხის რაოდენობის ფინანსები ხსენებული მშენებლობის ხარჯებისთვის დაიხარჯა, ამ ჯარისკაცთა განკარგულებაში არსებული თანხიდან გაგზავნის განკარგულების საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა,

თქვენი მონა-მორჩილი,

სწორია!

თელხისის თანახმად თესქერეს გაცემის განკარგულება გაიცა.

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ფოთის ციხის მშენებლობისათვის ქვის გასაგზავნად დანიშნული გემების ემინებიდან ათინელი მაჰმად რეისმა ქვა გააგზავნა, შემდეგ დადგენილი 249 ყურუში სახელმწიფოსაგან გაიცა, მშენებლობის ემინის აბდალლაჰ აღას თავად თამასუქი ებოძა, რადგანაც ამ მხარეში თანხა მოითხოვეს, ხსენებული რეისი, ნულის გემებისათვის წინათ სახელმწიფოსაგან 249 ყურუში გაიცა. როდესაც იგი მთავარ მოანგარიშესთან იქნა რეგისტრირებული, აღნიშნული თანხა, ხსენებული ემინის დროს, ფოთის საბაჟოდან გასაცემად ბოძებულია, ფირმანი მის დასაზუსტებლადაც სასწრაფოდ იქნა ფიქსირებული, ემინ ეფენდის ჯარისკაცების მხრიდან 75 ყურუში გაიცა, თუმცა ხსენებული საბაჟოც მშენებლობის ემინის განკარგულებაში იყო, ამიტომ ხსენებული ემინის დროს 324 ყურუში იქნებოდა, იგი მშენებლობის ემინის აბდალლაჰ

აღას განესაზღვრა. ამდენად ეს თანხა გაგზავნილ იქნა. საამისოდ ხალილ ეფენდის ჯარისკაცებმა შუამდგომლობა გასწიეს. როდესაც ამ თანხის გაგზავნის თაობაზე სახელმწიფოსათვის ცნობილი გახდა. მის თაობაზე მშენებლობის ემინს – აბდალლაჰ აღას მიეწერა. იგი რეგისტრირებულ იქნა, 324 ყურუში თესქერეს ბოძების საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.
თესქერე გაიცა 1139 წლის 6 ზილ-კაადეს მიწურულს.[1]

რეგისტრირებულია.

1 1139 წლის 6 ზილ-კაადე – 25.6.1727 წელი.

№ 129

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა, სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩრები კანონიერნი არიან, 1138 წლის[1] პროდუქტებისათვის, როცა არზუჰალი გამოვიდა ითქვა, ხსენებულ დაცვაში პური გაიცაო, პროვიანტისთვის პატივი არ მიუგიათ, ძლევამოსილთა საზღვარზე ხსენებულ ჯარისკაცებისთვის ამ დრომდე ფქვილი არ მიუციათ. აუცილებლად და დაუყონებლივ უნდა შესრულებულიყო ჯარისკაცთა მოთხოვნა, რადგანაც ამბები მოვიდა, საზღვრის გარეთ მყოფი ხსენებული ჯარისკაცებისთვის 1138 და 1139[2] წლების პროდუქტების ბოძების საკითხზე ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

თქვენი მონა-მორჩილი.

მთავარი მოანგარიშის მიერ ველზე მინაწერი გაკეთდეს:

დანიშნულება გაიცა უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა სოხუმის ციხეში დანიშვნის თაობაზე, 1139 და 1138 წლებში ბრძანება გაიცა. პროდუქტების ემინმა ყოველ დღე გასცეს ბრძანება აღნიშნულის თაობაზეო,

აფხაზეთის უბეში აგებული სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართათვის, დანიშნულება გამოიყოს და ფქვილის სახით გაიგზავნოს, ყოველი დღის დანიშნულებანი ჯარისკაცების მიხედვით მშენებლობის ემინის ხელით გაიცეს, თითოეულ კაცს დანიშნული პური ებოძოს, და ხელზე თამასუქი მიეცეს, ანგარიშის მოსაგვარებლად პირობა დაცულ იქნეს, რადგანაც აუცილებელია ბრძანებები გამოვიდესო, გამოცემული პატიოსანი ბრძანება დავთარში რეგისტრირებულია. ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

1139 წლის 8 ზილ-კაადე[3].

წინათ არსებული ფირმანის მიხედვით, ხსენებული ჯარისკაცების პურის თანხები მშენებლობის ემინის ხელით გაიცა, რვა და ცხრა წლებში დადგენილი პურის თანხები მშენებლობის ემინის ხელით გაიცა, სახეზე არსებულ ჯარისკაცებს, ჯარისკაცებისა და მოადგილეების მიხედვით პატიოსანი ბრძანება გასცენ.

ბრძანება გაიცა 1139 წლის 9 ზილ-კაადეს[4].

1 1138 წელი – 9.9.1726 – 28.8.1727 წელი.

2 1139 წელი – 29.8.1726 – 18.8.1727 წელი.

3 1139 წლის 8 ზილ-კაადე – 27.6.1727 წელი.

4 1139 წლის 9 ზილ-კაადე – 28.6.1727 წელი

№ 130
ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა, ეს ჯარისკაცები წინათ სოხუმის ციხის მშენებლობის ემინის იუსუფ ბეგის მშენებლები იყვნენ. როცა მამაჩვენი ხსენებულ მხარეში გარდაიცვალა, კარზე არსებული ქონება, ნივთები და სხვა რაღაცეები ფოთის მცველის საკუთრება გახდა, ამჟამად ამ მხარეში მყოფი ვეზირი რუშენ ბაბადი, ბედნიერი მირზა მეჰმედ ფაშას უდიდებულესობამ შეიპყრო. მათი დავთრები ყადიმ შეკრა. ამ მხარეში არზა რადგანაც წარადგინეს, უდიდებულესობის განწყობილების მიხედვით მოსალოდნელია, რომ ზემოხსენებული ვეზირიხა და ყადის მიერ გაცემული არზა, დაეთრები მთავარი მოანგარიშის მიერ ველზე იქნეს დაანგარიშებული. ჩვენი გარდაცვლილი მამის სარწმუნოება სახელმწიფოსათვის არ გვიჩვენებია. რადგანაც ცხადი გახდა, ქვითრების შემცველი ნივთები, ქონება და მონეტები /ფულები/ სამწუხაროდ ჯარისკაცებისათვის არ გვიბოძებია, მისი ბოძების ბრძანების საკითხი ბედნიერი დავთარდარ ეფენდის საქმეა, იგი მაღალი ფირმანის მთხოვნელია, აწი ფირმანი ჩემი სულთნისაა.

თქვენი მონა-მორჩილი ემინე. თქვენი მონა-მორჩილი ბარაიკი. თქვენი მონა-მორჩილი ჯერქიე. თქვენი მონა-მორჩილი კატმა. თქვენი მონა-მორჩილი. თქვენი მონა-მორჩილი ალი. თქვენი მონა-მორჩილი მუსტაფა. თქვენი მონა-მორჩილი ჰუსეინი.

წინანდელი ვეზირი ფაშას მიერ შემოსულ დავთარში გარდაცვლილთა რაოდენობა გარკვეულია. შემდეგ ჯელფ მუსტაფა აღას მანლუ საქილან დავთარში გარკვეული რაოდენობითაა წარმოდგენილი. მთავარ მოანგარიშის მიერ გარკვეული სამუშაოებია შესრულებული. ველზე მინაწერია გაკეთებული. ფოთის მცველი აჰმედ ფაშა 1136 წლის შევალის დასაწყისიდან 11337 წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე[1].

სოხუმის მშენებლობის ემინის იუსეფ ბეგის ქვითარი.

ყურუში – 12500
პროვიანტი – 00650 მუსტაფა აღა.
1000 არტურის თანხა ალი ძე ველი აღასი
2736 პურის თანხა
0016 17151

1 1136 წლის შევალის დასაწყისიდან 1137 წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე – 23.6.1724 წლიდან – 8.9.1724 წლამდე.

უსასრულობამდე იყო ძველთანგანვე, იჯარები იუსუფ ბეგის განკარგულებაში იყო, თანახმად დავთრისა, ფოთის ემინი აბდალლაჰ აღა 1136 წლის შევალის დასაწყისი 1137 წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე აქვე იმყოფებოდა.

ყურუში — 1925
— 2104 დახარჯული ყურუში
— 2165 ყოველი ნივთი ჯარისკაცებისა იუსუფ ბეგის მეთვალყურეობის ქვეშაა.
- - - -
ჯამი — 4269

დავთრის თანახმად ქესფ კასიმ ეფენდი ყადი და მუსტაფა აღა ემინი სოხუმისა, დანახარჯი იუსუფ ბეგისა.

მუსტაფა აღა ყადი ალი ძე ველი აღასი
ყურუში 12500
01600
13290 აჰმედი

27390

დავთრის თანახმად ხარჯი უსასრულობამდე.
ყურუში ესედი 14070
ყურუში 13363
02165
- - - -
11197

სოხუმის მშენებლობის ემინი იუსუფ ბეგი გარდაცვლილია, ფოთის მცველი დიდებული ვეზირი სარდალი მეჰმედ ფაშა, ფოთის მშენებლობის ემინი აბდულლაჰი, დავთრის მიხედვით წარმოჩნდნენ. პროდუქტები უწინ არ იყო. მხოლოდ მშენებლობის ხარჯისგან ქონება და ნაშთი 4209,5 ყურუში იყო. თქვენი მონამორჩილი მშენებლობის ემინი მუსტაფა აღას მიერ მოტანილი ქესფ დავთრის თანახმად, ხარჯი 11197,5 ყურუშია. არსებულის საფუძველზე ქესფ დავთრებში ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა.

დაიწერა 1139 წლის 28 მუჰარემს,[1] ფოთის ძველი დავთრის მიხედვით. სოხუმის ციხის მშენებლობის ემინი.

ყურუში
2165
1558 ჩააბარა მუსტაფა აღამ ზემოხსენებულმა ბედნიერმა ემინმა.
- - -
1007

სწორია!

1 1139 წლის 28 მუჰარემი — 25.9.1726 წელი.

პატივცემულო დავთარდარ ეფენდი, განიხილეთ, გადაწყვეტილება მიიღეთ, იყო ნათქვამი ბრძანებაში.

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ არზუჰალის მფლობელმა შვიდი ჯარისკაცი სოხუმის ციხის მსახურნი, მშენებლობის ემინის გარდაცვლილი იუსუფ ბეგის მემკვიდრენი იყვნენ. რადგანაც აქამდე საჭირონი იყვნენ. მამასთან ვერაგობის გამო მათთვის საბოძებლად მოწყალებას ითხოვდნენ. როდესაც იუსუფ ბეგი გარდაიცვალა, დიდებული ვეზირი მირზა მეჰმედ ფაშას უდიდებულესობის წყალობით ნივთები და სხვა რაღაცეები აღწერილ იქნა. სახელმწიფო ახჩადან გამომზეურებულია 1158,5 ყურუში. ამჟამად მშენებლობის ემინს მუსტაფა აღას ებოძა. დოკუმენტი ამას წინათ ბეჭდიანი თამასუქით მოვიდა და რეგისტრირებულ იქნა. 1152 ყურუში დაანგარიშებულ იქნა. 145 ყურუში გამოიქვითა, 1007 ყურუში ნივთების ფასიდან, ზემოხსენებული დიდებულის ვალად დარჩა. ამჟამად ხელზე არსებული თანხის მიხედვით, თავიანთი ამბები გააგზავნეს. როდესაც ეს ვითარება სახელმწიფოსათვის ცნობილი გახდა, ხსენებული მშენებლობის გამოუვალ მდგომარეობაში ყოფნა დღენიადაგ საჭირო იყო. ნივთების ღირებულებიდან ხსენებული ვეზირის ხელთაა ამჟამად 1007 ყურუში. იგი ხსენებული ვეზირის უდიდებულესობისათვის საბოძებლად მთავარ მოანგარიშესთან იქნა რეგისტრირებული და ასლის ბოძების საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა. სწორია!

თელხისის თანახმად მთავარ მოანგარიშესთან იქნეს რეგისტრირებული.

ბრძანების ასლი გაიცა 1139 წლი 17 საფარს[1].

1 1139 წლის 17 საფარი — 14.10.1726 წელი.

№ 131

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა, ეს ჯარისკაცები დიდი ხნის განმავლობაში დიდი მშენებლობისათვის დაინიშნენ, სოხუმის ციხის მშენებლობა მთლიანად ვერ მოწესრიგდა, ჯაბახანა და მეიარაღეები და საყინულეები ცალ-ცალკე ვერ ავაშენეთ, იანიჩარმა, ჯებეჯიმ, თოფჩიმ და სხვებმა საჭირო რეგიონებში მშენებლობა წარმართეს. ფირმანის მიხედვით, მშენებლობა მთლიანად რადგანაც არ იყო დასრულებული, ამ მშენებლობის მეთაურის თავდასაცავად მიჩნეული, მშენებლობის ემინის – იუსუფ ბეგისგანაც როდესაც განცალკავდნენ და სხვაგან გაემართნენ, შემდეგ ქაშიქის ციხეს მიუახლოვდნენ, მისი მშენებლობისათვის რაც კი საჭირო იყო ყველაფერი მოიმარაგეს, ჯარისკაცებისთვის გარკვეული ღონისძიებების ასაკრძალად დიდებული ფირმანი გამოვიდა, აწი ფირმანი ჩემი სულთნისაა.

თქვენი მონა-მორჩილი მუსტაფა, სოხუმის ციხის ემინი ამჟამად, ციხის მშენებლობისათვის გარეთ მყოფი ვინმე ქვას გარედან თუ ესვრის ციხეს და ჯაბახანას მშენებლობას წლობითაც დააკლდება. კერძო მესაკუთრენიც მშენებლობით კმაყოფილნი არ იქნებიან, მეთაურთა მიერ ყოველგვარი შეღავათები აკრძალულ იქნა, ოფიცრები, რომლებიც ადგილებზე არ იყვნენ მათ არაფერი გაეგზავნებოდათ, განკარგულების გასაცემად პატიოსანი ბრძანება გაიცა.

თესქერეს ბრძანება გაიცა.

1139 წელი 27 მუჰარემი[1].

რეგისტრირებულია.

1 1139 წლის 27 მუჰარემი – 24.9.1726 წელი.

№ 132

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო ჯანმრთელიად იყოს თქვენი უდიდებულესობა, გაცემული არზუჰალის' მიხედვით, ეს ჯარისკაცები ამ მაღალი ფირმანის მიხედვით, ფოთის ციხეში არქიტექტორად დაინიშნენ და გაიცა ბრძანება მათი აქ განწესების თაობაზე, გაცემული გზის ხარჯის და ჩვენი ხელფასების ფინანსების სახელწიფო სალაროდან გაცემის მიხედვით, უპირველესად მიღებულის საფუძველზე, ხელფასი და გზის ხარჯი და დანახარჯები მთავარი მოანგარიშის მიერ ველზე გაკეთებული მინაწერის მიხედვით იქნეს დაანგარიშებული, ამაზე ფირმანი ჩემი სულთნისაა, დანიშნულის შესახებ ბოძება იქნა ნაბრძანები,

თქვენი მონა-მორჩილი არქიტექტორი

განიხილეთ მთავარი მოანგარიშიდან ველზე არსებული მინაწერის მიხედვით, გზის ხარჯად დანიშნული გონიერული დანახარჯები მიმარ აღას მშენებლობა ფოთის ციხის არქიტექტორად დანიშენა და ბრძანება გაიცა 1138 წელს,[1] თანახმად არზუჰალის, თელხისისა და მაღალი ფირმანისა. გზის ხარჯისა და დანიშნული ხარჯის საფუძველზე

გზის ხარჯის ხელფასი 250.

ხელფასი დაინიშნა დღეში 54 ყურუში,

11,5 დღე 100 ყურუში 150

ჯამი 400 ყურუში.

ხსენებული პროდუქტები ღარიბ-ღატაკთათვის, მშენებლობისთვის გაიცა, ბრძანება,

დღეში პური 6 ჩიფთი, ხორცი 2 ოყა,

არსებული დადგენილების საფუძველზე, ფოთის ციხის მშენებლობისათვის როდესაც არქიტექტორი დაინიშნა, 202 ყურუში გზის ხარჯი განისაზღვრა, თითოეული სარჩო 1,5 – 1,5 ყურუში ხელფასი დაენიშნათ, 100 დღიანი ავანსის ხელფასისთვის 150 ყურუში გადახდებოდათ, ხაზინას თესქერე გაიცემოდა, ამას გარდა თითოეული სარჩო 6 ჩიფთი პური და ორი ოყაა დღეში, თუ ზედმეტი იქნებოდა ლეწვის დროს საკმაოდ მშენებლობის ემინის მხრიდან პატიოსანი ბრძანება გაიცემოდა, იგი შესაძლებელი იქნებოდა,

ფირმანი ჩემი ბედნიერი მწყალობელი სულთნის უდიდებულესობაზეა.

---

1 1138 წელი – 9.9.1725 – 28.8.1726 წელი

დაიწერა 1139 წლის 8 შევალს[1].
დაიანგარიშეთ! სწორია!
თელხისის საფუძველზე თესქერე გაიცეს, ბრძანება.
სწორია! დაიწერა 1139 წლის 11 შევალი[2].
თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ეს ჯარიკაცთა ნავსაყუდელი ადგილია. ამ კურთხეულ წელსაც ფოთის ციხის მშენებლობისათვის არქიტექტორი დაინიშნა, რადგანაც მნიშვნელოვანი იყო, გზის ხარჯებთან ერთად ჯარისკაცების ადგილებზე დანიშვნა, არზუჰალი გაიცა. გასულ წელს გზის ხარჯი დაინიშნა. ასდღიანი ხელფასისთვის გაცემული ყურუში ამ ადგილისთვის ბოძებული 6 ჩიფთი პური და ორი ოყა ხორცია გაცემული. რადგანაც იგი რეგისტრირებული აღმოჩნდა, ამჯერადაც გზის ხარჯი და დანიშნული ხელფასისთვის 400 ყურუშის ხაზინიდან გაცემა და ადგილებისთვის ბოძება ცხადია, რადგანაც მათ სამსახურში საკმაოდ იყო სარჩო ექვსი წყვილი პური და ორი ოყა ხორცი მშენებლობის ემინის მიერ იქნა გაცემული. იგი მთავარი მოანგარიშის მიერ იქნა რეგისტრირებული, აღნიშნული თანხის თესქერე და პატიოსანი ბრძანება დაიწერა. ამაზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.
თესქერე და ბრძანება გაიცა 1139 წლის 13 შევალს[3].
რეგისტრირებულია.

1 1139 წლის 8 შევალი – 29.5.1727 წელი.
2 1139 წლის 11 შევალი – 1.6.1727 წელი
3 1139 წლის 13 შევალი – 3.6.1727 წელი.

№ 133

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ფოთის ციხის მშენებლობის საჭიროებისათვის გირესუნელი ალი გემის მეთაურის საშუალებით ზემოხსენებულთა მიერ მოტანილი 1956 სამშენებლო ქვა ხსენებულ ციხეში მშენებლობის ემინის ჯარისკაცებისათვის ჩაებარებინა. ბეჭდიანი თამასუქი მიეცა. მის საფუძველზე არსებულის მიხედვით, შედარებით ყოველი ჰუქმის 18 ახჩადან საჭირო ქვა 293 ყურუში, 16 ფარა იყო. როდესაც იგი დაიანგარიშეს, 33 ყურუშამდე შემცირდა. 260 ყურუშის თესქერეს ბოძების საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

სწორია.

თელხისის თანახმად თესქერე გაიცა, ბრძანება.

ხაზინის თესქერე გაიცა, 1139 წლის 28 შაბანს[1].

რეგისტრირებილია 200
16

157 0
260
- - - -
41600

1 1139 წლის 28 შაბანი – 20.4.1727.

№ 134

უმწეო მლოცველის არზა სამეუფეო კარის უდიდებულესობისადმი ისაა, რომ ამას წინათ, ფოთის ციხეში არდებილის დასაცავად გაგზავნილი დიდებული ფირმანის განკარგულების საფუძველზე, აღზევნის ეიალეთში მდებარე თოფ კარა აღაჯის ციხის დაცვის სამსახურში მყოფნი, დაეთარი მუკაბელეს /უწყების/ მფლობელები, რადგანაც იყვნენ, მათი რეგისტრაცია თოფ კარა აღაჯის სამეუფეო კარზე ჩაწერის არზა გაიცა. აწი ბრძანება /და/ ფირმანი, უდიდესი განგების ნებაზეა.
სწორია. არსებულის მიხედვით რეგისტრაცია იქნა ნაბრძანები.

1140 წლის 8 რები ულ-ეველი.[1]

1 1140 წლის 8 რები ულ-ეველი – 24.10.1727.

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ სოხუმის ციხის მშენებლობისათვის ბედნიერების დედაქალაქიდან გაგზავნილია ხასის ინჟინრებიდან იბრაჰიმ ხალიფა. მან თავის ჯარისკაცებთან ერთად ადრე ბოძებული ძველი ავანსიდან აკრეფილი 79 დღიანი სარგო და ხორცის თანხის გადახდის განკარგულება გასცა. იგი მშენებლობის ემინის ბეჭდიანი თამასუქია. როდესაც დაიანგარიშეს, 138 ყურუში შეადგინა. აღნიშნული თანხის თესქერეს ბოძების საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

თამასუქის თანახმად უნდა დაიანგარიშოთ.

ბეჭდიანი თამასუქის თანახმად, 1139 წლის 14 ჯემაზი ულ-ეველიდან იმავე წლის ზილ-კაადეს მიწურულამდე[1].
დღეში 180 დღეები 819 ოყა /და/ 14580, თითოეული ოყა – 120 ახჩაა. ხორცი 121 ყურუშია.

ხორცის თანხის შესახებ, დღეში ოყა 2, დღეები 81 ოყა 16, თითოეული ოყა 15 ახჩაა, ახჩა 2430, ყურუში 20, ფარა 30.
საერთო ჯამი ახჩა 17010, ფარა ყურუში 10,1412 1139 წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულიდან 1140 წლის საფარის 20-მდე[2] – 16.8.1727 – 7.10.1727 წელი. 120 ახჩაა.

ამ მშენებლობის ემინის თამასუქის თანახმად, როდესაც დაიანგარიშეს, 81 – დღიანი იჯარა და ხორცის თანხა მხოლოდ 141,5 ყურუშია და 10 ფარა შეადგინა. ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა.
1140 წლის 9 რეჯები[3].

ზილ-ჰიჯეს დასაწყისიდან საფარის მეოცე დღემდე[4] თამასუქის თანახმად დაიანგარიშეს.

სარგო 1139 წლის ჯემაზი ულ-ახირის დასაწყისიდან 1140 წლის საფარის ოცამდე[5].

ბეჭდიანი თამასუქის თანახმად, მუსტაფა აღა ემინს სოხუმის ციხის მშენებლობისა და ველზე გაკეთებული მინაწერ-

1 1139 წლის 14 ჯემაზი ულ-ეველიდან იმავე წლის ზილ-კაადეს მიწურულამდე – 7.1.1727 – 19.7.1727 წელი.

2 1139 წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულიდან 1140 წლის საფარის 20-მდე 19.8.1727- 7.10. 1727 წელი

3 ზილ-ჰიჯეს დასაწყისიდან საფარის 20-მდე – 1140 წელი – 9.7. 1728 – 25.9.1728 წელი

4 1139 წლის ჯემაზი ულ-ახირის დასაწყისიდან 1140 წლის საფარის ოცამდე – 9.7.1728 – 25.9.1728 წელი.

5 1139 წლის ჯემაზი ულ-ახირის დასაწყისიდან 1140 წლის საფარის ოცამდე – 24.1.1727 – 7.10.1727 წელი.

ისა და პატიოსანი ფირმანის საფუძველზე ებოძა.

სოხუმის ციხე, დღეები 180, დღეში – 79 ახჩა, 14230 ახჩა. ხსენებული ციხის შესახებ, დღეში ხორცი ოყა 3, დღეები 79 ოყა 158, თითოეული ოყა 15 ახჩაა. ახჩა – 2480.

ჯამი ახჩა – 16590, თითოეული 120 ახჩა, 10 ფარა /და/ 138 ყურუშია თელხისი.

ხსენებული ჯარისკაცი ციხის მცველადაა 1139 წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულიდან 1140 წლის კურთხეული საფარის მეოცე დღემდე[1]. გამოცემული ფირმანის მიხედვით, 79 დღიანი სარჩო და ხორცის თანხა როდესაც დაიანგარიშეს, მხოლოდ 138 ყურუში და ათი ფარა შეადგინა. ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა.

1140 წლის 26 რეჯები[2].

სწორია!

თელხისის თანახმად თესქერე გაიცა, ბრძანება, 29 რეჯები, წელი 1140[3].

თესქერე გაიცა 1140 წლის შაბანის დასაწყისში[4].

---

1 1139 წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულიდან 1140 წლის საფარის 20-მდე – 16.8.1727 – 7.10.1727 წელი.

2 1140 წლის 26 რეჯები – 12.3.1728 წელი

3 1140 წლის 29 რეჯები – 15.3.1728 წელი

4 1140 წლის შაბანის დასაწყისი – 13.3.1728 წელი

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. ფოთის ციხის მშენებლობისათვის 1140 წლისათვის[1] დაანგარიშებისათვის ტრაპიზონის ხაზინის ფინანსებიდან, სებები თაჰრირი ჰუქმით, საზრდო გადაკვეთილია. რადგანაც გაიგზავნა, თავის ადგილზე დაიბეგრა. ხსენებული ციხისკენ მის დასაუფლებლად ამ ჯარისკაცებისთვის გზის ხარჯის საბოძებლად ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედი.

იმთავითვე ბოძებული გზის ხარჯი დაუმსახურებელია. იხილეთ ველზე მინაწერი. 1138[2] და 1139 წლებში[3] ბედნიერების დედაქალაქში საქმიანობითა და პროდუქტებით ფოთის ციხისაკენ გაგზავნილი დარჩენილი ჯარისკაცები 60 ყურუში გზის ხარჯია გაცემული, რეგისტრირებულია. ფირმანი ჩემი, სულთნის უდიდებულესობაზეა.

1140 წლის 20 მუჰარემი[4].

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ამჟამად ფოთის ციხის მშენებლობის ხარჯისთვის, ტრაპიზონის ჯიზიას ფინანსებიდან გაგზავნილი 3300 ყურუში მოსახლეობას ერგო. მის საბოძებლად და ხელფასის დასანიშნად – გზის ხარჯის საბოძებლად არზუჰალი არსებობს. როდესაც ეს სახელმწიფოსათვის ცნობილი გახდება, 30 ყურუშის შესახებ თესქერეს ბოძების საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა. თესქერე გაიცა 1145 წლის 25 მუჰარემს.[5] სწორია! თელხისის თანახმად თესქერის გაცემის ბრძანება გამოვიდა. 1140 წლის 20 მუჰარემი. რეგისტრირებულია. 30 ყურუშის გაცემა გადაწყდა.
თელხისი.

1 1140 წელი – 19.7.1727 – 6.8.1728 წელი.
2 1138 წელი – 9.9.1728 – 28.8.1726 წელი
3 1139 წელი – 29.8.1726 წელი – 18.8.1727 წელი.
4 1140 წლის 20 მუჰარემი – 8.9.1727 წელი
5 1145 წლის 25 მუჰარემი – 10.8.1732 წელი.

№ 137

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. ამჟამად ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების ჯარისკაცთა კანონიერად არსებული 1140 წლის[1] სარგოთა ბოძებისა და წყალობის საკითხზე ბრძანება და ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო და მოწყალეო სულთანო.

თქვენი მონა-მორჩილი თოფჩი.

შესაბამისი ადგილი.

ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების ზოგიერთი სარგო:

ჯარისკაცი — 113

დღიური — 1044

გადაწყვეტილია — 92394 ახჩა.

1140 წლის მასარს[2] ზემოხსენებული სარგოდან იჯმალი მოითხოვეს. ბრძანება და ფირმანი ჩემს ბედნიერ სულთანზეა. დავთარი მუკაბელეს უწყების თანახმად. 1140 წლის 27 ჯემაზი ულ-ახირი[3].

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ფოთის ციხის უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების 1140 წლის სარგოთა საბოძებლად არზუჰალი გაიცეს. ოთხი კვარტლის სარგოთათვის სამი იუქი და 69576 ახჩაა, იჯმალის ბოძების საკითხზე ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა, ჩემო ბედნიერო და მოწყალეო სულთანო

სწორია!

თელხისის თანახმად იჯმალი გაიცეს. ბრძანება, 1140 წლის 4 რეჯები[4].

იჯმალი ხელზე ებოძა აბდი აღას. 1140 წლის 4 რეჯები.

თელხისი 1044
55

5220
8352
8352
- - - - -
92394

4 - - - - -
369576

1 1140 წელი — 19.8.1727 — 6.8.1728 წელი.

2 1140 წლის მასარი — 1727 წლის 8.9.10 თვეები

3 1140 წლის 27 ჯემაზი ულ-ახირი — 9.2.1728 წელი.

4 1140 წლის 4 რეჯები — 15.2.1728 წელი.

№ 138

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო,მოწყალეო სულთანო ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართათვის კანონიერად განკუთვნილი 1140 წლის,[1] ოთხ-ოთხი კვარტლის სარგოთა ბოძების განკარგულების საკითხზე ბრძანება და ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო /და/ კეთილისმყოფელო სულთანო.

თქვენი მონა-მორჩილი.

შესაბამისი ადგილი:

სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა ზოგიერთი ჯამაათის სარგოს შესახებ 1140 წლის მასარს[2].

არსებული წესის თანახმად სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა 1140 წლის სარგოთა საბოძებლად არზუჰალი გაიცეს და ოთხი კვარტლის სარგოთა გაცემის საკითხზე ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო.

სწორია!

თელხისის თანახმად იჯმალი გაიცეს. ბრძანება.

1140 წლის 22 ზილ-კაადე[3].

იჯმალი ხელზე ებოძა მუსტაფა ეფენდის.

1140 წლის 22 ზილ-კაადე.

თელხისი.

1 1140 წელი – 19.8.1727 – 6.8.1728 წელი

2 1140 წლის მასარი – 1727 წლის VIII,IX,X თვეები.

3 1140 წლის 22 ზილ-კაადე – 30 ივნისი 1728 წლის

ფოთის ციხის ჯაბახანა ხისგანაა აგებული, რადგანაც სახურავი არ ჰქონდა, ჯაბახანის პროვიანტის ნაწილი გაფუჭდა, მოისპო და განადგურდა, ამიტომ აქვე განახლებული ჯაბახანის საკითხზე ბედნიერების კარისადმი ჭეშმარიტების მისაღწევად, ფოთის ციხის ჯებეჯი ბაშის ჯარისკაცებმა ითავეს სინამდვილის დადგენა, რადგანაც ზემოხსენებული ქვეყნის ტერიტორიები წყლიანი ადგილებით იყო მდიდარი, ამიტომ ხისგან ნაგები ჩვენი მშენებლობა შესახედავად ნაკლულად გამოიყურებოდა. რადგანაც ყველაფერი ნათელი იყო, კომპეტენტურ პირთაგან ითქვა, რომ ერთი წყრთა მოცულობის ფართობი მთლიანად ქვისგან იყო ნაგები. მათ შორის არსებული ქვის კედელიც კრამიტით იყო გადახურული, რადგანაც ამას საჭიროება ითხოვდა. ამჟამად ფოთის ციხის მშენებლობის ემინის აბდალლაჰ აღას ჯარისკაცებმა არზა წარადგინეს, ეს ვითარება კი ციხის საზღვარზე მყოფ ჯაბახანის პროვიანტს, დროის გარკვეულ მონაკვეთში, ცუდ სამსახურს არ უწევდა. ამ გადაწყვეტილების ჟამს მზად იყვნენ, მთელი გულისყური და სიმტკიცე ჯაბახანის საკითხებისადმი გამოეჩინათ, გაცემული არზის საფუძველზე, მთელი აჯა-ვედრება ერთი წყრთა კედლის ქვის მოპირკეთებაზე იყო გამახვილებული. კედლები ამოშენებულ იქნა მასიური ქვით. იგი ადგილობრივი კრამიტით იყო გადახურული, იგი მტკიცე და მაგარი ჯაბახანისთვის იყო აგებული, მაგრამ მტკიცედ და მაგრად იყო ნაგები. მისი მშენებლობა ერთი დღით ადრე იქნა დასრულებული, იგი ადგილობრივი ვითარებისთვის იყო რეგისტრირებული. პატიოსანი ბრძანების დაწერის საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

ბრძანება გაიცა 1140 წლის 2 შაბანს[1].

1 1140 წლის 2 შაბანი — 14.3.1728 წელი

№ 140

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო,მოწყალეო სულთანო ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. სოხუმის ციხის ასაშენებლად ხარჯი 1140 წლისთვის[1] დაანგარიშებულ იქნა. ტრაპიზონის ქაფირთა ჯიზიას ფინანსებიდან „სებები თაჰრირი ჰუქმის“ საფუძველზე რადგანაც 5. 000 ყურუში გაიგზავნა,ჩემი დიდი სურვილია რომ ადგილზე იქნეს მიტანილი. აღნიშნული ფინანსების ჯარისკაცებისთვის მისაღებად გზის ხარჯის ბოძების საკითხზე ბრძანება და ფირმანი ჩემს სულთანზეა.

თქვენი მონა-მორჩილი — ჰალილ უსტა.

შესაბამისი ადგილი:

სოხუმის ციხის ბინა ემინის მარდიმ მუსტაფა აღას დედაქალაქიდან ტრაპიზონამდე გზის ხარჯის შესახებ:

ჯარისკაცი — 1, ყურუში ესედი — 30.

არსებული წესის საფუძველზე სოხუმის ციხის ხარჯისთვის ტრაპიზონის ახჩეებიდან დადგენილი აკრეფილია და ხსენებულ ციხეში გაიგზავნა. გასამგზავრებლად გამზადებული ქაცისთვის ბოძებული 30 ყურუში გზის ხარჯი დავთარში რეგისტრირებულია. ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, კეთილისმყოფელო სულთანო. 1140 წლის 17 მუჰარემი[2].

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ამჯერად სოხუმის ციხის მშენებლობის ხარჯებისთვის ტრაპიზონის ქაფირთან ჯიზიას ფინანსებიდან დადგენილი 5. 000 ყურუში ჩაბარებულია, ადგილზე გაიგზავნა და ჩასაბარებლად დანიშნული მუბაშირის გზის ხარჯის წერილობითი ბრძანების ბოძების სათხოვნელად არზუჰალი გაიცეს. როდესაც იგი სახელმწიფოს კარზე ცნობილი გახდება, უწინდელის საფუძველზე 30 ყურუშის თესქერეს ბოძების საკითხზე, ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო.

სწორია! თელხისის თანახმად თესქერე გაიცეს. ბრძანება 1140 წლის 20 მუჰარემი[3]. თესქერე გაიცა 1140 წლის 23 მუჰარემს[4].

თელხისი 30
12

180 რეგისტრირებულია.
30
- - - -
4800

1 1140 წელი 19.8.1727- 6.8.1728 წელი
2 1140 წლის 17 მუჰარემი — 4.9.1727 წელი
3 1140 წლის 20 მუჰარემი — 7.9.1727 წელი
4 1140 წლის 23 მუჰარემი — 10.9.1727 წელი

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ განახლებული სოხუმის ციხის დასაცავად არცერთი ბეშლუიანი ეველი, სანი და ხანდაკის ჯარისკაცები არ არიან ჩაყენებულნი, რადგანაც საჭირო იყო ციხის კვლავ განახლება, აღნიშნული ციხის ბინა-ემინი მუსტაფა ალის მიერ, აღა ოფიცრებთან ერთად 20-20 კაცი იქნა ჩაყენებული. ბეშლუიანი ეველი, სანი და აღა ოფიცრებთან ერთად 15 კაცია. ხანდაკის ჯარისკაცები ხელახლა აღწერეს და ადგილზე მათ შეუერთეს. ამაზე ბერათების საბოძებლად და მათი სახელების დავთარში ჩასაწერად 1139 წელს[1] მაღალი ბრძანება გაიცა. მაღალი ბრძანების თანახმად ხსენებული ბინა-ემინის მუსტაფა აღას მიერ აღა ოფიცრებთან ერთად 30-30 კაცი ბეშლუიანი ეველი, სანი და 20 კაცი ხანდაკის ჯარისკაცი ჩაწერილ იქნა. დავთარში კი აღნიშნულ პირთა სახელებია რეგისტრირებული. დაანგარიშებულ იქნა სამი ჯამაათისათვის – 80 ჯარისკაცისთვის 980 ახჩა დღიური, ხოლო წლიური სარგო – სამი იუქი, 46.920 ახჩაა.

რადგანაც ხსენებული ციხე სასაზღვრო რაიონში მდებარეობს, ჯარისკაცები სრულებით არ იყო საკმარისი, რადგანაც ჯარისკაცები დასაცავად საჭირო იყო, ადრე გაცემული პატიოსანი ბრძანების თანახმად, აღნიშნული ჯარისკაცები აღწერილ იქნა. დავთრის თანახმად 80 ჯარისკაცის სარგო 1140 წლის რეჯების დასაწყისიდან[2] კანონიერი იყო. იგი მთავარი მოანგარიშის მიერ იყო რეგისტრაციაში გატარებული. ცალკე ბერათების ბოძების საკითხზე ბრძანება და ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო კეთილისმყოფელო სულთანო.

ბერათის ასლი გაიცა 1140 წლის 3 რები ულ-ეველს[3]. სწორია! თელხისის თანახმად მთავარ მოანგარიშეს მიეწეროს და ცალკე ბერათები გაიცეს. ბრძანება 1140 წლის შაბანის დასაწყისი[4].

1 1139 წელი – 29.8.1726 – 18.8.1727 წელი.
2 1140 წლის რეჯების დასაწყისი – 12.2.1728 წელი
3 1140 წლის 3 რები ულ-ეველი 19.10.1727 წელი.
4 1140 წლის შაბანის დასაწყისი – 13.3.1728 წელი.

№ 142

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

თესქერეს დაწერის მიზეზი ისაა, რომ შავი ზღვის სანაპიროზე მდებარე სოხუმის ციხეში 1139 წელს[1] ოსმალთა სახელმწიფოდან ინჟინერი დაინიშნა. ხსენებულ ციხეში იბრაჰიმ ხალიფა ხსენებული ჯემაზი ულ-ეველის მე-14 დღეს[2] მოვიდა. აღნიშნული დღიდან დანიშნულ წელს პატიოსანი ზილ-კაადეს მიწურულამდე,[3] დიდებული ფირმანი გამოვიდა. 180 ახჩა სარჩოსთვის ორ-ორი ოყა ხორცი განისაზღვრა. ამ მხარეში რომ გაიცა ზილ-ჰიჯეს თვის დასაწყისიდან 1140 წლის ხეირიანი საფარის 20 მდე[4] მხოლოდ 81 დღეა, სარჩოდ 81 ყურუშია. რეგისტრირებული ხორცის ანგარიში დაჯამდა . . . შეადგინა მხოლოდ 140 ათასი ყურუში. აქედან 100 ახჩა ციხის გადასახადია. ამ მხარეში ხაზინის მოთხოვნილებაა. მირის მიერ / სახელმწიფოს მიერ/ თესქერე გაიცა.

თქვენი მონა-მორჩილი მუსტაფა, სოხუმის ციხის მშენებლობის ემინი.

1140 წლის საფარი[5].

შესაბამისი ადგილი:

გზის ხარჯისთვის დანიშნული ინჟინერი იბრაჰიმი ემინად დაინიშნა სოხუმის ციხეში . . . ინჟინერთაგან იბრაჰიმი გაიგზავნა 1139 წელს. თანხა სახელმწიფო ხაზინიდან გაიცა ბრძანების თანახმად. ეელზე გაკეთებული მინაწერის, თელხისისა და მაღალი ფირმანი საფუძველზე. დაიწერა 1139 წლის მუჰარემს. თესქერე გაიცა 1139 წლის 18 მუჰარემს[6]. გზის ხარჯის შესახებ 150 ყურუში.

და სხვა ხელფასების შესახებ.

დღეში ერთი ოყა.

დღეები: ყურუში 150 /გადასახდელია/ მუდმივად 400 ყურუში გადასახდელია. ხსენებული ციხის მშენებლობის ემინის მიერ გაიცა ბრძანება. დღეში პური 4 ჩიფთია გადასახდელი. ხორცი ორი ოყაა გადასახდელი. ინჟინერ იბრაჰიმის მოადგილეა ერთი

1 1139 წელი – 29.8.1726 – 18.8.1727 წელი

2 1139 წლის 14 ჯემაზი ულ-ეველი – 7.1.1727 წელი.

3 1139 წლის ზილ-კაადეს მიწურულამდე – 19.7.1727 წელი.

4 1140 წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულიდან საფარი 20-მდე – 6.8.1728 – 25.9.1728 წელი.

5 1140 წლის 20 საფარი – 7.10.1727 წელი.

6 1139 წლის 18 მუჰარემი – 15.9.1726 წელი.

ჯარისკაცი. დღეში 80. თითოეულს 180, მხოლოდ 81 დღე.

ყოველ დღე ხორცის გადასახადი ორი ოყაა, დღეები 81, თითოეულს გადახდება 15 ოყა.

ყოველ დღე რეგისტრირებულია ორი ქილა, ყურუშით დაანგარიშებული 121 ოყაა.

მუსლიმი — 100.

143 ყურუში

ეს ოყა ხორცის გადასახადის თანხაა.

მხოლოდ 143 ყურუშია, მხოლოდ 100 ახჩაა. არსებული წესის მიხედვით, ზემოხსენებულის 100 ავანსი ხელფასიდანაა. ხაზინის თესქერე გამოვიდა გზის ხარჯის შესახებ აღნიშნულ ციხეში. პურის, ხორცის მშენებლობის ემინის მიერ საბოძებლად პატიოსანი ბრძანებაა გაცემული, დავთარში რეგისტრირებულია. ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა. დაიწერა 1140 წლის 8 რეჯებს[1]. ბეჭედი დასმულია. ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა. წელი 1140, 9 რეჯები[2].

ხსენებული ჰასანი

1 1140 წლის 8 რეჯები — 19.2.1728 წელი.

2 1140 წლის 9 რეჯები — 20.2.1728 წელი.

№ 143

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. ფოთის ციხისაკენ ფირმანით გაგზავნილი პროდუქტები თოფხანეს მოსახლეობას გაეგზავნა, ებოძა. ხსენებული ციხეებისკენ ბედნიერების დედაქალაქისაკენ თოფხანეს პროდუქტების გასაგზავნად დანაყოფების შემადგენლობიდან დაინიშნენ. კულლუქჩის ჯარისკაცებისთვის განკუთვნილი თანხა მათ მეთაურს ებოძა. შემოსავალ-გასაელის გზის ხარჯი, წყალობისა და ბოძების განკარგულება გაიცა. ამაზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნისაა.

თქვენი მონა-მორჩილი: აჰმედ ემინი. გარდაცვლილია ამჟამად.

შესაბამისი ადგილი:

ამას წინათ ციხისაკენ პროდუქტების გასაგზავნად დანიშნულია 500 ყურუში, გზის ხარჯისთვის ხაზინის თესქერე გაიცა. იგი დავთარში რეგისტრირებულია. იგი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა. 1141 წლის 14 რები ულ-ეველი[1].

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ამას წინათ თოფხანეს პროდუქტების გასაგზავნად დანიშნული მუბაშირისთვის 30 ყურუში გზის ხარჯის ბოძება რეგისტრირებულია. ამჯერად ლაშქრის რაზმიდან დანიშნულ ჯარისკაცებსაც გზის ხარჯის საბოძებლად არზუჰალი მიეცათ. ველზე გაკეთებული მინაწერის თანახმად 30 ყურუში თესქერეს ბოძების საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა. თესქერე გაიცა. 1141 წლის 18 რები ულ-ეველი[2].

სწორია!

თელხისის თანახმად თესქერეს ბოძება ნაბრძანებია. სწორია! 1141 წლის 17 რები ულ-ეველი[3]. რეგისტრირებულია.

1 1141 წლის 14 რები ულ-ეველი – 18.10.1728 წელი.
2 1141 წლის 18 რები ულ-ეველი – 22.10.1728 წელი.
3 1141 წლის 17 რები ულ-ეველი – 21.10. 1728 წელი.

№ 144

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

არსებულის მიხედვით დაწერონ!

არზრუმის საბაჟოს ემინს ალ-ჰაჯ მუჰამედს, იდიდოს მისმა სახელმა, ჰუქმი ებოძა. ედირნეს უწინდელი ბოსტანჯი ბაში, შავი ზღვის სანაპიროზე მშენებარე სოხუმის ციხეში, მშენებლობის ემინს მუსტაფას იმატოს მისმა სიძლიერემ, აი ამ კურთხეულ წელს ებოძა ჩემი ფირმანი. გარდაცვლილთა და დანახარჯებისთვის 500 ყურუში ჰუქმის აღწერის გამო; თქვენს განკარგულებაშია 1141 წელს[1] არზრუმის საბაჟო და მისდამი დაქვემდებარებული მუქათაას თანხიდან გასაგზავნი ფინანსები. ამიტომ შენ, რომ ზემოხსენებული ემინი ხარ, ამ პატიოსანი ბრძანების სიმშვენიერის წარმოჩენისას, მთელი რიგი ღონისძიებები უნდა გაატარო, მთელი თანხა მთლიანად და საესებით აღებულ უნდა იქნეს და მსახურთა ხელში გადავიდეს.

ამ საკითხზე ჩემი მაღალი ფირმანი გამოვიდა.

ბრძანება გაიცა 1141 წლის 6 შაბანს[2]. 1141 წლის შაბანი[3].

1 1141 წელი – 7.8.1728 – 26.7.1729 წელი.
2 1141 წლის 6 შაბანი – 7.3.1729 წელი.
3 1141 წლის შაბანი – 2.3.1729 – 31.3.1729 წელი.

№ 145

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა.სოხუმის ციხის ხარჯისთვის არზრუმის ხაზინის ჯარისკაცები დაინიშნენ. ცხადია, რომ გზის ხარჯის ბოძების საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

თქვენი მონა-მორჩილი, უწინდელი აჰმედი, სოხუმის მშენებლობის ემინი ამჟამად.

შესაბამისი ადგილი:

გზის ხარჯი გადახდეს მირამი მუსტაფა აღას, სოხუმის ციხის მშენებლობის ემინს, როდესაც დაინიშნება იგი ამ თანამდებობაზე. საქონელი და არზრუმის ხაზინის ქონება გაიგზავნა. თანხა გაიცა 1141 წელს[1]. არზუჰალის, ველზე გაკეთებული მინაწერის, თელხისისა და მაღალი ფირმანის საფუძველზე გამოვიდა ბრძანება. თესქერე გაიცა 1141 წლის 26 მუჰარემს[2].

ყურუში 30. თესქერეს შემდგენელი.

სოხუმის ციხის მშენებლობის ხარჯებისთვის არზრუმის ხაზინის ფინანსებიდან გაგზავნილმა თანხამ შეადგინა მხოლოდ 30 ყურუში. იგი გაცემულ დავთარშია რეგისტრირებული. ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა. 1141 წლის შაბანის დასაწყისი[3].

ამჯერად გზის ხარჯი გაიცა 1141 წელს. სოხუმის ციხის მშენებლობის ხარჯისთვის, არზრუმის ხაზინის ფინანსებიდან გაგზავნილი თანხის გასანაწილებლად აღნიშნული მთელი გზის ხარჯი გაიცა. ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა.

1141 წლის 5 შაბანი[4]. გაგზავნილი განაწილებული თანხის ვექილს, მშენებლობის ემინისთვის ხარჯის გასაცემად ეს ებოძა.

სოხუმის ციხის მშენებლობის ემინი მუსტაფა აღა დედაქალაქში მოვიდა,იგი კვლავ აღნიშნულ ციხეში დააბრუნეს. გზის ხარჯის გასაღებად გაცემული 30 ყურუში დავთარშია რეგისტრირებული. ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა. 1141 წლის 5 შაბანი.სოხუმის ციხის მშენებლობის

1 1141 წელი – 7.8.1728 – 26.7.1729 წელი

2 წლის 26 მუჰარემი – 2.9.1728 წელი.

3 1141 წლის შაბანის დასაწყისი – 2.3.1729 წელი

4 1141 წლის 5 შაბანი – 6.3.1729 წელი.

ემინს მუსტაფა აღას კაცებს ამ წელს გზის ხარჯი ებოძათ. 1141 წლის 7 შაბანი[1].

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ სოხუმის ციხის ხარჯებისთვის არზრუმის ხაზინის ფინანსებიდან გაგზავნილია თანხა ასათვისებლად. უწინდელი მშენებლობის ემინის ჯარისკაცებმა გზის ხარჯის გასაღებად, სათხოვნელად არზუჰალი გააგზავნეს. როგორც ცნობილი იყო სახელმწიფოსთვის, უწინდებურად, 30 ყურუში გზის ხარჯისთვის, თესქერეს ბოძების საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

სწორია. თელხისის თანახმად თესქერე გაიცა. ბრძანება.

1141 წლის 11 შაბანი[2].

თესქერე გაიცა 1141 წლის 11 შაბანს.

რეგისტრირებულია.

უწინდებურად როდესაც დაიანგარიშეს, ყურუში გზის ხარჯისთვის თესქერე გაიცა.

თელხისი.		30
	13	333
		1
	180	
	30	4800

1 1141 წლის 7 შაბანი – 8.3.1729 წელი.

2 1141 წლის 11 შაბანი – 12.3.1729 წელი.

№ 146

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

არსებული აღწერის მიხედვით ამ 1141 წელს[1] მაღალი სახელმწიფოსაგან გაგზავნილი 120 ყანთარი ფქვილისაგან 60 ყანთარი ბაღდადელი ალი კაფუდანისაა მთლიანად. გარკვეული მიზეზების გამო ეს ბეჭდიანი თამასუქი ჩვენ გვებოძა.
ალი მუსტაფა.

1141 წლის 27 რები ულ-ეველი[2].

შესაბამისი ადგილი.

ელ ჰაჯ ოსმან კაფუდანი. კაფუდანი კასიმ ფაშასაგან იმავე წელს მიიღო ყურუში 250. კაფუდანი.

970

- - აჰმედ ბუნიათისაგან

1230

არსებული წესის მიხედვით, ფოთისა და სოხუმის ციხეებისთვის დაქვემდებარებულია კასიმ ბაში. მის კაფუდანთაგან, ოსმან კაფუდანის წლიური სარგოა 1230 ყურუში. სალიანეს მფლობელი დავთარში რეგისტრირებულია, ბრძანება და ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა, ჩემო ბედნიერო სულთანო.
დაიწერა 1141 წლის 28 რები ულ-ეველს[3].
სალიანეს უწყებაში დაცული ბეჭედი რეგისტრირებულია, ბრძანება და ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო, ბედნიერო სულთანო.
დაიწერა 1141 წლის 27 რები ულ-ეველს.

1 1141 წელი – 7.8.1728 – 26.7.1729 წელი.
2 1141 წლის 27 რები ულ-ეველი – 31.10.1728 წელი.
3 1141 წლის 28 რები ულ-ეველი – 1.11.1728 წელი

№ 147

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. განკარგულება გაიცა ამ ჯარისკაცებს სოხუმის ციხის მშენებლობისათვის არზრუმიდან გამოგზავნილი თანხები დაენიშნოთ. გზის ხარჯის ბოძების ბრძანების საკითხზე ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო სულთანო.

ხსენებული მონა-მორჩილი.

შესაბამისი ადგილი:

სოხუმის ციხის მშენებლობის ხარჯისთვის ტრაპიზონის ხაზინის ფინანსებიდან გასაგზავნი თანხის მისაღებად და აღნიშნულ ციხეში მისატანად დანიშნულ მუბაშირისთვის ბოძებული 30 ყურუში გზის ხარჯი დავთარში რეგისტრირებულია. ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო.

1141 წლის 23 მუჰარემი[1].

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ სოხუმის ციხის მშენებლობის ხარჯისთვის არზრუმის ხაზინის ფინანსებიდან გასაგზავნია თანხა. არზრუმიდან წასაღებად და ხსენებულ ციხეში მისატანად. დანიშნული მუბაშირის გზის ხარჯის საბოძებლად არზუჰალი გაიცეს, როდესაც ეს ცნობილი გახდება სახელმწიფოსათვის, უწინ ბოძებულის თანახმად, გზის ხარჯის შესახებ 30 ყურუშის თესქერეს ბოძების საკითხზე ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო.

სწორია! თელხისის თანახმად თესქერე გაიცეს. ბრძანება.
1141 წლის 28 მუჰარემი[2].

თელხისი 30
16
180
30

4800

1 1141 წლის 23 მუჰარემი – 29.8.1728 წელი
2 1141 წლის 28 მუჰარემი – 3.9.1728 წელი.

№ 149

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

თანახმად მთავარი მოანგარიშისა რეგისტრირებულ იქნა და ასლი გაიცა. ასლი გაიცა 1142 წლის 16 საფარს[1].

მიზეზი მისი დაწერისა ისაა, რომ შაჲი ზღვის სანაპიროზე აგებული სოხუმის ციხის დაცვის სამსახურში მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის ადგილობრივი ჯარისკაცები დაინიშნენ. ეს მოხდა 1141 წელს[2]. მაღალი ფირმანის თანახმად რუშთუის ციხე წინა წლის ხადიმებისა და სხვა გემების მეთაურებისათვის იქნა აგებული. იგი განკუთვნილი იყო მხოლოდ 10500 ქილა სტამბოლის ხორბლისთვის. ამავე ხსენებულ ციხეში აგებულ აბანოს მშენებლობისათვის მხოლოდ 173 ოყა ერბო იყო. იგი მხოლოდ 70 ოყას შეადგენდა. სიცოცხლისა და აბანოს გემი მხოლოდ 235 ოყა და ქვაა. ციხის ქვებით ნაგები ადგილი ზემოხსენებული წლის ზილ-ჰიჯჯეს მე-15 დღეს[3], ხსენებული მეთაურის ხელით აღებულ იქნა. ამასთანავე კვლავ გაიცა თესქერე. 1141 წლის ზილ-ჰიჯჯეს 15-ი.

1 1142 წლის 16 საფარი – 10.9.1729 წელი.
2 1141 წლის – 7.8.1728 – 26.7.1729 წელი.
3 1141 წლის ზილ-ჰიჯჯეს 15 – 12.7. 1729 წელი.

№ 150

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ძველად არსებული სახელმწიფო ჯაბახანის პროდუქტების გემებით გაგზავნაზე ბიბასისა და ტრაპიზონისაკენ ბრძანება გაიცა 1143 წლის ზილ-კაადეს[1].

სუბჰან თარი ზარბაზანი: 4200 ბიბასის მხარეს გაიგზავნა.

1000 ტრაპიზონის მხარეს გაიგზავნა

- - -

5200

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ სახელმწიფოს ლაშქრისთვის ბიბასისა და ტრაპიზონის ნავსადგურებისაკენ გემები გაიგზავნა. ფირმანში რეგისტრირებული საგნები, ჯაბახანაში არსებული პროდუქტები და 4200 თოფი გაიგზავნა ბიბასის მხარეს, ტრაპიზონის მხარეს კი ათასი, რომლის ჯამია 5200 თოფი. სანჯაყის ცენტრში ჯებეჯი ბაში აღას ჯარისკაცების მოთხოვნით, საქონლის გასაყიდად ფირმანი გამოვიდა, ზემოხსენებული აღას ჯარისკაცები სანჯაყის ცენტრში საქონლის გაყიდვით იყვნენ დაკავებულნი. სანჯაყის ცენტრში მყოფნი თითოეულ თოფს თითო ყურუშად ყიდდნენ, რადგანაც ფასი დაადეს უწინ არსებულის მიხედვით ყველა გაიყიდა. 5200 ყურუშად. ისინი ისტანბულის საბაჟოს ემინის ჯარისკაცთა მეშვეობით გაიყიდა, ერთი დღით ადრე გააჩერეს და ჩააბარეს ჯაბახანისთვის კი არა, მთავარ მოანგარიშესთან რეგისტრაციაში გასატარებლად, გასაყიდად ასლის ბოძების საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი და კეთილისმყოფელი სულთნის უდიდებულესობაზეა.

სწორია!

თელხისის საფუძველზე მთავარ მოანგარიშესთან იქნა რეგისტრირებული აღნიშნული თანხის შესახებ. ბრძანება გამოვიდა. ბრძანება.

ასლი გაიცა 1142 წლის 29 ზილ-ჰიჯეს[2].

1 1143 წლის ზილ-კაადე – 8.5.1731 წელი

2 1142 წლის 29 ზილ-ჰიჯე – 15.7.1730 წელი

№ 151

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, კეთილისმყოფელო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. სოხუმის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიების 1142 წლის[1] ოთხოთხი კვარტლის სარგოთა ბოძების განკარგულების საკითხზე ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, კეთილისმყოფელო სულთანო.

ხსენებული თქვენი მონა-მორჩილი.

შესაბამისი ადგილი:

სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის ზოგიერთი ჯებეჯის სარგოთა შესახებ:

ჯარისკაცი – 25.

დღე – 235.

მიღებულია – 20797 ახჩა.

ხსენებულებმა 1142 წლის მასარის[2] იჯმალი მოითხოვეს. ბრძანება /დ/ ფირმანი ბედნიერ სულთანზეა.

1142 წლის 6 რები ულ-ახირი[3].

დაეთარი მუკაბელეს /უწყების/ თანახმად.

თელხისი!

სწორია!

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიების 1142 წლის სარგოთა ბოძების შესახებ არზუჰალი გაიცეს. ფიადე მუკაბელეს /უწყების/ ველზე მინაწერის თანახმად, 25 ჯარისკაცის 1142 წლის ოთხი კვარტლის სარგო 83.188 ახჩას შეადგენს. ამაზე იჯმალის ბოძების საკითხზე ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო.

სწორია!

თელხისის თანახმად იჯმალი გაიცეს. ბრძანება. 1142 წლის 10 რები ულ-ახირი[4]. იჯმალი ხელზე ებოძა კადრი აღას.

1142 წლის 10 რები ულ-ახირი. /მეორე გვერდზე/:

235
85
1175
1880
1880

20797
4
83188

1 1142 წელი – 27.7.1729 – 16.7.1730

2 1142 წლის მასარი – 1729 წლის ივლისი, აგვისტო, სექტემბერი.

3 1142 წლის 6 რები ულ-ახირი – 29.10.1729 წელი.

4 1142 წლის 10 რები ულ-ახირი – 3.11.1729 წელი.

№ 152

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. ეს ჯარისკაცები ფოთის ციხის დიზდარები არიან, აზაბთა აღამ, 38 წელი ამ თანამდებობაზე გაატარა, ჩვენს სამსახურში იმყოფებოდა. ამრიგად, ჩვენთან არავითარი შეცდომა არ ჩაუდენია. ჩვენს მიმართ მტრობის შემდეგ მისი აღაობის პერიოდში 1142 წლის[1] განმავლობაში სარგოს იღებდა. 1143 წლის დასაწყისიდან[2], აღად იყვნენ დიზდარი ოსმანი აზაბთა აღა. ჯარისკაცები ჩვენს სარგოებს იმთავითვე ხელზე იღებდნენ, სიამოვნებით. სარგოს მთლიანად აღება ვერაგობა იყო, ხსენებულ ღვთივმოსილ ნებაყოფლობითი საქმიანობა კი აკრძალული იყო. აღნიშნულ ჯარისკაცთა სარგო ხსენებულთ ებოძათ და გაუნაწილდათ. ამაზე მაღალი ფირმანი იქნა ნათხოვნი. ბრძანება და ფირმანი ჩემი მოწყალე სულთნისაა.

თქვენი მონა-მორჩილი ყოფილი აზაბანი მეორე ასიკი ფოთის ციხისა.

თქვენი მონა-მორჩილი, უწინდელი დიზდარი, ჰასანი ფოთის ციხისა.

ფიადესადმი დაქვემდებარებული იერლუიანები, ჯარისკაცები ლიმანის მეთაურთა ჯარისკაცები, ფოთის ციხის მცველთა სარგოები და სარგო 1142 წლის მუჰარემის· დასაწყისიდან იმავე წლის მიწურულამდე[3].

ამრიგად, თანხა ნივთებისა გაიცა და გაიგზავნა და ბრძანება გაიცა თანახმად აღათა და ემირთა, ველზე გაკეთებული მინაწერის, თელხისისა და მაღალი ფირმანის საფუძველზე. დაიწერა 1142 წლის 16 საფარს[4], პატიოსანი ფირმანის, მშენებლობის ემინის საფუძველზე გაიცა უსასრულობამდე.

ჯარისკაცი – 260.
დღეში – 3885.
დღეები – 354.
ახჩა – 1339890, თითოეულს – 120.
ფარა – 10, ყურუში – 1116.

1 1142 წელი – 27.7.1729 – 17.7.1730 წელი.
2 1143 წლის დასაწყისი – 1730 წლის 17.7.
3 1142 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან იმავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე – 17.7.1729 – 16.8.1730 წელი.
4 1142 წლის 16 საფარი. – 10.9.1729 წელი.

1142 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ხსენებული წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე აღნიშნულ ჯარისკაცთა სარგოთათვის აღნიშნული თანხა ხსენებულ რიცხვში ხაზინის თესქერე რომ გაცემულია, იგი დავთარში რეგისტრირებულია. ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა. დაიწერა 1143 წლის 8 საფარს[1].

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ველზე არსებული მინაწერის მიხედვით, ფოთის ციხის მცველი ადგილობრივი ფიადეს მხედრები და ყურის მეთაურთა შემოსავალი წლიურად 11165, 5 ყურუში და 10 ფარაა.

1142 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ხსენებული წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე აღნიშნული თანხის თესქერე გაცემულია, იგი რეგისტრირებულია, თუმცა გადმოცემით, სანაპიროს ჯარისკაცები ხსენებულ ციხეში 1142 წლის დიზდარი და აზაბთა აღა იყვნენ. ხსენებულ წელს რადგანაც კანონიერად ითვლებოდნენ და მათი სარგოები სხვებისთვის თუ არ იყო განკუთვნილი, 1143 წლისთვის[2] დიზდარი ოსმანმა და აზაბთა აღა ალიმ 1142 წლის სარგოები აიღეს. იგი მათთვის კანონიერად იქნა მიჩნეული. მის ასაკრძალავად პატიოსანი ბრძანების სათხოვნელად არზუჰალი გაიცა, როდესაც ეს სახელმწიფოსთვის ცნობილი გახდა, ფოთის მცველის მიერ იქნა იგი გამუღავნებული, მისი ხმის გასაგონად პატიოსანი ბრძანება დაიწერა, ამასთანავე ფირმანი, ჩემი ბედნიერი, მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

პატივცემულო დავთარდარ ეფენდი! განიხილეთ განკარგულება გაეცითო იყო ნათქვამი, გაიცა განკარგულება.
სწორია! თელხისის თანახმად იმოქმედეთ, გაიცა ბრძანება.
ბრძანება და თესქერე გაცემულ იქნა.

დაიწერა 1142 წლის საფარს[3].

რეგისტრირებულია.

ფოთის მცველის თანახმად განიხილეთ, პატიოსანი ბრძანება, თელხისი.

---

1 1143 წლის 8 საფარი – 23.8.1730 წელი.
2 1143 წელი – 17.7.1730 – 5.7.1731 წელი
3 1142 წლის საფარი – 26.8. – 23.9.1729 წელი.

№ 153

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. სოხუმის ციხის დასაცავად დანიშნული უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიებისათვის 1143 წელს[1] კანონიერად არსებული ყოველწლიური პროდუქტების ბოძების განკარგულების საკითხზე ბრძანება /და/ ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, კეთილისმყოფელო სულთანო.

თქვენი ხსენებული მონა-მორჩილი.

შესაბამისი ადგილი:

სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიების ზოგიერთი ჯამაათის შესახებ:

ჯარისკაცი – 73.

აღნიშნული 73 ჯარისკაცი, არსებული წესის თანახმად, სოხუმის დასაცავად რეგისტრირებულია. ბრძანება /და/ ფირმანი თქვენს ბედნიერ სულთანზეა.

1143 წლის 26 ჯემაზი ულ-ეველი[2].

დავთარი მუკაბალეს /უწყების/ თანახმად.

მთავარმა მოანგარიშემ ველზე მინაწერი გააკეთოს და დაიანგარიშოს.

სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიებისათვის ხორცის თანხა განკუთვნილია 1142 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ამავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე[3]. თესქერე გაიცა 1142 წლის 14 რები ულ-ახირს[4].

ჯარისკაცები – 25.

დღეში ხორცი: – 4 ოყა.

დღეები – 354.

ოყა – 1416, თითოეული ოყა – 5 ახჩაა.

ახჩა – 8496.

სარგო 1143 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან იმავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე[5]. ფიადე მუკაბელეს /უწყების/ მიერ

---

1 1143 წლი – 17.7.1730 – 5.7.1731 წელი.

2 1143 წლის 26 ჯემაზი ულ-ეველი – 7.12.1730 წელი.

3 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან იმავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე – 27.7.1729 წლიდან – 16.7.1730 წლამდე.

4 1142 წლის 14 რები ულ-ახირი – 6.11.1729 წელი.

5 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან იმავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე – 17.7.1730დან 5.7.1731 წლამდე.

დოკუმენტის ველზე მინაწერის თანახმად: ჯარისკაცები – 73. სარგო 1143 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1144 წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდენ. ჯარისკაცი – 4.

პურის თანხის თაობაზე ჯარისკაცი – 4, დღეში პური: 16 ჩიფთი. ახჩა – 32. თითოეულს ორი-ორი დღე 413 ახჩა, თითოეულს ორი-ორი დღე ახჩა – 1321[1] ახჩა. 8, ფარა, 5, ყურუში ესედი 110.

ხარჯის შესახებ, ჯარისკაცი 4. დღეში ყურუში 20, თითოეული დღე, თითოეული თვე ყურუშებით. სულ 5 თვე და 14 დღე. ყურუში ესედი – 280. ჯამი ყურუში – 390, ფარა 5 და ნაღდიე – 1. სოხუმის ციხეში მყოფი რაზმი 4 კაცია. აფხაზების 1143 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1144 წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე პურის ფასი და ხარჯები როდესაც დაიანგარიშეს, 390 ყურუში, 5 ფარა და ერთი ნაღდიე შეადგინა. ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა.

1145 წლის 13 მუჰარემი[2]. თელხისი.

ბეჭედი დასმულია. ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა. 1145 წლის 13 მუჰარემი.

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ აფხაზეთის მხარეს მოსახლეობისაგან მორჩილებაში მყოფი განმგებლებიდან, ზოგიერთმა დამოუკიდებლობის მოსაპოვებლად თავისუფლებას მიაღწია. ზოგიერთები სოხუმის ციხეში ტყვეებად იყვნენ. თითოეულ კაცს ყოველ თვე ხუთ-ხუთი ყურუში ნაღდიე დაენიშნათ. 1143 წლის შევალის დასაწყისიდან 1144 წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე[3] ხარჯიანობა და განადგურება დაებედათ და მათთვის საბოძებლად სოხუმის ციხის მცველმა ალი ბეგის ჯარისკაცებმა არზა წარადგინეს. ხსენებულ ციხეში თავდებად იყო ოთხი ჯარისკაცი. 1143 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1144 წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე. 14 თვის პურის თანხისთვის ხარჯები 390 ყურუში, 5 ფარა და ერთი ახჩაა. მთავარ მოანგარიშესთან, როდესაც დაიანგარიშეს, ველზე მინაწერი იქნა გაკეთებული. ამის მიხედვით, ხსენებული თანხის თესქერეს ბოძების საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა. სწორია! თელხისის თანახმად თესქერე გაიცა. ბრძანება 1145 წლის 17 საფარი[4]. 1145 წლის 20 საფარი[5]. თესქერე გაიცა.

---

1 1143 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1144 წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე – 8.5.1731 წლიდან – 23.6.1732 წლამდე.

2 1145 წლის 13 მუჰარემი – 6.7.1732 წელი.

3 1143 წლის შევალის დასაწყისიდან 1144 წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე – 9.4.1731 წლიდან – 23.6.1732 წლამდე.

4 1145 წლის 17 საფარი – 9.8.1732 წლისა.

5 1145 წლის 20 საფარი – 12.8.1732 წელი.

№ 154

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

თქვენი უმდაბლესი და უმორჩილესი მსახურის სამეუფეო კარისადმი ცნობა, თქვენი მონა-მორჩილისადმი მკაცრი მსაჯულის განკითხვამდე ისაა, რომ საქართველოში მშენებარე ფოთის ციხის წინ მდინარე ზღვას ერთვის. დიდებული ბერათის საფუძველზე სარჩო 40 ახჩათი გაიცა ბრძანებით. შემოსავლის პირობა და საჭირო სამსახური რადგანაც მიტოვებული იყო, იმავე ხსენებული ციხის მსახური ოსმან ბენ მუსტაფა ზღვის რაიონიდან გამოეიდა და ერთიანად არსებული სამსახურის მეშვეობით შეძლო მოსელა, რადგანაც ღირსეული იყო, ღვთის მოწყალება სახელმწიფოსაგან ერგო, ხსენებული ყურის მეთაურობა თავისი სარჩოთი ხსენებულ მსახურებს წყალობა და საბოძვარი ერგოთ, ამასთან დაკავშირებით, სახელმწიფოს მუდარა და არზა და განკარგულება ებოძათ, აწი ბრძანება და ფირმანი სახელმწიფოს უდიდებულესობაზეა.

დაიწერა 1143 წლის რეჯების დასაწყისში[1].

თქვენი მონა-მორჩილი მეჰმედი, მცველი ფოთის ციხისა ამჟამად.

ველზე მინაწერი იხილეთ!

ყურის მეთაურობა ფოთის ციხეში ომერ ბენ მეჰმედს ებოძა, ხსენებული ციხის /ფოთის ციხის მცველის/ ალი ბეგის არზის საფუძველზე, მშენებლობის ემინის, ფოთის ყადის არზის, თელხისისა და დიდებული ფირმანის საფუძველზე ბერათი გაიცა.

დაიწერა 1141 წლის 13 საფარს[2].

დღეში 40 ახჩა.

არსებული წესის მიხედვით ფოთის ციხის ყურის მეთაურის სარჩო 40 ახჩა ულუფა ებოძა ხსენებულ ომერ ბენ მეჰმედს. იგი დაეთარში რეგისტრირებულია, ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა.

დაიწერა 1143 წლის 22 ზილ-კაადეს[3].

ჩაწერილია, რეგისტრირებულია.

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ველზე არსებული მინაწერის მიხედვით, ფოთის ყურის მეთაურობის სარჩო 40 ახჩა ულუფა ომერ ბენ მეჰმედს ერგო, იგი რეგისტრირებულია,

1 1143 წლის რეჯების დასაწყისი – 1730 წლის 20 იანვარი
2 1141 წლის 13 საფარი – 18.9.1728 წელი.
3 1142 წლის 22 ზილ-კაადე – 8.6.1730 წელი.

თუმცა ხსენებული ომერის სამსახურის საჭიროება არსებობდა, მშენებლობის ადგილი ცარიელი დარჩა, კელავ ხსენებული ციხის მცხოვრებთაგან ოსმან ბენ მუსტაფა ზღვის ვითარებაში გარკვეული იყო და იგი მთლიანად ხსენებული სამსახურის საქმიანობაში სავსებით ჩახედული იყო, ხსენებული ომერის შუამდგომლობით, რეგისტრებული სარჩოთი, ხსენებული ყურის მეთაურობა ხსენებულ ოსმან ბენ მუსტაფას ებოძა და ხელზე პატიოსანი ბერათის ბოძების სათხოვნელად ფოთის მცველის არზა გაიცა, არზის საფუძველზე განკარგულების ბოძების საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

მოწყალე დავთარდარ ეფენდიმ განიხილოს, განკარგულება გასცესო, ითქვა, იყო ბრძანება.

თელხისის თანახმად ებოძოს, გაიცა განკარგულება. დაიწერა 1142 წლის 18 ჯემაზი ულ-ევველს[1].

ბერათის თესქერე გაიცა 1142 წლის მუჰარემის დასაწყისში[2].

რეგისტრირებულია.

სწორია! თელხისი საფუძველზე ებოძა.

1142 წლის 11 საფარი[3].

1 1742 წლის 18 ჯემაზი ულ-ევველი – 9.12.1729 წელი.

2 1142 წლის მუჰარემის დასაწყისი – 27.7.1729 წელი.

3 1142 წლის 11 საფარი – 5.9.1729 წელი.

№ 155

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. უწინ სოხუმის ციხეში არსებული 250 ჯარისკაცი, სამი ბაირაღი იყო. ტრაპიზონის ეიალეთის, ბათუმისა და გონიოს სანჯაყებში კი თავზეხელაღებული 750 ჯარისკაცზე მეტი იყო. არსებული ფირმანი 6 ცალია, უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა თავზეხელაღებულთა ბაირაღებისთვის დანიშნულია მუბაშირი ჰასქი ჰალილ აღა. ანაკლიის ციხის მშენებლობისას, სურმენესა და ოფის ციხეებში ჩვენთვის დამზადებულია ეშკამფუიები, აქვეა აფხაზი ყაჩაღების მიერ სოხუმის ციხეში დახოცილები. ისინი ფოთის მცველის ჰალილ ფაშას მზრუნველობის ქვეშ იმყოფებოდნენ, ყურადღებით მგზავრობისათვის დანიშნული აღნიშნული 9 ბაირაღი და 1000 თავზეხელაღებული ჯარისკაცი დღე და ღამ დანიშნულების საბოძებლად იღვწოდნენ, პატიოსანი ბრძანების ბოძების საკითხზე ფირმანი ჩემი ძველი სულთნის უდიდებულესობაზეა.

თქვენი მონა-მორჩილი.

უმაღლესი სამეუფეო კარის თავზეხელაღებულ იანიჩართა ჯარისკაცების დანიშვნის შესახებ. ტრაპიზონის, გონიოსა და ბათუმის მესვეურთა მიერ ჰალილ ფაშას ფოთის ციხის მცველად წარდგინებისა და დანიშვნის შესახებ. ამაზე ბრძანებაა გაცემული.

1144 წლის ზილ-კაადეს[1].

ბაირაღები 9 ცალი.

ჯარისკაცები — 1000.

დღეში პური, ჩიფთი 1000 თითოეულ ჯარისკაცს ჩიფთი 1, ხორცი 200 ოყა, თითოეული 1 ოყაა.

გამოცემული ფირმანის მიხედვით, როდესაც დაიანგარიშეს, მხოლოდ 1000 ჩიფთი პური, 200 ოყა ხორცი შეადგინა, ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნისაა, 1144 წლის მუჰარემი[2].

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ჰასქი ჰალილ აღას ჯარისკაცების მეოხებით ტრაპიზონის ეიალეთში მდებარე ბათუმისა და გონიოს სანჯაყებიდან აღწერილია და ფო-

1 1144 წლის ზილ-კაადე — 26.4.1732 — 26.5.1732 წელი.

2 1144 წლის მუჰარემი — 6.7. — 5.8.1731 წელი.

№ 156

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა ჯარისკაცების 1144 წლის[1] 4 კვარტლის სარგოთა იჯმალის არსებობის საკითხზე ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

თქვენი მონა-მორჩილი.

შესაბამისი ადგილი:

ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა ზოგიერთი ჯამაათის 1144 წლის მასარის[2] სარგო.

ზემოხსენებულის მიხედვით, ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა 1144 წლის მასარის სარგოდან თანხის გაცემა კანონიერია.

თელხისი.

ჩემი მოკრძალებული წინადადება ისაა, რომ ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა 1144 წლის სარგოთა საბოძებლად არზუჰალი გაიცეს. როდესაც სახელმწიფო ბრძანება ცნობილი გახდება, ოთხი კვარტლის სარგოთა იჯმალის ბოძების საკითხზე, ფირმანი ჩემი მოწყალე და ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა.

სწორია!

თელხისის თანახმად იჯმალი გაიცა.

1144 წლის ჯემაზი ულ-ევველის 21.[3] ბრძანება.

იჯმალი ხელზე ებოძა მურად ფაშას.

1144 წლის 21 ჯემაზი ულ-ევველი.

---

1 1144 წელი – 6.7.1731 – 23.6.1732 წელი.

2 1144 წლის მასარი – 7.8.1731 წელი.

3 1144 წლის 21 ჯემაზი ულ-ევველი – 21.11.1731 წელი

სწორია!

თელხისის თანახმად თესქერე და აღწერის ბრძანება გაიცა. 1144 წლის 18 მუჰარემი[1].

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ფოთის, სოხუმისა და ანაკლიის ციხეების დასაცავად ამჟამად ტრაპიზონის საწყობის ემინი აჰმედ ეფენდი თავისი ჯარისკაცების შემწეობით დაინიშნენ. მშენებლობის განახლების ფირმანი იყო გამოსული. იშკამფუიეს ნავები მშენებლობის სამსახურში იყვნენ. მათი სამსახურისა და საქმიანობისთვის ამჟამად საზღვაო ადმირალი პატივცემული აბდი ფაშა თავისი ჯარისკაცების წყალობით ამ მხრიდან თადარიგისა და გამგზავრების საქმეს შეუდგნენ. მათგან 12 ჯარისკაცი კალფა, 12 დურგალი, ორო კაცი-ხელოსნისთვის გზის ხარჯი გაიღეს 60 ყურუში თუ იმ მხარეს მიაღწევდნენ, თუ მუბაშირები იქნებიან დღეში საზრდო 60 ახჩა ექნებათ და 11-11 კაცს 50-50 ყურუში გზის ხარჯი. 40-40 ახჩა საზრდო და ორ კაცს თიმურჯი, ხელოსნებსაც 60 ყურუში გზის ხარჯი ებოძათ და 60 ახჩა საზრდოდ ებოძათ. ამ დავთარში რეგისტრირებული მშრომელთა თადარიგი მომზადებული იყო. ჯარისკაცთა მეთაურის ამ მხარეში თადარიგის დაჭერა მის შესაძლებლობებს აღემატებოდა. ზღვის მეთაურები სოხუმის დაცვაში იმყოფებოდნენ. ისინი ფოთის ციხეში მიეიდნენ, გამოიზამთრეს. ფირმანი გამოვიდა. მუსტაფა ფაშამ როცა რეჯეფ ფაშას გემებს ნიშანი მისცა, ოსტატები სრული შემადგენლობით არ იყვნენ. აღნიშნული იშკამფუიების სამსახურის გასაწევად მშენებლობის დროს, საქმის მოსაგვარებლად, აღნიშნული რაზმის მეთაურობა ხსენებულ მუსტაფა ფაშა დამად ფაშას გადასაყენებლად გააკეთეს. ხსენებული კაფუდანი გაბრაზდა. განკარგულება გასცა ამ მხარეში თადარიგი დაეჭირათ. აღნიშნული მშრომელების საზღაური უწინდებურად, გზის ხარჯის გარეშე, მთავარი მოანგარიშეს მიერ იქნა დაანგარიშებული. 26 ჯარისკაცს 1280 ყურუში გზის ხარჯი ებოძა, სარჩოდ 70 ახჩა მიეცათ. გზის ხარჯები ერთგან ავანსად გაიცა. იმისათვის, რომ საზრდოსთვის ანგარიში გაეწიათ, თიმარის ემინი ხსენებული ეეზირისთვის საბოძებლად განახლებულ იქნა და აღნიშნული თანხის ხსენებული თესქერე გაიცა. პატიოსანი ბრძანება დაიწერა. ამაზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა. ასლი და თესქერე გაიცა 1144 წლის 18 მუჰარემს. რეგისტრირებულია.

---

1 1144 წლის 18 მუჰარემი — 23.7.1744 წელი.

№ 158

დოკუმენტის დაწერის არსი ისაა, რომ ამ კურთხეულ წელს, შავი ზღვის მხარეს მდებარე ფოთის, სოხუმისა და ანაკლიის ციხეების დასაცავად გაცემული დიდებული ფირმანი გამოვიდა. 12 ცალი ეშკამფუიეს გემების მშენებლობა დაიწყო. ბედნიერების დედაქალაქიდან გაგზავნილია გაცემული ფირმანი. ორმა კაცმა მოკლე ხანში თემურჯის ხარჯი მიიღო. სათანადო მირ-მირანს ებოძა 30-30 ღარიბთათვის 60 მოწყალება იქნა გაღებული. მთავარი ციხე ალ ჰაჯ აიუბ ეფენდის ხელთაა. ამაზე სრული ბრძანება და ფირმანი გამოვიდა. მისი გამოცემის შემდეგ ეს სამეუფეო თამასუქი გაიცა. დაიწერა 23 მუჰარემს 1144 წლისა[1].

თქვენი მონა მიმარი სერ თემურჯიანი საფარას' ციხისა, ახლანდელი დიდებული.

1 1144 წლის 23 მუჰარემი — 28.7.1731 წელი.

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. სოხუმის ციხის დასაცავად დანიშნული უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიების 1145 წლისთვის[1] კანონიერად არსებული პროდუქტების თანხის ბოძების საკითხზე ბრძანება /და/ ფირმანი ჩემს ბედნიერ სულთანზეა.

თქვენი მონა-მორჩილი

შესაბამისი ადგილი:

სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიების ზოგიერთი ჯამაათის შესახებ.

ჯარისკაცი – 90

აღნიშნული 90 ჯარისკაცი, არსებული წესის თანახმად, სოხუმის დასაცავად რეგისტრირებულია; ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნისაა, დაეთარი მუკაბელეს უწყების თანახმად. 1145 წლის 18 რები ულ-ახირი[2].

დაანგარიშებულ იქნეს..

სოხუმის ციხის დასაცავად უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიებისთვის ხორცის თანხის სარგოს შესახებ 1144 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ამავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე[3]. თესქერე გაიცა 1144 წლის 25 რები ულ-ახირს[4].

ჯარისკაცები – 112

დღეში ხორცი – 18,5 ოყა.

დღეები – 354.

ოყა – 6545,– თითოეული ოყა – 5 ახჩაა.

ახჩა – 32745.

ფიადე მუკაბელეს /უწყების/ ველზე მინაწერის თანახმად სარგო 1145 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ამავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე.[5]

ჯარისკაცები – 90

დღეში: ხორცი – 15 ოყა.

დღეები – 354.

ოყა – 5310, თითოეული ოყა – 5 ახჩაა.

ახჩა – 26550.

---

1 1145 წელი – 24.6.1732 – 13.6.1733 წელი.

2 1145 წლის 18 რები ულ-ახირი – 7.10.1732 წელი

3 1144 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ამავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე – 6.7.1731 – 23.6.1732 წელი

4 1144 წლის 25 რები ულ-ახირი – 27.10.1731 წელი.

5 1145 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ამავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე – 24.6.1732 – 23. 6. 1733.

სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიების 1144 წლის[1] ხორცის თანხის შესახებ გაცემული თესქერე რეგისტრირებულია. ფიადე მუკაბელეს /უწყების/ ველზე მინაწერის თანახმად, ამჟამად ხსენებულ დაცვაში მყოფი 90 ჯარისკაცის 1145 წლის ხორცის თანხის დაანგარიშებისას მხოლოდ 26.550 ახჩა შეადგინა. ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო, ბედნიერო სულთანო.

1145 წლის 6 ჯემაზი ულ-ეველი[2].

თელხისი

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიების ჯარისკაცთა 1145 წლის ხორცის თანხის გასაცემად არზუჰალი გაიცეს. ფიადე მუკაბელეს /უწყების/ ველზე მინაწერის თანახმად დაანგარიშებისას, ხსენებულ წელს, ხორცის თანხამ 26.550 ახჩა შეადგინა. ხსენებული თანხის შესახებ თესქერეს ბოძების საკითხზე ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო.

თელხისის თანახმად თესქერე გაიცეს. ბრძანება.

1145 წლის 8 ჯემაზი ულ-ეველი[3].

თესქერე გაიცა 1145 წლის 10 ჯემაზი ულ-ეველი[4].

---

1 1144 წელი – 6.7.1731 – 23.6.1732 წელი.

2 1145 წლის 6 ჯემაზი ულ-ეველი – 26.9.1732 წელი.

3 1145 წლის 8 ჯემაზი ულ-ეველი – 26.9.1732 წელი.

4 1145 წლის 10 ჯემაზი ულ-ეველი – 28.9.1732 წელი.

№ 160

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

თქვენი უმწეო მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ შავი ზღვის სანაპიროზე მდებარე ანაკლიის ციხე მთლიანად ხის მორებისა და თიხისაგან აშენებული ციხეა, რადგანაც გასულ წელს აფხაზმა ყაჩაღებმა ზოგიერთი ადგილი ცეცხლს მისცეს და იავარჰყვეს. საჭირო გახდა ნაგებობების კვლავ განახლება, თუმცა ისევ ხისგან ნაგები შენობა ხანგრძლივად გამოსადეგი არ იყო, მისი საფუძვლიანად შეკეთებისთვის დიდი ხარჯების გაღების საჭიროება აშკარა იყო, უწინ ფოთის ციხეში აღა ვექილის თანამდებობაზე ჰასქი ჰალილ აღამ თავისი ჯარისკაცების იმ რაიონში (ანაკლიაში) გაგზავნის თაობაზე, როგორც კი ცნობა მიიღო, გამოცემული მაღალი ფირმანის საფუძველზე ჯარისკაცები გაგზავნა, ვინაიდან აღნიშნული ციხე ძალიან საჭირო (სტრატეგიულ) ადგილზე მდებარეობდა, სასწრაფო მშენებლობის შესახებ საგანგებო ბრძანების დასტური გაიცა, დამთავრებული იყო მხოლოდ ხის მასალით აშენებული ქვედა ნაწილი, სიგრძე-სიგანე (ოთკუთხედად) 40-40 წყრთა იყო, ხოლო ოთკუთხედის ფართობი (სიგრძე-სიგანით დაანგარიშებული) 1600 წყრთაა, ოთკუთხედად იყო ნაგები, ყოველ კუთხეში მომცრო კოშკი ააგეს, პატარა მტკიცე ციხის საკეტი (ხრახნი გაუკეთეს, შიგნით კი აღას კარი, მეციხოვნის კარი, გამოსაზამთრებელი ყიშლაღი), პატიოსანი ჯამე და პატარა თავშესაფარი აშენდა სასწრაფოდ, ზამთრის პირს უწინდელი მდგომარეობა აღდგენილ იქნა, პირობები გაუმჯობესდა და წესრიგი თანდათანობით დამყარდა. ჭეშმარიტი სამართლიანობა მნიშვნელოვნად აღდგა, ეს ანაკლიის ციხე ფოთის ციხესთან 18 მილის მანძილზე მდებარეობს, ამრიგად, რადგანაც ფოთის ციხე ახლო იყო, ფოთის მცველების მეშვეობით მშენებლობას ადვილად გაართვეს თავი, საჭირო ქვები ხოფადან გაიგზავნა. იმ მხარეში მშენებლობისათვის საჭირო მოჭრილ ხეებზე თადარიგი დაიკავეს., პატიოსანი ბრძანება გაიცა. ქვების გადასაზიდად ციხეებში არსებული ნავების გამოყენების თაობაზე, ერთი ჯარისკაცის, ჩაუშის მუბაშირად დანიშვნა მიზანშეწონილ იქნა. აუცილებელია, ბედნიერების დედაქალაქიდან გარკვეული რაოდენობის ერთგვარი სახის ლურსმანთან ერთად ხის ხურო, ზოგი პროვიანტი და მუშა გაიგზავნოს. ეს რომ სახელმწიფო დედაქალაქისთვის ცნობილი გახდა, ზემოხსენებული ციხის მშენებლობის საქმე

ფოთის მცველ ჯარისკაცებს დაევალათ. მიმარ აღას ხალხის მეშვეობით ამ მხარეში გაიგზავნოს საჭირო მუშა ხელი, სხვადასხვა სახის ლურსმანი, ხის ხუროები და პროდუქტები, მოგვარდა სხვა საკითხებიც. როდესაც მუშები ადგილზე მიეიდნენ, ზემოხსენებული მცველის დახმარებით ერთ საათში ერთნაირი ხალისით დაიწყეს ხსენებული ციხის მშენებლობა, მუშაობაში მონაწილეობდნენ და ზამთრის დადგომამდე არ მიუტოვებიათ, მდგომარეობა გამოსწორდა, სამართლიანობა თანდათანობით აშკარა გახდა, შენობა აიგო, ზემოხსენებული ვალდებულება სასწრაფოდ შესრულდა. ალაჰისა და ღმერთის თანხმობით, საქმის კეთილად შესრულების შემდეგ მეურნეობა და ხარჯები განმარტებულ და დადგენილ იქნა. დავთარი შედგა და სახელმწიფოსათვის სააჯო კარზე გაიგზავნა. ხსენებული ჰასქი ჰალილი აღასთვის იმ რაიონის ყოველგვარი ვითარება, სათანადო საკითხები, შემთხვევები, მუშახელის განწყობილობანი ნათელი და გასაგები იყო. ჯარისკაცების ასაწერად იმ მხარეში ხალხი გაამწესეს, ხსენებულმა დამცველმა ციხის მშენებლობასა და საჭირო პროვიანტით მომარაგებაში თადარიგი დაიჭირა. ზემოხსენებულ აღასთან მოლაპარაკება, შეთანხმება, სრული ერთიანობა და კავშირი დამყარდა. დიდი გულმოდგინება, გულითადობა და ყურადღება გამოიჩინეს, სოხუმის ციხის დასაცავად საზღვაო ემირებმა: მარიულ ზადე მუსტაფა ფაშამ და საქიზელი ველი ბეგის შვილმა მიმი ფაშამ „ჩექდირის“ გემები იმთავითვე გამოიყვანეს, რაკი ზამთარში იმ მხარეებში გემები საჭირო არ იყო, აღნიშნული „ჩექდირის“ გემები მოიყვანეს და ფოთში გამოიზამთრეს.

მისი მსახურნი /მონები/ ანაკლიის ციხის მშენებლობის საჭიროებისათვის გამოიყენეს, უწინდელივით აუცილებელი ხელფასი ფოთის მცველის ხალილ ფაშას ჯარისკაცებისგან ებოძათ, რადგანაც ახჩეების მომჭირნეობისა და დაზოგვის მიზნით სამშენებლო ქვების ხოფას რაიონიდან და სხვაგან არსებული ადგილებიდან სისტემატიურად გატანა და მოტანა ძალიან მნიშვნელოვანი საქმე იყო, უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა ოჯახის მიერ სასწრაფოდ იქნა შესრულებული, მოწინავე და მტკიცე ჯარისკაცი ჩაუში დაინიშნა და სასწრაფოდ გაიგზავნა ფოთის ციხეში, იმ რაიონიდან ციხეში არსებული გემები გამოიყვანეს და ქვების გადასაზიდად გამოიყენეს, აღნიშნული ვალდებულებისა და გადასახადის მიხედვით ჩანდა, რომ ციხე ძალიან პატარა იყო, უმნიშვნელო ხარჯებით ააშენეს, მტკიცე იყო, იჯარით სამუშაოების, ქვისა და პროდუქტების თანხები

და ხელფასი როგორც საჭირო იყო ისე ეგზავნებოდათ და ეძლეოდათ, საჭიროზე ზედმეტი ერთი ახჩა და ერთი ნამცეცი მარცვალი არ იხარჯებოდა, ახლანდელი საერთო ანგარიშით 7500 ყურუში ებოძათ და გაეგზავნათ, მთავარ მოანგარიშესთან აღირიცხა, აღნიშნული თანხის თესქერესა და საჭიროების მიხედვით, ბრძანების დაწერის საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა,

თესქერე გაიცა 1144 წლის 6 მუჰარემს[1].

რეგისტრირებულია,

სწორია!

თელხისის თანახმად მთავარ მოანგარიშესთან იქნეს რეგისტრირებული და თესქერესა და კანონიერების მიხედვით ბრძანებები დაიწეროს.

ბრძანება

1144 წლის მუჰარემის დასაწყისი[2].

1 1144 წლის 6 მუჰარემი – 11.7.1731 წელი.

2 1144 წლის მუჰარემის დასაწყისი – 6.7.1731 წელი.

№ 161

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

მთავარ მოანგარიშეს ებოძოს!

აღწერილი ამბავი გვამცნობს, რომ ფოთის ციხისა და სოხუმის ციხეების დაცვაში მყოფი ადგილობრივი ჯარისკაცები 1145 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან[1] ხსენებული წლის ზილჰიჯეს მიწურულამდე კანონიერად ითვლებიან. ფოთის მცველი ალ-ჰაჯ ჰალილ ფაშას უდიდებულესობის სახელმწიფო გადაწყვეტილებით, საბოძებლად თანხა აღნიშნული ახჩეებით გაიცა. მალიქანეს მოვალეობას შეადგენდა . . თანხიდან . . . დაწერის მიზეზი . . /?/. ერთად გაიგზავნა და მათი შემწეობით ცნობილი გახდა. აღნიშნული თანხა, რომელიც სრულად ებოძა ჯარისკაცებს და გადაუნაწილდათ. ამასთან დაკავშირებით ფირმანი ნაკლებად იყო ცნობილი. ყველაფერი გარკვეული იყო. აღნიშნული თანხის „სებები თაჰრირლერი“ და გაცემული დიდებული ფირმანი, ხსენებულმა მთლიანად ხმლით აკუწა. მან შემირ ფაშასგან ბეჭედი მოიტანა. იგი მთავარ მოანგარიშესთან იქნა რეგისტრირებული. ეს თამასუქი გაიცა. 1145 წლის 28 რები ულ-ეეელი[2].

თქვენი მონა-მორჩილი სულეიმანი, კალფ ფაშა ფოთის მცველი ამჟამად.

1 1145 წლის მუჰარემის დასაწყისი – 24.6.1732 წელი.

2 1145 წლის 28 რები ულ-ეეელი – 18.9.1732 წელი.

№ 162

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. სოხუმის ციხის აზაბთა ხანდაკის აღას თანამდებობა – დღიური 50 ახჩა ულუფათი, თავისუფალი იყო ჰასანისაგან. ამაზე ჩემი სამეუფეო ჩირაღის – დიდებული, პატიოსანი ბერათის ბოძება რეგისტრირებულ იქნა. ველზე მინაწერი გაკეთდა, როდესაც ეს სახელმწიფოსათვის ცნობილი გახდა, ველზე გაკეთებული მინაწერის თანახმად, ვინმესთვის მისი ბოძებისა და წესრიგში მოსაყვანად, ყარსის მუთასარიფსა და სოხუმის ციხის ყადის ეუწყა, პატიოსანი ბრძანების თხოვნა იქნა წარდგენილი. ფირმანი ჩემს სულთანზეა.

თქვენი მონა-მორჩილი, ჩაუშ-ზადე ოსმანი, ამჟამად აზაბთა მუთასარიფი, იხილეთ მთავარი მოანგარიშის მიერ ველზე გაკეთებული მინაწერი.

სახელმწიფო ხაზინის დავთრის თანახმად, სოხუმის ციხეში ჰასანის მიერ დატოვებული ხანდაკის მეკარეთა აღას თანამდებობა ჩაუშ-ზადე ოსმანს ებოძა. არზუჰალის, ველზე მინაწერის, თელხისისა და მაღალი ფირმანის საფუძველზე 1145 წლის 29 ზილ-ჰიჯე[1]. ბერათი გაიცა იმავე წელს.

დღეში – 50.

სოხუმის ციხის ხანდაკის აღაობაზე დღიური 50 ახჩა ულუფათი, ჰასანმა უარი თქვა, იგი ხსენებულ ჩაუშ-ზადე ოსმანს ებოძა. ხსენებულ რიცხვში გაცემული პატიოსანი ბერათი დავთარში რეგისტრირებულია, ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა, ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო, 1145 წლის 6 ჯემაზი ულ-ეველი[2].

ველზე მინაწერის თანახმად გაიცეს! ბრძანება.

სწორია! ბრძანება გაიცა. 1145 წლის 18 ჯემაზი ულ-ახირი[3].

მთავარ მოანგარიშისგან აღნიშნულ იქნეს ველზე მინაწერი.

---

1 1145 წლის 29 ზილ-ჰიჯე – 12 ივნისი 1733 წელი.
2 1145 წლის 6 ჯემაზე ულ-ეველი – 25.10.1732 წელი.
3 1145 წლის 18 ჯემაზი ულ-ახირი – 6.12.1732 წელი.

№ 163

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ბედნიერ სავედრებელო, თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა,რომ წინათ აფხაზეთის მხარის მოსახლეობაში სამი გამგებელი იყო. ჯარისკაცები მათ მორჩილებაში ჰყავდათ. მათ მორჩილებაში იყო ოთხი ჯარისკაცი სოხუმის ციხეში არსებული წესის მიხედვით. უწინარესად როდესაც არზა იქნა წარდგენილი, ხსენებულებს თითოეულს ხუთ-ხუთი ყურუში სახარჯო ებოძათ. სამადლობელოს სახით პროვიანტი და ხორცის საბოძებლად გამგებლებს ეწყალობათ თავიანთ რეგიონებში, ტყვეებს კი – 1143 წლის შევალის დასაწყისიდან 1144 წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე[1]. აღრიცხულნი და არსებობისათვის საშუალება და წყალობა გამგებლებმა მთლიანად თავიანთ ჯარისკაცებს დააკისრეს. უზენაესობიდან არსებულის საფუძველზე, ბოძების საკითხზე ბრძანება და ფირმანი გაიცა.

თქვენი მონა-მორჩილი მირ არსლან ალი,სოხუმის მცველი ამჟამად.

შესაბამისი ადგილი:

პურის თანხისა და სახარჯოს შესახებ, რომელიც სასურველია სოხუმის ციხეში, აღნიშნული თანხა დაინიშნა 1142 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1143 წლის შევალის თვის მიწურულამდე[2]. ამასთანავე აღნიშნული თანხა სახელმწიფოს ხაზინას ებოძა. ბრძანების თანახმად სოხუმის ციხის მცველის მირ არსლანის არზის საფუძველზე,ველზე გაკეთებული მინაწერის,თელხისისა და მაღალი ფირმანის საფუძველზე. 3 ჯემაზი ულ-ეველი, წელი 1144[3].

თესქერე გაიცა 1144 წლის 7 ჯემაზი ულ-ეველი[4].

ჯარისკაცები – 4; ყურუში 334,ფარა 16,სახარჯოდ ჯარისკაცებს 4 თეეში 20 ყურუში, თითოეულს 5 ყურუში 240. პურის თანხა, ჯარისკაცი 4, დღეში პური 16 ჩიფთი, ახჩა 32, თითოეულს 2-2. დღეები 354, ახჩა 11328 თითოეულს 2-2 ყურუში 94, ფარა – 16. სოხუმის ციხეში მყოფი რაზმი ოთხი კაცია. აფხაზებში პურის თანხა და სახარჯო 1142 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისში 1143

1 1143 წლის შევალის დასაწყისიდან 1144 წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე – 9.4.1731 დან – 23.6.1732 წელი.

2 1142 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისიდან 1143 წლის შევალის მიწურულამდე – 18.5.1730დან – 7.5.1731 წელი.

3 ჯემაზი ულ-ეველი სამი 1144 წლისა – 3.11.1731 წელი.

4 1144 წლის 7 ჯემაზი ულ-ეველი – 7.11.1731 წელი.

წლის შევალის მიწურულამდე[1] 334 ყურუში და 16 ფარაა. აღნიშნული იაზიჯის მიერ გაცემული ხაზინის თესქერე დავთარში რეგისტრირებულია. ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა. 1145 წლის 13 მუჰარემი[2]. დაიანგარიშეთ!
დღეში ხორცი – 12 ოყა.
დღეები – 354. ოყა – 4248, თითოეული ოყა – 5 /ახჩაა/. ახჩა – 21240. თელხისი.

არსებული წესის თანახმად, სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიებისათვის 1142 წლის[3] ხორცის თანხისთვის გაცემული ხაზინის თესქერე რეგისტრირებულია. ფიადე მუკაბელეს /უწყების/ მიერ დოკუმენტის ველზე მინაწერის საფუძველზე ამჟამად ხსენებულ დაცვაში მყოფი 73 ჯარისკაცის 1143 წლის[4] ხორცის თანხა მხოლოდ 21240 ახჩა შეადგინა. ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო სულთანო.

1143 წლის 29 ჯემაზი ულ-ევველი[5].

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიებისათვის 1143 წლის პროდუქტების თანხის საბოძებლად არზუჰალი გაიცეს. ფიადე მუკაბელეს კალემის /უწყების/ მიერ დოკუმენტის ველზე მინაწერის თანახმად 73 ჯარისკაცის ჯებეჯიებისათვის საბოძებლად აღნიშნული წლის პროდუქტების /თანხის/ – 21240 ახჩას ბოძების გადაკვეთა, რადგანაც მთავარი მოანგარიშის მიერ იქნა დაანგარიშებული და დოკუმენტის ველზე მიწერილი, აღნიშნული თანხის შესახებ თესქერეს ბოძების საკითხზე ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, კეთილისმყოფელო სულთანო.

სწორია!

თელხისის თანახმად თესქერე გაიცეს, ბრძანება 1143 წლის 5 ჯემაზი ულ-ახირი[6]. თესქერე გაიცა 1143 წლის 6 ჯემაზი ულ-ახირს[7].

რეგისტრირებულია.

---

1 1142 წლის ზილ-ქაადეს დასაწყისიდან 1143 წლის შევალის მიწურულამდე – 18.5.1730დან – 7.5.1731 წელი.
2 1145 წლის 13 მუჰარემი – 6.7.1732 წლისა.
3 1142 წელი – 17.7.1729 – 16.7.1730 წელი
4 1143 წელი – 17.7.1730დან – 5.7.1731 წლისა.
5 1143 წლის 29 ჯემაზი ულ-ევველი – 10.12.1730 წელი.
6 1143 წლის 5 ჯემაზი ულ-ახირი – 16.12.1730 წელი.
7 1143 წლის 6 ჯემაზი ულ-ახირი – 17.12.1730 წელი.

თქვენი მონების მარუზა ისაა, რომ ანაკოფიის ციხესთან სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფმა 50-ე ჯამაათის რაზმმა ხსენებული ციხის დაცვისას გარკვეული სამსახური გასწია, გაიგზავნა და დაინიშნა, ბაირაღიდანაც ერთი ბაირაღი ჯარისკაცი დაინიშნა, იგი დაიანგარიშეს. ხსენებული ციხის დაცვაში მყოფი რაზმი ყაზარმისა და ბაირაღის კარისკენ ილტვოდა. აღნიშნული რაზმისთვის ამავე ციხეში ერთი ყაზარმისა და ბაირაღის კარიბჭის ასაშენებლად პატიოსანი ბრძანება გაიცა და აღნიშნული რაზმისთვის ფქვილი სოხუმის. საწყობიდან გაიცა. ისინი დადგენილების მიხედვით, დაცვის სამსახურს ასრულებდნენ. ამასთან დაკავშირებით მაღალი ფირმანის წყალობის საკითხზე ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

თქვენი მონა-მორჩილი ალ-ჰაჯ ჰალილი, ფოთის ციხის მცველი ამჟამად.

შესაბამისი ადგილი.

იანიჩართა დანაყოფიდან ველზე გაკეთდეს რეზოლუცია.

უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა ზოგიერთი ჯამაათის ჯარისკაცთა ყულებიდან 6 კაცი დაინიშნა. ანაკოფიის ციხის მაღალი ფირმანის მიხედვით, სოხუმის დასაცავად ებოძა სარგო 1145 წელს[1] 641, ჯარისკაცი 74.

არსებული წესის საფუძველზე, სოხუმის ციხიდან მაღალი ფირმანის თანახმად, ანაკოფიის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩრების რაზმებიდან, მეექვსე ბაირაღის რაზმი მხოლოდ 62 ჯარისკაცია. ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

ხსენებული ჯარისკაცებისკენ თანხის სინაკლებეა.

გაიცა სათანადო განკარგულება უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა მიმართ სოხუმის ციხის დასაცავად. ხსენებული ციხის მშენებლობის ემინის თანახმად. ყოველ დღე გაიცეს ბრძანება 1138[2] წლიდან 1139[3] წლამდე არზუჰალის თანახმად, ველზე გაკეთებული მინაწერის თანახმად, პატიოსანი ფირმანი გაიცა 1139 წლის 9 ზილ-კაადეს[4].

სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო

1 1145 წელი – 24.6.1732 – 13.6.1733 წელი.
2 1138 წელი – 9.9.1725 – 28.8.1726 წელი.
3 1139 წელი – 29.8.1726 – 18.8.1727 წელი.
4 1139 წლის 9 ზილ-კაადე – 28.6.1727 წელი.

კარის იანიჩრების 1138 და 1139 წლის დასაწყისში მშენებლობის ემინისთვის საბოძებლად პატიოსანი ბრძანების გასაცემად ჯარისკაცებს კილითლიე ანლარ პური და ფქვილი ებოძათ.

ხსენებულ ჯარისკაცებს უთუოდ სათანადო ფირმანი ებოძათ. შესაფერისი გადაწყვეტილება მიიღეს. უწინდელი ფირმანის თანახმად, ხსენებული ბერათი, მელაღუმეებს მშენებლობის ემინის ხელით ებოძათ. 1138 და 1139 წლებში დადგენილი პური სოხუმის მსგავსად მშენებლობის ემინის ხელით გაიცა. მთლიანად გაიგზავნა და დახმარების აღმოსაჩენად პატიოსანი ბრძანება გაიცა. ფირმანი სახეზეა. 1139 წლის 9 ზილ-კადე. სოხუმის ციხე ხსენებული ციხის მშენებლობის ემინს ებოძა. პატიოსანი ბრძანება გაცემულია, დავთარში რეგისტრირებულია. ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

1145 წლის 25 ზილ-კაადე[1].

ჩვეულებრივ მთავარი მოანგარიშის ხელით დაიანგარიშონ. უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა დანიშნულებანი საჭირო ხორბლის თაობაზე სოხუმისა და ანაკოფიის ციხეებში ეძებონ. სარგო 1145 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან იმავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე[2]. ჯარისკაცი 36, თვეში ხორბალი 38 ქილა, წელიწადში 4569 ქილა, ხსენებული ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩრების ხორბალი ამ 1145 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ზემოხსენებული წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე. ერთი წლის განმავლობაში, ხორბალი ჩვეულებრივად გაცემული ფირმანის საფუძველზე როდესაც დაიანგარიშეს, მხოლოდ 456 ქილა შეადგინა. ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.
დაიწერა 1145 წლის 27 ზილ-კაადეს[3].

სწორია!

თელხისის თანახმად პატიოსანი ბრძანება დაიწერა და გამოვიდა.

ბრძანება გაიცა 1145 წლის 5 ჯემაზი ულ ახირს[4]. ბრძანება.

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა 76 ჯარისკაცი გამოყოფილია და ანაკოფიის ციხის დასაცავად

---

1 1145 წლის 25 ზილ-კაადე – 9.5.1733 წელი.

2 1145 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან იმავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე – 24.6.1732 – 13.6.1733 წელი.

3 1145 წლის 27 ზილ-კაადე – 11.5.1733 წელი.

4 1145 წლის 5 ჯემაზი ულ ახირი - 23.11.1732 წელს

დაინიშნა. მათ ხსენებულ ციხეში გამოიზამთრეს. მათთან არ ყოფილა აღა კაფუ. მათ ვერ შეძლეს აღა კაფუს დამუშავება. მაღალი ბრძანება გაიცა ხსენებული ჯარისკაცებისთვის წლიური ხორბლის დანიშვნისა და სოხუმის ციხის საწყობებიდან მათი გაცემის თაობაზე. ამაზე ბრძანების გამოცემის საკითხზე ფოთის დაცვაში მყოფი ხალილ ფაშას ჯარისკაცთა არზა იქნა წარდგენილი. ხსენებულ ჯარისკაცებს წლიური ხორბალი დაენიშნათ. სოხუმის ციხის ბეღლიდან უნდა გაეცეს მათ. საამისოდ საჭიროა ციხეში ყოფნა, ყაზარმებში ყოფნა და აღა კაფუსუს გადაწყვეტილების მიღება მაღალი სახელმწიფოსაგან. დიდძალი ხარჯის გაღებით და ღვთის წყალობით არზა და ბრძანება გაიცა. პატიოსანი ბრძანება დაიწერა. ამაზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

№ 165

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, კეთილისმყოფელო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. . . ანაკოფიის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა ჯარისკაცების ამ 1146 წლის[1] ხორცის თანხის ბოძების საკითხზე ბრძანება /და/ ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედიერო, კეთილისმყოფელო სულთანო.

თქვენი მონა-მორჩილი.

შესაბამისი ადგილი:

ანაკოფიის ციხის მცველებად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა ზოგიერთი ჯამაათის 1146 წლის მასარის[2] სარგოს შესახებ.

ჯარისკაცები – 71.

არსებული წესის თანახმად ანაკოფიის ციხის მცველებად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა 71 ჯარისკაცის არსებობა ამჟამად დავთარში ჩაწერილი და რეგისტრირებულია. ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო და კეთილისმყოფელო სულთანო.

დაიანგარიშეთ!

ანაკოფიის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა პროდუქტების ხორცის თანხის შესახებ დადგენილია 1145 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ამავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე[3]. თესქერე გაიცა 1145 წლის 28 ჯემაზი ულ-ახირს[4].

ჯარისკაცები – 72.

დღეში: ხორცი – 14.

დღეები: 354.

ოყა: 4856. თითოეული ოყა 5 ახჩაა.

ახჩა 24280.

სარგო: 1146 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ამავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე[5].

---

1 1146 წელი – 14.4.1733 – 2.6.1734.

2 1146 წლის მასარი – 1734 წ. 7 იანვრიდან 4 აპრილამდე.

3 1145 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ამავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე – 1733 წ. 17 იანვრიდან – 7 დეკემბრამდე.

4 1145 წლის 28 ჯემაზი ულ-ახირი – 1732 წლის 20 ივლისი.

5 1146 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ამავე წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე – 1734 წ. 7 იანვრიდან 1735 წლის 24 იანვარი.

ჯარისკაცები — 71, დღეში: ხორცი — 14 ოყა. დღეები 354. ოყა — 4956. თითოეული ოყა 5 ახჩაა.

ახჩა — 24780.

ანაკოფიის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა ხორცის თანხაზე გაცემული ხაზინის თესქერე რეგისტრირებულია. იანიჩართა ქათიბის მიერ ველზე მინაწერის თანახმად. ამ 1146 წლის მუჰარემის დასაწყისიდან ხსენებული წლის ზილ-ჰიჯეს მიწურულამდე, ხორცის თანხამ, როდესაც დაიანგარიშეს მხოლოდ 24780 ახჩა შეადგინა. ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, კეთილისმყოფელო სულთანო.

1146 წლის 29 ჯემაზი ულ-ეველი[1].

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ანაკოფიის ციხის მცველებად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა 1146 წლის ხორცის თანხის საბოძებლად არზუჰალი გაიცეს. იანიჩართა ქათიბის მიერ ველზე მინაწერის თანახმად 71 ჯარისკაცის ხსენებული წლის ხორცის თანხამ 24780 ახჩა შეადგინა. რადგანაც იგი დაანგარიშებულ იქნა, აღნიშნული თანხის თესქერეს ბოძების საკითხზე ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო /და/ კეთილისმყოფელო სულთანო. სწორია. თელხისის თანახმად თესქერე გაიცეს. ბრძანება.

1146 წლის ჯემაზი ულ ახირის დასაწყისი[2].

თესქერე გაიცა 1146 წლის 3 ჯემაზი ულ ახირს[3].

რეგისტრირებულია.

1 1146 წლის 29 ჯემაზი ულ-ეველი — 1734 წლის 26 იენისი.

2 1146 წლის ჯემაზი ულ ახირის დასაწყისი — 1733 წლის 14 იენისი.

3 1146 წლის 3 ჯემაზი ულ ახირი — 1733 წლის 16 იენისი.

სწორია!

არსებულის საფუძველზე ებოძა, ბრძანება, 1146 წლის 5 რები ულ-ეველი[1], თქვენი ფეხთა მტვერი მონების არზა სამეუფეო კარს, სამყაროსა და პალატების ცენტრს, ზეციურ ხელისუფლებას ისაა, რომ სოხუმის ციხეში დღიური 40 ახჩა ულუფათი სულკულის აღა ჰუსეინი იმყოფებოდა, ქონების პროდუქტების ადგილი, სათანადოდ იყო დაკავებული. ჰუსეინმა აღებს ხსენებული ციხე ადიუტანტთაგან გაუნთავისუფლა, ამ არზის მიხედვით, აჰმედის ჯარისკაცებს, მერკაბაჰათლი მეჰმედი რადგანაც მასთან იყო, მათთვის ხელზე დიდებული ბერათის წყალობისა და ბოძების განკარგულების საკითხზე, ფეხთამტვერს დედაქალაქს არზა ეუწყა, აწი ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა.

თქვენი მონა-მორჩილი ჰალილი, დიზდარი სოხუმის ციხისა ამჟამად.

1 1146 წლის 5 რები ულ ეველი – 16.8.1733 წელი.

№ 167

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, კეთილისმყოფელო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. ანაკოფიის ციხის მცველებად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა ჯარისკაცების ამ 1146 წლის[1] ჩოხის თანხის ბოძების საკითხზე ბრძანება /და/ ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო /და/ კეთილისმყოფელო სულთანო.

თქვენი მონა-მორჩილი.

შესაბამისი ადგილი:

ანაკოფიის ციხეში მცველებად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა გამოსაზამთრებელი ზოგიერთი ნივთის ბოძების შესახებ. 1145 წლის ერბაინის დასაწყისიდან 1146 წლის ერბაინამდე[2].

ბარანი – 70.

არსებული წესის თანახმად ანაკოფიის ციხეში მცველებად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩრები 70 ჯარისკაცია. 1145 წლის ერბაინიდან 1146 წ. ერბაინამდე მხოლოდ 70 ბარანის ჩოხაა კანონიერი. ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო და კეთილისმყოფელო სულთანო.

დაიანგარიშეთ!

არზუჰალის თანახმად სარგო 1145 წლის ერბაინის დასაწყისიდან 1146 წლის ერბაინის დასაწყისამდე:
ჯარისკაცები: 70. ბარანის ჩოხა: 70 თოფი. ახჩა – 16800.
ანაკოფიის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა გამოსაზამთრებელი თანხის გადაკვეთის შესახებ 1144 წლის ერბაინის დასაწყისიდან[3] 1145 ერბაინის დასაწყისამდე.

თესქერე გაიცა 1145 წლის 28 ჯემაზი ულ ახირს[4].

ჯარისკაცები – 71. ბარანის ჩოხა: 71 თოფი. თითოეული თოფი 240 ახჩაა. ახჩა 17040.

ანაკოფიის ციხის მცველებად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა ჩოხის თანხისთვის გაცემული ხაზინის თესქერე რეგისტრირებულია.

1 1146 წელი – 14.6.1733. – 2.6.1734.

2 1145 წლის ერბაინის დასაწყისიდან 1146 წლის ერბაინამდე – 18.12.1732 – 8.12.1733.

3 1144 წლის ერბაინის დასაწყისი – 1.12.1737.

4 1145 წლის 28 ჯემაზი ულ ახირი – 16.XII.1732.

იანიჩართა ქათიბის ველზე მინაწერის მიხედვით, 1145 წლის ერბაინიდან 1146 წლის ერბაინის მიწურულამდე გამოსაზამთრებელი ჩოხის თანხა, როდესაც დაიანგარიშეს მხოლოდ 16.800 ახჩა შეადგინა, ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, კეთილისმყოფელო სულთანო 1146 წლის 29 ჯემაზი ულ-ეველი[1].

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ანაკოფიის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა გამოსაზამთრებელი ჩოხის თანხის საბოძებლად არზუჰალი გასცენ. იანიჩართა ქათიბის ველზე მინაწერის თანახმად, 70 ჯარისკაცი იანიჩარისთვის 1145 წლის ერბაინიდან 1146 წლის ერბაინის მიწურულამდე, დადგენილი გამოსაზამთრებელი ჩოხის თანხამ, რადგან 16800 ახჩა შეადგინა, აღნიშნული თანხის თესქერეს ბოძების საკითხზე ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, კეთილისმყოფელო სულთანო.

სწორია! თელხისის თანახმად თესქერე გაიცეს. ბრძანება.

1146 წლის ჯემაზი ულ ახირის დასაწყისი[2].

თესქერე გაიცა 1146 წლის 3 ჯემაზი ულ ახირს[3]. რეგისტრირებულია.

მეორე გვერდზე: 70
24
140
- -
16800

1 1146 წლის 29 ჯემაზი ულ ეველი – 8.11.1732.

2 1146 წლის ჯემაზი ულ ახირის დასაწყისი – 9.11.1733.

3 1146 წლის 3 ჯემაზი ულ-ახირი – 11.11.1733.

პატივცემულმა დავთარდარ ეფენდიმ განიხილოს, განკარგულება გაიცესო.

თელხისის თანახმად ებოძოს, ბრძანება.

1146 წლის 29 მუჰარემი[1], ბრძანება.

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ტრაპიზონის საბაჟოდან ხორცის მომარაგების თაობაზე ხსენებული ციხის ჯამი შერიფი ეაიზი აჰმედ ეფენდი რეგისტრირებულია, თუმცა ადგილობრივი პირი იყო. რადგანაც საჭირო სამსახური თავისუფალი დარჩა, იგი შუამდგომლობით ჰასანს ებოძა. ახლო მყოფებმა და ყადიებმა არზა წარადგინეს, რადგანაც რაღაც ამბავი მოხდა. ამასთან დაკავშირებით ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ დღეში 30 ახჩად. შეიხი და აჰმედ ეფენდი შეეკრნენ ერთმანეთს, რადგანაც დიდი ინტერესი გამოამჟღავნეს წასელისადმი. საშეიხო რადგანაც ცარიელი და თავისუფალი იყო, ამ ულემას ხადიმებსა და მსახურებს შორის მყოფ შეიხს მიტოვებული ადგილი ერგო და ხელზე დიდებული, პატიოსანი ბერათის წყალობისა და ბოძების განკარგულების საკითხზე კვლავ უწინდელი ვითარებაა, სატახტო ქალაქს არზა წარედგინა.

აწი ბრძანება და ფირმანი უმაღლესი მბრძანებლისაა, მლოცველი სახელმწიფოსათვის, ციხისათვის, მაღალი ყადი სოხუმის ციხეში.

1 1146 წლის 29 მუჰარემი — 12.7.1733 წელი.

თქვენი მონა-მორჩილი მოგახსენებთ, რომ ფოთის ციხეში მშენებარე 12 იშკამფუიეს ადგილი წელიწადნახევრის განმავლობაში სახეზე იყო. დანახარჯი ჯარისკაცთა შემწეობით დადგინდა. დავთრის თანახმად მისი ბოძების საკითხზე ბრძანება და ფირმანი ჩვენი ბატონისაა.

29 ზილ-კაადეს 1145 წლისა[1].

თქვენი მონა-მორჩილი ილ ჰაჯ ჰალილი, ფოთის მცველი ამჟამად.

შესაბამისი ადგილი:

წარდგენილი არზის მიხედვით, 12 იშკამფუიეს დანახარჯის საკითხზე პატივის მიგების მიუხედავად, მათი განწყობილება ცნობილი არაა. ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა.

1146 წლის 12 ზილ-კაადე[2].

დაიანგარიშეთ. გაეცით.

თანხა გაღებულ იქნეს და გაიწეროს ლურსმანზე, გადასახადი ნივთებზე, ეშკამფუიეს სარემონტო საქმეებზე, ფოთის მცველის ჰალილ ფაშას შემწეობით თანხის გაღებით და მონაწილეობით სააღრიცხვო დავთრის თანახმად.

აჰმედ ეფენდი – ფოთის ყადი ბათუმის მახლობლად.

ოყა – კისტი 1610 ახჩა 19320.

კატრანი ოყა 230 ახჩა 2760.

ლურსმანი ოყა 230 ახჩა 10350.

გადასახადი იჯარით ახჩა 24840.

ჯამი ახჩა 57270.

ნახევარი ყურუში 577.

ბეჭედი

ბეჭედი დასმულია, ფირმანი ჩემი სულთნისაა.

რადგანაც ფირმანი გამოვიდა აღრიცხვა ჩატარებული იქნა. მან შეადგინა 477 ყურუში და ერთი რაბია /მეოთხედი/ ჩემი მოწყალე, ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა. 1146 წლის 23 ზილ-კაადე[3].

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ფოთის ციხეში მშენებარე 12 ცალი ეშკამფუიების /გემების/ წელიწადნახევრის განმავლობაში აღებული საბრძოლო იარაღი, პროდუქტები ფო-

1 1145 წლის 29 ზილ-კაადე – 13.5.1733 წელი.

2 12 ზილ-კაადე 1146 წელი – 16.4.1734 წელი.

3 1146 წლის 23 ზილ-კაადე – 28.4.1734 წელი.

თის მცველის უწინდელი ილ-ჰაჯ ჰალილ ფაშას ჯარისკაცების შემწეობით შესყიდულია, მათ მოსახლეობაზე, გარკვეული ხისაგან დამზადებული ნივთი, ლურსმანი, სხვადასხვა სამუშაოთა ბოძებისა და წყალობის სათხოვნელად არზა გაიცა. ხარჯის დათარიც გაიგზავნა. სახალხო ყადის დავთრის მიხედვით, როდესაც დაიანგარიშეს, საერთო ჯამმა შეადგინა 477 ყურუში. ეს ცნობა როდესაც სამეუფეო კარისთვის ცნობილი გახდა, მის საფუძველზე ჩაიწერა ხსენებულ რეგიონში. ხსენებული თანხისთვის თესქერეს ბოძების საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

სწორია!

თელხისის თანახმად თესქერეს ბოძების განკარგულება გაიცა.

1146 წლის 27 ზილ-კაადე[1]. თესქერე გაიცა 1146 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისში[2].

1 1146 წლის 27 ზილ-კაადე – 3.5.1734 წელი.

2 1146 წლის ზილ-კაადეს დასაწყისი – 5.4.1734 წელი.

№ 170

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. ამჟამად ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი, უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების ყოფნის წყალობისა და ბოძების საკითხზე ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის ზოგიერთი თოფჩის სარგო:

ჯარისკაცი 38. დღეები: 451, მათზე დადგენილია ჯამი – 39913.

ზემოხსენებულთა 1152 წლის მასარის[1] სარგოდ იჯმალს ითხოვენ. ბრძანება და ფირმანი ბედნიერი სულთნისაა.

დავთარი მუკაბელეს /უწყების/ თანახმად.

1154 წლის 8 მუჰარემი[2].

თელხისი.

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების 1152 წლის სარგოთა საბოძებლად არზუჰალი არსებობს. ფიადე კალემის /ველზე არსებული მინაწერის/ თანახმად ხსენებულ ციხეში დასაცავად მყოფი 38 ჯარისკაცი თოფჩიების ხსენებულ წელს ოთხი კვარტლის სარგოსთვის ერთი იუქი 59652 ახჩა იჯმალის ბოძების საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

სწორია.

თელხისის თანახმად იჯმალის ბოძების განკარგულება გაიცა.

1154 წლის 11 მუჰარემი[3].

იჯმალი ხელზე ებოძა ხსენებული ჯამაათის ჩაუშს.

1154 წლის 11 მუჰარემი.

1 1152 წლის მასარი-1740 წლის- ოქტომბერი, ნოემბერი, დეკემბერი

2 1154 წლის 8 მუჰარემი – 26.3.1741.

3 1154 წლის 11 მუჰარემი – 29.3.1741

№ 171

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, კეთილისმყოფელო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა, ამჟამად სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების სარგოთა წყალობისა და ბოძების საკითხზე ბრძანება და ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო და მოწყალეო სულთანო,

შესაბამისი ადგილი:

სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის ზოგიერთი თოფჩის სარგოს შესახებ:

ჯარისკაცი – 50, დღე – 446 დადგენილია ახჩა – 39471. ზემოხსენებულმა 1152 წლის მასარის[1] სარგოზე იჯმალი მოითხოვეს, ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნისაა, 1154 წლის 8 მუჰარემი[2].

დავთარი მუკაბელეს /უწყების/ თანახმად.

თელხისი.

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების 1152 წლის[3] სარგოთა ბოძების შესახებ არზუჰალი გაიცეს, ფიადე კალემის /უწყები/ თანახმად ველზე მინაწერის თანახმად, ხსენებული ციხის დასაცავად სახეზე არსებული 50 ჯარისკაცი თოფჩიების აღნიშნული წლის ოთხი კვარტლის სარგოთათვის 157,884 ახჩას შემცველი იჯმალის ბოძების საკითხზე ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, მოწყალე სულთანო, სწორია!

თელხისის თანახმად იჯმალი გაიცეს, ბრძანება, 11 მუჰარემი, 1154 წელი[4]. იჯმალი ხელზე ებოძა ზემოხსენებული ჯამაათის ჩაუშს, 1154 წლის 11 მუჰარემი.

446
85
2230
3568
3568
39471
4
4
1577884

1 1152 წლის მასარი – 1739 წლის აპრილი, მაისი, ივნისი

2 1154 წლის 8 მუჰარემი – 26.3.1741 წელი.

3 1152 წელი – 10.4.1739. – 28.3. 1740 წელი

4 1154 წლის 11 მუჰარემი – 29.3.1741 წელი.

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო და მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა, 1156 წლიდან[1] ფოთის ციხის დასაცავად დანიშნული უმაღლეს სამეუფეო კარის ჯებეჯიები კანონიერად იმყოფებიან. ოთხ-ოთხი კვარტლის სარგოთა ბოძების განკარგულების საკითხზე ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა.

თქვენი მონა-მორჩილი.

შესაბამისი ადგილი:

ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი, უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიების ზოგიერთი სარგო.

ჯარისკაცი – 21.

დღიური – 304.

მათზე დადგენილი თანხა: 26904.

1156 წლის მასარის[2] ზემოხსენებულთა სარგოდან იჯმალს ითხოვენ, ბრძანება და ფირმანი ჩემს ბედნიერ სულთანზეა. დავთარი მუკაბელეს /უწყების/ საფუძველზე 1154 წლის 29 ჯემაზი ულ-ეველი[3], თელხისი.

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი, უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიების 1156 წლის სარგოთა საბოძებლად არზუჰალი გაიცეს, ფიადე მუკაბელეს უწყებისა და ველზე გაკეთებული მინაწერის საფუძველზე 21 ჯარისკაცის ზემოხსენებული წლის ოთხი კვარტლის სარგოთათვის 107616 ახჩა იჯმალის ბოძების საკითხზე, ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა, იჯმალი ხელზე ებოძა ზემოხსენებული ჩაუშების ჯამაათს.

1157 წლის ჯემაზი ულ ახირის დასაწყისი[4]

304
85
1520
2432
2432
26904
4
107616

---

1 1156 წელი – 25.2.1743 – 14.2.1744 წელი.

2 1156 წლის მასარი – 1743 წლის თებერვალი, მარტი, აპრილი.

3 1157 წლის 29 ჯემაზი ულ ეველი – 10.7.1744 წელი.

4 1157 წლის ჯემაზი ულ ახირის დასაწყისი – 12.7.1744 წელი.

№ 173

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო და მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა, ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების აქ ყოფნა კანონიერია. 1156 წლის[1] სარგოს წყალობისა და ბოძების განკარგულების საკითხზე ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა.

თქვენი მონა-მორჩილი თოფჩი.

შესაბამისი ადგილი:

ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი, უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების ზოგიერთი სარგო: ჯარისკაცი – 23. დღეები – 272. დადგენილია მათთვის ახჩა – 24426. ზემოხსენებულთა 1156 წლის მასარის[2] სარგოდან იჯმალი მოითხოვეს.

ბრძანება და ფირმანი ჩემს ბედნიერ სულთანზეა.

დაეთარი მუკაბელეს /უწყების/ საფუძველზე 1157 წლის 29 ჯემაზი ულ ეველი[3]. თელხისი: იჯმალი ხელზე ებოძა ზემოხსენებული ჯამაათის ჩაუშს. 1157 წლის 2 ჯემაზი ულ ახირი[4].

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი, უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების 1156 წლის სარგოთა საბოძებლად არზუჰალი გაიცეს: ფიადე კალემის მიერ ველზე გაკეთებული მინაწერის საფუძველზე 23 ჯარისკაცი ოთხი კვარტლის ზემოხსენებული წლის სარგოა. 97704 ახჩაა. იჯმალის ბოძების საკითხზე ფირმანი ჩემს ბედნიერ და მოწყალე სულთანზეა.

სწორია. თელხისის თანახმად იჯმალი გაიცეს. ბრძანება. 1157 წლის 2 ჯემაზი ულ ახირი

276
85
1380
2208
24426
4
97744

1 1156 წელი – 25.2.1743 – 14.2.1744 წელი.
2 1156 წლის მასარი – 1743 წლის 2.3.4. თვეები.
3 1157 წლის 29 ჯემაზი ულ-ეველი – 20.7.1744 წელი.
4 1157 წლის 2 ჯემაზი ულ-ახირი – 13.7.1744 წელი.

№ 174

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო და მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა, სოხუმის ციხის დასაცავად დანიშნული უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიების 1156 წლის[1] კანონიერი გადასახადის ოთხ-ოთხი კვარტლის სარგოთა ბოძების საკითხზე ბრძანება და ფირმანი ჩემი მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

თქვენი მონა-მორჩილი ხსენებული: შესაბამისი ადგილი: ზოგიერთი ჯებეჯიების უმაღლესი სამეუფეო კარის, სოხუმის ციხის დასაცავად არსებული სარგო. ჯარისკაცი – 14, დღე 223, მათთვის დადგენილია – 19735

ზემოხსენებულთა 1156 წლის მასარის[2] სარგოდან იჯმალი მოითხოვეს. ბრძანება /დ/ ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნისაა. 29 ჯემაზი ულ-ეველი, წელი 1157[3] თელხისი.

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიების 1156 წლის სარგოთა საბოძებლად არზუჰალი გაიცეს. ფიადე კალემისა და ველზე გაკეთებული მინაწერის საფუძველზე 14 ჯარისკაცის ოთხი კვარტლის აღნიშნული წლის სარგოთა საბოძებლად 78940 ახჩას იჯმალის, მოთხოვნის საფუძველზე, ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნის უდიდებულესობაზეა.

სწორია! თელხისის თანახმად იჯმალი გაიცა. ბრძანება. 1157 წლის ჯემაზი ულ-ახირის დასაწყისი[4]. იჯმალი ხელზე ებოძა ზემოხსენებული ჯამაათის ჩაუშს. 1157 წლის ჯემაზი ულ-ახირის დასაწყისი.

223
85
1115
1784
1784
19735
4
- - - - -
7894

1 1156 წელი - 25.2.1743 - 15.2.1744 წელი

2 1156 წლის მასარი - 1753 წლის საფარი, რები ულ ეველი - რები ულ ახირი

3 1157 წლის 29 ჯემაზი ულ ეველი - 10.7. 1743 წელს

4 1157 წლის ჯემაზი ულ ახირი - 1744 წლის 12.7 - 10.8. 1744 წლის

№ 175

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. ამჟამად სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიებისთვის კანონიერად განკუთვნილი 1156 წლის[1] სარგოთა წყალობისა და ბოძების განკარგულების საკითხზე ბრძანება და ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა.

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო.

თქვენი მონა-მორჩილი თოფჩი.

შესაბამისი ადგილი:

სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების ზოგიერთი ჯამაათის სარგოს შესახებ. ჯარისკაცები — 23. დღე — 238. დადგენილი — 20.178 ახჩა.

ზემოხსენებულმა 1156 წლის მასარის[2] სარგოს იჯმალი მოითხოვა. ბრძანება და ფირმანი ჩემს ბედნიერ სულთანზეა. 1157 წლის 29 ჯემაზი ულ-ეველი[3] დავთარი მუკაბელეს /უწყების/ თანახმად!

თელხისი.

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების 1156 წლის სარგოთა საბოძებლად არზუჰალი არსებობს. ფიადე კალემის /უწყების/ ველზე მინაწერის საფუძველზე ხსენებული წლის ოთხი კვარტლის სარგომ 80.172 ახჩა შეადგინა. ამაზე იჯმალის ბოძების საკითხზე ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო. იჯმალი ხელზე ებოძა ხსენებული ჯამაათის ჩაუშს. 1157 წლის 2 ჯემაზი ულ-ახირი[4]. სწორია! თელხისის თანახმად იჯმალი გაიცეს. ბრძანება, 1157 წლის 2 ჯემაზი ულ-ახირი. 228

85

1140

1824

20178 80.712 4

---

1 1156 წელი — 25. 2. 1743 — 14. 2. 1744 წელი

2 1156 წლის მასარი — 1743 წლის III, III, IV თვეები

3 157 წლის 29 ჯემაზი ულ-ეველი — 10. 7. 1744 წელი.

4 1157 წლის 2 ჯემაზი ულ-ახირი — 13. 7. 1744 წელი.

№ 176

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო მოწყალეო ბატონო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიები დამოუკიდებლები არიან. 1161 წელს[1] ოთხი კვარტლის სარგოთა ბოძებისა და წყალობის საკითხზე ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე ბატონი სულთნის უდიდებულესობაზეა.
შესაბამისი ადგილი.

ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის ზოგიერთი თოფჩის სარგო: ჯარისკაცი – 57, დღეები – 504, მათზე გადაკვეთილი ახჩა – 44604.

აღნიშნული 1161 წლის მასარის[2] სარგოდან იჯმალი მოითხოვეს. აწი ფირმანი ჩემს ბედნიერ სულთანზეა.
დავთარი მუკაბელეს (უწყების) მიხედვით. დაიწერა 7 ჯემაზი ულ-ახირს[3], წელი 1161. თელხისი: იჯმალი ხელზე ებოძა ზემოხსენებული ჯამაათის ჩაუშს. 10 ჯემაზი ულ-ეველი, 1161 წელი[4].

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების 60 წლის სარგოთათვის არზუჰალი არსებობს. ფიადე მუკაბელეს /უწყების მიერ/ გაკეთებული მინაწერის საფუძველზე 57 ჯარისკაცის ზემოხსენებულ წელს არსებული ოთხი კვარტლის სარგოთათვის ერთი იუქი და 78416 ახჩაა. იჯმალის ბოძების საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.
სწორია!
თელხისის საფუძველზე იჯმალი გაიცა. ბრძანება. 10 ჯემაზი ულ-ეველი, წელი 1161.

252	504
4032	85
4030	-------
44604	

178416	

1 1161 წელი – 2. 1. 1748 – 21. 12. 1748 წელი.
2 1161 წლის მასარი – 1748 წლის იანვარი, თებერვალი, მარტი
3 1161 წლის 7 ჯემაზი ულ-ახირი – 4. 6. 1748 წელი.
4 1161 წლის 10 ჯემაზი ულ-ეველი – 8. 5. 1748 წელი.

№ 177

ის /ალაჰი/ შეეწიოს !

ჩემო ბედნიერო, კეთილისმყოფელო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა ჯარისკაცებზე 1159 წლისათვის[1] კანონიერად არსებული ოთხი კვარტლის სარგოთა წყალობისა /და/ ბოძების განკარგულების საკითხზე ბრძანება /და/ ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, კეთილისმყოფელო ბატონო სულთანო.

თქვენი მონა-მორჩილი.

შესაბამისი ადგილი:

სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა ზოგიერთი ჯამაათის სარგო 1159 წლის მასარს[2].

არსებული წესის თანახმად, სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა 1159 წლის მასარის სარგო კანონიერია. ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო /და/ მოწყალეო სულთანო.

თელხისი

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი სამეუფეო კარის იანიჩართა 1159 წლის სარგოთა ბოძების შესახებ არზუჰალი გაიცეს. იანიჩართა ქათიბის ველზე მინაწერის თანახმად, ოთხი კვარტლის აღნიშნული წლის სარგოთა . . . იჯმალის ბოძების საკითხზე ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო.

სწორია!

თელხისის თანახმად იჯმალი გაიცეს. ბრძანება.

---

1 1159 წელი — 24. 1. 1746 — 12. 1. 1747.

2 1159 წლის მასარი — 1746 წლის იანვარ, თებერვალ, მარტი.

№ 178

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

სწორია!

თელხისის თანახმად იჯმალი გაიცა, ბრძანება, 7 ჯემაზი ულ-ეველი, წელი 1161[1], თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიების 60 წლის[2] სარგოსთვის არზუჰალი არსებობს, ფიადე მუკაბელეს /უწყების/ ველზე გაკეთებული მინაწერის თანახმად, 101 ჯარისკაცის ხსენებულ წელს ოთხი კვარტლის სარგოსთვის,

შესაბამისი ადგილი:

ზოგიერთი ჯებეჯიების სარგო, უმაღლესი სამეუფეო კარის სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფთა:

ჯარისკაცი: 101

დღეები 857

დაწესებულია მათთვის – 75844

ზემოხსენებულთა 1161 წლის მასარის[3] სარგოდან იჯმალი მოითხოვეს, ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი სულთნისაა.

დავთარი მუკაბელეს /უწყების/ საფუძველზე დაიწერა 1161 წლის 6 ჯემაზი ულ-ეველს[4].

1 1161 წლის 7 ჯემაზი ულ-ეველი – 3. 5. 1748 წელი.
2 1160 წელი – 1747 წელი მთლიანად.
3 1161 წლის მასარი: 1748 წლის I, II, III თვეები.
4 1161 წლის 6 ჯემაზი ულ-ეველი – 2. 5. 1748 წელი.

ის /ალაჰი/ შეეწიოს.

ჩემო ბედნიერო და მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. ფოთის ციხის დასაცავად დანიშნული უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიების 1161 წლიდან[1] კანონიერად არსებული 4-4 კვარტლის სარგოთა ბოძებისა და წყალობის გაცემის საკითხზე ბრძანება და ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო სულთანო.

თქვენი ზემოხსენებული მონა-მორჩილი. შესაბამისი ადგილი. უმაღლესი სამეუფეო კარის ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი ზოგიერთი ჯებეჯის სარგო. ჯარისკაცი – 76. დღე – 641. დაწესებულია – 56728 ახჩა.

ზემოხსენებულთა 1161 წლის მასარის[2] სარგოდან იჯმალი მოითხოვეს, ბრძანება და ფირმანი ჩემს ბედნიერ სულთანზეა. დავთარი მუკაბელეს (უწყების) საფუძველზე, 1162 წლის ჯემაზი ულ-ახირის 22[3]. თელხისი:

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი, უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიების 1161 წლის სარგოთა შესახებ არზუჰალი გაიცეს. ფიადე კალემის (უწყების)ველზე გაკეთებული მინაწერის საფუძველზე, 76 ჯარისკაცის, ზემოხსენებული წლის ოთხი კვარტლის სარგოთა შესახებ ორი იუქი /და/ 26912 ახჩაა. იჯმალის ბოძების საკითხზე ფირმანი ჩემს ბედნიერ და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

სწორია!

თელხისის თანახმად იჯმალი გაიცა, ბრძანება.

იჯმალი ხელზე ებოძა ზემოხსენებული ჯამაათის ჩაუშს 1162 წლის 28 ჯემაზი ულ-ახირს[4].

641
85
3205
5128
56728
4
226912

1 1161 წელი – 1748 1-12 თვეები

2 1161 წლის მასარი – 1748 წლის იანვარ, თებერვალ, მარტი.

3 1162 წლის 22 ჯემაზი ულ-ახირი – 9. 6. 1749 წელი.

4 1162 წლის 28 ჯემაზი ულ-ახირი – 15. 6. 1749 წელი.

№ 180

ის /ალაჰი/ შეეწიოს!

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. სოხუმის ციხის დასაცავად დანიშნული უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიების ჯარისკაცები 1161 წლიდან[1] კანონიერად ითვლებიან. ოთხ-ოთხი კვარტლის იჯმალის ბოძებისა და წყალობის გაცემის საკითხზე ბრძანება და ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო სულთანო. ხსენებული თქვენი მონა-მორჩილი.

შესაბამისი ადგილი:

სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის ზოგიერთი ჯებეჯის სარგოს შესახებ. ჯარისკაცი — 80. დღე — 700. დაწესებულია — 61950 ახჩა. ზემოხსენებულმა 1161 წლის მასარის[2] სარგოს იჯმალი მოითხოვეს. ბრძანება /და/ ფირმანი ჩემს ბედნიერ სულთანზეა.

1162 წლის 22 ჯემაზი ულ-ახირი[3]. დავთარი მუკაბელეს / უწყების/ თანახმად.ბოლუქი — 105. თელხისი.

თქვენი მონა-მორჩილის წინადადება ისაა, რომ სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის ჯებეჯიების 1161 წლის სარგოთა შესახებ არზუჰალი გაიცეს. ფიადე კალემის /უწყების/ ველზე მინაწერის თანახმად, 80 ჯარისკაცის აღნიშნული წლის ოთხი კვარტლის სარგოს სახით 2 იუქი /და/ 477800 ახჩაა. ამაზე იჯმალის ბრძანების საკითხზე ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო /და/ კეთილისმყოფელო სულთანო.

სწორია!

თელხისის თანახმად იჯმალი გაიცეს. ბრძანება. 1162 წლის 28 ჯემაზი ულ-ახირი[4]. იჯმალი ხელზე ებოძა ხსენებული ჯამაათის ჩაუშს. 1162 წლის ჯემაზი ულ-ახირი[5]. მეორე გვერდზე:

700
85

3500
5600
5600

61950
4

247800

1 1161 წელი — 2. 1. 1748 წელი — 21. 12. 1748 წლისა.

2 1161 წლის მასარი — 1748 წლის იანვარი, თებერვალ, მარტი.

3 1162 წლის 22 ჯემაზი ულ-ახირი — 9 ივნისი 1749 წელი.

4 1162 წლის 28 ჯემაზი ულ-ახირი — 15 ივნისი 1749 წელი.

5 1162 წლის ჯემაზი ულ –ახირი – : 1748 წლის 19.5-16.6

№ 181

ის /ალაჰი/ შეეწიოს

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა, ფოთის ციხის დასაცავად დანიშნული უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების ჯარისკაცები 1176 წლისთვის[1] კანონიერად ითვლებიან. ოთხი კვარტლის სარგოთა ბოძებისა და წყალობის ბოძების განკარგულების შესახებ ბრძანება და ფირმანი ჩემს ბედნიერ და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

თქვენი მონა-მორჩილი თოფჩი. შესაბამისი ადგილი: ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების ზოგიერთი სარგოს შესახებ. ჯარისკაცი – 21. დღიური – 180. მათზე დაწესებულია ახჩა – 15930.

1176 წლის მასარის[2] ზემოხსენებულთა სარგოს იჯმალი მოითხოვეს. ბრძანება და ფირმანი ჩემს ბედნიერ სულთანზეა. 1177 წლის 18 საფარი[3]. დავთარი მუკაბელეს (უწყების) საფუძველზე. თელხისი.

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების 1176 წლის სარგოთა საბოძებლად არზუჰალი გაიცეს. ფიადე მუკაბელეს /უწყების მიერ/ ველზე გაკეთებული მინაწერის საფუძველზე 21 ჯარისკაცის ზემოხსენებულ წელს ოთხი კვარტლის სარგოს 73740 ახჩას ბოძების საკითხზე ფირმანი ჩემს ბედნიერ და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

სწორია !

თელხისის საფუძველზე იჯმალი გაიცა. 1177 წლის 20 საფარი.[4] იჯმალი ხელზე ებოძა ზემოხსენებული ჯამაათის ჩაუშს. 1177 წლის 20 საფარი.

180
85
900
1140
1140
15930
4

63720

1 1176 წელი – 23. 7. 1762 – 11. 7. 1763 წელი

2 1176 წლის მასარი – 1762 წლის 7. 8. 9. თვეები.

3 1177წლის 18 საფარი – 28. 8. 1763 წელი.

4 1177 წლის 20 საფარი – 30. 8. 1763 წელი.

№ 182

ის /ალაჰი/ შეეწიოს !

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა, სოხუმის ციხის დასაცავად დანიშნული უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების ჯარისკაცებისთვის 1176 წელს[1] კანონიერად არსებული ოთხი კვარტლის სარგოთა ბოძებისა და წყალობის განკარგულების საკითხზე ბრძანება და ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო და მოწყალეო სულთანო.

თქვენი მონა-მორჩილი თოფჩი. შესაბამისი ადგილი: სოხუმის ციხის მცველად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის ზოგიერთი თოფჩის სარგო: ჯარისკაცი – 24, დღე: 354, დაწესებულია ახჩა: 31329.

ზემოხსენებულებმა 1176 წლის მასარის[2] სარგოს იჯმალი მოითხოვეს. ბრძანება და ფირმანი ჩემს ბედნიერ სულთანზეა.

დავთარი მუკაბელეს /უწყების/ თანახმად, 1177 წლის 18 საფარი[3]. თელხისი:

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა, რომ სოხუმის ციხის დასაცავად მყოფი უმაღლესი სამეუფეო კარის თოფჩიების 1176 წლის სარგოთა ბოძების შესახებ არზუჰალი გაიცეს, ფიადე მუკაბელეს /უწყების/ ველზე მინაწერის თანახმად, 24 ჯარისკაცის აღნიშნული ოთხი კვარტლის სარგოს 125,316 ახჩას იჯმალის ბოძების საკითხზე ფირმანი თქვენს უდიდებულესობაზეა ჩემო ბედნიერო და კეთილისმყოფელო სულთანო.

სწორია!

თელხისის საფუძველზე იჯმალი გაიცეს, ბრძანება, 1177 წლის 20 საფარი[4]. იჯმალი ხელზე ებოძა ზემოხსენებული ჯამაათის ჩაუშს. 1177 წლის 20 საფარი.

354
85
1770
2832
2832
31329
4
125313

1 1176 წელი – 23. 7. 1762 – 11. 7. 1763 წელი

2 1176 წლის მასარი – 1762 წლის იელის, აგვისტო, სექტემბერი

3 1177წლის 18 საფარი – 28. 8. 1763 წელი.

4 1177 წლის 20 საფარი – 30. 8. 1763 წელი.

№ 183

ჩემო ბედნიერო, მოწყალეო სულთანო, ჯანმრთელად იყოს თქვენი უდიდებულესობა. ფოთის ციხის ჯებეჯიებისთვის ამჯერად გაგზავნილი დიდებული ფირმანი გამოვიდა. მაღალი ღვთის წყალობით, ტრაპიზონის ციხიდან ფოთის ციხეში გასაგზავნი ურიცხვი ტვირთიდან მხოლოდ ტრაპიზონის საბაჟო იყო მოქმედი. ჯარისკაცები ამოქმედდნენ. მაღალი ბრძანება გამოვიდა. ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი, მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

თქვენი მონა-მორჩილი: ზემოხსენებული.

დიდად პატივცემულო დავთარდარ ეფენდი, ბრძანება გაიცა, გადაწყვეტილება მიიღეთო. ნათქვამია, ბრძანება გაიცა.
1185 წლის 27 შევალი[1].

1 1185 წლის 27 შევალი – 3. 2. 1772 წელი.

თქვენი უმწეო მლოცველის მარუზა სამეუფეო კარისადმი ისაა, რომ ამჟამად შავი ზღვის სანაპიროზე მდებარე ფოთის ციხის დასაცავად დანიშნული იამაკები ჰუსეინ აკ ბაშის მსახურებია. იმთავითვე სამსახურის დაცვაში იმყოფებოდნენ. იანიჩართა ოჯახში უძველესი პენსიონერები და ჩინოვნიკები იყვნენ, მთლიანად გამორჩეულნი, განდიდებულნი და წარმატებულნი იყვნენ. კვლავ კარის მცველებად იყენებდნენ და მაღალი პიროვნებები ველარ ხდებოდნენ. ვერაგობასა და ძველ ვითარებას კვლავ ინარჩუნებდნენ. ფადიშაჰისთვის თხოვნის ბოძების და პატივისცემის წყალობის არასწორ გზას დამდგარი მსახურები იყვნენ. მაღალი წყალობა ღვთისაგან ებოძათ და დალოცვილ იქნენ. ხსენებულმა ჰუსეინ ეველი ბაშიმ თავის მსახურებზე უკანასკნელი მოწყალება გაიღო. ხსენებულმა იამაკ ეველი ბაშილიქიმ ფადიშაჰის წყალობით თავისი სამსახურით ოჯახში ჩირაღი და სიხალისე შეიტანა. მრავალფეროვნება მოჰგვარა. ხელზე ძველი კანონი ხანდაკის ოჯახისა უბოძა და უწყალობა. ეს სიცოცხლე იყო მისთვის. მისი გახანგრძლივება სახელმწიფოს ბედნიერება იქნება. მომხდარი ვითარება ოჯახის ზღურბლისათვის ცხოერების მხრივ გასაგები იყო. აწი ბრძანება მაღალი ღვთისაა. დაიწერა 1185 წლის საფარს[1]. მლოცველი ღვთისა მაჰმუდი ხალიფა /მოადგილე/ ფოთისა.

შეუნდოს უფალმა.

1 1185 წლის საფარი – 16. 5. 1171 – 13. 6. 1771 წელი.

თქვენი ბედნიერი სიცოცხლის ხანგრძლივობისათვის მლოცველის არზა ისაა, რომ ფოთის ციხის დასაცავად მყოფი მსახურთაგან, უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა სამსახურში მყოფი, უწინდელი ექვსი ჩაუში მსახურები იყვნენ. ოთხივენი ადრევე გარდაიცვალნენ. ორი ჩაუში მსახური სახეზეა. თუმცა რადგანაც ხსენებულნი განდიდებულნი იყვნენ, ამ დღეს მათი აჯანყებისას, ამ სისულელის ჩადენის ჟამს, იანიჩართა თავზეხელაღებულ მსახურთაგან, მათი შესაძლებლობების შეუძლებლობის ჟამს, აღნიშნული სასაზღვრო ზონა ორი ჩაუშის საქმიანობით შემოიფარგლა, იგი მათი დანიშვნის აუცილებლობით განისაზღვრა. მათ აქ გააჩნდათ ხორცის საჭიროება. ხსენებული ციხის უწინდელ იანიჩართა აღა-ჩაუშ ზადე აჰმედ აღად წოდებული პირი, გარდაცვლილი სალბ ოღლი აბდურრაჰმანი და უწინდელი სერდენგეჩთიანი – ალი ბენ აიუბად წოდებული პირები, მსახურები ყოველ შემთხვევისათვის ვაჟკაცურად და მამაცურად, მტკიცედ იდგნენ ხსენებულის სამსახურში. ძლევამოსილ საზღვარზე დამონებული მოსახლეობის შესაძლებლობანი და ძალები არაფერი არ იყო. ისინი ხსენებული მშენებლობის დროს გარკვეულ სამსახურს ეწეოდნენ. გარკვეული საქმიანობის შემდეგ ხსენებულმა მსახურებმა ჩაუშებთან ერთად, ჩირაღი და ამანათი აღმართეს და უმაღლეს ზღურბლს / სასულთნო კარს/ არზა წარუდგინეს. ამასთანავე ბრძანება /და/ ფირმანი ჩემი ბატონის, სულთნის უდიდებულესობაზეა. დაიწერა 1185 წლის 3 საფარს[1].

თქვენი მონა-მორჩილი ალ-ჰაჯი სადიკი, მუთასარიფი გონიოსი და მცველი ფოთისა ამჟამად.

1 1185 წლის 3 საფარი – 18. 5. 1771 წელი.

№ 186

თქვენი ხანგრძლივი ბედნიერებისათვის მლოცველის არზა ისაა, რომ ფოთის ციხის დასაცავად დანიშნული ეექილი, თოფჩიანი ილ-ჰაჯ მუსტაფა აღას ჯარისკაცები თავისუფალი და დამოუკიდებულნი არიან. თოფჩის სამსახურში მყოფი მოხუცები და პენსიონერები მათი მონები არიან. მოსკოველმა ქაფირებმა აღნიშნულ ციხეს როცა ალყა შემოარტყეს, მისი ხსენებული აღა თავისი ქვეშევრდომებით ისროდნენ ზარბაზნებიდან. ოსტატები ზედმეტი საზრუნავი და საფიქრალნი გახდნენ. ოჯახში, წესის მიხედვით, გადაბერებულები /ოთურაკები/ ღირსეული და უმწიკლო მსახურები იყვნენ. მოწყალება ღვთისაგან გააჩნდათ. მოხუცებსა და სამსახურიდან გასულ პირებს მოწყალება 60 ახჩა სარჩო გააჩნდათ წლიურად. ჩირაღისა და განახლების განკარგულების საკითხზე ფეხთამტვერს ქვეყნისას არზა გაეგზავნა. სახელმწიფოს მონა-მორჩილის ბრძანება /და/ ფირმანი ჩემი ბატონის – სულთნის უდიდებულესობაზეა.

თქვენი მონა-მორჩილი ილ-ჰაჯ სადიკი, მუთასარიფი გონიოსი და მცველი ფოთისა.

დაიწერა 1185 წლის 5 საფარს[1].

1 1185 წლის 5 საფარი – 20. 5. 1771 წელი.

თქვენი ხანგრძლივი სიცოცხლის ბედნიერებისათვის არსებული არზა ისაა, რომ ფოთის ციხის დასაცავად ჩაყენებულ დიდებულ ჯარისკაცებთან ერთად იანიჩართა ოთხი დანაყოფი, ჯებეჯიების, თოფჩის რაზმების ერთად ყოფნა აკრძალულია იყო. მათი ერთად ყოფნა საჭირო და აუცილებელი იყო. თავიდანვე პირველი ჯამაათის ჯარისკაცთა გაგზავნა საჭირო იყო, იგი საჭირო იყო არსებული ვითარების წარმოსადგენად. არზა და გადაწყვეტილება როცა გაიცა, ბათუმის რაიონის მსახურთა და საზღვრის შიდა ტერიტორიაზე ჯარისკაცთა გამოყენება მთლიანად გასათვალისწინებელი გახდა. ამ ჯარისკაცებმა ლოცვა და ვედრება აღავლინეს, ისინი აღნიშნულ ციხეში იმყოფებოდნენ. ყოველი შემთხვევისათვის, სასაზღვრო ჯარისკაცთა მოსახლეობის სურვილი და განწყობილება პატივისცემით იქნა გარემოსილი. ბათუმის რაიონის ძალაუფლება ხსენებულ ციხეს გადაეცა. დიდებული ოჯახის გავლენა და შთაბეჭდილებანი აღნიშნულ ორთას დაექვემდებარა. იანიჩართა სამ დანაყოფს, ჯებეჯის, თოფჩის დანაყოფებს სახნავი კავი ფირშახის ციხეს გადაეცა. მათგან მეთაურის დანიშვნის საკითხზე, სახელმწიფოს ფეხთა მტვერს არზა ებოძა. ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბატონის სულთნის უდიდებულესობაზეა.

დაიწერა 1185 წლის 11 საფარს[1].

თქვენი მონა-მორჩილი ელ–ჰაჯი სადიკი მუთასარიფი, გონიოსა და ფოთის მცველი ამჟამად.

1 1185 წლის 11 საფარი – 26. 5. 1771 წელი.

თქვენი ხანგრძლივი სიცოცხლის ბედნიერებისათვის მუდამ მლოცველის მარუზა ისაა, რომ ფოთის ციხის დამცველები აჰმედ ეფენდი და მუსტაფა ეფენდი 60 ახჩა ხელფასით, ერთმანეთის მიყოლებით იდგნენ. არც ძლიერ მუსტაფა ეფენდისა და არც აჰმედ ეფენდის რაიმე განკარგულების გაცემის უფლება არ გააჩნდათ. მათ შორის დიდი სადაო და მძიმე საკითხი თუ წამოიჭრებოდა, მაშინათვე ხაზინას მიუვარდებოდნენ, აღნიშნულ სასაზღვრო ტერიტორიაზე მოსახლეობა, მოსამსახურეები დასვენებულები იყვნენ. ისინი თავს ესხმოდნენ შარიათის მეთაურებს. ისინი მსახურებთან მოვიდნენ, წინადადება მისცეს და წესრიგი დაამყარეს, თავზე ფეთვა აღიელინეს. ხსენებულებმა ამის ნება არ დართეს. ისინი საზღვარზე იყვნენ პატიოსნად. ამის შემდეგ მათ დავალება არ მიუღიათ. აჯა-ვედრებას ისინი გონიერებით შეხვდნენ. ცუდ ზამთარშიც მშვენიერად გრძნობდნენ თავს. ხსენებულ მცხოვრებთაგან ისმაილ ეფენდიმ, სახელმწიფოსათვის მლოცველი, ყოველი შემთხვევისათვის მშვიდად და კანონიერად იყო. ფეთვა პატიოსანი აჰმედ ეფენდის მიერ იქნა აღელენილი, ისმაილ ეფენდიმ მლოცველებს დავალება და შეკვეთა მისცა. კმაყოფილი დარჩა, სათხოვარი ჰქონდა. შარიათის მიხედვით, როდესაც გაიგეს, რომ აჰმედ ეფენდის და მუსტაფა ეფენდის შორის დავა იყო, ძლევამოსილი საზღვრის, მოსახლეობას დასვენება არ ეწერა. სადაო ძლევამოსილი საზღვარი ისლამის ტერიტორიის ზღურბლზეა. ერთმანეთის მიმართ კეთილშობილებითა და პატივისცემით იყვნენ. ხსენებულთაგან ისმაილ ეფენდიმ მლოცველებს სასიყვარულო პატიოსანი ფეთვა უწყალობა. საზღვრის გასავლებად ბედნიერების სამეუფეო კარს არზა წარუვლინა. ამასთანავე ბრძანება და ფირმანი და დიდებული წყალობა ჩემი ბატონის, ჩემი სულთნის უდიდებულესობაზეა. დაიწერა 1185 წლის 7 საფარს[1].

თქვენი მონა-მორჩილი ილ-ჰაჯი სადიკი, მუთაბარიფი გონიოსი და მცველი ფოთისა ამჟამად.

1 1185 წლის 7 საფარი — 22. 5. 1771 წელი.

თქვენი უმორჩილესი მლოცველის არზა უმაღლესი სამეუფეო კარის ბედნიერებისადმი ისაა, რაც აქაა გადმოცემული. ამჟამად ისლამის ქვეყნის საზღვრიდან ფოთის ციხის დამცველთაგან უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩართა სასახურში მყოფი უწინდელი ჩაუშები იმთავითვე მიიცვალნენ. ორი მსახური ჩაუში სახეზე იყო, ისინი ამაყად გამოიყურებოდნენ. ამ დღეს, ამ არეულობის მსახურთა წინააღმდეგ აჯანყების შესაძლებლობანი არ გააჩნდათ, მაშინ როდესაც ფადიშაჰის სასაზღვრო ტერიტორიაზე იმყოფებოდნენ მაშინ თავი გამოიდო ერთმა მსახურმა ჩაუშმა, მან მორჩილება აუცილებელ საჭიროებად მიიჩნია. რადგანაც ხსენებული ციხის უწინდელი იანიჩრები იყვნენ, ჩაუშ ზადე აჰმედ აღა, გარდაცვლილი სალიბის შვილი, აბდურრაჰმანი და ძველთაგანვე თაზეხელაღებულად მყოფი ალი ბენ აიუბი, ყოველ შემთხვევისათვის ამაყად და რაინდულად იყვნენ. ხსენებულ სამსახურს მამაცი მსახურნი ღირსეულად შეეგებნენ. ურიცხვი და უამრავი საღვთო ქვეყნის სამეუფეოთაგან საჭირო ლოცვანი აღავლინეს. მათი მონა-მორჩილი კაიმაკამის ჩაუშობით ჩადენილი ცოდვები და მიტევებათა სათხოვნელად სურვილები აღუსრულეს. არსებულის მიხედვით, ბედნიერების ტახტს ემთხვივნენ, სამეუფეო კარის გადაწყვეტილება მიიღეს. აწი ბრძანება მაღალი შერიფისაა.

დაიწერა 1185 წლის 2 საფარს[1].

მლოცველი აჰმედი ფოთის კაზას ხალიფა.

შეუნდოს უფალმა, ხსენებული.

1 1185 წლის 2 საფარი — 17. 5. 1771 წელი

თქვენი სიცოცხლის ბედნიერების დღეგრძელობისათვის არზა ისაა,რომ ფოთის ციხის იანიჩართა აღას – იბრაჰიმ აღას მსახურნი დაიხოცნენ. ციხის დანაწილების გამო იგი გამოუსადეგარი იყო. ხსენებულ ციხეში ძველი მსახურები უსაქმურად დარჩნენ, ხსენებულ ციხეში ძველ მსახურთაგან სერდენგეჩთიების აღათაგან მუსტაფა აღა თავისი მსახურებით ემსაჴურებოდა აღნიშნულ ციხეს. გამარჯვებისას იგი გულუხვად გაიღებდა ხარჯებს, დიდ გასავალში იყო დაბალი ხარისხის საქონელი. სახელმწიფოს ბედნიერების შუამდგომლობასა და თხოვნა ვედრებას აღნიშნული მუსტაფა აღა სიამოვნებით იღებდა. მან აღნიშნული ციხის აღაობა და სიდიადე და სამეუფეო წყალობა მიიღო. ჩირაღის ბრძანების საკითხზე ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბატონის, სულთნის უდიდებულესობაზეა.

თქვენი მონა-მორჩილი ილ ჰაჯი სადიკი მფლობელი გონიოსი და მცველი ფოთისა ამჟამად.

დაიწერა 1185 წლის 29 მუჰარემს[1].

1 1185 წლის 29 მუჰარემი – 14. 5. 1771 წელი.

თქვენი უმორჩილესი მლოცველის არზა უმაღლესი სამეუფეო კარის ბედნიერებისადმი ისაა, რაც აქვეა გადმოცემული. საქართველოს საზღვარზე ისლამის ქვეყნის საზღვრიდან ფოთის ციხის დასაცავად მის სანახებში მდებარე გრიგოლეთის სახელწოდებით ცნობილი ხსენებული კოშკი იმთავითვე პატიოსანი, დიდებული ბერათის მიხედვით იყო. აიუბის სახელწოდებით ცნობილი პირი, როდესაც გარდაიცვალა, დატოვებული ცარიელი ადგილიდან, ჯელფ ოღლი ალის მსახურნი ღატაკნი დარჩნენ, ხანგრძლივი დროის განმავლობაში ძლიერი სარჩოს საჭიროება იყო. შეიწყალეს, დიდი და პატარა დასახელებული პუნქტებიდან ხსენებული აღაობის თანამდებობის მიღების საკითხზე ოცნებობდა. ამასთანაე არზა წარადგინეს. ბათუმის მკვიდრთაგან ჰუსეინ აღა დაწინაურდა.. ხელზე თანხა როდესაც დაიანგარიშა, ლოცვა დაიწყო, ვიღაცეებს გაუჯავრდა. არზა და ცნობა უბოძეს, მას დიდებული, პატიოსანი ბერათი უწყალობეს. ალი ჩვენ ვერაგულად მოგვექცა. შემდეგ იგი დამარცხდა. თავის ულუფებს ღვთის შეწევნით თუ დახარჯავდა. წყალობისა და საღვთო ჰუჯეთის სიკეთისათვის თუ ილოცებენ. ხსენებული თანხა ალის მსახურებში გაიცა, მათ სანაცვლოდ არსებული დიდებული, პატიოსანი ბერათის საბოძებლად, განკარგულების გასაცემად მოსახლეობა მისი სურვილისამებრ იმოქმედებს. ტახტის ზღურბლს ეამბორნენ, უმაღლეს სამეუფეო კარს აჯა-ვედრება და არზა და ამბავი აუწყეს. აწი ბრძანება და განკარგულება ღვთისაა.

მლოცველი სახელმწიფოსათვის ხალიფა ფოთის კაზისა.

შეუნდოს უფალმა.

დაიწერა 1185 წლის 25 მუჰარემს[1].

1 1185 წლის 25 მუჰარემი — 10. 5. 1770 წელი.

თქვენი მონა-მორჩილის არზა ისაა,რომ ამჯერად ჭანეთის მუჰასილი ჰაჯი ალი ბეგის ჯარისკაცები სამეუფეო ტახტზე იმყოფებიან, შავი ზღვის მხარეში არსებული კაზებიდან ფოთის დაცვაში არიან დანიშნულნი, 15 თავზეხელაღებული ბაირაღების მიერ ბრძოლის დასაწყებად გაიცა ბრძანება, დიდებული ბრძანების გასაცემად უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩრების ოჯახიდან დანიშნული ერთი ჯარისკაცი ჩაუშის ბრძანების სათხოვნელად,მათი ოჯახის მიერ არზუჰალი გაიცა,უწინდელი ანგარიშის მიხედვით,ერთი ჯარისკაცი ჩაუშისთვის 50 ყურუში თესქერეს ბოძების საკითხზე ფირმანი ჩემი ბედნიერი მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

თესქერე გაიცა 1185 წლის 23 რები ულ-ეველს[1].

სწორია !

თელხისის თანახმად თესქერეს ბოძების საკითხი იქნა ნაბრძანები. 1185 წელი 23 რები ულ-ეველი.

სწორია.

1 1185 წლის 23 რები ულ-ეველი – 6. 7. 1771 წელი.

უმაღლესი სამეუფეო კარის კაფუჯი ბაშიების ფეხთა მტვერს: ფოთის, სოხუმისა და ანაკლიის ციხეების მშენებლობის ემინს – მუსტაფა აღას, ჯარისკაცების მიერ ჩატარებული აღწერის ხულასაში რეგისტრირებული პარაგრაფის განახლებული ასლის შესახებ. მართლმორწმუნე სახელმწიფოსათვის მლოცველი სხვა უერთგულესთა შორის ქვემოთ მოხსენებული ემინის სამსახური იმთავითვე იყო ცნობილი. ამჯერად არსებული ფირმანით, ხელახლა გამოცხადებული, გამოცემული დიდებული ფირმანის თანახმად მოსახლეობის განწყობილება დამაკმაყოფილებელი იყო, აუცილებლობა მოითხოვდა მიმარ აღას ჯარისკაცთაგან ინფორმაცია მიეღოთ. ხსენებული მესამე ციხის ხარჯებისთვის გაიგზავნა. ველზე გაკეთებული მინაწერი რეგისტრირებულია. საერთო განსწავლულობისა და მშენებლობის ემინის ზემოხსენებული ხაზინის საკითხებზე ამას წინათ, 1195[1] წელს, მოსახლეობას გაესაუბრნენ. შემდეგ 1196 წელს[2] ბრძანება მიეცა მსახურს. ამ თარიღის მოახლოებისთანავე ხსენებული ციხე არ გაიხსნა. სხვა რაც უნდა მოხდეს, ზღვაოსნობის დროს, მსახური გაემართა. ღვთის შეწევნით, იმ გაზაფხულზე ერთი კაცი მიმარ ხალიფა დაინიშნა. მოსახლეობაში შარიათის შემწეობით,ფაშას მფარველობით,და სხვათა, ცნობილი ზედამხედველების დახმარებით,დავთრის დაკაებისა და წესრიგის მოგვარების საკითხი გადაწყდა. სახელმწიფოსათვის ცნობილია, ასევე ცნობილია ზემოხსენებულთათვისაც, ღვთის წყალობით იმ ზაფხულს მიმარ ხალიფა დაინიშნა, ეს ამბები შემოწმებული და რეგისტრირებულია მეორე და მესამე ჯგუფებში, ჯებეხანეს პროდუქტები და თოფხანეს ღონისძიებანი ცნობილია. პატიოსანი ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

დავთარდარ ეფენდის ზეპირი დასტურია. არზრუმის ვალის კითხვა გასაგებია საამიეს ციხეში. რეგისტრირებულია. დაიწერა 1197 წლის 12 მუჰარემს[3].

1 1195 წელი – 28. 12. 1780 – 16 . 12. 1781 წელი.
2 1196 წელი – 17. 12. 1781 – 6 . 12. 1782 წელი.
3 1197 წლის 12 მუჰარემი – 18 . 12. 1782 წელი.

სამეუფეო კარის ბეჟდნიერებისათვის უმწეო მლოცველის არზა ისაა, რომ საქართველოს საზღვარზე ისლამის სახელმწიფოს მოსაზღერედ ფოთის ციხის საჭიროებისათვის მშენებარე რაიონი და აქეე არსებული სივრცეები პატიოსნად იყო აღმართული. გაცემული ფირმანი სასიამოენოდ მოეფინა ხსენებული მცველის შემწეობით. ამას წინათ ოსმალეთის სახელმწიფოს მსახურთაგან, მაღალი ფირმანის საფუძველზე გაგზავნილია ციხის არქიტექტორი სულეიმან აღა ჯარისკაცებით. რადგანაც მზად იყვნენ ხსენებული ვეზირის, შარიათის, მშენებლობის ემინის, ყველა ჭეშმარიტი მეციხოვნის, არქიტექტორის მოადგილის შემწეობით რაიონის ყოველი ნაწილის მშენებლობა და შეკეთება მიზანშეწონილია. განსაზღერული დავთრებით გაგზავნილი თანხა დაიანგარიშეს. სახელმწიფოსათვის რაიონის სასაზღერო მცველები მზად იყვნენ გაერთიანებულნი. ისინი ლოცვით ისლამს განადიდებდნენ. ალ ჰაჯის საქმიანობით ფეხთა მტვერს არზა და ინფორმაცია ეუწყათ. აწი ბრძანება და ფირმანი უმაღლესი განგებისაა.

დაიწერა 1197 წლის 21 შაბანს[1].

მონა ღვთისა . . . . .

მუსტაფა ფოთის ციხის მსახური.

1 1197 წლის 21 შაბანი — 22. 7. 1783 წელი.

თქვენი უმორჩილესი მლოცველის არზა უმაღლესი სამეუფეო კარის ბედნიერებისადმი ისაა, რომ ისლამის ქვეყანაში აღწერილი შავი ზღვის სანაპიროზე მდებარე ფოთის ციხე ანატოლიის საზღვარი და გასაღებია და გარკვეულ მანძილზე მდებარეობს; ხსენებული ციხის ზოგიერთი მოსახლეობა და არსებული ნაგებობების შეკეთება ღვთის სამყაროს საბოძებლად იქნა მიჩნეული. მშენებლობის ემინი დაინიშნა, უმაღლესი სამეუფეო კარის გედიქლიების კაფუჯი ბაშიების ფეხთა მტვერს, უპირატესობის მქონე მუსტაფა აღას ჯარისკაცები, რაც არ უნდა მოხდეს, მათი შემწეობით შეკეთებული ციხეების მესამედი შეკეთებული იქნა, ასეთი ადგილები და ნაგებობები შესწავლილ იქნა, მათზე განახლების საჭიროება კვლავ აუცილებელი შეიქნა, საერთო შესახედაობა შესანიშნავი იყო. დავთრის ასლის მიხედვითაც, მისი მუდმივობა ცნობილი იყო, ამასთან დაკავშირებით პატიოსანი განკარგულება გაიცა. ხსენებული ემინის ჯარისკაცების მიერ ციხეები შეკეთდა. მისი მოსახლეობა და ნაგებობანი მცველი ვეზირ ალ-სეიდ ხალილ ფაშას უდიდებულესობის, შარიათის და მშენებლობის ემინისა და არქიტექტორის მოადგილისა და ყველა მოსაზღვრე ტერიტორიების ჯარისკაცთა მოხერხებით მშენებლობა და შეკეთება დასრულდა, დავთარი და სხვა გასაგზავნი საგნები, სუყველაფერი მოსაზღვრე ადგილების ჯარისკაცების მიერ იქნა წაღებული, რაც დანახარჯია შენც უნდა იცოდეო, ითქვა, ამ აზრითაც ყველა მოსაზღვრე ტერიტორიების მეთაურები, შარიათის შეწევნით, ინფორმირებულნი იყვნენ, რომ ხსენებული ციხის საჭიროებისთვის მშენებლობა იყო საჭირო, მშენებლობის განახლება და შეკეთების აუცილებლობა, ასევე აუცილებელი შეიქნა დავთრის გაგზავნა, დავთრის მიხედვით, ხსენებული ციხის განახლება საჭირო იყო, უდიდებულესობას ეწყალობა ქვეყნის მპყრობელის მარცვალი, საზღვრები და ნაგებობები განახლებულ იქნა, რადგანაც აუცილებელი იყო განახლებულის შეკეთება, მოსახლეობა და ნაგებობანი წესრიგში იქნა მოყვანილი, შესაბამისი დავთრის მიხედვით, მშენებლობა და შეკეთებისთვის წყალობა და ბედნიერება იმთავითვე მარცელეულით იქნა დაკმაყოფილებული, მის სათხოვნელად, არსებულ ვითარებაში ღვთის წყალობით, თქვენი უმორჩილესი მლოცველის აჯა-ვედრება ცნობილი გახდა, აწი ბრძანება და ფირმანი უმაღლესი განგებისაა.

დაიწერა 1197 წლის 21 შევალს[1].

მუდამ თქვენზე მლოცველი, უმაღლესი სამეუფეო კარისათვის მუსტაფა, თქვენი ფეხთა მტვერი ფოთის ციხისა, შეუნდოს უფალმა.

---

1 1197 წლის 21 შევალი – 7.9.1784 წელი.

თქვენი უმორჩილესი მლოცველის არზა უმაღლესი სამეუფეო კარის ბედნიერებისადმი ისაა, რაც აქვეა გადმოცემული. შავი ზღვის სანაპიროზე მდებარე ფოთისა და ციხისძირის ციხეების განმგებლების და გამაგრებული ადგილების სამეუფეო მოთხოვნაა, ხსენებული გამაგრებული ადგილების შეკეთება, ამ კურთხეულ წელს არსებულის საფუძველზე, ნაგებობათა შეკეთებისას, უმაღლესი ღმერთის განკარგულებით, მშენებლობის უმაღლესი სამეუფეო კარის გონულლიანთაგან თაჰსინ ზადე ვექილხარჯი მუსტაფა აღას მშენებლობის ემინად დაინიშნა, ამ 1199 წლის რეჯების თვის 25-ს,[1] ფოთის ციხეში მივიდა კიდეც, დიდებული შაბანის თვის დასაწყისიდან, სამსახურის გაწევა ფაქტია და ცხადია, და რაც არ უნდა მოხდეს, ღვთის განგებით ფაქტის წინაშე აღმოვჩნდით, როდესაც საჭირო სამსახურში ვიყავით, უზარმაზარი შემართებით, მოწყალებითა და სამართლიანობით აღინიშნა არსებული მოვლენა, არსებული ფაქტი ეუწყა ბედნიერების ფეხთამტვერს, აწი ფირმანი დიდებული ალაჰისაა.

დაიწერა დიდებული შაბანის თვის დასაწყისში წელი 1199[2], მლოცველი ღვთისა ოსმანი.

1 1199 წლის რეჯების 25 – 3.6.1785 წელი.

2 1199 წელი შაბანის დასაწყისი: 8.7.1785 წელი

ფოთისა და სოხუმის ციხეებისათვის თოფჩი და ჯებეჯის ჯარისკაცები წესრიგში არიან მოყვანილნი და დანიშნულნი. თუ საფლავი დასჭირდათ, კოლექტიურად მიმართავენ არსებული საკითხის შესახებ. გამოცემული ფირმანის მიხედვით, თავიანთი მეგობრების დახმარებით, როდესაც ველზე გაკეთებული მინაწერი გააგზავნეს, სარჩო გამოეყოთ 2924 ახჩა. ფოთის ციხის დასაცავად დანიშნული 198 ჯარისკაცი თოფჩი, ადგილობრივი ჯებეჯიანი, მარჯვენა და მარცხენა გონულიანები, აზაბები, მუსტაფაზები და სხვა ადგილობრივი წარმომადგენლები სახეზე იყვნენ. მათ წლიურად აქვთ 5860 ყურუში სარგო. ბათუმის ლიეა, გონიოს ავარიზი და ფოთის საბაჟო და არზრუმის მუქათაას ფინანსებიდან 840 წელს[1] ოჯაქლიქის სახით იყო დანიშნული. ხსენებული ჯარისკაცები რადგანაც არ იყვნენ დანიშნული წინათ არსებულის მიხედვით, უწინდელი მსახურები, მუბაშირის გადაწყვეტილებით, თუ გააკეთებდნენ, ხსენებული მეციხოვნეები მთლიანად წესრიგში იქნებიან მოყვანილნი. მარჯვენა და მარცხენა გონულიანები, აზაბები, მუსტაფაზები, ჯებეჯიები, თოფჩიები, ჯარისკაცები იამაკი და სხვები, რომელთა ჯამია 198 ჯარისკაცი. დაცვის დროს ბრძანება ყოველისშემძლეა. ხელახლა დანიშნული ჯარისკაცები აღწერილ იქნენ შემდეგ ოჯაქლიქის ბერათი იქნა მოწესრიგებული. საიმედო დაეთარი და ბედნიერების მარუზა ებოძათ. სარგოები უწინდებურად თარიღის დადგენის შემდეგ კრედიტით, ოჯაქლიქებად ებოძათ. მშენებლობის სარგოები ხელმისაწვდომი თუ იქნებოდა 1207[2], 1208[3] და 1209[4] წლებისთვის დაანგარიშებულია. წლიურად დადგენილია – 4294 ყურუში, გაიცა 17883,5 ყურუში და გაიგზავნა ფოთის მცველებისთვის. 1209 წლის რები ულ ახირს[5] გაცემული პატიოსანი ბრძანება რეგისტრირებულ იქნა. მხოლოდ საკითხის დასაყენებლად და ოჯაქლიქების ასათვისებლად და შემოსავალ-გასაელის საწარმოებლად რეგისტრაცია რადგანაც არ იყო ჩატარებული, 2249 ახჩა სარგო გაიცა. სოხუმის ციხის დასაცავად დანიშნული 240 ჯარისკაცის მუსტაფაზების, მარჯვენა და მარცხენა გონულიანების, პირველი და მეორე ბეშლუიანების, თოფჩიების და სხვა ადგილობრივი ჯარისკაცების ჯამაათის წლიური სარგოა 4478 ყურუში და რესმი თამღა ბიზ ქენანი, ტრაპიზონსა და

1 840 წელი _ 16.7.1436 – 4.7.1437 წელი
2 1207 წელი – 19.8.1792 – 8.8.1793 წელი.
3 1208 წელი – 9.8.1793 – 28.7.1794 წელი.
4 1209 წელი – 29.7.1794 – 18.7.1795 წელი.
5 1209 წლის რები ულ ახირი – 1794 წლის 26.10.- 24.11.

სხვა სანაპიროებზე დადგენილი მუქათაა და ჯიზიას ქონებიდან ოჯაქლიქი თუ დაინიშნა. ხსენებული ჯარისკაცების 1216 წლის[1] სარგოების სახით ოჯაქლიქი ებოძათ. 1218 წლის[2] ფინანსებიდან შემოსავალ-გასაელის თესქერეს ბოძების საკითხზე მთავარ მოანგარიშესგან ველზე გაკეთებული მინაწერი არსებობს.

ფოთის ციხე რეგისტრირებულ იქნა. 169 ახჩა სარგოთი 20 ჯარისკაცი თოფჩიების კაფი კული, 248 ახჩა სარგოთი 27 ჯარისკაცი უმაღლესი სამეუფეო კარის კაფი კულუს ჯებეჯიები და სოხუმის ციხეში რეგისტრირებულნი 424 ახჩა სარჩოთი. 40 ჯარისკაცი კაფი კულუს თოფჩიები 440 ახჩა სარჩოთი. 28 ჯარისკაცი კაფი კულუს ჯებეჯიები რეგისტრირებულია. ხსენებული ყალიონის ტიპის გემზე რეგისტრირებული კაფი კულუს თოფჩიებისათვის 1207 წლიდან 1208 წლამდე[3] დაანგარიშებულია და დადგენილი და იჯმალები ებოძათ. მისი წესრიგში მოყვანის შემდეგ, ამ გადაწყვეტილების თანახმად 1210 წლიდან[4] მოკიდებული ფოთის თოფჩიების მიერ წარმოდგენილი სიძლიერე ოჯახისა და ხარჯებისა, მალიანეჯის სარგო და პროდუქტების თანხები 240 ყურუშია. იგი ტრაპიზონის ეიალეთში ნიშანჯი ბედელიეს ფინანსებიდან იქნა აღებული. სოხუმის ციხის თოფჩიების სარგო ზუსტად ასეთივეა 677,5 ყურუში. სხვა ციხეებში ჯარისკაცთა სარგოები ზოგიერთი ნივთებით მირიდან გაიცემა, ახალი ხაზინის შემოწმებისათვის ყოველ წელს ხსენებული ხაზინიდან ებოძებათ. იგი 1211 წელს[5] იქნა შემოწმებული. წესრიგში ყოფნის დროს სარგოებისთვის იჯმალი და თესქერე და გაცემული ასლი რეგისტრირებულია. ფოთის ციხის დასაცავად დანიშნული 2640 ჯარისკაცი უმაღლესი სამეუფეო კარის იანიჩრები 1207 წლისთვის დაანგარიშებულია. სოხუმის ციხის დასაცავად დანიშნული 157 ჯარისკაცი იანიჩარი 1198 წლისთვის[6] დაანგარიშებულია. კანონიერად არსებული სარგოებისთვის 1217[7] და 1218 წლებში იჯმალები ებოძათ. ფიადე მუკაბელეს /უწყების/ და მთავარი მოანგარიშისგან და ველზე გაკეთებული მინაწერის გახსნის შემდეგ, სხვა ჯებეჯი და თოფჩი იქნენ ორგანიზებულნი, დაინიშნენ და რეგისტრირებულნი არ არიან. როდესაც ეს სახელმწიფოსათვის ცნობილი გახდა. ბრძანება და ფირმანი ჩემი ბედნიერი და მოწყალე სულთნის უდიდებულესობაზეა.

1 1216 წელი – 14.5.1801 – 3.5.1802 წელი.
2 1218 წელი – 23.4.1803 – 11.4.1804 წელი.
3 1208 წელი – 2.10.1788 – 20.9.1789 წელი.
4 1210 წელი – 18.7.1795 – 6.7.1796 წელი.
5 1211 წელი – 7.7.1796 – 25.6.1797 წელი
6 1198 წელი – 26.11.1783 – 13.11.1784 წელი.
7 1217 წელი – 4.5.1802 – 22.4.1803 წელი.

ჩემო ხელმწიფეო, ჩემო სულთანო თქვენი უდიდებულესობა ამჯერად თათრის ხელით გაიგზავნა. ამაზე გაცემული ბრძანება მუეძინები კაიმეს მოსვლასა და გარდაცვალების ამბებს იუწყება. ამას წინათ ბედნიერების დედაქალაქში ჩვენი არზა იქნა წარდგენილი. სახელმწიფო კარზე თელხისი გაიცა. მთლიანად ჩვენი სურვილით ბედნიერების კარზე უმაღლესი განკარგულება გაიცა. ამ მხარეში ყოველგვარ ვითარებაზე და მდგომარეობაზე შეკითხვა გაიცა, ამჯერად ბედნიერი შერიფ ფაშას უდიდებულესობის მიერ. მისგან და გურჯი ხანის მხრიდან ამ მხარეში მოსული ფოთის კეთილდღეობისათვის ყოველ საკითხზე მოლაპარაკება და წესრიგში მოყვანა იყო მთავარი. ზემოხსენებულის უდიდებულესობა და ხსენებული ხანის მხარეს განმტკიცებული და გაძლიერებულნი აღმოჩნდნენ. ადამიანები კვლავ უკან იყურებოდნენ. მაღალი ალაჰის წყალობით ძლევამოსილმა ჩვენმა ლაშქარმაც თადარიგი დაიჭირა. როდესაც ბათუმის მხარეს შევიდა, ხსენებულმა ხანმაც ლაშქრით უპასუხა. ქართველთა შიდა ტერიტორიებზე შესვლის თაობაზე გადაწყვეტილება მიიღეს. რაბათი უბოძეს.

მისი უდიდებულესობის ოსმალთა ძალები ქართველთა შავი ზღვის მხარეში მყოფი გურულების მხარისკენ გაემართნენ და ბედნიერი სელიმ ფაშას მხრისკენ ოფიციალური პირები გაიგზავნა. მაღალი ღვთის წყალობით, გურიელთა მხარემაც როდესაც დაიწყო შეკრება და შეიკრიბნენ კიდეც. თავადთა და აზნაურთა უმრავლესობამ სიტყვა მისცა. ამგვარად მაღალი ღვთის წყალობით, ყოველი ღონისძიებით უნაკლოდ საზღვარზე ყოფნა სურვილის ასრულებაა.

ჩემო სულთანო, თქვენო უდიდებულესობავ, სოხუმის მცველის ასლან ბეგის თაოკაცობით ჩერქეზები აფხაზებთან ერთად, ერთ ადგილზე დადგნენ და წინააღმდეგობა გაუწიეს ოსმალებს. ერთ მხარეს გაემართნენ. ამჯერად ჩვენს მხარეებში იყვნენ. ღვთის წყალობით ბრძოლის დღე ბათუმის მხარეს გადაიტანეს. თუ ჩვენი მდგომარეობა სასურველი გახდება, გულწრფელობის ვითარებაში ერთი ორი ათასამდე კაცი იქნება აღწერილი. ზემოხსენებულთან ერთად სოხუმის რეგიონში წავედით, კმაყოფილები დავრჩით. რა მხარეშიაც არ უნდა გვქონოდა საქმე, წარმატება უთუოდ იყო. ემინი მხოლოდ დიდებული იყო. ამ ქაფირებმა იმ პროვიანტის საკითხზე და საერთოდ მათზე ძველებურად დაიწყეს და სავაჭროდ გახადეს. ჩვენც ამ მხარეებში პროვიანტით კმაყოფილები ვიქნებოდით. ჩვენი სურვილით, სავაჭროდ ადრე გასაგზავნი დროის მიხედვით, გაცემული ხულასაა. 1226 წელი 7 რები ულ ეველი[1].

1 1226 წლის 7 რები ულ-ეველი – 1.4.1811 წელი.

სახელმწიფო სამეუფეო ზღურბლს ფარავდეს[1] მუდამ მოწყალება და საღვთო მშვიდობა, ადგილის სალოცავად ჯარისკაცთა მარუზა ისაა,რომ უძველესი სამეუფეო ბრძანებით, მოწყალე ენითა და სხვა მეცადინეობით გარკვეული ღონისძიება გატარდა. ქვეყნის დასაცავად არსებული ბრძანებანი გამოვიდა შაჰინშაჰთა მიერ. არსებულის საფუძველზე ტრაპიზონის ვალის,ბედნიერი სულეიმან ფაშას ჯარისკაცთა მეცადინეობით გარკვეული ღონისძიება გატარდა. ფოთის ციხე თავისი კოშკით დაკავებულ იქნა და ჩაბარდა. ჩვენდამი გაცემული ბრძანების მიხედვით, აჯანყება ჩვენ მიერ იქნა მოწყობილი, მხოლოდ აღნიშნული კოშკი საღვთოდ, სალოცავად იქნა მიჩნეული. სხვა სიხარული რადგანაც აღარ არსებობდა, შარიათისაგან ცნობა და დასტური მიიღეს სამეუფეო წყალობის შესახებ, როდესაც ეს ეუწყათ, ლოცვა აღავლინეს. შეწყალებულებს სამეუფეო პატივი როდესაც მიაგეს, ამასთანავე მზადყოფნისა და ამბის გამო არზუჰალი მსახურებს ეწყალობათ, სამეუფეო ტახტს ეუწყა, წმინდა ვითარების შესახებ არზა გაიცა. აწი ბრძანება და ფირმანი დიდებული ღვთისაა.

დაიწერა 1128 წლის 11 რები ულ ეველს[1].

თქვენი მონა მორჩილი მეჰმედი, არქიტექტორი, მუთასარიფი გონიოსი, ჯარისკაცები კასიდისა, ამჟამად.

1 დაიწერა 1128 წლის 11 რები ულ ეველი – 14.3.1813 წელი.

№ 200

ფ. 312ა. არქ. ერთ. 98ა

ხსენებული ვალდებულების მიხედვით . . .
ორი ტვირთიც დანიშნულ ადგილზე და მხოლოდ. . .
ორი ჩალვადრით ვალდებულება იყო . . .
ამის შემდეგ ადგილზე ჩაიწერა და მთავარი მოანგარიშე . . .
ითქვა „ილმუ ჰაბერი“ – ებოძაო. ფირმანი . . .
რადგანაც პატიოსანი . . ., გამოვიდა, ჩაიწეროს . . .
1154 წლის 6 ზილ-კაადე[1] . . .
მთავარმა მოანგარიშემ მაღალი ბრძანება გასცა . . .
უსასრულობამდე . . .
აღნიშნული დანიშნულების ადგილი – ფოთი . . .
საქმის გამო . . .
ხარჯი და ვალდებულება ეიტვირთეთ . . .
განმგებელთა მიზეზითა და თავისებურებით . . .
თვითნება ვინმე ალის სახელწოდებით . . .
რეგისტრაციაში გასატარებლად სოხუმის თავმა არზა . . .
პატიოსანი ბრძანება ებოძა.
1155 წლის 22 მუჰარემი[2].
საცხოვრებელი ადგილის სოხუმისადმი დაკისრებული ვალდებულება 1154 წლის წმინდა დღიდან 1155 წლის წმინდა დღემდე[3].
ჩალვადარი: ყურუში: 5

1

—

4

პროცენტი /დაქვითვა/ თელხისისა და მაღალი ფირმანის საფუძველზე 1156 წლის 28 ზილ-ჰიჯეს[4].
2 პროცენტი /დაქვითვა/ პატიოსანი ფირმანის საფუძველზე. 1156 წლის 6 ზილ-კაადეს[5] . . .
წელიწადში ყურუში ესედი: 295

150

- - -

145 – გასამრჯელო.

1 1154 წლის 6 ზილ-კაადე – 13.1.1742 წელი.
2 1155 წლის 22 მუჰარემი – 29.3.1742 წელი.
3 1154 წლის წმინდა დღიდან – 1155 წლის წმინდა დღემდე – 18.4.1741 წლიდან – 1.10.1742 წლამდე.
4 1156 წლის 28 ზილ-კაადე – 12.2.1744 წელი
5 1156 წლის 6 ზილ-კაადე – 22.12.1743 წელი.

სოხუმის მენზილჯის ქვითარი, ტრაპიზონის საბაჟოს ემინის მუსტაფა აღას მიერ იბრაჰიმ ჩელების ხელით გაცემული.

1154 წლის[1] სარგო ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან, დიდებული პატიოსანი ბრძანებისა და ტრაპიზონის ყადის – მევლანა ალის ჰუჯეთის მეორე გვერდზე მინაწერის თანახმად. 1154 წლის 15 ზილ-ჰიჯეს[2] აღნიშნული თანხიდან შემოსავალ-გასავლის ხაზინის თესქერე „კაიმე“ /ფაქტურა/ გაიცა, თელხისისა და მაღალი ბრძანების საფუძველზე. იგი გაიცა 1154 წლის 16 ზილ-ჰიჯეს[3] ხსენებული მუქათაას ემინის – კარა მეჰმედ ჩოკადარ მუსტაფა აღას ხელით.

დასასრული.

სოხუმის კაზას ნაიბის – მევლანა მუსტაფას არზის თანახმად თელხისისა და მაღალი ფირმანის საფუძველზე, 1155 წლის 23 მუჰარემს[4], სოხუმის მენზილის, მაღალ ვალდებულებაში ჩაიწერა ბრძანება: 1155 წლის წმინდა დღიდან 1156 წლის წმინდა დღემდე[5].

ჩალვადარი – 2, ყურუში ესედით დაანგარიშებული:

295

150

---

145 – გასამრჯელო!

ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან ზემოხსენებული მენზილის ოჯაქლიქის 1156 წლის[6] სარგოდან:

ყურუში ესედი: – 145.

ხსენებული მენზილჯის მიერ მუჰაბერლი აჰმედ ეფენდის ხელით შემოსავალ-გასავლის ხაზინის თესქერეს – „კაიმეს“ გაცემის ბრძანების შესახებ.

სოხუმის ნაიბის – მეჰმედ ყადის არზის თანახმად, თელხისისა და მაღალი ფირმანის საფუძველზე 1156 წლის წმინდა დღიდან 1157 წლის წმინდა დღემდე[7].

ფოთის საბაჟოს ემინის მოვალეობაში შედიოდა: სოხუმის მენ-

---

1 1154 წელი – 19.3.1741 – 7.3.1742 წელი

2 1154 წლის 15 ზილ-ჰიჯე – 21.2.1742 წელი

3 1154 წლის 16 ზილ-ჰიჯე – 22.2.1742 წელი.

4 155 წლის წმინდა დღიდან – 1156 წლის წმინდა დღემდე – 7.4.1742 წლიდან – 25.4.1743 წლამდე.

5 1155 წლის 23 მუჰარემი – 30.3.1742 წელი

6 1156 წელი – 25.2.1743 – 14.2.1744 წელი.

7 1156 წლის წმინდა დღიდან – 1157 წლის წმინდა დღემდე – 25.4.1743 წლიდან – 14.4.1744 წლამდე.

ზილის ბრძანებით ჩაიწერა 1163 წლის 5 ზილ-ჰიჯეს[1].
ჩალვადარი – 2 ყურუში.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 295
150
- - - -
145 გასამრჯელო.
ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან, ზემოხსენებული მენზილის ოჯაქლიქის 1156 წლის სარგო:
ყურუში ესედი: 145.
პირველი მოანგარიშის ნაიბის – ჰალილ ეფენდის მიერ 1163 წლის 5 ზილ-ჰიჯეს[2] ბრძანება გაიცა შემოსავალ-გასავლის ხაზინის თესქერეს კაიმეს შესახებ.
სოხუმის ნაიბის მევლანა მეჰმედის არზას საფუძველზე, სოხუმის მენზილის ალი აღას ვალდებულებაში ჩაიწერა: 1157 წლის წმინდა დღიდან 1158 წლის წმინდა დღემდე[3] /დავალების შესრულება/. ბრძანება გამოვიდა თელხისისა და მაღალი ფირმანის მიხედვით, 1159 წლის 7 ჯემაზი ულ ახირს[4].
ჩალვადარი – 2 ყურუში.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 295
150
- - - -
145 გასამრჯელოდან.
ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან 1157 წლის[5] სარგო ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან. 145 ყურუში ესედი.
პირველი მოანგარიშის მოადგილისაგან – მუქთედი აჰმედ ეფენდის ხელით 1159 წლის 7 ჯემაზი ულ ახირს გაიცა ბრძანება შემოსავალ-გასავლის ხაზინის თესქერეს „კაიმეს“ შესახებ.
სოხუმის ნაიბის მევლანა მეჰმედის არზის საფუძველზე, სოხუმის მენზილის – ალი აღას ვალდებულებაში ჩაიწერა: 1158 წლის წმინდა დღიდან 1159 წლის წმინდა დღემდე[6]/დავალების შესრულება/. ბრძანება გამოვიდა თელხისისა და მაღალი ფირმანის მიხედვით, 1159 წლის 7 ჯემაზი ულ ახირს. ჩალვადარი – 2 ყურუში.

---

1 1163 წლის 5 ზილ-ჰიჯე – 5.11.1750 წელი.
2 1163 წლის 5 ზილ-ჰიჯე – 5.11.1750 წელი
3 1157 წლის წმინდა დღიდან – 1158 წლის წმინდა დღემდე – 14.4.1744 – 3.4.1745 წლამდე.
4 1159 წლის ჯემაზი ულ-ახირი 7 – 27.6.1746 წელი
5 1157 წელი – 15.2.1744 – 2.2.1745 წელი.
6 1158 წლის წმინდა დღიდან – 1159 წლის წმინდა დღემდე – 3.4.1745 – 23.4.1746 წლამდე.

ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 295
150
145 გასამრჯელო.
ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან 1158 წლის[1] სარგო ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან.
145 ყურუში ესედი.
პირველი მოანგარიშის მოადგილის მიერ, მენზილი აჰმედ ეფენდის ხელით გაიცა 1159 წლის 7 ჯემაზი ულ ახირს. ბრძანება გაიცა შემოსავალ-გასავლის ხაზინის თესქერეს „კაიმეს“ შესახებ.
სოხუმის ნაიბის მევლანა მეჰმედის არზის საფუძველზე, სოხუმის მენზილის – ალი აღას ვალდებულებაში ჩაიწერა: 1159 წლის წმინდა დღიდან 1160 წლის წმინდა დღემდე[2] /დავალების შესრულება/. ბრძანება გაიცა თელხისისა და მაღალი ფირმანის მიხედვით, 1159 წლის 7 ჯემაზი ულ ახირს.
ჩალვადარი – 2 ყურუში.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 295
150
145 გასამრჯელოდან.
ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან 1159 წლის[3] სარგო ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან.
145 ყურუში ესედი.
პირველი მოანგარიშის მოადგილის მიერ, მუკთედი აჰმედ ეფენდის ხელით 1159 წლის 7 ჯემაზი ულ ახირს, ბრძანება გაიცა შემოსავალ გასავლის ხაზინის თესქერეს „კაიმეს“ შესახებ.
სოხუმის ჩალვადრის ორი მსახური /აღებ-მიცემობის მომწესრიგებელი ჰყავს/. ამას გარდა ოჯაქლიქის სახით ტრაპიზონის საბაჟოს ფინანსებიდან ჩალვადრის თანხაა – 145 ყურუში, რომელიც წლიურ გასამრჯელოდაა დანიშნული. აღებული მენზილი ძირითადად ფოთის მებაჟეებთან იყვნენ დაკავშირებულნი /ევალებოდათ მასთან კავშირი/. 1154 წლიდან ხსენებულ ალისთან, რომ ემართად აღნიშნული ვალდებულება, რეგისტრირებულია. მის საფუძველზე მაღალი ღმერთის შემწეობით, 1160 წლის[4] წმინდა დღის მიწურულიდან, როგორც უწინ იყო ისე, ფოთის მებაჟეებთან ვალდებულების შესრულება დაეკისრათ /

1 1158 წელი – 3.2.1745 – 23.1.1746 წელი
2 1159 წლის წმინდა დღიდან 1160 წლის წმინდა დღემდე – 23.4.1746 – 12.4.1747 წლამდე
3 1159 წელი – 23.1.1746 – 12.1.1747 წელი.
4 1160 წელი – 13.1.1747 – 1.1.1748 წელი.

და, ადგილზე იქნა ჩაწერილი/. ამაზე ახლის ბოძების საკითხზე თელხისის საფუძველზე, რადგანაც მაღალი ფირმანი გამოვიდა, მის თანახმად ადგილზე ჩაიწერა. ასლი გაიცა, წარდგენილ იქნა ვრცელი ვარიანტის რეგისტრაცია.
1159 წლის 11 ზილ-ჰიჯე[1].
გააუქმეთ!
სოხუმის მენზილის მოვალეობაა: 1151 წლის წმინდა დღიდან 1152 წლის წმინდა დღემდე[2].
ჩალვადარი – ყურუში 5.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 727,5
375

362,5

ტრაპიზონის ლივის ბედელი ნუზულისა და ავარიზის ფინანსებიდან წლის სარგო ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან.
ყურუში ესედი – 362,5.
1124 წლის 15 რები ულ ეველს[3] თელხისისა და მაღალი ფირმანის თანახმად გაიცა ბრძანება. ფოთის მენზილს შეუერთდეს /დაუკავშირდეს/ ხსენებული ჩალვადრებიდან ფოთის მცველი ილამ ჰალილ ფაშა. ჰაკის ემინის ელ ჰაჯ ჰალილ ეფენდის ილამისა და სოხუმის კაზას ყადის მევლენა მეჰმედის არზის საფუძველზე, ფოთის საბაჟოს ემინის მოვალეობაში შედის სოხუმის მენზილი. 1160 წლის წმინდა დღიდან 1161 წლის წმინდა დღემდე[4]. ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან 10 წლის /?/ სარგო ჩაიწეროს. ხსენებულის მენზილის ოჯაქლიქისთვის თელხისისა და მაღალი ფირმანის საფუძველზე, გაცემული ბრძანებით.
1160 წლის 20 ჯემაზი ულ ეველი[5].
ჩალვადარი ყურუში – 2.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 295
150

145 გასამრჯელო!

ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან 1160 წლის სარ-

1 1159 წლის 11 ზილ-ჰიჯე – 25.12.1746 წელი.
2 1151 წლის წმინდა დღიდან 1152 წლის წმინდა დღემდე – 21.4.1747 წლიდან – 10.4.1739 წლამდე.
3 1124 წლის 15 რები ულ-ეველი – 22.4.1714 წელი
4 160 წლის წმინდა დღიდან 1161 წლის წმინდა დღემდე – 12.4.1747 წლიდან – 29.4. 1748 წლამდე.
5 1160 წლის ჯემაზი ულ-ეველი – 30.5.1747 წელი

გო ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან.
1160 წლის 20 ჯემაზი ულ-ეველის იბრაჰიმ ალისა და სოხუმის მცველის ხაზინადარ მეჰმედ ბეგის მიერ შემოსავალ-გასავლის „ხაზინის თესქერეს“, „კაიმეს“ გაცემის შესახებ ბრძანება გამოვიდა.
ფოთის საბაჟოს ემინის ვალდებულებაში შედიოდა სოხუმის ადგილისადმი /მომსახურეობა/ 1161 წლის წმინდა დღიდან 1162 წლის წმინდა დღემდე[1].
ჩალვადარი ყურუში – 2.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 295
150
———
145 გასამრჯელო!
ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან სარგო 1161 წლისთვის[2] ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან.
ყურუში ესედი – 145.
ფოთის მებაჟის ოსმან ჩაუშ ალის,ომერ ეფენდი ვექილის,ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას მფლობელის ელ ჰაჯ მეჰმედ აღას მიერ ილთიზამის წესით, ტრაპიზონის ყადის მეჰმედ მეველანას ჰუჯეთის მეორე გვერდზე არსებული მინაწერის თანახმად, 1161 წლის 15 ზილ-კაადეს[3] გაცემული იბრაჰიმ ჩაუშ ქექილის ქვითარი, პირველი მოანგარიშის მოადგილის ჰალილ ეფენდის მიერ 1162 წლის 23 საფარს[4], თელხისისა და მაღალი ფირმანის თანახმად. ბრძანება გაიცა შემოსავალ-გასავლის ხაზინის თესქერეს კაიმეს შესახებ.
დამთავრდა.
1163 წლის 5 ზილ-ჰიჯეს[5] მაღალი ბრძანებისა და თელხისის საფუძველზე დაიწერა ბრძანება. სოხუმის ყადის მეველანა მეჰმედის არზის თანახმად, 1162 წლის წმინდა დღიდან 1163 წლის წმინდა დღემდე[6]. ფოთის საბაჟოს ემინის ვალდებულების თაობაზე სოხუმის მენზილის მიმართ. ჩალვადარი, 2 ყურუში.

---

1 1161 წლის წმინდა დღიდან 1162 წლის წმინდა დღემდე – 29.4.1748 წლიდან – 19.4.1749 წლამდე.
2 1161 წელი – 2.1.1748 – 22.12.1748 წელი
3 1161 წლის 15 ზილ-კაადე – 4.11.1748 წელი
4 1162 წლის 23 საფარი – 12.2.1749 წელი.
5 1163 წლის 5 ზილ-ჰიჯე – 5.11.1750 წელი.
6 1162 წლის წმინდა დღიდან 1163 წლის წმინდა დღემდე – 19.4.1749 წლიდან – 8.4.1750 წლამდე

ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 295
150

145 გასამრჯელო!

ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან 1162[1] წლის სარგო ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან.
ყურუში – 145.
პირველი მოანგარიშის ქათიბის ჰალილ ეფენდის მიერ 1163 წლის 5 ზილ-ჰიჯეს[2] გაიცა ბრძანება შემოსავალ-გასაელის, ხაზინის თესქერეს „კაიმეს“ გაცემის შესახებ.
მაღალი ფირმანისა და თელხისის თანახმად დაიწერა ბრძანება სოხუმის კაზას ნაიბის – მეელენა მეჰმედის არზას საფუძველზე. ფოთის საბაჟოს ემინის ვალდებულებანი სოხუმის მენზილის მიმართ 1163 წლის წმინდა დღიდან 1164 წლის წმინდა დღემდე[3].
ჩალვადარი, 2 ყურუში.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 295
150

145 გასამრჯელო!

ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან 1163 წლის[4] სარგო ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან.
ყურუში – 145.
. . . 1163 წლის 7 ჯემაზი ულ-ახირს[5] გაიცა ბრძანება შემოსავალ-გასაელის ხაზინის თესქერეს, „კაიმეს“ გაცემის შესახებ. . . ხელით.
1164 წლის 15 რეჯებს[6] მაღალი /ფირმანისა და თელხისის თანახმად დაიწერა ბრძანება/ სოხუმის მცველის მეჰმედ ბეგის / არზის საფუძველზე/ /ფოთის/ საბაჟოს ემინის ვალდებულებაა სოხუმის მენზილის მიმართ 1164 წლის წმინდა დღიდან 1165 წლის წმინდა დღემდე ჩალვადარი – 2 ყურუში.

---

1 1162 წელი – 22.12.1748 -10.12.1749 წელი.
2 1163 წლის წმინდა დღიდან 1164 წლის წმინდა დღემდე – 8.4.1749 წლიდან – 27.4.1750 წლამდე
3 1163 წლის ჯემაზი ულ-ეველი – 8.4.1750 – 7.5.1750 წელი
4 1163 წელი – 11.12.1749 – 29.12.1750 წელი.
5 1163 წლის 7 ჯემაზი ულ-ახირი – 14.5.1750 წელი.
6 1164 წლის 15 რეჯები – 9.6.31751 წელი

ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 295
150
---
145 გასამრჯელო!

ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან 1164 წლის[1] სარგო ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან.
ყურუში – 145.
პირველი რუზნამჩეს . . . ჰუსეინ /ჯაფარის/ მიერ ოსმანის ხელით 1164 წლის 15 რეჯებს გაიცა ბრძანება შემოსავალ-გასავლის ხაზინის თესქერეს „კაიმეს“ გაცემის შესახებ.
ამჟამად პირველი რუზნამჩეს – ელ ჰაჯ ჰალილ ეფენდის მსახურთა მოვალეობაა, სოხუმის საბაჟოსადმი სამსახური მალიქანეს საფუძველზე. ამას გარდა წლიური გასამრჯელი – 145 ყურუში ჩალვადრისაა. ტრაპიზონის საბაჟოს ფინანსებიდან ოჯაქლიქია. საბოლოოდ აღნიშნული თანხა ხსენებული მენზილის ხარჯისთვის, როდესაც საკმარისი არ აღმოჩნდა, სოხუმის მცველების ჩასაყენებლად და დავალებების მისაცემად, ფირმანის გარეშეა. გაცემული პატიოსანი ბრძანება სხვა მენზილის გასაელის ხარჯით, რადგანაც დიდად გამაღატაკებელი იყო, განკუთვნილი ოჯაქლიქის ხსენებული თანხა – 145 ყურუში, რაღაცნაირად აღებულ იქნა. რადგანაც ვერაგობა იქნა ჩადენილი, მომავალში, ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქის ველზე იქნა მიწერილი. ხსენებული მალიქანეს არზუჰალისთვის ველზე მისაწერად ადგილზე ჩაიწერა /და/ ზემოხსენებულს არზუჰალი ებოძა. სოხუმის მენზილი ჩალვადართაგანი გახდა. ამას გარდა წლიური გასამრჯელოდ დანიშნული – 145 ყურუში, მენზილის ჩალვადარი, ტრაპიზონის საბაჟოს ფინანსებიდან ოჯაქლიქის სახით იქნა წარმოდგენილი. ხსენებული მენზილი ძირითადად ფოთის მებაჟეებისაგან აღებული ვალდებულება იყო. იგი რეგისტრაციაში იქნა გატარებული. 1170 წლისთვის წმინდა დღის მიწურული[2] როგორც კი დადგა, ფოთის მებაჟეებს დავალებები ებოძათ. ადგილზე ჩაიწერა. 1159 წლის ზილ-ჰიჯესთვის[3] ხსნებული ასლი ველზე იქნა მიწერილი. არზუჰალის თანახმად ადგილზე ჩაიწერა. ამ საკითხზე რადგანაც არზუჰალი დაიწერა, იგი არ გაიცა. თამასუქის თანახმად ადგილზე ჩაწერილი მაღალი ფირმანის გამოსვლა რეგისტრირებულ იქნა. 1164 წლის 20 შაბანი[4].

1 1164 წელი – 30.12.1750 – 19.11.1751 წელი.
2 1170 წლის წმინდა დღე – 21.4.1757 წელი.
3 1159 წლის ზილ-ჰიჯე – 15.12.1746 – 12.1.1747 წელი.
4 1164 წლის 20 შაბანი – 14.7.1751 წელი.

ფოთის საბაჟოს ემინის ვალდებულება სოხუმის მენზილისადმი 1165 წლის წმინდა დღიდან 1166 წლის წმინდა დღემდე[1].
ჩალვადარი – 1.
ყურუში – 2
ყურუშით დაანგარიშებულია : 295
150
145 გასამრჯელო!
ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან სარგო 1165 წლიდან[2] აღნიშნული მენზილის ოჯაქლიქიდან.
ყურუში – 145.
1165 წლის 25 შაბანს[3] ტრაპიზონის ყაზას მევლენა ჰალილის მიერ ჰუჯეთის მეორე გვერდზე მინაწერისა და დიდებული პატიოსანი ბრძანების ასლის საფუძველზე, ფოთის საბაჟოს ემინის ჰასან ჩაუშის ვექილის იბრაჰიმ აღას ქვითარი, ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას მფლობელის მეჰმედ ალის ხელით გაცემული 1165 წლის სარგოს თაობაზე. ამასთანავე ამ თანხის შესახებ ამჟამად ხაზინის მოანგარიშის ჰალილ ეფენდის მიერ 1166 წლის 9 ზილ-კაადეს[4] მაღალი ფირმანისა და თელხისის საფუძველზე, შემოსავალ-გასავლის ხაზინის თესქერეს „კაიმეს“ გაცემის ბრძანება გამოვიდა.
დამთავრდა.
ფოთის საბაჟოს ემინის ვალდებულება სოხუმის მენზილის მიმართ 1166 წლის წმინდა დღიდან 1167 წლის წმინდა დღემდე[5].
ჩალვადარი
ყურუში – 2
ყურუშით დაანგარიშებულია : 295
150
145 გასამრჯელო!
ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან 1166 წლის[6] სარგო ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან.
145 ყურუში ესედი.

---

1 1165 წლის წმინდა დღიდან 1166 წლის წმინდა დღემდე – 16.4.1752 წლიდან 5.4.1753 წლამდე
2 1165 წელი – 20.111751 – 7.11.1752 წელი
3 1165 წლის 25 შაბანი – 8.7.1752 წელი.
4 1166 წლის 9 ზილ-კაადე – 7.9.1753 წელი
5 1166 წლის წმინდა დღიდან 1167 წლის წმინდა დღემდე – 5.4.1753 წლიდან 24.4.1754 წლამდე.
6 1166 წელი – 8.11.1752 – 28.10.1753 წელი.

1166 წლის 25 შევალს[1] ტრაპიზონის კაზას ყადის – მევლანა ალ სეიდ მეჰმედის ჰუჯეთის მეორე გვერდზე მინაწერისა და დიდებული, პატიოსანი ბრძანების ასლის საფუძველზე 1166 წლის სარგოს შესახებ, ტრაპიზონის საბაჟოს ემინის მეჰმედ აღას ხელით /გაცემული/ ფოთის საბაჟოს ემინის – ოსმან ბეშე იბნ აბდულლაჰის ექვილის იბრაჰიმ აღას ქვითარი. ამასთანავე ამ თანხის შემოსავალ-გასავლის ხაზინის თესქერეს „კაიმეს“ გაცემის შესახებ ბრძანება გამოვიდა, თელხისისა და მაღალი ფირმანის საფუძველზე 1167 წლის 28 ზილ-კაადეს[2] ჰალილ ეფენდის ხელით. პირველი მოანგარიშის უწყებიდან.
დამთავრდა.
სოხუმის მენზილის ვალდებულება 1167 წლის წმინდა დღიდან 1168 წლის წმინდა დღემდე[3].
ჩალვადარი: ყურუში 2. ყურუში ესედით დაანგარიშებული:

295
150

145 გასამრჯელო.

ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან 1167 წლის[4] სარგო ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან.
ყურუში ესედი – 145.
1167 წლის 5 ზილ-კაადეს[5] ტრაპიზონის კაზას ნაიბის – მევლანა ალ-სეიდ აბდულლაჰის ჰუჯეთის მეორე გვერდზე მინაწერის თანახმად და დიდებული ბრძანების ასლის საფუძველზე, 1167 წლის სარგოს შესახებ, მეჰმედ ალის ხელით, ტრაპიზონის საბაჟოს ემინის სარგოდან, ხსენებული მენზილის მენზილჯის ჰუდაევენდიგიარ ალის ქვითარი გაიცა.
. . .ხელით 1168 წლის 8 საფარს[6] მაღალი ფირმანისა და თელხისის საფუძველზე ამ თანხიდან, შემოსავალ-გასავლის შესახებ, ხაზინის თესქერეს „კაიმეს“ გაცემის ბრძანება გამოვიდა.
დამთავრდა.
1168 წლის 8 ჯემაზი ულ-ახირის[7] მაღალი ფირმანისა და თელხ-

1 1166 წლის 25 შევალი – 25.8.1753 წელი.
2 1167 წლის 28 ზილ-კაადე – 17.9.1754 წელი.
3 167 წლის წმინდა დღიდან 1168 წლის წმინდა დღემდე – 24.4.1754 წლიდან 23.11.1754 წლამდე.
4 1167 წელი – 29.10.1753 – 17.101754.
5 1167 წლის 5 ზილ-კაადე – 24.8.1754 წელი.
6 1168 წლის 8 საფარი – 24.11.1754 წელი.
7 1168 წლის წმინდა დღიდან 1169 წლის წმინდა დღემდე – 5.5.1755 წლიდან 30.10.1755 წლამდე.

ისის თანახმად, სოხუმის ციხის მცველის სულეიმან ბეგის არზის საფუძველზე, დაიწერა ბრძანება, სოხუმის მენზილისადმი სოხუმის ციხის მცველის სულეიმანის ვალდებულების შესახებ. 1168 წლის წმინდა დღიდან 1169 წლის წმინდა დღემდე[1].

ჩალვადარი

ყურუში ესედი 2

ყურუშით დაანგარიშებულია : 295

150

—

145 გასამრჯელო!

ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან აღნიშნული მენზილის ოჯაქლიქის შესახებ სარგო 1168 წლისთვის[2].

ყურუში ესედი — 145.

პირველი მოანგარიშის ქათიბის — ჰალილ ეფენდის ხელი 1168 წლის 8 ჯემაზი ულ-ახირს გაიცა ბრძანება შემოსავალ-გასავლის ხაზინის თესქერეს „კაიმეს“ შესახებ.

1170 წლის 9 ზილ-ჰიჯეს[3] მაღალი ფირმანისა და თელხისის თანახმად და აღნიშნული ციხის მცველის სულეიმან ბეგის არზის საფუძველზე, დაიწერა ბრძანება სოხუმის ციხის მცველი სულეიმანის ვალდებულებების შესახებ. სოხუმის მენზილისადმი 1169 წლის წმინდა დღიდან 1170 წლის წმინდა დღემდე[4].

ჩალვადარი

ყურუში ესედი 2

ყურუშით დაანგარიშებულია : 295

150

- - - -

145 გასამრჯელო!

ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან . . . წლის სარგო ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან.

ყურუში ესედი — 145.

პირველი მოანგარიშის ქათიბის — ჰალილ ეფენდის მიერ 1170 წლის 5 ზილ-ჰიჯეს[5] გაცემული ბრძანება, შემოსავალ-გასავლის ხაზინის თესქერეს „კაიმეს“ შესახებ.

სულუჯუკის ციხის მენზილის ვალდებულება 1151 წლის წმინ-

1 1168 წლის 8 ჯემაზი ულ-ახირი — 22.3.1755 წელი.

2 1169 წლის წმინდა დღიდან 1170 წლის წმინდა დღემდე — 23.4.1756 წლიდან 17.11.1756 წლამდე

3 1168 წელი — 18.10.1754 — 6.10.1755 წელი

4 1770 წლი 9 ზილ-ჰიჯე — 25.8.1757 წელი.

5 1170 წლის 5 ზილ-ჰიჯე — 21.8.1757 წელი

და დღიდან 1156 წლის წმინდა დღემდე[1].
ჩალვადარი – 7
ყურუში ესედით დაანგარიშებული:
ქაფას საზედამხედველოსა და მასთან დაკავშირებული მუქათაას ირსალიეს /გასაგზავნი/ ფინანსებიდან სარგო ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქით.
გაუქმდეს!
1148 წლის 25 ჯემაზი ულ-ახირს[2] ხსენებული ციხის თოფჩიების იბრაჰიმის არზუჰალის მაღალი ფირმანისა და თელხისის საფუძველზე.
გონიოს მენზილის ვალდებულება 1151 წლის წმინდა დღიდან 1156 წლის წმინდა დღემდე.
ჩალვადარი – 5 ცალი.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 737,5
375

362,5 - გასამრჯელო!
გონიოს ლივას ნუზულისა და ავარიზის ფინანსებიდან წლის სარგო ოჯაქლიქით ხსენებული მენზილისა.
ყურუში ესედი – 362,5.
გაუქმდეს!
1122 წლის 15 რები ულ-ეველის[3] მაღალი ფირმანისა და თელხისის თანახმად გამოვიდა ბრძანება ფოთის მენზილთან შეერთებისა ფოთის მცველის „ილამი“ გამოვიდა. ხსენებულ ჩალვადრებთან ჰალილ ფაშას შეერთებისა. ბათუმის მენზილის ვალდებულებანი 1151 წლის წმინდა დღიდან 1156 წლის წმინდა დღემდე.
ჩალვადარი – 5 ცალი.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 737,5
375
- - - -
362,5 - გასამრჯელო!
ტრაპიზონის ლივის ავარიზი და ნუზლი, 1144 წლის[4] სარგო ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან.
ყურუში ესედი – 362,5.
გაუქმდეს!

---

1 1151 წლის წმინდა დღიდან1156 წლის წმინდა დღემდე – 13.5.1738 წლიდან 17.5.1743 წლამდე.
2 1148 წლის 25 ჯემაზი ულ-ახირი – 12.11.1735 წელი.
3 1122 წლის 15 რები ულ-ეველი – 14.5.1710 წელი
4 1144 წელი – 6.7.1731 – 23.6.1731 წელი.

1145 წლის 22 საფარს[1] მაღალი ფირმანისა და თელხისის საფუძველზე ბრძანება გაიცა, ტრაპიზონის მენზილს შეუერთდეს ფოთის მცველის ილამი ჰალილ ფაშას ზემოხსენებული ჩალვადრებიდან.
7 ფურცელი.
მენზილი – მუნლა სულეიმანი – 11 საათი.
მენზილ ჰასან საი – 11 საათი.
მენზილ დელი ბაბას ვალდებულება 1151 წლის წმინდა დღიდან 1152 წლის წმინდა დღემდე[2].
ჩალვადარი – 10.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 1475
750
- - - -
725 - გასამრჯელო!
არზრუმის ლივის ბედელი ნუზულისა და ავარიზის ფინანსებიდან სარგო 1148 წლის[3] ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქისთვის.
ყურუში ესედი – 725.
გაუქმდეს!
თელხისისა და მაღალი ფირმანის თანახმად, 1149 წლის 13 ჯემაზი ულ-ევველს[4].
დელი ბაბას მენზილის ვალდებულება 1157 წლის წმინდა დღიდან 1158 წლის წმინდა დღემდე[5].
ჩალვადარი – 8 ყურუში.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 1180
0600
- - - -
580 - გასამრჯელო!
არზრუმის მხარის სერასქერის დიდებული ვეზირის აჰმედ ფაშას ილამის გადაწყვეტილების /საფუძველზე/ და მაღალი ფირმანისა /და/ თელხისის საფუძველზე და ყადის არზისა და სასამართლოზე დამსწრე ხალხის თანახმად, /დავალება/ ხელახლა იქნა შესრულებული.

---

1 1145 წლის 22 საფარი – 14.8.1732 წელი.
2 1151 წლის წმინდა დღიდან 1152 წლის წმინდა დღემდე – 13.5.1738 წლიდან 2.5.1739 წელი.
3 1148 წელი – 24.5.1735 – 11.5.1736 წელი.
4 1149 წლის 13 ჯემაზი ულ-ევველი – 19.9.1736 წელი
5 1157 წლის წმინდა დღიდან 1158 წლის წმინდა დღემდე – 6.5.1744 წლიდან 25.4.1745 წლისა

ბრძანება დაიწერა 1156 წლის 18 ჯემაზი ულ-ეველს[1].
არზრუმის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან სარგო 1157 წლის მარტის დასაწყისიდან[2] განახლდა /და/ ოჯაქლიქი დაინიშნა, ბრძანება გაიცა თელხისისა /და/ მაღალი ფირმანის თანახმად 1156 წლის 18 ჯემაზი ულ-ეველს.
ყურუში ესედი – 580.
1157 წლის 15 ზილ-კაადეს[3] არზრუმის ყადის, მეელანა ფარვიზ-ზადე აბუბექრის ჰუჯეთის მეორე გვერდზე მინაწერის საფუძველზე, 1157 წლის[4] სარგოს არზრუმის საბაჟოს ემინის ისმაილ ალისაგან, ხსენებული მენზილჯიების – ზიმიების: ასატურას, სუქიასის, ალექსანის, გასპარასა და ხაჩატურასგან მიღებული ქვითარი. ამ თანხის შემოსავალ-გასაელის ხაზინის თესქერეს „კაიმეს“ გაცემის ბრძანება გაიცა, თელხისის მაღალი ფირმანის თანახმად, 1158 წლის 18 შაბანს[5].
დამთავრდა.
კარაქოფექის მენზილის ვალდებულება 1157 წლის წმინდა დღიდან 1158 წლის წმინდა დღემდე[6].
ჩალვადარი.
ყურუში – 8.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 1180
1600
- - - -
580 - გასამრჯელო!
თელხისისა და მაღალი ფირმანის საფუძველზე განახლებულ იქნა ილამი და ხსენებული არზა.
არზრუმის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან სარგო 1157 წლის მარტის დასაწყისიდან ხელახლა დაინიშნა ოჯაქლიქი. ამის ბრძანება გაიცა თელხისისა და მაღალი ფირმანის თანახმად 1156 წლის 18 ჯემაზი ულ-ეველს.
ყურუში ესედი – 580.
1127 წლის /?/ ზილ-კაადეს[7] არზრუმის ყადის მეელანა ფარვიზ-

1 1156 წლის 18 ჯემაზი ულ-ეველი – 10.7.1743 წელი.
2 1157 წლის მარტის დასაწყისი – 16.3.1744 წელი
3 1157 წელი – 15.2.1744 – 2.2.1745 წელი.
4 1157 წლის 15 ზილ-კაადე – 20.12.1744 წელი.
5 1158 წლის 18 შაბანი – 15.9.1745 წელი
6 1157 წლის წმინდა დღიდან 1158 წლის წმინდა დღემდე – 6.5.1744 წლიდან 5.5.1745 წლამდე
7 1127 წლის ზილ-კაადე – 29.10. – 27.11.1715 წელი.

ზადე აბუბექრის ჰუჯეთის მეორე გვერდზე მინაწერის საფუძველზე, 1157 წლის სარგოს არზრუმის საბაჟოს ემინის ისმაილ აღას მიერ გაცემული ხსენებული მენზილის მენზილჯის სულეიმან ბენ აბდულლაჰის ქვითარი. ამ თანხიდან შემოსავალ-გასავლის ხაზინის თესქერეს „კაიმეს“ გაცემის ბრძანება გამოვიდა. მაღალი ფირმანისა და თელხისის თანახმად 1158 წლის 18 შაბანს.

დამთავრდა.

დელი ბაბას მენზილის ვალდებულებანი 1158 წლის წმინდა დღიდან 1158 წლის წმინდა დღემდე[1].

ჩალეადარი.

ყურუში – 8.

ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 1180

1600

- - - -

580 - გასამრჯელო!

არზრუმის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან სარგო 1158 წლის მარტიდან580, ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან.

ყურუში ესედი – 5[2].

1158 წლის 27 ჯემაზი ულ-ახირს[3],არზრუმის ყადის მეჭლანა აჰმედ ფეიზულლაჰ-ზადეს ჰუჯეთის მეორე გვერდზე მინაწერის საფუძველზე,არზრუმის საბაჟოს ემინის – უმაღლესი სამეუფეო კარის მსახურთა მეთაურის – ისმაილ აღას ხელით. ხსენებული მენზილის მენზილჯის მეჰმედ აღა იბნ აჰმედის ქვითარი გაიცა სარგოს შესახებ 1158 წლის მარტის დასაწყისიდან[4]. ამ თანხიდან შემოსაეალ-გასაელის ხაზინის თესქერეს „კაიმეს“ გაცემის ბრძანება გაიცა, თელხისისა და მაღალი ფირმანის თანახმად 1160 წლის 27 ზილ-კაადეს[5].

დამთავრდა.

კარა ქოფექი მეორე სახელწოდება – გურჯი ბოღაზის მენზილის ვალდებულებანი 1158 წლის წმინდა დღიდან 1159 წლის წმინდა დღემდე.

ჩალეადარი.

ყურუში – 8.

---

1 1158 წლის წმინდა დღიდან 1159 წლის წმინდა დღემდე – 5.5.1745 წლიდან – 15.5.1746 წლამდე.

2 1158 წლის მარტი – 5.3.1745 – 2.4.1745 წელი.

3 1158 წლის 27 ჯემაზი ულ-ახირი – 27.7.1747 წელი

4 1158 წლის მარტის დასაწყისი – 5.3.1745 წლისა

5 1160 წლის 27 ზილ-კაადე – 30.11.1747 წელი.

ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 1180
1600
- - - -
580 - გასამრჯელო!
არზრუმის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან 1158 წლის მარტის დასაწყისიდან სარგო.
ყურუში ესედი – 580.
1158 წლის 27 ჯემაზი ულ-ახირს, არზრუმის ყადის მევლანა აჰმედ ფეიზულლაჰ-ზადეს ჰუჯეთის მეორე გვერდზე მინაწერის საფუძველზე, არზრუმის საბაჟოს ემინის, უმაღლესი სამეუფეო კარის მსახურთა აღას – ისმაილ აღას მიერ, ხსენებული მენზილის მენზილჯის მეჰმედ აღა იბნ აჰმედის ქვითარი გაიცა სარგოს შესახებ 1158 წლის მარტის დასაწყისიდან. ამ თანხიდან შემოსავალ-გასავლის ხაზინის თესქერეს „კაიმეს“ გაცემის ბრძანება გამოვიდა, თელხისისა და მაღალი ფირმანის თანახმად, 1160 წლის 27 ზილ-კაადეს.
დამთავრდა.
დელი ბაბას მენზილის ვალდებულებანი 1159 წლის წმინდა დღიდან 1160 წლის წმინდა დღემდე.
ჩალვადარი.
ყურუში – 8.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 1180
0600
- - - -
580 - გასამრჯელო!
არზრუმის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან სარგო 1159 წლის მარტის დასაწყისიდან, ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან.
ყურუში ესედი – 580.
დელი ბაბას მენზილის ვალდებულებანი 1160 წლის წმინდა დღიდან 1161 წლის წმინდა დღემდე.
ჩალვადარი.
ყურუში – 8.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 1180
1600
- - - -
580 - გასამრჯელო!
არზრუმის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან სარგო 1160 წლის მარტის დასაწყისიდან, ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან.
ყურუში 580.
გაუქმდეს!

1161 წლის 11 ზილ-კაადეს თელხისისა და მაღალი ფირმანის თანახმად 1160 წლის წმინდა დღიდან კრედიტი გაიცეს.
კარა ქოფექის მენზილის ვალდებულებანი 1159 წლის წმინდა დღიდან 1160 წლის წმინდა დღემდე[1].
ჩალვადარი.
ყურუში – 8.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 1180
1600
- - - -
580 - გასამრჯელო!
არზრუმის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან სარგო 1159 წლის მარტის დასაწყისიდან[2], ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქისთვის.
ყურუში ესედი – 580.
კარა ქოფექის მენზილის ვალდებულებანი 1160 წლის წმინდა დღიდან 1161 წლის წმინდა დღემდე[3].
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 1180
1600
- - - -
580
არზრუმის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან – ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან სარგო 1160 წლის მარტის დასაწყისიდან[4].
ყურუში: 580.
გაუქმდეს თელხისისა და მაღალი ფირმანის თანახმად 1160 წლის 11 ზილ-კაადეს[5], 1160 წლის წმინდა დღის[6] კრედიტი!
გაუქმდეს . . . მენზილის სულეიმანის ვალდებულება 1151 წლის წმინდა დღიდან 1152 წლის წმინდა დღემდე.
ჩალვადარი.
ყურუში – 10.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 1475
0750
- - - -
725 - გასამრჯელო!

---

1 1159 წლის წმინდა დღიდან 1160 წლის წმინდა დღემდე – 15.5.1740 წლიდან 4.5.1747 წლამდე.
2 1159 წლის მარტის დასაწყისი – 24.3.1746 წელი
3 1160 წლის წმინდა დღიდან 1161 წლის წმინდა დღემდე – 4.5.1747 წლიდან 21.5.1748 წლამდე.
4 1160 წლის მარტის დასაწყისი – 13.3.1747 წელი.
5 1160 წლის მარტის დასაწყისი – 13.3.1747 წელი.
6 1160 წლის წმინდა დღე – 4.5.1747 წელი

არზრუმის ლივას ავარიზისა და ბედელი ნუზულის ფინანსებიდან სარგო ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან:
ყურუში ესედი – 725.
თელხისისა და მაღალი ფირმანის საფუძველზე, 1149 წლის 13 ზილ-ჰიჯეს[1].
1155 წლის 13 მუჰარემს მაღალი ფირმანისა /და/ თელხისის თანახმად კაზას ყადის ნაიბის მევლანა მეჰმედის არზას საფუძველზე, ალისა და მუსტაფას ვალდებულება იყო. მენზილის / დაკმაყოფილება/ 1155 წლის წმინდა დღიდან 1156 წლის წმინდა დღემდე.
ჩალვადარი.
ყურუში: 4.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 590
300
- - - -
290 - გასამრჯელო!
ტრაპიზონის ლივის ბედელი ავარიზის ფინანსებიდან ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქისთვის სარგო 1155 წელს[2].
ყურუში ესედი – 290.
ხსენებული მენზილის მენზილჯის ალის ხელით 1155 წლის 13 მუჰარემს[3] გაიცა ბრძანება. შემოსავალ-გასაელის ხაზინის თესქერეს კაიმეს გაცემის შესახებ.
ფოთის მენზილის ვალდებულება 1156 წლის წმინდა დღიდან 1157 წლის წმინდა დღემდე.
ჩალვადარი.
ყურუში: 4.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 590
300
- - - -
290 - გასამრჯელო!
ტრაპიზონის ლივის ბედელი ავარიზის ფინანსებიდან ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქისთვის სარგო 1156 წელს.
ყურუში – 290.
ფოთის მენზილის ვალდებულება 1157 წლის წმინდა დღიდან 1158 წლის წმინდა დღემდე.
ჩალვადარი.
ყურუში: 4.

1 1149 წლის 13 ზილ-ჰიჯე – 14.4.1737 წელი
2 1155 წელი – 8.3.1742 – 24.2.1743 წელი.
3 1155 წლის 13 მუჰარემი – 20.3.1742 წელი.

ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 590
300
- - - -
290 - გასამრჯელო!
ტრაპიზონის ლიევის ბედელი ავარიზის ფინანსებიდან ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქისთვის სარგო 1157 წელს.
ყურუში – 290.
ტრაპიზონის ყადის – მევლანა მეჰმედ ჰემდის ჰუჯეთის მეორე გვერდზე მინაწერის მიხედვით, ფოთის საბაჟოს მსახურის მენზილჯის ჩაუშის მეჰმედ დელი ოსმანის ქვითარი ჰასან ეფენდის ვექილის ტრაპიზონის ლიევის შესახებ, ავარიზის თაჰსილდარის – ჰასან ეფენდის ვექილის მაჰმუდ ალის ხელთ გაცემული, 1157 წლის სარგოზე. 1157 წლის 12 რეჯებს[1] მაღალი ფირმანის, თელხისის საფუძველზე გაიცა ბრძანება. ამავე თანხაზე შემოსავალ-გასავლის ხაზინის თესქერეს კაიმეს თაობაზე. 1158 წლის 20 შაბანს[2] გაიცა. ალ-სეიდ იბრაჰიმ ეფენდის ხელით ფინანსები.
დამთავრდა.
ფოთის მენზილის ვალდებულება 1159 წლის წმინდა დღიდან 1160 წლის წმინდა დღემდე.
ჩალეადარი:
ყურუში: – 4.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 590
300
- - - -
290 - გასამრჯელო!
ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან ტრაპიზონის ლიევის ბედელი ავარაზის ფინანსებიდან სარგო 1159 წლისათვის.
ყურუში ესედი: 290.
1161 წლის 28 საფარს[3]. მოსამართლე აჯი ჩელების ნაიბის მევლანა აჰმედის შარიათის ჰუჯეთის თანახმად, ტრაპიზონის ლიევას ავარიზისა და ბედელის, თაჰსილდარის – იბრაჰიმ ალის ხელით 1159 წლის სარგოს ქვითარი გაიცა ხსენებული მენზილის მენზილჯიების – ისმაილისა და ტრაპიზონის ფაშას – აჰმედ ალისთვის. ამ თანხიდან შემოსავალ-გასავლის ხაზინის თესქერეს კაიმეს გაცემის ბრძანება /გაიცა/ თელხისისა /და/

1 1157 წლის 12 რეჯები – 21.8.1744 წელი.
2 1158 წლის 20 შაბანი – 17.9.1745 წელი.
3 1161 წლის 28 საფარი – 28.2.1748 წელი.

მაღალი ფირმანის საფუძველზე. 1161 წლის 10 ზილ-კაადეს[1].
პროვიანტის თაჰსილდარის ბალიქ იბრაჰიმის ხელით.
დამთავრდა.
ფოთის მენზილის ვალდებულებანი 1160 წლის წმინდა დღიდან
1161 წლის წმინდა დღემდე.
ჩალვადარი.
ყურუში: 4.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 590
300
- - - -
290 - გასამრჯელო!
ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან ავარაზი ბედელის ფინანსებიდან: ტრაპიზონის ლივის სარგო – 1160 წელს.
ყურუში ესედი: 290.
ხსენებული ტრაპიზონი . . .
ხსენებულ წელს დაანგარიშებული . . .
და საბაჟოს ემინის . . .
სხვა . . . არის
ფოთის საბაჟოს ემინი.
ფოთის მებაჟეების . . . ხარჯი . . .
. . . . იმატოს მისმა სიდიადემ . . . არზუჰალი გაიცა . . .
რეგისტრაციის საკითხზე თელხისისა და მაღალი ფირმანის თანახმად . . . 1155 წლის 9 რამაზანი[2].
1155 წლის ხანგრძლივობა დასრულდა.
ხსენებული ალისა და მუსტაფას აღნიშნული მენზილის ანგარიში . . . წლის ვალდებულებების მიხედვით გარკვეულ საფუძველზე ხსენებული ჩალვადრისთვის გასაუქმებლად პატიოსანი ბრძანება გაიცა /დ/ მაღალი ალაჰის ბრძანების თანახმად, 6 წლისთვის წმინდა დღის მიწურულიდან ხსენებული მენზილის მსახურთაგან ზოგიერთი საბაჟოს ემინი, ფოთის საბაჟოს ემინი . . . მოკრძალებული გადმოცემით . . . ემინისათვის პატიოსანი ბრძანების დაწერის საკითხზე, თელხისის საფუძველზე, მაღალი ფირმანი რადგანაც გამოვიდა, პატიოსანი ბრძანება გაიცა. 1155 წლის 19 რები ულ-ეველი[3].
სასამართლოში ვრცლად იყოს რეგისტრირებული.
აიკრძალოს!
ჩალვადარი, ყურუში,

1 1161 წლის 10 ზილ-კაადე – 1.11.1748 წელი.
2 1155 წლის 9 რამაზანი – 7.11.1742 წელი
3 1155 წლის 19 რები ულ-ეველი – 24.5.1742 წელი

ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 737,5
375
- - - -
362,5 - გასამრჯელო!
ტრაპიზონის ლივის ბედელი ნუზლისა და ავარიზის ფინანსებიდან წლის სარგო ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქისგან.
ყურუში ესედი – 362,5
ხსენებულ ჩალვადართაგან ცნობა ფოთის მცველის ჰალილ ფაშას ზემოხსენებულ მენზილებთან შეერთების ბრძანების გაცემის თაობაზე, თელხისისა და მაღალი ფირმანის საფუძველზე, 1144 წლის 15 რები ულ-ეველი[1].
ჩალვადარი: ყურუში 2,5 – ტრაპიზონის მენზილი
2,5 – ფოთის მენზილი.
ფოთის მენზილის ვალდებულებანი 1161 წლის წმინდა დღიდან 1162 წლის წმინდა დღემდე:
ჩალვადარი.
ყურუში – 4.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 590
300
- - - -
290 - გასამრჯელო!
ტრაპიზონის ლივის ნუზული ავარიზის ფინანსებიდან 1161 წლის სარგო ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქისთვის.
290 ყურუში.
1162 წლის 9 ზილ-კაადეს[2] სტამბოლში მოსამსახურე აჯი ჩელების ნაიბის მეელანა აჰმედის ჰუჯეთის მეორე გვერდზე მინაწერის თანახმად, ხსენებული ლივის ნუზული ავარაზის თაჰსილდარის ხელით აღნიშნული მენზილის მენზილჯის ჰალილ ეფენდისგან ოსმან აღა იბნ მეჰმედ ვექილის /მიერ გაცემული/ ქვითარი. ამ თანხიდან შემოსაეალ-გასაელის ხაზინის თესქერეს კაიმეს გაცემის ბრძანება /გამოეიდა/ თელხისისა და მაღალი ფირმანის საფუძველზე 1163 წლის 15 ზილ-კაადეს[3].
დამთავრდა.
ფოთის მენზილის ვალდებულებანი 1162 წლის წმინდა დღიდან 1163 წლის წმინდა დღემდე.
ჩალვადარი.
ყურუში: 4.

1 1144 წლის 15 რები ულ-ეველი – 17.9.1731 წელი.
2 1162 წლის 9 ზილ-კაადე – 21.10.1749 წელი.
3 1163 წლის 15 ზილ-კაადე – 16.10.1750 წელი

ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 590
300
- - - -
290 - გასამრჯელო!
ტრაპიზონის ლივის ნუზული ავარიზის ფინანსებიდან 1162 წლის[1] სარგოდან აღნიშნული მენზილის ოჯაქლიქისგან.
290 ყურუში ესედი.
ფოთის მენზილის ვალდებულებანი 1163 წლის წმინდა დღიდან 1164 წლის წმინდა დღემდე.
ჩალვადარი.
ყურუში: 4.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 590
300
- - - -
290 - გასამრჯელო!
ტრაპიზონის ლივის ნუზული ავარიზის ფინანსებიდან 1163 წლის სარგოზე ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან.
290 ყურუში ესედი.
ფოთის მენზილის ვალდებულება 1164 წლის წმინდა დღიდან 1165 წლის წმინდა დღემდე.
ჩალვადარი.
ყურუში: 4.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 590
300
- - - -
290 - გასამრჯელო!
ტრაპიზონის ლივის ნუზული ავარიზის ფინანსებიდან: 1164 წლის სარგოსთვის ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან.
290 ყურუში ესედი.
1165 წლის 20 რეჯებს[2] გაცემული სტამბოლში მოსამართლე მაჰმუდ ფაშას ნაიბის ქათიბის მევლანა მუსტაფას მიერ ჰუჯეთის მეორე გვერდზე მინაწერის და დიდებული პატიოსანი ბრძანების ასლის საფუძველზე 1166 წლის სარგოს შესახებ, სახელმწიფო ზარაფხანის ემინის – აბდულლაჰ ეფენდის ხელით /გაცემული/ აღნიშნული მენზილის, მენზილჯის იბრაჰიმის ქვითარი. ამ თანხიდან შემოსავალ-გასავლის ხაზინის თესქერეს კაიმეს გაცემის ბრძანება გამოვიდა, თელხისისა და

1 1162 წელი – 22.12.1748 – 10.12.1749 წელი
2 1165 წლის 20 რეჯები – 3.6.1752 წელი.

მაღალი ფირმანის საფუძველზე 1125 წლის 23 რეჯებს[1]. ჰალილ ეფენდისგან ოსმან ალის ხელით.
დასრულდა
. . . მენზილის ვალდებულება 1166 წლის წმინდა დღიდან 1167 წლის წმინდა დღემდე.
ჩალვადარი.
ყურუში: 4.
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 590
300
- - - -
290 - გასამრჯელო!
ტრაპიზონის ლივის ნუზული აქარიზის ფინანსებიდან: 1166 წლის სარგო ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან.
290 ყურუში.
1166 წლის 9 ზილ-კაადეს, ტრაპიზონის კაზას ყადის მეელანა ალ სეიდ მეჰმედის ჰუჯეთის მეორე გვერდზე მინაწერის და დიდებული, პატიოსანი ბრძანების ასლის თანახმად, ტრაპიზონის ლივის აქარიზი ნუზულის თაჰსილდარს – იუსუფ აღასგან ალი აღას ხელით, ხსენებული მენზილის მენზილჯის ოსმან ბეში იბნ აბდულლაჰის ვექილის – იბრაჰიმ აღა იბნ აბდულლაჰის ქვითარი გაიცა 1166 წლის სარგოს შესახებ: ამ თანხიდან შემოსავალ-გასავლის ხაზინის თესქერეს – კაიმეს გაცემის ბრძანება გამოვიდა, თელხისისა და მაღალი ფირმანის საფუძველზე. 1167 წლის 11 ჯემაზი ულ-ეველი[2] ვაკუფების მოანგარიშისადმი დაქვემდებარებული მუნლა აბდულლაჰის ხელით.
დამთავრდა.
სოხუმის მენზილის ვალდებულებანი 1151 წლის წმინდა დღიდან 1156 წლის წმინდა დღემდე.
ჩალვადარი, ყურუში . . . 1
ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 362,5 – გასამრჯელო!
ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან 1151 წლის[3] სარგო. ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან.
262,5 – ყურუში.
1150 წლის 23 რები ულ-ახირს[4] ტრაპიზონის ყაზას ყადის – მეელანა აბდალფითაჰის სასამართლო ჰუჯეთისა და ზემოხსენებული ემინების ბეჭდიანი თამასუქების თანახმად. ტრაპიზონის საბაჟოს ემინის – ოსმან აღასგან სოხუმის საბაჟოს ემინების

1 1125 წლის 23 რეჯები – 15.8.1713 წელი
2 1167 წლის 11 ჯემაზი ულ-ეველი – 8.3.1754 წელი
3 1151 წელი – 21.4.1738 – 9.4.1739 წელი.
4 1150 წლის 23 რები ულ-ახირი – 20.8.1737 წელი.

ოსმანისა და ალის ქვითარი. ამ თანხიდან შემოსავალ გასავლის ხაზინის თესქერეს კაიმეს გაცემის შესახებ ბრძანება გაიცა, თელხისისა და მაღალი ფირმანის საფუძველზე. 1153 წლის 17 შაბანი[1]. გარდაცვლილი იბრაჰიმ ფაშას, ჩილდირის უწინდელი ხაზინადრის – კადიმ მუსტაფა ალის ხელით გაიცა.

დამთავრდა

ჩალვადარი ყურუში – 5
1

4

1153 წლის[2] კრედიტი.

1152 წლის 28 ზილ-ჰიჯეს[3] ფირმანის თანახმად.

სოხუმის მენზილის ვალდებულებანი 1152 წმინდა დღიდან 1153 წლის წმინდა დღემდე[4].

ჩალვადარი, ყურუში – 5.

ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 737,5
375
- - - -
362,5 - გასამრჯელო!

ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან 1152 წლის[5] სარგო. ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან.

ყურუში ესედი – 362,5.

1151 წლის 23 ზილ-კაადეს[6], ტრაპიზონის კაზას ყადის – მევლანა აბდალფითაჰის სასამართლო ჰუჯეთისა და ხსენებული მენზილი მენზილჯის ბეჭდიანი თამასუქი თანახმად, ტრაპიზონის საბაჟოს ემინის – ოსმან ალი ხელით, სოხუმის მენზილის მენზილჯიების ალ-ჰაჯ ალისა და ალ-ჰაჯ ოსმანის ქვითარი. ამ თანხიდან შემოსავალ-გასავლის ხაზინის თესქერეს კაიმეს გაცემის ბრძანების შესახებ, თელხისისა და მაღალი ფირმანის თანახმად, 1153 წლის 17 შაბანი[7]. წინათ გარდაცვლილი იბრაჰიმ ფაშას, ვეზირის – ხაზინადარ – კადიმ მუსტაფა ალის ხელით.

დამთავრდა. სოხუმის მენზილის ვალდებულებანი 1153 წლის

---

1 1153 წლის 17 შაბანი – 7.11.1740 წელი

2 1153 წელი – 29.3.1740 – 18.2.1741 წელი.

3 1152 წლის 28 ზილ-ჰიჯე – 27.3.1740 წელი

4 1152 წლის წმინდა დღიდან 1153 წლის წმინდა დღემდე – 2.5.1739 წლიდან 20.5.1740 წლამდე.

5 1152 წელი – 10.4.1739 – 28.3.1740 წელი.

6 1151 წლის 23 ზილ-კაადე – 4.3.1739 წელი

7 1153 წლის 17 შაბანი – 7.11.1740 წელი.

წმინდა დღიდან 1154 წმინდა დღემდე[1].ყურუში ესედით დაანგარიშებული: 590

300

290 - გასამრჯელო!

ტრაპიზონის საბაჟოს მუქათაას ფინანსებიდან 1153 წლის სარგო ხსენებული მენზილის ოჯაქლიქიდან.

ყურუში ესედი – 290.

1152 წლის ზილ-კაადეს ბოლოს[2] ტრაპიზონის კაზას ყადის – მეელანა ალ-ჰაჯი მუსტაფას მიერ ჰუჯეთის მეორე გეერდზე მინაწერისა და ხსენებული ემინის ბეჭდიანი თამასუქის თანახმად, ტრაპიზონის საბაჟოს ემინის – ოსმან ეფენდის ხელით, ფოთის საბაჟოს ემინის მუსტაფას ქვითარი გაიცა. ამ თანხიდან შემოსავალ-გასაელის ხაზინის თესქერეს კაიმეს გაცემის ბრძანება გამოვიდა. თელხისისა და მაღალი ფირმანის საფუძველზე, 1153 წლის 17 შაბანს, ადრე გარდაცვლილი იბრაჰიმ ფაშას დიდებული ხაზინადრის კადიმ მუსტაფა ალის ხელით. დამთავრდა.

1 1153 წლის წმინდა დღიდან 1154 წლის წმინდა დღემდე – 20.5.1740 წლიდან 10.5.1741 წლამდე.

2 1152 წლის ზილ-კაადე – 30.1.1740 – 29.2.1740 წელი.

ტერმინოლოგიური შენიშვნები:

1. ავარიზი – საგანგებო შემთხვევებთან, უპირატესად სამხედრო ექსპედიციებთან დაკავშირებული ერთდროული გადასახადი, რომელიც თავდაპირველად 4-5 წელიწადში ერთხელ იკრიფებოდა, შემდეგში იგი ყოველწლიურ გადასახადად იქცა და მძიმე ტვირთად აწვებოდა მწარმოებელ საზოგადოებას. ავარიზი ძირითადად ნატურალური სახის გადასახადი იყო, ფულადი სახითაც გადახდებოდათ. ავარიზის შესახებ იხ. .L.Barkan, Avariz, İslam Ansiklopedisi cüz 11, cilt 2. 1949. İstanbul, s. 13-18.

2. ავარიზ ხანე – მოსახლეობაზე გაწერილი საგანგებო გადასახადი, რომელსაც ზოგჯერ ხანეს გადასახადიც ეწოდებოდა. იგი რეგისტრირებული იყო ხაზინაში. კონკრეტული პირებისა და გადახდისუნარიანობის მიხედვით მისი ოდენობა შეიძლება გაზრდილიყო ან შემცირებულიყო. ავარიზ ხანეს შესახებ იხ. Pakalin. M.Z. Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, I, fas.VIII. İstanbul. s. 729.

3. აზაბი – ოსმალეთის შეიარაღებული ძალების ერთ-ერთი სახეობა. აზაბები ცხენოსანთა რაზმებს შეადგენდნენ. ისინი სიფაჰიების, უცოლშვილო ნაწილებისაგან შედგებოდნენ. მას იერიშების, თავდასხმების, საჭურველის გადაზიდვისას იყენებდნენ. აზაბები ჯებეჯიების საქმიანობაშიც გულითადად მონაწილეობდნენ. აზაბები იყვნენ ძალიან გულადი და თავზეხელაღებული რაზმებისაგან შემდგარი მხედრები, რომლებიც ძირითადად თავმოყრილნი იყვნენ ოსმალთა მიერ დაპყრობილ ამა თუ იმ ციხესიმაგრეში, განსაკუთრებით ზღვისპირა ადგილებში, გემთსაშენებში. მათ გემსაშენი ვერფების ხალხს ეძახდნენ. ისინი ყოველ სამ თვეში ერთხელ იღებდნენ ხელფასს. მშვიდობიან პირობებში ასრულებდნენ მუდმივ საგარნიზონო სამსახურს. აზაბების შესახებ იხ. Z. Karamursal, Osmanlı Mali Tarihi hakkında Tetkikler. Ankara. 1940. s. 130. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilat. 1948. Ankara.

4. აზაბთა აღა – აზაბთა ლაშქრის უმაღლესი მეთაური.

5. აზაბთა ქეთხუდა – აზაბთა საქმეების ზედამხედველს ქეთხუდა ეწოდებოდა, ხალხში ქაჰიას სახელითაც იყო ცნობილი.

6. აზაბთა ვეზნედარლიქი – აზაბთა ლაშქრის ნაწილში ფულის ან სხვა ძვირფასი ნივთების, ან თოფის წამლისა და ცეცხლსასროლი იარაღის შესანახი ადგილის მსახური, მისი განმგებლის სახელწოდება.

7. აბაზთა ჯამაათი – იგულისხმება აბაზთა რაზმი, გაერთიანება, დანაყოფი.

8. ალაი-ბეგი – სანჯაყ ბეგისადმი დაქვემდებარებული სიფაჰიების ლაშქრის მეთაურთა უმაღლესი ჩინი. ალაი-ბეგის მოვალეობა იყო სალაშქროდ შეეყარა და სანჯაყის ბეგთან მიეყვანა მთელი სანჯაყის თიმარების მფლობელი სიფაჰიების ლაშქარი, რომელსაც უშუალოდ მეთაურობდა. ზოგ შემთხვევაში სანჯაყში რამდენიმე ალაი /ჯარის ნაწილი/ იყო, რომელიც ფეოდალური ლაშქრის ძირითად საბრძოლო ერთეულს წარმოადგენდა. ალაი-ბეგის ხელქვეითი იყო რამდენიმე სუბაში, რომლებიც 250-300 სიფაჰის მეთაურობდნენ ომში და მშვიდობიან დროს ყაზაში წესრიგს იცავდნენ. ალაი ბეგის სამსახურისთვის დიდი ზიამეთი ეძლეოდა". /ევლია ჩელების მოგზაურობის წიგნი, თურქულიდან თარგმნა, კომენტარები და გამოკვლევები დაურთო გიორგი ფუთურიძემ. ნაკვ. II. გამოკვლევა, კომენტარები. თბ. 1973. გვ. 130/.

9. ალემდარი – იგივე ალამდარი, მედროშე, სახელმწიფო მედროშეების გარდა იყვნენ იანიჩართა ნაწილების მედროშეებიც. ალამდარობა იანიჩართა კორპუსის ერთ-ერთ წევრს ეკისრებოდა. ალამდარის შესახებ იხ: M.Z.Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, I, fas.I. 1946. s. 49. Z. Karamursal, Osmanlı Mali Tarihi hakkında Tetkikler. Ankara. 1940. s. 144.

10. ანბარი – საწყობი, პროვიანტისა და სამხედრო საჭურვლის შესანახი ადგილი.

11. არზა – იგივე არზუჰალი, განცხადება, თხოვნა, ვედრება. ოსმალური საფინანსო უწყების მიერ გაცემული დოკუმენტის გარკვეული კატეგორია.

12. არუზა – დაბალი ინსტანციიდან მაღალ ინსტანციაში გაგზავნილი არზის, თხოვნის წერილობითი მიმართვის სახელწოდება. იხ. M.Z.Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri . . ., I, fas.VI. 1951. ს. 140.

13. არუსანეს გადასახადი – საქორწინო გადასახადი, რომელსაც პირველი ღამის უფლების სახით იხდიდა ის პირი ვინც ქორწინდებოდა. საქორწინო გადასახადს სხვადასხვა ოდენობით იხდიდა ქრისტიანი და მუსლიმი, ქვრივი და ქალწული. ოსმალური კანონმდებლობით „საქორწინო გამოსაღები აიღება სამოც-სამოცი ახჩა ქალწულისაგან და ოცდაათ-ოცდაათი ახჩა ქვრივისაგან, თუ ისინი ცხოვრობდნენ ბეგლარბეგისა და მირლივას სახასო მიწებზე / ზაიმთა თიმარსა და სხვა თავისუფალ თიმარზე, რაც შეეხება სხვა თიმარის მფლობელების საქორწინო გამოსაღებს: სიფაჰიებზე მიწერილი ადგილიდან / გამოსაღების/ ნახევარს იღებდნენ ისინი, ხოლო მირლივაზე მიწერილი ადგილებიდან მეორე ნახევარს იღებდნენ სანჯაყის სამხედრო მეთაურნი. ქალწულის საქორწინო გამოსაღებს, რა ადგილიდანაც არ გათხოვდეს ის, იხდის მისი მამა და უხდის მას, ვისი რეაიაც ის არის, ქვრივი უხდის საქორწინო გამოსაღებს იმ თიმარის მფლობელს, რომლის მიწაზედაც ის იმყოფება". „გურჯისტანის ვილაეთის დიდი დავთარი" თურქული ტექსტი გამოსცა, თარგმანი, გამოკვლევა და კომენტარები დაურთო სერგი ჯიქიამ. წიგნი II. თარგმანი თბ. 1941. გვ. 3. ამ გადასახადის შესახებ იხ. ნ.შენგელია, ოსმალური გადასახადები და ვალდებულებანი „გურჯისტანის ვილაიეთის დიდი დავთრის" მიხედვით. თსუ შრომები 91. აღმოსავლეთმცოდნეობის სერია, II, გვ. 291-292.

14. არფალიქი – „ქერისათვის განკუთვნილი – მიწის შემოსავალი, რომლებიც სახელმწიფო მოხელეებისა და სასახლის ზოგიერთ მოხელეს ეძლეოდა ჯამაგირად. ორი სახის იყო: როდესაც სანჯაყში აკრეფილი გადასახადების ნაწილი არფალიქად მიეცემოდა მოხელეს, ეწოდებოდა „არფალიქ დირლიქი", როდესაც ხაზინა გასცემდა ჯამაგირის სახით – „არფალიქ ულუფე" – / ევლია ჩელების მოგზაურობის წიგნი II. . ნაკვ. გვ. 131.

15. ასამი – ადამიანის სახელი ან თანხის რაოდენობა, რომელიც შეტანილია ოფიციალურ დოკუმენტებში. დოკუმენტის ერთ-ერთი პუნქტი, პარაგრაფი. რეგისტრირებული ადამიანი, რომელიღაც სიაში რეგისტრირებული სახელი. ადვილად გასაკეთებელი საქმე, ადვილად აღებული. Turkish and English Lexicon, Showing in English the Significations of the Turkish Terms. By James W. Redhouse, K.C.M.C. Constantinople. 1890. p. 84-85.

16. აშარი – უშრი, მეათედი, შარიათით გათვალისწინებული გადასახადი, ძირითადად გლეხები იხდიდნენ შემოსავლის მეათედის რაოდენობით, მაგრამ რადგანაც ძალზე გავრცელებული იყო გადასახადის აკრეფის იჯარით გაცემა და გადასახადის ამკრეფთა თვითნებობა, ერთ მესამედსა და ზოგჯერ ნახევარს აღწევდა. აშარი ეწოდებოდა აგრეთვე მეათედის რაოდენობით აღებულ ყოველ გამოსაღებს /ბაზარში, საბაჟოში . . ./ და სამხედრო ნადავლის მეათედ ნაწილს / ევლია ჩელების მოგზაურობის წიგნი, ნაკვ. II . . . , გვ. 132.

17. აჩიკ-ბაში – თავღია, უქუდო, ასე იწოდებოდა იმერეთი ოსმალურ წყაროებში. იხ. „გურჯისტანის ვილაეთის დიდი დავთარი", წ, III. თბ. 1958. გვ. 80-83.

18. აღა – ოსმალთა სახელმწიფო სასახლის ცალკეული კატეგორიების მსახურთა მეთაურების სახელწოდება. დიდ თანამდებობაზე მყოფ პირთა მეთაურების სახელწოდება, სასახლეში იყო ორი კატეგორიის აღა: შინაგანი აღა და საგარეო აღა: კაფუ ქეთხუდა, ხაზინადარ ბაში, ქილარჯი-ბაში, და სხვა. საგარეო აღა: იანიჩართა აღა და მისდამი დაქვემდებარებული იანიჩართა ლაშქრის ცალკეული კატეგორიების მეთაურები: აზაბთა აღა, სიფაჰიების აღა, სილაჰდართა აღა, ულუფეჯიების აღა და სხვა. სიტყა-სიტყვით ნიშნავს „ბატონს" საპატივცემულო პირს. მიმართვისას საკუთარ სახელთან ერთად იხმარება. იხ. А.С. Тверитинова, Второй трактат Кочибея. Ученые записки Института Востоковедения. Т. VI. 1953. М-Л. с. 263.

19. ახჩა – თეთრი, ფულის წვრილი ერთეული, ვერცხლის ფული, იგი პირველად 1327 წელს მოიჭრა ორხან ბეის სახელზე და 1,54 გრამს იწონიდა. პირველ ხანებში იგი უმაღლესი ხარისხისა იყო. მაგრამ დროთა ვითარებაში ერთი ხუთად შემცირდა და ისე გაუფასურდა, რომ სპილენძისაგან ვეღარ არჩევდნენ. 1677 წლიდან ახჩა ყურუშით შეიცვალა.

20. აქჩე ჯედიდი – ახალი ახჩა, ფულის ერთეული, დროთა ვითარებაში სამონეტო სისტემაში შემოვიდა ფულის ახალი ერთეული აკჩა ჯედიდი.

21. ანადოლუ მუჰასაბე კალემი – არზრუმის გარდა ანატოლიაში არსებული სასულთნოსა და დიდვეზირის ეაკუფების

საფინანსო საქმეების, განსაკუთრებით სააღრიცხვო საქმეების ბიურო ფინანსთა უწყებაში.

22. ბაზარბაშილიქი – ბაზრის უფროსის, მეთაურის თანამდებობა.

23. ბაზირგან ბაში – ვაჭართა საზოგადოების მეთაური, თავკაცი, მთავარი ვაჭარი, უხუცესი ვაჭარი.

24. ბაირაღი – დროშა, „ასევე ეწოდებოდათ, როგორც ზოგადი სახელი, იანიჩართა ასეულებს – ოდებს, რადგანაც ყოველ ოდას თავისი ბაირაღი ჰქონდა. ეს ბაირაღი 50-60 იანიჩარისაგან შედგებოდა“ /ევლია ჩელების მოგზაურობის წიგნი, თურქულიდან თარგმნა, კომენტარები და გამოკვლევები დაურთო გიორგი ფუთურიძემ. ნაკე. II. გამოკვლევა, კომენტარები. თბ. 1973. გვ. 133/ იხ. აგრეთვე .H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devlet Saray Teşkilatı, . . . s. 290-292. M.Z. Pakalin, . . . I. fas. II. s. 180.

25. ბაირაქთარი – იანიჩართა ორთას, რაზმის ნაწილის ალამდარი. იანიჩართა რაზმის ერთ ნაწილს წითელი ალამი ჰქონდა. მეორე ნაწილი ყვითელ ალამს ატარებდა. იხ. İ.H.Uzunçarşılı. . . . s. 236. Z. Karamursal, Osmanlı Mali Tarihi hakkında Tetkikler. Ankara. 1940. s. 148.

26. ბალთაჯი – საომარი ცულით შეიარაღებული ბალთაჯიები შეადგენდნენ სულთნის სასახლისა და ჰარემის მცველ რაზმს. ისინი დიდი მოხელეების მცველებიც იყვნენ. ბალთაჯიების მოვალეობა იყო ლაშქრობის წინ გზები გაესუფთავებინათ ლაშქრისთვის, ტყიანი ადგილები გაეწმინდათ, კარვები გაეშალათ და აეშალათ, ტვირთი გაეტანათ. იხ. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devlet Saray Teşkilatı, Ankara. 1945. s. 432-438.

27. ბარანი – მოსასხამის, სპეციალური ქსოვილისგან დამზადებული საწვიმარის ან ქსოვილის გარკვეული სახეობის სახელწოდება. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devlet Saray Teşkilatı, Ankara. 1945. s. 263.

28. ბარანის ჩოხა – იანიჩრებისათვის ზამთრის ყველაზე სუსხიან დღეებში ე.წ. ერბაინის პერიოდში ბოძებული საწვიმარის სახელწოდება. მას ზემოსთანსაც უწოდებდნენ. ბარანი სპარსუ-

ლად ნიშნავს წეიმას, ხოლო ზემისთანი ზამთარს. ზამთრისთვის საწვიმარს ჩოხისაგან ამზადებდნენ, ამიტომ მიიღო სახელწოდება ბარანის ჩოხა. იხ. M.Z. Pakalin, . . . I. fas. II. 1947 s. 159.

29. ბარგირი – ჩალვადარი, ტვირთის მზიდველი სახედრის, ცხენის მეპატრონე.

30. ბალი იემეზი – ოსმალეთში ზარბაზნის საერთო სახელწოდება იყო „თოფჩი“. ოსმალეთში არტილერია განსაკუთრებით განვითარდა სულთან სულეიმან კანუნის დროს, არსებობდა ზარბაზნის რამდენიმე სახეობა. ერთ-ერთი სახეობა იყო „I. ბალიემეზ. დამახინჯებული იტალიური – „ბალლო მეზზო“ – მსროლელი ზარბაზანი/ თურქულად გააზრებული იყო ასე: „ბალ“-თაფლი,„იემეზ“-არ ჭამს, ე.ი. თაფლს არ ჭამს“. ოსმალურ ზარბაზნებში ყველაზე შორსმსროლელი და დიდი ყალიბის იყო – 50 კილოგრამიან ყუმბარებს ისროდა. იყენებდნენ ხმელეთზეც და ზღვაზეც, მაგრამ უმეტეს შემთხვევაში ციხეების დასანგრევად ხმარობდნენ. ზოგჯერ მას „ყარაბალისაც“ უწოდებდნენ: ევლია ჩელების „მოგზაურობის წიგნი“ . . . გვ. 139.

31. ბაშ ბუღი – ოსმალთა სახელმწიფოში ლაშქრობის დროს გარკვეული გაერთიანების ჯგუფის, რაზმის, ერთგვარი პოლიციის მეთაური. სახელმწიფოს წინააღმდეგ ამხედრებული ძალების მეთაურებსაც ბაშ ბუღებს უწოდებდნენ.

32. ბაშ დავთარდარი – ოსმალეთის იმპერიაში საფინანსო უწყების მეთაური, ფინანსთა მინისტრი. მას „რუმელიის დავთარდარსა“ და „შექქი ეველ დავთარდარსაც“ უწოდებდნენ. იხ. M.Z. Pakalin, . . . I. fas. II. 1947 s. 162-163.

33. ბაშ ჩაუში – იანიჩართა გაერთიანებაში მეხუთე ბოლუქის მეთაური, ამაეე დროს მთელი იანიჩართა ჩაუშების უფროსი. მას სერ ჩაუშს და ბოზორგს უწოდებდნენ.

34. ბაშ ჩოხადარი – სულთნის სასახლეში სულთნის სამსახურში მყოფი ჩოხადარების მეთაური. იხ. ჩოხადარი.

35. ბაშ მუჰასებე კალემი – ოსმალეთის საფინანსო უწყებაში საალრიცხვო და სამოანგარიშო განყოფილების მეთაურის სახელწოდება, სახელმწიფოს მთელი შემოსავალ-გასავალი,

მუქათაას საფუძველზე არსებული თანხები ამ განყოფილებებში იყო აღრიცხული. ეს განყოფილება ყველაზე დიდი იყო მთელს საფინანსო სისტემაში. იხ. .H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı. 1948. Ankara. s. 354.

36. ბედელი ნუზლი – ოსმალეთის სახელმწიფოში ბედელი ნუზლი შემოღებულ იქნა, როგორც ნატურალური საგანგებო გადასახადის სანაცვლოდ ფულადი გადასახადი, იგი გაიღებოდა ომიანობის დროს ლაშქრის საჭიროებისათვის მთელი XVII-XVIII სს.

37. ბეგლარ ბეგი – ბეგთა ბეგი, ფაშა, ვილაიეთის სამოქალაქო და ადმინისტრაციული საქმეების გამგებელი. იხ. M.Z. Pakalin, . . . I. fas. III. 1947 s. 216-221.

38. ბევვაბი – ბევვაბი ეწოდებოდა მეკარეს, მსახურს მეჩეთსა და სხვა სასულიერო დაწესებულებებში. მათი მოვალეობა იყო კარის გაღება და დახურვა მეჩეთებში. ისინი იყვნენ მეკარეები საქველმოქმედო დაწესებულებებში. იხ. M.Z. Pakalin, . . . I. fas. 1947 s. 212.

39. ბეითულ მალი – ბიით – სახლი, მალ – ქონება, ე.ი. სიმდიდრის სახლი, ხაზინა. ბეითულმალი ეწოდებოდა უმემკვიდრეოდ გარდაცვლილ და საერთოდ უპატრონოდ დარჩენილი ქონების შემნახველ დაწესებულებას. იხ. ს.ჯიქია, XVIII საუკუნის თურქული დოკუმენტი ოქროს ციხის შესახებ. თსუ-ს შრომები. აღმოსაელეთმცოდნეობის სერია. II. 1960. გვ. 178. იხ. აგრეთვე M.Z. Pakalin, . . . I. fas. III 1947 s. 222-226.

40. ბენიზი – ოსმალეთის იმპერიაში სამონეტო მიმოქცევაში არსებული ყველაზე წვრილი ფულის ერთეული.

41. ბერათი – ქართული ბარათი, სიგელი, გაცემული სახელმწიფო უმაღლესი ინსტანციის მიერ ამა თუ იმ პირისათვის მიწის მფლობელობის უფლების ან სხვა საქმეების გამო.

42. ბეშე – იანიჩართა შორის დაწინაურებულის მისამართით ხმარებული სიტყვა. საპატივცემულო მიმართვა. იგი საკუთარი სახელის შემდეგ დაისმის. ძირითადი მნიშვნელობაა: „დიდებული“, „მაღალი“. ფაქალინის განმარტებით, ბეშეს ეძახდნენ მომ-

თაბარე ტომებში ტომის დიდ შვილს. შემდგომში ოსმალეთის სახელმწიფოს დაარსებისას პირველ უფლისწულს – ფაშას ბეშეს სახელწოდება მიეცაო. იხ. M.Z. Pakalin, . . . I. 1947 s. 211.

43. ბეშლი აზაბი – ოსმალთა სახელმწიფოში ხუთი ოჯახიდან ერთი კაცი გამოჰყავდათ სამხედრო სამსახურში. ასეთი გზით შეკრებილ ლაშქარს ევალებოდა ციხის მეთვალყურეობა. იგი ეიალეთის რჩეულ ლაშქრად ითვლებოდა.

44. ბეშლუიანები – ოსმალთა შეიარაღებული ძალების ერთერთი სახეობა. ხუთი ახჩა ულუფას მქონე იანიჩრების კატეგორია, რომელთა მოვალეობას შეადგენდა ციხესიმაგრეებისა და გამაგრებულ პუნქტებში წესრიგისა და თავდაცვისთვის ზრუნვა, ლაშქრისთვის გზის გაწმენდა, მეგზურობის გაწევა და სხვა. იხ. M.Z. Pakalin, . . . I. fas. III. 1947 s. 211.

45. ბეშლუიანების აღალიქი – ბეშლუიანების რაზმის მეთაურის – აღას თანამდებობა.

46. ბეშლუიანი ეეველი, ბეშლუიანი სანი – პირველი და მეორე ბეშლუიანები – ოსმალთა შეიარაღებული ძალების ერთერთი სახეობა. ხუთი ახჩა ულუფას მქონე იანიჩრების კატეგორია, რომელთა მოვალეობას შეადგენდა ციხესიმაგრეებისა და გამაგრებულ პუნქტებში წესრიგისა და თავდაცვისათვის ზრუნვა, ლაშქრისათვის გზის გაწმენდა, მეგზურობის გაწევა და სხვა. იხ. M.Z. Pakalin, . . . I. fas. III. 1947 s. 211.

47. ბეშლუიანთა ჯამაათი – ბეშლუიანთა რაზმი.

48. ბეშლუიანების სერ ბოლუქი – ბეშლუიანების რაზმის მთავარი გაერთიანების ბოლუქის მეთაური, სერ ბოლუქი.

49. ბექთაშები – ბექთაშების ორდენი. ბექთაშები იყვნენ ბექთაშების ორდენის წევრები. სახელწოდება ამ ორდენმა მიიღო „ჰაჯი ბექთაშ ველი“-სგან. ამ ორდენს საფუძველი ჩაეყარა შუა ანატოლიის ერთ-ერთ სოფელში. იგი ქალაქებისაგან შორს დარჩენილ სოფლებსა და დაბებს შორის გავრცელებული მიმდინარეობა იყო. ბექთაშობა ბათინიების მსგავსად ყველგან ვრცელდებოდა. ყველაფერს საიდუმლოდ ინახავდნენ. იხ. M.Z. Pakalin, . . . I. fas. III. 1947 s. 196-202.

50. ბიუქ რუზნამჩე – დავთარდარის გვერდით მყოფი რუზნამჩეჯიებიდან დაწინაურებული პირის სახელწოდება, რომელსაც ევალებოდა იანიჩართა ოჯახის აღწერისათვის საბოლოოდ გადაეხედა და გადაწყვეტილება მიეღო.

51. ბიურულთი – მაღალი ინსტანციიდან დაბალ ინსტანციაში ანდა რომელიმე კერძო პირის მიერ ოფიციალური თანამდებობის პირისადმი გაგზავნილი წერილობით დოკუმენტებზე გაკეთებული განკარგულების, ბრძანების შემცველი წარწერის მქონე დოკუმენტის სახელი. დიდვეზირს, კაფუდან ფაშას, ანდა სხვა მსგავსი თანამდებობის პირების მიერ დიდვეზირისადმი წარდგენილ დოკუმენტებზე ამ უკანასკნელის მიერ რეზოლუცია დადებულ საბუთს ბიურულთი ეწოდება. ამავე დროს მაღალი თანამდებობის პირის მიერ თავისი თანამშრომლებისადმი ბრძანების კილოთი დაწერილ დოკუმენტსაც ბიურულთი ეწოდებოდა. იგი თავისებური ფორმით დგებოდა. იხ. M.Z. Pakalin, . . . I. fas. III. 1947 s. 248-249.

52. ბოლუქი – სამხედრო ნაწილი, რაზმი, იმთავითვე იანიჩართა კორპუსი შედგებოდა ათი ბოლუქისაგან /ნაწილისაგან/ და თითოეულ მათგანში შედიოდა 100 კაცი. ბოლოს ბოლუქთა რიცხვი 101-მდე გაიზარდა: თითოეული ბოლუქის რაოდენობაც შეიცვალა. იხ. M.Z. Pakalin, . . . I. fas. III. 1947 s. 242. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devlet Saray Teşkilatı, Ankara. 1945. s. 217.

53. ბოლუქ ბაში – იანიჩართა ოჯახის ორგანიზაციაში,ნაწილის, რაზმის ჯგუფის უფროსს ბოლუქ ბაში ეწოდებოდა. იყო „ალთი ბოლუქ ბაში“ /ექვსი ბოლუქის უფროსი/. იანიჩართა ლაშქრის გარდა ოსმალთა სახელმწიფო ლაშქრის ორგანიზაციაში თითოეული ბოლუქის მეთაურსაც ჰყავდა ბოლუქ ბაში. იყო აგრეთვე ეიალეთის ლაშქრის მეთაურთა, სეკბანთა, თუფენქჩიებისა და სხვა სახეობის ლაშქართა მეთაურების ბოლუქ ბაშიც. ცხენოსანთა ბოლუქების მეთაურებიც ბოლუქ ბაშიები იყვნენ. იხ. M.Z. Pakalin, . . . I. 1946 s. 242. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devlet Saray Teşkilatı, Ankara. 1945. s. 217.

54. ბოსტანჯი – მებოსტნე, იმთავითვე, ოსმალეთის სახელმწიფოს დაარსებიდან, ხასების, ბაღების მოვლა-პატრონობა ევალებოდათ. შემდეგში სასახლის მცველების ფუნქცია დაეკისრათ. სასახლის საშინაო და საგარეო საკითხებს აგვარებდნენ. ამ

ორგანიზაციისათვის ქრისტიანთა ბავშვებს „დევშირმეს“ წესით აგროვებდნენ და სპეციალურად წვრთნიდნენ. ბოსტანჯიების ნაწილის სასახლის ბაღებს იცავდა, სასახლისათვის საჭირო ტვირთს ეზიდებოდა. მათ ევალებოდათ „ოქროს რქის“ ყურის ნაპირებისა და დედაქალაქის ზღვისპირა უბნების დაცვა. ბოსტანჯიები სულთნის პირად დაცვას შეადგენდა. ერთგული ბოსტანჯიები მაღალ თანამდებობებზე წინაურდებოდნენ. იხ. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devlet Saray Teşkilatı, Ankara. 1945. s. 465-487.

55. ბუდაღების ემინი – პატარა რაზმის, ჯგუფის მეთაური. კვანძი, რომელიც იწყებს გაფურჩქვნას, ამოსვლას, ტანის აჟრას. მეთაური. იხ. Turkish and English Lexicon, Showing in English the Significations of the Turkish Terms. By James W. Redhouse, K.C.M.C. Constantinople. 1890. p. 392.

56. განჩინების დაწერის მიზეზი – /„სებები თაჰრირი ჰუქმი“/ ოსმალეთის სახელმწიფოს უმაღლესი ორგანოების მიერ გაცემული საფინანსო დოკუმენტის ერთ-ერთი ტიპის სახელწოდება.

57. გედიქი – ქვეყნის წარჩინებული, მაღალი თანამდებობის პირები, რომელთაც სამხედრო და სხვა ხასიათის სამსახურის სანაცვლოდ ეძლეოდათ თიმარები და ზიამეთები. თიმარით შეწყალებულ ასეთ წარჩინებულს გედიქ თიმარი ეწოდებოდა. თიმარებისა და ზიამეთების მფლობელ ასეთ პირებს გედიქლი ეწოდებოდა საზოგადოდ. იხ. Z. Karamanlı, . . . s. 132-133.

58. გემიჯიები – მეგემეები, გემის პატრონები, პირები ვინც გემის მეპატრონეები იყვნენ.

59. გონულიანები – ოსმალეთის შეიარაღებული ძალების ერთ-ერთი კატეგორია, რომელიც თავის სურვილისამებრ, თავისუფლად მოქმედებდა როგორც ომიანობის ასევე მშვიდობიანობის დროს. ციხესიმაგრეებში სხვადასხვა სახეობის ლაშქართან ერთად გონულიანებიც იყვნენ ჩაყენებულნი და მნიშვნელოვან სამსახურს ასრულებდნენ. იხ. M.Z. Pakalin, . . . I. fas. XIII. 1949 s. 675.

60. გონულიანების აღალიქი – გონულიანთა რაზმის, ბოლუქის მეთაურის თანამდებობა. გონულიანების აღას თანამდებობა.

61. გონულიან-ი იემინი – იანიჩართა ორგანიზაციაში გონულიანთა რაზმის ერთ-ერთი დანაყოფის – გონულიანთა მარჯვენა ფრთის, მხარის სახელწოდება.

62. გონულიან-ი იესარი – იანიჩართა ორგანიზაციაში გონულიანთა რაზმის ერთ-ერთი დანაყოფის – გონულიანთა მარცხენა ფრთის, მხარის სახელწოდება.

63. გონულიანთა იემინის აღალიქი – გონულიანთა მარჯვენა ფრთის აღას თანამდებობა.

64. გონულიანთა იესარის აღალიქი – გონულიანთა მარცხენა ფრთის აღას თანამდებობა.

65. გონულიანთა ბაირაქთარობა – გონულიანთა რაზმის ალამდარი. ბაირაქთარის თანამდებობა.

66. გონულიანთა ეზნედარლიქი – გონულიანთა რაზმის დანაყოფის სალაროს ქონების იარაღის, თოფისწამლისა და სხვათა განმგებლის თანამდებობა. მარჯვენა და მარცხენა გონულიანებს ცალ-ცალკე ყავდათ ეზნედარები.

67. გონულიანების ქედხუდა – გონულიანთა რაზმის მამასახლისი, მოურავი, რომელიც სხვადასხვა ხასიათის სამუშაოს ასრულებდა ლაშქარში. გონულიანთა მარჯვენა და მარცხენა დანაყოფებს ცალ-ცალკე ჰყავდათ ქეთხუდა.

68. გონულიანთა ქითაბეთი – გონულიანთა რაზმის მწერლის, მდივნის, კანცელარიის მოხელის თანამდებობა. მარჯვენა და მარცხენა გონულიანთა რაზმს ცალ-ცალკე ჰყავდათ ქათიბი.

69. დავთარდარი – ოსმალეთის იმპერიის საფინანსო საქმეების უმაღლესი რანგის მატარებელი პირის წოდება. სახელმწიფოს ტერიტორიულ ზრდასტან ერთად რუმელიისა და ანატოლიის დავთარდარის თანამდებობა შემოიღეს. სელიმ I-ის დროს /1512-1520/ კი ალეპოს დავთარდარის თანამდებობაც გაჩნდა. XVI საუკუნის მიწურულისათვის ყოველ ვილაიეთს თავისი დავთარდარი ჰყავდა და ადგილზევე აწარმოებდა საფინანსო საქმეებს. ცალკეული ვილაიეთის დავთარდარებს ხელმძღვანელობდა ბაშ დავთარდარი, რომელიც უშუალოდ დიდვეზირს

ექვემდებარებოდა და სახელმწიფო ხაზინასაც განაგებდა. იგი მთელი იმპერიის საფინანსო უწყების გამგებელი იყო. თანამედროვე ტერმინოლოგიით ფინანსთა მინისტრი. იხ. Z. Karamursal, Osmanlı Mali Tarihi hakkında Tetkikler. Ankara. 1940. s. 313.

70. დავთარდარ ეფენდი – დავთარდარისადმი პატივისცემით მიმართვის ფორმა.

71. დავთარდარ ფაშა – მთავარი დავთარდარის ანუ ფინანსთა მინისტრის სინონიმად არსებული ფორმა.

72. დავთარდარ ქეთხუდასი – საფინანსო უწყების მაღალი რანგის ჩინოვნიკი, მოხელე, რომელსაც ევალებოდა ოსმალეთის იმპერიაში თიმარების, ზიამეთებისა და ხასების განაწილება და რეგისტრაცია. იგი სხვა ხასიათის სამუშაოებსაც ასრულებდა.

73. დავთარი მუკაბელე – საფინანსო უწყების ერთ-ერთი უჯრედი, განყოფილება, სადაც ხდებოდა მთელს იმპერიაში შედგენილი დავთრების შედარება-შემოწმება.

74. დესთური – ძირითადი კანონი, წესდებისა და კანონების კრებული, ვეზირის, დიდი მოხელის სინონიმი. იხ. M.Z. Pakalin, . . . I. fas. VI. 1948.

75. დერი საამი – მედრესეებში მოწაფეებისათვის ლექციების წამკითხველი მუდერისების ტიტული იყო. დერი საამი რომ გამხდარიყვნენ ამისათვის ლექციებს კითხულობდნენ ცნობილი მეცნიერები. გამოცდილი მეთაურის მფარველობის ქვეშ იმყოფებოდნენ. მათ ოთხი წლის შემდეგ ხელფასი ენიშნებოდათ 200 ყურუში, უფრო გვიან მათი ხელფასი 400 ყურუშამდე აღწევდა. შემდეგში მათ ეს ხელფასი შეუწყვიტეს. მათ დერი საამის ტიტულებს აძლევდნენ.

76. დერი საამლიქი – დერი საამლიქის თანამდებობა. პირი ვისაც ებარა ეს თანამდებობა. ვინც ლექციების კითხვით იყო დაკავებული.

77. დიდვეზირი – იგივე სადრაზამი. სახელმწიფო დივანის მეთაური, სულთნის უპირველესი მოხელე. ლაშქრობის დროს შეიარაღებულ ძალებს მეთაურობდა და საპატიო ტიტულს

ატარებდა. – „სერდარი ექრემ“. იგი განაგებდა ქვეყნის საშინაო და საგარეო საქმეებს, თანამდებობაზე დანიშვნასა და გადაყენებას და სხვა.

78. დიზდარი – მეციხოვნე, ციხის მცველი, უფროსი. იგი შეიძლება ყოფილიყო სხვადასხვა კატეგორიის. იხ. Nicoara Beldiceanu, Recherche sur la ville Ottomane au XV siecle Etude et Actes. Paris, 1973. s. 58-59. M.Z. Pakalin, . . . I. fas. V. 1948. s. 469.

79. დირლიქი – სახელმწიფოს მიერ საარსებო საშუალების სახით ბოძებული თიმარის, ულუფის ან სარგოს საერთო სახელწოდება. ა.ს ტვერიტინოვას. განმარტებით `Дирлик~ средство для жизни, `кормление~ `иждивение~, обшее название всякого вида государственного содержания – денежного /жалованье или доход пожалованного земельного владения~/. კოჩი ბეი გორიჯელის განმარტებით, Будь то должность сипайи, мютеферрика, чавуша или зеамет, тимар все они называются `дирлик~. Каждого, получает ли он жалование 1 акче или 100 акче, называют `дирлик сахиби~ /`владелец дирлика~/. Тверитинова А.С., Второй трактат Кочибея. Ученые записки Института Востоковедения. VI. 1953. М-Л стр. 226-227. ისტორიულ თხზულებებში დირლიქის სინონიმად იხმარება „ზენდეგანი“. იხ. M.Z. Pakalin, . . . I. fas. V. 1948. s. 455.

80. დირჰემი – ერთი დირჰემი 3,148 გრამს იწონიდა, ოყას 1/400 ნაწილს შეიცავდა. ვერცხლის მონეტა, რომელიც XVI საუკუნეში უდრიდა 4 ახჩას, სამი დირჰემი შეიცავდა ერთ ოქროს დინარს.

81. ეგვიპტური ფარა – მონეტის წვრილი ერთეული.

82. ეიალეთი – ვილაიეთი, ქვეყანა, ოლქი, ყველაზე დიდი ადმინისტრაციული ერთეული ოსმალეთის იმპერიაში. ვილაიეთები სანჯაყებად იყოფოდა. ოსმალეთის სახელმწიფო წარმატებასთან ერთად იზრდებოდა სახელმწიფოს ტერიტორია და შესაბამისად მატულობდა ვილაიეთების რიცხვიც.

83. ემინი – ნდობით აღჭურვილი პირი, რწმუნებული, რომელსაც ოსმალეთის სახელმწიფო დაწესებულებებში სხვადასხვა თანამდებობა ეკავა. მაგალითად ზარაფხანის ემინი ფულის მოჭრას უწევდა კონტროლს. ჯიზიას ემინი – ჯიზიას გადასახადების

გაწერასა და აკრეფას. მადენ ემინი – მადნეულის მოპოვებას. იყვნენ საბაჟოს ემინი, ღვინის ემინი და სხვა. ემინის სხვადასხვა ამპლუაში არსებობის შესახებ იხ. Z. Karamursal, Osmanlı Mali Tarihi hakkında Tetkikler. Ankara. 1940. s. 312. Nicoara Beldiceanu, Recherche sur la ville Ottomane au XV siecle Etude et Actes. Paris, 1973. s. 63-73.

84. ემირთა ემირი – ოსმალეთის იმპერიის ცალკეული ვილაიეთის განმგებლის ბეგლარბეგის, ფაშას სინონიმად არსებული ტერმინი. იხ. M.Z. Pakalin, . . . I. fas. VI. 1948. s. 527.

85. ერბაინი – ზამთრის ყველაზე ცივი დღეების /40 დღის/ სახელწოდება, რომელიც 21 დეკემბრიდან 29 იანვრამდე გრძელდებოდა. საფინანსო დოკუმენტებზე ლაშქრის შესახებ რაიმე ანგარიშის აღნიშვნისას წლის ერთი პერიოდი აღინიშნებოდა „ერბაინად“. ე.ი. ზამთრის ყველაზე ცივი 40 დღე 21 დეკემბრიდან. სტამბოლის ძველი წარჩინებულები ერბაინს დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდნენ. მოხუცებს უძლურობის გამო ერბოსა და სხვა სასმელებს აძლევდნენ. ერბაინის დამთავრებისას სწირავდნენ, ერთმანეთს მოინახულებდნენ, ხალვას მოხარშავდნენ. იხ. M.Z. Pakalin, . . . I. fas. VI. 1948. s. 542.

86. ეფენდი – საპატიო წოდება, რომელიც განათლებულ, სწავლულ და პატივსაცემ პირებს ეძლეოდათ. მიმართვისას სახელის შემდეგ იხმარებოდა.

87. ესედი ყურუში – მონეტის ერთი სახეობა, რომელიც ჯერ კიდევ სელჩუკთა დროიდან არსებობდა. ავერსზე ამოტეიფრული იყო ლომი. მისი ოდენობა დროთა ვითარებაში იცვლებოდა. ჩვეულებრივ 70 ახჩას შეადგენდა. ამ მონეტას თურქულად „არსლანსაც“ ეძახდნენ.

88. ეშკამფუია – გემების გარკვეული სახეობა,რომელიც ძალიან ფართოდ იყო გავრცელებული ოსმალეთში.

89. ვაიზი – მუსლიმური რელიგიის მქადაგებელი, მოძღვარი, მოქადაგე. წინასწარმეტყველი.
90. ვაკუფი – მუსლიმური რელიგიის მიწების გარკვეული კატეგორია. იგი ძალიან იყო გავრცელებული მთელს მუსლიმურ სამყაროში. „ვაკუფებს შეადგენდა სახელმწიფოს მიერ გამოყო-

ფილი, ან სულთნის, დიდი ფეოდალების, დიდვაჭრებისა და საერთოდ, კერძო პირების მიერ შეწირული უძრავი და მოძრავი ქონება /საბაჟოს, ქარვასლის მაღაროების, წისქვილის და სხვა. შემოსავალი, სახნავ-სათესი მიწები/ რომლებიც ხმარდებოდა მეჩეთების, დერვიშთა სავანეების, მედრესეების, საქველმოქმედო დაწესებულების /უფასო სასადილოები, საავადმყოფოები/ მშენებლობასა და შენახვას. ვაკუფების შემოსავლის დიდი ნაწილი მუსლიმურ სასულიერო წოდებას ხმარდებოდა. ვაკუფების ჩამორთმევა მიტაცება, გაყიდვა აკრძალული იყო და მისი შემოსავალი არ იბეგრებოდა. „ევლია ჩელების მოგზაურობის წიგნი", გვ. 138/.

91. ვალი – ოლქის მმართველი. ოსმალეთში ვილაიეთის გამგებელს – ბეგლარბეგს ვალი ეწოდებოდა. ვილაიეთის ვალი, ბეგლარ-ბეგი, მირ-მირანი, ემირთა ემირი სინონიმები იყო. ვალი იყო მოსაზღვრე ტერიტორიების გამგებელი, უმაღლესი თანამდებობა ფეოდალურ აღმოსავლეთში. ქართლ-კახეთის მეფეები ირანის შაჰისაგან ვალის ტიტულის მატარებლები იყვნენ.

92. ვეზირი – ვეზირთა შორის უპირველესი იყო დიდვეზირი / ვეზირ-ი აზამ/ იგი ითვლებოდა მთელი სახელმწიფოს ადმინისტრაციის ხელმძღვანელად და მთელი იმპერიის მთავარსარდლად. დიდვეზირთან ერთად სულთნის საგანგებო საბჭოს შეადგენდნენ კუბე-ვეზირები, მათი რაოდენობა შეადგენდა 6-7 ვეზირს. ოსმალეთის იმპერიაში უმაღლესი სამოქალაქო და სამხედრო მოხელე იყო ვეზირი. „ვეზირთა ერთი ნაწილი სულთნის დივანის წევრები იყვნენ და მათ ეწოდებოდათ პირველი ვეზირი, მეორე ვეზირი და ა.შ. ვეზირები ეწოდებოდათ ზოგი ვილაიეთის ფაშებსაც. მაგალითად სულეიმან I-ის დროიდან /1555-1566/ ვეზირის ტიტულს ანიჭებდნენ ზოგი ვილაიეთის განმგებლად დანიშნულ სამთუღიან ფაშებსაც. როდესაც ეგვიპტის ვალი გახდა ჩობან მუსტაფა ფაშა, მას ვეზირობა ეწყალობა. შემდეგ ხანებში ბაღდადის, იემენის, ბუდინის, არზრუმის ბეგლარ-ბეგებს ვეზირის ტიტული ებოძათ. ესენი განაპირა ქვეყნები იყო და პოლიტიკური და სამხედრო თვალსაზრისით, სახელმწიფოს დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა. XVI საუკუნის ბოლოდან თითქმის ყველა ვილაიეთის გამგებელს იანიჩართა აღას და სამხედრო-საზღვაო ფლოტის სარდალსაც – კაფუდან – ფაშასაც ეძლეოდა ვეზირის ტიტული". /„ევლია ჩელების მოგზაურობის წიგნი" ნაკვ. II. გამოკვლევა კომენტარები. თბ. 1973. გვ. 137/.

93. ვეზნედარლიქი – ფულის,ძვირფასი ნივთების,ცეცხლსასროლი იარაღის, თოფისწამლისა და სხვა ნივთებისა და საუნჯის შესანახი ადგილის განმგებლის თანამდებობა. სახელმწიფო დაწესებულებებსა და ბანკებში ფულის შემტან და გამომტან თანამდებობის პირებს „ვეზნედარი“ ეწოდებოდა. იხ. Z. Karamursal, Osmanlı Mali Tarihi . . . s. 146. M.Z. Pakalin, . . . III. fas. XXIV. 1956. s. 595.

94. ვექილი – გარკვეულ საქმეთა გამგებელი. მოხელე, რწმუნებული, წარმომადგენელი, მფარველი, დამცველი /გ.წერეთელი, არაბულ-ქართული ლექსიკონი, თბ. გვ.252/ ვ.გაბაშვილის განმარტებით „ვექილი ეწოდებოდა შაჰის რწმუნებულს, რომელიც შუამავლის როლს ასრულებდა შაჰსა და იმ ხელისუფლებას შორის, რომლის კარზეც ის საგანგებო დავალებით იყო წარგზავნილი. შარდენის სიტყვით, ყველა მმართველი და ოლქის სხვა დიდმოხელე მოვალე იყო თავის კარზე ჰყოლოდა აგენტი, რომელსაც ვექილს უწოდებდნენ. ვექილებს ირანის სახელმწიფოს მოთხოვნისთანავე უნდა მიეწოდებინათ საჭირო ცნობები ხელისუფლების საგამგეო ოლქში მომხდარი მნიშვნელოვანი ამბების შესახებ. ვექილის სამოხელეო ფუნქციაც დაახლოებით ისეთივე იყო, როგორც ვეზირისა. მეთვალყურე ვეზირის მსგავსად ვექილსაც შაჰის ინტერესების დაცვა ევალებოდა. ვექილი იყო ირანის შაჰის მოხელედ ირანის შაჰისავე მოხელესთან“/ ვ.გაბაშვილი, ქართული ფეოდალური წყობილება XVII-XVIII სს. თბ. 1958. გვ. 392-393.

95. ვექილი ხარჯი – ამ მაღალი თანამდებობის პირისთვის განკუთვნილი გადასახადი. გარკვეულ დროში ვექილის შესანახად გარდაკვეთილი სურსათ-სანოვაგე. სახარჯო. იგი საკმაოდ დიდი რაოდენობის უნდა ყოფილიყო.

96. ვოევოდა – სლავური წარმოშობის ტერმინია. ბალკანეთის ქვეყნებში ოსმალთა ბატონობის დროს სუბაშის,აღას,წარჩინებულის, გარკვეული ტერიტორიის განმგებლის აღმნიშვნელი სიტყვაა. ისინი კაიმაკამის მოვალეობასაც ასრულებდნენ. იხ. M.Z. Pakalin, . . . III. fas. XXII. 1956. s. 598.

97. ზარაბხანა /დარბხანე/ – ფულის მოსაჭრელი სახელმწიფო დაწესებულება. იგი არსებობდა ოსმალეთის იმპერიის სხვადასხვა ქალაქებში: ედირნეში, ამასიაში, კაიროში, ალეპოში,

ტრაპიზონში და სხვა. იხ. M.Z. Pakalin, . . . I. fas. V. 1948. s. 396.

98. ზარაფხანის ნაზირი – ზარაფხანის მეთვალყურე, ზედამხედველი. გარკვეული ფუნქციებით აღჭურვილი ოფიციალური პირი ზარაფხანაში.

99. ზაიმი – დიდი სამხედრო ლენის ზიამეთის მფლობელი.

100. ზემისთანი – ყოველ წელს ზამთრობითა და ზაფხულობით სულთნის ხელისუფლება იანიჩართა აღას, თითოეული ოჯახის აღას, ქათიბებს აძლევდა ჩოხისა და გარკვეული ქსრვილისაგან დამზადებულ ზედა ტანსაცმელს. ზაფხულობით ბოძებულ ტანისამოსს – „ბაჰარიე“, ხოლო ზამთრობით მიცემულს – „ზემისთანიე“ – ეწოდებოდა. ამას გარდა მათ გარკვეული თანხაც ეძლეოდათ გამოსაზამთრებლად. ზემისთანი სპარსულად ნიშნავს ზამთარს. იხ. M.Z. Pakalin, . . . III. fas. XXIV. 1956. s. 651.

101. ზიამეთი – სამხედრო სამსახურის სანაცვლოდ გაცემული მიწის ნაკვეთი. საკარგავი, რომლის წლიური შემოსავალი შეადგენდა 20000-დან 100000 ახჩამდე. აკრეფილი გადასახადი ზიამეთის მფლობელის – ზიამისა იყო. იგი ვალდებული იყო შემოსავლის ყოველ 5 ათას ახჩაზე ერთი შეიარაღებული მხედარი – ჯებელი გამოეყვანა.

102. ზიმმი – ოსმალეთის იმპერიის არამუსლიმური ქვეშევრდომი, რომელიც იხდიდა ჯიზიას გადასახადს.

103. ზოლთა – პოლონური ფულის მსგავსი ოსმალური ვერცხლის ფული.

104. ზოლთა ჯედიდი –ანუ იენი ზოლთა, ერთ-ერთი ძველი ოსმალური ვერცხლის ფულის სახელწოდება. სულთან აჰმედ III-ის დროს /1703-1730/ 30 ახჩას შეადგენდა. იხ. Pakalin, . . . III. fas. XXIV. 1956. s. 664.

105. თაჰსილდარი – თაჰსილდარს ადრე მუჰასილს უწოდებდნენ. ამ თანამდებობის პირები ვილაიეთისა და სანჯაყის ჯიზიასა და სხვა გადასახადების აკრეფისა და აღრიცხვის საქმეებს განაგებდნენ. ესენი იყვნენ გადასახადის ამკრეფი მოხელეები. მათ მეთაურს სერ თაჰსილდარს ეძახდნენ. იხ. Z. Karamursal,

Osmanlı Mali Tarihi hakkında Tetkikler. Ankara. 1940. s. 138, 144.

106. თელხისი – თელხისი, მოკლე შინაარსი, რეზიუმე დიდ-ვეზირის წერილობითი მოხსენება სულთნისადმი.

107. თესქერე – ოსმალო ხელისუფალთა მიერ გაცემული ოფიციალური დოკუმენტი თანამდებობის თუ წყალობის მიღების თაობაზე.

108. თესქერეჯი – ოსმალური დოკუმენტის გარკვეული კატეგორიის – თესქერეს, არზუჰალისა და სხვა. მოკლე შინაარსისა და სადაო საკითხების შესახებ. ე.წ. ჰულასას, ე.ი. რეზიუმეს შემდგენელი პირები. ესენი იყვნენ: პირველი თესქერეჯი, მეორე თესქერეჯი, დიდი ციხის თესქერეჯი, პატარა ციხის თესქერეჯი, საფინანსო თესქერეჯი. იხ. Z. Karamursal, Osmanlı Mali Tarihi hakkında Tetkikler. Ankara. 1940. s. 145.

109. თეფაუტი ჰასენე – გადასახადების გარკვეული რაოდენობა, რომლის ცალკეული პირები, სახელმწიფოსაგან განსაზღვრული პირობით მიღებული მიწის ნაკვეთის შემოსავლიდან, საჯალდებულო გადასახადების გარდა, სახელმწიფოს დამატებით უხდიდნენ თანხას მუსლიმურ და ქრისტიანულ საფინანსო წლების დღეებს შორის არსებული სხვაობის – 14 დღის – გადასახადს, რადგანაც ქრისტიანული წელთაღრიცხვის დღეების რაოდენობა შეადგენს 365 დღეს, 5 საათს და 5 წუთს, ხოლო მუსლიმური წელთაღრიცხვისა – 354 დღეს, 8 საათს და 48 წუთს, მათ შორის სხვაობა იძლევა 10 დღეს, 21 საათსა და ერთ წუთს, ამიტომ როდესაც მიწის ნაკვეთი განსაზღვრული დროით იჯარით გაიცემოდა, დადგენილ საჯალდებულო თანხას დაერიცხებოდა 10 დღის, 21 საათისა და ერთი წუთის გადასახადი. ამ სხვაობას თეფაუტი ჰასენე ეწოდებოდა. სახელმწიფო მუქთაასა გაცემისა და ილთიზამის წესით გადასახადის აკრეფის უფლების გაყიდვისას ქრისტიანული წელთაღრიცხვის დღეებს მხედველობაში იღებდა. იგი არაბულ-მუსლიმურ თვეებთან ერთად იყო აღრიცხული. იხ. M.Z. Pakalin, . . . fas. XXII. 1945. s. 434.

110. თიმარი – სამხედრო სამსახურის სანაცვლოდ გაცემული მიწის ნაკვეთი, რომლის წლიური შემოსავალი ორი ან სამი ათასიდან 19999 შეადგენდა. თიმარის მფლობელებს ეწოდებო-

დათ „საჰიბი თიმარ“ თიმარლი „სიფაჰილერ“. იხ. ვ.გაბაშვილი, ქართული ფეოდალური წყობილება XVI-XVIII საუკუნეებში. თბ. 1958. გვ. 185-188. ს.ჯიქია, XVIII საუკუნის თურქული დოკუმენტი ოქროს ციხის შესახებ. თსუ შრომები, № 91. თბ. აღმოსავლეთმცოდნეობის სერია, II, 1960. გვ. 178-179. მისივე, იბრაჰიმ ფეჩევის ცნობები საქართველოსა და კავკასიის შესახებ. თბ. 1694. გვ. 104. 111.

111. თიმარების თესქერეჯილიქი – თიმარების თესქერეს შემდგენლის თანამდებობა.

112. თოფანჯი – იგივე თოფჩი, ოსმალეთის შეიარაღებული ძალების ერთ-ერთი სახეობის – „კაფი-კულუს“ შემადგენელი რაზმები, მეზარბაზნეები, იხ. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devleti Teşkılatından Kapukulu Ocakları. II. Cebeci, Topçu, Top arabacı, Humbaracı, Lağımcı Ocakları ve Kapukulu Suvarıları. Ankara. 1944. s. 35-113. M.Z. Pakalin, . . . II. 1951. s. 512-513.

113. თოფი – ქსოვილის საზომი ერთეული, რომელიც გ.ჯაფარიძის დაკვირვებით, 7-10 მეტრს უდრიდა. /გ.ჯაფარიძე, ქართული მეტროლოგიის ისტორიიდან /IX-XIX სს/. თბ. 1973. გვ. 141.

114. თოფჩი ბაში – ოსმალეთის სახელმწიფო ლაშქრის ერთ-ერთი სახეობის – თოფჩიების ოჯახის მეთაურის სახელწოდება. მეზარბაზნეთა უფროსი. იხ. ევლია ჩელები „მოგზაურობის წიგნი“ თურქულიდან თარგმნა, კომენტარები და გამოკვლევა დაურთო გიორგი ფუთურიძემ. ნაკვ. II. თბ. 1973. გვ. 141-142.

115. თოფჩიების აღა – თოფჩიების მეთაური.

116. თოფჩიების სერბოლუქი – თოფჩიების ბოლუქების მეთაური.

117. თოფჩიბაშილიქი – თოფჩი ბაშის თანამდებობა.

118. თოფჩიების საქათიბო – თოფჩიების სამდივანმწიგნობროს, სამდივნოს თანამდებობა.

119. თოფჩიების ჩაუში – ოსმალეთის სახელმწიფო ლაშქრის ერთ-ერთი სახეობის – თოფჩიების ოჯახის ყოველ დანაყოფში იყო ქეთხუდას, ჩაუშისა და ქათიბის თანამდებობა.

120. თოფხანე-ი ამირე – ზარბაზნების ჩამოსასხმელი სახელმწიფო ქარხანა.

121. თუღრა – სულთნის მონოგრამა, რომელიც სულთნის სახელით კანცელარიიდან გამოსული ფირმანის, ბერათის, „სებები თაჰრირი ჰუქმის“ თავში გამოიყვანდა სპეციალური მოხელე – ნიშანჯი. თუღრაში იკითხება ამა თუ იმ სულთნის სახელი, მამის სახელი სათანადო ტიტულითა და ეპითეტებით. იხ. ს.ჯიქია, XVIII საუკუნის თურქული დოკუმენტი ოქროს ციხის შესახებ. თსუ-ს შრომები, № 91. თბ. 1960. გვ. 169-170.

122. იაზიჯი – მწერალი, მოხელე, ჩინოვნიკი ცალკეულ უწყებებში, სამხედრო ნაწილებში სამდივანმწიგნობრო საქმეების შემსრულებელი პირი.

123. იანიჩარი – /„იენი ჩერი“ – ახალი ჯარი/ ქვეითი დაქირავებული ჯარი, რომელიც სულთან მურად I-ის დროს /1359-1389/, 1361-63 წლებში იქნა ორგანიზებული. პირველ ხანებში ამ ლაშქრისთვის აგროვებდნენ ქრისტიან ტყვე ბავშვებს, შემდეგში ეს შეგროვება დაკანონებულ იქნა ქრისტიანებზე სპეციალური გადასახადით –დევშირმე. ამ 7-12 წლის ბავშვებს ათურქებდნენ და ამუსლიმებდნენ ჯერ თურქ გლეხთა ოჯახებში, შემდეგში ასწავლიდნენ სამხედრო საქმეს საგანგებო დაწესებულებებში, რომელსაც – „აჯემი ოღლანი“ – „უცხოელთა ბავშვები“ ეწოდებოდა.

124. იანიჩართა აღა – მთელი იანიჩართა ლაშქრის უმაღლესი მეთაური. იგი განაგებდა იანიჩართა წვრთნის საქმეს, ჯამაგირების გაცემას, დანიშვნასა და გადაყენებას. იგი იღებდა საჩივრებს და სჯიდა დამნაშავეებს სასაზღვრო რაიონების ციხესიმაგრეებში ჩაყენებულ იანიჩართა მეთაურებსაც იანიჩართა აღა ან იანიჩართა სარდალი ეწოდებოდა. ამ თანამდებობაზე ინიშნებოდა იანიჩართა კორპუსში აღზრდილი და დაწინაურებული პირი, უპირატესად სეკბანები. ერთი პერიოდი იანიჩართა აღას თანამდებობაზე სასახლის წარჩინებულები ინიშნებოდნენ, მაგრამ შემდეგში ისევ გააუქმეს ეს წესი. მათი დღიური შემოსავალი 400-500 ახჩას შეადგენდა. იხ. Z. Karamursal, . . . s. 150. Pakalin, . . . III. fas. XXIV, 1956. s. 524-629.

125. იანიჩართა ბაირაღი – იანიჩართა ოჯახისთვის საგანგე-

ბოდ მიკუთვნებული ბაირაღების შესახებ გამოყენებული ტერმინი. ასეთი ბაირაღები იყო: იმამი აზამ ბაირაღი, ჰაჯი ბექთაშ ბაირაღი, ჰაჯი ბექთაშ ბაირაღი, აღა სანჯაყის ბაირაღი, ალაი ბაირაღი, ქეთხუდა ბაირაღი, ბაშ ჩაუშის, ბაშ იაიაბაშის, ბაშ ბოლუქბაშის, ბოლუქისა და ორთას ბაირაღები. ამ დანაყოფებს სხვადასხვა ფერისა და ემბლების ბაირაღები ჰქონდათ. იხ. Pakalin, . . . III. fas. XXIV, 1956. s. 629.

126. იანიჩართა იაზიჯი – იანიჩართა მწერალი, მოხელე, გარკვეული დაეალებების შემსრულებელი პირი იანიჩართა ორგანიზაციაში.

127. იანიჩართა კალემი – იანიჩართა კორპუსისადმი გაპიროვნებული ერთ-ერთი უჯრედის სახელწოდება ოსმალეთის საფინანსო უწყებაში. ამ უჯრედის მოვალეობა იყო იანიჩრებისათვის ყოველგვარ საჭიროებაზე ზრუნვა და ყველაფრის რეგისტრაცია სპეციალურ დავთრებსა და უწყისებში.

128. იანიჩართა ქათიბი – იგივე იანიჩართა ეფენდი, რომლის მოვალეობა იყო იანიჩართა ულუფისა და აღრიცხვის დავთრის გამგებელთა მეთაურობა. იანიჩართა კორპუსის მწერალი, გადამწერი, მდივანი, კანცელარიის მოხელე. იხ. Pakalin, . . . II. fas. XII. 1951. s. 213. III, fas. XXIV. 1956. s. 629-630.

129. იანიჩართა ქეთხუდა იერის საქათიბო – იანიჩართა ოჯახის ოფიცერთაგან-ქეთხუდა იერის საქათიბოს, სამდივნოს შესახებ გამოყენებული ტერმინი. ამ სამდივნოს მოვალეობა იყო: მიღებული ბრძანების რეგისტრაცია, შემოწმებულ არზებსა და წერილებზე ბეჭდის დასმის შემდეგ ადგილზე გაგზავნა, ქეთხუდა იერისათვის დავთრების წარდგენა და სხვ. იხ. Pakalin, . . . II. fas. XII, 1952. s. 252-253.

130. იამაკი – მოსაზღვრე ტერიტორიების ციხესიმაგრეებში დამცველებად ჩაყენებული იანიჩართა ლაშქრის სახელწოდება. იანიჩართა ოჯახში თოფჩიებისა და ყუმბარაჯიების მსგავსი ლაშქარი იყო, რომელიც მიწის სამუშაოებს ასრულებდა, სალაშქროდ არ მიდიოდა და ციხის მეთვალყურედ რჩებოდა. იხ. Z. Karamursal, . . . s. 150.

131. იგით ბაში – ახალგაზრდების უფროსი, ხელმძღვანელი, შეფი, წინამძღოლი, დამოუკიდებელი. ძლიერი, გამძლე, ახალგაზრდობის მეთაური. იხ. Turkish and English Lexicon, Showing in English the Significations of the Turkish Terms. By James W. Redhouse, K.C.M.C. Constantinople. 1890. p. 2207-2207.

132. იენი ალთუნი – სიტყვა-სიტყვით ახალი ოქრო, სულთან მურად II-ის დროს მოჭრილი ოქროს ფულის ერთ-ერთი სახეობა.

133. „ილამი“ – გარკვეული გადაწყვეტილების შემცველი დოკუმენტი, სასამართლო გადაწყვეტილება. სასამართლოს დადგენილება წერილობით. უწყება, წერილობითი ინფორმაცია.

134. „ილმ-უ ჰაბერ“ – გარკვეულ ვითარებასთან დაკავშირებული, საქმეებში ჩახედული პირებისათვის ხელზე ბოძებული ოფიციალური დოკუმენტი, ვითარების ამსახველი საბუთი, გარკვეული ქვითარი, სავაჭრო დოკუმენტი, საბაჟოს დოკუმენტი, საბუთი. საბაჟოდან გაცემული საბუთი, იურიდიული დოკუმენტი.

135. ილთიზამი – ოსმალეთის იმპერიაში სახელმწიფო მულქების არენდით გაცემის წესი. პირველ ხანებში ასეთი წესით გაცემულ ქონებას მულთეზიმი ეწოდებოდა. 1856 წელს ილთიზამის წესი გაუქმებულ იქნა. იგი შეცვლილ იქნა გარკვეული გადასახადით უპირატესად მიწის საკითხებში იგი ილთიზამის სახით იყო ცნობილი.

136. იმამი – მუსლიმთა რელიგიური თემის მეთაური. სულიერი მამა. მეჩეთში ღვთისმსახურების მეთაური. ასევე ეწოდებოდათ: 1. ზოგი მუსლიმური სახელმწიფოს უზენაეს ხელისუფლებას. 2. შიიტების უზენაეს სასულიერო მეთაურს, 3. ისლამის ოთხი ძირითადი მიმდინარეობის /ჰანიფიტების, ჰანბალიტების, მალიქიტებისა და შაფიტების/ დამაარსებელს. ევლია ჩელების „მოგზაურობის წიგნი“, თურქულიდან თარგმნა, კომენტარები და გამოკვლევა დაურთო გიორგი ფუთურიძემ. ნაკ. II. გამოკვლევა, კომენტარები. თბ. 1973.. გვ. 145. იმამი სახელმწიფოს მიერ ჯამეში დანიშნული მსახური იყო. რომელიც რელიგიური რიტუალების შესრულებას მეთაურობდა. იხ. Pakalin, . . . I. 1956. s. 59.

137. იმდადი სეფერიესა და ზაჰირიეს გადასახადი – ეს იყო ადათობრივი გადასახადი,რომელიც გულისხმობდა ლაშქრობის დროს ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ ლაშქრის პროდუქტებითა და პროვიანტით მომარაგებას,აგრეთვე ფიზიკური შრომით დახმარების გაწევას და ფულადი სახით გადასახადის გადახდასაც. ეს გადასახადი ზოგჯერ ხაზინაში შედიოდა, ზოგჯერ ლაშქრის მეთაურს ეძლეოდა. იგი ფირმანით ინიშნებოდა და დავთარშიც იყო რეგისტრირებული. იხ. Pakalin, . . . I. fas. X, 1951. s. 63-64.

138. იოკლამა დავთარი – იოკლამა დავთარი ეწოდებოდა დოკუმენტს, რომელიც დგებოდა შეიარაღებული ძალების – სიფაჰიების რაოდენობის შესამოწმებლად. დავთარში დაწერილებით იყო ჩამოთვლილი სია იმ სიფაჰიებისა, რომლებსაც გარკვეული მიწის ნაკვეთის – თიმარის ან ზიამეთის ბოძების სანაცვლოდ ევალებოდათ სამხედრო სამსახური, რომელიმე ლაშქრობაში მონაწილეობა. იოკლამა დავთრები სიფაჰიების შესამოწმებლად მათი ადგილებზე ყოფნის დასაკონტროლებლად დგებოდა. ეს დოკუმენტი ძირითადად იქმნებოდა სიფაჰიების საერთო მობილიზაციის დროს ანდა რომელიმე ლაშქრობის დამთავრების შემდეგ,როდესაც საჭირო იყო რეალურად გათვალისწინება სიფაჰიების რაოდენობისა, იოკლამა დავთრები დგებოდა აგრეთვე ახალი სულთნის მიერ ტახტის დაკავებასთან დაკავშირებით. როდესაც ხდებოდა დოკუმენტების განახლება. იოკლამა დავთრის მიხედვით სახელმწიფო აკონტროლებდა ჯერ ერთი სიფაჰიების რაოდენობას და ამის მიხედვით მიწების ფონდს. თუ რამდენი თიმარი და ზიამეთი იყო რეალურად გაბოძებული სიფაჰიებისათვის. იხ. Z. Karamursal, . . . s. 151.

139. იუზბაშილიქი – იანიჩართა ორგანიზაციაში ასმეთაურთა თანამდებობა.

140. იურთლუქი და ოჯაქლიქი – მიწების კატეგორიაა, რომელსაც ოსმალეთის ხელისუფლება აძლევდა დაპყრობილი ქვეყნების ადგილობრივ ფეოდალებს მემკვიდრეობის წესის შენარჩუნებით. ეს ფეოდალები ისლამს იღებდნენ და ცენტრალურ ხელისუფლებას მხარში ედგნენ ქვეყნის დამორჩილების საქმეში. იურთლუქებისა და ოჯაქლიქების მფლობელნი ნახევრად დამოუკიდებლობას ინარჩუნებდნენ. სახელმწიფოს წინაშე სამხედრო სამსახურის შესრულება და ერთდროული გადასახადის გაღება ძღვენისა და ფეშქაშის სახით ევალებოდათ.

ძირითადად იურთლუქებად და ოჯაქლიქებად სანჯაყები გაიცემოდა. ფაქტობრივად ეს იყო დაპყრობილი ტერიტორიების ფეოდალებისადმი სამემკვიდრეოდ გაცემული სახელმწიფო მიწების კატეგორია. იხ. Pakalin, . . . fas. XVII, s. 712-713.

141. იუქი – ტვირთი, საპალნე, ტყავის ტომარა, ფართლეულის ერთ შეკვრა ტვირთს იუქი ან საპალნე ეწოდებოდა. 1687 წლამდე ოსმალეთში 100000 ახჩა ერთ იუქს შეადგენდა. იხ. ს.ჯიქია, XVIII საუკუნის თურქული დოკუმენტი ოქროს ციხის შესახებ. თსუ-ს შრომები № 91. აღმოსავლეთმცოდნეობის სერია, 11. 1960. გვ. 172.

142. იჯმალ დაეთარი – რეზიუმე, ჯამი, აღწერა, სია, დოკუმენტი რომელშიც შეჯამებულია გარკვეული ანგარიში. იჯმალ დაეთარი ეწოდებოდა ისეთ წიგნს, რომელშიც მოცემული იყო ახლად დაპყრობილი ოლქის აღწერილობა, მასში ჩაწერილი იყო მოსახლეობის სია, სოფლის სახელწოდება წლიური შემოსავლით. იჯმალ დაეთარი იყო ოსმალეთის საფინანსო უწყების სააღწერო დაეთრის ერთ-ერთი სახეობა. ხალხის აღწერის მოკლე ან მცირე დაეთარი, რომელშიც დიდი /მუფასალ/ დავთრისაგან განსხვაებით შემოკლებული ცნობები იყო რეგისტრირებული ამა თუ იმ რეგიონის შესახებ. იხ. ჩილდირის ეიალეთის ჯაბა დაეთარი, 1694-1732 წწ. თურქული ტექსტი ქართული თარგმანით გამოსაცემად მოამზადა ც.აბულაძემ. გამოკვლევა დაურთო მიხეილ სვანიძემ. თბ. 1979. გვ. 11-95.

143. კაზა – /ყაზა/ – ოსმალური ადმინისტრაციული დაყოფით სანჯაყში შემავალი მცირე ადმინისტრაციული ერთეული. კაზას თანამედროვე სახელწოდება ილჩეა. იხ. Pakalin, . . . fas. XII, 1951. s. 223-228.

144. კაიმაკამლიქი – კაიმაკამის თანამდებობა. კაიმაკამი – „მოადგილე, შემცველელი-როდესაც დიდვეზირი ლაშქრობაში გაუძღვებოდა ოსმალეთის ჯარს, მის მაგივრად სახელმწიფო საქმეების მოსაგვარებლად დედაქალაქში რჩებოდა სახელმწიფოს წარჩინებული, რომელსაც ვეზირის ხარისხი ჰქონდა და ამ შემთხვევაში მას უწოდებდნენ „რიქაბ კაიმაკამ-ი“ /„რიქაბ – უზანგი“/. თუ ამ დროს სულთანიც ლაშქრობაში იყო, კაიმაკამს ეწოდებოდა „სტამბოლის კაიმაკამი“. თუ დიდვეზირიცა და სულთანიც დიდი ხნით იყვნენ დედაქალაქიდან წასული,

სულთანს ახლდა „რიქაბ კაიმაკამი“ და დედაქალაქში რჩებოდა სტამბოლის კაიმაკამი.
კაიმაკამები ეწოდებოდათ იმ მოხელეებსაც, რომლებიც გადაყენებული ბეგლარ-ბეგებისა და სანჯაყ-ბეგების მაგიერად განაგებდნენ მიმდინარე საქმეებს, სანამ ახალი მმართველი ჩამოვიდოდა. /ევლია ჩელების „მოგზაურობის წიგნი“. ნაკვ. II. გვ. 146/. იხ. Pakalin, . . . II. fas. XII, 1951. s. 219.

145. კაიმე – ოსმალეთის საფინანსო უწყების მიერ გაცემული დოკუმენტის ერთ-ერთი ტიპი, რომელშიც ძირითადად გაცემული იყო გასაყიდის ანგარიში.

146. კალემიე – ოსმალეთის საფინანსო უწყებაში ცალკეული უჯრედი, ბიუროს განყოფილების სახელწოდება. იგი რამდენიმე ათეულს შეადგენდა.

147. კასაბა – ოსმალური ადმინისტრაციული დაყოფით პატარა ქალაქის, 5-10 ათასამდე დასახლებული პუნქტის სახელწოდება.

148. კაფუდანი – სამხედრო ხომალდის ან ხომალდების ჯგუფის მეთაური. XVII ს. დასაწყისამდე რეისის სახელწოდებას ატარებდა, შემდეგ კი – კაფუდანით შეიცვალა. რეისი კი სავაჭრო ხომალდის მეპატრონის სახელად დარჩა. Nicoara Beldiceanu, Recherche sur la ville Ottomane au XX siecle. Etude et Actes, Paris, 1973. s. 60-62. Pakalin, 1951. s. 187.
149. კაფუდან ფაშა – კაფუდან ფაშა ანუ კაფუდან დერია ოსმალეთის საზღვაო ფლოტის უმაღლესი მეთაური, ადმირალი. მას ვეზირის ხარისხი ჰქონდა სამი თუღით. იგი ფლობდა ხმელთაშუა ზღვის კუნძულებსაც კაფუდან ფაშას ვილაიეთის სახელწოდებით და უდიდეს შემოსავალს იღებდა. იხ. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkılatı. Ankara. 1948. s. 414-420.
150. კაფუ კულუ – ოსმალეთში სახელმწიფო კარის ცხენოსანი და ქვეითი ჯარისკაცების სახელწოდება. იგი რამდენიმე სახეობისაგან შედგებოდა.

151. კაფუჯი – სასახლის მსახურთა კატეგორია, რომლის მოვალეობასაც შეადგენდა სასახლის შინაგანი სიმყუდროვის დაცვა. ისინი სასახლის ჯარისკაცებად ითვლებოდნენ.

152. კაფუჯი ბაში – სასახლის მსახურთა კატეგორიის მეთაური. კაფუჯი ბაში განაგებდა სულთნის სასახლის კარისა და დივანის სხდომების დაცვას. სასახლეში წარადგენდა ელჩებსა და საპატიო სტუმრებს. ისინი იგზავნებოდნენ პროვინციის მეთაურებთან საიდუმლო დავალებით. ხშირად კაფუჯი ბაშიებს სულთნის ხელისუფლებისათვის არასასურველი ფაშებისა და დიდი მოხელეების თავიდან მოშორებისა და მოკვლის საქმეებს ავალებდნენ. იხ. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Saray Teşkılatı. Ankara. 1945. s. 404-407.

153. კაფუ აღასი – სასახლის ყველა კატეგორიის მსახურთა მეთაური.

154. კაფუ კულუს აღები – სახელმწიფოს რეგულიარული ლაშქრის ცალკეული კატეგორიების მეთაური.

155. კიზილ აკჩე – ოსმალეთში სპილენძის ფულის სახელწოდება.

156. კიზილ ალთუნი – ოქროს ფულის სანაცვლოდ ზარაფხანიდან მიმოქცევაში ახჩად შემოსული ფულის სახელწოდება. იხ. M.Z.Pakalin, . . . II. fas. XII, 1951. s. 277.

157. კიიმეთ ფარე – დიდი ხვედრითი წონის, ძვირფასი მეტალის შემცველი ფულის სახელწოდება.

158. კილიჩი – „ხმალი“, ასე ეწოდებოდა სამხედრო ლენით შეწყალებულ ყველა კატეგორიის მსახურს.

159. კუირუკლუ იმზა – ფინანსთა უწყების მეთაურის ბაშ დავთარდარის ხელრთვა ოფიციალურ დოკუმენტებზე.

160. კულლუკჩიები – ვინმეს სამსახურში მყოფი მუშაკი, მორიგეები, მსახურები, ოსმალთა ხანაში იანიჩრებიც იგულისხმებოდა. სასახლეში დაწინაურებული აღების სამსახურში მყოფი ჭაბუკებისათვის გამოყენებული ტერმინი.

161. ლევენდები – ოსმალეთის საზღვაო ფლოტისა და ნავსადგურებში თიმარის საფუძველზე მყოფი ჯარისკაცები. XV საუკუნის მიწურულსა და XVI ს-ის დასაწყისში ხმელთა-

შუა ხლვაზე თურქ მეკობრეთა გემებზე მომუშავე მეზღვაურებს ლევენდებს ეძახდნენ. ეს ლევენდები შემდეგში ოსმალთა საზღვაო სამსახურში მოეწყვნენ. იხ. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkılatı. Ankara. 1948. s. 479-482.

162. ლეზეზი – მუსლიმური წლის კვარტლის სახელწოდება.

163. ლივა – იგივე რაც სანჯაყი.

164. მადენ მაა სალიანე კალემი – საფინანსო უწყების ეს განყოფილება განაგებდა ყირიმის ხანების მემკვიდრეთადმი წლიურად სალიანეს სახით გაცემული საბაჟოსა და საბადოების აღრიცხვის საქმეს. იხ. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkılatı. Ankara. 1948. s. 358.

165. მალი ბედელიე – საფინანსო უწყებისათვის განკუთვნილი გადასახადი, იგი საკმაოდ მძიმე ტვირთი იყო ადგილობრივი მოსახლეობისათვის.

166. მალიქანე – მიწის ნაკვეთი, რომელსაც ოსმალეთის საფინანსო უწყება გარკვეული ვადით ილთიზამის წესით აძლევდა ამა თუ იმ პირს, რომლის მოვალეობას შეადგენდა ერთდროულად გადაეხადა წინასწარ დადგენილი თანხა. იგი შემოღებულ იქნა 1695 წელს. თუ მალიქანეს საფუძველზე მიწის ნაკვეთის ე.წ. მუქაათას მფლობელი გარდაიცვლებოდა, იგი სხვას გადაეცემოდა გარკვეული თანხის გაღების სანაცვლოდ. მაგრამ თუ გარდაცვლილს შვილი ჰყავდა და იგი კისრულობდა მამის მიერ აღებული ვალდებულებების განახლებას და გადახდას, მაშინ შვილს რჩებოდა მიწის ნაკვეთი მალიქანეს უფლებით. იხ. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkılatı. Ankara. 1948. s. 348.

167. მარუზა – არზის მიმღები პირი, პირი რომელიც აჯა-ვედრებას, თხოვნას შეისმენს. იგივე არზაა.

168. მალი გაიფ – სიტყვა –სიტყვით ნიშნავს დაკარგულ საქონელს, ჩამოწერილ თანხას. იგი საფინანსო უწყების მიერ ხშირად იხმარებოდა დოკუმენტის შედგენისას და გარკვეული თანხის უქონლობის, დანაკლისის გამომხატველი ტერმინი იყო.

169. მასარი – მუსლიმური წლის კვარტლის სახელწოდება. მასში შედიოდა: მუჰარემი, საფარი, რები ულ-ეველი.

170. მეელანა – მაღალგანათლებული ღვთისმეტყველი, მასწავლებელი, იმამი, საპატიო ტიტული, რომელიც ეძლეოდა საპატივცემულო ულემებსა და ყადიებს. მისი მნიშვნელობაა: „ჩვენი ქალბატონები“, „ჩვენი ბატონები“ იხ. M.Z.Pakalin, . . . II. fas. XX, 1953. s. 498.

171. მენზილი – გაჩერება, სადგური, გადასასვლელი, მგზავრთა გასაჩერებელი ადგილი, ორ გასაჩერებელ ადგილს შორის მანძილი, ძველთაგანვე სახმელეთო გზა. ერთი დღის სავალი მანძილი. იხ. Islam Ansiklopedisi, cilt IV. s. 1904.

172. მენზილჯი – იმთავითვე სწრაფმავალი პირი. ამბის მიმტანი ადამიანი. ოსმალთა პერიოდში, დიდი ლაშქრობების დროს ლაშქრის სხვადასხვა მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლად გამოყოფილი პირი. გასაჩერებელ ადგილებში განსწავლული პირი.

173. მენექსეს გემი – ოსმალეთის ფლოტში მრავალი სახეობის ხომალდი იყო, რომელთაც ძირითადად დამახინჯებული იტალიური სახელები ჰქონდათ. ევლია ასახელებს მრავალ ტიპს, მათ შორისაა მენექსების ტიპის დიდი ნავი, მისი სიტყვით: „ლაზებისა და მეგრელების დიდი ნავები, ამ ნავებს თურქებიც იყენებდნენ ზღვის ნაპირებზე და მდინარეებზე ცურვისათვის“. ევლია ჩელების „მოგზაურობის წიგნი“, თურქულიდან თარგმნა, კომენტარები და გამოკვლევა დაურთო გიორგი ფუთურიძემ. ნაკვ II, გამოკვლევა, კომენტარები, თბ. 1973. გვ. 173.

174. მიმარი – არქიტექტორი, მშენებლობის მეთაური, ხელმძღვანელი, პირი რომელიც განაგებდა მშენებლობისა და არქიტექტურის საქმეს, პირი, რომელიც განაგებს ყოველგვარი მშენებლობის დაგეგმვასა და აგებას.

175. მიმარ აღა – მთავარი არქიტექტორი, მშენებლობის მეთაური, ხელმძღვანელი.

176. მიმარ ბაში – მთელს იმპერიაში არსებული არქიტექტურის საქმეების ხელმძღვანელი, არქიტექტურის მთავარგამგებელი, უპირველესი არქიტექტორი.

177. მირი – სახელმწიფო, სახელმწიფო ქონება, სახელმწიფო ხაზინა.

178. მირლივა – სანჯაყის /ლივას/ ბეგი. ერთთუღიანი ფაშას სამხედრო წოდება. იხ. M.Z.Pakalin, . . . II. fas. XX, 1953. s. 545.

179. მირ-მირანი – იგივე ბეგლარ-ბეგი, ვალი, ვილაიეთის განმგებელი.

180. მუბაშირი – საფინანსო მოხელე, რომელიც ძირითადად შემოსავლის აღრიცხვის საკითხებით იყო დაკავებული. იხ. Z.karamursal, . . . s. 137.

181. მუდერისი – მასწავლებელი მედრესში, იგი ღვთისმეტყველებას და იურიდიულ მეცნიერებას ასწავლიდა. იხ. M.Z.Pakalin, . . . II. fas. XX, 1953. s. 589.

182. მუდი – მარცელეულის საწყაო, სულხან-საბას განმარტებით, „მოდი-სარწყავი არს 22 ქსესტიანი, ცხრა ათას დრაჰკანსა მრაცხელნი ერთს მოდსა უწოდენ". ს.ს. ორბელიანი, ქართული ლექსიკონი, თბ. 1928, გვ. 219

183. მუთასარიფი – განმგებელი, ქონების მფლობელი, სანჯაყისა და ვილაიეთის ბეგლარ-ბეგის /მირ-მირანის, ვალის/ სინონიმი.

184. მუთეველი – ვაკუფების ქონების მმართველი, აღმრიცხველი და გამანაწილებელი. იხ. Z. Karamursal, . . . s. 140. M.Z.Pakalin, . . . II. fas. XX, 1953. s. 640.

185. მუთესელიმი – ცალკეული ადმინისტრაციული ერთეულის განმგებლის – ვალის, განმგებლის თანაშემწე, რომელიც ხელმძღვანელობდა გადასახადების აკრეფას.

186. მარჯვენა გონულიანები – გონულიან იემინ – იანიჩართა რაზმში გონულიანთა ერთ-ერთი დანაყოფის – გონულიანთა მარჯვენა ფრთის, მხარის სახელწოდება.

187. მარცხენა გონულიანები – იანიჩართა ორგანიზაციაში გონულიანთა რაზმის ერთ-ერთი დანაყოფის – გონულიანთა მარცხენა ფრთის, მხარის სახელწოდება.

188. მუკაბელეჯი – ოსმალეთის საფინანსო უწყების ერთ-ერთი უჯრედის, განყოფილების მსახურის სახელწოდება, მას ევალებოდა დოკუმენტის მიხედვით ლაშქრის რაოდენობის დაზუსტება, აღრიცხვა, ახლად შედგენილი დოკუმენტის შავი ვარიანტის ე.წ. მუსვედეს დაზუსტება-შემოწმება და სხვა. იხ. Z. Karamursal, . . . s. 138.

189. მუკაბელე კალემი – კაფუ კულუს ცხენოსანი და ქვეითი ლაშქრის საქმანობით დაკავებული საფინანსო უწყების ერთ-ერთი უჯრედის სახელწოდება. კაფუ კულუს, სახელმწიფო სამზარეულოს, ხასების და სხვ. ხელფასების დავთრები ამ უჯრედში დგებოდა. მას ხაზინაში არსებულ ე.წ. ანადავთრებთან აჯერებდნენ. ხაზინიდან ულუფას სახით თანხა გაჰქონდათ. იხ. İ.H.Uzunçarşılı, . . . s. 220.

190. მუქათაა – მიწის ნაკვეთი, რომლის შემოსავალი სახელმწიფოს მიერ ფისკალური მიზნით გარკვეული დროით იჯარის წესით გაიცემოდა სამხედრო და სამოხელეო თანამდებობის პირზე. მუქაათას მფლობელს სახელმწიფოს მიერ ბოძებული სათანადო დოკუმენტის საფუძველზე ევალებოდა გადასახადის აკრეფა და გარკვეული წილის სახელმწიფოსათვის ჩაბარება.
191. მუქათააჯი – XVI საუკუნის მიწურულიდან მუქათაას ნაკვეთების შემოსავლის ანგარიშის, ყიდვა-გაყიდვის, ბოძებისა და სხვა ორგანიზაციული საქმეებით დაკავებული პირის სახელწოდება. იხ. Z. Karamursal, . . . s. 138. M.Z.Pakalin, . . . II. fas. XX, 1953. s. 579.

192. მულაზიმი – ოსმალეთის სახელმწიფო აპარატში რომელიმე თანამდებობაზე სტაჟიორი, ანაზღაურების გარეშე მომუშავე პირი. თანზიმათამდე „შეგირდის“ სახელით იყო ცნობილი. იხ. M.Z.Pakalin, . . . fas. XX, 1953. s. 612.

193. მულქიეთი – „მულქი – ასე ეწოდებოდა მიწას, ანუ უძრავ ქონებას და მათ შემოსავალს, რომელიც ვინმეს სრული საკუთრების უფლებით და სამემკვიდრეოდ ჰქონდა. შეიძლებოდა მისი გაყიდვა, ეაკუფად შეწირვა, ამ წესს მულქიეთი ეწოდებოდა“. /ევლია ჩელები „მოგზაურობის წიგნი“ II ნაკვ. გვ. 154.

194. მუეძინი – მეჩეთის მსახური, რომელიც მინარეთის აივნიდან მრეელს სალოცავად მოუწოდებდა – ეზანს წარმოთქვამდა.

195. მურახხასიე გაბრან – ოსმალეთის იმპერიაში შემავალი ეპისკოპოსებისათვის დაწესებული ოსმალური გადასახადის სახელწოდება.

196. მუსტაფაზი – თიმარის საფუძველზე არსებული ლაშქარი, რომელსაც იანიჩართა მოსპობამდე ევალებოდა ციხის,გამაგრებული ადგილისა და დაბანაკებული ლაშქრის დაცვა. იანიჩართა განადგურების შემდეგ 40 წელს მიღწეულს, სამხედრო სამსახურის შემდეგ, ოთხი წლით ჯარში გაწვეულს მუსთაფაზი ეწოდებოდა. იხ. M.Z.Pakalin, . . . II. fas. XX, 1953. s. 630.

197. მუჰაზირი – სასამართლოს ბოქაული.

198. მუჰაზირბაშილიქი – სასამართლოს ბოქაულის მეთაურის, უფროსის თანამდებობა. იხ. M.Z.Pakalin, . . . II. fas. XX, 1953. s. 391.

199. მუფთი – მუსლიმთა სასულიერო წოდების წარმომადგენელი. ღვთისმეტყველი და სამართლისმცოდნე. რთული იურიდიული საკითხების შესახებ წერილობითი დასკვნის – ფეთვას შემდგენელი. მუფთიებს შორის უპირველესი იყო შეიხ ულ ისლამი და მასაც ხშირად მუფთის უწოდებდნენ.

200. მუფეტიში – რევიზორი, ინსპექტორი. ინსპექტორები იყენენ სხვადასხვა უწყებებში, აღრიცხვის საქმეების ინსპექტორები, იურიდიული საქმეების ინსპექტორები, საქმიანი ინსპექტორები, კერძო საქმეების ინსპექტორები და სხვა კატეგორიისა.

201. მუჰასილი – თაჰსილდარის ადრინდელი სახელწოდება. ილთიზამის წესით სახელმწიფოსაგან მუქათაას ამღებ პირს მუჰასილი ეწოდებოდა. ვეზირთაგან ან რომელიმე წარჩინებულისგან თუ ვინმეს შემოსავალი ჰქონდა მას მულთეზიმის ან მუჰასილის ტიტულს აძლევდნენ, ამკრეფი და შემგროვებელი მოხელე. იხ. Z.Karamursal, . . .s. 138.

202. მუჰაფიზობა – რომელიმე ციხესიმაგრეში დამცველებად გაპიროვნებული პირების, ჯარის ნაწილების სახელწოდება. იხ. M.Z.Pakalin, . . . II. fas. XX, 1953. s. 565.

203. მუჰასებეჯი – მოანგარიშე, საფინანსო უწყების თანამ-

შრომელი. მთავარ მოანგარიშეს ბაშ მუჰასებეჯი ეწოდებოდა. ბაშ მუჰასებეჯი ხაზინის შემოსავალ-გასავლის აღრიცხვასა და კონტროლს მუჰასებეჯის საშუალებით აწარმოებდა.

204. ნაზირი – ქალაქის ან რაიონის ადმინისტრაციული საქმეების მმართველი. მის კომპეტენციაში შედიოდა სახელმწიფოს შემოსავლის წყაროებისა და ვაკუფებისადმი ზედამხედველობისა და კონტროლის გაწევა.

205. ნაიბი – ყადის სასულიერო მოსამართლის მოადგილე, წარმომადგენელი რომელიმე ქალაქში ან ოლქში.

206. ნაკიბი – შთამომავალი, წინამძღოლი, სამხედრო ნაწილის უფროსი.

207. ნაღდიე – ფული, თანხა ნაღდად არსებული. გარკვეული თანხა, გაღებული ავანსად, ნაღდად, რომელიმე შეთანხმებასთან დაკავშირებით.

208. ნაჰიე – ქვეყანა, მხარე, ოლქი, რომელიც კაზას შემადგენლობაში შედიოდა და რამდენიმე სოფელს აერთიანებდა. რაიონის ტიპის ადმინისტრაციული ერთეული. უმცირესი ადმინისტრაციული ერთეული ოსმალეთში. ნაჰიეს სინონიმად დღეს „ბუჯაკს“ ხმარობენ. იხ. M.Z.Pakalin, . . . II. fas. XX, 1953. s. 642.

209. ნიშანჯი ბედელი – ნიშანჯი იყო ოსმალეთის იმპერიაში უმაღლესი თანამდებობა, სულთნის ბეჭდის მცველი, ნიშანჯი ბედელი იყო გადასახადი ბეჭდის დასმისათვის დოკუმენტზე თანხმობის გაცემისათვის.

210. ოდა – იანიჩართა ჯარისკაცებისა და სასახლის შიდა მსახურებისათვის არსებული რაზმის, ჯგუფის, გაერთიანების სახელი, ოდის ქვეშ იგულისხმებოდა ოთახი, იანიჩართა ყაზარმა. იანიჩართა ბოლუქებსა და ორთებს ცალკე ყაზარმები ჰქონდათ დედაქალაქში. ოდა ორთას პარალელურადაც იხმარებოდა. /იხ. ევლია ჩელების „მოგზაურობის წიგნი“, II. ნაკვ. გვ. 157-158/.

211. ოდაბაში – იანიჩართა კორპუსში ოდას, ორთას მეთაური. სამხედრო ექსპედიციების დროს ოდაბაში ცალკე კარავში იყო და იანიჩართა ოდის კარვები მის გარშემო ეწყობოდა. იხ.

Z.Karamursal, . . . s. 149. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devleti Teşkılatından Kapukulu Ocakları, Istanbul. 1943. s.235.

212. ოთურაკი – სახელმწიფოს წინაშე დამსახურებული იანიჩარი,რომელიც გარკვეულ პენსიას იღებდა მოხუცებულობის ან ინვალიდობის გამო. ოთურაკი ეწოდებოდა აგრეთვე ხომალდზე მენიჩბის დასადგომ ადგილს.

213. ოყა – ვაკიე,წონის ერთეული,რომელიც 100-დან 400 დირჰემამდე მერყეობდა. სტამბოლის ოყა 400 დირჰემს შეადგენდა. ეს უკანასკნელი კი – 1282 გრამი იყო. მისი წონა სხვადასხვა პროვინციებში სხვადასხვა იყო.

214. ოჯაქლიქი – ოჯაქლიქი ეწოდებოდა ოსმალთა მიერ ზოგიერთ დაპყრობილ ქვეყნებში არსებულ მიწის ნაკვეთებს,რომლებიც მემკვიდრეობით მფლობელობაში გადადიოდა სასაზღვრო სამსახურის, ციხესიმაგრეების დაცვის, ადგილობრივი ლაშქრის შენახვისა და სხვათა შესრულების სანაცვლოდ. იხ. აქვე იურთლუქი და ოჯაქლიქი.

215. რაითი –გლეხი, ქვეშევრდომი, გადასახადების გადამხდელი, ფეოდალურად დამოკიდებული სოფლის მოსახლეობის აღმნიშვნელი ტერმინი:

216. რესმი თამღა – გადასახადი საქონელზე, ცხენზე, ცხვარზე, ხარზე, კამეჩზე, აქლემზე და სხვა საქონელზე.

217. რეჯები – მუსლიმური წლის კვარტლის სახელწოდება. მასში შედიოდა: რები ულ-ახირი, ჯემაზი ულ-ევველი, ჯემაზი ულ-ახირი.

218. როშენი – მუსლიმური წლის კვარტლის სახელწოდება. მასში შედიოდა: რეჯები, შაბანი, რამაზანი.

219. რუზნამე – /იგივე რუზნამჩე/, შემოსავალ-გასავლის წიგნები, რომლებშიც ყოველდღიურად ხდებოდა სახელმწიფოსა და სასახლის შემოსავალ-გასავლის რეგისტრაცია. იხ. Z.Karamursal, . . . s. 143.

220. რუზმანეჯი /იგივე რუზნამჩეჯი/ – ოსმალეთის სახელმ-

წიფო მმართველობაში დღიური შემოსავალ-გასავლისა და სხვა. დავთრებში რეგისტრაციისა და გატარების უფლების მქონე პირი. რუზნამეჯიები რამდენიმე იყო: ბაშ რუზნამეჯი, რუზნამეჯი ეველ, რუზნამეჯი სანი, ბიუქ რუზნამეჯი, ქუჩუქ რუზნამეჯი, საზღვაო ემინის რუზნამეჯი, დიდვეზირის რუზნამეჯი, იხ. Z.Karamursal, . . . s. 143.

221. რუზნამჩე-ი ეველ ვე სანი კალემლერი – ოსმალეთის საფინანსო უწყების ერთ-ერთი განყოფილება. რომლის უფლება-მოვალეობას შეადგენდა: მუქათაას, ვაკუფების, ჯიზიას და სხვა ხასიათის შემოსავლის ყოველდღიური აღრიცხვა. იხ: İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkılatı. Ankara. 1948. s. 338-339, 346.

222. რუუსი ჰუმაიუნი – ოსმალური დოკუმენტის ერთ-ერთი ტიპია, რომელსაც „ქუჩუქ ბერათსაც" უწოდებდნენ. იგი გაიცემოდა უპირატესად რომელიმე ციხესიმაგრეში ან დასახლებულ პუნქტში სამხედრო თუ ადმინისტრაციულ თანამდებობაზე ამა თუ იმ პირის დანიშვნის ან გადაყენების დროს.

223. საეოეოდო – თანამდებობა, რომელიც ეოეოდას ეჭირა ძირითადად ბალკანეთის ქვეყნებში ბეგლარ-ბეგის, სანჯაყ ბეგისა და ხასების განმგებლის სახით. იხ. Z.Karamursal, . . . s. 146.

224. საიმამო – მეჩეთში ნამაზის ამღვლენელი პირის საკრებულო, მუსლიმანთა ოლქის საემირო, ძველ ისლამურ სახელმწიფოში ქვეყნის მეთაური, იმამის მიერ ჩატარებული საქმიანობა.
225. სალიანე – სალიანე ეწოდებოდა ოსმალეთის ხელისუფლებისაგან ნახევრად დამოუკიდებელ პროვინციას, რომელიც ცენტრალურ ხელისუფლებას გარკვეული ოდენობის გადასახადს უხდიდა წლიურად და მხოლოდ ამ ვალდებულების შესრულებით იყო დაკავშირებული სულთნის კართან. სულთნის მოხელეებს ხელი არ მიუწვდებოდათ ადგილობრივ მწარმოებელ საზოგადოებაზე. სალიანელი პროვინციები არ იყო დანაწილებული თიმარებად და ზიამეთებად. სალიანელისაგან განსხვავებით იყო არა სალიანელი პროვინციები, რომლებიც ადმინისტრაციულად ოსმალეთის იმპერიის შემადგენლობაში შედიოდა და რომლებზედაც ერცელდებოდა ოსმალური საგადასახადო სისტემა.

226. სალიანე მუქათაასი – საფინანსო უწყების ერთ-ერთი განყოფილების სახელწოდება, რომელშიც წარმოებდა დიდი სახელმწიფო მოხელეების ხელფასის დავთრების შედგენა, სალიანედ წოდებული მიწების შესახებ ყველა ოპერაციას ამ განყოფილებაში ახორციელებდნენ. იხ. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkılatı. Ankara. 1948. s. 359.

227. სალიანეჯი – საფინანსო მოხელე, რომელსაც ევალებოდა სალიანეს გადასახადის აკრეფა და სხვა ხასიათის საფინანსო საქმეების წარმოება.

228. სანჯაყი – ვილაიეთში შემავალი სამხედრო-ადმინისტრაციული ერთეული, სადროშო.

229. სანჯაყ ბეგი – სანჯაყის მეთაური, სანჯაყის სამხედრო-ადმინისტრაციული გამგებელი, იგი უშუალოდ ვილაიეთის გამგებელს ემორჩილებოდა. სანჯაყ ბეგს ზოგჯერ მუთასარიფსა და მირლივასაც უწოდებდნენ. იხ. Nicoara Beldiceanu, Recherche sur la ville Ottomane au XX siecle. Etude et Actes, Paris, 1973. s. 60-62. Pakalin, 1951. s. 55-57.

230. სარაფლიქი – ფულის ერთი სახის მეორეთი გადაცვლის, გადახურდავებისთვის საჭირო დაწესებულების მსახურის სახელწოდება.

231. საქათიბო – იგივე ქითაბეთი, სამდივნო, სამდივანმწიგნობრო ორგანო, რომელიც ოსმალეთის იმპერიის ყოველ დაწესებულებაში არსებობდა.

232. საღი ახჩა – სრული ღირებულების მქონე, დაუხურდავებელი, საკუთარი წონის სრული ექვივალენტის შემცველი ფული. იგი ე.წ. „ჩურუქ ახჩას“ საპირისპიროდ იხმარებოდა.

233. სახატიბო – იგივე ხათიბლიქი, ხათიბის იგივე მლოცველის თანამდებობა მეჩეთში.

234. სახელმწიფო დივანი – სულთნის მიერ შედგენილი საკრებულო, რომელშიც შედიოდნენ სახელმწიფოს მაღალი თანამდებობის პირები, უპირველესი მოხელეები დიდვეზირი და სხვა მაღალი რანგის დარგების განმგებლები. ფინანსთა მინისტრი და სხვები.

235. „სებები თაჰრირი ჰუქმი“ – ოსმალეთის ხელისუფლების მიერ გაცემული ოფიციალური დოკუმენტის ერთ-ერთი ტიპის სახელწოდება.

236. სერ ბაზირგანი – ვაჭართუხუცესი, მთავარი, ვაჭართა კორპორაციის თავკაცი, ასეთი სერ ბაზირგანები იყვნენ ოსმალეთის ქალაქებში, სტამბოლში და სხვა ქალაქებშიც.

237. სერ ბევაბი – იხ. აქვე: ბეევაბი, ბეევაბთა მეთაური, უფროსი.

238. სერ ბოლუქი – სულთნის სასახლის ლაშქრის ცხენოსანი და ქვეითი ჯარების ძირითადი ერთეულის, რაზმის, ნაწილის, პოლკის მეთაური. იგივე ბოლუქ ბაში. იხ. M.Z.Pakalin, . . . III. fas. XXIII, 1953. s. 145.

239. სეკბანთა ბოლუქი – „მეძაღლე, ძაღლებით მონადირე, იანიჩართა კორპუსის ერთი ძირითადი ნაწილი /კორპუსში სამი ძირითადი კატეგორია იყო/. მეჰმედ II ფათიჰამდე /1451-1481/, რეგულარული ჯარის დამოუკიდებელი კატეგორია იყო და მათი მეთაური სხვა ნაწილების მეთაურებზე უფროსად ითვლებოდა. მეჰმედ II ისინი იანიჩართა კორპუსს შეუერთა. რიგითი სეკბანები დღეში 6-8 ახჩას იღებდნენ. მათ შორის პრივილეგირებული იყვნენ 33-ე ბოლუქის სეკბანები, რომლებიც სულთანს საანადიროდ ახლდნენ ხოლმე. ესენი ძირითადად წარჩინებულთა შვილები იყვნენ.
სეკბანები ეწოდებოდა აგრეთვე სასაზღვრო რაზმებს, ვილაიეთებისა და სანჯაყების მმართველთა ჯარების ნაწილებს, რომლებიც ჯამაგირს იღებდნენ. მათ დანაყოფებს, იანიჩართა სეკბანების ბოლუქებისაგან განსხვავებით, ბაირაღები ეწოდებოდათ. თითო ბაირაღი 60 სეკბანი იყო.“ / ევლია ჩელების „მოგზაურობის წიგნი“, ნაკე. II, გვ. 160. სეკბანთა მეთაურს სეკბან ბაში ეწოდებოდა.

240. სერდენგეჩთი – ოსმალთა ლაშქრის ერთი კატეგორია, რომელთაც თავზე ხელაღებულებს, პატრიოტებს ეძახდნენ. ისინი ცალ-ცალკე ესხმოდნენ თავს მტრის ციხეებს, მტრის ზურგში შესაღწევად არაფერს იშურებდნენ. ესენი იყვნენ ფიდაები, პირველად იერიში მათ მიჰქონდათ. იხ. Z.Karamursal, . . . s. 149.

241. სერ ოდა – ოსმალთა სამხედრო ძალების ერთ-ერთი დანაყოფის ე.წ. ოდას მეთაური. სერ ოდას ოდაბაშიც ეწოდებოდა. იხ. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devleti Teşkılatından Kapukulu Ocakları I, Istanbul. 1943. s.149. 235.

242. სერ თოფჩი – იგივე თოფჩი ბაში. მეზარბაზნეთა უფროსი

243. სერ დემურჯიანი – რკინის წარმოების კორპორაციის მეთაური, უპირველესი პირი სამთამადნო წარმოებისა.

244. სერ ყუმბარაჯი – გემსაშენ ვერფებზე, მსახურთა ერთი ბოლუქის, რაზმის სახელწოდება. ეს რაზმი იმთავითვე დევშირმეს წესით კომპლექტდებოდა. XVI ს-ში მათი რიცხვი 500-600-მდე აღწევდა, XVII ს-ის შუა წლებისათვის 40-50 კაცი დარჩა. ყუმბარაჯიების რაზმის მეთაურს სერ ყუმბარაჯი ეწოდებოდა. ზოგჯერ სერ ყუმბარასაც ეძახდნენ. ისინი იანიჩართა ოჯახში ყუმბარებს აკეთებდნენ, ბრძოლებშიც იყენებდნენ. იხ. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkılatı. Ankara. 1948. s. 410-412.

245. სერ მუჰაზირი – სასამართლოს ბოქაულების მეთაური, მთავარი ბოქაული.

246. სერ ჯებე – იგივე სერ ჯებეჯი, ჯებეჯიების მეთაური.
247. სილაჰდარი – „საჭურველთმტვირთველი", რეგულარული ცხენოსანი ჯარის მეორე ბოლუქს სილაჰდარები ეწოდებოდათ. მეჰმედ II ფათიჰის დროს, მთავარ ბოლუქად ითვლებოდნენ და აღლუმების დროს უშუალოდ სულთანს მიჰყვებოდნენ. ლაშქრობისას წინ უძღოდნენ ჯარს და გზას სწმენდნენ, ხიდებს აკეთებდნენ და ამ საქმეში ადგილობრივ მოსახლეობას იყენებდნენ. ეს ბოლუქები 260 ნაწილად იყოფოდნენ და თითო ნაწილში /რომელსაც აგრეთვე ბოლუქი ეწოდებოდა/ 20-30 კაცი იყო" – /ევლია ჩელების „მოგზაურობის წიგნი", ნაკვ. II, გვ. 161/. იხ. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devleti Teşkılatından Kapukulu Ocakları II, s.148-150.

248. სიფაჰი – 1. მხედარი 2. ფეოდალური ლაშქრის წევრი, თიმარის ან ზიამეთის მფლობელი. 3. „ექვსი პოლკის" - რეგულარული ცხენოსანი ჯარის – პირველი პოლკის მეთაური.

ამათ „ულუფელი სიფაჰი“ ეწოდებოდათ. ფეოდალური ლაშქრისაგან განსხვავებით ძირითადად წარჩინებულთა და მსხვილ ფეოდალთა შვილებიც იყვნენ. აქ შედიოდნენ აგრეთვე სასახლის დაწინაურებული მსახურები. პოლკი 300 ბოლუქად იყოფოდა და თითო ბოლუქში 20-30 კაცი იყო. მათ ბოლუქ-ბაშიები მეთაურობდნენ. სიფაჰიების მეთაური იყო სიფაჰი აღასი, რომლის თანაშემწე და სამეურნეო საქმეების გამრიგე იყო სიფაჰიების ქეთხუდა“. /ევლია ჩელების „მოგზაურობის წიგნი“, ნაკვ. II. გვ. 161-162/. იხ. Karamursal, . . . s. 144. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devleti Teşkılatından Kapukulu Ocakları II, s.146-148.

249. სიჯილი – რეგისტრი, სადაც ყადიები წერდნენ სასამართლო გადაწყვეტილებებს, ჰუჯეთებს, ილიამებს, ყოველგვარ დოკუმენტს, რომელიც ცენტრალური ხელისუფლებისაგან გაიცემოდა.

250. სომარი – ტერმინი სომარი როგორც ერთგვარი საწყაო დამოწმებულია მხოლოდ XVII ს. ლიტერატურულ ძეგლებში. „თვალ მარგალიტნი გოარი, ამბავი ათი სომარი“ /ნოდარ ციციშვილი, შვიდი მთიები, ბარამ გური, პროფ. კ.კეკელიძის გამოკვლევითა და ლექსიკონით. თბ. 1930. გვ. 19/. სხვა ქართულ წყაროებში სომარი არ იხსენიება. სამხრეთ საქართველოს შესახებ არსებულ ოსმალურ დოკუმენტებში ეს ტერმინი ხშირად გვხვდება. გოჩა ჯაფარიძის გამოკვლევით „ტერმინი და საზომი სომხური წარმომავლობისაა, სომხეთის გარდა გავრცელებული იყო ის ოსმალეთის ზოგიერთ პროვინციაშიც. სომარი დამკვიდრდა სამხრეთ საქართველოში – ახალციხის მაზრაში, სადაც ის XIX ს. მასალებით 16 კოდს, ან 288 კგ-ს შეადგენდა. ცხადია რომ სომარი უფრო საანგარიშო ერთეული იქნებოდა ვიდრე რეალური საწყაო“/ გ.ჯაფარიძე, ნარკვევები ქართული მეტროლოგიის ისტორიიდან, თბ. 1973. გვ. 117.

251. სუბაში – სუბაშიების ორი მთავარი კატეგორია იყო: 1. სახელმწიფო სუბაშიები, ე.წ. „მირი სუბაში“ და 2. თიმარის სუბაში. პირველი კატეგორია ქალაქებში საპოლიციო საქმიანობას განაგებდნენ. მათ ხელქვეითებსაც სუბაში ეწოდებოდათ. მეორე კატეგორიის სუბაში იყო სამხედრო ფეოდალი, რომელიც მშვიდობიან პერიოდში ციხესიმაგრეებში იჯდა და განაგებდა, ხოლო ომის დროს ფეოდალურ ლაშქარს მეთაურობდა. მის რაზმში 250-300 სიფაჰი შედიოდა. იგი ამ შემთხვევაში ალაი-

ბეგს ეპორჩილებოდა. სუბაშიები იყვნენ რეგულარულ ჯარშიც, რომელთა მოვალეობას შეადგენდა დისციპლინისა და წესრიგის განმტკიცება. მშვიდობიან პერიოდში კი გადასახადების ასაკრეფად იგზავნებოდნენ. იხ. Mücteba Ilgürel, Subaşılık Messelesi Journal of turkish Studies edited by Şinası Tekin Gönül Alpay Tekin. Volume 7, 1983. Orhan Saik Gökyay Armağanı. II. 1984, Harvard. s. 251-261.

252. სუვარი მუკაბელესი – ოსმალეთის საფინანსო უწყების ერთ-ერთი განყოფილება, რომლის მოვალეობას შეადგენდა სიფაჰიების, სილაჰდარების, ულუფეჯიანებისა და სხვათა ხელფასის საკითხების მოგვარება, მათი დანიშვნა-გადაყენება და სხვა საქმეები. ამ განყოფილებას მუკაბელეი სუვარისაც ანდა ათლი მუკაბელესისაც უწოდებდნენ.

253. სუვარი მუკაბელე კალემი – ოსმალეთის საფინანსო უწყების ერთ-ერთი განყოფილება, რომლის მოვალეობას შეადგენდა კაფი კულუს ცხენოსანთა ლაშქრისათვის გაცემული ხელფასის დავთრების, აგრეთვე სასახლის აღათა ხელფასის დავთრების შემოწმება. ამ განყოფილებას „სუვარი კონტროლ კალემისაც“ უწოდებდნენ. იხ. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Merkez . . . s. 256.

254. სულეიჰა – კულტის მსახურთა ერთი კატეგორია მეჩეთში.
255. სუჰთე – მოწაფე მედრესში.

256. ულემა – ღვთისმეტყველი, ყურანის სურების ამხსნელი და მასწავლებელი, მუსლიმური სასულიერო წრის ძირითადი კატეგორია.

257. ულუფა – ოსმალეთის სახელმწიფოში კაფუ კულუს ლაშქრისთვის სასახლისა და სახელმწიფოს წარჩინებულებისათვის სამ თვეში ერთხელ ბოძებული გადასახადი.

258. ფადიშაჰი – ხელმწიფე, სულთანი, სულთნის სინონიმები იყო, ხანი, ჰუნთქარი /ხონთქარი/, მაგრამ ხშირად ფადიშაჰსაც ხმარობდნენ.

259. ფაკიჰი – მუსლიმური სამართლის – შარიათის კანონების მცოდნე პირის სახელწოდება.

260. ფარა – წვრილი მრინეტა, რომელიც 1/10 ყურუში ანუ სამ ახჩას შეადგენდა.

261. ფაშა – უმაღლესი სამოქალაქო და სამხედრო ტიტული ოსმალეთის იმპერიაში. „ბეგლარბეგების, ვეზირების, საზღვაო ფლოტის სარდლის, დიდვეზირისა და ზოგი სხვა დიდი სამხედრო და ადმინისტრაციული მოხელის ტიტული“ /ევლია ჩელების „მოგზაურობის წიგნი“, ნაკვ. II, გვ. 164.

262. ფეშქეში – მბრძანებლებისადმი უფრო დაბალი რანგის განმგებლის მიერ გაგზავნილი საჩუქარი.

263. ფიადე მუკაბელე კალემი – ოსმალეთის საფინანსო უწყების ერთ-ერთი განყოფილების სახელწოდება, რომლის მოვალეობა იყო ოსმალეთის რეგულარული არმიის – იანიჩრების, ჯებეჯიების, თოფჩიებისა და თოფ არაბაჯიების ქვეითი ნაწილის რეგისტრაცია, მათ შესახებ ყოველგვარი ინფორმაციის გაცემა, ხელფასებზე ზრუნვა. იჯმალის გაცემა, ფინანსური საკითხების გაკონტროლება და სხვ. იხ. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkılatı. Ankara. 1948. s. 358.

264. ფირმანი – ბრძანება, განკარგულება, წერილობითი დოკუმენტი, გაცემული უმაღლესი კარის მიერ. გარკვეული კატეგორია ოფიციალური დოკუმენტისა.

265. ფიადე კალემი – იმპერიის ერთ-ერთი უწყების განყოფილების სახელწოდება, რომლის მოვალეობაში შედიოდა ოსმალეთის შეიარაღებული ძალების წესრიგში მოყვანა, მათ შესახებ ინფორმაციების შეკრება. ფინანსური საქმეების მოწესრიგება და სხვ.

266. ფეთჰუვანი – მეჩეთში რელიგიური რიტუალის შემსრულებელი პირი. ადამიანი, რომელსაც ევალებოდა გარკვეული სამსახურის შესრულება მეჩეთში.

267. ფირკათის გემი – იგი იყო იალქნიანი და ნიჩბიანი ხომალდი, 10-17 წყვილი ნიჩაბი ჰქონდა და თითოეულს 2-3 მენიჩბე უსვამდა. მას 80 მეომარი ჰყავდა. ძირითადად მას სადარაჯოდ და დაზვერვისათვის იყენებდნენ.

268. ქათიბი – მწერალი, გადამწერი, მდივანი, სახელმწიფო დაწესებულებათა კანცელარიის მოხელე.

269. ქაფირი – ულმერთო, ურწმუნო, გიაური, არამუსლიმი.

270. ქალიდ ემინი – „ქაღალდების განმგებელი", რომელსაც ევალებოდა აეკრიფა გადასახადი სასახლის მიერ გაცემულ სიგელებზე, დოკუმენტებზე ქაღალდის ხარჯის სახით. დოკუმენტის შედგენის დროს ყოველგვარ ორგანიზაციულ საქმიანობას ქალიდ ემინი აწარმოებდა. იხ. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Merkez . . . s. 381.

271. ქედხუდა – მამასახლისი, მოურავი, მაღალი თანამდებობის პირების დავალებათა შემსრულებელ სხვადასხვა კატეგორიის მოხელეებს ქეთხუდა ეწოდებოდა. იგი ხალხში „ქაჰიას" სახელითაც იყო ცნობილი. მათ ძირითადად სამეურნეო საქმიანობა ევალებოდათ,იყო ხაზინის ქეთხუდა,გემსაშენის ქეთხუდა, დავთრის ქეთხუდა,ჩაუშების ქეთხუდა და სხვ. ა.ს.ტვერიტინოვას განმარტებით, ქეთხუდა იყო სიფაჰიებისა და იანიჩრების ოფიცერთა წოდება. იხ. Тверитинова А.С., Второй трактат Кочибея. . .стр. 256.

272. ქილა – მარცვლეულის საწყაო, რომელიც ოსმალეთის სხვადასხვა პროვინციაში სხვადასხვა ზომისა იყო. მაგ, სტამბოლის ქილა 18-20 ოყას იწონიდა. ე.ი. 25 კგ-ს შეადგენდა. სოფიის ქილა შეადგენდა დაახლოებით 100 ოყას.

273. ქისა – ქესე, პარკი, ფულის საზომი ერთეული, რომლითაც იზომებოდა ძვირფასეულობა. ოქროსა და ვერცხლის რაოდენობა. იგი დროთა ვითარებაში იცვლებოდა. ქისა 1687 წლამდე შეიცავდა 500 ახჩას, შემდეგ 500 ყურუშს, ე.ი. 40 ათას ახჩას. ქისა დანიშნულების თვალსაზრისით რამდენიმე სახისა იყო. მეტალის მონეტებისათვის, ბეჭდისთვის, საათისთვის, თამბაქოსთვის. იგი სხვადასხვა მასალისაგან მზადდებოდა სხვადასხვა ფორმით.

274. ქურქჩი – ერთ-ერთი ოსმალური გადასახადის – ქურქჩის ანუ ქურექჩის ამკრეფი საფინანსო მოხელე. ქურექჩის გადასახადი განკუთვნილი იყო ოსმალეთის სამხედრო გალერებისათვის.

275. ქუჩუქ ბერათი – იხ: აქვე რუსი ჰუმაიუნი.

276. ყადი – სასულიერო მოსამართლე, რომელიც შარიათისა და ადათწესების მიხედვით მოქმედებდა. ყადიები განათლებას მედრესეებში იღებდნენ. ყადი იჯდა ყველგან ნაჰიეებში, სანჯაყში, ვილაიეთში. ყადიების უმაღლესი მეთაური იყო შეიხ ულ-ისლამი. ყადიების მოვალეობა იყო სასამართლო საქმიანობის გარდა, თვალი ედევნებინათ ვაკუფების, გზების მშენებლობის, ბაზრებისა და სხვა საქმეების მეთაურთა მოქმედებისათვის, წესრიგის დაცვისათვის: იხ. N.Beldiceanu, Recherch . . . s. 115-119.

277. ყალიონის გემი – იგი იყო ოსმალეთის ფლოტის ყველაზე დიდი იალქნებიანი, სამანძიანი ხომალდი. იგი შეიარაღებული იყო 60-120 ზარბაზნით.

278. ყანთარი – წონის ერთეული, რომელიც 44 სტამბოლის ოყას შეადგენს /დაახლოებით 56,4 კგ-ია/ იგი ოსმალეთის პროვინციებში სხვადასხვა იყო. მცირე აზიაში – 56,44 კგ. ალჟირში – 44,79 კგ. ეგვიპტეში 67,18 კგ.

279. ყანთარჯი – საეჭრო ადგილებში აღებ-მიცემის დროს ზომა-წონაში მოსამსახურე პირის სახელწოდება.
280. ყასაბ ბაში – ინტენდანტი, ხორცით ლაშქრის მთავარი მომმარაგებელი.

281. ყულის ჯარისკაცი – ლაშქრის კატეგორია, რომელშიც იგულისხმებოდა ხელზე მოსამსახურე ჯარისკაცები, ისინი უპირატესად იყვნენ სულთნის სასახლეში. მათ მოვალეობას შეადგენდა შეესრულებინათ მრავალი სახის სამუშაოები, ისინი ძირითადად ხელზე მოსამსახურეებად ითვლებოდნენ.

282. ყულის საქითაბეთი – იგულისხმებოდა იანიჩართა ლაშქრის სამდივნოს, სამდივანმწიგნობროს თანამდებობა.

283. ყულის ქეთხუდალიქი – იანიჩართა ლაშქრის ქეთხუდას თანამდებობა.

284. ყურუში – „ვერცხლის ფული, რომელმაც ოსმალეთში 1687 წლიდან შეცვალა გაუფასურებული ახჩა. 80 ახჩას უდრიდა. მანამდე ყურუში /გროში/ ეწოდებოდა ევროპის სახელმწიფოთა

ვერცხლის ფულს, რომელიც ოსმალეთშიც ტრიალებდა. ევროპელები ოსმალურ ყურუშს პიასტრს უწოდებდნენ“ /ევლია ჩელების „მოგზაურობის წიგნი“, ნაკვ. II. გვ. 167/.

285. ყურუში შირინი – ოსმალური ფულის წვრილი ერთეულის სახელწოდება.

286. ყურუში კალემ – ამა თუ იმ დოკუმენტის შედგენისათვის გადასახდელი თანხის სახელწოდება.

287. შაბხანე – ღარიბ-ღატაქთათვის ღამის გასათევებლად ქველმოქმედთა მიერ აგებული შენობის სახელწოდება. იხ. M.Z.Pakalin, . . . III. fas. XXI, 1955. s. 313.

288. შარიათი – მუსლიმური სამართალი, კოდექსი, რომლის საფუძველსაც ემყარებოდა ოსმალეთის სახელმწიფო. მუსლიმთა რელიგიური წესები და კანონები, რომლითაც ხელმძღვანელობდა უმაღლესი რელიგიური სასამართლო.

289. შეიხი – რელიგიური ორდენის ან დერვიშთა სექტის მეთაურის სახელწოდება. უფროსისადმი პატივისცემით მიმართვის ფორმა.
290. შერიფი – მცოდნე. კეთილშობილი, დიდებული, პატივცემული, წმინდანი, მონათლული, ისტორიულად მექას განმგებლის ტიტული.

291. ჩაუში – სულთნის პირადი გვარდიის კატეგორია, სამხედრო ოფიცერთა წოდება სიფაჰიებსა და იანიჩრებს შორის. ოსმალთა სახელმწიფოში სხვადასხვა მაღალი თანამდებობის შემსრულებელი პირი. ჩაუშები იგზავნებოდნენ: ელჩებად, ბრძანებები მიჰქონდათ ვილაიეთებში, ემსახურებოდნენ დივანის სხდომებს, ლაშქრის მეთაურთა განკარგულებები მიჰქონდათ რაზმების მეთაურებთან და სხვ.

292. ჩაუშბაში – სულთნის დივანის ჩაუშების მეთაური. იხ. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Saray Teşkılatı. . . . s. 407.

293. ჩაუშბაშილიქი – ჩაუშბაშის თანამდებობა.

294. ჩაუშების ქეთხუდალიქი – ჩაუშების ქეთხუდების თანამდებობის სახელწოდება.

295. ჩაშნიგირბაში – ჩაშნიგირთა მეთაური. ხოლო ჩაშნიგირი იყო მაჭაშნიკე, სუფრის გამშლელი მსახური. მათი მოვალეობა იყო როგორც სულთნისათვის დამზადებული სასმელ-საჭმლის შემოწმება და მეთვალყურეობა, ასევე სუფრის გაშლა. დივანის სხდომების დროს დიდვეზირისა და ვეზირებისათვის სასმელ-საჭმელის მირთმევა. ისინი დიდ მოხელეებსაც ემსახურებოდნენ. ჩიშნიგირბაში ითვლებოდა სულთნის ყველაზე დაახლოებულ და სანდო პირად, იგი მას მუდამ თან ახლდა. მას გემო უნდა გაესინჯა ყოველგვარი სასმელ-საჭმელისათვის, ვიდრე მას სულთანს მიართმევდნენ.

296. ჩიფთლიქი – „ჩიფთი“ წყვილი, უღელი ხარი. 1. „ჩიფთლიქი“ მიწის ნაკვეთი, რასაც ერთი უღელი ხარი ამუშავებდა. 2. გლეხის მიწის ნაკვეთი, რომელსაც იგი ამუშავებდა და ფეოდალს გადასახადებს უხდიდა. 3. ჩიფთლიქი ეწოდებოდა აგრეთვე ფეოდალურ მამულს, რომელიც სამემკვიდრეოდ ჰქონდა კაცს და ვალდებული იყო შემოსავლის ხარჯზე მხედრები გამოეყვანა, ან თვითონ წასულიყო ლაშქრობაში /ევლია ჩელები. „მოგზაურობის წიგნი“, ნაკვ. II. გვ. 170/. ჩიფთლიქის ოდენობა დამოკიდებული იყო, საშუალო მიწის ოდენობაზე იხ. Islam Ansiklopedisi, III, Istanbul, 1945. s. 392-397.

297. ჩორბაჯი – „რეგულარულ ჯარში და კერძოდ, იანიჩართა კორპუსში ერთ-ერთი ორთას მეთაური, ხშირად ბოლუქ-ბაშის უწოდებდნენ. „ჩორბა“ წვენი, შეჭამანდი, რადგანაც ითვლებოდა, რომ რეგულარული, დაქირავებული ჯარის მეომრები სულთნის ულუფაზე იყვნენ, მეომართა უშუალო მეთაურს „ჩორბაჯი“ – მეწვენე ეწოდებოდა და იგულისხმებოდა, რომ სულთნის სახელით ჰკეებავდა მათ“. /ევლია ჩელების „მოგზაურობის წიგნი“. ნაკვ II. გამოკვლევა, კომენტარები. თბ. 1973. გვ. 170.

298. ჩოხადარი – 1. სასახლის წარჩინებული, რომელსაც სულთნის ქურქები, მოსასხამები და სხვა ტანსაცმელი ებარა. ეს თანამდებობა მეჰმედ I ჩელების დროს /1413-1421/ დაარსდა. ლაშქრობის დროს სულთანს თან ახლდა, ცხენზე ამხედრებული უკან მიჰყვებოდა და გამზადებული ჰქონდა საწვიმარი მოსასხამი. საზეიმო მსვლელობის დროს სულთანს მიჰყვებოდა და მისი სახელით ხალხში ფულს აბნევდა. სილაჰდარს ცვლიდა ხოლმე და თუ დაწინაურდებოდნენ, სილაჰდარი გახდებოდა. მუდმივ ჯამაგირსა და საჩუქარს იღებდა სულთნისაგან.

2. ჩოხადარები დიდვეზირს, ვეზირებსა და სხვა დიდკაცებსაც ჰყავდათ. 3. იანიჩართა კორპუსის წევრი, რომელსაც დავალებული ჰქონდა რაიმე სახელმწიფო საქმე". /ევლია ჩელების, „მოგზაურობის წიგნი", ნაკვ. II. გვ. 170, 199/. იხ. M.Z.Pakalin, . . . I. fas. IV, 1948. s. 384.

299. ჩურუქ ახჩა – სპილენძის ფულის წვრილი ერთეული, რომლის რაოდენობაზე იყო დამოკიდებული ფარას ერთეული. ერთი ფარა შეადგენდა ოთხ ჩურუქ ახჩას. ადრე ერთი ფარა სამ ახჩას შეიცავდა. იგი დაბალი სყიდვითუნარიანობის მქონე იყო, ამიტომ მის საპირისპიროდ იხმარებოდა ე.წ. „საღი ახჩა" ანდა „საღლამ ფარა". იხ. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkılatı. Ankara. 1948. s. 379.

300. ხასი – სახელმწიფო მიწების კატეგორია, რომელიც სამხედრო ან ადმინისტრაციული სამსახურის პირობით ეძლეოდათ სულთნის საგვარეულო წევრებს /ხას-ი სელათინ/, სულთანს / ხას-ი ჰუმაიუნ/, სულთნის საგვარეულოს ქალებს მზითვად და სარჩენად /ბაშმაქლიქი? იხ. M.Z.Pakalin, . . . I. fas. VIII, 1948. s. 750-751.

301. ხატიბი – მეჩეთის კულტის მსახური, რომელსაც ევალებოდა პარასკევობით ხუტბას აღვლენა სულთნის სახელზე.

302. ხათიბეთი – სამლოცველო ადგილი მეჩეთში.

303. ჯამაათი – საზოგადოება, მუსლიმური მრევლი, თემი.

304. ჯებელი – ბრძოლის დროს თიმარის, ზიამეთის სიფაჰიებისთვის იარაღის მიმწოდებელი ცხენოსანი ლაშქარი. ჯებელი იყო ჯებეჯიების ერთი კატეგორია, რომელიც ბრძოლის დროს გამოჰყავდათ ლენის მფლობელებს.

305. ჯებეჯი – მეიარაღეები, მეაბჯრეები, ოსმალთა ლაშქრის ერთერთი სახეობა, რომელიც ძირითადად სამეურნეო საქმიანობას ეწეოდა. მათ მოვალეობას შეადგენდა იარაღის დამზადება. მათი დაცვა, გადაზიდვა და განაწილება. ჯებეჯიების მეთაური იყო ჯებეჯი ბაში. იხ. Z. Karamursal, . . s. 130. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devleti Teşkılatından Kapukulu Ocakları II, s. 3-30.

306. ჯებეჯიების ოდა ბაში – ჯებეჯიების ოდას, გაერთიანე-

ბის მეთაური, არსებობდა ოსმალეთში ჯებეჯიების რამდენიმე გაერთიანება, რაზმი, ოდა, მათი საერთო მეთაური იყო ჯებეჯიების ოდა ბაში.

307. ჯებეჯიების ჩაუში – დაქირავებული ჯარის, მეიარაღეების, მეაბჯრეების, სხვადასხვა დავალებათა შემსრულებელი პირი. იხ. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı. s. 419.

308. ჯებეჯიების ჩორბაჯთა აღა – ჩორბაჯი იანიჩართა ლაშქარში რიგითი ოფიცრის სახელწოდება იყო. ხშირად მას ბოლუქ ბაშისაც უწოდებდნენ. „ჩორბა“ ნიშნავს წვენს, შეჭამადს. რადგანაც სულთნის რეგულარულ არმიაში ჯარისკაცები სულთნის ულუფაზე იყვნენ, მათ მეთაურს „ჩორბაჯის“ – „მეწვენეს“ ეძახდნენ და იგულისხმებოდა, რომ სულთნის სახელით ჰკვებავდნენ მათ. იანიჩართა კორპუსში 160 ჩორბაჯი იყო, რამდენადაც ამდენივე იანიჩართა ოჯახი იყო. ჯებეჯიების რაზმში ჩორბაჯიების მეთაურს ჩორბაჯთა აღა ეწოდებოდა. იხ. M.Z.Pakalin, . . . I. fas. IV, 1948. s. 308.

309. ჯებეხანე /ჯაბახანა/ – /„ჯაბა“, „ჯებე“ – ჯაშანი/ – საომარ მასალას, ჯავშან იარაღსა და მათ საწყობს ეწოდებოდა. ჯაბა-ხანა ეწოდებოდა როგორც სტამბოლისა და სხვა ქალაქების არსენალებს, აგრეთვე ციხეების იარაღისა და საომარი მასალის საერთო სახელი იყო. ასევე ეწოდებოდა იმ საომარ მასალას, რომელიც ლაშქრობაში თან მიჰქონდა ჯარს“. /ევლია ჩელების, „მოგზაურობის წიგნი“. ნაკვ. II. გვ. 174. იხ. M.Z.Pakalin, . . . I. fas. III, 1947. s. 264.

310. ჯიზიე /ჯიზია/ – მუსლიმური კანონმდებლობით გათვალისწინებული სულადი გადასახადი არამუსლიმური მოსახლეობისათვის.

311. ჯიზია გაბრან – ოფიციალურად ოსმალეთის იმპერიის ქრისტიანი მოსახლეობა ჯიზიას გადასახადის გადახდით ქვეშევრდომებად ითვლებოდა და მუდმივად სახელმწიფოს მფარველობის ქვეშ ექცეოდა, ამ მფარველობის სანაცვლოდ გაღებული ე.წ. ბაჟის გადასახადს ჯიზია გაბრანი ეწოდებოდა. იგი მხოლოდ ქრისტიანი მამაკაცებისაგან გაიღებოდა სხვადასხვა ოდენობით. ყველაზე დიდი – 48 ყურუში იყო. საშუალო – 24 და მცირე – 12.

312. ჯიზიედარი – ჩინოვნიკი, რომელიც ჯიზიას გადასახადს აგროვებდა და სახელმწიფო ხაზინას აბარებდა. იხ. Z. Karamursal, . . s. 171-172.

313. ჰასენე – ოსმალური ოქროს ფულის ერთ-ერთი სახეობა.
314. ჰას ოდა ბაში – მთავარი მეთვალყურე სულთნის სასახლეში. იხ. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Saray Teşkılatı. Ankara 1945.

315. ჰასე ბოსტანჯიბაში – სულთნის სასახლის სხვადასხვა მსახურთა და ბოსტანჯიების ხანდაზმული მეთაური.

316. ჰასე ბოსტანთა სერ ოდას აღა – სულთნის სასახლეს ბოსტანჯიების რაზმის – ოდას მეთაურთა აღა. იხ. M.Z.Pakalin, . . . I. fas. VIII, 1949. s. 761.

317. ჰასექი – სულთნის პირადი მცველი. ისინი იანიჩართა კორპუსში ითვლებოდნენ და ორ რაზმს შეადგენდნენ. XVIII ს-ის მიწურულისათვის მათი რაოდენობა 300 კაცს შეადგენდა. მათ ბოსტანჯიებისაგან ირჩევდნენ. მათ განსაკუთრებული სამსახურისათვის იყენებდნენ. ჰასექი ეწოდებოდა რომელიმე სამსახურში დაბერებულ ადამიანს: ისინი პრივილეგირებულთა ჯგუფს მიეკუთვნებოდნენ. იხ. İ.H.Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Saray Teşkılatı. Ankara 1945. s. 484.

318. ჰასი ჰუმაიუნი – სახელმწიფო მიწების კატეგორია, რომელიც სულთანს ეძლეოდა სამსახურის სანუქფოდ.

319. ჰათი ჰუმაიუნი – სულთნის მიერ გაცემული წერილობითი ბრძანების, რესკრიპტის შესახებ არსებული ტერმინი. მას ძველთაგანვე ჰათი შერიფსაც ეძახდნენ. იხ. M.Z.Pakalin, . . . I. fas. VIII, 1949. s. 767-768.

320. ჰაჯი – მუსლიმანის მიერ მექასა და მედინას წმინდა ადგილების მოხილვა. მოლოცვა. იხ. M.Z.Pakalin, . . . I. fas. VIII, 1949. s. 695-698.

321. ჰუქმი – სასამართლო გადაწყვეტილება, განაჩენი. უმაღლეს განკარგულებათა და ბრძანებათა შემცველი სიგელი, ზოგჯერ ბერათისა და ფირმანის სინონიმად იხმარებოდა. იხ. ს.ჯიქია, XVIII საუკუნის თურქული დოკუმენტი ოქროს ციხის შესახებ. თსუ შრომები. № 91. აღმოსავლეთმცოდნეობის სერია, II, 1960. თბ. გვ. 170.

322. ჰუჯეთი – სასამართლო გადაწყვეტილება, რომლითაც ამა თუ იმ პირს უდასტურდება საკუთრების უფლება უძრავ, ფულად და სხვა ქონებაზე.

ოსმალური ტექსტი, დედანი არაბული ტრანსკრიპციით

№1

1139 წლის "ხაზინის თესქერე" სოხუმის ციხის შესახებ. შიფრი: НБКМ ფონდი 312ა. არქ. ერთ. 37. ფ. 1. ზომა: 10,5 X 14 სმ. ტექსტი არაა დაზიანებული, ქაღალდი თეთრი მელანი შავი.

هو

صورت فی غرهٔ ذی القعده سنه ۱۱۳۹

عن تحویل محمد بك عن اقچهٔ مقاطعهٔ حصهٔ عربکیر و چمشکزك واجب

سنه ۱۱۳۹ بجهت مواجب بعض طوبچیان در کاه عالی در محافظهٔ قلعهٔ

صوحوم در واجب مصر رجب و رشن و لذذ سنه ۱۱۳۹ عن ید عبدالرحیم

چاوش طوبچیان در کاه عالی

نفر ا ٦٢ یوم ۱ ۷۰٦ المقرر اقچه ۲٤۸۷۲٤

بحساب غروش ۲٦۲ پاره عدد ۸ فی ۱۲۰

عن اقچهٔ مزبوریك ۲٤۰٤۲۰

عن تفاوت حسنه ۳٤۸۹

مع تفاوت یالکز ایکی بیك سکسان ایکی بچق غروش سکز پاره در

تمسك داده فی ۲۸ ذی القعده سنه ۱۳۹

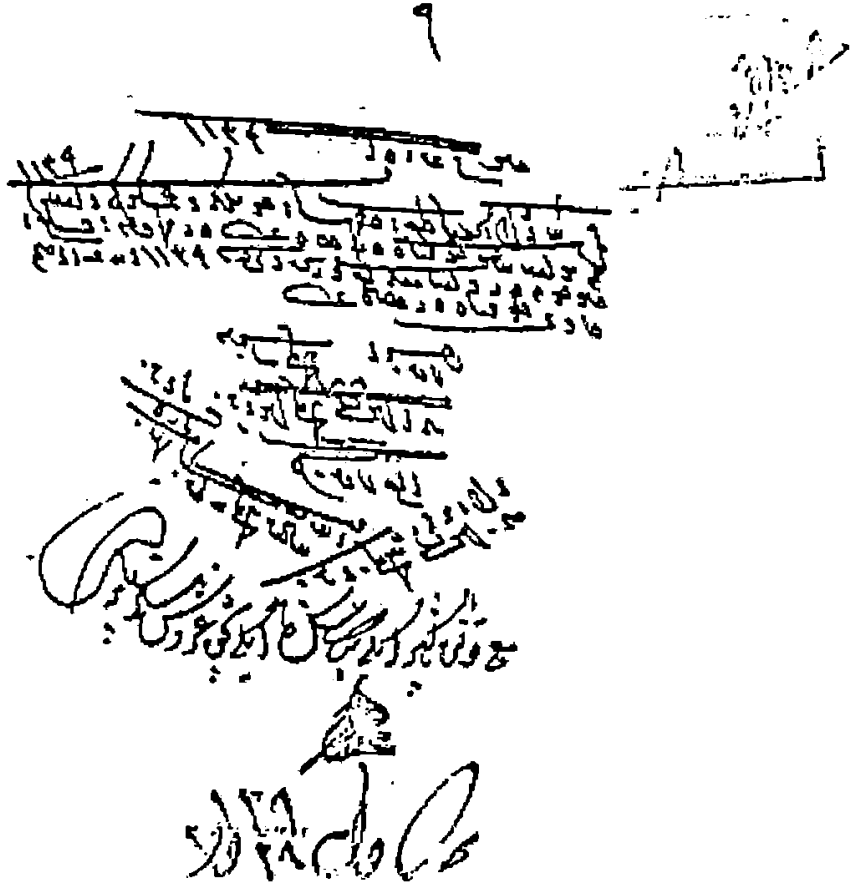

№2

1139 წლის "ხაზინის თესქერე" სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. ნაწერი არაა დაზიანებული. შიფრი: НБКМ ფონდი 312ა. არქ. ერთ. 39, ფ. 1. ზომა: 11 X 15 სმ.

هو

صورت فی غرهٔ ذی القعده سنه ۱۱۳۹

عن تحویل محمد اغا عن اقچهٔ مقاطعهٔ حاصهائ عربکیر و چمشکزك واجب سنه ۱۱۳۹ بر وجه مالکانه بجهت بهائ کوشت برای ذخیرهٔ نفیسات طو بچیان در کاه عالی در محافظهٔ قلعهٔ صوحوم واجب عن غرهٔ محرم سنه ۱۱۳۹ الی غایهٔ ذی الحجه سنهٔ منه عن ید عبدالرحیم چاوش خوبچیان در کاه عالی

اصل ۱۷۹۲۱

فضله ۵۹۷٤

۲۳۸۹۵

بحساب غروش ۱٤۹ پاره عدد ۱۳ نقدیه ۲ فی ۱٦۰

عن اقچهٔ مزبوریك ۱۷۲٤۰

عن تفاوت حسنه ۲۵۰

مع تفاوت یالکز یوز قرق طقوز غروش اون اوچ پاره ایکی نقدیه در تمسك داده ۲۱ ذی القعده سنه ۱۳۹

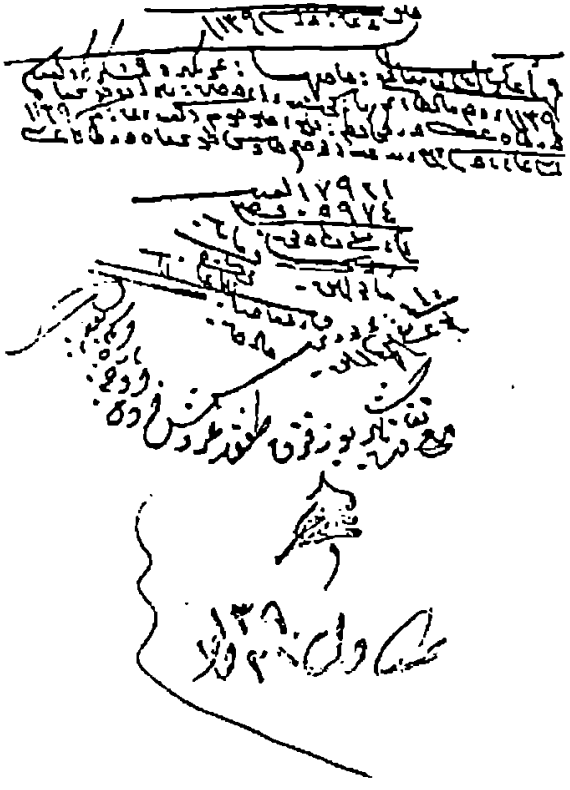

№3

1143 წლის "ხაზინის თესქერე" სოხუმის ციხის შესახებ. შიფრი: НБКМ ფონდი 312ა. არქ. ერთ. 60. ფ. 1. ზომა: 10,5 X 15,2 სმ. ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. ნაწერი არაა დაზიანებული.

هو

صورت فی ٢٤ ربیع الاخر سنه ١١٤٣
عن تحویل عن اقچهٔ مقاطعهٔ اکراد لکوننك و توابعها واجب عن اول مارت سنه ١١٤٢ بر وجه مالکانه عن حصهٔ حاجی بایرام بجهت مواجب نفرات بشلویان ثانی در محافظهٔ قلعهٔ صوحوم در جانب بحر سیاه در ساحل ابازه واجب عن غرهٔ محررم سنه ١١٤٣ الی غایهٔ ذی الحجه سنهٔ منه عن ید ادرنه لی محمد اغا بشلویان ثانیهٔ قلعهٔ م

نفر ٣٠ یوم ٣٦٠
فی سنه اقچه ١٢٢٤٤٠ اصل
٤٢٤٨٠ فضله

١٦٩٩٢٠ فی ١٦٠

بحساب غروش ١٠٦٢
عن اقچهٔ مزبوریك ١٢٥٦٥٦
عن تفاوت حسنه ١٧٦٤
مع تفاوت یالکز بیك التمس ایکی غروش اسدی در
تمسك داده فی ٢٧ ربیع الاخر سنه ١٤٣
قید شد

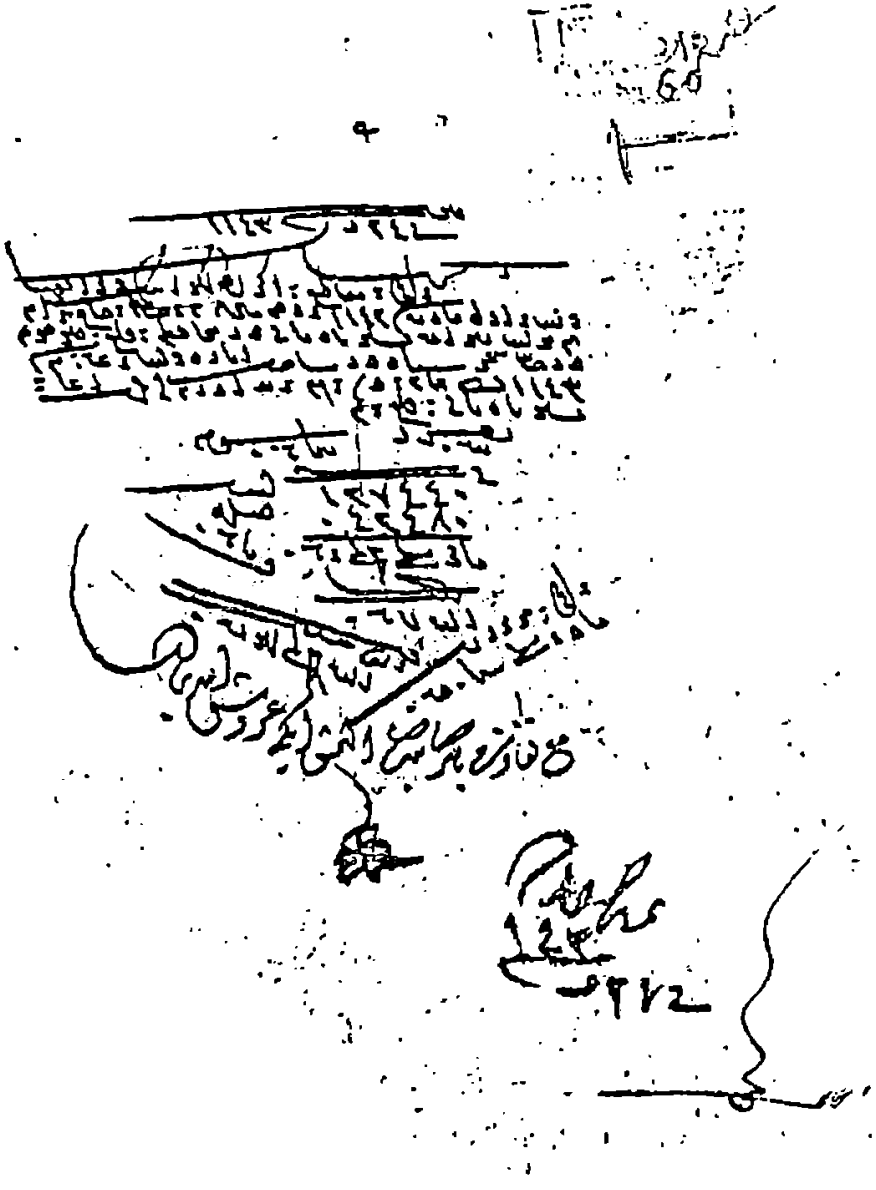

№4

1144 წლის "ხაზინის თესქერე" სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. ნაწერი არაა დაზიანებული. შიფრი: НБКМ ფონდი 312ა. არქ. ერთ. 96ა, ფ. 1. ზომა: 10,5 X 17 სმ.

هو

صورت فی ۱۰ جمادی الاول سنه ۱۱٤٤

عن تحویل الحاج خلیل پاشا امین مطبخ عامره در سابق عن اقچهٔ مقاطعهٔ کلورك و کماخی و توابعها واجب‌عن اول مارت‌سنه ۱۱٤۳ بر وجه مالکانه بجهت بهای کوشت‌عن ای ذخیرهٔ طوبچیان در کاه عالی در محافظهٔ قلعهٔ‌مرحوم واجب‌عن غرهٔ محررم سنه ۱۱٤٤ الی غایهٔ ذی‌الحجه سنهٔ منه عن ید احمد چاوش طوبچیان در کاه عالی

نفر ا ٤۰
فی یوم کوشت
قیه ۹۸٤
ایام ۳٥٤
قیه ۲٦٥٥ فی ۱۰
اقچه ۹۹٥۷ اصیل
۳۳۱۸ فضله
اقچه ۱۳۳۷٥
بحساب غروش ۸۲٤ پاره عدد ۱۹ فی ۱۲۰
عن اقچهٔ مزبوریك ٤۸۱۸
عن تفاوت حسنه ۱۳۹
مع تفاوت یالکز سکسان ایکی بچق غروش اون طقوز پاره‌در
تمسك داده فی ۱۲ جمادی الاول سنه ۱۱٤٤

قید شد

قید شد به دفتر مقابله

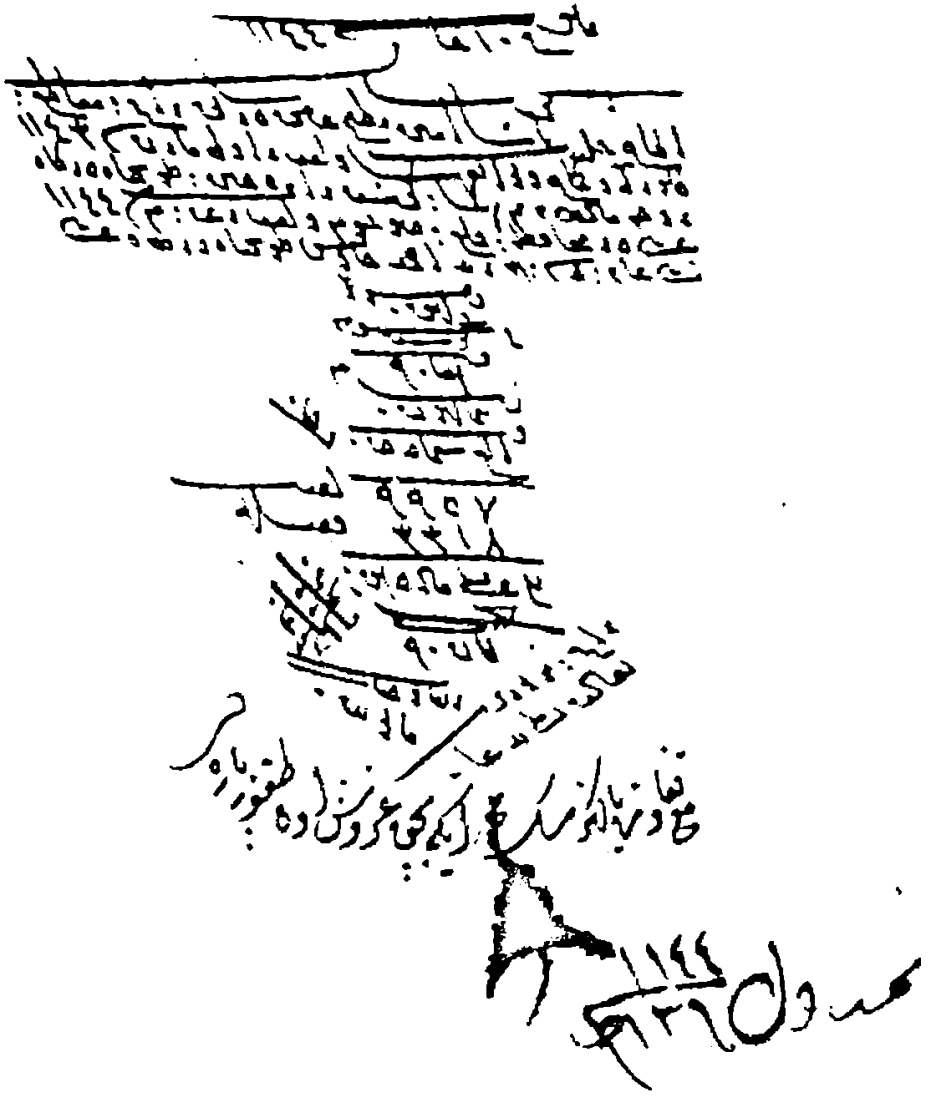

№5

1144 წლის "ხაზინის თესქერე" სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია სიაკათის ხელით, ნაწერი არაა დაზიანებული. ქაღალდი თეთრი მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი 312ა. არქ. ერთ. 96ა, ფ. 2. ზომა: 10,5 X 17 სმ.

هو

صورت فی ۹۰ جمادی الاول سنه ۱۱٤٤

عن تحویل الحاج خلیل پاشا امین مطبع عامره در سابق عن اقچهٔ مقاطع
ٔ کلورك و کماح و توابعها واجب عن اول مارت سنه ۱۱٤۳ بر وجه
مالکانه بجهت مواجب بعض طوبچیان در کاه عالی در محافظهٔ قلعهٔ
صوحوم در واجب مصر رجح رشن لذذ سنه ۱٤٤ عن ید احمد چاوش طوبچیان
در کاه عالی

نفر ا ٤۰ یوم ٤۰٦۰ المقرر اقچه ٥۱۸۰٤

بحساب غروش ۱۲٥٦٤ پاره عدد ۸ فی ۱۲٥

عن اقچهٔ مزبوریك ۱۸۸٦۹۳

عن تفاوت حسنه ۲۱۱۱

مع تفاوت یالکز بیك ایکیوز اللی التی اچق غروش سکز پاره در
تسلك داده فی ۱۲ جمادی الاول سنه ۱۱٤٤

قید شد

قید شد به دفتر مقابله

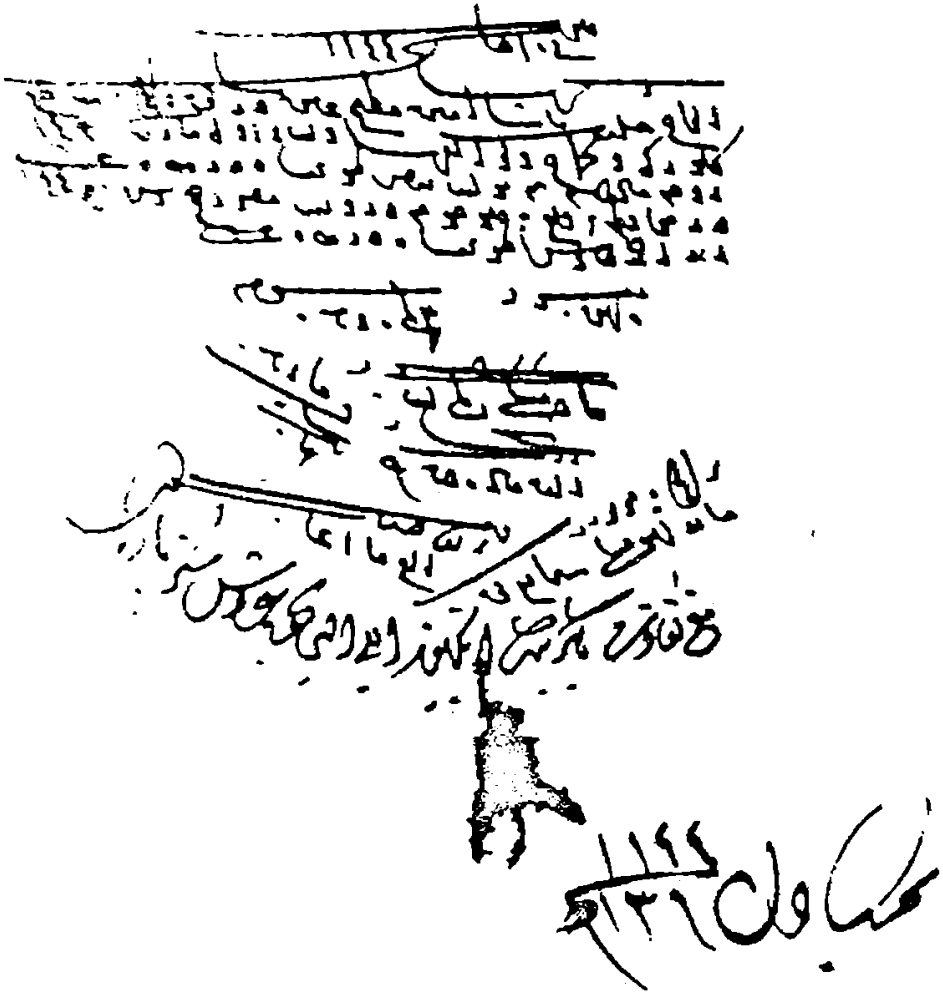

№6

1141 წლის "ქუჩუქ ბერათი" ფოთის ციხის შესახებ. სქელი მოყვითალო ქაღალდი, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი. I. არქ. ერთ. 20948. ზომა: 16,1 X 24,4 სმ.

فاش قلعه‌سی درونیده واقع مجده أبتا اولنان جامع شریفده یومی
اون یش اقچه وظیفه ایله معزندن و اون اقچه وظیفه ایله
/۲/ دورخوان اولان اسمعیل بن عبدالرحمن قوت اولوب یری حالی
جزیره لازمه‌سی معطل قالمغله ارباب استحقاقدن
/۳/ منلا ایویکر لایق و محل و مستحق اولمغله مرقومه توجیه
اولنوب یدینه برات عالیشان احسان بیورلمق رجاسنه فاش قلعه‌سی
/٤/ محافظه‌سنده اولان علی یك عرض ایتمکله موجبنجه توجیه
اولنمق بیورلدی
فی سنه ۲۵ محررم الحرام اربعین مایه و الف
تذکره برات داده قی ۵ صفر سنه ۱۱٤۱
قید شد

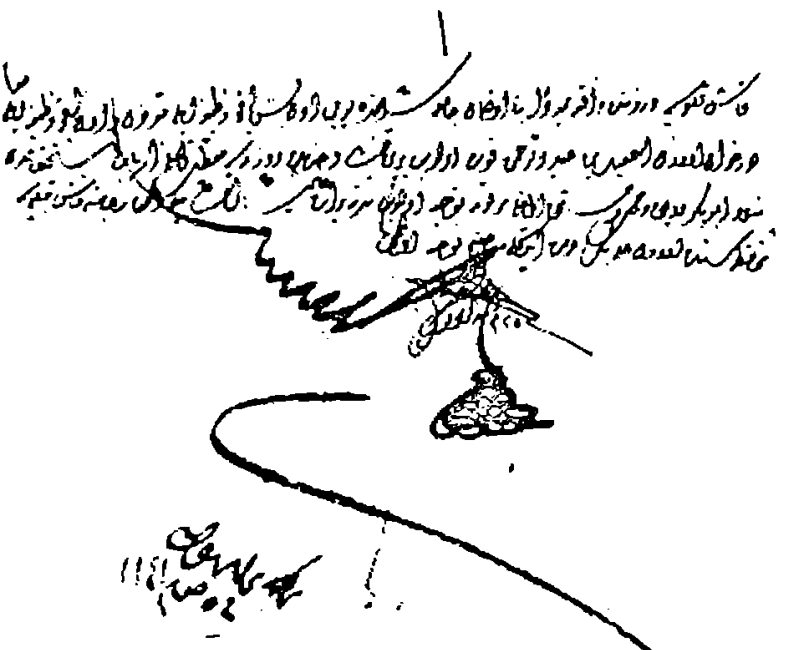

№7

1141 წლის "ქუჩუქ ბერათი" ფოთის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 307ა. არქ. ერთ. 44ა. ზომა: 27 X 16,5 სმ.

ყ

/1 حالا قاش قلعه‌سی جوارنده واقع توکیل وکورکولنه و اجی صو
/2 اوچ عدد نهرلرك حفظ و جرتیلی ایچون قفید تعیین اولنوب
/3 یرر قایقلر یاپتریلوب اون بش قره سریلوکلریله حفظ و محافظه
اولنمق اوزره مقدما محافظ سابق وزیر میرزا محمد پاشا
/4 زماننده نظامی ویریلوب لکن ذکر اولنان اوچ عدد نهرلره
وضع اولنان نفراتلرك اوزرلرینه یر یاش بوج و کارکوزار اغا
/5 و بر کتخدا مجموع نهرلره ناظارت ایلمك ایچون نصب و تعیین
اولنمق مقتضی اولمغله قدرت الامانلی و الاقران مصطفی اغا زید قدرت
/6 هر وجهله کارکزار و حزمت لازمستك عهده‌سندن کلمه‌کله قادر و
کذلك عثمان بخی کتخدالغه سزاوار اولمغله یاتوم یرلو اوجاقلرندن
/7 غیری جماعتندن یدی نفر و جیجی جماعتندن اون نفر تنزیل و
مومیه‌لری یومی سکسن بش اقچه بالغ اولوب اغای مزبوره یومی التمش
اقچه
/8 و کتخداسنه یکرمی بش اقچه علوفه ایله مرقومانك یدلرینه برات
بالتانلی صدقه و احسان بیورلمق بابنده عنایت رجاسنه
/9 قاش قلعه‌سی محافظی علی یك عرض ایتمکله موجبنجه توجیه و سحا
نه قید و برات اولنمق
ی سنه ۲۰ صفر احدی اربعین و مائه و الف

عن جماعت عزبان قلعه‌ئ یاتوم نفرا ۵۸ فی یوم اقچه ۳۵۰
نقرات فی یوم ۵
عن جماعت جیه‌جیان یرلویان یاتوم نفرا ۳۰ فی یوم اقچه ۲۲۷
جماعت مزبورلرك نقری یوملری وجه مشروح اوزره مقیدلتو
فرمان دولتلو و سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر
تذکره‌ئ برات داده فی ۲۴ صفر سنه ۱۱۴۱
موجبنجه عزب و جیه‌جی جماعتلرندن افراز ایله سنه یاش
محاسبه‌یه قید و یراتلری ویریله
عزب و جیه‌جی جماعتلری در کنار اولنه
اغا حضرتلری طرفندن

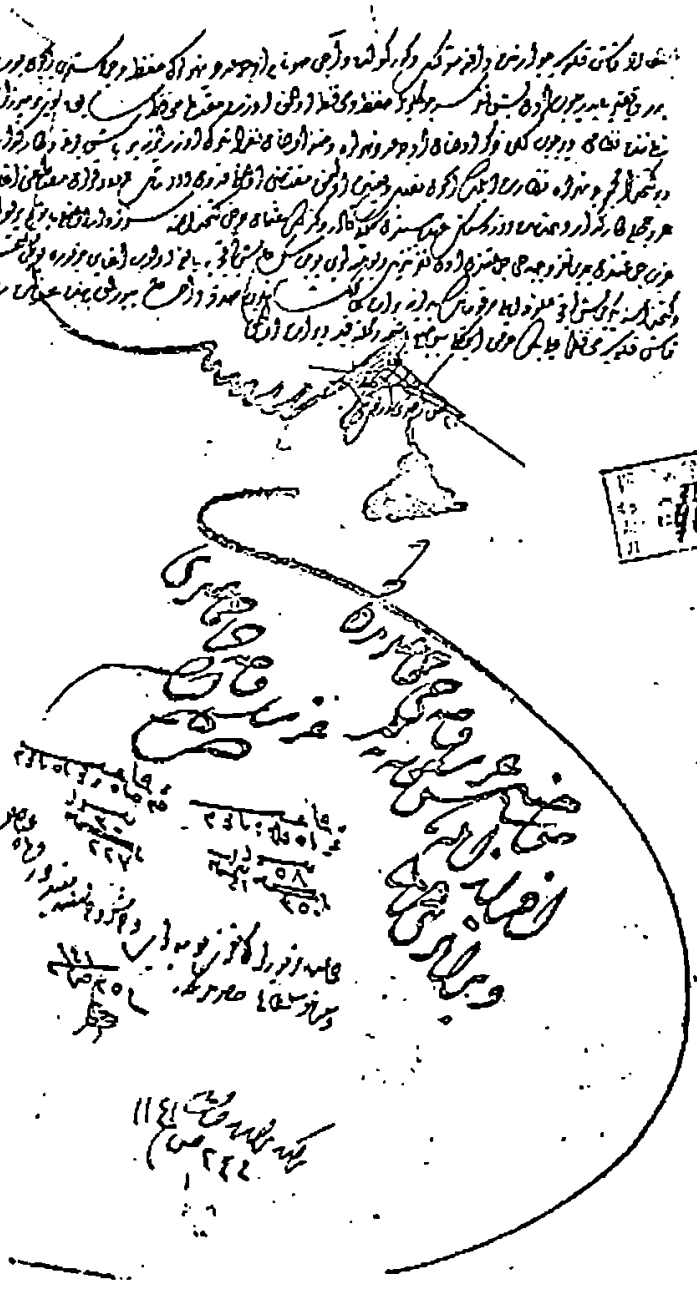

№8

1143 წლის "ქუჩუქ ბერათი" სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ, სქელ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 16879. ფ. 4. ზომა: 15,5 X 23,9 სმ

(۱) اغالق مستحفظان در قلعهٔ صوخوم

(۲) یومی اوتوز اقچه علوفه ایله قلعهٔ مزبورده مستحفظان جماعتی اغاسی اولان مجدّ ترك خزمت و ترك قلعه اولوب اخر محللرده

(۳) تجارت ایله کندر کار و کسبنده اولمغله اغالق مزبور اوزرمزه رفع و قلعهٔ مزبور مکاننده خزمت لازمهسنك عهدهسندن کلمکله قادر

(٤) و محلّ و مستحق اولان باباطاغلی سیّد محمّده توجیه و یدینه برات شریف عالیشان صدقه و احسان پیورلمق بابنده عنایت رجاسنه قلعهٔ مزبور

(٥) محافظی علی ارسلان بك عرض ایتمکله موجبنجه توجیه اولنمق

فی ۱۷ محرّم سنه ثلث و اربعین و مایه و الف

بیورلدی

تذکره برات داده

فی ۲۹ محرّم سنه ۱۱٤۳

قید شد

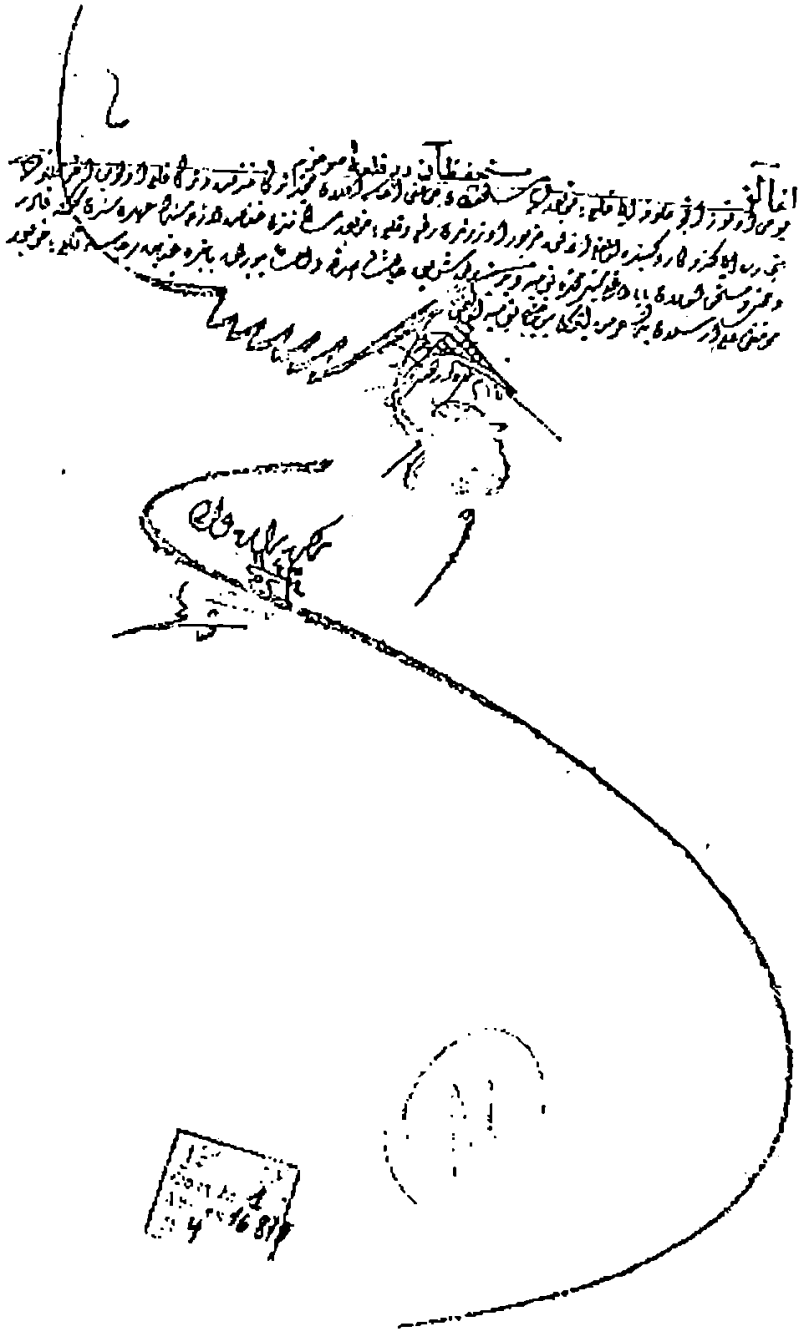

№9

1143 წლის "ქუჩუქ ბერათი" ანაკლიის ციხის შესახებ. ერთი ფურცელი. ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 313ა. არქ. ერთ. 67ა. ზომა: 14,8 X 21,4 სმ

طويچى ياشيلق طويچيان يرلويان قلعهٔ اناقره
ايراهيم عرضحال صونوپ يومى قرداچه علوفه ايله قلعهٔمزيورده
يرلويان طويچى ياشيسى اولان قلعهٔ مزبوره مامور اولدوغى اوزره
خدمتنده موجود اولوب كاه كرجستان و كاه ايازه و كاه ارضروم
جانبلرنده اسيرچيلك ايدوب خدمت لازمهسى معطل قالمغله
يدينه ويريلان عرض موجبنجه طويچى ياشيلق مزبور مرقوم عثمان
ترك خدمتندن كندويه توجيه اولنوب يدينه برات شريف
عاليشان احسان بيورلمق بابنده عنايت رجا ايتمكين بر منوال
مشروح قلعهٔ مزبورك بشلويان لغاسى اولان عثمان نخى عرض
ايتمكله موجبنجه رفعندن توجيه اولنمق
فى سنه ٢ ربيع الاخير ثلثن و اربعين و مايه و الف
بيورلدى
تذكره داده
فى ٤ ربيع الاخير سنه ١١٤٣
قيد شد

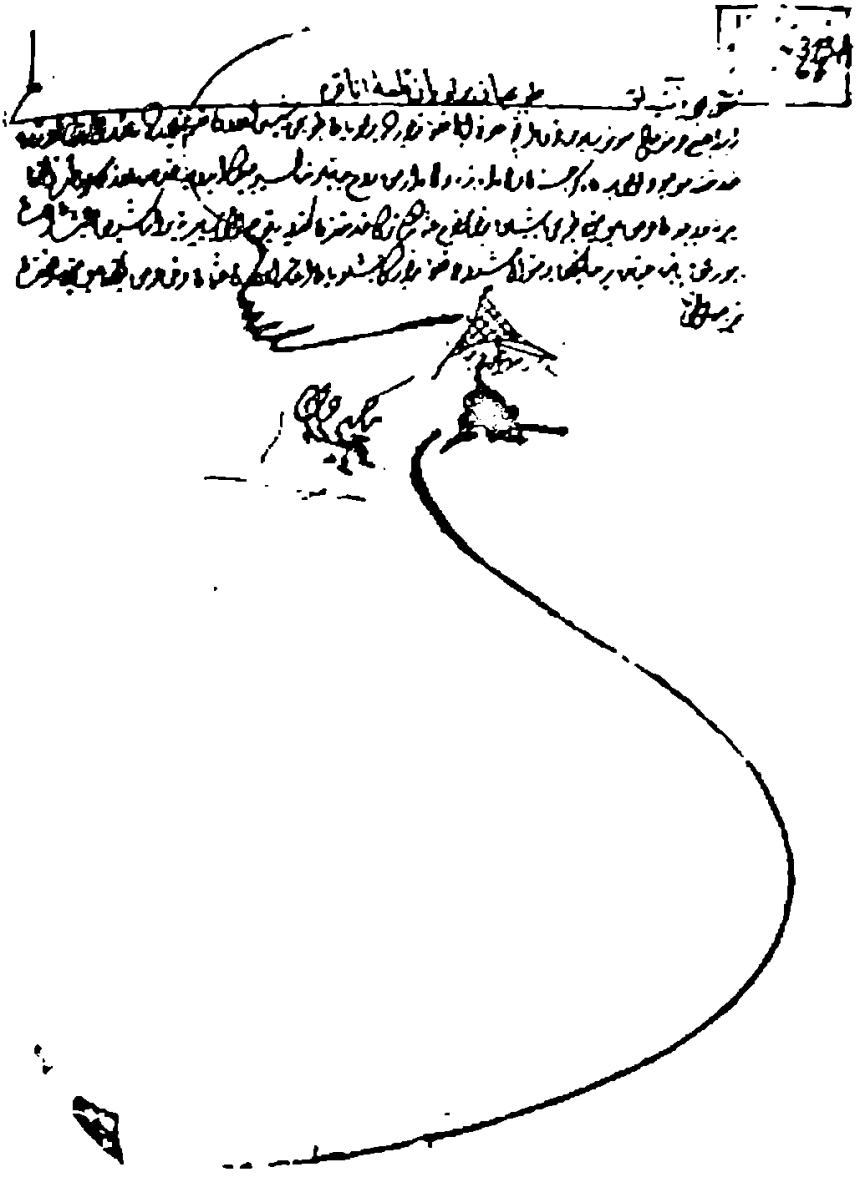

№10

1143 წლის "ქუჩუქ ბერათი" სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ, სქელ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 16879. ფ. 5. ზომა: 16 X 23,9 სმ

(۱) اغالق جماعت بشلویان در قلعهٔ صوخوم
(۲) قلعهٔ مزبورده یومی الله اچه علوفه ایله بشلویان اول اغاسی اولان محمد بن علی لاز طائفهسندن اولدوغندن ماعدا اون اوچ یاشنده
(۳) صغیر اولوب خزمت لازمهسنك بر وجهله عهدهسندن کلمکه قادر اولمیوب و بشلویان اول اغالغنه محل و مستحق و خزمتینك عهدهسندن کلمکه قادر
(٤) حسین اغا ابن عبد الله زید قدرت یرار و نامدار اولمغله اغالق مزبور مرقوم محمد بن علینك رفعتدن مذکور حسین عبدالله توجیه و یدینه برات شریفه
(٥) عالیشان صدقه و احسان پیورلمق بابنده عنایت رجاسنه قلعهٔ مزبور محافظی علی ارسلان بك عرض ایتمکله موجبنجه توجیه اولنمق
فی ۱۷ محرم ثلث و اربعین و مایه و الف

بیورلدی

تذکرهٔ برات داده

فی ۲٦ محرم سنه ۱۱٤۳

قید شد

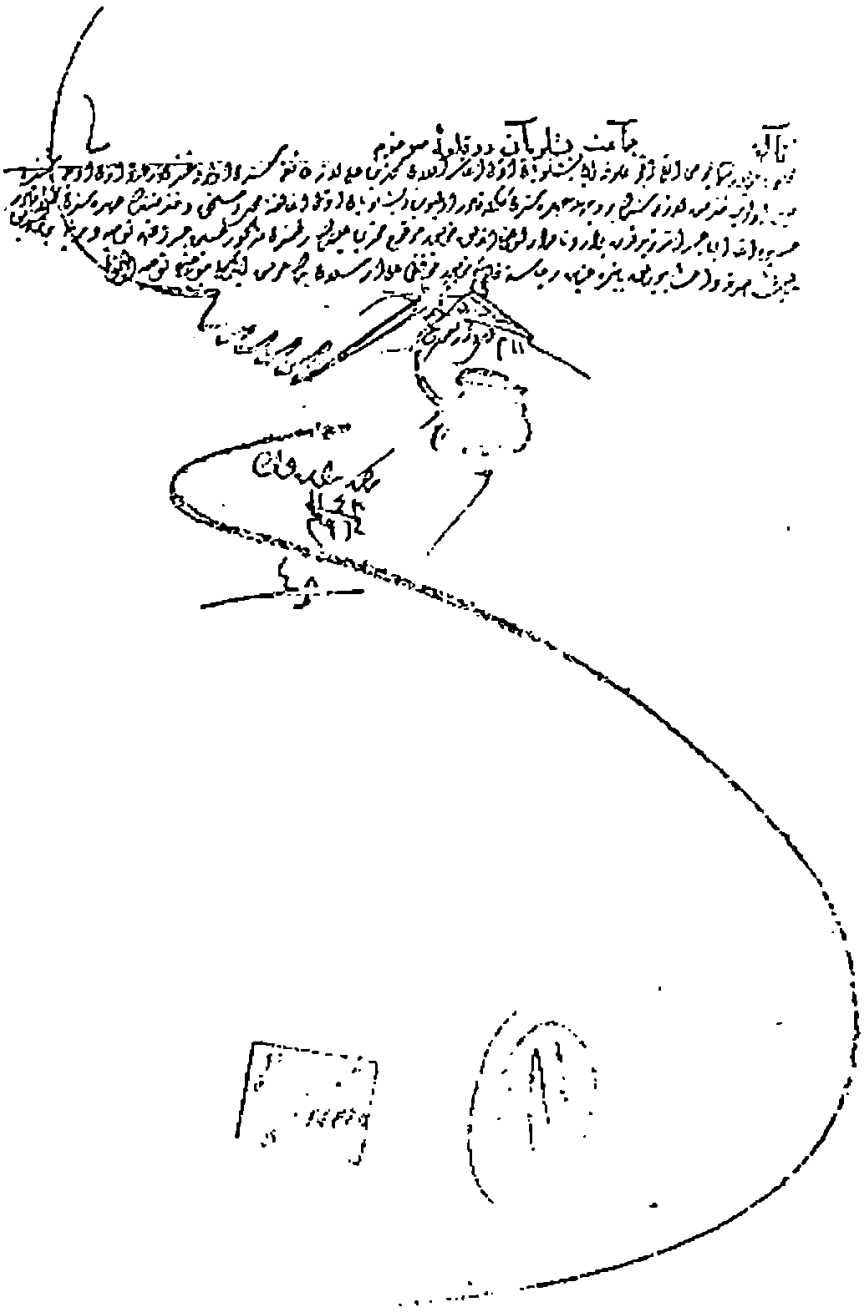

№11

1144 წლის "ქუჩუქ ბერათი" ფოთის ციხის შესახებ... შიფრი: НБКМ ფონდი. 313ა. არქ. ერთ. 248. ზომა: 15 X 23,8 სმ

در معاملق جامع شریف در قلعهٔ فاش
قلعهٔ مزبوره‌ده مازون بالدفعه اولان مصطفی افندی عرضحال صو
نوب فاش قلعه‌سندن سابقا مفتی اولان علی و حسن
/۴/ نام کسنه شیعی قلیله متفق اولوب جمیع حناجیلی مرتکب
اشتادن اولمغله بی وجهٔ وقعه‌سوز حالته کوفیه قاضاسندن عرض و
ولایت احالیلرندن محضر کلوب حجر و الان طریزون والیسندن و
قلعه مسکاتندن عرض محضر وارد اولوب حجر اولنمغله قلعه ذ
مزبوره‌ده واقع
/۵/ جامع شریفده فاش کورکی مقاطعه‌سی مالندن المق اوزره یومی
التمش اقچه وظیفی در معاملق مذکور مالی علی بن الحاج
ابوبکر اوزرینه قالوب
/۶/ خالی قالمغله ذکر اولنان در معاملق مرقوم علی بن الحاج
ابوبکرك رفعتلو کندویه توجیه و یریته برات شریف عالیشان
صدقه و احسان
/۷/ بیورلمق بابنده استرعای عنایت ایتمکین توجیه بیورلمق
اوزره فاضیلتلو جمیع الاسلام معلن السید عبدالسعد افندی حضرتلری
اشارت ایتملر یله اشارتلری موجبنجه توجیه اولنمق
بیورلدی فی سنه ۱۹ ذی القعده ثلث و اربعین و مایه و الف
برات داده فی ۱۲ محرم سنه ۱۱۴۴
قید شد

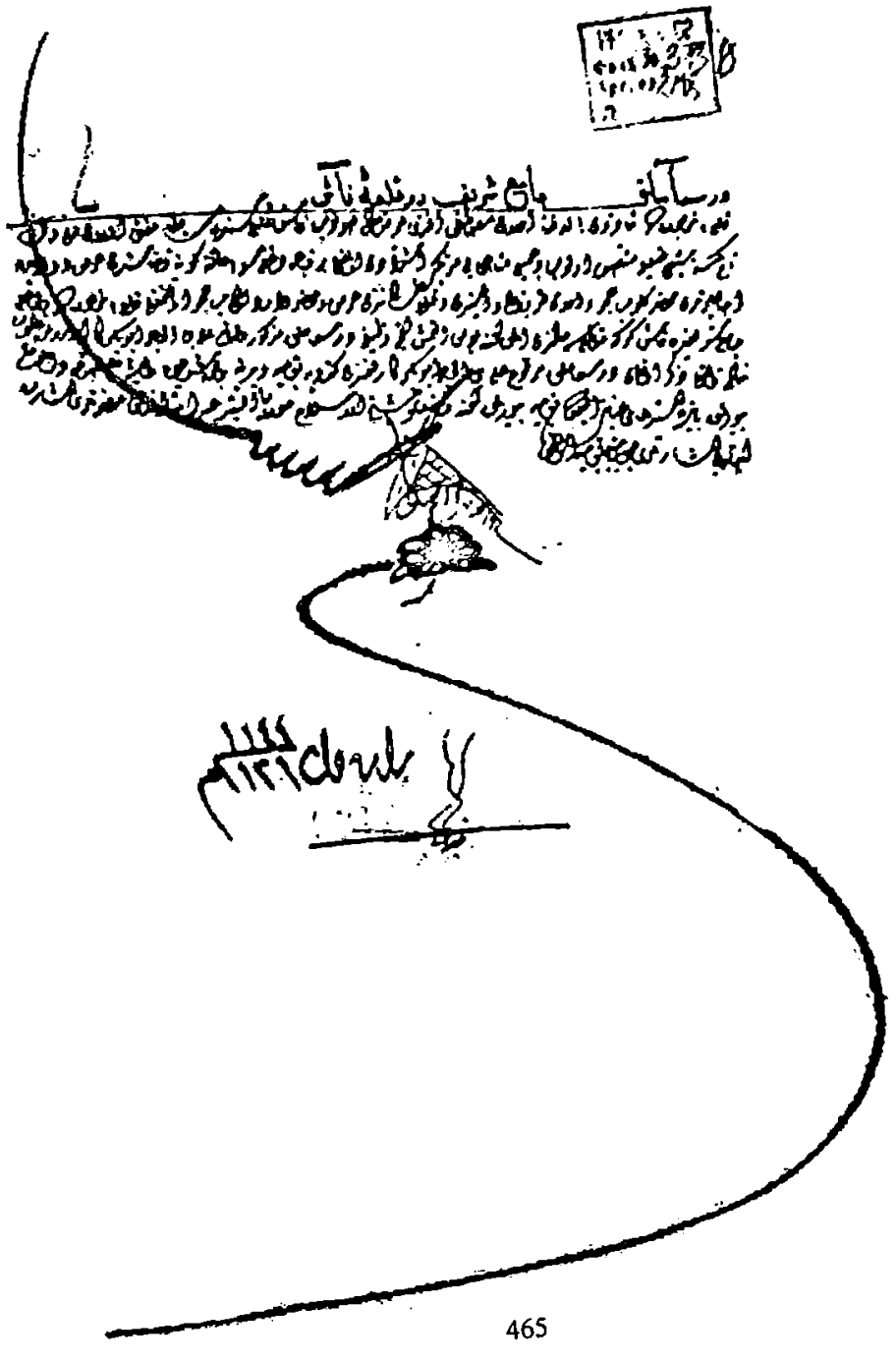

№12

1144 წლის "ქუჩუქ ბერათი" სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 6. ფ. 1. ზომა: 16,1 X 24,3 სმ

(١) صوحوم قلعه‌سنده يومى التمش اقچه وظيفه‌سيله درسعادم اولان قاسيم افندى ديار اخره كيدوب حزمت لازمه‌سنى ترك

(٢) ايتمكله درسعاملق مزبوره مرقومك رفعتدن ارباب استحقاقدن شيخ على افنديه توجيه و يدينه برات شريف عاليشان

(٣) ويرلمك بابنده عنايت رجاسى صوحوم قلعه‌سى محافظه‌سنده اولان ارسلان على بك عرض ايتمكله ذكر اولنان درسعاملق

(٤) يومى التمش اقچه وظيفه ايله قاسيم افندى فوتندن شيخ احمده توجيه اولنوب حالا اوزرنده اولدوغى باش محاسبه‌دن

(٥) در كنار اولئمغين درسعاملق مزبور قاسيم و شيخ احمد رفعلرندن عرضى موجبنجه شيخ على افندى يه توجيه و برات ويرلمك اوزره

(٦) باش دفتردار عزتلو على افندى تلخيص ايتمكله تلخيص موجبنجه توجيه اولنمق

بيورلدى

فى سنه ٣ محرّم اربع و اربعين و مايه و الف

برات داده.

فى ٢٨ محرّم سنه ١١٤٤

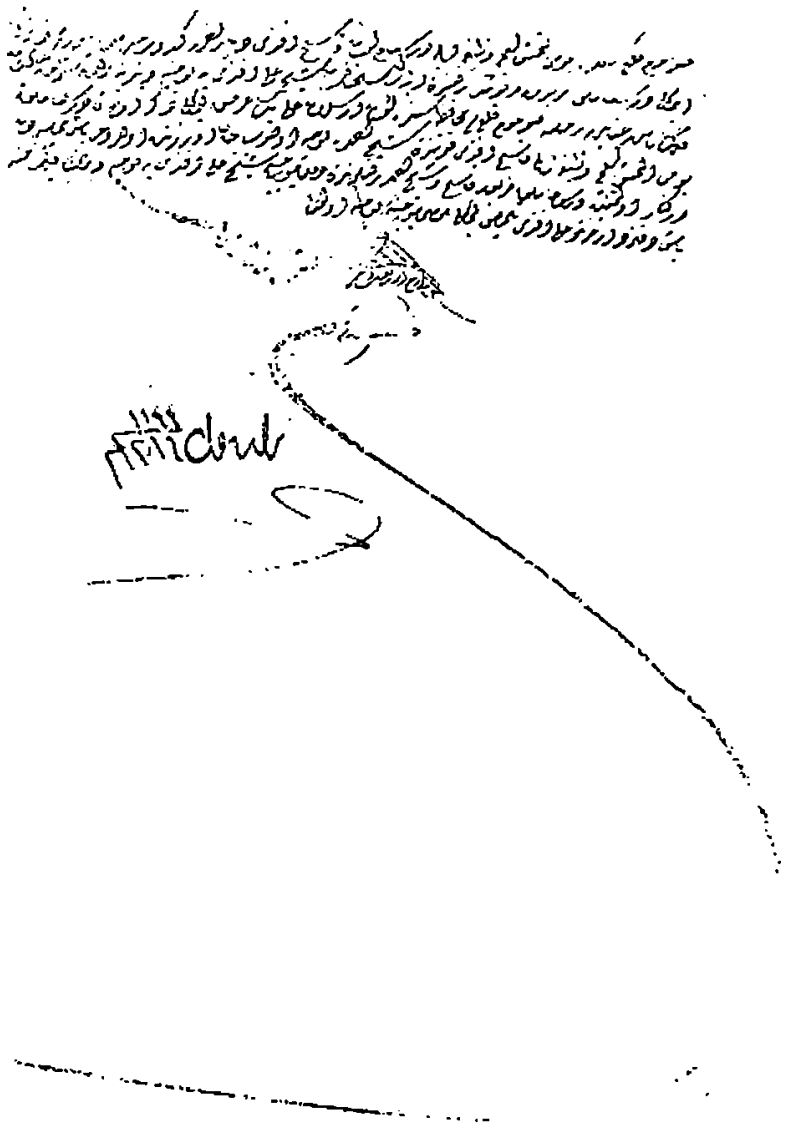

№13

1144 წლის "ქუჩუქ ბერათი" სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია სქელ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 6. ფ. 2. ზომა: 15,3 X 23,7 სმ

(١) آمامت جامع شريف در قلعهٔ صوحوم

(٢) طربزون كمركى ارسالیهسی مالندن المق اوزره یومی اوتوز اقچه وظیفه ایله جامع مزبورده امام اولان قاسیم افندی

(٣) دیار اخره كیدوب خدمت لازمهسنی ترك اتمكله امامت مزبوره مرقوم قاسیم افندینك ترك حرمتندن ارباب

(٤) استحقاقدن محل و مستحق اولان حافظ ابراهیم افندی یه توجیه بیور لمق بابنده عنایت رجاسی صوحوم قلعهسی محافظهسنده اولان

(٥) ارسلان علی یك عرض ایتمكله عرضی موجبنجه توجیه و برات ویرلمك اوزره باش دفتردار عزتلو علی افندی تلخیص ایتمكله

(٦) تلخیصی موجبنجه توجیه اولنمق

فی سنه ٣ محرّم اربع و اربعین مایه و الف بیورلدی

برات داده

فی ٢٦ محرّم سنه ١١٤٤

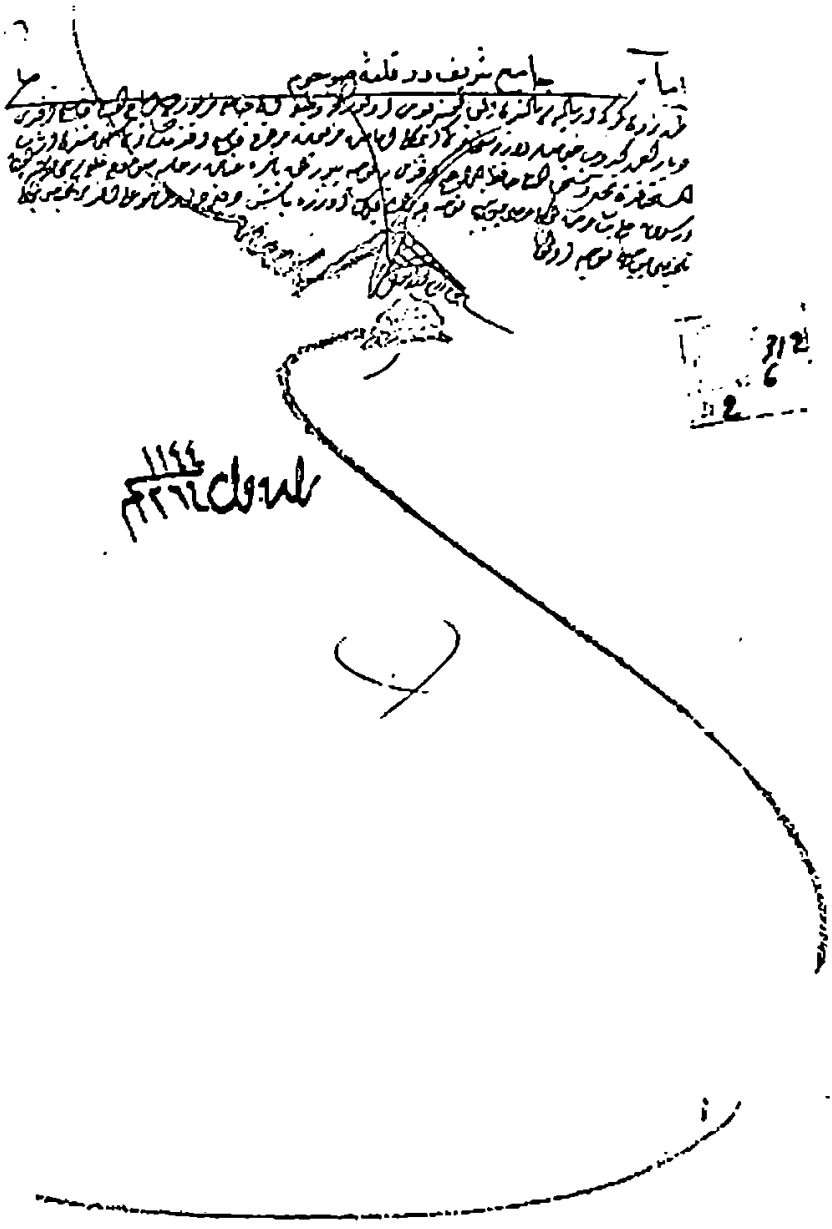

№14

1144 წლის "ქუჩუქ ბერათი" სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ სქელ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 313ა. არქ. ერთ. 66. ფ. 1. ზომა: 16 X 24,5 სმ

(١) صوحوم قلعه‌سنك يومى اوتوز اقچه علوفه ايله مستحفظان اغاسى اولان محمد و يومى قرق اقچه علوفه ايله يڤه قلعهٔ مزبوره‌نك كوكللويان يسار

(٢) اغاسى اولان احمد و يومى اللّى اقچه علوفه ايله يڤه قلعهٔ مزبوره نك بشلويان اوّل اغاسى اولان محمد على لاز طايفه‌سندن اولوب و قلعهٔ مز بور مجددا

(٣) بنا اولندقده لاز طايفه‌سى ضابط نصب اولنمق اوزره امر شريف ويرلمكن مذكورلر ذكر اولنان اغالقلرى برر تقريب ايله كندولره توجيه ايتدروب و مزبورلر

(٤) لاز طايفه‌سندن اولمقلرى ايله بربرلريله خصملقلرى دخى اولمغين متفق و نفراتى دايما رنجيده ايدوب كندو خاللرنده اولمامليله ذكر اولنان اغالقلر مزبورلرك

(٥) اوزرلرندن رفع و ارباب استحقاقدن كمسه‌لره توجيه اولمغه محتاج اولمغله ذكر اولنان مستحفظان اغالغى ارباب استحقاقدن حسين اغايه و كوكللويان

(٦) يسار اغالغى ديكر احمده و بشلويان اوّل اغالغى خليل اغايه توجيه و يدلرينه باشقه باشقه براتشريف عاليشان احسان بيورولمق بابنده عنايت

رجاسنه صوحوم محافظ على بك عرض ايتمكله مرحومى اليه عرض ايلديكندن

باشقه حالا كريم خانى قرلتلو خان عاليشان حضرتلرى دخى تحرير
(٨)- و التماس ايتملر يله رفعلرندن توجه و باشقه باشقه براتلرى ويرلمك اوزره حالا باش دفتردار عزتلو على افندى تلخيص اتمكله تلخيص موجبنجه توجيه اولنمق بيورلدى

فى سنه ٢٩ محرم اربعه و اربعين و مائه و الف

برات داده

فى ١٩ ربيع الاخر سنه ١١٤٤

خرج اقچه ٦٠٠٠

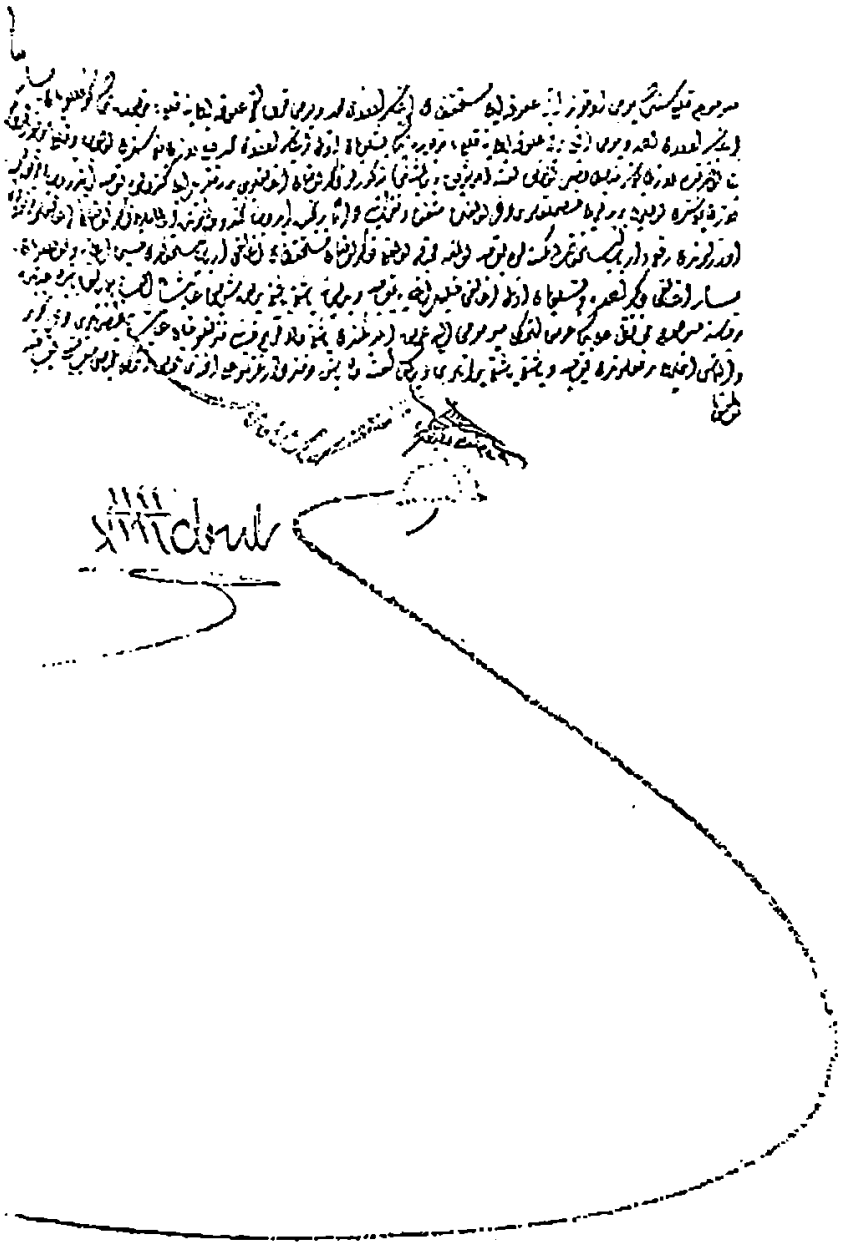

№15

1145 წლის "ქუჩუქ ბერათი" სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ მოყვითალო ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 34. ფ. 1. ზომა: 16,7 X 24,3 სმ

مقايلهجيلك قلعهٔ موخوم
نفرات محلولاتندن نقامی اولنمق اوزره قلعهٔ مزبوره‌تيك يومی
اوتوز اقچه علوفه ايله مقايلهجيسی اولان حسين يازيجی يديرده
اولان برات عاليشانی حك و بهر اوچاقدن يرر نفر اسامی
ويرلمك اوزره درون براته ادخال و يو وجهله حياتنی ظاهر
اولمغله يدندن براتی اخذ و سايره موجب عبرت ايچون ديار
اخرده تقی واحيد و فيما بعد قلعهٔ مذكوره‌يه كلميه‌جك اوزره
حجت‌شرعيه اولنوب اولوجهله يری حالی و مقايلهجيلكی محلول
اولمغله مرقومك يرينه معتمد و مستقيم و نفرات امر و رفتين
و موجود نا موجوديني ضبط و ربطه قادر بر مقايلهجی نصب و
تعيين اولنمق لايد و لازم اولمغله جمله اغاوات و ضابطان و
نفراتك الحاج و التماسی يله مختارلری اولان قلعهٔ مذكوره
ساكنندن علی يازيجی هر وجهله محل و مستحق اولمغين مقايله
جيلك مذكور مزبورك رفعندن مرقوم علی يازيجيه توجيه و
يديرده برات شريف عاليشان ويرلمك بايندم عنايت رجاسنه
فاش قلعمسی محافظی اولوب اولحوالينك نظامنه مامور اولان
الحاج خليل پاشا عرض ايتمكله عرضی موجبنجه توجيه و برات
ويرلمك اوزره ياش دفتردار عزتلو محمد افندی تلخيص ايتمكله
تلخيص موجبنجه و يرات ويرلمك بيورلدی
فی سنه ٤ صفر خمس و اربعين و مايه و الف
تذكره داده فی ٢٨ صفر سنه ١١٤٥
قيد شد

№16

1146 წლის "ქუჩუქ ბერათი" ფოთის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით, შუა ნაწილი გაყვითლებულია, ნაწერი არაა დაზიანებული, შიფრი: НБКМ ფონდი. 313ა. არქ. ერთ. 49. ფ. 1. ზომა: 23,5 X 15,9 სმ

/1/ در معاملق جامی شریفه بر قلعه ث فاش

/2/ حالا قلعه ث مزبوره ده مازون یالاقت اولان قدوت العلما ث المحققین علی بن الحاج ابوبکر زید علمه عرضحال موتوب قلعه ث مزبوره ده

/3/ واقع طوزلو و کمرك محصولندن المق اوزره یومی التمش اقچه وظیع ایله در معاملق جهتی با برات عالیشان اوزرنده اولوب یدی سکز

/4/ ـنه دن برو خزمتنده مقیم و بر درلو و قصوری و مواجب رقعی یوغیکن اخرین مصطفی نام کسنه خلاف انها بر تقریر ایله ذکر

/5/ اولنان در معاملغی اوزرندن رفع و کندو اوزرینه برات ایتدروب غدر صریح ایتمکله صاحب اول و مغرور اولمغله درمعاملق مزبور

/6/ مزبور مصطفی نیك رفعتدن کماکان کندویه ایقا و توجیه و یدینه برات شریف عالیشان احسان بیورلمق بایده استدعای عنایت ایتمکین

/7/ الان فائده غازون یالاقت اولان مومی الیه علی افندی بن الحاج ابوبکر وظیفه ث مرقومه یه کماکان متصرف اولمق اوزره

/8/ فاضیلتلو شیخ الایلام مولانا احمد افندی حضرتلری اشارت ایتملیله اشارتلری موجبنجه توجیه اولنمق بیورلدی

فی سنه ٥ محرم ست و اربعین و مائه و الف

برات داده فی ١٧ محرم سنه ١١٤٦ قید شد

№17

1135 წლის "იაზილე" სოხუმის ციხის შესახებ. თეთრი ქაღალდი, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 7297. ფ. 1. ზომა: 31,4 X 48,3 სმ.

هو

یازیله

/۱/ قپودانت دریا وزیر مصطفی پاشایه حکم که

/۲/ ایازه و مکریل کفره‌سی سایر کورجی طایفه‌سیله اتحاد و اتفاق ایدوب اولحالیده

/۳/ واقع کونیه و باتوم و اناقره قلعه‌لرینه و اطرافلرنده اولان قرل و تولامی اهالیسی نه

/۴/ ایصاد کزند و مضرت ایلمك مکر فاسدنده اولملریله قلاع مزبوره‌لر اشقیای مرقومه‌ندك

/۵/ کیرو مضرتلرندن حفظ و حراست ایلمك ایچون سایقا طریز ون والیسی وزیرم

/۶/ مصطفی پاشایه ادام الله تعالی اجلاله طرفندن سایقا کونیه سنجاغی متصرفی

/۷/ محمد دام اقباله یاغبوع نصب و لواء مزبوره‌ده واقع قضالرك سردارلری دخی

/۸/ بیراقلری کشاده ایدوب نفراتلریله پاشای مومی الیهك معیتنده موجود اولنلری اوزره

/۹/ تعیین اولنوب لکن اشقیای مزبوره اکثریا چته قا یقلریله روی دریاده کشاده و کزار

/۱۰/ ایلدکلرندن یالکز قره طرفندن عسکر تعیین ایله مقرتلرندن آسایش و امنیت حاصل

/۱۱/ اولنمغی ظاهر و آشکار اولوب دریا جانبندن دخی کرك کبی محافظه اولنمق اوزره جالدن

/۱۲/ اولمغله ترسانه عامره مده اون قطعه اشقا مپویه ایله
اون قطع فرقته مکمل دونانمدریلوب
/۱۳/ ارسال اولنمق اوزره قید مشارالیه قایمقیله اعلام
و طربزون قاضیسی عرض و اهالیسی
/۱۴/ محضر ایتملریله فی نفس الامر اشقیای مزبوره اکثریا
چته قایقلریله روی دریاده
/۱۵/ کشاده و کزار ایدوب او ساحلده اولان عبادالله ذکر
طرفندن ایصال کزنر
/۱۶/ و مقرره ایلمکی مستند عادره ایدیتوب بو صورتده
طوایف مسفوره فی روی دریاده
/۱۷/ کزدرمیوب کید و مفرتلرندن اولحوالی بی محافظه ایچون
مکمل دوتمش اشقا مپویه لر
/۱۸/ تعیین اولنمق محتاج اولمغله سنکی وزیر مشارالیهمن
هر بریسی اون ایکیشر اوتوزاق
/۱۹/ اولمق شرطیله ترسانه عامره مده مجدداً بش قطع اشقا
مپویه لر بنا و انشا
/۲۰/ وعجاله اتمام و تکمیل ایتمدوب و بعونه سبحانه و
تعالی جملسی تکمیل اولندقدنصکره
/۲۱/ سنك معرفتکله دونمای همایونم قپودانلیکله اموردیده
و کار ازموده اولوب
/۲۲/ یرار و یهادر و اولحوالیدك دقایق احوالنم واقف اشکر
ار و شجاعت شعار
/۲۳/ اولان قپودانلرندن بش نفر قپودان انتخاب و بونلر
کنی ایچلرندن دخی
/۲۴/ بر نفریتی تجیاز ایلیوب جملسنك اوزرینه
یاش بوغ نصب و تعیین ز هر بر اشقا مپویه یه

/۲۵/ قپودانیله معا یکرمی طقوزر نفر اولمق اوزره اقتضا
ایدن لوندآتلرینی کزیده
/۲۶/ و توان اولان لوندلردن انتخاب و تحریر ایدوب اشقا
میویه‌لرمزه موجود ایلملری اوزره کندولره
/۲۷/ حکم تلبینه و سابقی اوزره سنوی یکیشر یوك اقچه
سالیانه ایله اشقا میویه‌لرك قپودانلقلری
/۲۷/ کندولره توجیه اولنمق ایچون در سعادتم عرض و اولمقد
ار اشقا میویه‌لر طوب و
/۲۸/ مکمل و تاندرلردن صکره بر کون مقدم صوب مقصوده
/۲۹/ تسیر و ارسال ایلمکده زیاده اهتمامی ایلیه‌سن ذکر
اولنان اشقا میویه‌لرك
/۳۰/ بر کون مقدم تکمیل اولنوب عجاله محلنده ایرعدرلسی
اهم امول اتلره علیه‌مدن اولمغله
/۳۱/ بو مرام خطیرده کرکی کبی اهتمامی ایدوب کرکی اشقا
میویه‌لرك بر کون اولجه
/۳۲/ تکمیل و اتمامنده و کرك نصب اولنه‌حق قپودانلیك
او حوالینك کتصاله احوالنه
/۳۳/ واقع اولان یرلر و یهادر قپودانلدان نصب و تعیین
اولنمسنده بر خوشیم تعید
/۳۴/ ویتو قبضه سبحانه و تعالی بر ساعت مقدم اتمامی و
تکمیل ایتدردوب صوب مقصوده
/۳۵/ تسیر و ارسال ایلمکده و قره تام ایلمکده بایتده فرمان
عالیشانم صادر اولمغله /۳۶/ بیورلدمکه
فی ۱۰ ذی القعده سنه ۱۱۳۵ محاسبه‌ی اول
تذکره امر داده فی ۱۰ ذی القعده سنه ۱۱۳۵

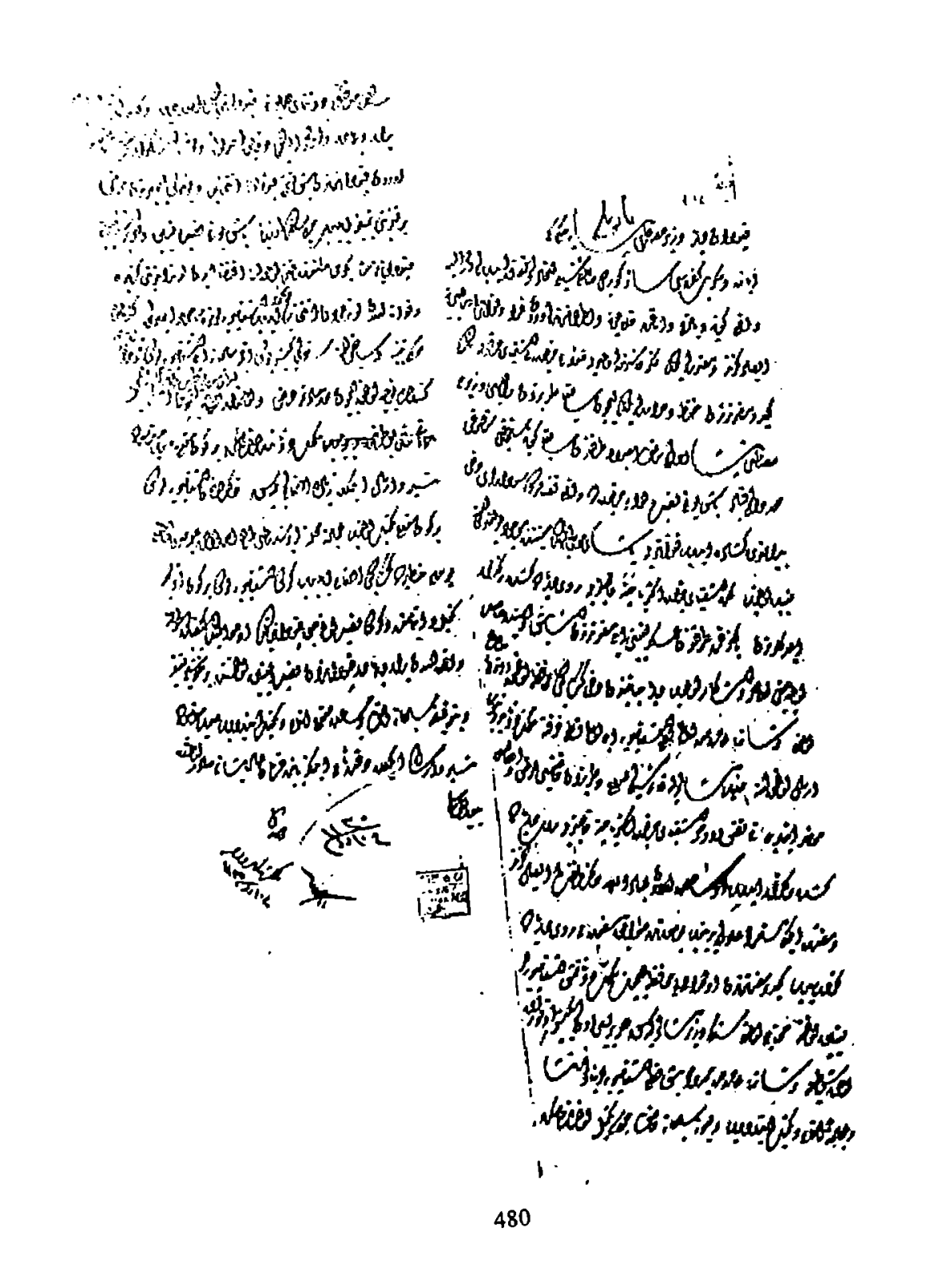

№18

1136 წლის "იაზიჲლე" ფოთის ციხის შესახებ. ნაწერია გაჭუჭყიანებულ ქაღალდზე, შაეი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 23. ფ. 1. ზომა: 14,5 X 22 სმ

یازیله

قلیچ قلعه‌سی یناسی امینی محمد زید مجده‌یه حکم‌کی

اشبو ستوده میارکه‌ده سنك معرفتکله مجددا یناسی قرماتم اولان قلیچ قلعه‌سیچون حسب اقتضاسنه

/۳/ بولنمق اوزره استاتوده میاینه اولنان نخایر و یکسانی طرفندن ویریلان یکسان موبالغ

/۴/ احمد ریس سقیتسنه تحمیل وکیلی حسابی ایله اقتضا ایدن یوز اون درت بیك صاغ اقچه تولی

/۵/ حزینه عامره‌دن ریس مزبوره تماما ویریلوب ارسال اولنمشدر انشالتتی تعالی مجلسه واروب

/۶/ داخل اولدقده سنکی مومی‌الیهسنه سقیتسنه تحمیل اولنان مجموعی نخایر اشیاتی اخذ

/۷/ و قبض ایلدکدن صکره مزبور حاجی احمد ریسك اولطرفك احوالنه وقوف اولمغله یاتکده

/۸/ طاش و کرجه نقلی و سایر تعمیری لازمه‌سی خرمتنده استحدام ایلمك ایچون لیقویوب

/۹/ حرمت تعمیرده استحدام ایلمك بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمشدر

فی ۲۲ رجب سنه ۱۱۳۶ محاسبه ۵ اوزل

تذکره ۵ امر دادم فی ۲۲ رجب سنه ۱۱۳۶

قید شد

№19

1140 წლის "იაზილე" ფოთის ციხის შესახებ. ნაწერია გაშავებულ,დაობებულ ქაღალდზე,შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 45. ფ. 1. ზომა: 37 X 17 სმ

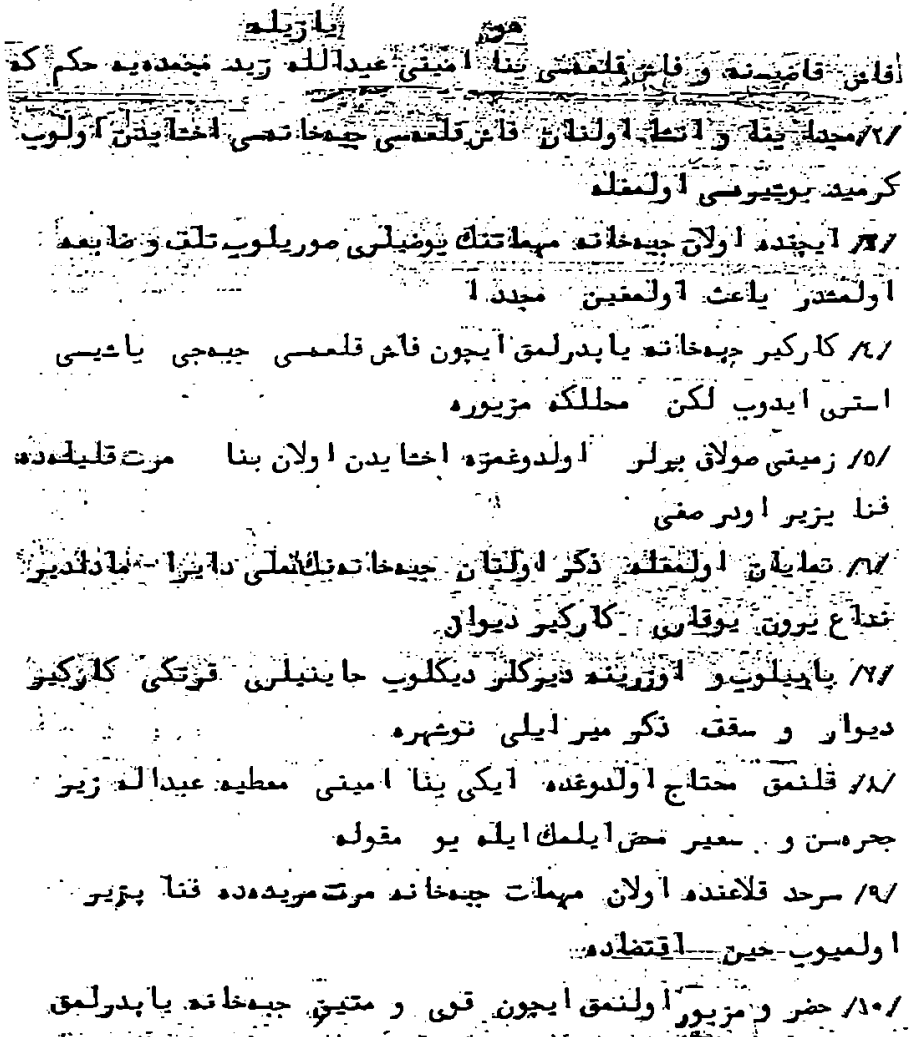

یاپیلوب و اوزرینه و یرینه دکیلوب
/۱۲/ حاییناسینه دخی قرنکی کارکیر دیولر بنا اشغال کیر ایلمه
یوشیره قلنوب زیاده تقید و اهتمام ایله قوی.
/۱۳/ مر متین جیه خاته یاپتریلوب کمال مرتبه و استحکام اوزره
یرکون مقدم اتمام و تکمیل ایتدریلوب
/۱٤/ و یعد التیحت در سعادتلو عرض و اعلام ایلمك یابنده فرمان
عالیشانم صادر اولمشدر
فی ۱۱ شعبان سنه ۱۱٤۰
محاسبه ناظری
امر دادده فی ۱۱ شعبان سنه ۱۱٤۰
قیدشد مزبوره

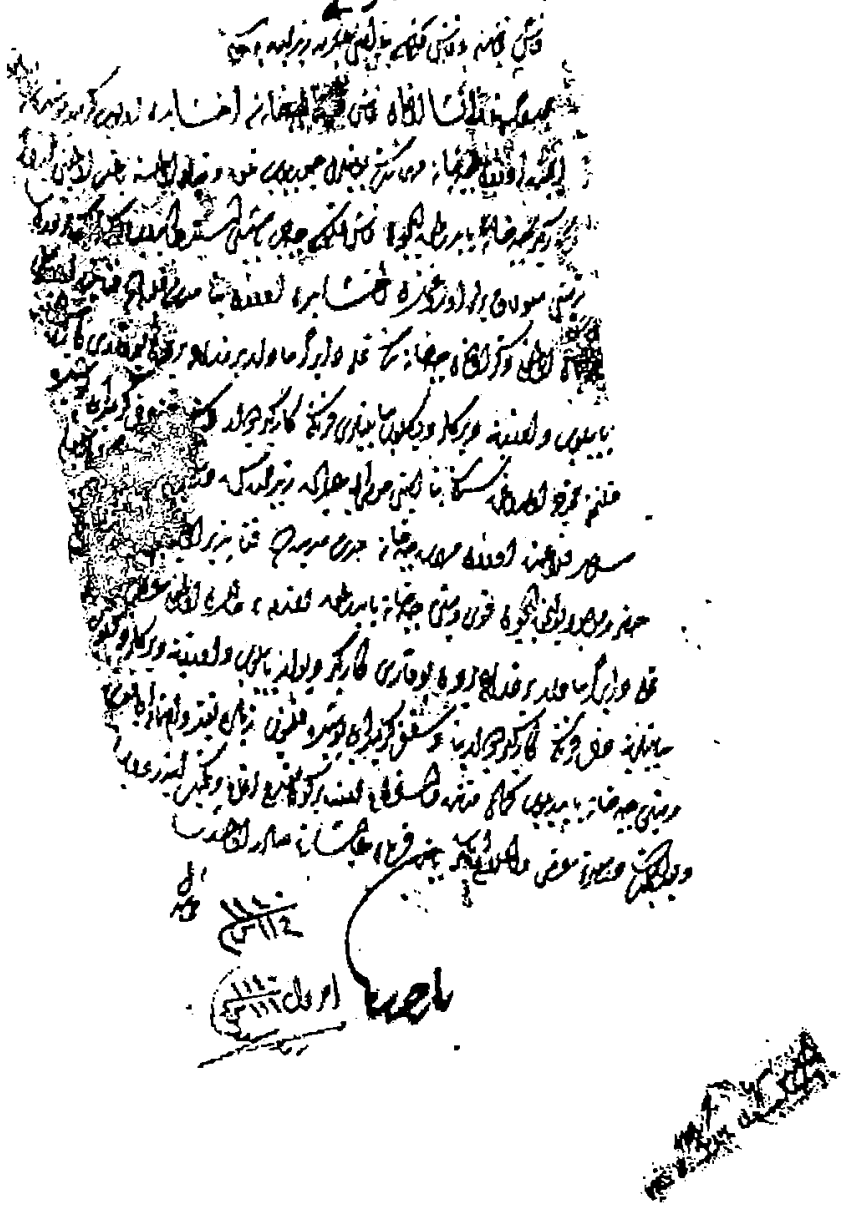

№20

1144 წლის "იაზიჯე" სოხუმის ციხის შესახებ, შავადაა ნაწერი, ჩასწორებულია, შიფრი არაა ცნობილი.

یازیله

امرای دروت اودور صوخوم قلعه‌سنده اولان ملزیوك زاده مصطفی
دام اقباله حکم که
سنکه میرمیران مومالیه‌سنه بوندن اقدم صوخوم قلعه‌سی محافظه‌سیچون مامور قلنوب اولطرفه ارسال اولنمدن که ساحل بحر سیاهده واقع اناقره قلعه‌سی اغیو سنه مبارکده کار کیر بنا اولنمه اوزره حالا فاش محافظی الحم خلیل دام اقباله معرفتله مجتمعا ثبنا اولمقته‌اولمش عتیه ملوکانم تعلق ایدوب لکن حزمت بنده استخدام ایچون وافر عمله‌یه محتج اولوب و سنکه میر میران مومالیه‌سن تمر یکی حالیه‌سنك صوخوم قلعه‌سنده تو قفکی کلوب و اتدهجوجر بر حالده اولمامغله فاش قلعه‌سنه تعلیموب محافظ مومی الیه معرفتله سفینه بشره موجود اولان اراذل یناسی حزمتنده استخدام لا عمال اولنمسی فرمانم اولمغله ایمدی سنکه میر میران مومالیه‌سن اغیو امر شریفه عالیشانم وصولنده قطعا تاخیر و توقفه ایلمیوب صوخوم قلعه‌سندن حرکته و فاش کلوب فاشده قعلایوب و اغیو سنه‌ك مبارکده محافظ مومالیهی رای معمر هرالصی صیله سفینه کره موجود اولان ارلك ایله اناقره قلعه‌سنك بناسی حزمتنه قیام ایلیوب عون حق ایله فرمانم اولدیغی اوزره کمال ضمانده رصانده اوزره قلنه مردونیه‌سك اتمام و تکمیلیه اهتمام و وقتده ایلیه‌رك خرجره مزوره وجوده کتورمکده بز اجل همت ایلمك امنده فرمان عالیشانم صادر اولمشدر بیورت حاضکن

حسین یایا

یا زیله

امرای درون اولویحوخوم قلعه‌سنده اولان دیایك زاحمر دام اقیاله
یه خطایا نخی سیاق مشروح اوزره یشقه امرنامه تحریف
ایکی قطعه امر داده فی ٥ محرم سنه ١١٤٤ ٥ محرم سنه ١١٤٤
محاسبه‌ت اول حسین یابا

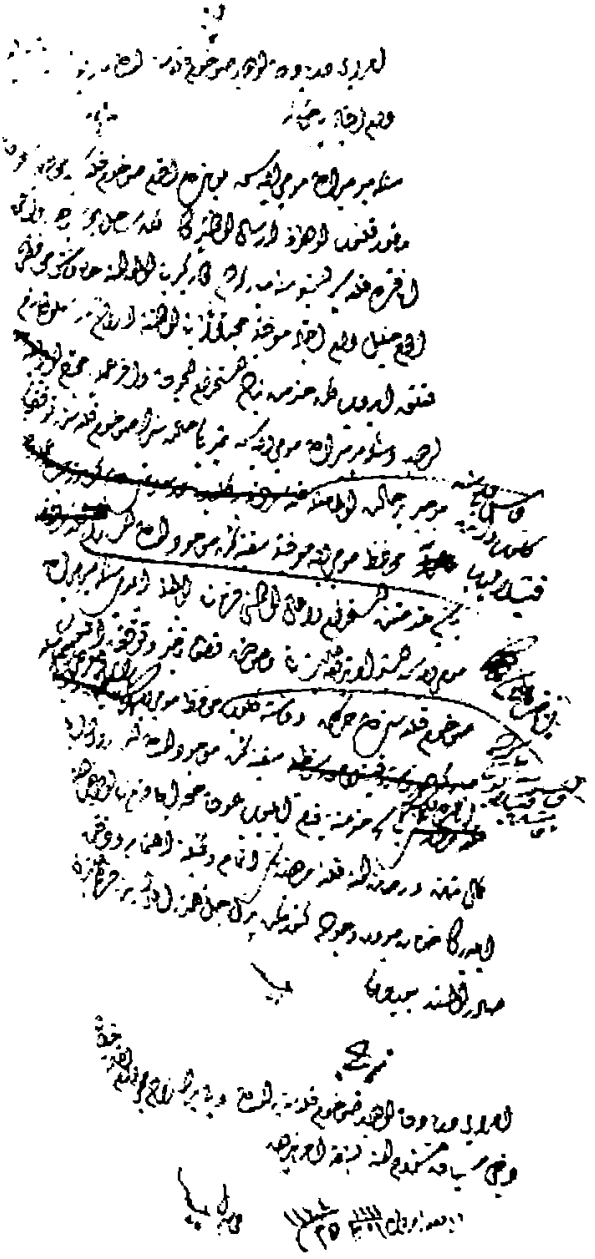

№21

1144 წლის "იაზიჯლე" სოხუმის ციხის შესახებ. სქელი მონაცრისფრო გაჭუჭყიანებული ქაღალდი, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 1. ფ. 1. ზომა: 33,4 X 48,5 სმ

یازیله

/1/ روم ایلی یکلربکیسی پاپیله قاش محافظمنده اولان الحاج جلیل پاشا و امره معالیه حکم که .....

/2/ اناقره قلعمسته عزیمتك ایتدلسنده قاشده قلدیلره مخصوص اولان سرایه ساعت تکزده

/3/ ایکن قبضهٔ الله تعالی اتش اصابیت و کندو اولدیغك اوطهلر و حرم و اندرون غنوماتی

/4/ و بعض اتباع اوطهلری محترقه اولوب سائر اتباع و اثرمی و قلعهیه و قلعهده اولان

/5/ عبدالله نك منزل و خانهلریته ضرر اصابیته اورمکله مخرب اولان محللرك یتاسی رجاسنه یو وقع در سعادتم

/6/ کوندردیکنك مهور قایمکده ایتمش بش سنهدن بناسی معمر قی هتوز قلم النمدیغندن تمقدارنه

/7/ اقچه ایله بنا و یلمك اولنهجغی کشف و وریله اعلام اولنمسی مقیض اولمغله سنکه میرمیران

/8/ موسی الیمسن اشبو امر شریف جلیل القلام وصولنده سرای مرقومك تحرف اولان محللری

/9/ وضع قریمی لعم بنا ایتدرلدیکی صورنده تمقدار اقچه مصرف ایله تکمیل اولهبیلور معرفت شرعی و سایر

/10/ اهل وقوف معرفتلر یله کمال فقره و اهتمام اولنهرق کشف و محللری و قراغی معرنجی ایله

/۱۱/ علی الاقرا و مغارفاتی تحریر و فقرا یتدروب و قرین
در سعادتم ارسال و عرض و اعلام
/۱۲/ ایلیوب وضع قریمندن خارج وقر کشفه یر ذراع محلی ان
حال اولنمغله بیت المال سلمیه عرض موجب ...
/۱۳/ اولمحق حالا نه باعث اولمقدن افراز و اجناب اولتمق
بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمقدر
محاسبه اول
۲ ـ نه ۱۱٤۲

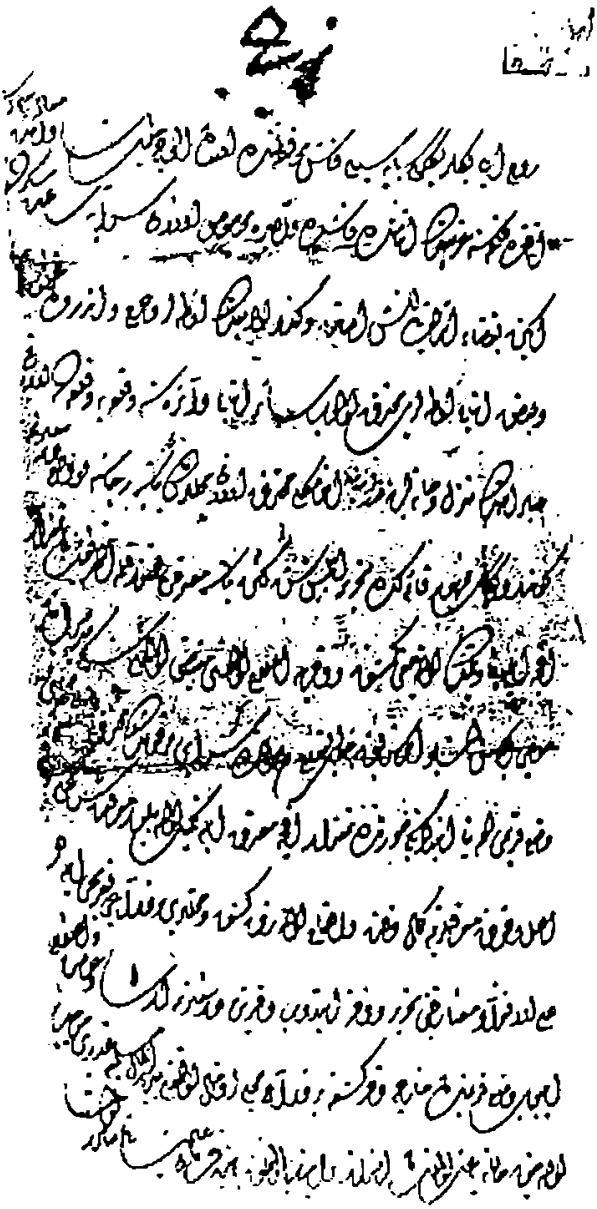

№22

1145 წლის "იაზილე" სოხუმის ციხის შესახებ, თეთრი, მოსქელო გაჭუჭყიანებული ქაღალდი, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 1. ფ. 4. ზომა: 31,3 X 28,3 სმ

يازيله

/١/روم ايلي بكلربكلكي پايه‌سيله فائق محافظه‌سنده اولان الحاج خليل پاشا

/٢/ دام اقباله و صوخوم قلعه‌سي محافظي و قاضنه و قلعه مرقومه‌نك اغوات

/٣/ ضابطانه جكم كه

/٤/ صوخوم قلعه‌سنك في الاصل ما يرمزيدني اولمديغندن اهله قلعه ئه ما يرلرنده

/٥/ محتاج اولملريله نصف ساعت قريب اولان صوخوم جامي تعبير اولنان نهرك

/٦/قلعه ئه مرقومه‌يه اجراسي مناسب اولديغي مقدما كشف و اعلام اولندقده ذكر

/٧/ اولنان جفاتي اولديغي محلدن الوب قلعه ئه مرقومه‌يه كتوروب و قلعه قريبنده درياء

/٨/اجرا ايتدرمك اوزره پولنديغي حفر ايله اقتضا ايدن بعض محللريني خورمسنده

/٩/ و كرجه ايله رنجام و ياغلر بالوانلر ايله استحدام ويردرك ايله بيك بشيوز

/١٠/ غروش مصرف ايله اقم و تكميل ايلمك اوزره امرا ئه تعريفدن عباد القادر

/١١/ پاشا بوندن اقدم مامور قلنوب و مصارنيچون مبلغ مزبور طرف ميريدن

/۱۲/ ورلدیکی حزینه عامرهم دفترلرنده مقید اولوب لکن نهر-
مزبورك منبزلرنه کرکی کبی
/۱۳/ متانت و استحکام و ورمکده باشای مومی الیه تطاول و-
سرمم ایلمدیکندن بعض محللری فنا اولمق تقریبی ایله الیوم
صویك
/۱٤/قلعه ث مزبوره یه جانامی منقطع اولوب اهلی ث قلعه نك صو
خوصوصنده مضایقه
/۱۵/ لری اولمغله حاللرینه مرحمتدث ذکر اولنان صو یوللری
یغمیر اتدرلمك رجاسنه صوخوم
/۱٦/ قاضیسی عرض و اهالیسی دخی محاضرلریله استدعام ایدوب و
کنعیره وجه مشروح اوزره
/۱۷/ اولدیغنی سنکی میرمیران مومی الیهسن سندخی اعلام
ایلمکسن ذکر اولنان
/۱۸/ صو یوللرینك محتاج تعمیرز اولان محللریتك تعمیری قلعه
اهالیسنك رفاه حاللرینه بادی
/۱۹/ بر حالت اولدیغندن شع فی الاصل قلعه ث مرقومه یه ذکر او
لنان حابرلرندن
/۲۰/مقدما مجددا اجراسی ایکی بیك یشیوز غروش مصرف ایله
/۲۱/بر برای حصول اولندیغنه بناث بو وقعه تعمیری مصارف قلیلمث
ایلی وجوده
/۲۲/ کلمکی بهر بری اولمغله طلب طرفندن امر و شفقه اخلق اثر
تعمیرنه اراده ث

-/٢٢/ همايونم تعلق ايدوب و سنكى ميرميران مزبورمسن ستك
ميرفتكله كوريلوب مستريفه جزيده سنه ايله
/٢٤/ بر طرف قلنجه سي فرمان اولمغله ايمدى اشبو
/٢٥/ امر شريف جليل القدرم وصولنده قطعا ياخلرمو توقف ايلميوب
طرفندن
/٢٦/ اقرض ايسه بنقه كوره اوامير تعيين و ذكر اولنان صو
يوللرينك اتمتم كلان لتعلمك
/ ٢٧/ مصارف جزيه سى يعد ا سكا طرف ميريدن ويرلمك شرطله
تعميرى
/٢٨/ مقتضى اولان محللره اقتضاسنه كوره تقويت و استحكام
ويردرده ركابلى
/٢٩/ ياشا الله تعالى بولميه جق وجهله براى اقدم تعمير و
ترميم قايدن مامول اولنديغى
/٣٠/ اوزره مصارف قليله ايله اتمام و يلتمك ايلمكده اهتمام
و وقت و مصارفى بيمقداره بالغ
/٣١/ اولور ايسه بعد التكميل معرفت شرعلى كشف و معزولت اوزره
فقر و حجت شرعيه ايتدروب
/٣٢/ در سعادته ارسال و عرض اعلام ايليوب طلب اعال مسلمين
اتلاف
/٣٣/ و اضاعته سبب اولاجق حالانه رضا و جواز كوسترمكدن
توقب حزر ايليمسن

/٣٤/ فاش كه قلعه ك مزبوره محافظ و وضبط نفرات صولطانيز ذكر اولنان ضو يوللرينك

/٣٥/ تعميرينه اقتضا ايدن لازم هر نه ايسه ميرميران مومى اليه طرفندن تعيين اولنان ادميسى

/٣٦/ صرفتيله اتدن اقدم تدارك و مخلنه نقل و ايصالنده سز دخى كرك كى نقيد و التمام

/٣٧/ ايليوب صاغم و توضيلر مثللو حركت ايلم او تعميراتك باخر و توطيلر باعث و بادى

/٣٨/ اولمقدان غرضه القايه اخداز و احتراز اولنمق بابنده فرمان عاليشان صادر اولمشدر

محاسبه ك اول يتده حسين

٢ ربيع الاخير سنه ١١٤٥

امر داده ٣ ربيع الاخير سنه ١١٤٥

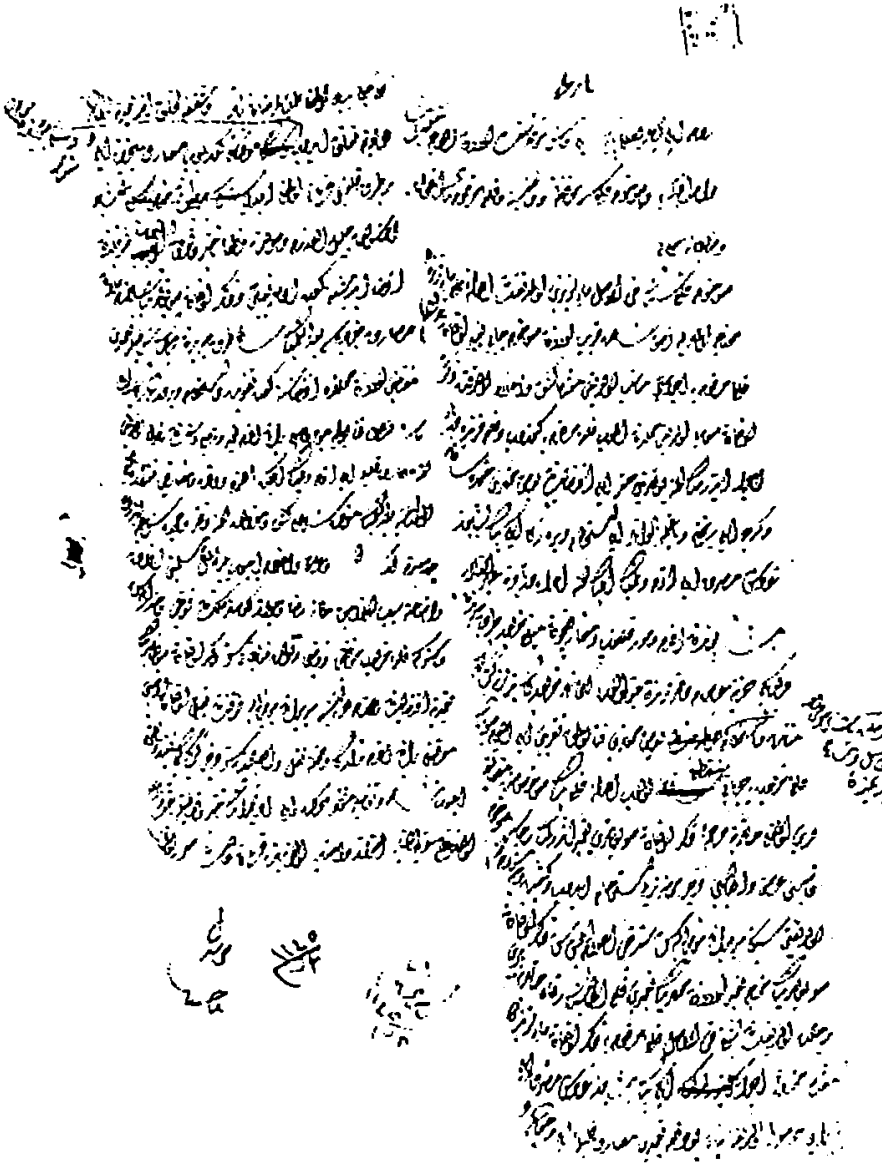

№23

1146 წლის "იაზილე" სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ, სქელ ქაღალდზე შაგი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 6321. ფ. 3. ზომა: 14,4 X 48,4 სმ.

یازیله

باتوم سنجاغی متصرفنه و صوخوم قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان محمد دام غزه‌یه

و یاتوم سنجاغنده واقع قضیله حکم که زمان ضبط مارت ابتداسندن اولان یاتوم سنجاغنك سنوی درت بیك یشیوز غروش

مالی اولوب بیك یوز قرق بش سنه‌سی مالندن ایکی بیك

درتیوز التمش یدی بچق غروش صوخوم قلعه‌سنی محافظه‌سنده اولان

درکاه معلوم جبه‌جیلرینك یوز قرق التی سنه‌سی مواجبلرینه

حواله اولنوب

لکن بیك یوز قرق بش و قرق التی سنه‌لری لوائ مزبور مال مقطوعنك

تحصیلی کمسنه‌یه در عهده اولنمدیغندن سبتنده مرقومتینه محسوب

مالی حالا صوخوم

بکی اولان محمد دام عزه معرفتیله جمع و تحصیل ایتدرلمك اوزره

فرمان اولوب

حزینه‌ئ عامره‌م و دفترلرنده میرمومی الیهك عهده‌سنه قید اولنمله

امری سن که

سنجاق متصرفی و مولانای مومی‌الیه امر شریف‌جلیل‌الاعلام

وصولنده

قطعا تجرت توفق ایتدرلمیوب مستنده و قوقتلنه مجبویا لوائ

مزبورك مال یدلیه‌سی

اولان طقوز يوز يتمك غروشي ميرمومي اليه معرفتيله بر برندن تماماً و كاملا جمع
و تحصيل ايتدرمكده اهتمام و وقت ايدوب تحصيلي خصوصندن دفترده عناد و محلول ايتدرلمكله تاخر و توقفندن انقا و محابنده
ايليه‌سن و سنكه مير مومي
اليه‌سز بيك يوز قرق بش و قرق التي سنه‌سنه‌معسويا لوائمرقومه‌نك
مال بدليه‌سن ميري ايچون يرلو برندن جمع و تحصيل و مبلغ
مزبوردن كونيه قلعه‌سي
نفراته اوجقلق تعيين اولنان اقچه جديد اولمغين براتي موجبنجه نفرات
طرفندن قبانته مامور تسليم و صورت براتظهرينه حجت‌شرعيه
ايتدرلوب
و قوصورينى داخي سبب تحرير احلامي ايله حواله اولنان محلره ادا
و تسليم ايدوب و سنمي حاضنده تمسكاتي كوندروب و قلعه‌سن قروب
بربرى وقت ايلمكده بزل وسع و قدرت ايدوب مال و قطعه‌سنه
كور تعاضان كتورلمكدن احراز و اجنبيات اولنمق يابنده فرمان
عاليشانم صادر اولمشدر
في ١٨ جمادي الاخير سنه ١١٤٦
محاسبه اول يازلمشدر

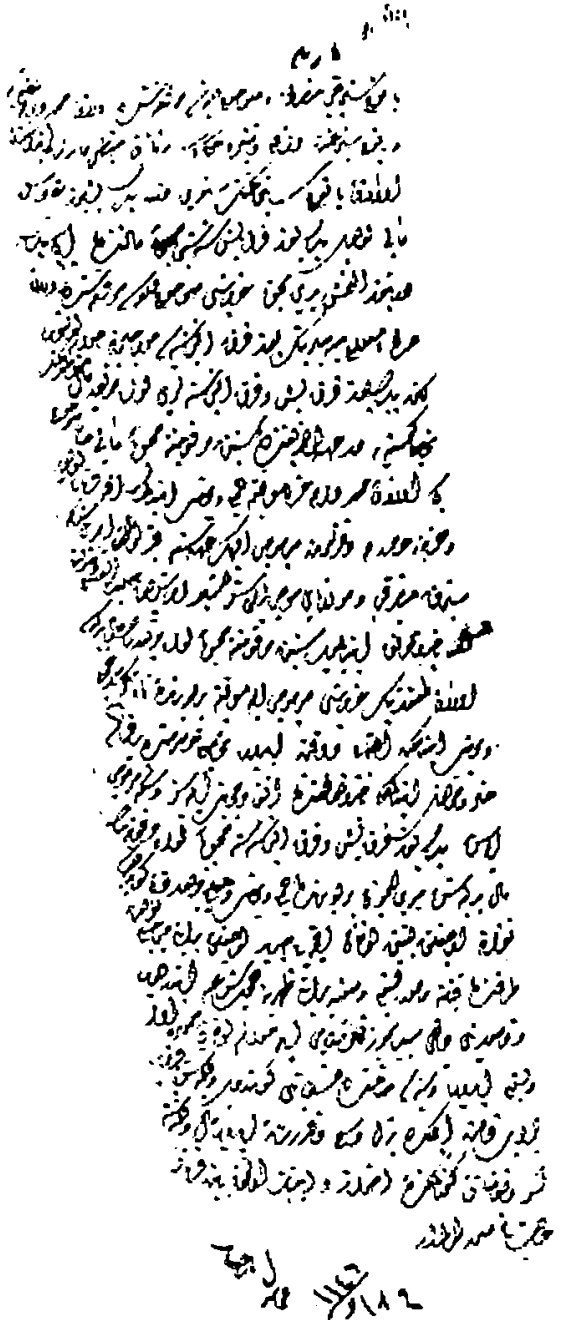

უთარიღო ფირმანი ფოთის ციხის შესახებ, ნაწერი არაა დაზიანებული, მელანი შავი, შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 14. ფ. 1. ზომა: 32 X 43 სმ.

هو

دولتلو سعادتلو - مرحمتلو ولی النعم الیذم سلطانم حضرتلرینك
مرورسن بین اولان اکسیر اثرلرینه

/۲/ روی عبودیت مالیده و چهره ٔ رقیته سایره قلندیغی سابقنده
اول قیاص مدابرال و واهب الامال حضرتلری عنایتلو ولی النعم
افندیمك وجود الکرم الجوهلرین ادام الله ایدر در کار حزینه
حرص مجرط

/۳/ ایلیوب سایرٔ دولتلرین بو قوللری لکن بیك اوزرلرینه و
دروزانك ایالمیه اویره معروض قوللر یدر که یوندن اقدم احمد
چاوش قوللری معرفتیله با ممهور دفتر موجبنجه اصدار بیوریلان
امر فرمان عالی

/۴/ مزطوقنجی ارسال بیوریلان مهمات جیهخانه طرهبزون جیهخانه
ساتران اخراجی اولنوب قاش محافضهسنه بدخولنده حالیا قاش محا
فظی اولان دولتلو سعادتلو خلیل پاشا حضرتلری بو قوللرینه یلیه
بیوریلوب

/۵/ و ارسال اولنان مجمان قاش جیهخانهسنه وضع اولنوب اخذ
اولندیغی مشعر دفتر مفردان تحریر اولنوب خاکپای دولته
ارسال اولنمغله تحریر عرضحاله جسارت قلنمشدر . . .

/۶/ بیوریلوب معلوم دولتلری اولندقده بو قوللری اوزرنده نظر
عالیلری رفیع بیورلمق بابنده امر و فرمان ویرلمك و
احسان عنایتلو ولی النعم افندم سلطانم حضرتلرینکدر
بنده محمد حقر باجی و اکند سراخسه ٔ قاش حالا

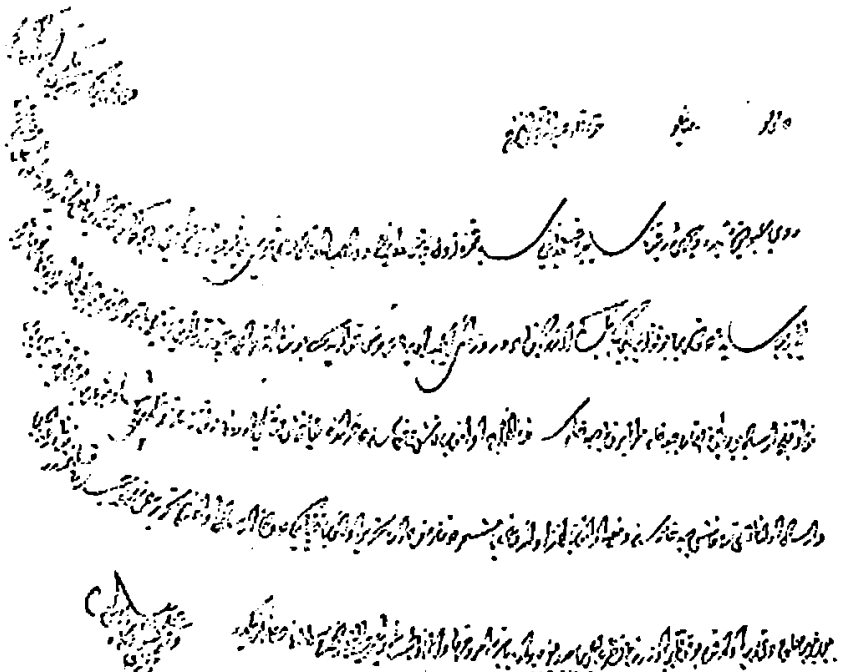

№25

1137 წლის ფირმანი ფოთის ციხის შესახებ, ნაწერია მოსქელო, მოყვითალო ქაღალდზე, შავი მელნით, ნაწერი მრავალგზისაა დაზიანებული. ზოგან გაყვითლებული და დაობებულია, შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 11065. . ზომა: 43 X 65 სმ.

طغره احمد شاه بن محمد خان المظفر دایما

/۱/ قدوت الامائل و الاعیان فاش قلعه سی یتا امینی زید مجده توقیع رفیع همایون واصل اولنمق معلوم اولا که آبازه و چرکس و کورجی طرفلرنده مجددا بناسی فرمانم اولان فاش قلعه سنه قدوت العما المتمعین

/۲/ مولانا مولا علی زید علم واعظ و درسعام و قرای شریف خرمتده اولمق اوزره تعیین و قلعه مزبوره درونده اولان اسکله لره طرفندن کفایت مقدارنی طلبه کوتدروب تعلیم دین ایتدرمك اوزره مطلوب اولان

/۳/ کفایتلری طرف پادشاهانم ویریلوب رفیع مزبوره واقع جامع شریفنك جرمسی دخی طالب علم اولتلردن مومی الیهنك طرفلرندن تعیین و اولطرفه ارسال و لازمی کلان یزمیه و طبقلری قلعه مزبوره کمرکی

/۴/ و طوز امانتی محصولیندن یهر ماه ویرلمك اوزره براتلری اخراج و یرلرینه متسلیم اولنوب لکن مومی الیه علی زید علم و جامع شریف خدمه لری سکتایه محتاج اولملر یله لزومی مقداری سکتالری دخی یاپدرلمك

/۵/ فرمانم اولمغین سنکه یتا امینی مومی الیهسن اشبو امر شریفم وصولنده مومی الیه علی زید علمه ایصه ذکر اولنان جمیع شریف جرمه لری اولطرفه واردقلرنده اقامت ایدوب عباد مسلمینه تعلیم دین ایتملری ایچون

/۱۱/ مباشر اولان محلده معرفتکله لزومی مقد
اری سکنالری بخی یر ساعت اولک بنا و کندولرنه تسلیم ایدوب
خزمتی مزبوره لرنده استعدام ایقدرمك یایندہ فرمان عالیشانم
/۱۲/ اولمقدر واردقده
یو بابده وجه مشروح اوزره حرکیاقه صدور اولان امر عالیشا
نمك
/۱۳/ همایون اطاعت مقرونیله عامل اولوب خلافنده اختراز و
اجتناب ایلمسن هویله بلمسن علامت شریفه اعتماد قیلاسن
تحریرا فی الیوم ثامن عشر شهر شعبان المعظم سنه سبع و
ثلثین و مایه و الف
قسطنطنیه المحروسه

قاش قلعه سی امینی قاش قلعه سی واعظ و معین اولان علی
افندیه قلعه ی مزبورهدن سکنا بنا اولمق ایچون امر شریف
محاسبه ی اولی

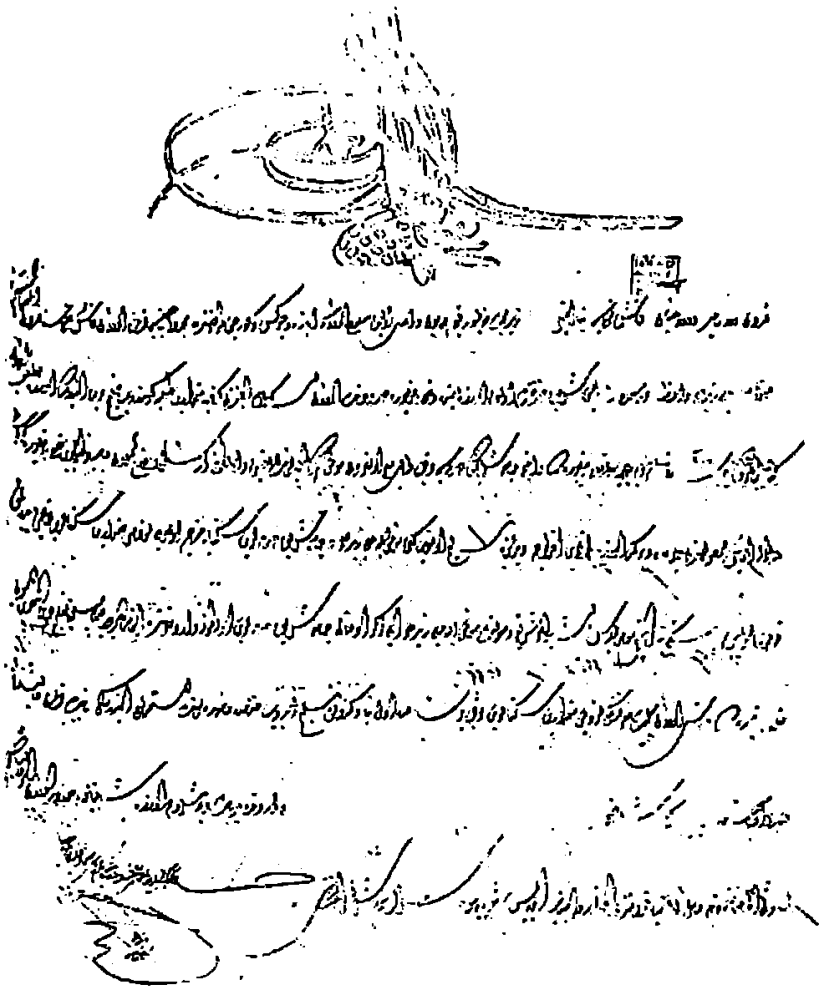

№26

1140 წლის ფირმანი ფოთის ციხის შესახებ. მოთეთრო სქელი ქაღალდი, შავი მელანი. შიფრი: НБКМ ფონდი. I. არქ. ერთ. 9084. ზომა: 47 X 64 სმ.

طغره احمد شاه بن محمد خان المظفر دائما هو

قدوت الاماجد و الاعيان قاپی قلعه‌سی بنا امینی اولان زید مجده توقیع رفیع همایون واصل اولیجق معلوم اولا که قاپی قلعه‌سی محافظه‌سنده ایکن رفع اولنوب اردبیل محافظه‌سنه تعیین و ارسا لی فرمانم اولان یوز نفر

/۴/ دو کاه معلم جبه‌جیلری نفراتی قاعدن صوب مامورلرینه وارنجه سفینه‌لری طوتیلوب تحمیل و ارسالی مهم و مقتضی او لمغله لازم کلان نول سفینه‌سینك

/۴/ طرفندن ویرلمك اوزره نفرات مزبوری سفینه‌یه تحمیل و طرا یزونه ارسال ایتدرلمك فرمانم اولمغین ایمدی سنکی قلعه ٔ مزبورة بنا امینی مومی الیه زید مجده‌سن ذکر اولنان یوز نفر بر نفرك تحمیلینه مناسب سفینه تدارك

/۴/ و اخذ و متعاد اوزره لازم کلمك نول سفینه‌سین معرفت هرعله ویروب تقراره مزبوری تحمیل ویران اول طرهبزونه ار سال و هر نمقدار نول سفینه ویریلور ایسه قبض مامورلرندن اولنان تمسك موجبنجه حیث شرعی

/۵/ ایتدروب حسابکی محرب ایچون امینو امر عالیشانمله معا تذکره خط ایتمك بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمغدر بیوردمکه شریفمله

/۶/ واردقده یو بابده وجه مشروح اوزره شرفیافته صدور اولان امینو امر شریفه جلیل الشان واصل الامتثال و لازم اولدغنك

مضمون مخبنی برله عامل اولوب

/۷/ حلاقیله وضع و حرکتدن اختراز ایلیه‌سن شویله یله‌سن علامت شریفه اعتماد قیله‌سن

تحریرا فی الیوم العاشر و محرم سنه اربعین و مایه و الف

بساقه قسطنطینیه المحروسه

اجرت بما فیه نمقه الفقیر الیه عزه شانه علی القاضی بفاش

/۱/ باعث تحریر حروف بو در که

/۲/ اهبو درون امر عالیشانده تصریح اولندیغی اوزره فاش قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان

/۳/ درگاه عالی جیه‌جی اورطه‌سی اردبیل محافظه‌سنده قیام اولنمق اوزره قلعه‌ده قالمدن

/۴/ رفع و طرده بزونه وارنجه تقللر یچون قایق نوللری حالا قلعه ده مزبوره بنا امینی

/۵/ سعادتلو عبدالله اغا یدندن ویرلمك اوزره فرمان اولنمغین اسکله ده قالمده

/۶/ مربوط و موجود بولنان مویه‌لی قره عثمان ریس وینه جویالی حسین ریس

/۷/ و پرونتیلی حسین ریس جو اوج نفر روسانك اوچ قطعه کو کرتلی ملکه قایقلری

/۸/ طوتیلوب اورطه ده مزبورلی درونلرینه وضع و تحمیل و صوب مامورلرینه ارسال

/۹/ و قایقان مزبورونك یالکز یوز غروش نوللری ایدوب تمامه امین موتی الیه

/۱۰/ یدندن اخذ و قبض اولنمغین حینه حایده حاینه محسوب اولنمق ایچون ممهور ظهوتبه

اولنوب یدلرینه ویرلدی فی ۱۰ ربیع الاول سنه ۱۱٤۰

بنده ابراهیم وکیل سر جبه قلعه ثه فاش ر

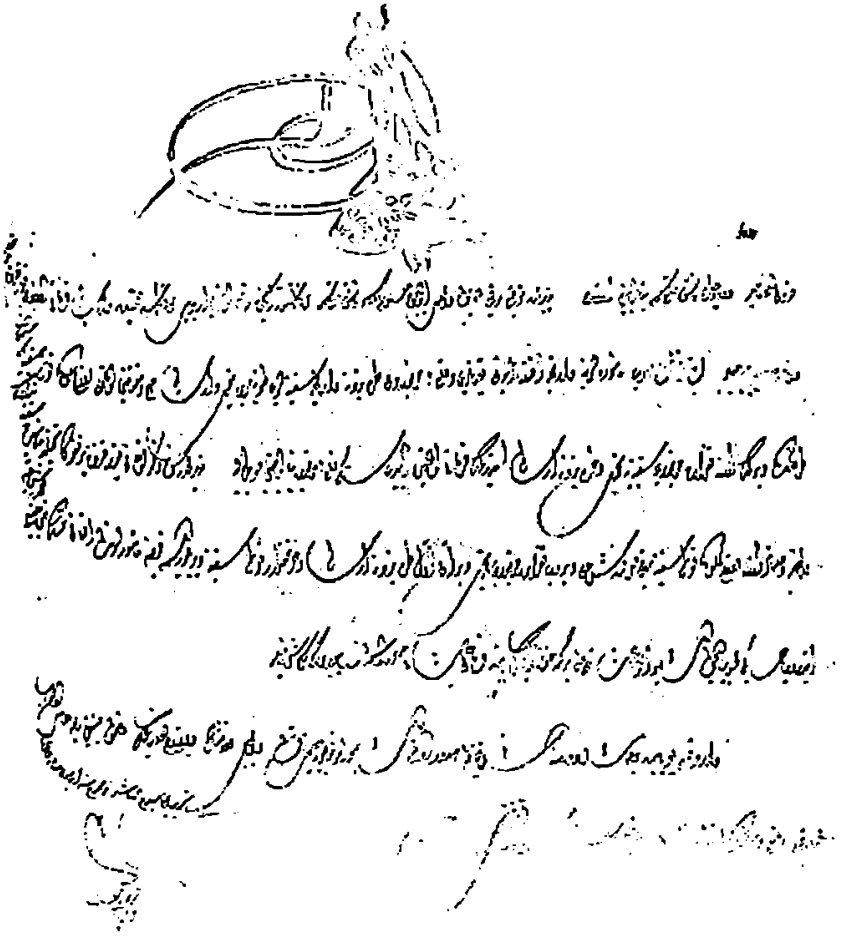

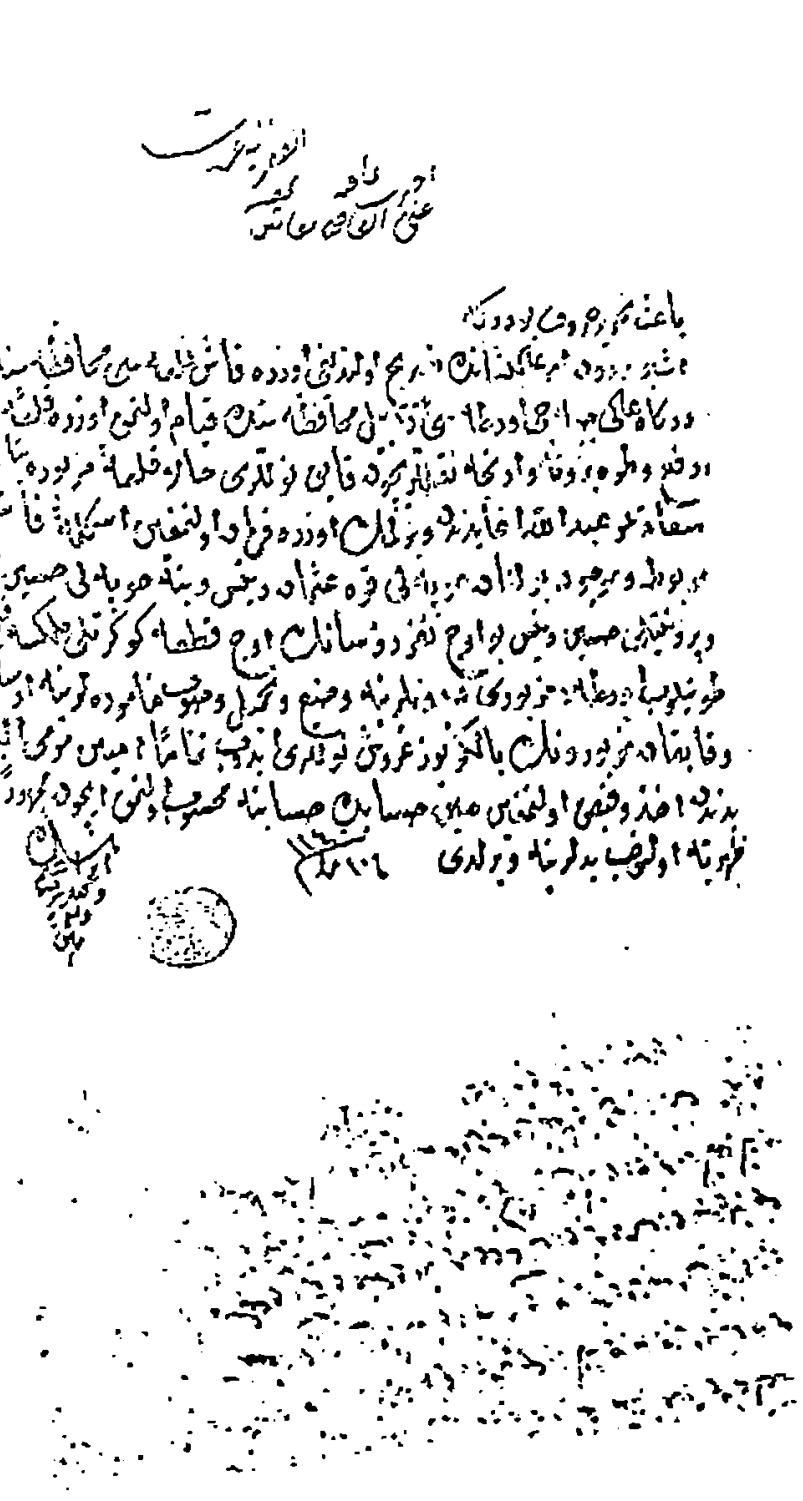

№27

1140 წლის ფირმანი ფოთის ციხის შესახებ. ნაწერია დიდი ფორმატის მთლიანად დაობებულ, გაყვითლებულ და ზოგან დაზიანებულ ქაღალდზე შავი მელნით, ნაწერი ზოგან არ იკითხება, გაცრეცილია და დაობებულია... შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 12478. . ზომა: 52,9 X 61 სმ.

طغره احمد شاه بن محمد خان المظفر دايما

/۱/ دستور مكرم مشير مفخم نظام العالم متدبر امور الجمهور
بالفكر الثاقب متمم مهام الانام بالراى الصائب ممهد بنيان الدولت
و الاقبال مشير اركان السفره و الاجلال المحفوف بصنوف عواطف
الملك الاعلى حالا طريزون واليسى و فاش قلعه سى محافظه سى شرطيله
الحاق كوتيه سنجاغى متصرفى و جانيك محاصيلى و اتيه و صوغيجق
قلعه لرى

/۲/ و كلتجك ليماتى محافظى چچق زاده وزير م الحاج حسن پاشا ادام
الله تعالى اجلاله و قدوت النواب المعتبرين كيرهسون و كتاب قضالرى
تايبلرى زيد علمهما توقيع رفيع همايون واصل اولديغى معلوم
اولاكه طريزون ايالتنده واقع كيرهسون و كتاب قضالرنده

/۳/ بر قاچ سنه دنبرو اعيان ملت داعيه سنده اولان لاجين اوغلى عارف
كندو حالنده اولمبوب قتل نفوس و غصب اموال صورتلرينده جسارت
و شرف ترتيباتى برليه سنى بر قاچ دفع فقرادن تحصين ايله محلنه
تسليم ايتميوب كندوسى احك و بلع مثللو خلاف رضا حركت ايلديكى
المعالى طرفلرندن

/۴/ انها اولنديغنه بناء مرقوم جلب يرله حاضر لدى الرويه
وافر ذمتى ظهور ايدوب تحصيلى ضمنده بر مرتبه حسن اولنديغدن
صكره ضمنده اولان حقوق فقرائ تاديه يه تعهد ايدرك سبيلى
تخليه قلتمكين بر تقريب عيال و اولاد و عونه سيله اولطرفدن
فرار لنمش اولديغى بيانيله

/۵/ در سعادتمه کلمش ایسه یولدیریلوب اولطرف اعاده و ارسال اولنمسی خصوصی سنکه وزیر مشارالیهسنه بو دفعه طرفندن تحریر و اشعار و اولبابده جانب شرعدن ویریلان اعلام نخی تقدیم و تسیار قلنمش اولوب مرقوم بو طرفده یولدیریلوب مباشر تعیین اولنان

/۶/ خصوم ـ لحضورلرندن قدوت الاماجد و الاعیان الحاج حسن زید قدرتیه ترفیقا لاجل الدافع اولطرفه کوندرلمش اولمغله ادعای حقوق و تعیین مادهٔ ایدن خصلسیله محللرنده فرد ا فردا تراقع و اعیانلقدن دولانی اولان محاسبهستی نخی بر وجه تحقیقنده معرفده عرعله رویده ایتدردهرك

/۷/ ذمتنده حقوق فقراثابت و متحقق اولور ایسه بو طرفده اقتضا ستك اجداسنه با قلمق اوزره یته مباشر مومی الیهه ترفیقا در سعادتمه اعادهسی و کیفینك نخی وقوعی اوزره اعلام و تهاسی خصوصنه مزید النحام ودقت ایلمك فرمانم اولمغین ایمدی کیفیت معلومك اولدقده بر منوال محرر عمك و حرکتله تراقع

/۸/ و رویت حساب مصلحتلری تبرکدن صکره بو طرفده اقتضاسی اجرا قلنمق اوزره مباشری مومی الیهه ترفیقا یته در سعادتمه اعاده و ارسالی خصوصنه مبادرت و کیفیت یله علی وقوعی اعلام و اشعاری امرینده مسارعت و یو بابده خلاف شرع شریف عزری موجب وضع و حالت وقوعه حکم مسته صرف رویت ایلیهسن

و سز كه بونلر مومى اليهيز مضمون امر شريفم
/٩/ سزك بخى عجز و مكز ازله رق مرقومك ادعاى حقوق و
تعيين ماده ايدن خصالريله ترافعى خصوصنده و اعيانلقدن دو
لانى اولان حسابنك رويتنده بر مقتضاى شرع قويم حركتله
احقق حق خصوصنه كماليله اعتنا و دقت و خلاف شريفده غرا و
مغاير رضه وضعى تجويزدن يغيده تعالى و ميا عرت ايتمكز با
يندە فرمان عاليشانم صادر اولمشدر بيوردمكى
/١٠/ وصول بولدقده بو بابده وجه مشروح اوزره شرقيافته صدور
اولان فرمان واجب الاتباع و لازم الامتثالمك مضمون
/١١/ عمل و حركت و خلافتدن حذر و مجانبتايتليهز عويله بله
سز علامت شريفه اعتماد قيلهسز تحرير ١٧ قى اواخر شهر ذى
الحجه الشريفه سنه اربعين مايتين و الف
قسطنطينيه
المحروسه

طريزون واليسته و سايره مياعرتى

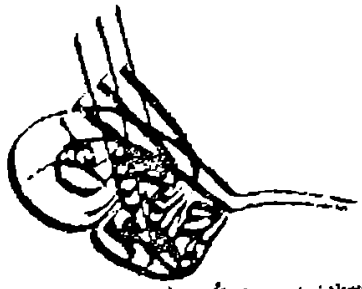

№28

1143 წლის ბერატე სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია მოსქე-ლო, მოთეთრო, გაჭუჭყიანებულ, გაყვითლებულ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 315. არქ. ერთ. 48. ზომა: 30,5 X 45 სმ.

نشان شریف عالیشان سامی مکان سلطانی و طغرای غرای جهان ستان خاقانی حکمی اولدر که

صوخوم قلمه سنده واقع جامع شریف خدمه سی و مفتشنیك اوچیوز قرق بش صاغ اقچه یومیه لری بهر ماه طریزون کمرکی ارسالیه سی مالندن ویرلمك اوزره بیك یوز

قرق ستمسی ابتدا سنده اوجقلق تعیین اولنمغله خدمه مزبوردن یومی اون اقچه ایله دورخوان و یومی بش اقچه فتح خوان که جمعا یومی اون بش صاغ اقچه

وظیفه یه متصرف اولان اشبو رافع توقیع زفیع الیشان خاقانی محمد بن عثمان متصرف اولدیغی وظیفه لری قرق بر سنه سی ابتدا ستدن بهر ماه طره بزون

کمرکی ارسالیه سی مالندن الق اوزره مجددا برات شریفم ویر لمك بابنده تلخیص ارلندقده موجبنجه فرمان اولنمغین حقنده مزید عنایت

پادشاهانم ظهوره کتوروب تلخیص و صادر اولان فرمان عالیشان موجبنجه بیك یوز قرق بر سنه سی رمضان شریفتك اون سکزنجی کونندن

یو برات همایون ویردم و بیوردمکی مزبور محمد بن عثمان واروب

جامع مزبوره ده دورخوان و فتح خوان اولوب حرمت لازمه سن ادا ایلدکدن صکره

وجه مشروح اوزره تعيين اولنان يومى اون يدى صاغ اقچه
وظيفه سنه مزبوره ابتداسندن يهر ماه طريزون كمركى ارسا
ليه سى مالندن تعيين
اولنلر يدندن الوب متصرف اوله شويله بلدلر علامت شريفه اعتماد
قيلدلر
تحريرا اليوم الرابع فى شهر شوال سنه احدى اربعين و
مايه و الف
قسطنطينيه
قرق اوچ و درت سنه لى اون اوچ ظهريه در كنار اولنده
محسوب
عن مال ارسالیه ث كمرك طرهيزون دادم
عن جماعت خدم ث جامع شريفه در جامع ث صوخوم
ايام محمد بن عثمان دورخوان جامع شريف قلعه ث صوخوم
يوم ١٠
٠٥

١٥ فتح خوان
بيك يوز قرق اوچ سنه سى محسوب رجه ايدر امر فرمان دولتلو
سلطانمكدر فى ٢٥ ربيع الاخير سنه ١١٤٥
طبق اصلى البرات شريف عاليشان نمقه الفقير اليه عزه شان
احمد القاضى يقلعه ث صوخوم عفى عنه
الامر كما ذكر فيه نمقه الفقير اليه عزه شان احمد القاضى يقلعه ث
صوخوم عفى عنه

سبب تحرير - و سطر الكتاب شرع اولدر كه
اشبو درون صورت برات عاليشانده مسطور اولديغى اوزره مخدوم
قليعه سنده جامع شريف جزمتلرندن
اوچقلق تعيين اولنمغله اون اقچه ايله دور خوان و بش اقچه
ايله فتح خوان اولان محمد بن عثمان نام كمسنه مجلس شرع
شريف لازم التشريفده شويله تقرير كلام و تعبير المرام ايدوب
ديديكه مدينه طرهيزون كمركى مقاطعجسى امينى اولان
ابراهيم اغا محضرنده اقرار تام و تقرير كلام ايدوب بيك يوز قرق
اوچ سنه سنك محرمك غره سندن سنه مرقومه ذى الحجه سى
غايتنه دكن يومى اون بش اقچه وظيفه دن بو سنده مجتمع اولان بش
بيك درتيوز صاغ اقچه جمعا وظيفه مى
مقاطعه ئ مرسوم محصولندن امين مومى اليه ابراهيم اغا يدندن
بالتمام و الكمال اخذ و قبض ايلدم يعدالبوم
مبلغ مرقومدن امين مومى اليه يدنده بر اقچه و بر حبه م قالمدى
اشبو يدنده اولان صورت بيات عاليشانك
ظهرينه حجت اولسون ديدكده غب التصديق الشرعى مد وقع بالطلب
كتب اولندى حرر فى اليوم العاشر من شهر ذى الحجه سنه ثلث و اربعين
و مايه و الف
شهود الحال: محمد اغا بن عبدالله , عبدالله اغا ابن عبدالله
محمد بن احمد , سليم بن سليمان , على بن سليمان ,
مصطفى بن شعبان , احمد بن محمد و غيرهم و الحاضر

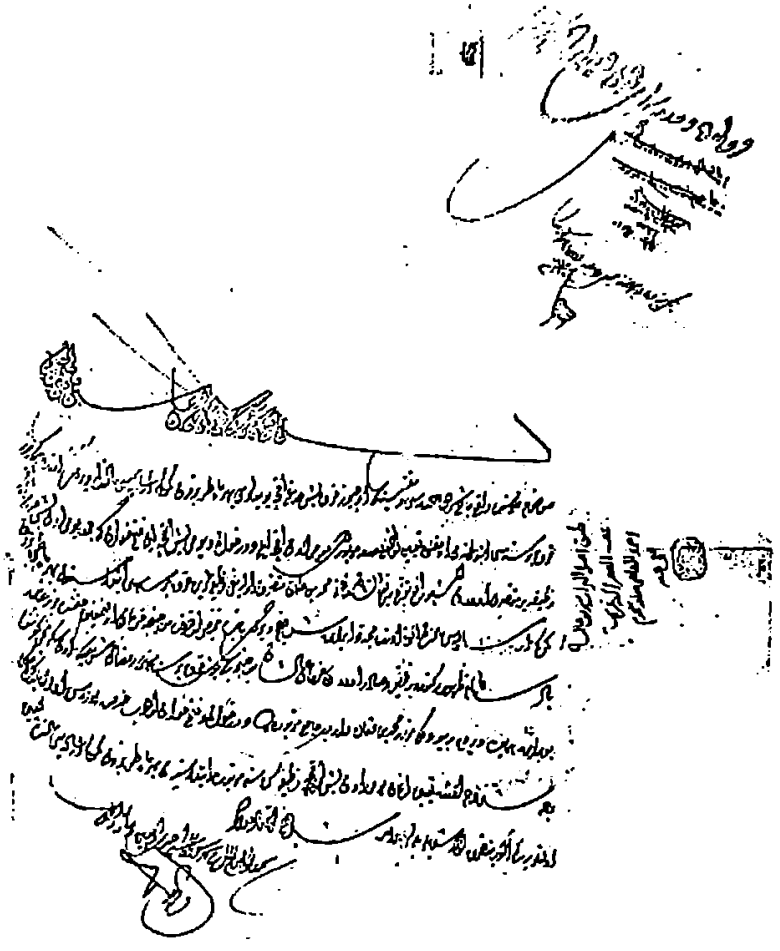

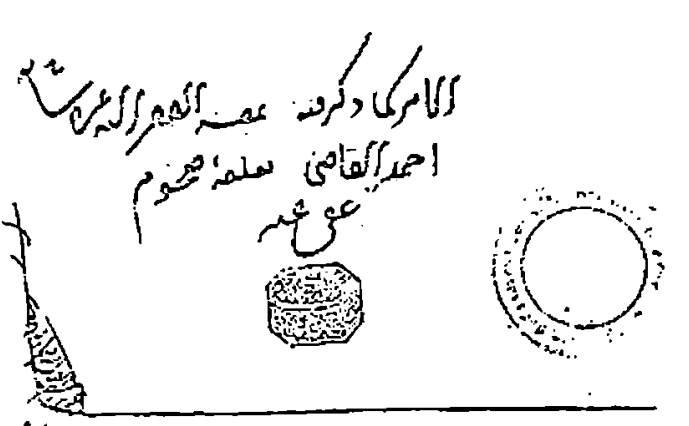

№29

1143 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 91. ფ. 2. ზომა: 30,5 X 45 სმ.

هو

صورت برات عالیشاندر

نشان شریف عالیشان

صوحوم قلعه‌سنده واقع جامع شریف‌حدمی‌سی و مفتیك اوچیوز قرق بش‌صاغ اقچه یومیه‌لری بهر ماه طرفه‌بزون کمرکی ارسالیه‌سی مالندن ویرلمك اوزره بیك یوز قرق بر

/۲/ سنه‌سی اوجقلق تعیین اولنمغله حدمی مزبوره‌دن یومی اون بش اقچه ایله مودی و یومی اون اقچه ایله دورخوان که جمعا یومی یکرمی بش صاغ اقچه‌یه

/۳/ وظیفه‌یه متصرف اولان ایشبو رافع توقیع رفیع الشان خاقانی ابراهیم بن ایوب متصرف اولدیغی وظیفه‌لری قرق بر سنه‌سی ابتداسندن بهر ماه طرفه‌بزون

/۴/ کمرکی ارسالیه‌سی مالندن المق اوزره مجددا برات شریفم ویرلمك بابنده تلخیص اولندقده موجبنجه فرمانم اولمغین حقنده مزید عنایت پادشاهانم

/۵/ ظهوره‌کتوروب تلخیص و صادر اولان عالیشانم موجبنجه بیك یوز قرق بر سنه‌سی رمضان شریفنك اون سکزنجی کونندن بو برات همایون

/۶/ ویردم و بیوردیمکه مزبور ابراهیم بن ایوب وارووب جامع مزبوره‌ده مودن و دور خوان اولوب ادای خزمت ایلدکدن صکره

/۷/ وجه مشروح اوزره تعیین اولنان یومی یکرمی بش صاغ اقچه وظیفه‌سی سنه‌ٔ مزبوره ابتداسندن بهر ماه طرفه‌بزون کمرکی ارسالیه‌سی مالندن امین اولنلر

/۸/ یدندن الوب متصرف اوله شویله بله‌لر علامت شریفه اعتماد قیله‌لر تحریرا الیوم فی شهر شوال سنه احدی و اربعین و مایه و الف

المحروسه قسطنطینیه

یازیجی محسوب

بر موجب دفتر حزینه‌ٔ عامره

عن مال ارساليه‌ٔ کمرک طره بزون

ایام ابراهیم بن ایوب مودی و دورخوان جامع شریف قلعه‌ٔ صوحوم

یوم

۱۵ مودی

۱۰ دورخوان

۲۵

نقل صوحوم فی ۵ ربیع الاول سنه ۱۱۴۲

یوز قرق اوچ سنه‌سی محرمی غره‌سیندن متوفی یازیجیه ویرلمك محسوب رجالیدر فرمان دولتلو سلطانمکدر فی ۲۵ شوال سنه ۱۱۴۵

طبق اصله الراقم عالی عالیشان نعمه الفقر الیه عز شانه احمد القاضی بقلعه صحوم

عفی عنه

الامر کما ذکر فیه نعمه الفقر الیه عزشانه احمد القاضی بقلعه‌ٔ صحوم عفی عنه

سبب تحریر یو در که

/۱/ اشبو درون صورت یرات عالیشانده مسطور اولدیغی او زره صحوم قلعه‌سنده جامع شریف خدمه‌لرندن

اوجقلق تعيين اولنمغله يومى اون بش اقچه ايله موذين اون
اقچه ايله دورخوان اولان ابراهيم
بن ايوب نام كمسنه مجلس شرعى شريف خطير لازم التكريمده
شويله تقرير كلام و تعبير المرام ايدوب ديديكز مدينه طره بزون
كمركى مقاطعه‌سى امينى ابراهيم اغا محترمده اقرار تام و
تقرير كلام ايدوب بيك يوز قرق اوچ سنه‌سنك محرمك غره‌سندن
سنه ثلاثه مرقومه ذى الحجه‌سى غايتنه دكين يومى يكرمى بش اقچه
وظيفه ايله متصرف اولديغم اقچه‌لر يوسنده مجتمع اولان
بكز يوز اللى اقچه وظيفه‌مى مقاطعه ثلاثه مرسوم محصولندن امين
مومى اليه يدندن بالتمام و الكمال اخذ و قبض ايلدم بغدا اليوم
مبلغ مرقومدن امين مومى اليه يدنده بر اقچه و بر حبه‌م قالمدى
اشبو يدنده اولان صورت براءت عالينشانك ظهرينده حجت شرعيه
اولسون ديدكده غب التصديق الشرعى ماوقع بالطلب كتب اولندى
حرر فى اليوم العاشر فى شهر صفر مبارك سنه ثلث اربعين
و مايه و الف

شهود الحال سليمان بن حسن ، احمد بن حسين رحمت بن
محمد ، رمضان بن سليم ، على بن مصطفى ، سليم
بن سليمان وغيرهم من ال

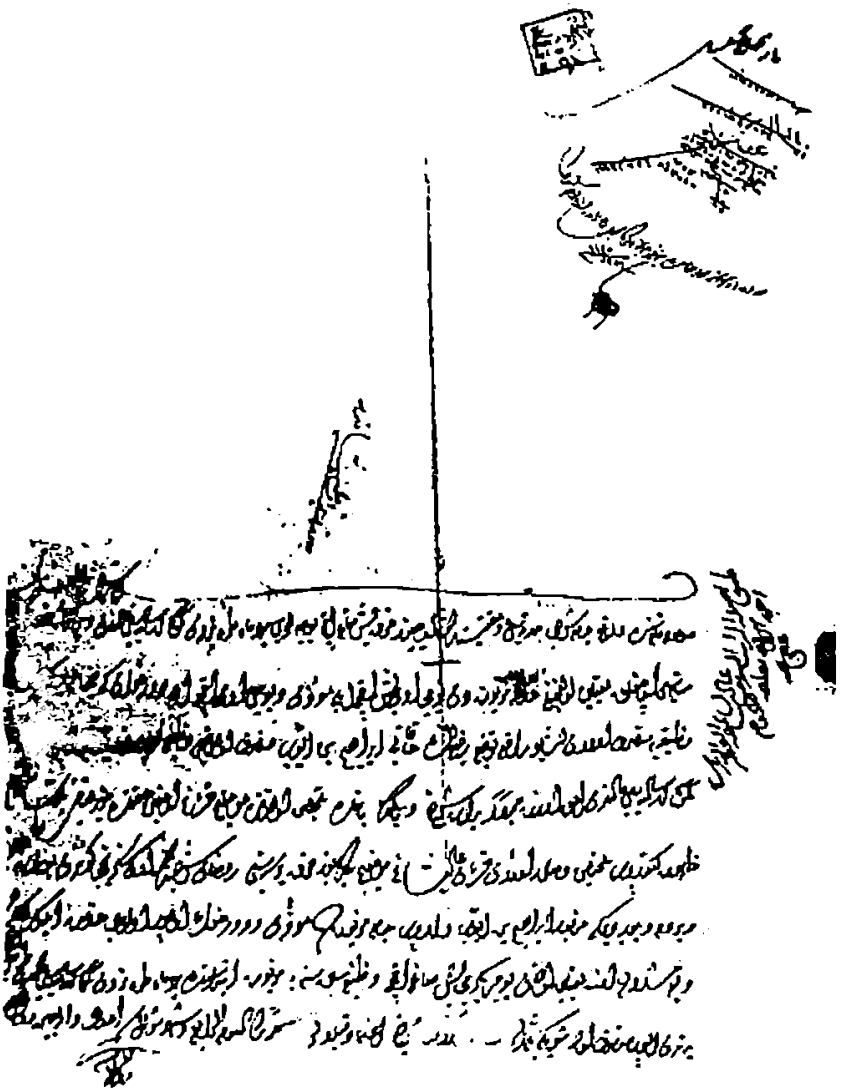

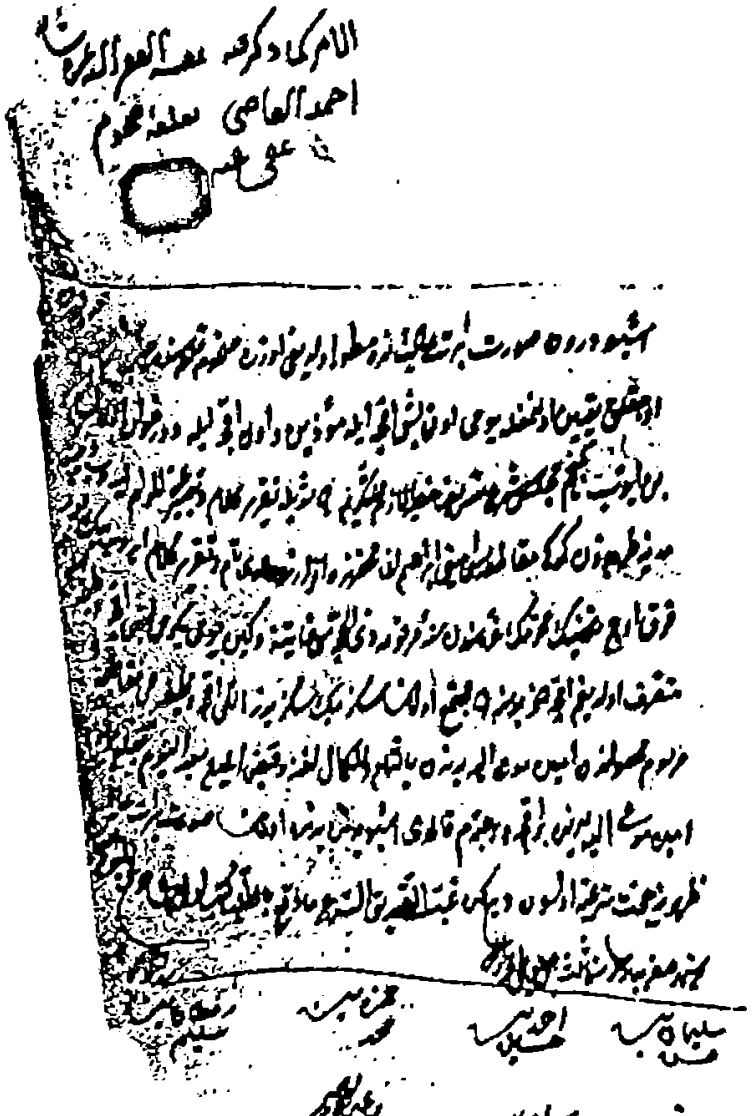

№30

1144 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 91ა. ფ. 1. ზომა: 44,5 X 29,5 სმ

هو

طرابزون كمركى ارسالیه‌سی مالندن المق اوزره صوحوم قلعه
سنده واقع جامع شریفده یومی اون بش اقچه وظیفه ایله موذین
/۲/ و اون اقچه وظیفه ایله دورخوان و اون بش اقچه وظیفه
ایله فراش اولان محمود بن رفت اولوب محلول اولمغله
/۳/ ارباب استحقاقدن اشبو رافع توقیع رفیع الشان خاقا
نی عبدالرحمن خلیفه هر وجهله محل و مستحق اولمغله متو
فای مزبورك
/۴/ محلولندن ترجیه اولنوب یدینه برات شریف عالیشانم
ویرلمك زجاسنده مخدوم قلعه‌سی دزداری محمد زید حفظه
/۵/ عرض ایتمكم موجبنجه توجیه اولنمق فرمانم اولمغین
حقنده مزید عنایت پادشاهانم ظهورله كتوریلیجك یوز قرق درت
/۶/ سنه‌سی صفرینك یكرمی بشنجی كونی تاریخیله مورخ ویریلن
روس همایونم موجبنجه بو برات همایونی ویردم و بیوردمكه
/۷/ مزبور عبدالرحمن خلیفه واروب جامع مزبوره موذین و
دورخوان و فراش اولوب ادای خزمت ایلدكدن
/۸/ صكره ذكر اولنان جمعتلر ایچون تعیین اولنان یومی قرق
اقچه وظیفه‌سی طرابزون كمركی ارسالیه‌سی مالندن
/۹/ علامت شریفه اعتماد قیلدلر. تحریراً فی الیوم الثالث
من شهر ربیع الاول لسنه اربع و اربعین و مایه و الف
قسطنطینیه

يازيجى يله محبوب
بر موجب دفتر خزينه ثعامره
عن مال ارسالیه ثکمرکی طرهبزون
ایام عبدالرحمن خلیفه موذین و دورخوان و فراش جامع شریف
قلعه ثصوخوم یوم ۱۵ موذین
۱۰ دورخوان
۱۵ فراش
فی غره ثذی القعده سنه ۱۱۴۴
برات تاریخندن سنهسی تمامنا دکین محبوب رجا ایدر امر و فرمان
دولتلو سلطانمکدر فی ۲۵ ربیع الاول سنه ۱۱۴۵
طیق املا البرات عالی نمقه الفقیر الیه عزه شانه احمد القاضی
بقلعه ثصوخوم عفی عنه
الامر کما رسم فیه نمقه الفقر الیه عزشانه لطفالله القاضی
مدینه طرهبزون
اشبو درون صورت برات عالیشانده مسطور اولدیغی اوزره عبدالرحمن
نامی کمسنه
مجلس شرع شریف لازم الشریفده مدینه طرهبزون کمرکی مقطعسی
امینی اولان اشبو رافع الایاك
ابراهیم اغا محضرنده اقرار تام و تقریر کلام ایدوب دیدیکه
اشبو بیك یوز قرق دورت سنهسی محرمك غرهسندن سنه ثمرقوم
ذی الحجهسی غایتنه دکین یومی قرق اقچه وظیفهمدن بو سنهده
مجتمع اولان اون دورت بیك درتیوز اقچه وظیفهم مقاطعه ثمزبوره
محصولندن امین مومی الیه ابراهیم یدندن بالتمام و الکمال اخذ

و قبض ایلدم بعد الیوم مبلغ مرقومدن امین مومی الیه یدنده
بر اقچه و بر حبه م قالمدی ایشبو یدنده اولان صورت برات
عالیشانك ظهرینه حجت اولمق دیدکده عند التصدیق الشرعی
ماوقع بالطلب کتب اولندی حرر فی الیوم الستاربع فی شهر
ذی الحجه سنه اربع و اربعین و مایه و الف

شهود الحال

منلا مصطفی الحاج محمد علی افندی احمد افندی
ابراهیم افندی حسن بن جعفر بن و غیر هم

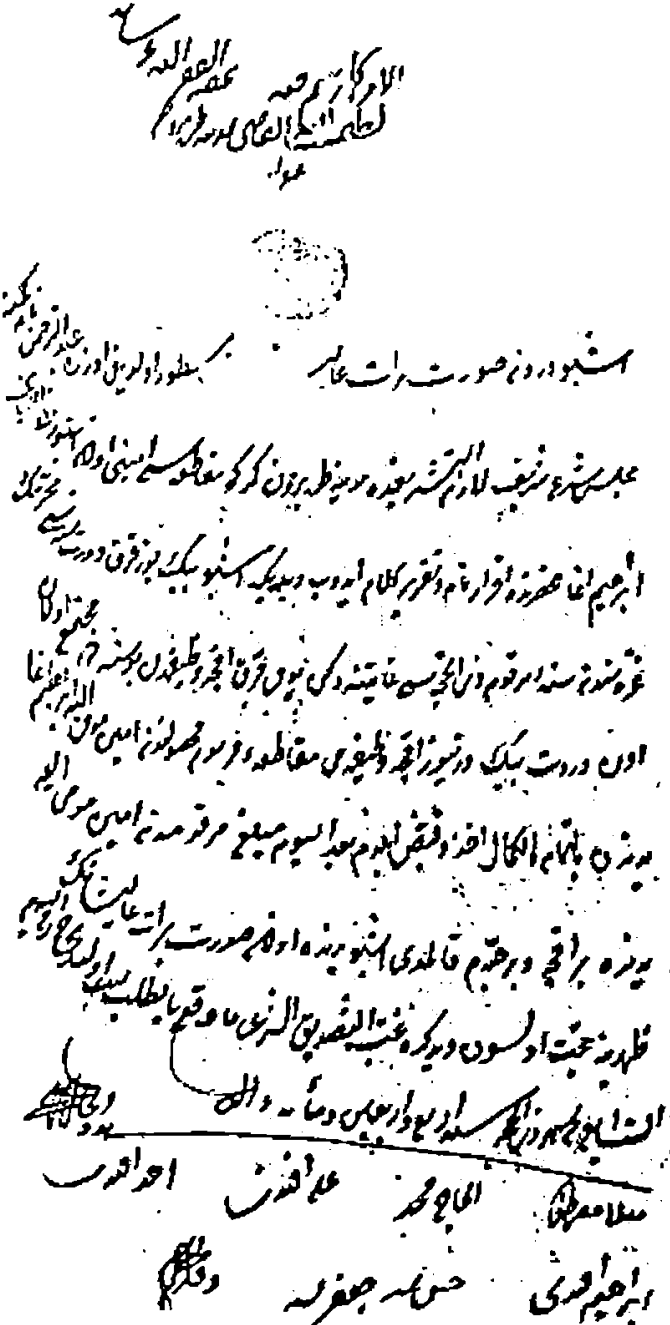

№31

1145 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, სქელი შუაში გაყვითლებული, დაობებული ქაღალდი, მელანი შავი, მეორე გვერდზე ყადის მინაწერია, შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 2. ფ. 1. ზომა: 31 X 46,6 სმ

/١/ محروم قلعه سنده جامع شريف خدمه و مفتيسنك اوچيوز قرق
بش صاغ اقچه يوميه لرى بهر ماه طرابزون كمركى ارساليه سى
مالندن ويرلمك اوزره بيك يوز

/٢/ قرق بر سنه سى ابتداسندن اوجقلق تعيين اولنمغله خدمه
مزبوره دن يومى بكرمى صاغ اقچه ايله سنتجى اولان اسبو رافع
توقيع رفيع الشان

/٣/ خاقانى متصرف اولدوغى وظيفه سن قرق بر سنه سى ابتداسندن
بهر ماه طرابزون كمركى ارساليه سى مالندن المق اوزره

/٤/ مجددًا براتشريفم ويرلمك بابنده تلخيص اولندقده مو
جبنجه فرمانم اولمغين حقنده مزيد عنايت پادشاهانم ظهوره

/٥/ كتورب تلخيص و صادر اولان فرمان عالیشانم موجبنجه بيك
يوز قرق بر سنه سى رمضان شريفنك اون سكزنجى

/٦/ كونندن بو براتهمايونى ويردم و بيوردمكه مزبور وارو
ب قلعه ده مزبورهدن سنتجى اولوب خدمت لازمه سن

/٧/ ادا ايلدكدنصكره وجه مشروح اوزره تعيين اولنان يومى بكرمى صاغ اقچه وظيفه سن سنه ئ مزبوره ابتداسندن

/٨/ بهر ماه طرابزون كمركى ارساليه سى مالندن امين اولنلر
يندن الوب متصرف اوله كويله بلمشن علامت شريفه اعتماد قيله
لر

/٩/ تحريرًا في اليوم الربع من شهر شعبان لسنه احدى و اربعين و مايه و الف قسطنطينيه

دفتر خزینه

عن مال مقاطعۀ کمرکی طرهبزون

محسوب

بر موجب دفتر خزینهۀ عامره

عن مال ارسالیهۀ کمرک طرهبزون

ایام سنتجن یوم ۲۰

بیک یوز قرق بشنجی سنهسی محسوب رجا ایدر فرمان دولتلو سلطانم

حضرتلریکدر

فی ۲۵ ربیع الاول سنه ۱۱۴۵

طبق اصله البرات عالی نمقه الفقیر الیه احمد القاضی

بقلمه صحوم

عفی عنه

№32

1145 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თხელ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 2. ფ. 2. ზომა: 30,2 X 44,8 სმ

هو

صحوم قلعه‌سنده واقع جامع شریف خدمه‌سی و مقتپسنك اوچیوز
قرق بش صاغ اقچه یومیه‌لرین بهر ماه طرابزون کمرکی ارسالیه
سی مالندن
/۴/ ویرلمك اوزره بیك یوز قرق بر سنه‌سی ابتداسندن اوجقلق
تعیین اولنمغله خدمه‌ٔ مزبوره‌دن یومی اون اقچه ایله دررخون
/۴/و بشر اقچه ایله فتح خون که جمعا یومی اون بش صاغ
اقچه وظیفیه متصرف اولان [illegible] اشیو رافع توقیع رفیع
الشان خاقانی /۵/ محمد بن عثمان متصرف اولدوغی وظیفه‌لرین
قرق بر سنه‌سی ابتداسندن بهر ماه طرابزون کمرکی ارسالیه‌سی
مالندن المق اوزره /۵/ مجددا براتشریفم ویرلمك بابنده
تلخیص اولندقده موجبنجه فرمانم اولمغین حقنده مزید عنایت
پادشاهانم ظهوره /۶/ کتوروب تلخیص و صادر اولان فرمان
عالیشانم موجبنجه بیك یوز قرق بر سنه‌سی رمضان شریفك اون
سکزنجی کونندن بر برات /۷/ همایونی ویردم و پیوردوم کی مز
بور محمد بن عثمان واروب جامع مزبوردده دور خون و فتح
خون اولوب حزمت /۸/ لازمه‌سن ادی ایلدکدنصکره وجه مشروح
اوزره تعیین اولنان یومی اون بش صاغ اقچه وظیفه‌سن سنه‌ٔ
مزبوره ابتداسندن /۹/ بهر ماه طرابزون کمرکی ارسالیه‌سی
مالندن امین اولنلر یدندن الوب متصرف اوله شویله بیله
لر علامت شریفم اعتماد قیله لر /۱۰/ تحریرا فی الیوم
الرابع من شهر شوال لسنه احدی و اربعین و مایة و الف

قسطنطينيه

محلى

محسوب

بر موجب دفتر حزينه ٔ عامره

عن مال ارساليه ٔ كمرك طره بزون

ايام خدمت دور خوان و فتح خوان جامع شريف

قلعه ٔ صوخوم

يوم ١٠ دور خوان

٠٥ فتح خوان

١٥

مزكور بيك يوز قرق درت سنه سى محسوب رجا ايدر امر و فرمان دولتلو سلطانمكدر فى ٢٥ ربيع الاول سنه ١١٤٥

بر موجب دفتر حزينه عن مال ارساليه ٔ كمرك طره بزون محمد بن عثمان دور خوان و فتح خوان جامع شريف قلعه ٔ صوخوم

يوم ٢٥

طبق اصله البرات عالى

نمته الفقر اليه احمد القاضى

بقله ٔ صحوم

عفى عنه

№33

1145 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 313ა. არქ. ერთ. 90. ფ. 1. ზომა: 31,5 X 43,5 სმ

هو

تبان شریف عالیشان سامی مکان سلطانی و طغرای غرای صوحوم قلمسنده واقع حدمه‌سی و مفتیسنك اوچیوز قرق بش اقچه صاغ اقچه یومیه‌لری یهر ماه طره‌یزون کمرکی ارسالیه‌سی مالندن ویرلمك اوزره بیك یوز قرق بر سنه‌سی ابتداسندن اوجقلق تعیین اولنمغله حدمی مزبوره‌دن یومی التمش اقچه ایله متصرفی و یومی اوتوز اقچه ایله واعظ

و یومی اوتوز اقچه ایله خطیب و یومی التمش اقچه ایله در سعامی و یومی اوتوز اقچه ایله ایمامی که جمعا ایکیوز اون صاغ اقچه وظیفه متصرف اولان

اشبو رافع توقیع رفیع الشان جاقاتی قدوت العلایه محضویتی قاسیم بن محمد زیده عالم متصرف اولتذکره وظیفه‌لرنی قرق بر سنه‌سی ابتداسندن یهر ماه طربزون

کمرکی ارسالیه‌سی مالندن احوالینه مجدد ا برات شریفم ویرلمك بابنده تلخیص اولندقده موجبنجه فرمانم اولنمغین حقنده مزید عنایت پادشاهانم ظهوره

کتوروب تلخیص و صادر اولان فرمان عالیشانم موجبنجه بیك یوز قرق بر سنه‌سی رمضان شریفنك اون سکزنجی کونندن یو برات همایون

سعد تمقرون ویردم و بیوردیمکی مومی الیه قاسیم بن محمد زیده عالم واروب خزمت لازمه‌سی اول ایلدکدن صکره وجه مشروح اوزره تعیین

یومی ایکیوز اون طاغ اقچه وظیفه‌سی قرق بر سنه‌سی ایتدا
سندن ذکر اولنان چرتیلی ایچون بهر ماه طرفه‌بزون کمرکی
ارسالیه‌سی مالندن امین
اولنلر یدندن الوب متصرف اوله شویله بلهلر علامت‌شریفه اعتماد
قیلهلر

تحریرًا فی الیوم الرابع فی شهر شوال سنه احدی و اربعین
و مایه و الف

المحروسه قسطنطیتیه

یازیجیلر یله محسوب

بر موجب دفتر حزینه ثعامره

عن مال ارساليه ثكمرك طرپزون

یوم قاسیم بن محمد در سرعام جامع شریف قلعه ثصوخوم

٦٠ ایام

یوم ٣٠ قاسیم

---

٩٠ ایام

یوم ٣٠

رفع صوخوم فی ٧٠ جمادی الاخیر سنه ١١٤٣

ایام قاسیم بن محمد حطیفه یوم ٣٠

یوم قاسیم بن محمد معزن ٦٠

رفی فی ٢٣ جمادی الاخیر سنه ١١٤٣

بیك یوز قرق اوچ سنه‌سی یازیجیلر یله محسوب رجالر ایدرلر

امر فرمان دولتلو سلطانم حضرتلرى
فى ٢٥ ربيع الاخير سنه ١١٤٥ طبق اصله البرات الشريف
عاليشان نعمه الفقير اليه عزه شانه احمد القاضى بقلعه صوخوم
عفى عنه

الامر كما ذكر قيد شد فيه نعمه الفقير اليه عزه شانه احمد القاضى
بقلعه صوخوم عفى عنه
سيب تحرير بو در كه
اشبو درون صورت برات عاليشانده مسطور اولديغى اوزره صوخوم
قلعه سنده جامع شريف خدمه لرينه اوجقلق تعيين اولنمغيله يومى
ايكيوز اون اقچه متصرف اولدوقم وظيفه مى مدينه طره يزون كمركى
مقطعه سى امينى سعادتلو ابراهيم اغا يدندن بيك يوز قرق
اوچ سنه سى محرمى غره سندن ذى الحجه سى غايته دكين مجتمع اولنان
وظيفه مى مقطع ك مرسوم محظولندن بالتمام و الكمال اخذ و قبض
ايلدم بعد اليوم مبلغ مرقومدن امين مومى اليه يدنده بر اقچه و
بر حبه وظيفم قلمديغى اجلدن اشبو صورت برات عاليشانيمك
ظهرينه حجت شرعى اولنوب ما وقع بالطلب كتب اولندى تحرير
فى اليوم الثانى فى شهر صفر الخير سنه اربع و اربعين و مايه
و الف شهود الحال: على بن مصطفى , رمضان بن سليم ,
حسين بن محمد , احمد بن حسين سليمان ابن حسين , سليم بن
سليمان و غيرهم الحضر

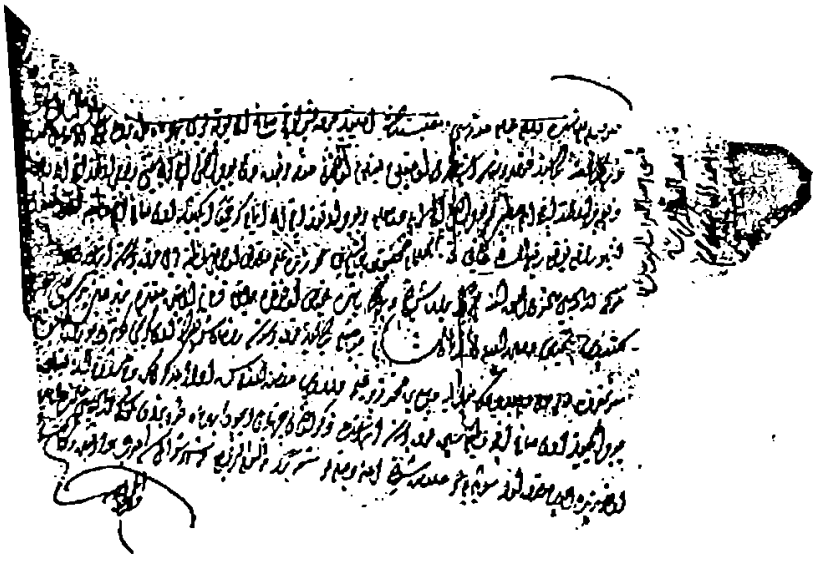

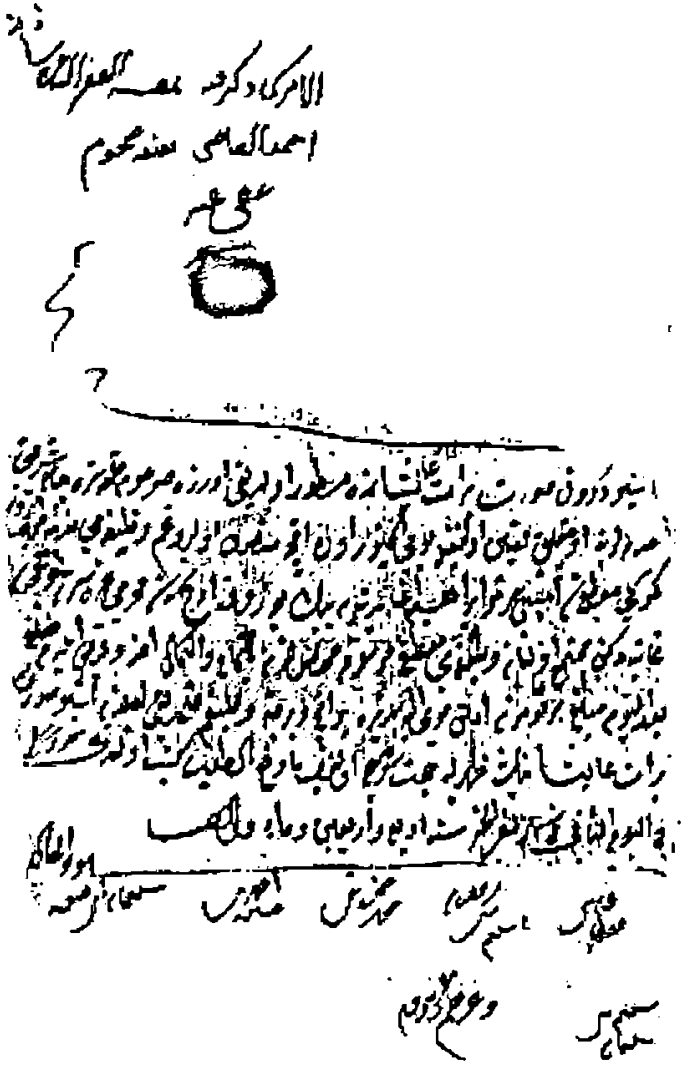

1145 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ თხელ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 261ა. არქ. ერთ. 1201ა. ფ. 2. ზომა: 45 X 30,7 სმ

هو

صورت برات عالیشاندر

/1/ ... شریف عالیشان سامی مکان سلطانی ...

صوحوم قلعه سنده واقع جامع شریفه خدمه سی ومفتیسنك اوچوز قرق بش صاغ اقچه یومیه لری بهر ماه طره بزون کمرکی ار سالیه سی مالندن ویرلمك اوزره

/2/ بیك یوز قرق بر سنه سی ابتداسندن اوجقلق تعیین او لنمغیله خدمی مزبوره دن یومی اون بش اقچه ایله موذین و یومی اون اقچه ایله دورخوان و یومی اون اقچه ایله فتح کهجمعا یومی اوتوز بش اقچه وظیفه متصرف اولان اشبو رافع توقیع رفیع الشان خاقانی علی بن احمد متصرف اولدیغی وظیفه لری قرق بر سنه سی

/3/ ابتداسندن بهر ماه طره یزون کمرکی ارسالیه سی مالندن المق اوزره مجددا برات شریفم ویرلمك بابنده تلخیص اولندقده موجبنجه فرمانم اولمغین حقنده مزید

/4/ عنایت پادشاهم ظهوزه کتوروب تلخیص و صادر اولان فرمان عالیشانم موجبنجه بیك یوز قرق بر سنه سی رمضان شریفك اون سکزنجی کونندن

/5/ بو برات همایونی ویردم و بیوردیمکه مزبور علی بن احمد واروب جامع مزبوره ده موذینه و دورخوان وقیح اولوب ادای خدمتی ایتدکده صکره

وجه مشروح اوزره تعیین اولنان یومی اوتوز بش صاع اقچه
وظیفه‌سی سنه‌ئ مزبوره ابتدا سندن بهر ماه طرهبزون کمرکی
ارسالیه‌سی مالندن امین اولنلر یدندن
/۹/ الوب متصرف اوله بویله بله‌سز علامت شریفه اعتماد
قیلاسز تحریرًا الیوم الرابع فی شهر شوال سنه احدی و ار
بعین و مایه و الف

المحروسه قسطنطینیه

محلی
یازیجی یله محسوب
عن مال ارسالیه‌ئ کمرک طربزون
ایام علی بن احمد خلیفه دورخوان و فتح و موذین در قلعه‌ئ
صوخوم یوم ۱۰ فتح
۱۵ دورخوان
۱۰ موذین

۳۵

رفع فی ۲۰ ربیع الاول سنه ۱۱۴۳

بیك یوز قرق اوچ سنه‌سی محرمی غره‌سنده متوفی تاریخنه
دکین محسوب رجا ایدر فرمان دولتلو سلطانمکدر
فی ۲۵ ربیع الاخیر سنه ۱۱۴۵

بر موجب دفتر خزینه
عن مالی مقاطعه‌ئ کمرک ارسالیه‌ئ طرهبزون
علی بن ایوب موذین درخوان و فتح جامع شریف قلعه‌ئ صوخوم

طبق اصله البرات الشريف عاليشان نمقه الفقر اليه عز شانه
احمد القاضي بقلعه صحوم عفي عنه
الامر كما ذكر فيه نمقه الفقر اليه عز شانه احمد القاضي
بقلعه صحوم عفي عنه
سبب تحرير الشرعي اولدر كه
/۱/ اشبو درون صورت برات عاليشانده مسطور اولديغي اوزره صحوم
قلعه سنده جامع شريف خدمتلرندن /۲/ اوجقلق تعيين اولنمغله
يومي اون بش اقچه ايله موزين و اون اقچه ايله دورخوان و
اون اقچه فتح كه جمعا يومي اوتوز بش اقچه ايله متصرف اولان
علي بن احمد نام كمسنه مجلس شرع شريف خطر لازم التسليم ده
/۴/ شويله تقرير كلام و تعبير ايده العوام ايدوب و يديكه مدينه
طرفه بزون كمركي مقاطعه سي امين ابراهيم اغا /۵/ محضرنده اقرار
تام و تقرير كلام ايدوب بيك يوز قرق اوچ سنه سي محرمي غرمسندن
سنه سي مرقومه ذي الحجه سي /۶/ غايتنه دكين يومي اوتوز بش اقچه
وظيفه يه متصرف اولديغم اقچه دن بو سنه ده مجتمع اولان اون ايكي
بيك اوچيوز طقسان اقچه وظيفمي مقاطعه مرسوم محصولندن
امين مومي اليه يدندن بالتمام و الكمال اخذ /۸/ و قبض
ايلدم بعد اليوم مبلغ مرقومدن امين مومي اليه يدنده بر اقچه
و بر حبه م قالمدي اشبو يدنده اولان /۹/ صورت برات عاليشانك
ظهرينه حجت شرعيه اولوب ديدكده غب التصديق الشرعي با وقع

١٠/- يا لطلب كتب اولندي حرر في اليوم العاشر في شهر ذي الحجة سنه ثلث و اربعين و مايه و الف

شهود الحال

سليمان بن شعبان

رجب بن خليل

احمد بن محمد

سليمان بن علي

مصطفى بن عبدالرحيم

حسن بن حسين

عبدالله بن مصطفى

علي بن يوسف وغيرهم

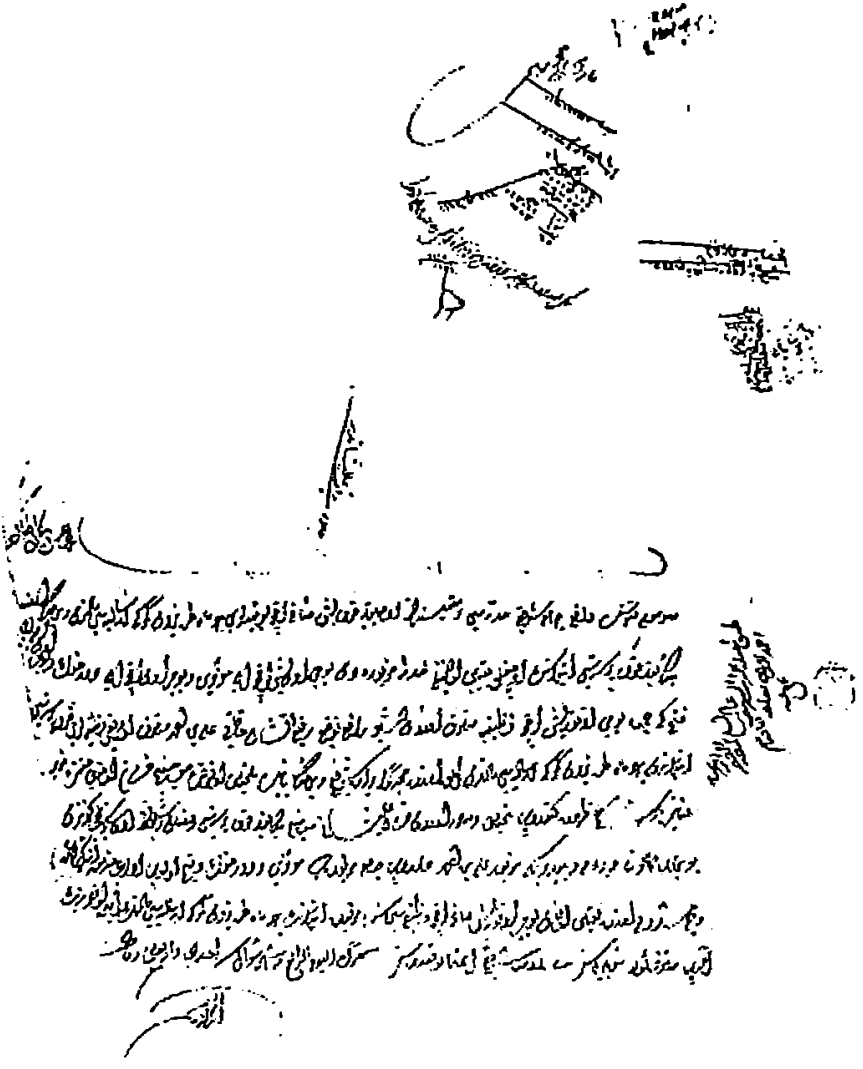

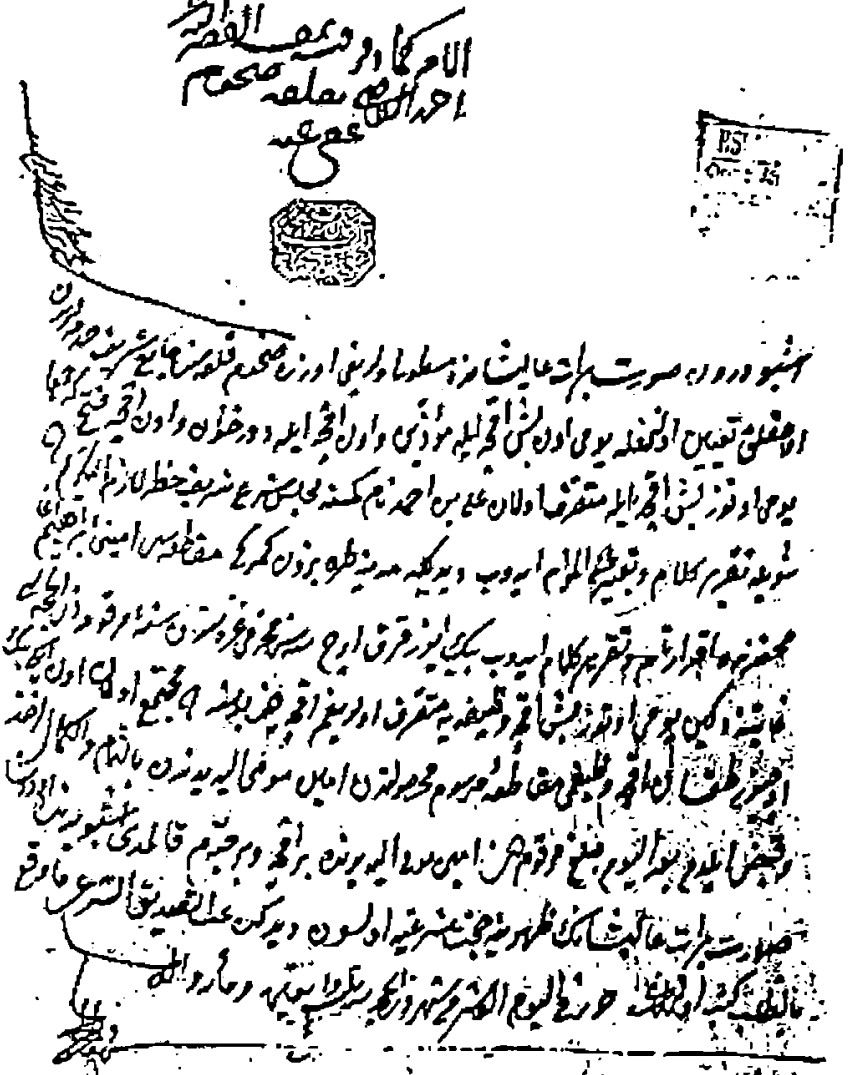

سلیمان بن
شعبان

رحیم بن
خلیل

احمد بن
محمد

سلیمان بن
بن علی

مصطفی بن
عبد الرحیم

حسین بن

عبد الله بن
مصطفی

علی بن
یوسف

1145 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 261ა. არქ. ერთ. 1201ა. ფ. 2. ზომა: 30,6 X 44,5 სმ.

هو

صحوم قلعه‌سنده واقع جامع شریفده یومی التمش اقچه علوفه
ایله در سعام و اوتوز اقچه علوفه ایله وعظیه‌سی قاسم بن
محمدك اوزرنده تارك خدمتلری خالی /۴/ خدمت لازمه‌سی معطل قا
لمغله یرینه ارباب استحقاقدن علوم شتاده ماهی اولان اشبو
رافع توقیع رفیع الشان خاقانی قدره الصاحا تالیا لکین شیخ
احمد /۴/ زید صلاحه اهل تقوی و جمله اهالی قلعه‌نك مختاری
اولمغله قاسم بن محمدك التمش درسعا ملق و اوتوز اقچه
شیخلغی مومی الیه شیخ زید صلاحیه توجیه اولنوب /۴/ یدینه برات
شریف عالیشانم ویرلمك رجاسنه قدوه الامراء الکرام صحوم
قلعه‌سی مستحفظ محمد دام عزه عرض ایتمکله خزینه‌دعا مرمده محفوظ
اولان باش محاسبه دفترلرینه نظا /۵/ اولندقده صحوم قلعه‌سنده
مجدداً بنا اولنان جامع شریفده طرابزون کمرکی مقاطعه‌سی ما
لندن الملق اوزره یومی التمش اقچه وظیفه ایله درسعا ملق و
اوتوز /۸/ اقچه وظیفه ایله وعظیه‌سی قاسم بن محمد اوزرنده او
لدوغی دفتر کناری وجه مشروح اوزره عرض موجبنجه توجیه و برات
ویرلمك تلخیص اولندقده /۴/ تلخیص موجبنجه توجیه اولنمق
فرمانم اولمغین حققده مزید عنایت پادشاهانم ظهوره کتوزب
بیك یوز قرق اوچ سنه‌سی جمازیالاخیرنك یکرمی بشنجی کونده
/۸/ بو برات همایونی ویردم و بیوردمکه مزبور شیخ احمد زید صلا
واروب جامع مذکورده قاسم بن محمدك یدینه درسعام و واعظ
اولوب

/۹/ ادای خزمت ایلدکدن صکره تعیین اولنان یومی دقسان اقچه وظیفه‌سن جهت مذکوره‌لر آیچون طرابزون کمرکی مقاطعه‌سی ما لندن امین اولنلر یدندن الوب متصرف اوله شویله بیله‌لر علامت شریفم اعتماد قیله‌لر تحریرا فی الیوم الخامس من رجب الفرد لسنه ثلث و اربعین و مایه و الف

قسطنطینیه

محسوب بر موجب دفتر حزینه‌ٔ عامره
عن مال ارسالیه‌ٔ کمرک طرابزون
ایام شیخ احمد وعظ جامع شریف قلعه‌تصوخوم
یوم ۲۰ وعظه
۶۰ درسعامه
۹۰

منه رفع شد در سعاملق فی ۳ محرم سنه ۱۱۴۴
یوم ۶۰

برای فی ۲۰ جمادی‌الاخیر سنه ۱۱۴۳
برات تاریخندن اوتوز اقچه ایله محسوب رجا ایدر فرمان
دولتلو سلطانمکدر فی ۲۵ ذی الحجه سنه ۱۱۴۵
طبق اصله‌البرات‌عالی نمقه الفقر الیه عزه شانه احمد القا
ضی بقلعه صحوم عفی عنه
الامر حسبما حرر فیه نمقه الفقر الیه عز شانه لطف‌الله
القاضی بمدینه طرابزون عفی له
/۱/ اشبو درون صورت برات عالیشانده مسطور اولدیغی اوزره
شیخ احمد افندی نام کمسنه

مجلس شرع شريف لازم التشريفنده مدينه طرهبزون كمركى مقاطعه
سى امين اولان /٤/ اشبو راقم الكتاب ابراهيم اغا محضرنده
اقرار تام و تقرير كلام ايدوب ديديكه اشبو بيك يوز قرق
درت سنه سى محرمك غره سيندن سنه مرقومه ذى الحجه سى غايتنه
/٥/ دكن يومى طقسان اقچه وظيفه دن بو سنه ده مجتمع اولان او
توز ايكى بيك درتيوز /٦/ اقچه وظيفه مى مقاطعه مرسوم
محصولندن امين مومى اليه ابراهيم [illegible] اغا يدندن
بالتمام والكمال /٧/ اخذ و قبض ايلدم بعد اليوم مبلغ مرقو
مدن امين مومى اليه يدنده بر اقچه و بر حبه م قالمدى
/٨/ اشبو يدنده اولان صورت برات عالى شانك ظهوريله حجت
اولسون ديدكده غب التصديق /٩/ الشرعى ما وقع بالطلب كتب
اولندى حرر فى اليوم السابع من شهر ذى الحجه سنه اربع و
اربعين و مايه و الف
شهود الحال : محمد بكه ابن احمد بكه ؛ حسن افندى بن حمزه
الحاج على افندى ابن حسن ؛ سليمان بكه ابن احمد ؛ احمد
افندى مصطفى جلبى مسود بن ملا افندى وغيرهم

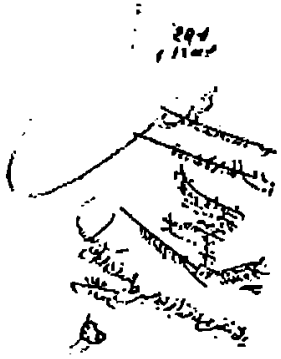

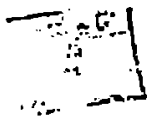

№36

1145 წლის დოკუმენტი სოხუმის, ფოთისა და ანაკლიის ციხეების შესახებ, ხელნაწერის ზედა მხარე მოგლეჯილია, მაგრამ ნაწერი არაა დაზიანებული. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 10. ფ. 1. ზომა: 21 X 21 სმ

وجه تحریر درون اولمر که
فاش و صوخوم و اناقره قلعه‌لر یچون مجدداً انشا اولنان اون
ایکی عدد اشقامپویه سفینه‌لری قپودانلرینه بیك یوز قرق درت
سنه‌سی
محرمی غره‌سندن سنه ثمزیور ذی الحجه‌سی غایتنه دکین سفینه‌لریمزك
مکمل طاقملری و نفراتلریله استقامت اوزره سیقت ایدن مکنیمز
مقابله‌سنده نفراتلریمز ایله التی نفر قپودان قوللرینك بر
موجب ترتیب میری مستحق اولدوقیمز سالیانه و نفرات اجرتلری
اولان پیران بیك غروش
فاش محافظی سعادتلو الحاج خلیل پاشا حضرتلرینه حواله اولنوب
بعد التسلیمات پاشای مشارالیه حضرتلرینده قصور قلان اقچه‌دن
صادر اولان امر عالی موجبنجه پاشای مشارالیهك قپو کتخدالری
سعادتلو محمد افندی حضرتلریك معرفتلریله پاشای مشارالیهك
خزینه‌دارلری
مصطفی اغا و خزینه‌دار سابق ایوب مصطفی اغا و قپوجی‌باشی‌چوقداری
اسمعیل اغا یدلرندن یربرلریمزك کفایتلریله ارچ بیك غروش اخذ
و قبض اولنوب اکر نفراتلریمز نقصان اوزره اولوب پاشای
مشارالیه کندو طرفندن اجرتلرین ویرمش اولوب بو تقدیرجه
میری طرفنه ادرسه لازمه کلور ایسه پاخود مشارالیهدن النوب
یدلرینه بر تمسك ویا یر حجت ویرلمش ایسه و بو حوادر مشعر بر
حجت و یر عرض

اپراز اولور ایشبو احوالدن محلندن معرفت شرعی شریف و جمله معرفتیله کرکی کبی تعرضی و یو طرف عرض و محضر کلوب
کتب صدیع اولدقده پاشای مفارالیهك قپو کتخدالری سعادتلو
محمد افندی حضرتلری معرفتلریله حالا خزینه‌دارلری مصطفی اغا
و خزینه‌دار سابق
ایوب مصطفی و قپوچوقداری اسمعیل اغا یدندن یو طرقدن بربر
لریمزك کفایتلریله الدیمز اوچ بیك غروش کیر و کبردان برج
و تسلیم اولنمق ایچون اشبو محضر تمسکمز باش محاسبه‌یه
قید اولنمق اوزره یدلرینه فی ۸ ذی الحجه سنه ۱۱۴۵
بنده سپاهی محمد قپودان ، بنده صاری یارنی حاجی محمد قپودان ،
بنده ارتور علی قپودان ، بنده قرالقچی مصطفی قپودان ، بنده
قره قپودان وکیل حسن ، بنده اسلاولی سلیمان قپودان .
شهود الحال ؛ الحاج محمد روس اغا امین سرکر ترسانه ابراهیم
حلب‌سر شماری ترسانه محمد حلب‌شمارین ثانی ترسانه احمد حلب‌شماری
ترسانه عبدالرحیم افندی خلیفه ثانی روزنامچه ترسانه چاوش‌زاده
مصطفی افندی کاتب ابراهیم تابع امین ترسانه ثانی عامره

№37

1133 წლის "სებები თაჰრირი ჰუქმი" ფოთის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ სქელ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ

هو

طغره احمد شاه بن محمد خان المظافر دايما

سبب تحرير توقيع رفع همايون اولدر كه

/۲/ قدوت الاماثل و الاقران الى بكى زيد قدره تحويلندن بيك يوز اوتوز طقوز ستمسنه

/۳/ محسوب اولمق اوزره مرقومك عهده سنده اولان خداوندكار و قرمسى سنجاقلرندن واقع جبليان و منقاعدينك

/٤/ جبه لو يرليه لرى اقچه لرندن حالا ابازه حلنده واقع فاش قلعه سنك ايكيوز اللى سكز نفر يرلو نفراتنك

/٥/ يوميه لرى اوچ بيك التيوز التمش بش اقچه اولمق اوزره بيك يوز اوتوز طقوز سنمسى محرمى غره سندن

/٦/ سنه ئمزبوره ذى الحجه سى غايتنه دكين اوچيوز اللى درت كونده نفرات مزبوره نك مستحق اولدقلرى

/۷/ مواجبلرى تقررلرى اقچه لر يچون بيك يوز اوتوز طقوز سنمسى ذكر اولنان سنجقلرده واقع

/۸/ جبليان و ننما غيرينك جبه لو يرليه لرى مالندن تعيين اولنان ايكيرك قرق بيك اقچه كه بهر غروش

/۹/ يكرميشر اقچه يه اولمق اوزره حساب ايدى يالكز ايكى بيك ايدى غروش ايدر مبلغ مزبور اشبو بيك

/۱۰/ اوتوز طقوز سنمسى شهر شوالنك سكزنجى كونندن قلعه ئمزبوره بنا اميتى محمد زيد مجده نك جانبمز

/۱۱/ محمد يدندن استانه ئ سعادتنده خزينه ئ عامره دفترلرنده

ایراد و مصرف قید اولنمق تمسك اولنمق

/۱۲/ ایشبو حکم شریفم ویرلدی شویله بلهلر علامت شریفه اعتماد قیلهلر تحریرا فی الیوم الثامن عشر شهر شوال سنه ربع و ثلثین مایه و الف

قسطنطینیه المحروسه

الامر حسبما رسم و نمقه الفقر الیه عزشانه خلیل القاضی یقضا طورل عفی عنه

سبب تحریر بودر که

/۲/ اشبو درون حکم همایونده مسطور الام اولوب فاش قلعهسی محافظهسنده مامور درکاه عالی طوپچیلرندن

/۳/ اوتوز سکز نفر طوپچیان طرفلرندن مبلغ اتی السانی اخذ و قبض وکیل اولدیغی ثبت اولان مفخرالجراحی اسرم چاوش

/٤/ مجلس شرع حظر لازم التوقیرده بیك یوز اوتوز ایکی سنهسنه محرم اولمق اوزره زوجه بالکولیه کمشخانه

/٥/ عمدت الاماجد و الاکارم کلیبی اسمعیل اغا زید مجدهنك وکیلی فخر الاقران السعید عمر اغا زید مجده

/٦/ محضرنده قرار و تقرر کلام ایدوب نفرات مذکوروك مستحق اولدقلری بیك یوز اوتوز اوچ سنهسنه

/۷/ مسرور اقچه رویس اولدقلری مواجبلری مقررلری اقچهلر ایچون تعیین و حوالهٔ بیوریلان بر یوز التمش طقوز بچق

/۸/ اسدی غروش ایله اون سکز عدد مسر ریاستنده سنهٔ مرسومه

محضريمتدن وكيل مومى اليه السعيد عمر اغا
/٩/ يوندن تماما اخذ و قبض ايلدم ظهريته و تدون و تذكره
غب التصدق ظهريه غن ما هوالواقع الطلب كتب
اولندى في اليوم العشرين من ذى القعده الشريفه ثلث و ثلثن
و مايه و الف
سفير بك له الحاج الحيدر
كاتب عمر افندى
احمد بن ابراهيم وغير هم

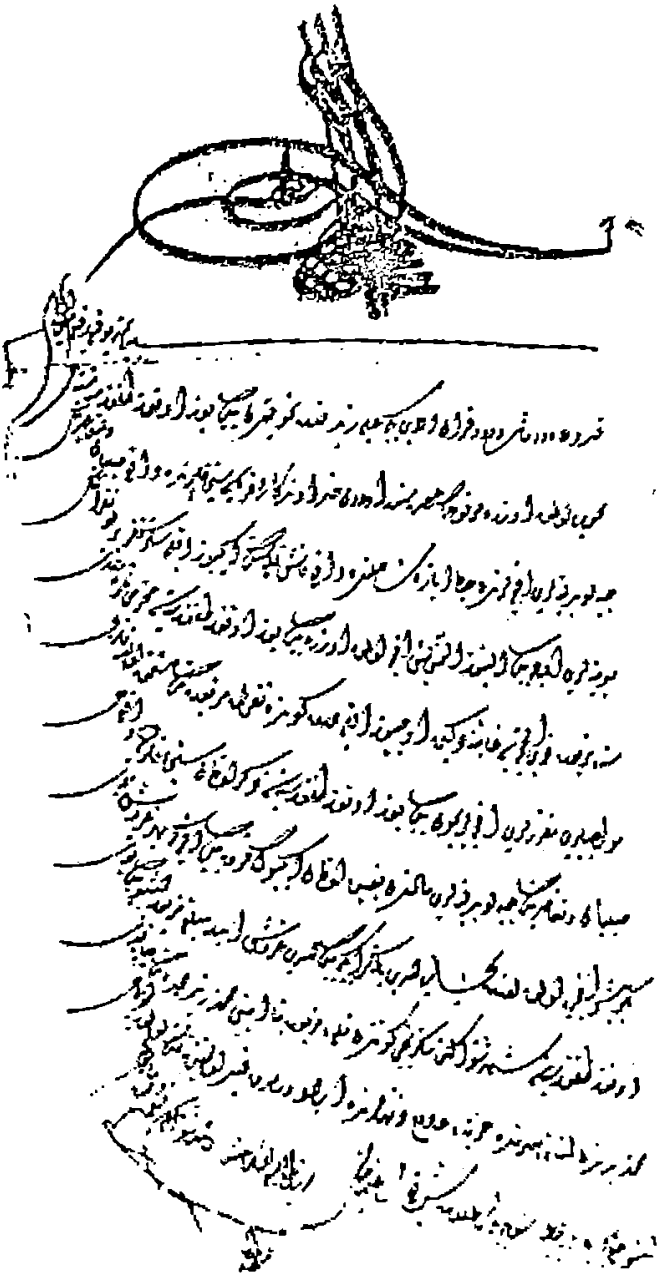

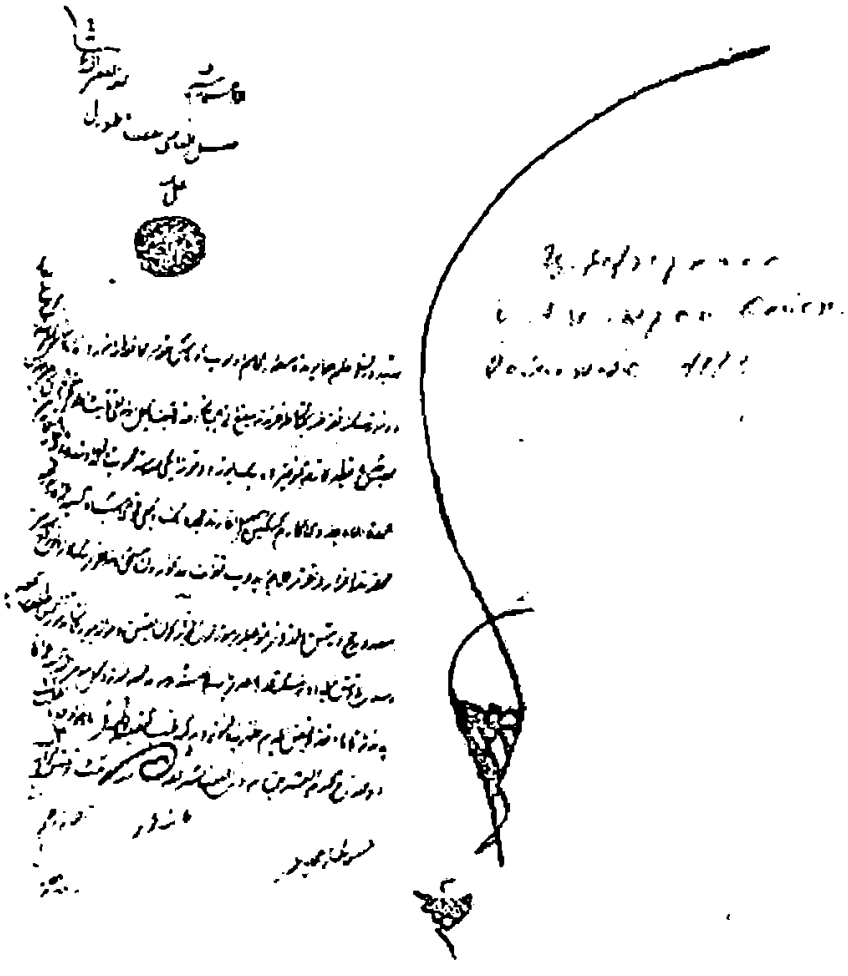

№38

1145 წლის "სებები თაჰრირი ჰუქმი" სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ, სქელ პრიალა ქაღალდზე შავი მელნით. დოკუმენტი შუაზეა გადახეული, ზედა ნაწილი მოხეულია, შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 9182. ფ. 7. ზომა: 24,1 X 25,4 სმ.

(١) عامردم اینتدرلمسی فرمان اولان مرقوم خزینه‌دار مصطفی دام مجده‌نك
تعهدی اقچه‌لرندن حالیا صوحوم
(٢) بشیوز نفر درکاه معلّم یکیچریلری بیراقلری نفراتنك یومیه‌لری
اوچ بیك بشیوز اقچه اولمق اوزره مزبورلرك مستحق
(٣) اولدقلری بیك یوز قرق درت سندسی رمضان و لذتی مواجبلری اقچه‌لریچون
تاریخ مزبوره‌ده تسلیم خزینه‌ئ عامردم
(٤) اینتدرلمسی فرمان اولان مرقومدخزینه‌دار مصطفی دام مجده‌نك تعهدی
مابندن تعیین اولنان التیوك اون طقوز بیك
(٥) بشیوز اقچه کی بهر غروش یوز یکرمیشر اقچه‌یه اولمق اوزره
حساب اسدی یالکز بش بیك یوز التمش ایکی بچه اسدی
(٦) غروش ایدر مبلغ مزبور اشبو بیك یوز قرق بش سندسی جمادی الاخرینك
غره‌سی کونندن شهری محمد یازیجی زید مجده
(٧) یدندن استانه‌ئ سعادتمده خزینه‌ئ عامردم دفترلرنده ایراد و مصرف
قید اولمغین تمسك اولمق ایچون اشبو حکم شریفم
(٨) ویرلدی شویله بلدلر علامت شریفه اعتماد قلالر ...
تحریراً فی الیوم الثامن عشر جمادی الاخر سنه خمس و اربعین
و مایه و الف ...

قسطنطینیه المحمیه

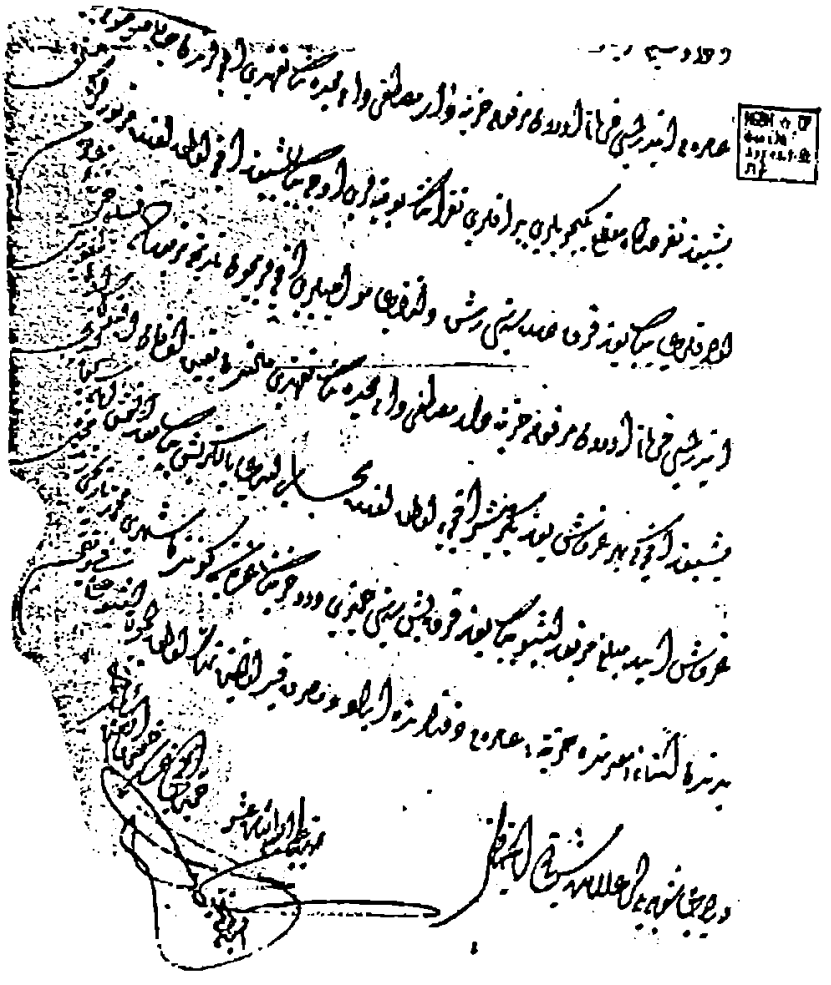

№39

1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 28ა. ფ. 3. ზომა: 15 X 22 სმ

هو

بنا م اولیان طاغ یوننجی‌لر قلعه‌ٔ صوخوم عن غره‌ٔ ذی القعده سنه ۱۱۳۷ الی ۲۳ محروم سنه ۱۱۳۸

ایام ۵۰ یالکز اللی کوندر

وجه مشروح اوزره

/۲/ اشبو بیك یوز یدی سنه‌سی ذی القعده‌سی غره‌سندن یوز اوتوز سکز محرمنك یکرمی اوچنده کلنجه صوخوم قلعه‌سی بنا امینی

/۳/ مرقوم یوسف یکینه کوننه قلعه ٔ مزبوره‌ده استحداث ایلیوب معرولت‌دفتری اوزره مستحق اولدوغی اجرتی

/٤/ هتوز قپوجی مزبور طرفندن ویرلمکله دفترلری دولت‌عالیه‌یه ارسال اولنمغین سفرن یرینه اشبو عالی‌جه

/۵/ تذکره‌سی ویرلدی فی غره‌ٔ صفر سنه ۱۱۳۸

بنده‌ٔ حسین معمار قلعه‌ٔ فاش

محلی

عزتلو معمار اغا معمار دخی بو سنه اولمغله یونلرك اجرتلری محلینه ورلمغین شکوان ایدوب و تمسکلری دخی قوت بیمقدار لی اولور حساب ایتدرلوب و دفتر ایدوب و قدر ایله طرفمزه کتورمسن

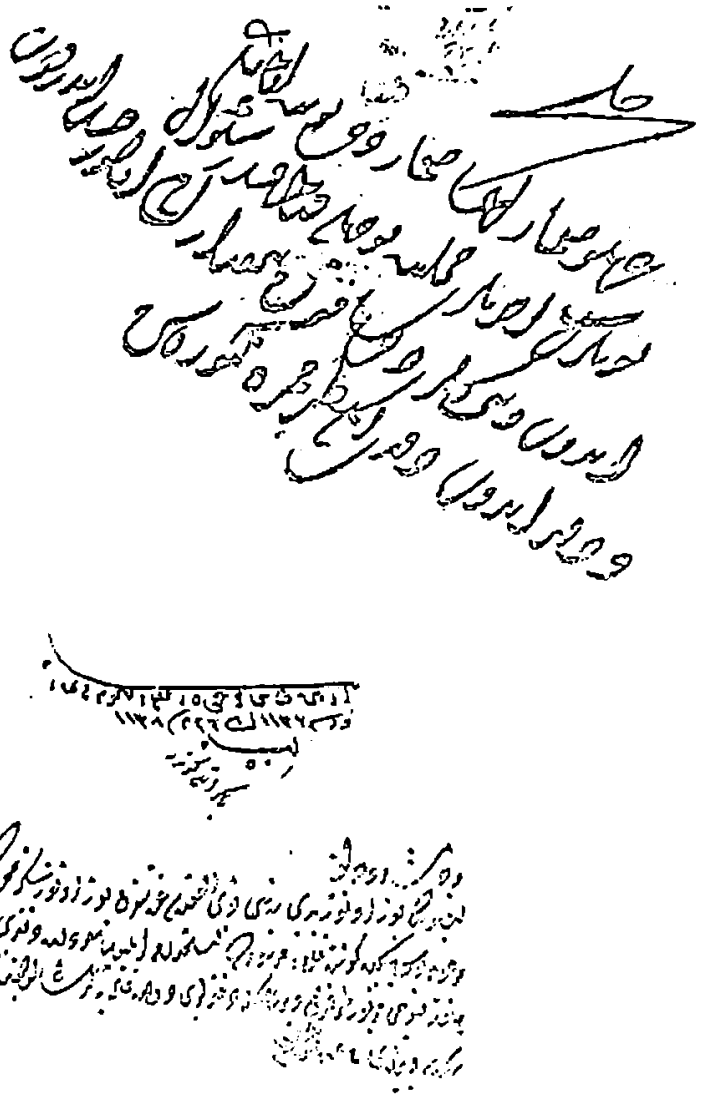

№40

1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 28ა. ფ. 4. ზომა: 15 X 22 სმ

هو

بنام عبدالرحمن قریه صبان- قلعهٔ صوخوم عن غرهٔ ذی القعده سنه ۱۱۳۷ الی ۲۳ محرم سنه ۱۳۸

ایام ٦٦ یالکز التمش التی کوندر

وجه مشروح اوزره

/۲/ اشبو بیك یوز اوتوز یدی سنسی ذی القعدسی غرهسندن یوز اوتوز سکز محرمنك یکرمی اوچنه کلنجه صوخوم قلعهسی

/۳/ بنا امینی مرقوم یوسف یکیه کوننده قلعهٔ مزبورده استخدام ایلیوب مفردانه دفتری اوزره مستحق اولدوغی

/٤/ اجرتی هتوز متوقی مزبور طرفندن ویرمکله دفترلری طرف دولته عالیهیه ارسال اولنمغین مزبورك یرینه اشبو عالی خبز تذکرهسی ویرلدی .

فی غره ذ صفر سنه ۱۱۳۸

بنده حسین معمار قلعه ذ فاش م

محلی

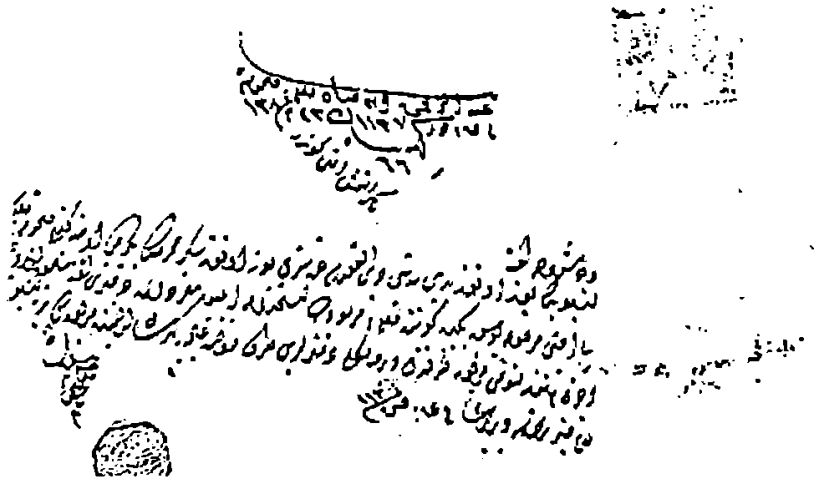

№41

1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 28ა. ფ. 5. ზომა: 15 X 22 სმ

هو

بنام صدر تجاران قلعهٔ صوخوم عن عرهٔ ذی القعده سنه
١١٣٧ الی ٢٣ محررم سنه ١١٣٨ ایام ٦٨
یالکز التمش سکز کوندر
وجه مشروح اوزره
/٨/ ایشبو بیك یوز اوتوز یدی ذی القعدهسی غرهسندك یوز
اوتوز سکز محرمنك یکیرمی اوچنجهیه کلنجه مزبوره صو
خوم قلعهسی بنا امینی یوسف بکین کونتده قلعهٔ مزبوره
رهده استحدام ایلیوب مقرآن دفتری اوزره مستحق اولدقلری
اجرتلری هنوز قپوجی مزبور طرفندن ویرلمکله دفتر
لری دولته عالیهیه ارسال اولنمغین مسفرون یرینه
اشبو عالی خیر تذکرهسی ویرلدی فی غرهٔ
سفر سنه ١١٣٨
بنده حسین معمار قلعهٔ ناش م

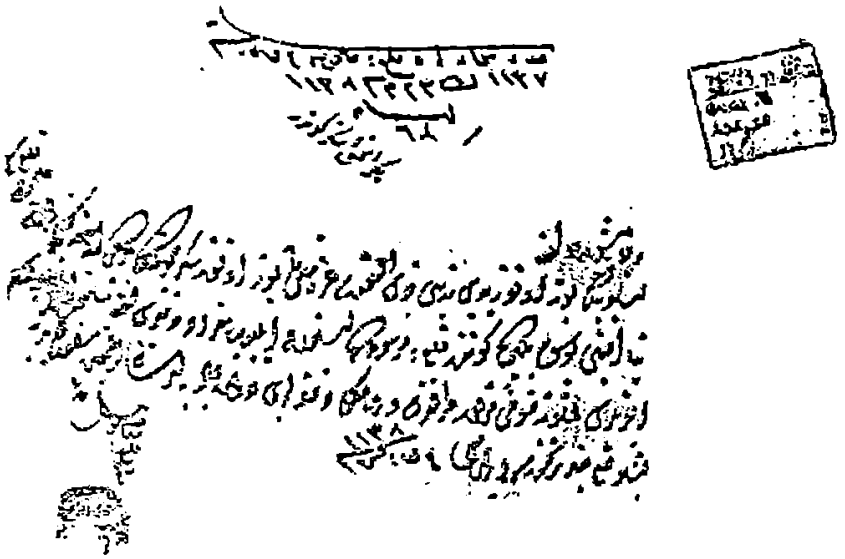

№42

1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 28ა. ფ. 6. ზომა: 15 X 22 სმ

هو

بنام سركز خزينه صناه قلعه صوخوم في غره ذى القعده سنه ١١٣٧ الى ٣٣ محررم سنه ١١٣٨ ايام ٦٨

يالكز التمس سكز كوندر

وجه مشروح اوزره

٢/ اشبو بيك يوز اوتوز يدى سنسى ذى القعدهسى غرهسندن يوز اوتوز سكز محرمك يكرمى اوچنه كلنجه صخوم قلعهسى بنا امينى مرقوم يوسف بكنه كونندن استخدام ايليوب مفردات ... دفترى اوزره مستحق اولدوغى اخرتى حنوز متوفى مزبور طرفندن ويرلممكله دفترلرى دولت عاليهيه ارسال اولنمغين مسفورك يو اشبو عالى خبر تذكرهسى ويرلدى عن غره ذ صفر سنه ١١٣٨

بنده حسين معمار قلعه ذ فاش

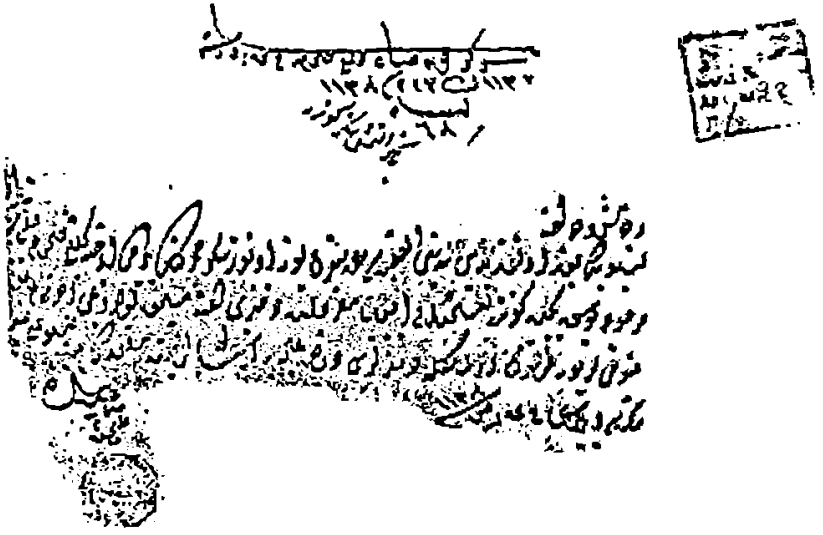

№43

1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 28ა. ფ. 7. ზომა: 15 X 22 სმ.

بنام كيرقورخزينه صباه قلعهٔ صوخوم عنه غرهٔ ذى القعده
سنه ١١٣٧ الى ٢٣ محرم سنه ١١٣٨ ايام ٦٦
يالكز التمش التى كوندر

وجه مشروح اوزره
/٢/ اشبو يبك يوز اوتوز يدى سنه‌سى ذى القعده‌سى غرهسندن
يوز اوتوز سكز محرمنك يكرمى اوچنه كلنجه صوخوم
قلعه‌سى بنا امينى مرقوم يوسف يكين كونده قلعهٔ
مزبوره استحدام ايليوب مفردات دفترى اوزره
مستحق اولدوغى اجرتى هنوز متوفى‌مزبور طرفندن اولما
مقله دفترلرى طرف دولته عاليه‌يه ارسال اولنمه بر
ايشبو عالى خير تذكره‌سى ويرلدى
فى غرهٔ صفر سنه ١١٣٨
بنده حسين معمار قلعهٔ فاشم

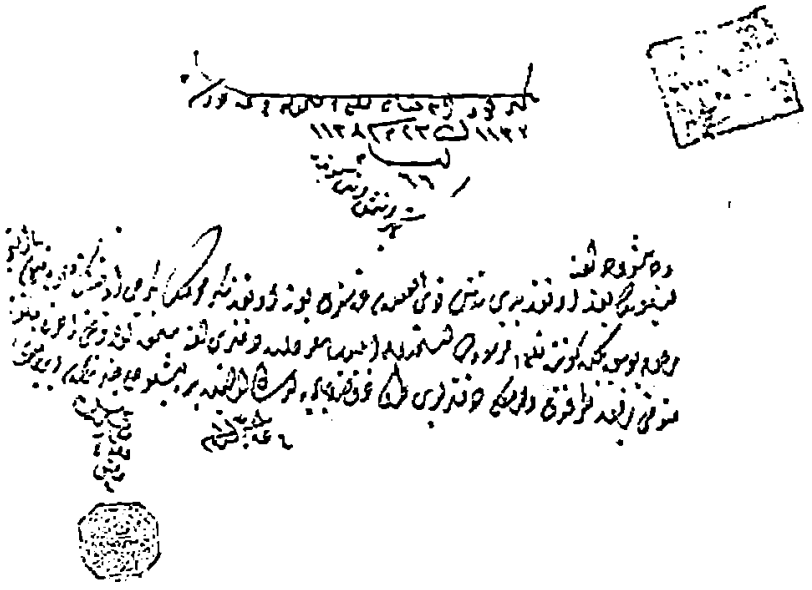

№44

1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 28ა. ფ. 8. ზომა: 15 X 22 სმ.

بنام اخره‌یك خزینه صپاه قلعه ث صوخوم عن غره ث ذی القعده
سنه ۱۱۳۷ الی ۲۳ ربیع الاخیر سنه ۱۱۳۸

ایام ۵۳

یالکز اللی اوچ کوندر
وجه مشروح اوزره

ایشبو بیك یوز اوتوز یدی سنه‌سی ذی القعده‌سی غره‌سندن یوز اوتوز سکز محرمنك یکرمی اوچنه کلنجه صوخوم قلعه‌سی بنا امینی مرقوم یوسف بکینه کوننده قلعه ث مرسومذه استحدم ایلیوب مفردات دفتری اوزره مستحق اولدوغی اجرتی هنوز صرفی مزبور طرفندن ویرلمامکله دفترلری طرف دولت عالیه‌یه ارسال ارلنمغین مسفورك بر ایشبو عالی خبر تذکره‌سی ویرلدی ذی غره ث صفر سنه ۱۱۳۸

بنده حسین معمار قلعه ث فاخر م

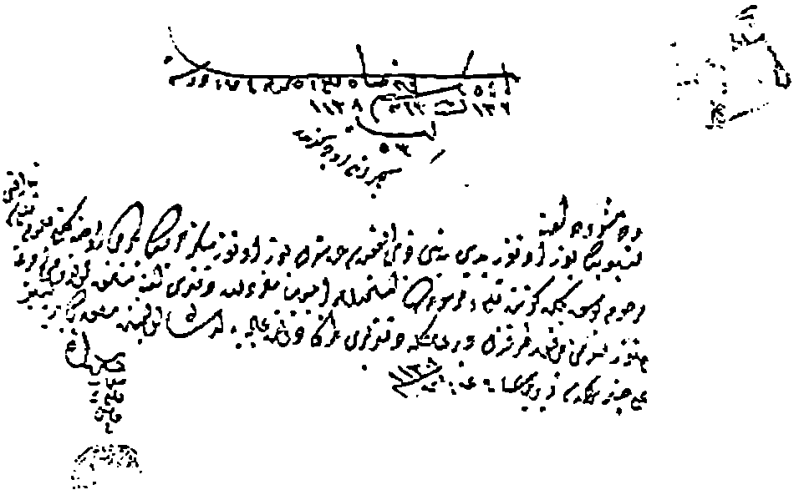

№45

1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 28ა. ფ. 9. ზომა: 15 X 22 სმ.

هو

بنام غوغاهی طاش بونجی درّ قلعه ئ صوخوم عن غره ئ نی
القعده سنه ۱۱۳۷ الی ۲۳ محررم سنه ۱۱۳۸
ایام ۶۵ ..... یالکز التمش یش کوندر
وجه مشروح اوزره
۱/ ایشبو بیك یوز اوتوز یدی سنه سی ذی القعده سی غره
سندن یوز اوتوز سکز محرمنك یکرمی اوچنه کلنجه صوخوم
قلعه سی بنا امینی
۲/ مرقوم یوسف یکینه کونده قلعه ئ مزبورده استخدام
ایلیوب مفردات دفتری اوزره مستحق اولدوغی اجرتی
۳/ هنوز متوفی مزبور طرفندن ویرلمامکله دفترلری
دولتی عالیه یه ارسال اولنمغین مقرر بولنه ایشبو عالی
خبر تذکره سی ویرلدی فی غره ئ صفر سنه ۱۱۳۸
بنده حسین معمار قلعه ئ فاش م

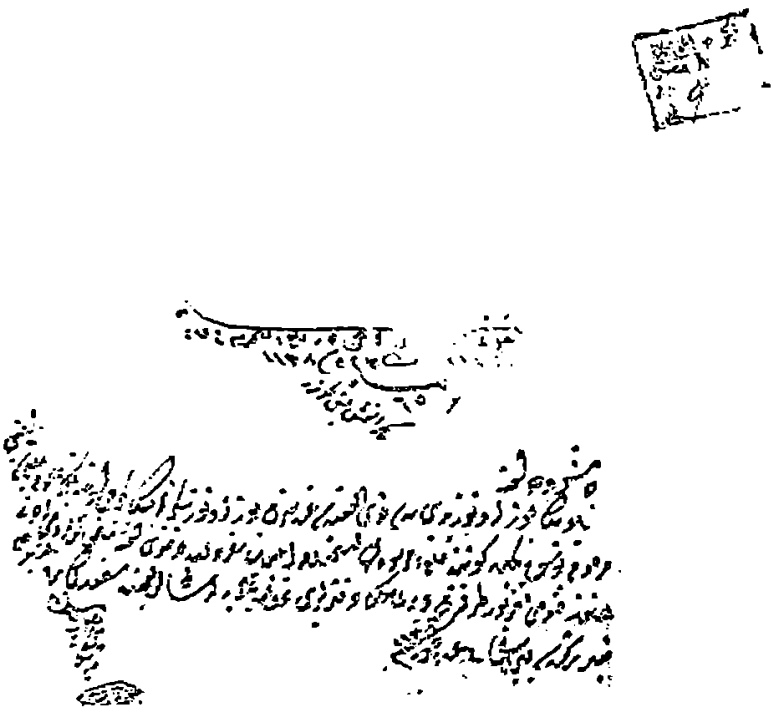

№46

1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 28ა. ფ. 10. ზომა: 15 X 22 სმ.

بنام ابراهیم‌خزینه‌صباءعن غره‌ث ذیالقعده سنه ـ۱۱۳۷ الی
۲۲ محرم سنه ۱۱۳۸ ایام ۷۳
یالکز یتمش اوچ کوندر
وجه مشروح اوزره
/۲/ ایشبو بیك‌یوز اوتوز یدی سنه‌سی ذیالقعده‌سی غره
سندن یوز اوتوز سکز محرمنك یکرمی اوچنه کلنجه صوخوم
قلعه‌سی
/۳/ بنا امینی مرقوم یوسف تکینه کونده‌قلعه‌ث مزبوره
ده استحدام ایلیوب مفردات دفتری اوزره مستحق او
لدوغی
/۴/ اجرتی منوز متوفی مزبور طرفندن ویرلمامکله دفتر
لری طرف دولتلرینه عالیه ارسال اولنمغین سفر مزبورك
براته اشبو حالی خبر تذکره‌سی ویرلدی فی غره‌ث صفر سنه
۱۱۳۸

بنده‌ث حسین معمار قلعه‌ث ناش ع

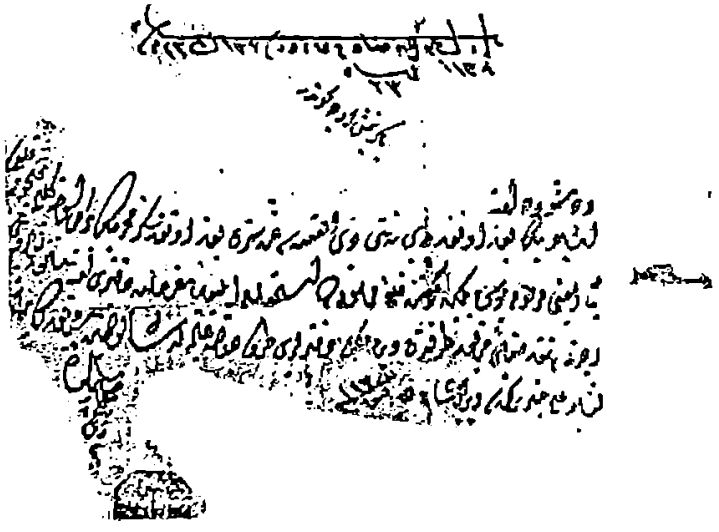

№47

1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 28ა. ფ. 11. ზომა: 15 X 22 სმ.

بنام صدنطا یوننچی در قلعهٔ صوخوم فی غرهٔ ذیالقعده
سنه ۱۱۳۷ الی ۲۳ محرم سنه ۱۱۳۸
ایام ۶۰ یالکز التمش کوتدر
وجه مشروح اوزره
۱/ بیك یوز اوتوز یدی سنهسی ذیالقعدهسی غرهسندن
یوز اوتوز سکز محرمنك یکرمی اوچنه کلنجه صوخوم قلعه
سی بنا امینی مرقوم یوسف بکینه
۲/ کونندن قلعهٔ مرسومهده استخدام ایلیوب مغرفات
دفترلری اوزره مستحق اولدوغی اخرتی هنوز متوفی مزبور
طرفندن
۳/ ویرلمامکله دفترلری دولت عالیهیه ارسال اولنمغین
مسفورك یرینه اسبو غالی خبر تذکرهسی ویرلدی فی غرهٔ صفر
سنه ۱۱۳۸
بندهٔ حسین معمار قلعهیه فاش

№48

1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 28ა. ფ. 12. ზომა: 15 X 22 სმ.

عزتلو معمار اغا بونلرك اصلاحی كوروب معماردن و دیوان
ایدوب اعلام ایلیمن
/۱/ دولتلو و مرحمتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون
/۲/ یو فقرا قوللری صوخوم قلعه‌سی معماریته فرمان عالی ایله
اون ایکی نفر فقرا قوللری
/۳/ تعیین اولنوب محلنه مزبوره واروب اوج ای اداید حزمت
ایدوب یر نحره
/٤/ تذکره‌لریمز الوب پیش پاشاهده سفینه ایله کلر ایکن قضا ث تذکره
لریمز صویه
/٥/ دوشوب متابع اولمغله مزبوردن یو فقرا قوللرینك حالته مرحمت
خدمت ایله دیکمز
/٦/ اول ایلیه اجرتلریمز تایرانه ویرلدیکی منوال اولنه یو فقرا
قوللرینه دخی
/۷/ صدقه و احسان بیورلمق یاینده فرمان سلطانمکدر
یندهٔ ث فقرا قوللری

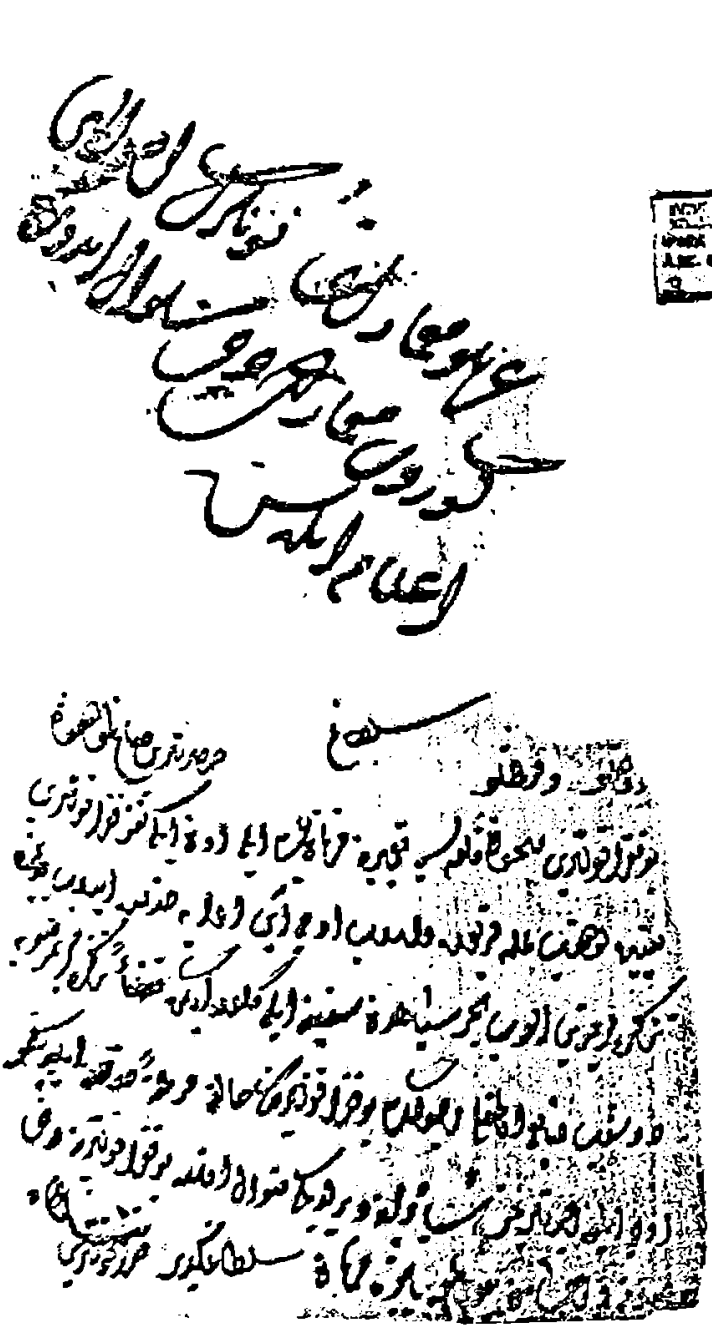

№49

1197 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია მოთეთრო ქაღალდზე შაეი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 67. ფ. 1. ზომა: 16 X 24,5 სმ.

درگاه فلك مدار و بارگاه كردون اقتدار ترابنه عرض بندكانم اولدر كه

/1/ سرحد اسلاميه‌دن صوخوم قلعه‌سى محافظه‌سنده اولان بياده و سوار يرلو نفرات قوللرينك على طريق المصر صحت اثرلر يدركه بيك يوز طقسان يدى سنه‌سى مواجبمز درت

/2/ بيك درت يوز يتمش‌كز غروش حاللريمزه مرحمتا قاليون همايون وضع اولنوب تاتار اغاسى قورديلرندن بنده‌لرى مباشر تيله بر قطعه امر جليل الشان مكتوب

/3/ سنيه صدارت پناهى محافظ قلعه سعادتلو كلش احمد بك و قلعه مرقوم قاضى افندى و ضابطان ساثره قوللريكزه خطابا وصول و بلجمله سرحد نشيره

/4/ اغوات و نفرات يرلويان قوللرى مواجهلرنده فتح و قرات اولنوب موجود و نا موجودلرى تصيح ايده‌رك و نا موجود اولنلرين يرلرينه

/5/ بو طرفدن امر محافظه قيام ايده‌جك نفر نصب اتدر لمس مير مومى اليه يتمه‌كزه امر بيورلمغله معلوم بنده‌كان اولمغين .تعالى. سايه مرحمتلرين اوزرلرمده قرديه

/6/ تداثر اتميه امين انجق صوخوم قلعه‌سى مالك مختلفه‌حربى كفرهنك درون و ساحلنده اولمق حسبيله بو حواليده واقع سرحد سايرديه خياس اولميوب قلعه‌ئ صوخومك محافظه‌سنده

استخدامه شایسته نفراته هر بار محتاج اولندیغندن بوندن
اقدم یرلو اوجاغنده ترك خزمت اولوب و محلولات واقع اولد
قچه میر مومی الیه قوللری امر محافظده
/۹/ قیام ایده‌جك نفراتدارك ایدوب نصب اتمكله پیاده
و سوار یرلو نفرات قوللری ایكی یوز یكرمی نفر موجو
درلر احسان و ارسال بیوریلان مواجب مبلغ مذكور
/۱۰/ میرمومی الیه كلوب بیك قوللری جمله‌مز معرفتیله نفر
ات قوللریكزه توزیع و تقسیم ایدوب دوام ایامكم عمر و دو
لت حضرت پادشاهمایه مقبول اولدیلر امر سنیه كتبا وزره
/۱۱/ نصب و تعیین ایلدیكی نفرات قوللركزین اسم و رسملر
یله تحریر اولنان دفتر باب مراحم علیه‌یه بعث اولمغله
بسنه قوت معلوم دولتلری بیورلدقده اولبابده امر و فرمان
دولتلو
/۱۲/ عنایتلو سلطانم حضرتلرینكدر
/۱۳/ بنده مصطفی احمد بك كوكلیان صوخوم حالا
بنده علی سر طوبی كوكلیان صوخوم حالا
بنده ابراهیم بشلویان قلعه‌ئ صوخوم حالا
بنده حسین بشلویان قلعه‌ئ صوخوم حالا
بنده حسین سر عزبان قلعه ئ صوخوم حالا
بنده محمد سر معمار امین كوكلیان صوخوم حالا
بنده مصطفی سر كوكلیان صوخوم حالا
بنده احمد دزدار قلعه صوخوم حالا

/١٤/بنده حسن کتخدا - یرلویان - صوخوم حالا
بنده سلیمان کتخدا یرلویان صوخوم حالا
بنده حسن کتخدا یرلویان - صوخوم حالا
بنده حسین کتخدا یرلویان صوخوم حالا
بنده عثمان کتخدا یرلویان صوخوم حالا
بنده محمد کتخدا = یرلویان صوخوم حالا
بنده فرضی کتخدا یرلویان صوخوم حالا
بنده عثمان کتخدا یرلویان صوخوم حالا
/١٥/ بنده حسن عالمدار یرلویان صوخوم حالا
بنده اسمعیل عالمدار یرلویان صوخوم حالا
بنده حسین عالمدار یرلویان صوخوم حالا
بنده ابراهیم عالمدار یرلویان صوخوم حالا
بنده محمد عالمدار یرلویان صوخوم حالا
بنده مصطفی عالمدار یرلویان صوخوم حالا
بنده توفق عالمدار یرلویان صوخوم حالا
بنده حسن عالمدار یرلویان صوخوم حالا
/١٦/ بنده مصطفی اختیار یرلویان صوخوم حالا
بنده یوسف اختیار یرلویان صوخوم حالا
بنده سلیمان اختیار یرلویان صوخوم حالا
بنده حلیل اختیار یرلویان صوخوم حالا
بنده حاجی علی اختیار یرلویان صوخوم حالا
بنده محمد اختیار یرلویان صوخوم حالا
بنده حسین اختیار یرلویان صوخوم حالا
بنده حسن اختیار یرلویان صوخوم حالا

/۱۷/ بنده محمد اختیار یرلویان صوخوم حالا
بنده مصطفی اختیار یرلویان صوخوم حالا
بنده عبدالله اختیار یرلویان صوخوم حالا
بنده ابراهیم اختیار یرلویان صوخوم حالا
بنده علی اختیار یرلویان صوخوم حالا
بنده عثمان اختیار یرلویان صوخوم حالا
بنده عمر اختیار یرلویان صوخوم حالا
بنده محمد اختیار یرلویان صوخوم حالا

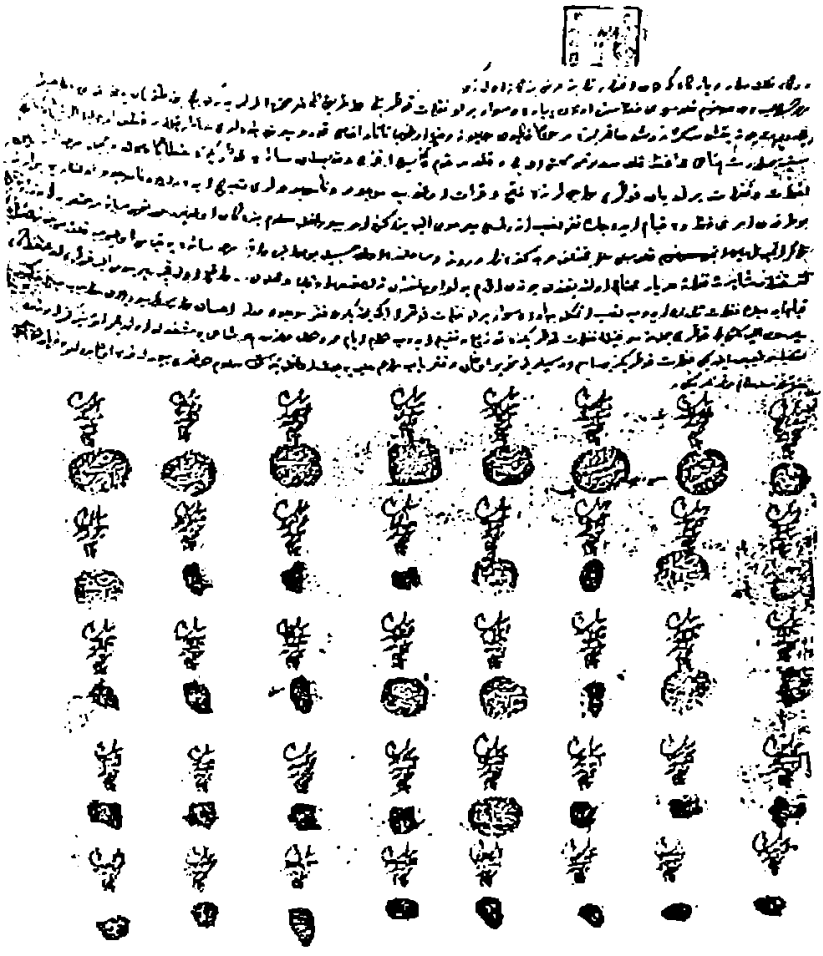

№50

1197 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 82. ფ. 1. ზომა: 21,5 X 31 სმ.

هو

عرض بنده‌لر یدز که

/۲/ صوخوم قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان پیاده و سوار یرلو نفرات قوللرینك حاللرینه مرحمتا محل و مستحق

/۳/ اولدقلری پیك یوز طقسان یدی سنه‌سی مواجبلری درت پیك درت یوز یتمش سکیز غروش قالیون

/٤/ همایون وضع اولنوب ارسال پیوریلان تاتار قوردمیرنده اغا قوللری میاشرت و امر عالیشان ایله

/٥/ مرحد مرقومه‌یه وصول و امر علیه‌کز اوزره موجودلره و ناموجود یرینه نصب اولانلره توزیع و تقسیم

/٦/ اولنوب و نا موجودك یرینه نصب اولنان نفرات قوللرینك اسمی رسمی ایله دفتری باب مراحم علیده

/۷/ اغاوات قوللرینك محضرلریله تاتار مومی الیه قوللری یدیله کوتدرلمکین یمنه تعالی منظور سنیدئ عالم کائنات

/۸/ دستورك براتلری پیورلدقده اولبایده امر و فرمان حضرت محرله الامرکدر

بنده کلش احفد محفظ صوخوم حالا

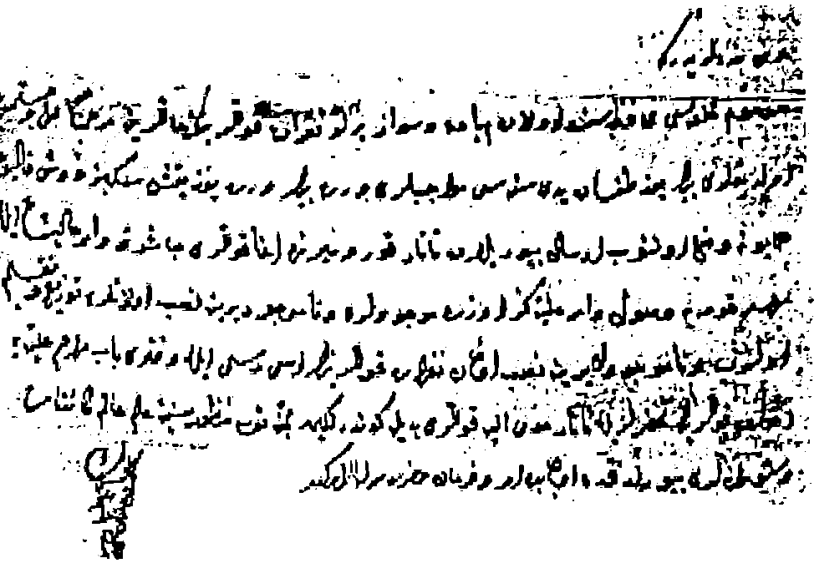

№51

1198 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერი არაა გაფუჭებული, ქაღალდი გაჭუჭყიანებულია. შიფრი НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 159ა. ფ. 1. ზომა: 16 X 24 სმ.

هو

در كاه فلك و بار كاه كردون اقتدار تراينده عرض بندكان
اولدر كه

/۲/ ساحل بحر سياهده آبازه قيسنده واقع سرحد اسلاميه دن
صوخوم قلعه سي اولان پياده و سوار يرلو نفرات قوللرنيك
على طريق المحضر صخته اثرلرى يدركه خاللريمزه مرحمتًا

/۳/ بو دفعه بيك يوز طقسان يدى سنه سى مواجبمز درت بيك
درت يوز يتمش سكيز غروش صدقه و احسان بيوريلان قاليون
همايون وضع اولنوب بر قطع امر جليل الشان و مكتوب سنه
حضرت

/۴/ صوارده پناهى صوخوم محافظى سعادتلو كلش احمد بك و قا
ضيسى افندى رضا بيان قلعه بنده لرى يانه طابيا تاتار
قورديرنده اغا مباشرتيله ورود و بلجمله سرحد نشيد اغوات
و نفرات

/۵/ يرليان قوللرى مراجعه لرنده فتح وقرات اولنوب احسان
بيوريلان مواجب مذكور مباشر مرقوم معرفتيله قاليون همايوندن اخراج اولنوب امر عليه سنز اوزره ميرمومى اليه مجلس

/۶/ قوللرى جمله مز معرفتيله نفرات قوللريكزه توزيع و
تقسيم ايدوب مواجب مذكور سبيلرندن مباشر قورو ميرنده
تاتار اغاسى قولكوزك حزمتنده بر اقچه مز قالمامغله پايه
سرير اعلايه حضر اولندى اولبابده ام

/۷/و فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر
/۸/ بنده مصطفی سرخندك کوکلیانه صوخوم حالا
بنده علی سر طویی کوکلیان صوخوم حالا
بنده ایراهیم بشلویان ثانی صوخوم حالا
بنده حسین بشلویان اول صوخوم حالا
بنده حسین سر عزبان صوخوم حالا
بنده محمد سر کوکلیان صوخوم حالا
بنده مصطفی سر کوکلیان صوخوم حالا
بنده احمد دزدار قلعه صوخوم حالا
/۹/ بنده عمر کتخدا یرلویان صوخوم حالا
بنده اکوان کتخدا یرلویان صوخوم حالا
بنده مصطفی کتخدا یرلویان صوخوم حالا
بنده حسن کتخدا یرلویان صوخوم حالا
بنده سرکتخدا عزبان یرلویان صوخوم حالا
بنده عمر کتخدا یرلویان صوخوم حالا
بنده فوض کتخدا یرلویان صوخوم حالا
بنده عثمان کتخدا یرلویان صوخوم حالا
/۱۰/ بنده عمر عالمدار یرلویان صوخوم حالا
بنده اسمعیل عالمدار یرلویان صوخوم حالا
بنده ابراهیم عالمدار یرلویان صوخوم حالا
بنده محمود عالمدار یرلویان صوخوم حالا
بنده مصطفی عالمدار یرلویان صوخوم حالا

بنده يعقوب عالمدار يرلويان صوخوم حالا

بنده حليل عالمدار يرلويان صوخوم حالا

بنده حسين عالمدار يرلويان صوخوم حالا

/١١/ بنده عمر اختيار يرلويان صوخوم حالا

بنده ابراهيم اختيار يرلويان صوخوم حالا

بنده حليل اختيار يرلويان صوخوم حالا

بنده اسمعيل اختيار يرلويان صوخوم حالا

بنده سليمان اختيار يرلويان صوخوم حالا

بنده يوسف اختيار يرلويان صوخوم حالا

بنده عثمان اختيار يرلويان صوخوم حالا

بنده مصطفى اختيار يرلويان صوخوم حالا

/١٢/ بنده ابوبكر اختيار يرلويان صوخوم حالا

بنده مصطفى اختيار يرلويان صوخوم حالا

بنده حليل اختيار يرلويان صوخوم حالا

بنده عبدالله اختيار يرلويان صوخوم حالا

بنده حتيق اختيار يرلويان صوخوم حالا

بنده عثمان اختيار يرلويان صوخوم حالا

بنده محمد اختيار يرلويان صوخوم حالا

بنده على اختيار يرلويان صوخوم حالا

صوخوم محافظى كلش احمد بك طرفندن درونتده اولان دفتر جديده يه راطى اولدى ١٧ جمادى الاول سنه ١١٩٨

ما مى البرا المحضر مافيه و تصحيح نمقه الفقر اليه عز شانه حسن المولى خلاقه صوخوم عفى عنه

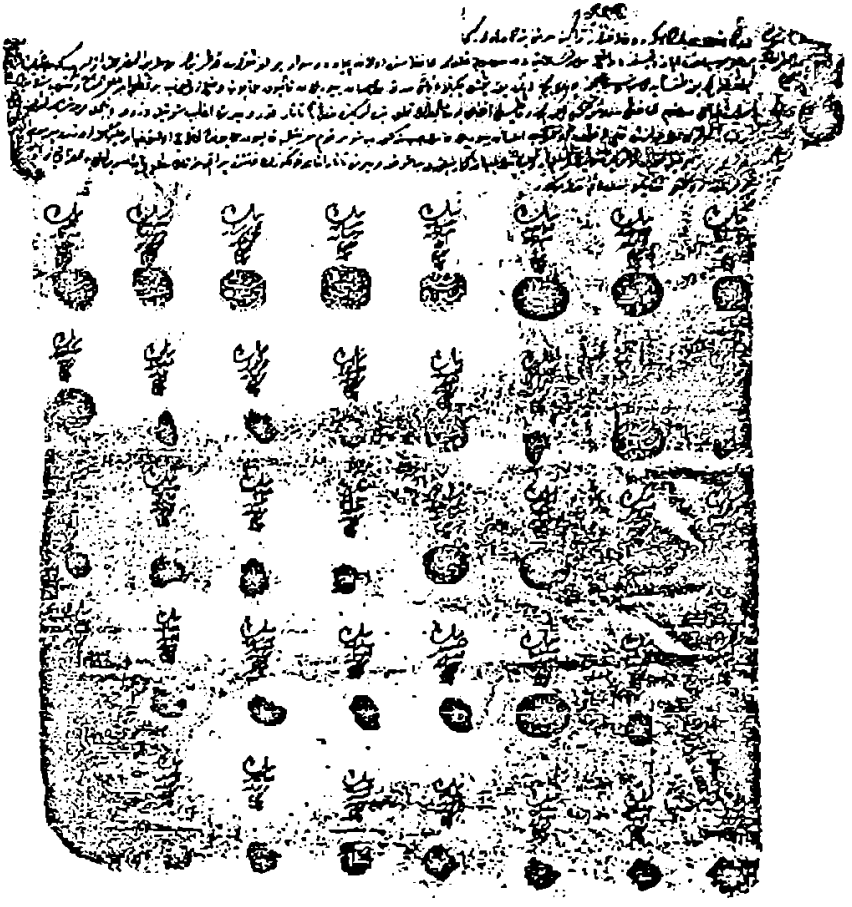

1196 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თხელ, მოთეთრო ქაღალდზე, ზოგან გახეულია, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი. 237/21 ზომა: 43,2 X 61,2 სმ.

مافيه من الادهاث واكرجا باقع الفقيرائو الكعفاة نمقه الفقير
اليه تعالى عزغانه حسن الهوليخلاقه بقلعه ث موخوم عفى عنه-
٨ عتبه عليه عدالت عنوان و سده سنيه سعادت نشان لازال عا
ليا الى يوم المنيران ترابنه
٨ ساحل بحر سياهده ابازه كفره سن درونندده بوندن اشبو مرحوم
و مغفور جنت مكان سلطان احمد خان طابثران افندمز مجددا بنا
وخيرات بيورديكي سرحد اسلاميه دن صوخوم قلعه سنده اولوب علما و
صلحا واعه ث خطبا و ضابطان يكيچريان و جبه جيان و طوبجيان و
زمره اغوان يرليويان
٢ / و اهالى سرحد قوللرينك بالتضرع و الابتهال حضر برده عرضحا
للر يدر كه قلعه ث مرقومك بر طرفى دريا بحر سياه و جوانب
ثلاثه سى مسلمان مخلفه حربى كفار ايله محاط اولمق تقريبله سر
حد مذكور سرحد سائره يه قياس اولنيوب مدار معيشتمز انجق بهر
سال اعطا بيوريله كلان صدقه ث پادشاهى تعينان
٨ زخيره مزه منحصير اولنوب وصوليله انتفاع اولنور كى يكيچرى
و جبه جى و طوبجى قوللرينك طغان بر سنه سندن بر ر ى يرلر اوجاغى
قوللرينك طقسان ايكى سنه سندن طقسان بش سنه سنه كلنجه زخيره مز
قلعه ث مرقومه ورود ايتميوب حاللريمز پريشان و زرورت مضايقه مز
كماندر سيله اولوب
٥ / محط و خلا معيت كبرى اولمق ايله نهايت پراكنده مزه باعث
اولمغله قلعه نك عمارت وهنلكى و اعداى دينندن حفظ و حراستى

دائما عنايت و مرحمت پادشاهيه موقوف و منحصر اولنديغي
معلوم قوللرى يدر اطرافنده اولان حربى كفره لر سرحد سائره نك
اطرافنده اولان كفره لر
٦ مثللو زرع و حصاد ايدوب بيع ايدر طائفه دن اولملر يله قلعه
نك زخيرهسى اولمديغنه احيا اولدقلرنده علناً وسرّاً خيانت و فساد
اتمكدر زياده مقيد اولملر يله بر دولو انيتمز اولميوب زخيره
سببيله قلعه مخاطره اولمغين حاللريمزه مرحما و قلعه پادشاهى
مباشا ينكيچرى و جبهجى و طوبجى و يرلو اوجاغى نفرات قوللريمنك
ذكر الماز مستحق اولديغمز سنه لرين زخيره لريمزى رضاء الله تعا
لى و كرسوله مخلوطاً قپان سفينه لرندن سفينه واحده تحميل ايله
كرم و ارسال و ايصاليله ضرورتمز وقع بيورلمق نيازمز اولديغندن
ماعدا قلعه مزقومك محافظه سنده
٨ / اولان محافظين و اهالى سرحد قوللريكزيك قوت و سلامتمز
ايچون اطراف و انحا مزده اولان اعداى وبنك قهر ترميرلرينه
بناءً درون قلعه ده واقع ميرى انبارنده داعما مختوماً موجود بو
لونمسنه مكرمى بيرك كيله مقدارى حنطه و حبوبات سائره تعيين
وضع اولنمق ايله بو
٩ / قلعه مزقومى مجدداً احيا بيورمكز ايله دعوات خيريمزه مظهر
و نايل اولملرى نيازنده بالتضرع مالا بنهال مضابقه مز پايه
سرير اعليه مصر بر له عرضحاله مباشرت اولندى سمع و اعتبار
بيورلمز ايسه زخيره سببيله بنده و قلعه غدر اولور نهايت

معلوم دولتلرى تيمورلدقده اولدقده امر و فرمان درگاه فلك
دستگاه و عتبه‌ئ عليه عدالت پناهكرد تحريرا من يوم الخميس و
عشر فى شهر شوال سنه خمس و تسعين و مايه و الف
الداعى الفقير عبدالله موذن جامع واروش صوخوم حالا
الداعى الفقير حافظ محمد موذن واروش صوخوم حالا
الداعى الفقير ابراهم موذن درون صوخوم حالا
الداعى الفقير على و قبل امام و خطيب جامع واروش صوخوم حالا
الداعى الفقير الحاج محمد امام خطيب جامع واروش صوخوم حالا
الداعى الفقير عبدرحمن وقيل و خطيب امام جامع وروش صوخوم حالا
الداعى الفقير محمد امين مولى جامع درون صوخوم حالا
يندە احمد وكيل دزدار قلعه صوخوم حالا
يندە مصطفى كوكليان صوخوم حالا
يندە محمد سردار كوكليان صوخوم حالا
يندە محمد عاسامى ميان فى ۹۹ صوخوم حالا
يندە ابوبكر علمدار فى ۹۹ صوخوم حالا
يندە حسين وكيل جامع فى ۹۹ صوخوم حالا
يندە عبدالرهمن سر اوطه فى ۹۹ صوخوم حالا
يندە محمد سر طوبچى وكيل صوخوم حالا
يندە حسن چاوش وكيل سرچيه صوخوم حالا
يندە ابراهم وكيل

№53

1142 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია სქელ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 1. ფ. 1. ზომა: 17 X 47 სმ.

مخوم قلمه‌سنده اولان علما و صلحا و قبو قولی و یرلی قو لی و سایر سکان قلعه فقرا و ضعفانك مضر صحت اثرلر یدر که قلعه‌ك مذکوره بحر سیاه نهایه‌تنده آبازه کفره سنك وسطنده قریم و طرابزون /۴/ طرفلرینه بعد مسافه بر جزیره وقت موسومندن غیری اندہ سفیته و قایق کلمیوب ایام معینیه مخصوص اولمغله صغار و کبار وقت مخصوصه انتظار اوزره زحمت کشیده اولدقلری /۴/ افندیلریمزك معلوم عالیلری اولدقده اجناس ذخایرنك اعظم قوت یومیه اولان دقیق تعیینی ایله جمله فقره احیا یویرولوب دفی جوع لازمه‌سی بر وجهله کرم بویرلدقنه علاوت و کرم /۴/ بویرلمق ایچون دفع عطش سکان قلعه‌یه عنایت و مرحمت بویرولوب قلعه‌نك درون و قرب جوارنده مالنیز اولمیوب انچق دریه منحصر اسه عرضحال ایله استدعی اولندقده مرحمت /۵/ رفقت بویریلوب چکدری امراسندن عبدالقادر یك و قاسم یك زاده مصطفی پاشایی تعیین و طرف میریدن بند و خندق مدارفیچون بیش کیسه اقچه احسان و قرق ایکی /۱/ سنه‌سنده کلوب خندغی حفر و بند بنا ایلیوب قلعه‌یه و مذکوره جریان ایتدوروب انچق یتدی اوج صیرد قزوق و صاندق ایتدکده کرچ و خراسان و طاش ایله دختیم /۴/ ایتمیوب طپراق دولدرمغله انچق قرق بش کون مقداری ماء لذیذ قلعه یه جاری اولوب بندی استحکام اوزره اولمغله ابازه

کفرمی ادنی تعدیسیله فنا پذیر ادنی سیله /۸/ کتوروب
کلیت صو منقطع والحاصل الان مأمور لذیذ اولمیوب سکان
قلعه رعایان شریفه و سائر اوقاتده طوزلو و اجی قیو
صویی ایچون الحمد الله تعالی حالا دولتلرنده درون
/۹/قلعه اهل و عیال و نسوان و صبیان ایله مملو الیوم
ملازم مکتب التمدن زیاده صبیانمز اولوب هر آن وساعتلر
ده شوکتلو دولت پادشاهیه کلیانك ایله دعاده /۱۰/
اولدقلری خدایه عیاندر دره صویی کثرت وعدت اوزره
یندی کرج و خراسان و طاش ایله رختیم و قازق و صندقلر
استحکام اوزره اولسه لااخر الدوران/ ۱۱/ فنا پذیر او
لمیجق جملهنك معلومی انجق مأمور اولان چکدری بکلری
اسارالریته یاپدورب عملهلر استخدام ایتمیوب و ذکر
اولندوغی اوزره استحکام اولهجق لازمه و مهمات تدارك
/۱۲/ ایتمیوب جانب میریدن الدقلری اقچهلر صرف ایتمك
ایچون بالاده تحریر اولندوغی اوزره بنا ایتملریله
ابازهلر اسقیاسنك ادنی تغدیسیله بالکلیه منهدم و صو
منقطع اولمغله /۱۳/ احوالمز پریشان و سزاوار مرحمت
عنایت اولدوغمز معلوم سعدت بویرلمق نیاز یله احوالمز

در دولتمداره محضر ارلندی

بنده احمد اغای جماعت یسار قلعه ثمز یوره حالا

بنده اسمعیل اغای کبان بالی بقلعه مزبوره حالا

بنده علی اغای اول بقلعهٔ مزبور حالا

بنده‌ئ ابوبکر
اغای جماعت یمین
قلعه‌ئ مزبوزه
حالا

بنده محمد
دزدار قلعه‌ی
صخوم حالا

بنده محمد اغای
یکیچریان در محا
فظه‌ئ قلعه‌ئ صخوم
حالا

الداعی الدوله
العلیه احمد
المفتی بقلعه
صخوم حالا

بنده حسین
کتخدای مستحفظان
اول قلعه‌ئ مزبوره
حالا

بنده علی کتخدای
جماعت یسار قلعه‌ئ
مزبوره حالا

بنده‌ئ حسین
کتخدای جماعت
یمین قلعه‌ئ
مزبوره حالا

بنده احمد
کتخدای جماعت
مستحفظان قلعه‌ئ
مزبوره حالا

بنده‌ئ سلیمان اغای
طوپجیان قلعه‌ئ مزبوره
حالا

بنده محمد
اغای بقلعه‌ی
مزبوره حالا

بنده الحاجی عبدالله
اغای غزبان قلعه‌ئ
مزبوره حالا

بنده مصطفی وکیل
خارج
بقلعه‌ئ مزبوره حالا

بنده‌ئ ابراهیم
وکیل خارج ٦
بقلعه‌ئ صخوم
حالا

بنده‌ئ محمد وکیل
خارج جماعت ۹۹
بقلعه‌ئ صخوم حالا

بنده ابراهیم اوده
باشی بیه‌جیان قلعه‌ئ
مزبوره حالا

بنده‌ث احمد اوده باشی یقلعه‌ث مزبوره حالا

بنده مصطفی اوده باشی جماعت ٦ یقلعه صوخوم حالا

بنده‌ث عالی اوبه باشی جماعت ٩٩ یقلعه‌ث مزبوره حالا

بنده‌ث عثمان چاوش اول یقلعه‌ث صوخوم حالا

بنده‌ث حسین چاوش یمین قلعه‌ث مزبوره حالا

بنده‌ث یوسف چاوش یسار یقلعه‌ث مزبوره حالا

بنده‌ث حسین کتخدای طولی یقلعه‌ث صوخوم حالا

بنده ث محمد سربلوك جماعت یسار قلعه‌ث مزبوره حالا

بنده‌ث عمر سر بلوك جماعت یمین یقلعه‌ث مزبوره حالا

بنده‌ث خلیل سربلوك مستحفظان قلعه‌ث صوخوم حالا

بنده خندق یوسف نفر قلعه‌ث مزبوره حالا

بنده‌ث داود نفر دزدار قلعه‌ث مزبوره حالا

بنده علی نفر ثانی یقلعه‌ث مزبوره حالا

بنده سلیمان نفر طولی قلعه‌ث مزبوره حالا

بنده‌ث مصطفی نفر اول قلعه ث مزبوره حالا

بنده خلیل نفر یسار قلعه‌ث مزبوره حالا

بنده محمود نفر جماعت یمین قلعه‌ث مزبوره حالا

بنده ث محمود نفر جماعت یمین قلعه‌ث مزبوره حالا

بنده‌ئ محمد
اغای جبه‌جیان
قلعه‌ئ مزبوره
در کاة عالی
حالا

بنده‌ئ محمد اغای
طولق در کاه
عالی بقلعه ئ
مزبوره حالا

بنده‌ئ سلیمان اغای
چورباجی التنجی جما
عت در کاه عالی
حالا

بنده‌ئ حسن
اغای چورباجی
یدنجی در
کاه عالی
حالا

العبید الداعی شیخ
و خطیب احمد
افندی بجامع
قلعه‌ئ‌صخوم
حالا

بنده الداعی الحافظ
ابراهیم بجامع قلعه‌ئ
صخوم حالا

بنده‌ئ مصطفی
موئذن بجامع قلعه ئ
صخوم حالا

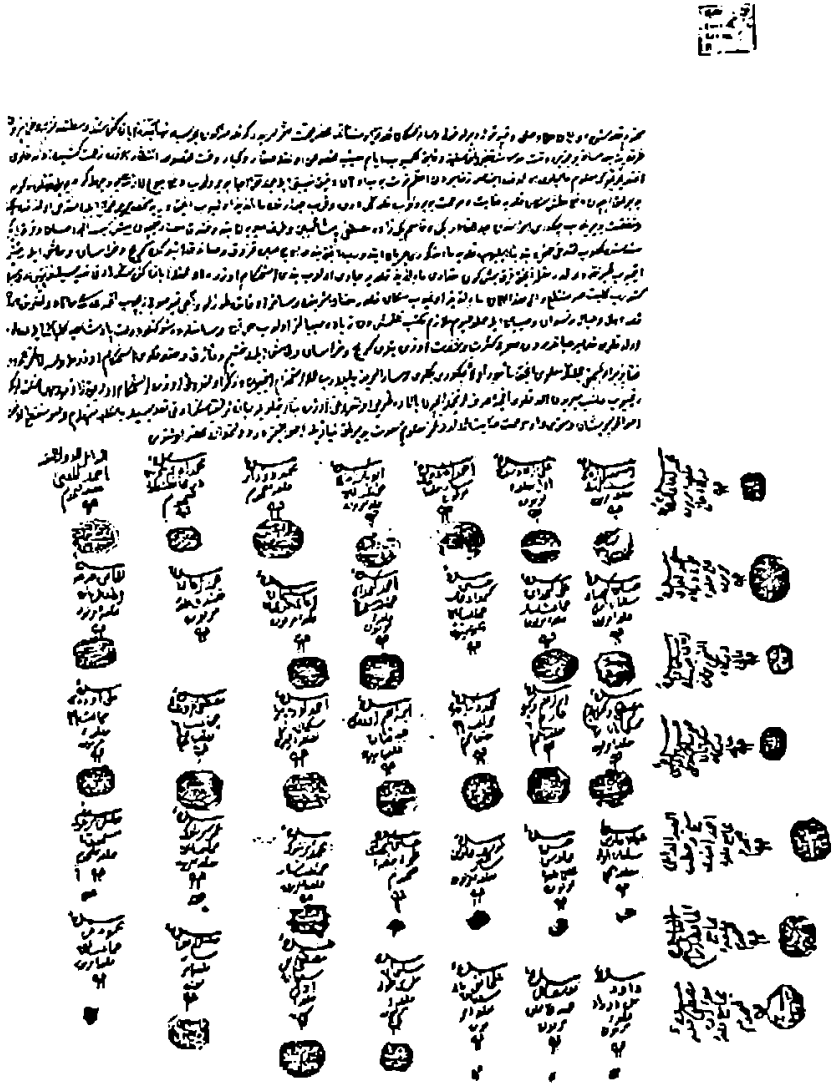

1145 წლის უშიფრო დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ, სქელ ქაღალდზე შავი მელნით, ზომაც არ არის ცნობილი.

صح تلخيص موجبنجه محلنه قيد و امر شريف تحرير اولنمق

بيورلدى ٢٨ ربيع الاول سنه ١١٤٥ صح

عرض يندەلر يدر كه

صوخوم قلعەسنك فى الاصل مايەلريمزى اولديغندن اهالى ث قلعه مايەلرينزه محتاج اولملر ايله نصف ساعت قريب اولان صوخوم حانى تعيير اولنان نهرك قلعەيه مرقومەيه اجراسى مناسب اولديغى مقدما كشف و اعلام اولندقده ذكر اولنان صبقى اولديغى محلدن الوب قلعه ث مرقومەيه كتوروب قلعه قربندن دريا اجرايه ايتدرمك اوزره بولنلرنى حقر ايله اقتضا ايدن بعض محللرنى حوراسان و كرج ايله رنجتم و باغلم بالو اتلر ايله استحكام ويرەرك ايكى بيك بيوز غروش مصرف ايله ايتمام و تكميل ايلمك اوزره امرا ث دريادن عباد القادر پاشا بوندن اقدم مامور قلنوب و مصارفى ايچون مبلغ مزبور طرف ميريدن ويرلديكى باش محاسبەدن در كنار اولغدر لكن نهر مزبورك يترلريندە كركى كبى متانت و استحكام ويرلمدكندن بعض محللرى فنا بولمق تقريبى ايله اليوم صويك قلعه مزبورەيه جريانى نقض اولوب اهالى ث قلعەنك صو خوصوصنده مضايقەلرى اولمغله حاتلرينده مرحمته ذكر اولنان صو بولغرينك تعميرينده مساعده بيورلمق رجاسنه فاش محافظسنده اولوب اولحوالينك تظامنه مامور اولان الحاج خليل پاشا قوتلر ايله صوخوم قاضيسى عارض و اهاليسى دخى محاضرلريله استرحام ايدرلر ذكر اولنان صو بولغرينك محتاج

يقير اولان - محللرينك تعميرى قلعه لهآليسنك رفاه حسا اقرينه
يلدى بر حالت اولديغندن يشقه فى الحال قلعه ث مرقومه يه ذكر
اولنان مايتلرندن مقدما مجددا اجرا ايتدرلمكده ايكى بيك يشيوز
غروش مصرف ايله يتر راى حصول اولديغنه بناء بو دفعه تعميرى
مصارف قليله ايله وجوده كلمكى يرى اولديغى معلوم دولتلرى
يبورلدقده خصوصى مزبور ميرميران مومى اليه قوتلرى معرفتله
كوريلوب لازم كلان مصارف جزويه سى يعيد الكيل كندويه طرف
ميريدن ويرلمك شرطيله تعميرى مصارف محللره اقتضاسنه كوره
تقويت و استحكام ويردرد مرك برا ن اقدم تعمير و ترميم و
كندودن ما مول اولنديغى اوزره مصارف قليله ايله ايتمام و
تكميل ايتمكده اهتما و رقت و مصارفى يتمقداره بالغ اولور ايسه
يعذا التكميل معرفت شرعله كشف و محررولت اوزره دفتر و حجت شرعيه
ايتدروب در سعادته ارسال و عرض و اعلام ايليوب بو بيانه ايله
بيت المال مسلمينى اتلاف و اضاعتدن اتخا مجانيت ايلمك اوزره
محلنه قيد و امر شريف يازلمق بابنده امر و فرمان دولتلو
عنايتلو سلطانم حضرتلريكدر

№55

1136 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. მოთეთრო ქაღალდი, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 18487. ფ. 2. ზომა: 21,3 X 31 სმ.

هز

درِ دولت تمکینه عرض داعی کفینه بو در که کفلی الحاج حسن
قپودان این یلال نام ریس
و ولیك تعمیر اولنور یکلك سفینه ایله فاس قلعه سنه ذخیره
کوتوروب عودتنده عظیم
فرتینه مصارف نشوب اماصره قلعه سی لیمانینه بر وجهله دخول
ممکین اولمیوب
بضروری اجقده اوج قطعه تیمور براغوب اوج کون و اوج کیجه
دریاده قلوب اخر الام
اوج تیمورك حلاتلری کلوب قلعه ئ مذکور قریتنده قره یه نشوب
حلاك اولمغله بو فقیر سفینه ئ مذکورك
اوزریته واروب نظر اولندقده فی الحقیقه سفیته ئ مذکور بالکلیه
حلاکی مشاهده و معاینه اولندقدن صکره
باقی قلن الات ایکی انکلز طوبی بری قوندقلری و بری قوندقسز و
دورت انکسز ساچمه قوانی
قلعه ئ مذکوردن دزدار محمد اغایه امانت وضع اولنوب
ماعداسی بو کیبیر یلکن جکلوه و دیرك
داقیمی حلات و نصب قومنه و ماپسدره پولقون و اوج یلکن برجهسی
مزبور الحاج حسن
قپودان زمتنده اولمق اوزره کشف و تحریر اولنوب درِ دولت
مدآره عرض اولندی باقی

فرمان در عدلکدر تحریر۱ فی الیوم الخامس من صفر الخیر لسنه
سبع و ثلاثین و مایه و الف.
العبدالداعی الدولت العلیه احمد المولی علاقه بقضا ۵ اماصره
عفی عنه
باش محاسبه‌یه قید خود اولم
حساب فی ۲۵ صفر سنه ۱۱۳۷ فی دفتر جدد باقی سنه ۱۱۳۶
قید شد

№56

1137 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. მოთეთრო ქაღალდი, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი. I. არქ. ერთ. 18487. ფ. 1. ზომა: 20,5 X 30,2 სმ.

/1/ در دولت مکینه عرض داعی کمیته بو در که کفلی الحاجی
حسن قپودان ابن بلال نامی ریس و ولیك تعیین اولنور
/2/ بکلك سفینه ایله فاش قلعه‌سنه ذخیره کوتوروب عودتنده
عظیم فورتنه صارف دوعوب اماصره قلعه‌سی لیمانینه
/3/ بو وجهله دخول ممکین اولمیوب یضروری اجلده اوج قطعه
دمور یراغوب اوچ کون و اوچ کیجه دریاده قلوب
/4/ اخرالامر اوچ دمورك حلاتلری کلوب قلعه‌ٔ مذکور قرینده
قریه دوعوب هلاك اولمغله بو فقیر سفینه‌ٔ مذکورك
/5/ اوزریته وارب نظر اولندقده فی الحقیقه سفینه‌ٔ مذکور با
لکلیه هلاك معاهده و معاینه اولندقدن صکره
/6/ باقی قلان الات ایکی انکلز طوپی برن قوندقلری و برن
قوندقسیز و دورت انکز ساجمه قواتی قلعه‌ٔ مذکوردن
/7/ دذدار محمد اغایه امانت وضع اولنوب ماعداسی بو کیبر
بلکن چکلوه و دیرك داقیمی حلات و نصف قومنه و مابیره
/8/ و بوله‌قون و اوچ بلکن پوچمی مزبور الحاجی حسن قپودان
زمتنده اولمق اوزره کشف و تحریر اولنوب در دولت
/9/ مداره عرض اولندی باقی فرمان دو عدلکدر تحریرًا فی
الیوم الخامس من صفر الخیر سنه سبع و ثلاثین و مایه و الف

حالی قلعه‌ٔ اماصره دذداری محمد
اوچ عدد لیاسی تیمورن دریادن قره‌یه قریب محلیه‌در اماصره دذ
داری و لوازم ایله دردر ادام ایلیوب سایر طوپ و طباخمه و
مهمات ایله استانبه کلور سفنه واصیلی و ارسال

در دو روح سفینه عرض داعی سفینه بود در کفایی الحاج حسن قپودان ابن بلال نام رئیس و دلاک قبیله او لنوب
بکلک سفینه ایله فاش قلوسنه زغیره کوزوب خود تنده حضلم فورتنه معارف دوشوب اما عمره قلوسی لجاجه
بر و مهله دخول ممکن اولیوب بعضروزی اجقده اوچ قطعه دمور براخوب اوچ کوره واوچ کیجه دریاده قلوب
اغرالامر اوچ دمور کمالکی کسلوب قلوچ مذکور قوریوده قویه دوشوب حلاکر اولمغله بو فقیر سفینه مذکورک
اوزرینه وارب نظر اولندقده فی الحقیقه سفینه مذکور باکلیه هلاکی مشاهده ومعاینه اولنوقدن صکره
باقی قالان آلات آلی اکلمز طوپلری بوری قوندرلی دوری قوندرلیسز ودوردت انکسز مراجم قوانی قلوچ مذکوردن
وزواد تجمل لخابه امانت ومخ اولنوب حاصلی برکیسر یلکن جکلوه ودیرکر داتمی هلاکت ونصف قومسز وماعدا
وپوله قوتا واوچ یلکن پوچ مزبور الحاج حسن قپودان ذمتنده اولمق اوزره کشف وتحریر اولنوب دردولح
حداوه عرض اولندی باقی فرمان در عدکلدر تحریرا فی الیوم الخامس من صفر الخیر سنه تسع وثلاثین ومائة والف

حالی قلوچ
اماسره وزیرلری
محمد

№57

1201 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. მოთეთრო ქაღალდი, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი. 307ა. არქ. ერთ. 106. ზომა: 21,5 X 32,6 სმ.

(١) در دولت مکینه عرض داعی کمینه چو در که
(٢) کوئیه سنجاغی و قضاسینك علما و صلحا و اعزهٔ خطبا و سائر قو
للری شویله نظلّم حال صدقا معالِ یرملالر ایله جواب
(٣) ایلدیلر که سواحل بحر سیاهده واقع فاش قلعهسی بو هنکام الحاسده
حفظ و حراستی و اجیاتدن اولوب بر جرور
(٤) و مدبر صاحب لیاقتدو بی خیانت اهل استقامت محافظ کمسنهیه
تعیّنی لوازمتدن ایکن آبازه محمد پاشا ذاتندن خیانت
(٥) ایله مذکور اولوب رعونت و خشونت ایله مجبول اولدیغندن حرکات
نا هموار یه جارت بر له مغایر رسوم قدیم و امر
(٦) شهنشاهی یه اطاعتی عدیم اوزره اولدیغی و سنجاغمزك مقاطعه محصو
لاتنك مرقوم متولسی اولوب حاصلاتندن
(٧) و اخسکه و ارضرم کمرکلردن ناموجود اولان حلهلرك و فاش قلعه
سنك یرلو اغالرینك مقدما مقاطعهدن
(٨) و کمرکلردن عامد اولدیغی مبالغ خبریدن برو بیهوده برون اکل-
ایلدیغندن ماعدا بوندن اقدم فاش و سخیزیر و باطوم
(٩) جانبنه احسان همایون بیورلدیغی مال میری اغادن ایدوب شقا
منزلهسنده قلعه قپولری بند و سد و دروننده جبرا اقامت
(١٠) ایلدیغی فاش قلعهسنك چودهسنده اولان کرجی کفارك قلعهلرمرقومهیه

حرکتلری واقع اولدقده درونده بر صاحب لیاقت
(۱۱) واهل استقامت محافظ، جبه خانه و ذخایر نا موجود اولدقده حفظ و حراستی رتبه ئ امکاندن اولمیه جغی و بو اثناده
(۱۲) مرقوم فاش قلعه سنده اقامت ایلملرینه رخصتا ویریلوب جرم و عصیانی سببی ایله جزاسی ترتیب اولنمز ایسه
(۱۳) ملازمینلرمز اولان فاش قلعه سی حیراب اولمغه احتمال اولندیغی و آنجنی فاش قلعه سنك حفظ و حراستی مدبر
(۱٤) و صحب لیاقت و متینین اهل استقامت مصطفی پاشا قوللرینه محتاج اولدیغی موجیب محضر در دولت مداره عرض
(۱۵) و اعلام ایدی ویردیو الحاح ایتملریله اولکه واقع الحال با الاستمار پایه ئ سریر اعلایه عرض و اعلام اولندی
(۱٦) باقی امر و فرمان من له العد لکدر تحریرا فی اواخر شهر جمادی الاول سنه ثلاث و مایتن و الف

العبد اعی للدولت العالیه

علی التالب

بقضای گونید مع

باطوم

حالا

№58

უთარიღო დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 89. ფ. 4.

/۱/ دولتلو مرحمتکارم افندم

/۲/بوندن اقدم فاش قلعه‌سنی روسیه ملعون محاصره و تضییق ایلدیکی وقتده بر قاچ دفعه چکدوریله

/۳/ قلعه‌ئ مرقومیه ادم قیوب و سعیز مقداری مقاومت ایلدیکمز دن ماعدا قرمدن باالکلیه/

/۴/ اتلرینی سروپا وافر ادملرینی ضایع ایلدیکمزدن بعده صوم اوزرنده بر تکنه‌سی

/۵/باتیروب ملعونه ایلدیکم اضارلرینی باالکلیه دفترلر نده قید اتدکلرینی و دولت علیه ایله

/۶/ منعقد اولان معالحه‌لری بوزولدقده جمله‌دن اول بو قوللر بنه عداوت و اخذ و انتقام

/۷/قیدنده اولدقلری قبارطه یکلردن دوستلریمز چند دفعه طرف قوللرینه تحریر و سپارش

/۸/ اتمشلردر بو ملعون بر مهمانه ایله و نه دودلو اولور ایسه بو قوللرینه زیاده

/۹/عرضلری و اخذ و انتقام فیدنده اولدقلری کاالشمس ظاهردر اکا کوره ملاحظه

/۱۰/ بیوریلوب تصاحب بیورملری نیاز بنده‌کا نمدر افندم

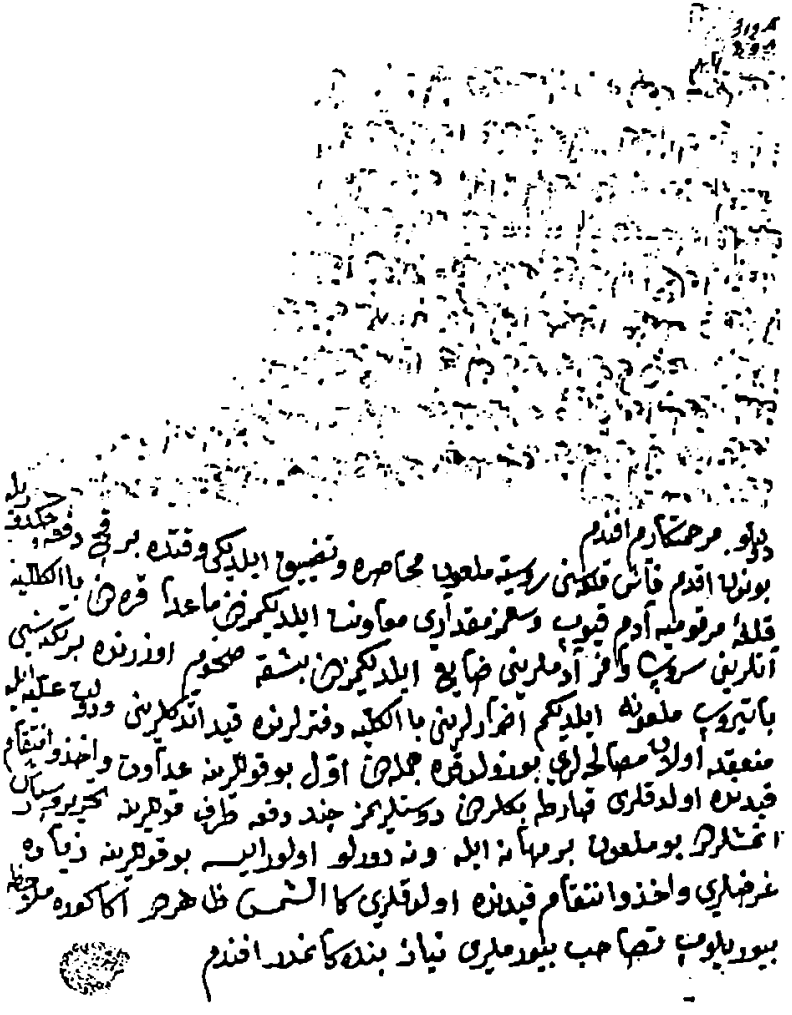

№59

1140 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია ფართო ფორმატის ქაღალდზე, ყველაფერი იკითხება. ზოგან წითელი მელნითაცაა ნაწერი. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 44ა. ფ. 2. ზომა: 53 X 19 სმ.

نفرات موجودات اوجاغی خندك

محمد عبدالله اغائ — سلیمان عثمان — ابراهیم خلیل
خندك — کتخدا — عالمدار
یوم ۵۰ — یوم ۲۰ — یوم ۱۵

یوسف عبدالله چاووش — احمد محمد — عثمان علی
یوم ۱۵ — یوم ۱۰ — یوم ۱۰

عبدالله عبدالله — سلیمان عبدالله — مرتضی عبدالله
یوم ۱۰ — یوم ۱۰ — یوم ۱۰

حسین محمد — حسن عبدالله — خلیل حسن
یوم ۱۰ — یوم ۱۰ — یوم ۱۰

سلیمان علی — ابراهیم حسن — عثمان خلیل
یوم ۱۰ — یوم ۱۰ — یوم ۱۰

مصطفی عبدالله — عبدالله سلیمان — سید محمد الحاج علی
یوم ۱۰ — یوم — یوم ۱۰

حسین عبدالله — یوسف عبدالله
یوم ۱۰ — یوم ۱۰

ذکر اولنان یکرمی اسامینك یومیه‌سی جمعا یکون
تسلیم ۳۶۰

(۱) بلاده ذکر اولنان بشلیان اوّل و بشلیان ثانی اوتوزر نفر ایله یوقله نیلوب و موجود اولوب

(۲) تحریر اولنان یومیه‌لری آغالرنك و طابطانلرنك و نفرات مرقوملر جنك یومیه‌لری اوچر یوز التمش اقچه ایدوب

(۳) و خندق اپریسی دخی یکرمی نفر ایله موجود و استخدام اولنمغیله انك دخی یومیه‌لری ایکیوز التمش

(٤) اقچه اولوب نقصان یومیه مزبورلر قلعهٔ مذکوره محافظه‌سنده بر وجهیله استخدام اولنمزلر

(٥) و هم ضرورت مالی اوزره اوله‌جقلری معلوم قوللرك اولمغیله و دولتلو عنایتلو افندیلریمزی

(٦) حاکپایهٔ دولتلرینه مفردات دفتر تحریر و ارسال اولنمشدور نظر دولت علیه بیورلدقده

(۷) مرقوملری اسامیلری و یومیه‌لری تماما بیوریلوب یدلرینه ویر یلمجك براتهٔ پادشاهیمی

(۸) طرق قوللرکزه ارسال بیورلمق بابنده امر و فرمان دولتلو عنایتلو افندم سلطانم

(۹) حضرتلرینکدر

بندهٔ مصطفی امین بنا قلعهٔ صوحوم

فی ۱۰ جمادی الاول سنه ۱۱٤۰

ویریلان فرمان در کنار اولنه

برای تحریر نفرات جماعتهای مذکوریك در قلعهٔ صوحوم بمعرفت

مصطفی اغا امین بناء قلعهٔ مزبور مجددًا تحریر و جمع قید فرموده الواقع در سنه ۱۱۳۹ بر موجب اعلام مصطفی اغا المزبور و باتلخیص و فرمان عالی امر داده فی ۳ ربیع الاول سنه ۱۱۳۹ جماعت نفرات بشلویان اول

نفر ۲۰

جماعت نفرات بشلویان ثانی

نفر ۲۰

جماعت نفرات اغالق خندق

نفر ۱۵

اباژه قیسنده مجددًا بنا اولنان صوحوم قلعهسی محافظهسنه جنوز بشلویان اول و ثانی و خندق نفراتلری وضع اولنمیوب مجددًا وضع اولنمغه محتج اولمغله صوحوم قلعهپی بنا امینی مصطفی زید مجده مصر فتله بشلویان اول جماعتی اغا و ضابطانی ایله یکرمی نفر و بشلویان ثانی جماعت اغا و ضابطانی ایله جمعًا یکرمی نفر و خندق جماعت دخی اغا و ضابطانی ایله جمعًا اون بش نفر اولمق اوزره مجددًا اوچ جماعت تحریر و قلعهٔ مزبوره محافظهسنه وضع و تعیین ایلدکدن صکره براتلری ویرلمك ایچون علی الاسامی دفترینه در سعادته ارسال ایلیمسن دیو صوحوم قلعهسی بنا امینی مصطفی اغایه خطابًا امر شریف ویرلدیکی دفترده مسطوردر فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر فی ۱۸ رجب سنه ۱۱۴۰

دفتر مذکوره

جماعت نفرا	یوم	جماعت نفرا	یوم
۱	۵۰ اغا	۱	۳۰ اغا
۱	۲۵ کتخدا	۱	۱۵ کتخدا
۱	۲۰ عالمدار	۱	۰۸ عزبان
۱	۲۱ عزبان	۱	۰۸ سراوطه
۱	۲۰	۱	۰۸ چاوش
۱	۲۰ نفرات	۱	۰۷ نفرات

صوغوجق قلعه‌سنك خندق نفرات اولنوب فاس بشلویان یومیه‌لری بو وجهله و خندق نفراتی دفترده مسطوردر صوغوجق قلعه‌سنك خندق نفرات دخی بو وجهلهدر فرمان سعادتلو سلطانم حضرتلریکدر

اشبو دفتر موجبنجه نفرات و یومیه‌لری و سنوی مواجبلری بیمقدار او لور حساب اولا انجق یومیه‌لری مقدم اولان یزمیه‌لر ایله تطبیق اوله زیادهسی وار ایسه قید اولنور ایسه

برای مواجب نفرات بشلویان اول و ثانی و نفرات خندق حدد محا نظهٔ قلعهٔ صوحوم که بیمعرفت مصطفی اغا امین بنائ قلعهٔ مزبوره با امر عالیشان مجددا تحریر شد بر موجب دفتر مسمور و تلخیص داده موفی الیه

جماعت بشلویان اوّل

نفرا	فی یوم
۱	۵۰ اغا
۱	۲۰ کتخدا
۱	۱۵ عالمدار
۱	۱۵ چاوش
۱۴	۱۰۰
۲۶	۲۶۰ نفرات فی ۱۰
۴۰	۳۶۰

جماعت بشلویان ثانی

نفرا	فی یوم
۱	۵۰ اغا
۱	۵۰ کتخدا
۱	۱۵ عالمدار
۱	۱۵ چاوش
۴	۱۰۰
۳۶	۲۶۰ نفرات فی ۱۰
۴۰	۳۶۰

جماعت نفرات خندق

نفرا	فی یوم
۱	۵۰ اغا
۱	۲۰ کتخدا
۱	۱۵ عالمدار
۱	۱۵ چاوش
۴	۱۰۰
۳۶	۲۶۰ نفرات فی ۱۰
۴۰	۳۶۰

یکرن اقچه

نفرا ۸۰ فی یوم ۹۸۰ فی سنه اقچه ۳۴۶۹۲۰

اشبو دفتر موجبنجه مرحوم قطعه‌سی بنا امینی مصطفی اغا معرفتیله مجددًا تحریر اولنان بشلویان اول و ثانی و خندق نفرات اوج جماعتنك سکسان نفری و طقوز یوز سکسان اقچه یومیه‌لری و اوچیوك قرق التی بیك طقوز یوز یکرمی اقچه سنوی مواجبلری ایدر فرمان سعادتلو سلطانم حضرتلر ینکدر فی ۲۵ رجب سنه ۱۱۴۰

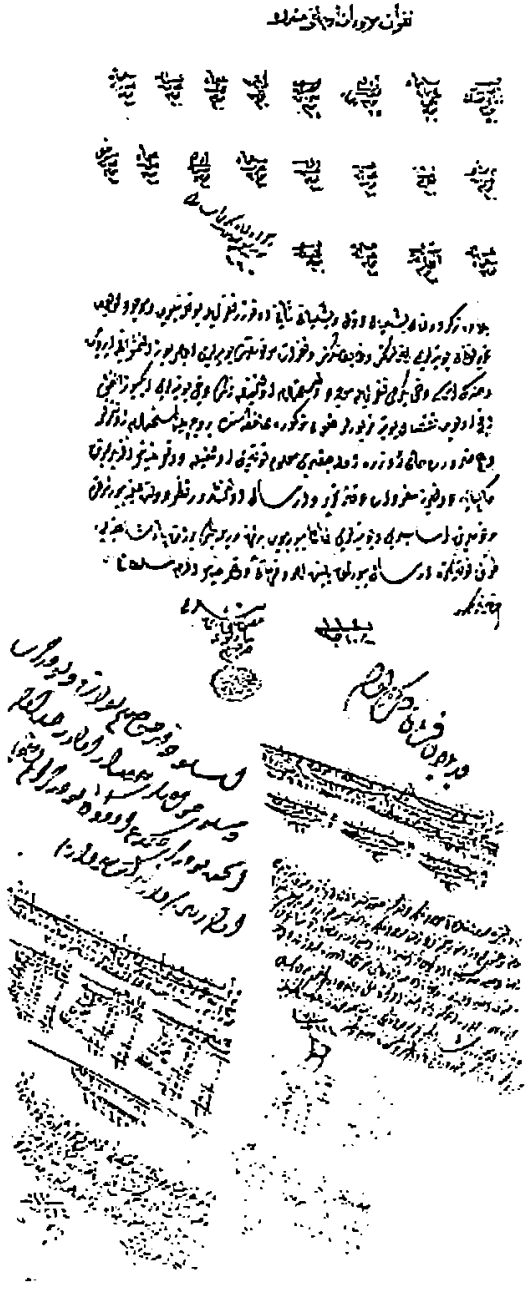

№60

1140 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია ფართო ფორმატის ქაღალდზე, ყველაფერი იკითხება, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 44ა. ფ. 1. ზომა: 53 X 19 სმ.

(١) دفتر اولدور که با براتی پادشاهی ایله موحوم قلعه‌سنده محافظ سند مامور بش‌عدد بیرلو اوجاغی

(٢) مستحفظ یمین و یسار و عزب و طوبچی اوجاقلری و نفراتلری قلیل اولوب قلعهٔ مذکور ذمحافظه ایتمدلرنده

(٣) حکلدیکی اوتوز طقوز سندسنده دولت‌علیه‌یه عرض و اعلام اولنوب مساعدهٔ دولت علیه‌یه بیورلمغیله

(٤) مجدداً قلعهٔ مرسومه محافظه‌سنه تعیین بیورلمق اوزره اوچ عدد بیرلو اوجاغی بشلیان اولّ اوتوز نفر

(٥) و بشلیان ثانی یکرمی بش نفر و خندك اغالغی اون بش نفر ایله یوقله‌نیلوب و موجود اولوب اسامیلری

(٦) استانهٔ علیه‌یه ارسال اولنمق اوزره طرف قرللریکزه خطاباً فرمان امر عالی کلوب لکن بو قلعهٔ مذکوره

(٧) بو انهاء ممالك اولوب و دشمن درونده اولمغیله قلیل نفرات محافظه‌یه مدارلری اولمیوب مجدداً تعیین

(٨) بیوریلان اوچ عدد بیرلو اوجاغی بشلیان اولّ و بشلیان ثانی اوتوز نفر ایله و خندك

(٩) اغالغی یکرمی نفر ایله یوقله‌نیلوب و موجود اولوب محافظه‌ده استخدام اولنجه‌لریله مزبورلرین

(١٠) اسامیلری دفتر اولنوب حاکپایه علیه‌یه ارسال اولنمدور

نظر دولت علیه لرنی بیورلدقده

(۱۱) دفتر ده مسطور اولان نفرات مرقوملرین اسامیلری محلنه قید اولنوب یدلرینه ویلجك نفرات

(۱۲) پادشاهیه‌یی طرف قوللریکزه ارسال بیوریلوب مرقوم اسامی صاحبلرینه یدی قوللریکزدن

(۱۳) تسلیم اولنمه‌سی بابنده عنایتلو افندیلریمزه تحریر و حاکپایه ارسال اولنمه‌دور امر و فرمان دولتلو عنایتلو افندیلریمزنکدر

نفرات بشلیان اول فی ۱۰ جمادی الاول سنه ۱۱۴۰

احمد عبدالله اغاث بشلیان اول
یوم ۵۰

مصطفی سلیمان کتخدا
یوم ۲۰

عبدالله عثمان عالمدار
یوم ۱۵

حسین سلیمان چاووش
یوم ۱۵

احمد حسن
یوم ۱۰

محمد ابراهیم
یوم ۱۰

اسماعیل حلیل
یوم ۱۰

علی عثمان
یوم ۱۰

مرتضی عبدالله
یوم ۱۰

حلیل ولی
یوم ۱۰

عبدالرحمان سلیمان
یوم ۱۰

عثمان محمد
یوم ۱۰

یوسف احمد
یوم ۱۰

ابراهیم ولی
یوم ۱۰

حسن علی
یوم ۱۰

احمد مرتضی
یوم ۱۰

سلیمان حلیل
یوم ۱۰

علي حليل	محمد مصطفى	سليمان حليل
يوم ١٠	يوم ١٠	يوم ١٠
عمر عبدالله	ابوبكر عثمان	عالى مصطفى
يوم ١٠	يوم ١٠	يوم ٢٠
احمد محمد	حليل سليمان	مرتضى موسى
يوم ١٠	يوم ١٠	يوم ١٠
رجب مصطفى	حسين محمد	احمد سليمان
يوم ١٠	يوم ١٠	يوم ١٠

الحاج محمد سليمان
يوم ١٠

بالاده تحرير اولنان اوتوز اسامينك يوميدسى
جمعا يكون تسليم ٣٦٠

نفرات موجودات بشليانى ثانى

حسين عبدالله اغات	حسن احمد كتخدا	عبدالله عبدالله
بشليان ثانى	يوم ٢٠	عالمدار
يوم ٥٠		يوم ١٥
حليل مصطفى چاووش	ابراهيم عثمان	محمد حليل
يوم ١٥	يوم ١٠	يوم ١٠

عمر ابراهيم	عثمان علي	ابوبكر مرتضى
يوم ١٠	يوم ١٠	يوم ١٠
احمد سليم	محمد احمد	خليل ابراهيم
يوم ١٠	يوم ١٠	يوم ١٠
مصطفى عبدالله	عبدالله عبدالله	ولي عبدالله
يوم ١٠	يوم ١٠	يوم ١٠
سليمان عبدالله	حيدر حسن	عثمان احمد
يوم ١٠	يوم ١٠	يوم ١٠
ولي حسين	خليل ابراهيم	يوسف سليمان
يوم ١٠	يوم ١٠	يوم ١٠
خليل عثمان	موسى احمد	عبدالله الحاج حسين
يوم ١٠	يوم ١٠	يوم ١٠
خليل عبدالله	احمد مصطفى	محمد حسين
يوم ١٠	يوم ١٠	يوم ١٠
سليمان مرتضى	عبدالله عبدالله	سليم سليمان
يوم ١٠	يوم ١٠	يوم ١٠

ذكر اولئك اوتوز اسامينك يومية‌تى جمعا يكون تسليم ٣٦٠

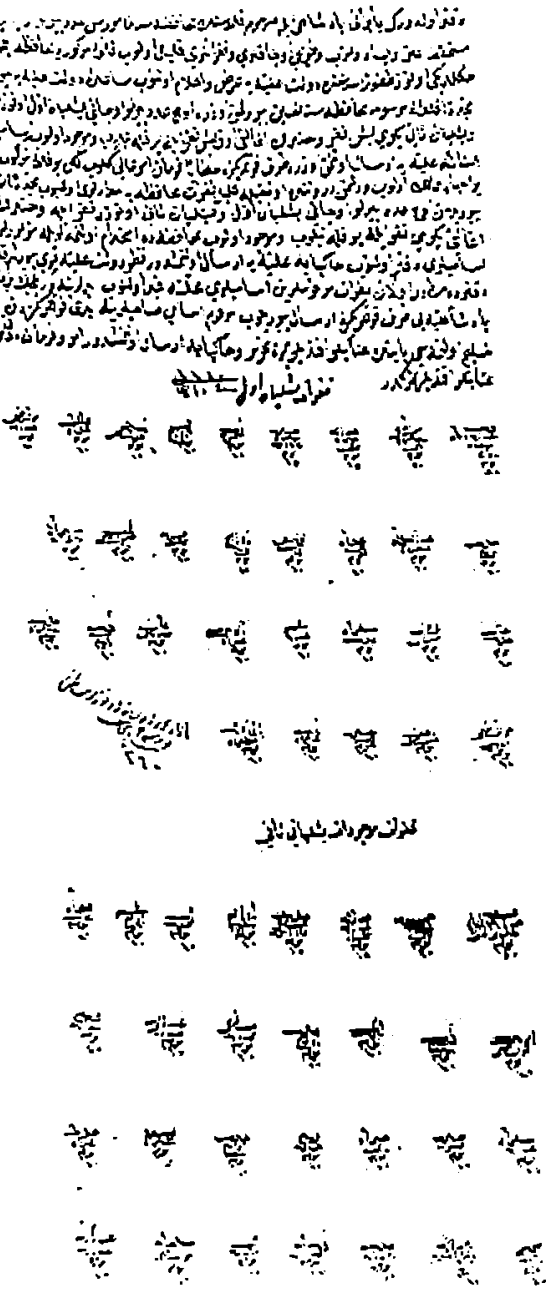

№61

1119 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. ნაწერია საკმაოდ დიდი ფორმატის ქაღალდზე შაეი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 6937. ზომა: 28 X 44 სმ.

در دولت مکینه- عرض داعی کمینه‌لر یدر که
یحالا قلعه‌نین محافظه‌نده موجود علما وصلحا واعد و خطبا و
در کاه عالی اغالی یکیچریان و جبه‌جیان و طوپچیان و زمره یرلو
یان و اوطه‌لر و ضابطان و سردنکچی و علمداران
و یمقان و بالجمله نفرات قوللری حضور شرعه حاضرون اولوب
شویله تقریر کلام ایدوب‌درلر که بو سرحد منصوره درون دوشمانده
واقع اطراف اربعه‌مز مختلفه‌دن عبارت اولمغله
محافظیه مامور ولات متصرفینك دندار و اهل حق و صحب قناعت
اولمسیله اهالی سرحدی بر مقتضای شرع شریف حمایه و صیانت
و محافظی ترغیب لازم ایکن حاجی شاهین زاده میرمیران
مصطفی پاشا
عن اصل بعض و نفسانیت ایله مصروف و قلعه‌ٔ پادشاهیه محافظ
اولمدقدنصکره سنده بعض وقت جلب منفعیچون قلعه علیه‌دن یوز
میل بعید کندو خانه‌سنده مقیم و تارك قلعه و محافظی رعیتی
اولمیوب و دولت علیه‌دن خوف‌حشیتی اولمدیغندن مهمات و ذخایر
بهوده تلف و اخراج و طوپلری قوناقدن یکاهنده وضع و اموال
میریه قطو نظر و صیانتی اولمدیغندن غیری
یرلو نفراتی قوللرینك علوفه و ذخیره‌لرینی کندوسی اخذ و یر
نفره یر پاره و بر حبه ورمیوب بو مجهله نفرات یرلویان پراکنده
و پریشان و قلعه‌ٔ منصوره‌یه مرور و غیور ایدن مستامینن کفرسی
اخذ و استرقاق ایلدیغندن جوار کفره عصیان و طغیانلقدن برات

خللی اولمیوب و پاشای مومی الیه هر بریمزی یغیر وجه تجریم و تکدیر ایدوب ظلم و تعد استرتاب اور اولا من یغمزدن و کونیه سنجاغی فقرا و رعایاسنی دخی بلا موجب تجریز و یکدیردن خالی اولمیوب اهالی سنجاق مذکور قوللری پاشای مومی الیه و برادری ینك و قداوت نواحیه رضی اتدکلری اغوات و یلوك باشیلری جودواز الندن عاجز و ناتوان اولدقلری اجلدن ترك اهالی سرحد منصوره و کرك فقرای سنجاق مذکوره قوللری مومی الیه‌دن تنفر و کونیه سنجاغی قرالرندن موضوع بلوکباشیلری

درونلرندن طرد و ابعاد و پاشای مومی الیهی قلعه ئ علیه‌دن اخراج سابقا قاض محافظی میرمیراندن ابازه محمد پاشا زاده ابراهیم پاشا ایله اهالی قادح علیه و سنجاغك انشا و الفتلری قدیم و اوته‌دنبرو

پاشا زاده و ضابطمز اولمق تقریبی هر کس کندوسندن خوف و خشیت و امر و رضاسندن طشره حرکت اهالی سنجاغدن حدودی منصور اولمیوب و حاجی شاهین زاده پاشای مومی الیهك

شمدیه دکین تحت یدنده اولان قرار نواحیلرده یدی قالمیوب یالکز کندی اتباعیله قوناغنده اولمغله فرد و احراسوزی کچمیوب نفوذی اولمدیغنده قلعه ئ پادشاهیه بر نفر اقامتنه قدرتی

اولمیوب و نفرات مستحفظان دخی علوفه‌سز قالدقلرندن ناشی اکثریسی ناموجود قلعه ئ علیه نفرات مستحفظاندن خالی اولمغله معاذالله تعالی بر طرفدن دشمن حرکت ایمك لازمه کلسه یاز

الات حربیه‌دن نقصانیتمدن ماعدا عسکر جهتندن دخی صعقیز
اولوب دشمان دوزخمکان فرصتیاب اولاجغی بد یدار اولمقدن ناشی
مضرت اعدادن مامون اولملریمز ایچون ابراهیم پاشایه
بالاتفاق ادمز کوندریلوب اهالی سرحد شین قوللرینك نیاز و
التماسمز ایله کندی صداقتکار اتباعیلرندن ایکیوز دلاور توانا
نفر ترتیب و انتخاب و قلعه ٔ پادشاهیه ارسال و محافظه وقت
اولنوب میرمیران مومی‌الیه بو سنه مبارکه‌ده یا امر عالی بو
قلعه ٔ منصوره‌ده موجود و محافظمز اولان قلعه ٔ پادشاهی کفار بد
کار واعداٴ دینمدن امین و سالم اولاجغی نمایان و حین اقتضاده
بدنندن عساکر وفیره ایله قلعه ٔ علیه‌ده اقامت ایده‌جکی ظاهر و
مستبان و وجوهیله امن و امن و امن اولاجغندن ماعدا اطرافمزده
واقع طوائف کفره مکریل و ابازه و جراکیر و ملل سائره‌نك
ضبط و تسکینی خصوصی پاشای مومی‌الیهك تسلنه موقوف اولوب و
زمان محافظاسنده فقرا و رعایا و اتباٴ سبیل امت محمد بر
اواخرا بعنایته الملك المنان امن و امان و مطمئن الجنان اولدیغمز
دن
عیری ذاتنده متدین و مستقیم الافکار اولمقدن هر بریمزی بر
نهج شرع شریف حمایه وصیانت و محافظیه بزل تاب و مکنت
ایده‌جکی کا الشمس فی وسطا لهما و ظاهر و اشکار اولوب سرحد
پادشاهی محافظلغی جمله‌مزك مرضی و مختارمز ابراهیم پاشایه توجیه
بیورلمسی نیاز و استدعا سیله و رعبت داعم القراره تقدیم

قلنا يحضريمزى صدقا قبل بترع - اوزره دن اعلام ايديوز - ديو
التماس و التجا ايتمليله نفر براى نقر الامر مطابق موافق
اولديغى اولكه واقع الحالدر وقوعى صحت اوزره پايه ثـرير اعلايه
اعلام اولندى باقى الامر من له الكرم و العدل و الاحاكندر
تحريرا فى اواسط شهر رمضان المبارك سنه تسع و مايه و الف
العبد الداعى الدولت العليه العثمانيه محمد امان السايب
بقلعـه ناش

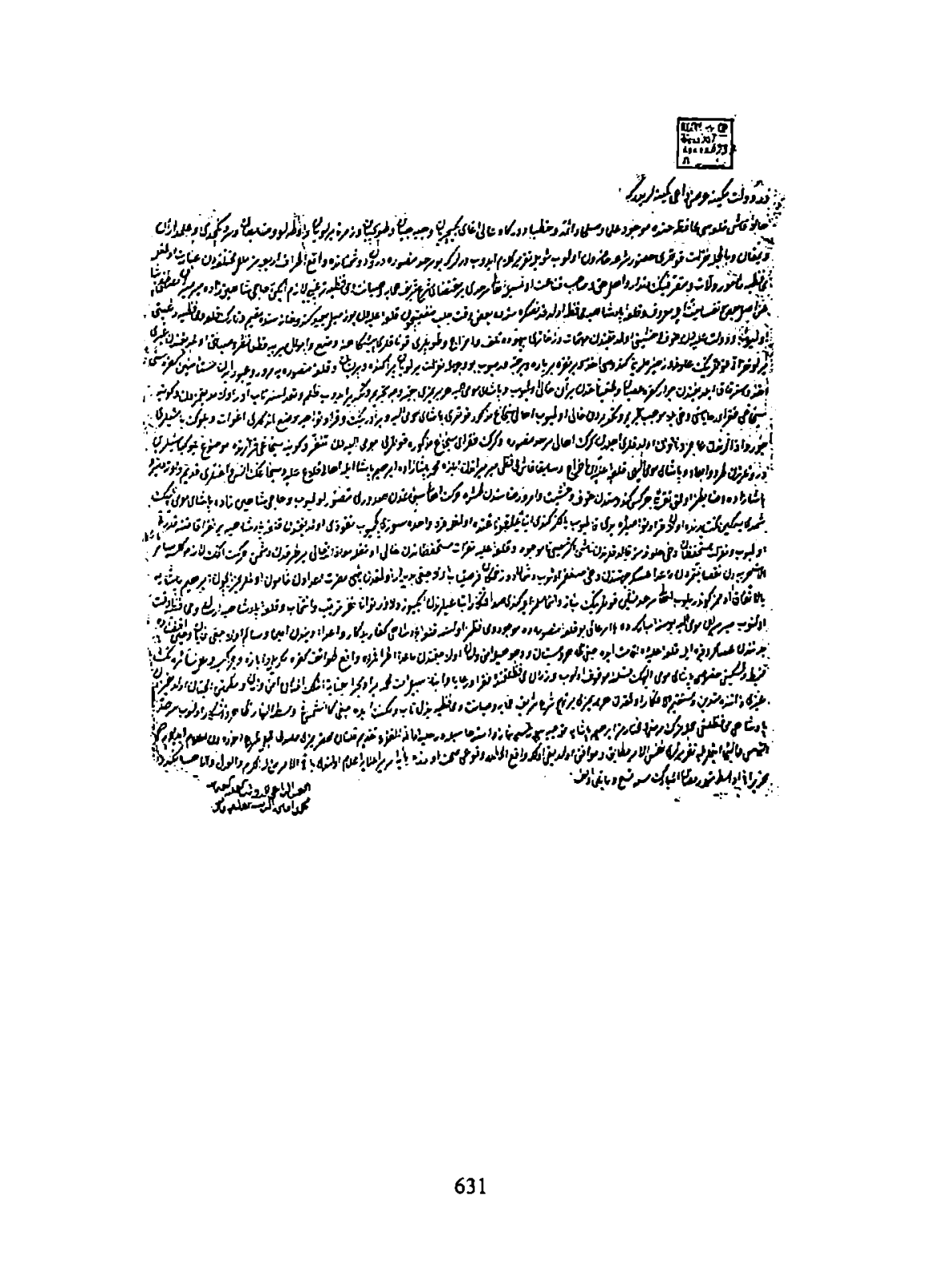

№62

1138 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ სქელ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 20526. ფ. 2. ზომა: 30 X 47,6 სმ.

بيك يوز اوتوز يدى سنه‌سى رجب شريفنك غرمسندن سنه‌ٔ مزبوره
رمضان شريفنك غايتنه كلنجه نهر فائده مربوط اولان بش
قطعه چكدرمه اوسادانسنك قلعه‌ٔ مرسومه اينيمسنده روزمزه استخدام
اولندقلر يوزدر كه وجه اجى اوزره ذكر اولنور
يوز اوتوز يكرمى سنه رجبك غرمسندن غايتنه كلنجه
اوسارم نفر ۱۲۵ ايام ۳۰ فى يوم ۳۷۵۰
يالكز اوچ بيك يديوز اللىدر
سنه‌ٔ مزبوره سفيان نفرك غرمسندن غايتنه كلنجه
اوسارم نفر ۱۸۰ ايام ۳۰ فى يوم ۵۴۰۰ يالكز بش بيك
دورتيوزدر
سنه‌ٔ مزبوره رمضان سر نفرك غرمسندن غايتنه كلنجه
اوسارم نفرا ۱۹۵ ايام ۳۰ فى يوم ۵۸۵۰
يالكز بش بيك سكز يوز اللىدر
يوز اوتوز يدى سنه‌سى نهر فائده لتكر انداز اولان بش قطعه
چكدرمه‌دن ماعدا ٪۲ كتخدا پاشا معينده كلان ايكى قطعه چكدرمه
ايله معا يدى قطعه چكدرمه ٪۷ اوسادانسنك ماه شوالنك بشنجى كونندن
سنه‌ٔ مزبوره ذى الحجه‌سنك اون اوچنجى كونته كلنجه كرك بناء قلعه
ده و كرك طاغدن قطع سنوره و نقلى ٪۵ خدمتنده استخدام استعمال
اولندقلرينك دفتر يدر كه وجه اوزره ذكر اولنور
يوز اوتوز يدى سنه‌سى شوالنده بشنجى كون غايتنه كلنجه
اوسارم نفر ۵۵۲ ايام ۲۵ فى يوم ۱۳۸۰۰

سنه ث مزبوره ذی القعده‌سی غره‌سندن غایتنه کلنجه
اوتارم نفر ٤٤٠ ایام ٣٠ فی یوم ١٣٢٠٠
یالکز اون اوچیوز ایکیوزدر
سنه‌ث مزبوره ذی الحجه‌سی غره‌سندن اون اوچنجی کونینه کلنجه
اوتارم نفر ٢٢٠ ایام ١٣ فی یوم ٢٨٦٠
یالکز ایکی بین سکز یوز التمشدر

/١/ وجه مشروح اوزره
/٢/ بیك یوز اوتوز یدی سنه‌سی ماه رجب شریفتك غره‌سندن
سنه‌ث مزبوره ذی الحجه‌سنك اون اوچنجی کونینه کلنجه /٣/ بش
یچ ایده یالای دفترده ذکر اولندیغی اوزره قلعه‌ث مرسومه
ایلیه‌سنده استحدار اولنان /٤/ چکدیرمه اوتارلری بهر یوم کاه
یوز اللیشر و کاهی ایکیشر یوز و الیشك کثرتنه کوره بعض ایام
/٥/ اوچر یوز و بشر یوز اوتارا چکدیرمه تفینه‌سندن اخراج و
قلعه‌ث مرسومه خدمتنده اعمال /٦/ اولنوب بهر ماه روزمزه حیالی
اوزره توزیع و تقسیم اولندقده من حیث المجموع یالکز قرق
دورت بیك /٧/ یکز یوز التمش کونده نمکه یالغ اولندیغی معرفت
شرعله تحریر و تسجیل اولمغله حین محاسبه‌ده /٨/ حسابیمزده
محسوب اولمق اوزره اشبو محله شرح ویرلدی.
فی ١٣ ذی الحجه سنه ١١٣٧
قلمه فائق و امین بنا محمد پاشا مع عمار الفقر و حرر له نمقه
فی ابراهیم القاضی عزشانه العم یقلمه فائق عفی عنه

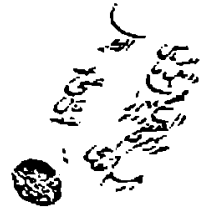

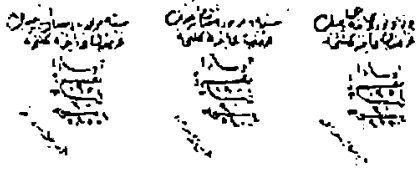

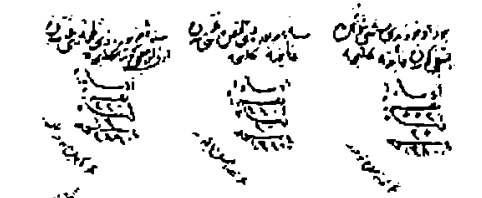

№63

1138 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. ნაწერია მოთეთრო ქაღალდზე შავი მელნით. ზოგან ქაღალდი ოდნავ გაცრეცილია. შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 14175. ფ. 1-2. ზომა: 21,1 X 28,7 სმ.

بیك یوز اوتوز بدی سنمسنك ماه ذی الحجه سنده یاسق قلعه ده طاشجیان
کورجستان جانینده کیرج طاشی اطرجی ایتدرمکده حملدن دفتر
تطهیر یچون کورجیان اخیاشتدن یومیه لر یله استعمال ایتدردیکی
عمله نك دفتریدر فی شهر ذی الحجه سنه ۱۲۷
برای اوجرت عملها ی احماسن کورجیان فی محرم بلا ٦ محرم سنه
۱۲۸

ایام اسپیرد نفرا ۸ ایام ۳۰ فی
اقچه ۲٤۰
بنام چوقه نفرا ۷ ایام ۳۰ فی اقچه ۲۳۰
بنام مدقاتولی نفرا ٦ ایام ۳۰ فی اقچه ۱۸۰
بنام یزان نفرا ۸ ایام ۳۰ فی اقچه ۲٤۰
بنام نایوم نفرا ۷ ایام ۳۰ فی اقچه ۲۱۰
بنام کیاخسرو نفرا ۸ ایام ۳۰ فی اقچه ۲٤۰
جمع یکون نفرا ٦ ایام ٤٤ فی ۳ اقچه ۱۳۲۰
۱۳٤۰ اوجرت ماندہ
اقچه ۱٦٦۰ غروشدر ۱۲ ربیع ۱
برای اوجرت قالغه عمله مهمات الات اقچه ۲٤۰
طاش کیرج اخراجی اولندیغی محلدن زمین تطهیر ایچون
قلعه مذکوریاسق فخر معرفتله کورجی غرلیلری استعمال یتدریلوب
لازم کلن اجرتلری انچق اون بر غروش اولوب و اوجرت قایق ایکی

یچق غروش ایلی بر ثلث اولمغین مجیان اون اوچ یچق غروش ایلی
بر ربع ایلدیکی اجلدن معلوم دولتلرن اولوب حسابیمزه محسوب
اولمق اوزره فرمان عالیلری بویریلور ایسه اول بابده فرمان
سلطانیمندر فی ٦ محررم سنه ١١٣٨
بنده باسیفه قلعه ئ طاشچی مزبور
صح عزتلو بتا امینی اغا
خصوص مزبور اعلام اولندیغی اوزره معرفتمزلر وجودبربر اولندی
مبلغی مزبور ادا وحین حسابده دیتکه محسوب اولمق ایچون
معروضدده حفض اولنمقده بیورلدی
فی ١١ محررم سنه ١١٣٨
معروض بنده‌لر یدر که
حالا قاش قلعه‌سی ایتمه‌سیچون کورجیان جانبنده کیرج طاشی اخراج
اولنان محلك واقع جارن اولمدان نهری تطهیر و تعمیق اولنمسیچون
یوتدن اقدم تعیین بیوریلان محمد قپودان قوللری معرفتیله
تطهیر و تعمیق در میان اولندقدن صکره نهر مزبورك یوش یرلرین
تطهیر و اغاجلری قطع ایتدرلمك اوزره یو دفعه مسقور یاسق
قلعه قوللری معرفتیله التی نفر عمله استعمال و استخدام
ایتدریلوب اوجرتلری اولمق اوزره انجق لکن اون اوچ یچق غروش
بر ربع مصارفی اولدیغی اردن دفترده مسطور اولوب معلوم دولتلری
بیورلدقه قلعه‌ئمسفور مصرف ایلدیکی میلغی منکوری کندویه ادا
و تسلیم اولنوب و طرف میریدن یو قوللرینك حسابینه محسوب
بیورلمغی بابنده فرمان عالیلری بیوریلور ایسه اول بابده
فرمان دولتلو سلطانم حضرتلرینکدر
بندهٔ عبدالله امین بناءً قاش حالا

بر ربع ایلدیکی احلده معلوم دولتلی اولندی حسابی تیمره
محسوب اولمق اوزره فرمان عالیلری بیوریلدور ایشه اول بابده
فرمان سلطانمکدر
بنده باشقه قلمه طاشمی

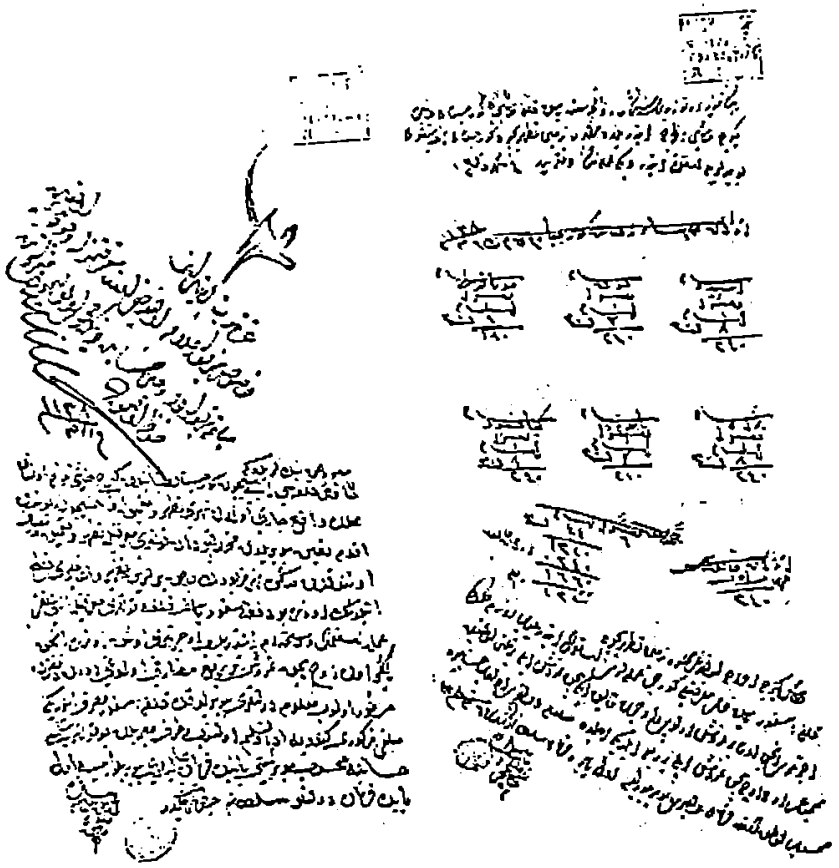

№64

1140 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ, სქელ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. I. არქ. ერთ. 20526. ფ. I. ზომა: 30 X 47,6 სმ.

در امین بنا الفقر الدعی عز خانه علی القاضی بقلعهٔ فاش
عفی عنه
دفتر اولدر که حالا مجددا بنا اولنان فاش قلعهسنك بقیه ابنیه سنده
اعمال و استخدام اولنمق اوزره طرف دولت علیه دن
/۲/ تعیین در سال بیوریلان اوچ قطعه چکدیرمه سفینه لری ایشیو بیك
یوز اوتوز طقوز ستهسی ذی القعدهنك اون
/۳/ ایکنجی کونی قلعه مرسومیه داخل و خزمت لازمه لرنده قیام و سعی
مزبوره ذی الحجهنیك غایتنه کلنجه قرق سکز کونده
/۴/ روزمره یهر سفینه دن نفرا سادالریله مینای قلعهده منوال
خروج اوزره اعمال استخدام اولنان ابنا الزینك
/۵/ وجه آتی اوزره نفتریدر ذکر اولنور
چکدیرم ماریول زاده مصطفی پاشا قطعه ۱
اساده سومه نفرا ۱۰۰ ایام ۴۸ فی یوم ۴۸۰۰
۲۰۰
مالنه ۴۶۰۰

چکدرم دلی بك زاده قطعه ۱
اساده سومه نفرا ۱۰۰ ایام ۴۸ فی یوم ۴۸۰۰ مالنه
۰۲۰۰
۴۶۰۰

چکدرمه ٹ نقلیور زاده قطعه ۱
اساده یوم نفرا ۱۰۰ ایام ۴۸ فی یوم ۴۸۰۰
۰۱۸۰ مالنه
۴۶۸۰

یکون اقچه چکدیرمها قطعه ۲ اسادة یوم نفر ا ۲۰۰
ایام ٤٨ فی یوم ١٤٤٠٠
٠٠٥٨٠ مالنه
١٣٩٢٠

یالکز اون اوچ بیك طقوز یوز یکرمی یوز یدیددر
اشبو بیك یوز اوتوز طقوز سنهسنی فاش قلمهسنده اعمال و استخدام اولنمق اوزره طرف دولت علیهدن تعیین ۲/۳ بیوریلان ایکی فرقته و فنجر باشلو تکنهلری اشبو ماه شوال المکرمینك یکرمی طقوزنجی کونی رصجی ۱ باشلام ۳/ قلمهٔ مزبوره دخول و یوز قرق سنهسنی ربیع الاولنیك غایه کلنجه یدای ایچنده بعض امور مهمه ایله مخوم قلعهسنه و بالولره و کندو مواجیلر ایچون طرهبزوته واروب کلدیکلرندن باشی ایچق مبنای قلمهٔ مزبوره خزمن ایلیان نفراتلرك وجه اتی اوزره دفتر یدر ذکر اولنور

الطهر مرفنه قطعات ۲ فنحه ناشهار قطعا ٤
امین ۳ ناسی اسمعیله مسمعی اولان ببه نادة طاش نقلی
استخدام اولنان نفر ا سقلی محمد قپودان
١٠
٠٨٠ عبدالله قپودان
١٨٠
ایام ١٥٠
١٢٥ مالنه
۲
۲٥
فی یوم ۲۹۰

نام یدنه مزبور ایچون اورماندن کراسته قطع ایچون استخدام اولنان نفر ا قپودان

١٢ علی قپودان
٠٨ سید پنغشه‌لی
١٠

٤٠
ایام مالنه
١٥٠
١٢٥ فی یوم ١٠٠٠
اقچه ٢٥

نائبه مزبور تمام اولدقده اوزرینه طوب کلوب استخدام اولنان عزلنه و قنتچه یاشلو تکنه‌لرندن .

نفر ا ١٢٠ ایام ١ فی یوم ٦٢٠
یکون اقچه نفر ا ٥٨ ایام ٢٥
فی یوم ٤
١٤٥٠ وضع طوبایا در ایام ٣ مزبور
١٢٠
اقچه ١٥٧٠
٠٥٦٢ مالنه
اقچه ١٠٠٨

یالکز بیك سکز یوز قرق
تحریرا فی التاریخ المزبور

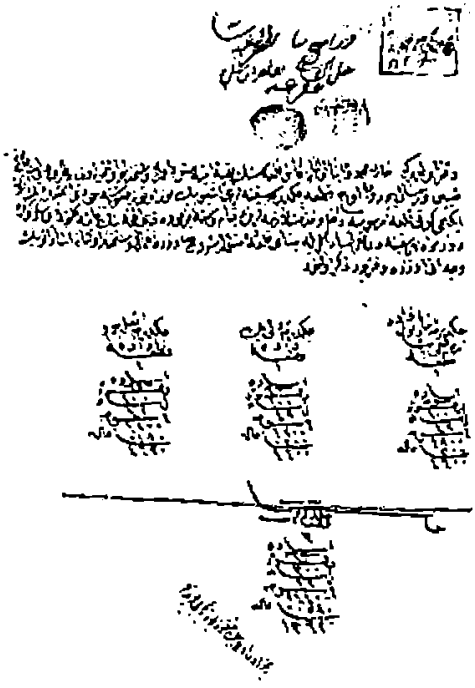

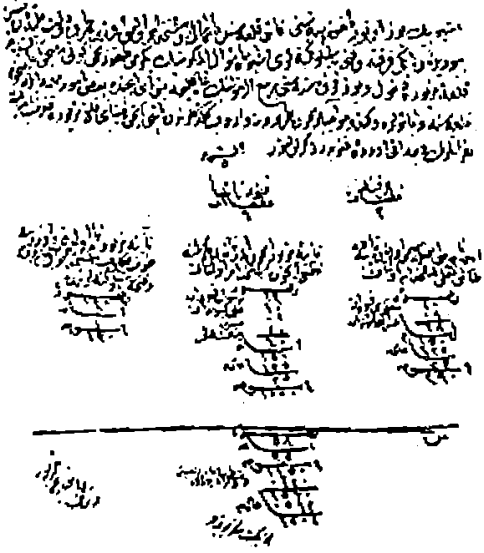

№65

1141 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ, სქელ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 18460. ზომა: 13,9 X 33,3 სმ.

هو

باش محاسبه دن قيد اولنه

بيك يوز قرق سنه‌سى فاش قلعه‌سنك بقيه ابته‌سيچون طره‌يزون
اسكله‌لرندن استانه‌ٔ سعادتدن

/۲/ ترتيب اولنان مئكسه قايقلرندن ماعدا حالا طره‌يزون
واليسى وزير روشن خميز سعادتلو عبدالرحمن

/۳/ پاشا حضرتلرى طرفندن اسكله مزبوره‌ده مربوط اولان سابقه
سفاينلرندن درون دفتر ناطق

/۴/ اولديغى اوزره طربزون ايالتندن و كونيه سنجاغى قضالرندن
اون يش قطعه سفاينلرى

/۵/ وزير مشارٌاليه خاضرتلرى معرفتيله اخذ و اوزرلرينه مباشر
قوللرى تعيين و روساى مزبوراتلو

/۶/ دخى قلعه‌ٔ مزبورهسى طاقلٔه ايلمك ايچون طره‌يزون قضالرى
قاضيسندن تحهّد و التزافلرينى منعر حجت شرعيه

/۷/ ويرب روسالرك دفتر يدر كه يوقيلرى حالا طاش نقلى ايله
كلوب بو ضتلرى دخى كلمك اوزره

/۹/ اولان روسالرينك دفترلر يدر كه ذكر اولنور

اتنه قضاسندن الحاج مصطفى اوغلى على يرلمش سنه مته قطه ۱
وخوته قضاسندن موسى اوغلى احمد ريس سفينه قطعه ۱
قضاٴ مزبوره‌ده بشال اوغلى الحاج حسن ريس سفينه قطعه ۱

و کرمسون قضاسندن مهرجی اوغلی عثمان ریس سفینه قطعه ۱
و روم ایلنده ورنه اسکلمسندن ابا بوجمی داده ابراهیم ریس
سفینه قطعه ۱
و سنوب قضاسندن الحاج ایوت ریس سفینه قطعه ۱
و استانبول قربنده صالی بازالانده قره حسین اوغلی محمد اردنر
سفینه قطعه ۱
و طویجاتهدن ابراهیم ریس سفینه قطعه ۱
و زنون قضاسی جوارنده مثاقری قضاسندن مولوف اوغلی مصطفی بن
عثمان ریس سفینه قطعه ۱
و قضاء مزیورهدن لونق اوغلی محمد ریس طرفندن علی ریس سفینه
قطعه ۱
وزیره قضاسندن قحرل اوغلی عمر ریس و شریکی بیقلی اوغلی مصطفی
ریس سفینه قطعه ۱
کونیه سنجاغنده اتنه قضاسنده ساکن مصطفی بن الحاج محمد سفینه
قطعه ۱
و مافره عیدی بن عبدالله ریس سفینه قطعه ۱
و لواء مزیوره سوملی قضاسنده الحاج احمد اوغلی مصطفی ریس سفینه
قطعه ۱
و ارخوه قضاسندن الحاجی علی اوغلی مصطفی ریس سفینه قطعة ۱
یکون فی هذین قطعات ۱۵
یالکز اون بش قطعه سفاینلر کتبه الفقیر الیه عز شانه علی
القاضی بقلعه ثاش غفی عنه قید شد فی ۱۰ صفر سنه ۱۴۱

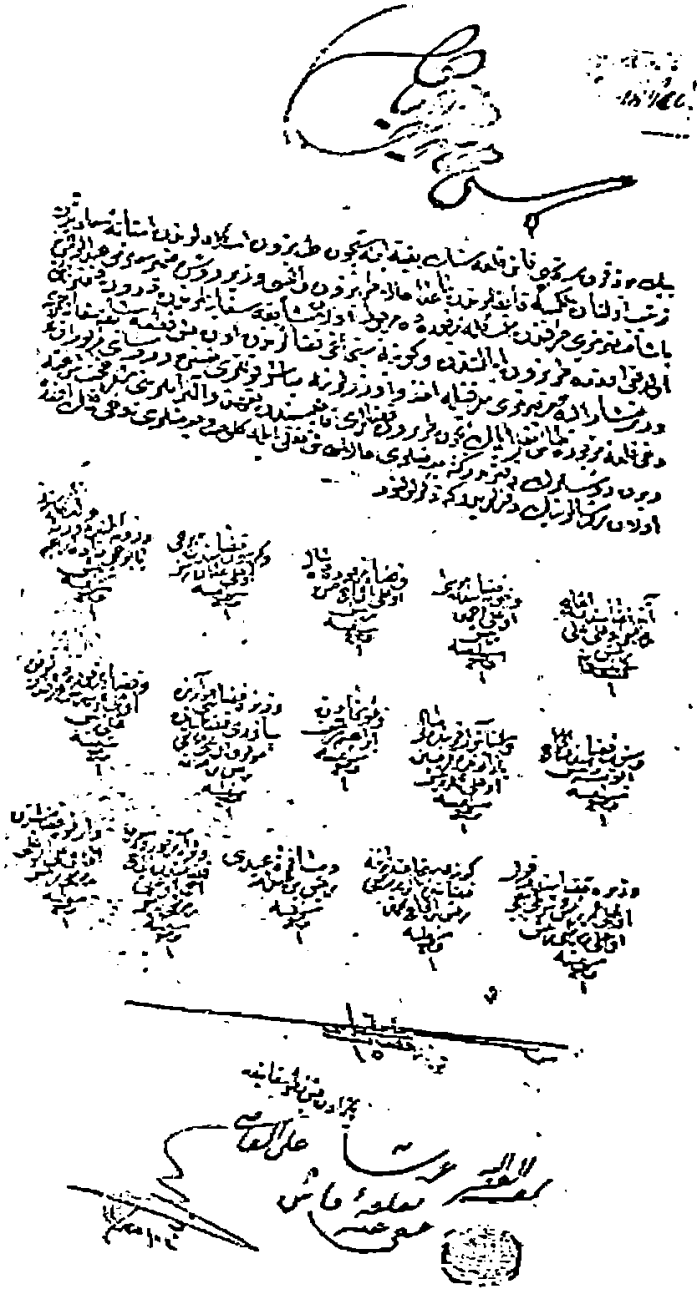

№66

1143 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. ნაწერია თხელ მოყვითალო ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 8790. ზომა: 11,9 X 20,9 სმ.

هو

شاه همایون یازیله کی

/۲/ قاش قلعه‌سنك یزمی اللی آقچه علوفه ایله جماعت کوکللویان یسار اغاسی اولان احمد حسین

/۳/ینادن برو قلعه‌ئ مرقومه‌ده اغا اولوب کلی امکی سیقت ایدوب جمله تفرات کندودن

/٤/ راضی و خوشنود اولمشلر یله اخردن بلا فرمان و عتله مشهور حاجی عمر نام کمسنه بر نفرتی ایله

/٥/ مزبور احمدك اغا مفتی کندی اوزرینه برات ایتدریب عزز کله ایلدوکندن مرقوم احمد

/٦/ اغا مقرور و اول و هر وجهله عمل و مستحق اولدوغی اجلدن اغالق مرقوم قاش

/۷/ قلعه‌سی دذداری سابق اولان عثمان اغا و کوکللویان عایش اغاسی احمد اغا عاشی

/۸/ و تقلیه‌در والیسی اسحق پاشانك عرضی موجبنجه حجت اول مذکور احمد اغایه ابقا اولنمغله مزقور

/۹/ یلا فرمان حازنه کندی مالندن طورمیوب اوتوز اقچه خزینه مانده و مقایله‌سنده ینه کندی اوزره

/۱۰/ برات ایتدروب عزز کله ایتمکله اغالق مزبور حجت اول مذکور احمد اغایه کماغ اولان

/۱۱/ ابقا اولنان رجاسنه مجاضر آیتملر یله ذکر اولنان اغالق تدارك ایلدیکی یومی اوتوز اقچه خزینه

/١٣/ ماندەسی - مقابلی احمد رفعتدن الحاج عفیره توجیه اولنوب حالا اوزریتده اولدوغی دفتر کناز

/١٣/ اولتمغین مذکورك خزینه ماندە ایلدیکی دفتر کناز اولتمغین مذکورك جزیته ماندە ایلدوکی اوتوز اقچه شره

/١٤/ مالندن ویرمك اوزره موجبنجه توجیه اولنمق بابنده بیك یوز قرق اوچ سنەسی ربیع الاولنك اوچنجی

/١٥/ کونی تارکیلی موزده ویریلیدن روس همایون موجبنجه برات شریف یازلمق ایچون تذکره ویرلدی

فی ٩ ربیع الاول سنه ١١٤٣

برات دادە ١٨ ربیع الاخیر سنه ١١٤٣

قید شد

اوزرینه تحریر اولە

H594 ☆ OP
Apa

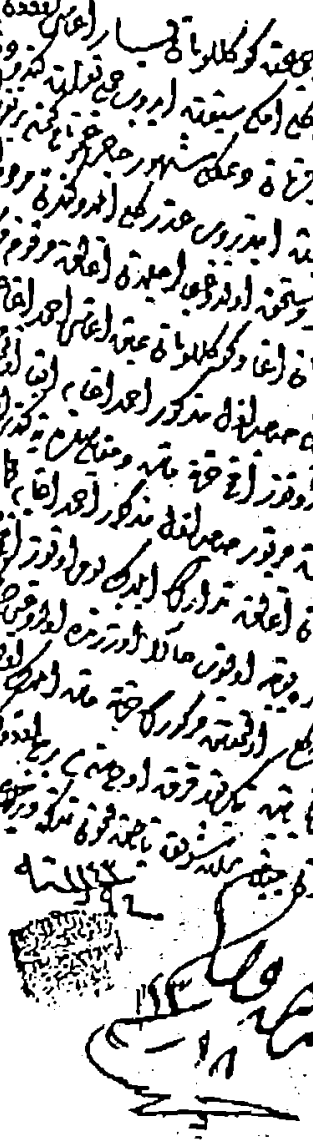

№67

1190 წლის დოკუმენტი გურიის შესახებ. ნაწერია გაშავებულ, დაობებულ, გაცრეცილ, დაზიანებულ ქაღალდზე შავი მელნით, თავში პირველი სტრიქონი დაზიანებულია და ნაწერი არ იკითხება. შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 11162. ზომა: 23,2 X 37,5 სმ.

حالا چلدر والیسی وزیر مکرم - عزتلو سلیمان پاشا حضرتلری ... ورود
ایدن تحریراتدن بر مادمنك خلاصه‌سیدر فی
عزتلو دفتردار افندی اقتضای اوزره تنظیم ایلیمز دیو بیورلدی
مالکانه‌دن در کنار اولنه ۲۹ رجب سنه ۱۱۹۱
/۱/ بوندن اقدم کوریل توادلرندن کیورکی نام توادك تحت
تصرفنده واقع ختور و توابعی قراسنك اهالیلری شرف اسلام یله
/۲/ مشرف اولدقلرندن قرائ مذکوره بر وجه مالکانه اسمعیل نام کمسنه
یه توجیه اولنمق اولوب انجق مرقوم اسمعیل یو اثنا ده یلا ولد
/۳/ فوت اولمغله توادد مسقورك طوروني اولوب اول سنه‌یه بالغ نوذ
مشارالیهده اسلام شرفله مشرف اولان سلیمان رکوب
/۴/ و تزوله قادر و رشید و مستعد و هر حالده شایان لطف و عنایت
و اهالیسنك محتاجی اولمقدن ناشی مالکانه‌ً مزبوره
/۵/ محولدن قید قدیمیسی اوزره مرقوم سلیمانه بر وجه تایید
توجیه و احسان بیورلمك مشارالیه بر قطعه مکتوبنده تحریر ایدر
مقاطعه جنلو و بحاط و توابعها تابع ناحیه‌ٔ کوریل در
قرب و جوار لوائ اجاره در ایالت چلدر واجب‌عن اول مأوت
فی سنه غروش اسدی ۱۰۰
بتام اسماعیل اغا بر وجه مالکانه برات داده فی ۱۲ رجیسنه ۱۱۶۸

دفعه مزبور ازان سبب که مالش و باشوت خازندئ مالکانه به حسن بك
چوقدار حیدار علی بر وجه مالیکانه برات دادده فی ۲۲ ذی القعده
سنه ۱۱۷۹

معجله غروش ۵۰

بو مقوله بك شروط در کنار اولنه

قولی انها اولنان اسماعیلك بر موجب قید علامتی اولمغله شروط
قیدی بولمغدر فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر
فی ۲۹ رجب سنه ۱۱۹۹

مقطع مزبورك مال میریسنی ادا ایتمك تقریبیله بر موجب شروط
بتمش طقوز سنمسنده مرقوم اسماعیلك رفعتدن چوقداردن صدر
عالیندن حسن بك نام کمسنه یه توجیه اولنوب الیوم عهدمسنده
اولدیغی مقید اولمغله فوت اولان اسماعیلك مقطع مزبوره ده علاقمسی
یوقدر فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر
فی ۲۹ رجب سنه ۱۱۹۹

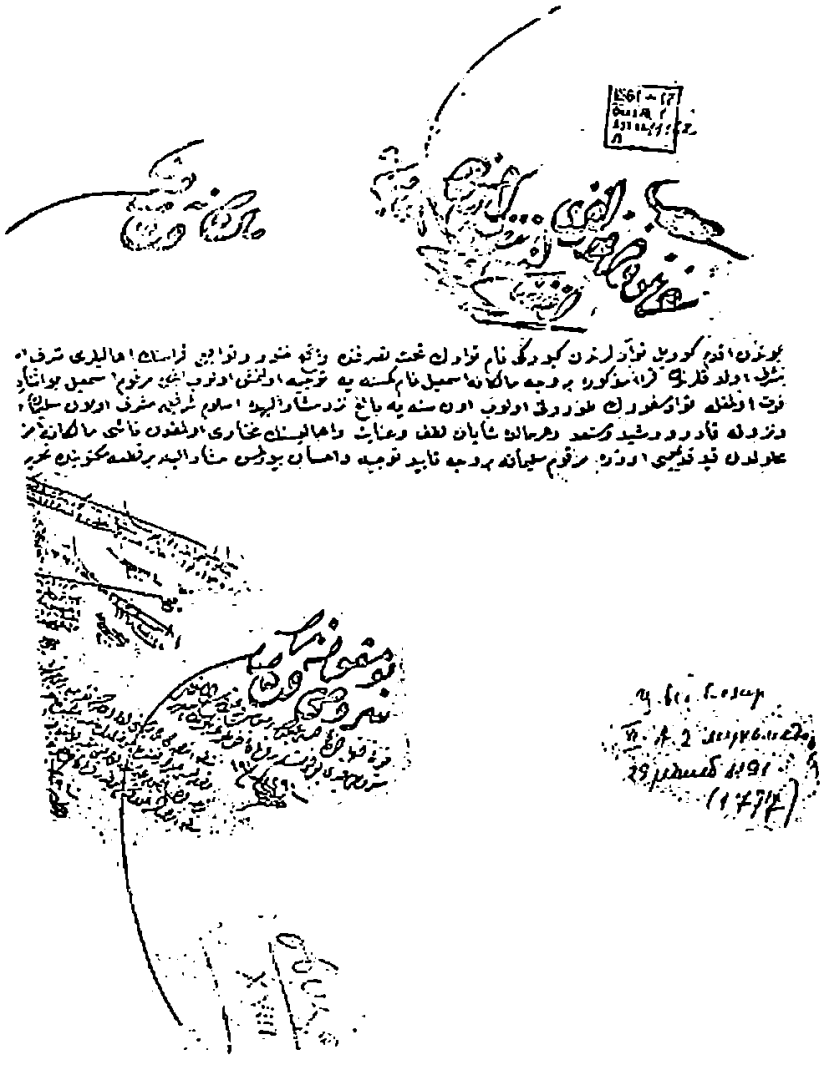

№68

XIX-ის დოკუმენტი ფოთისა და ანაკლიის შესახებ. ნაწერი დაზიანებულია, გაცრეცილ-დაობებულია, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი. 315. არქ. ერთ. 502. ზომა: 26,2 X 39 სმ.

قلاع خاقانیه‌دن انیاقره قلعه‌سنده اودیشی ملکی کلسپا دادیان انشا
ایلدیکی ... ماعدا بو دفعه تخی شرانپو احر ایتله
متانت برله -
محافظه‌ده اولدقلری پاشای مومی الیهك مسموعی اولوب ملیك
مرسومدن منوال اولتذکره در دولت علیه‌نك صادق رعایسی قلعه ث
مرقومه‌سی
و قلعه انشاسندن مرادم دشمندن محافظه ایچوندر دیو اکرچه
جواب ایلمشلر لکن ملیك مرسوم قومنك متحیزی اولوب بو ملت
نصارانك تسخیر و جلب قلوبلری خصوصی عطیه ایله اولمجغن

قاش قلعه‌سنك اطراف اربعه‌سی اورمان و اشجار غیر مثمره‌دن عبارت
سنیان واقره دیزو قطعه اولمدیغندن قلعه ث مزبوره‌نك اطرافنی احاطه
ایتمکله خفیه ث برو ثمر ظهور و اورمان مذکورده پنهان اولمق لازم
کلور ایسه طوپ ایله منعی مشکل و بو وجهله قلعه ث ضعف طاری
اولمجغی
برقرار اولمغله اورمان مذکورك قطعی اکرچه اهم و الزم و بالطبع
عملویه محتاج اولوب انجق اجرت یومیه‌یله اولدیغی صورتله
حواله مذکوره‌دن
تدارکی ممکن لکن غیر کونه اراده بیورلور ایسه منوط رای عالی
ایدکن

فاش قلعه سنده موجود طوبلردن بر بچق قیه لق بر عدد انکلیز کاری
شاهی تیمور طوبی یوندن اقدم قلعه ده مرقومه یکیچری ضابطی
سرطور نابی
ممو مصطفی اغا سنه سایقده بر تقریب لیلا طاییمدن اشاغی
براغوب یته لیلا کندو پیاده سیله مقری اولان خویه اکلمسنده
کندو قلعه سنه وضا
ایلدیکی پاشای مومی الیهك مسموعی اولدقده اغای مرقوم عتاب
و طوب مذکوری کتورمسینی تنبیه ایلدکده کتوروروم دیو اکرچه
تعهد ایدوب
الیوم کتورتمدیکنه میتی افاده خاکپای اولیای نعمایه مبادرت
ایلدیکن محافظ مومی الیه قوللری بر قطعه مطروق و ممهور
تقریرنده تحریر ایدر

№69

1196 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, მელანი შავი, წითელი მინაწერებიც აქვს, ქაღალდი გაყვითლებულია. შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 9365. ზომა: 22,7 X 37,3 სმ.

درکاه عالی قپوجی باشیلرندن فاش و صوخوم و اناقره قلعه
لری بنا امینی اولان مصطفی اغا قوللرینی طرفیتدن کلان اوراقدن
درت مادهنك خلاصهسیه
صح عزتلو دفتردار افندی
بنا امینی مومالیه طرفندن یوندن اقدم وارد اولان اقد
طرفندن حواله اولنمش اولنمقله اقتضالری نهلر افاده ایلیه
سز دیو بیورلدی ٦ جمادیالاول سنه ١٩٦
یو ماده ویریلان صهده ...
اغای مومالیه مقتضای ماموریتی اوزره فاش و صوخوم قلعه
لرینك محتاج بنا و تعمیر اولان محللرینی معرفت شرع و جمله
اتفاقیله معاینه رفیزالدن تعمیری مقتضی محللره عمله وضع
و معتمد ادملر تعیین ایدوب اقتضا ایدن مفردات دفترلری
و اهالینك عرض و محضرلری درسعادته ایعات اولندیغن
یو دخی
قلعتین مزبوریتتك حفظ و حراستلر یچون اقتضا ایدن محللر
ینه ترانبوز یاپلمسنی اهالی طرفدولت علیهدن رجا ایدوب
لکن مسوللرینه مساعده بیورلیور ایسهفیها واکرمساعفه
بیورلماز ایسه قدیمی اوزره تعمیر اولنمسی بابنده امین
مومالیهه خط امر عالی امداد بیورلمسن
جنتمکان سلطان احمد خان علیه الرحمت والغفران حضرتلر
ینك فاش قلعهسنده بنا ایلدکلری جامع شریفك اون ایکی

نفرمتزقه‌سنك بش تفرى موجود
/۲/و ماعداسى نا موجود و محلول اولوب انجق بش اون
سنه‌دن برو كونيه متصرفى ايازه محمد پاشا ارباب
وظايفه بر ياده ويرمديكينه بنائ احوالدرى
/۳/ ديكر كون اولديغن

/۱/ قاش قلعه‌سنك درت قايمه وصاغ وصول قول اغالقلرى
و قلعه‌ث مزقومه جوارنده واقع باطومه وارنجه اون عدد قلعه
لر پاشاى مومى اليهك
/۲/عهده‌سنده اولوب لكن كرك ارباب وظايفه و كرك اجرت
ويريله‌جك كمسنه‌لره بر پاره ويرميوب انلر دخى مضطرب
الاحوال اولدقلرى بنا امينى
/۳/ مومى اليه تحرير ايدر

صورت

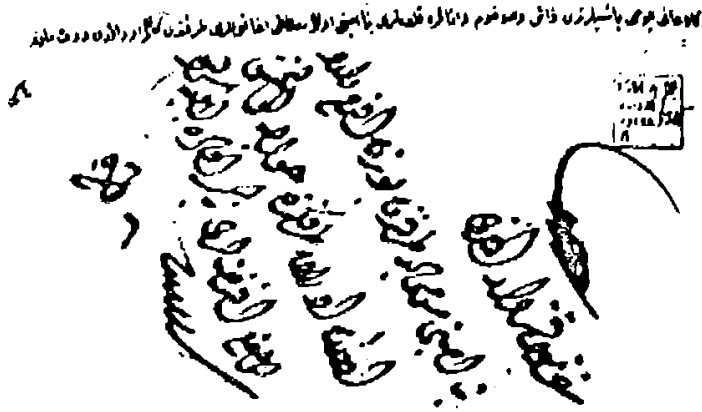

№70

1198 წლის დოკუმენტი გონიოს ციხის შესახებ,ნაწერი არაა დაზიანებული. შიფრი: НБКМ ფონდი. 236ა. არქ. ერთ. 3197. ზომა: 21,7 X 16,5 სმ.

چلدر واليسى وزير مكرم سعادتلو سليمان پاشا حضرتلرى طرفندن وارد اولان تحريراتك خلاصه‌سيدر في ١٩ رجب سنه ١٩٨

(١) سابقا كونيه سنجاغى متصرّفى و فاش محافظى اولان بيجان زاده على پاشا قوللرى لوائ مزبوره دخولى كونى عزل اولنديغندن كرك قپو كتخداسى

(٢) و كرك سائره اولان ديوننك اداسنه موفق اولدميوب مكرّد الحال و حقنده مواعيد عليه سبقت ايتمش اولوب شايسته عنايت

(٣) و مامور اولديغى حزمات عليه‌نك رويتنده صاحب لياقت و بو اثنا ده مشاراليهك معيتنده اقامت اوزره اولمغله اولحواليده

(٤) حالنه جبان بر منصب ايله پاشاى مومى اليه قوللرينك مجددا چراغ واحيا بيورلمسى تيمارنده اولديغى مشاراليه ايكى قطعه مكتوب

(٥) و پاشاى موماليه ايكى قطعه عرضحالنده تحرير ايدرلر

... پاشاى مومى اليه ارضروم كلوب ارضروم واليسى معيتنده حزمات عليه‌ده بولنمق و حالنه جبان منصب توجيهى ايچون ارضرومه ورود ينى بو طرفه تحرير و اشعاره مبادرت ايلمك اوزره كندويه مكتوب عالى محرير اولنمشدر في غره‌ء ربيع الاخر سنه ١٩٨

№71

1145 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. I. არქ. ერთ. 9216. ფ. 3. ზომა: 28 X 43,3 სმ.

در دولت مکینه ث عرض داعی کمینه بو در که حالا فاش قلعه‌سی
چیخانه‌سنده موجود اولان مهمات و مقدار کیفایه‌دن ارتلم ولدیغی
بوندن اقدم اعلام اولنمغله بر موجب صورت دفتر مهمات جبه‌خانه
طره‌یدن تشره مرجدر اولان مهمات جبه‌خانه‌دن افراز و ادفاق
طرفندن مباشر تعیین اولنان احمد چاوش قوللری ایله محتجما بالسلامه
فاش قلعه‌سنه کلوب فاش قلعه‌سنه فی بوشه اناقره قلعه‌سنده سعی رقمی
مناسبتدر حالا فاش محافظ سعادتلو الحاج قلیل پاشا معضرتلرینك رای
استحسانلرینه اکالتی ث مشعر معادر اولان فرمان عالیشان
موجبنجه فاش جبه‌خانه‌سنه وضع اولنمسین پاشای مشارالیه موجبه و
مستحق کورلمکله جبه‌جی باشی محمد اغا قوللری معرفتله قاضع و
جبه‌جی باشی قوتلریك موجود نا موجودینی مشعر دفتر و شجاتی معخوم
معلوم دولتلری معرولمق ایچون در دولتمداره اعلام ایدر قور دیو
التماس ایتملر یله اولمقدار مهماتك فاش جبه‌خانه‌سنه تسلیم اولمدو
غك مشقر در دولتمدره اعلام اولندی امر و فرمان من له الامرکدر حریر
فی الیوم الثمن فی شهر معر الحرنه خمس و اربعین و مایه و الف
الداعی الدعی لیه العلیه العمانه احمد القاضی القاضاك کونیه
و باتوم

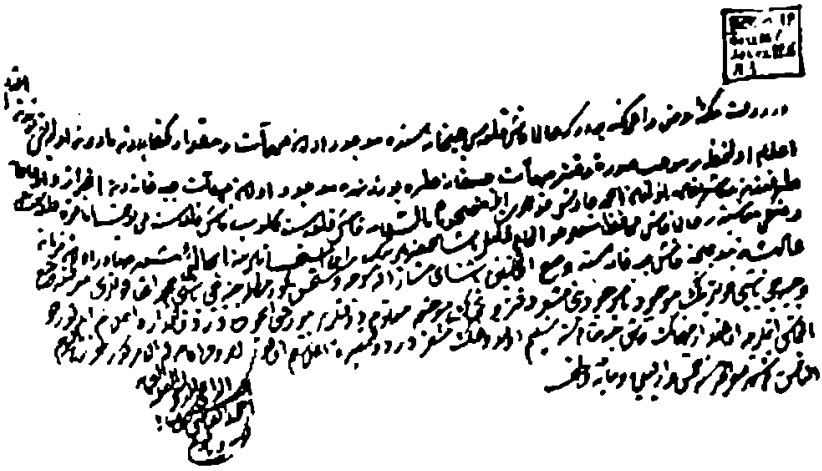

№72

1197 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. ნაწერია მოთეთრო ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. I. არქ. ერთ. 9397. ფ. 1. ზომა: 19 X 29 სმ.

در دولت مکینه عرض داعی کمینه بو در که
حدود کورجستانده سرحد اسلامیه‌دن فاش قلعه‌سنك محتاج بنا اولان
محال و مواضعلرینی شرف قدر دورور ایدن فرمان جهانمطاع موضینجه
انتحام رای محافظ مشارالیه معرفتله بوندن اقدم کتفنه مامور
دولت‌علیه‌دن با فرمان عالی کوندریلان معمار خلیفه‌بی سلیمان ·
اغا قوللری حاضر اولدیکی حالده وزیر مشارالیه معرفت شرع و
بنا امینی بالجمله وجوه قلعه و خلیفه ن معمار معرفتله بنا و
تعمیر اولان محاللریك حربرلرینك اوزرلره واریلوب تعمیر و
ترمیم اولان مواضعلری بر وجه حاقایق کشف اولنوب و کشف‌دفتری
در علیه‌ن ابدی الاستمراره ارسال بولوندیغی بالا التمار حضور
دولتلرینه جمله سرحد نشین قوللری محضر بر له انها اتملریله
محضرلریموزی معتدق بو داعالیالرینه اعلام ایدور دیو الحاج
اتملریله خاکپای سریر اعلایه عرض و اعلام اولندی باقی امر و
فرمان من له الامرکدور فی ۲۱ شعبان سنه ۱۱۹۷
العبد الداعی الدولت العالی العن مصطفی الباشی علاقه قلعه فاش

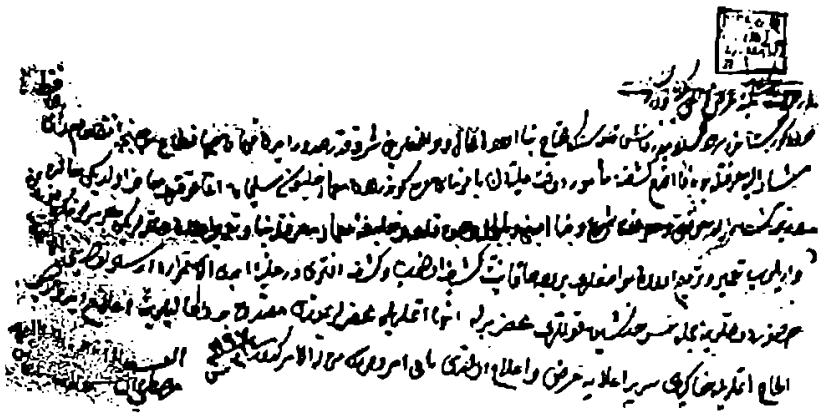

№73

1197 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. გაყვითლებულ-დაობებულ, დაზიანებული ქაღალდი. მელანი შავი. ნაწერი არაა დაზიანებული. შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 9358. ზომა: 29,9 X 46 სმ.

در دولت مکیفه عرض داعی کمینه‌لری بو در که
نهایت ء استانه‌ده بحر سیاه سواحلنده واقع فاش قلعه‌سی اناطولینك
سرسری و حکبدی مثابه‌سنده اولوب قلعه‌ٔ مذکورك بعض محالر مواضعلرینك
تعمیر و ترمیمی اراده علیه‌ٔ حضرت جهانداری تعلق ایلدیکده بناٴ
فاقرانه حلیل الشانه‌ٔ بنا امینی لقب و تعیین اولنوب در کاه
عالی کدکلولرندن قید فی پشین پایه‌سیله مختار اولان مصطفی اغا
قوللریمی الحالهذه معرفتله تعمیر اولان قلاع ثلثه‌نك تعمیر
ایلدیکی کمال و مواضعلری کشف و تعمیری مجدداً اقتضا ایدن
مواضیعلری دخی کشف اولنوب حقیقت الحال صورت دفتریله در علیه
ایدی الستمراره اعلام ایله انها اولنمق بابنده شریفی و قسور
انها مرحبد ایتمام معمار خلیفه‌سی سلیمان اغا کشفنه مامور
و تعیین بیورلمغله امینی مومی الیه قوللرینك تعمیر قلاع ایلدیکی
محال و مواضعلری محافظ وزیر اعظم حلیل پاشا حضرتلری معرفتز
و معرفت شرع و بنا امینی و معمار خلیفه‌سی و بالجمله سرحد
نتین قوللرینك معرفتله بنا و تعمیره محتاج اولان کمال سوالمنعلری
کشف اولنوب کشف دفتری در علیه پری ایاشمزاره ارسال اولندیغی
بالجمله سرحد پشین قوللری محضر ایتملر یله محضرلرمزی مقتدف
سندخی اعلامه اجر بور دیو بو داعیلره دخی جمله سرحد پشین
حقور شرعه حکوب الجه اتملریله نفس الامر قلعه‌ٔ مذکور محتاج
بنا اولوب مجددا بنا و تعمیره محتاج محال و مواضعلری
کشف اولنوب دفتری با الاقضا و رعایه‌یه ارسال اولندیغی و قلعه‌ٔ

مذکور با دفتر کشف محتاج بنا اولمغله عنایت حضرت جهانداری ارزانی
بیوریلور ایسه سرحدمز و دوشمنان کید و مقتدننندن امین و حفظ و
خرابت و سرحدمزی مجددا احیا و مجددا تعمیره محتاج اولان محال و مواضعلریمك کثر رعان کشف و دفتری اوزره بنا و تعمیرینه عنایت و
مسعده علیه‌لری ارزانی بیورلمق رجا سیله اولکه واقع الحالده حسبه
الله تعالی در دولت مداره اعلام اولندی باقی امر و فرمان
من له الامرکدر

۲۹ شوال فی سنه ۱۱۹۷

العبد الداعی الاولد العلمه العقمایه مصطفی الیاس مخلاقه قلعه
فاش عفی عنه

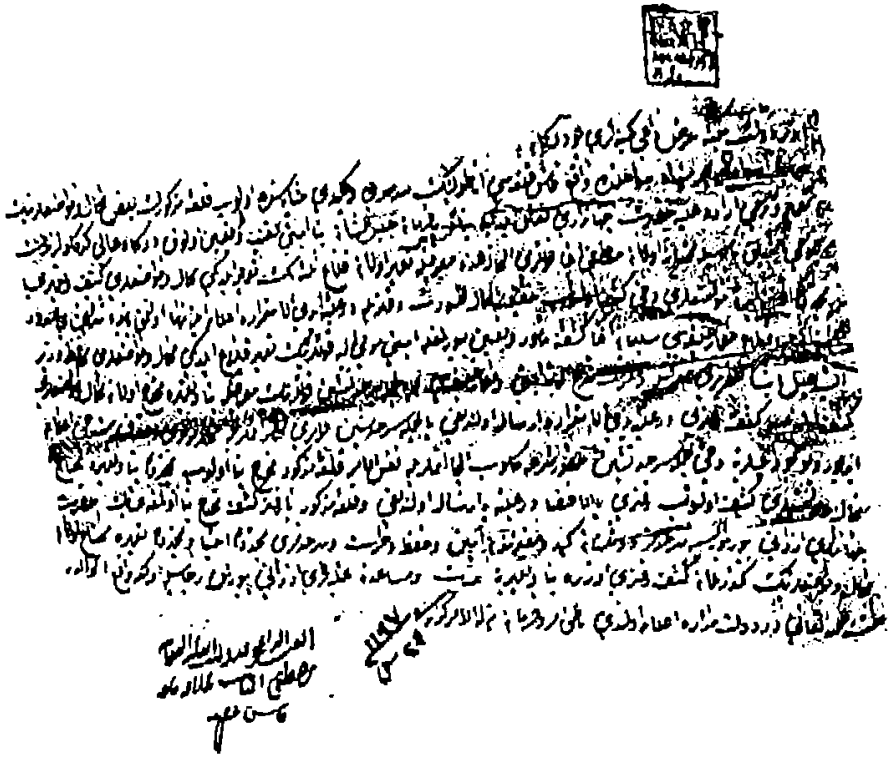

№74

1200 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. გაყვითლებულ, დაობებულ,დაჭმუჭნული ქაღალდი. მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი. I. არქ. ერთ. 9394. ზომა: 23 X 36,8 სმ

تا رك حضرت صفيرك محمد قوللرينك تقويريدر

في ٢ شوال سنه ١٢٠٠

تولكز فاشدن جغالى اوتوز ايكى كون اولدى باتوم و فاش قلعه‌لرك درونلرنده موجود جبه‌خانه و مهمات لوزم ميدر ياخود لوازم سايره تهمنني و تدارکنه محتاجميدر و ذخيره‌لري مقدار كفا يه‌ميدر يوخسه دخى زياده ذخيره و لوازم سايره نر ركنه اجتاجلرى وارميدر و حوالى مزبوره‌نك كيفيتى و احايشلرى نه كونه‌در ديو مامور يتله اولطرفده واروب مروخيه و سپاريش اولديغي اوزره استخبار و استكشاد ايلديكمده قلعه‌تين مزبوريتنك لوازم ما محتاج مكمل و ديكر نسنه به احتياجلرى اولمديغندن بشقه ذخيره‌لرى دخى انبارلرنده فوق العاده مكنون محلو و طلب ايلدكلرندن زياده حاضر و موجود اولوب حوالى مزبوره‌ده طرف اخردن قصالم كوننده‌دك بر حوادث جديده ظهور ايلميوب باعون عنايت باري و باودى حضرت ايلانى نعى و شهريارى بالجمله اطراف اكناف و حوالى مزبوره على ماهو المطلوب امن و امان و اسايش و دفاه اوزره اولديغن شاهده ايلدم ديو تاتار مرقوم قوللرى تقرير ايدر

№75

სოხუმის მცველის ქელეშ ახმედ ბეგისადმი მიწერილი წერილი. მუსვედე, ქაღალდი გაყვითლებულია, გაშავებულია და დაობებულია. შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 12048. ზომა: 17,6 X 53 სმ.

صخوم محافظی کلش احمد بکه

اناقره قلعه‌سنی سهوا استیلا ایدن روسیه‌لونك اولحوالیدن دفعی خصوصنه

بوندن اقدم مامور و تعیین قلنمش اولان خواجکان دیوان همایونه احمد

نجیب افندی مقتضای ماموریتنی اسلوب حکیمانه ایله اجرایه اقدام ایتمکده ایسه دخی روسیه‌لونك

قومندانی بعض کفره جواب اعطا ایله امری /واقعی/ مومی الیهك

کلامنی بر وجهله قبول اتمدیکی

بیانیله روسیه لواسی حوالی مرقومه‌دن توجهله اولور ایسه دفع و اخراجی

اولمق حادی و افادانه سائره بی معنوی بو دفعه ظهور ایدن تحریراتك منظور

و مفهومی معلومز اولمقدر دولت علیه اراضیسنه اخر طرفدن

نجادر و تحطی دبوعنه بر وجهله رضای عالی اولمدیغندن بو خصوص

مغما در علیه‌سی

مقیم روسیه ایلچیسنه رسما بیان و افاده اولنه رق اناقره قلعه‌سنك

و میر اراضی ث دولت علیه‌نك روسیه عسکرنده تخلیه سی و شمخالده

اولان اثاد نفرینك عرمی ایله

اولواصل و اراضینك بتمامها هبت اولیسنه اعاده وار جاعی خصوصنه با امر عالی

مومی الیه احمد نجیب افندی مامور و تعیین قلعه‌دن کیفیت ایلچی

مومی الیه طرفندن مرسوم
و دولتی طرفنه تجر. اولنمق اولدیغندن غیری ذکر اولنان اناقره قلعه‌سی
سهدا ضبط اولنمق اولدیغنه بنا ث روسیه‌لونك اولحوالیده جلب و وقع اعاده‌لری
ضمننده قوماقان مرسوم کوندرلمك اوزره روسیه دولتی طرفنده ایلچی مومی الیهه کلان مکتوب
ایلچی مومی الیهك یاقچیسی دبننه تاتار تدقیقی ایله بوندن اقدم اولطرفه کوندرلمش ایسه رحبر اشبو تحد ایکز انلرك وصولنده مقم چیقارلسه اولور
اقتضا ایده‌جکی ظاهر و دولت‌علیه بر قارش‌طبراغنده کچمیه‌جکی امر و هر
اولمغله امری مومی الیهك
اناقره قلعه‌سی و میر اراضی ث دولت‌علیه‌ده اولان محللری مقتضای ماموریتی اوزره سریا و عجلت علیه
و اولواصل اراضینك
بتمامها اصلده اولسنه اعاده و ارجاع الاتلمسی
امرنده سنك حرصکده حرجی لازم اولان معارفنده
واتحار قضاسلی اجرانه الهمم
ابازه و مکریل روسیه ایلچیسی
سو تبشیله‌رك حسن زاده مع ایتدار اولنمغه اوزره یدلوب بوندن بالجمله اهللی و کنه‌نك تاجره و
اولوب مامور اوامینك حللرك کرکی کبی محافظه مجر سنمسی وقت ایلدکی یچون مکتوب

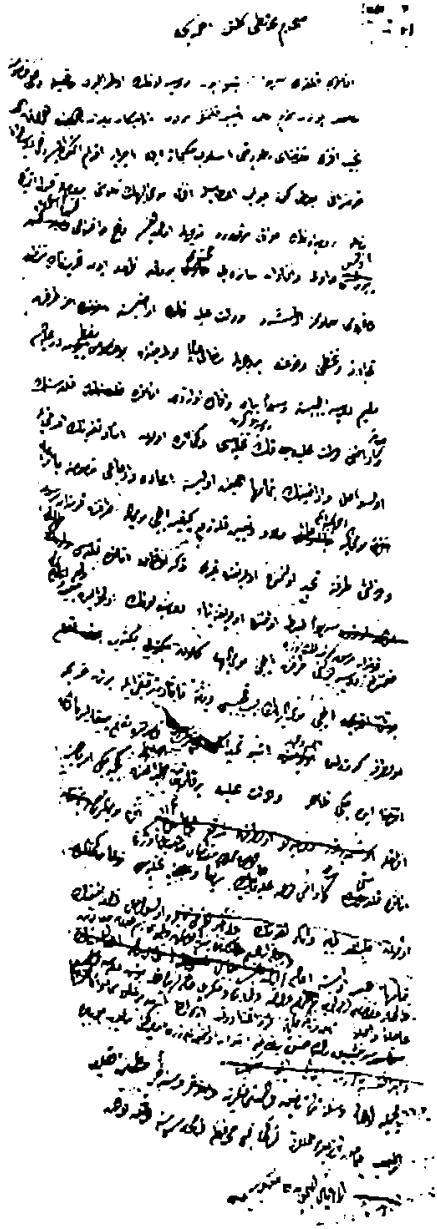

№76

1138 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 315ა. არქ. ერთ. 151. ფ. 2. ზომა: 10,1 X 21 სმ.

٥ شوال سنه ١٣٨

عرض بنده‌لر یدر که
بحر سیاه جانبنده ابازه قیسنده مجدد بنا اولنان موحوم قلعه‌سی
اطرافنده اولان ابازه بکلرینه انعام و البسه اولنمق ایچون بش
طوپ دیبیا و ال چوقه‌یه قبلو بش توپ
نافه‌کورك و یکرمی بر زراع ال چوقه و یوز زراع دارایی و
التمش زراع ساده ساقز خطابیسی فرمان عالیلریله باش محاسبه‌دن
ویریلان صورت موجبنجه حاصه بازرکان باشیسی معرفتیله مبایعه و
قلعه مزبوره بنا امینی اولان مصطفی اغا طرفندن قبضنه مامور
الحاج احمده تسلیم اولندیغنی مشعر دفتردر سابقی قیلن موجبنجه
باش محاسبه‌دن تطبیق و حساب ایتدرلدکده مجموعنك بهاسی بشیوز
طقسان یدی غروش ایتمکله تذکره‌سی ویرلمك بابنده فرمان دولتلو
عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر
تذکره داده فی ٨ شوال سنه ١٣٨

1140 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერი გაწუჭყიანებულია, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 40. ზომა: 32 X 44 სმ.

دولتلو عنايتلو و مرحمتلو افندم سلطانم حضرتلری صاغ اولسون
عرض حال قوللری اولدر که بو سنهٔ مبارکده صوخوم قلعهسنك اومور
خزمت بناسنده استحدام اولنان عملهلریك اجرته یومیهلری و
سایر لازمه بنا ده
صدقه اولنمق ایچون طرهبزون حوالیسنك جزیهسی مالندن اون کیسه
اقچه حواله بیورلدوز هنوز دخی منویه مرسومیه کلمهمندر و بو
قوللریکز صوخوم
قلعهسنده قشلاق ماندہ ایدوب استحدام اوساق اجنام عرصهلره
ایام شتایه دخی عرضحال قوپکرتلره کلنجهیه بو کجه اوچیك بشیوز
غروش مقداری
اقچه ویرهجکمز اولوب و بو سنه دخی حرق اوچ یوز نقراتده
اولنان کزمك نقلی ایچون قدیم طرفندن تحصیلی فرمان بیورلان
یوز مقداره کاو
ماصتور قنو بر مرسومیه کلمهمکله و مقادما کمان اوکورلرنك
دخی سفرطقیان کاوی سفرلو و کرج بایرلرینه حطب نفر ایدوب
مایه تاقیبان اتلاف و اقدغن
اولنوب بو سنه مبارکده اربهن بیورلدیغی عجلهلر قلعهٔ مرسومیه
کلوب داخل اولندقلرنده مزبورلر مکرو امورم معطل اولنمهجغی
مشاهره ٔ قوللریکز
اولوب یکی فی غرهسی بر مکر اولنمهیوب استحدام اولنجهلر ایچون
اباز ه طوائفهلرندن و قلعهده اولان اهلی مسکاندن بر مقدار

عریه پیران و قلویه‌یه
ایکی ساعت مقداری کموشتاسن نامی محلده حرق اولنان کرچ نقل و
اندن دخی منکسه قایقلریله قلعه‌ٔ مرسومه کتوردوب بری قوللریکزده
اقچه اولنجه مقابله مزبور عربلره و منکسه قایقلره بر اقچه
اجرته و تولون ورلمیوب انلرن دخی اجرتلری اوچبیك پشیوز غروش
تابع اولوب قلعه‌سی
استحدام اولنان عرسولرین یومیه‌لری و احرت‌عره و تولون منکسه
و حصوصه مصارفی بر اکنده‌لر ویریله اون یدی کیسه اقچه مقداری
احیاشره
مختلفیه ممد بونمز اولوب لطف و کرم یومی کلوب طره‌بزون جزیه‌سندن
حواله بیوریلان اون کیسه اقچه‌دن ماعدا اوتوز کیسه
اقچه دخی بر صاغ محلدن حواله بیورلدقده
قصرالر و قوللرنلره مرقومز الاو باقیسی اومور قلعه بر بارش
هایدر صرف مصرور
اولنجه‌یچون فرمان دولتلو عنایتلو و مرحمتلو افندم سلطانم
حضرتلرینکدر
بنده‌ٔ مصطفی امین با قلعه‌ٔ صوحوم فی ١٦ ربیع الاول سنه ١١٣٩
بحر سیاه ساحلنده ابازه قیسنده مجدداً بنا سنه اجناسی اولنان
صوحوم قلعه‌سنك
ایتمیه‌سنده اعمال و استحدام ایچون تعیین و ارسال اولنان
اصباق عمله‌نك وریله‌جك
اجرتلری و طاش و کرج و کراسته توارك و نقلی و سایر لازمه‌یه خرج
صولوت
ایچون عالی الحساب بشیوز بیك غروش طربزون جزیه‌سی مالندن تعیین و
حواله اولنمسنده

لکن مبلغ مزبور اقل قلیل و کفایت اتمدیکندن حزمت اولان عملهنك
اجرتلری
و کرچ جرفی و طاش و کرچ و کراسته نقلی ایچون التجایه محتاج
اولمغله مناسب مالدن
اوتوز کیسه اقچه حواله بیورلمق رجاسنه قلمه ث مزبوره بنا امینی
مصطفی اغا قوللری اعلام
ایدر معلوم دولتلری بیورلدقده ایتسه معارفی ایچون مقدم حواله
اولنان بش پیك غروشدن
ماعدا بو دفعه دخی بیك یوز قرق سنهسی
طربزون جزیهسی مالندن یالکز بش بیك غروش
حواله اولنمق اوزره باش محاسبهیه قید اولنوب
تذکرهسی ویرلمك بابنده امر و فرمان دولتلو عنایتلو
سلطانم حضرتلرینکدر

ص

تلخیص موجبنجه باش محاسبهیه قید و تذکرهسی ویرلمش
بیورلدی

غره ث محررم سنه ۱۱٤۰

ص

تذکره داده فی ۲ محررم سنه ۱۱٤۰

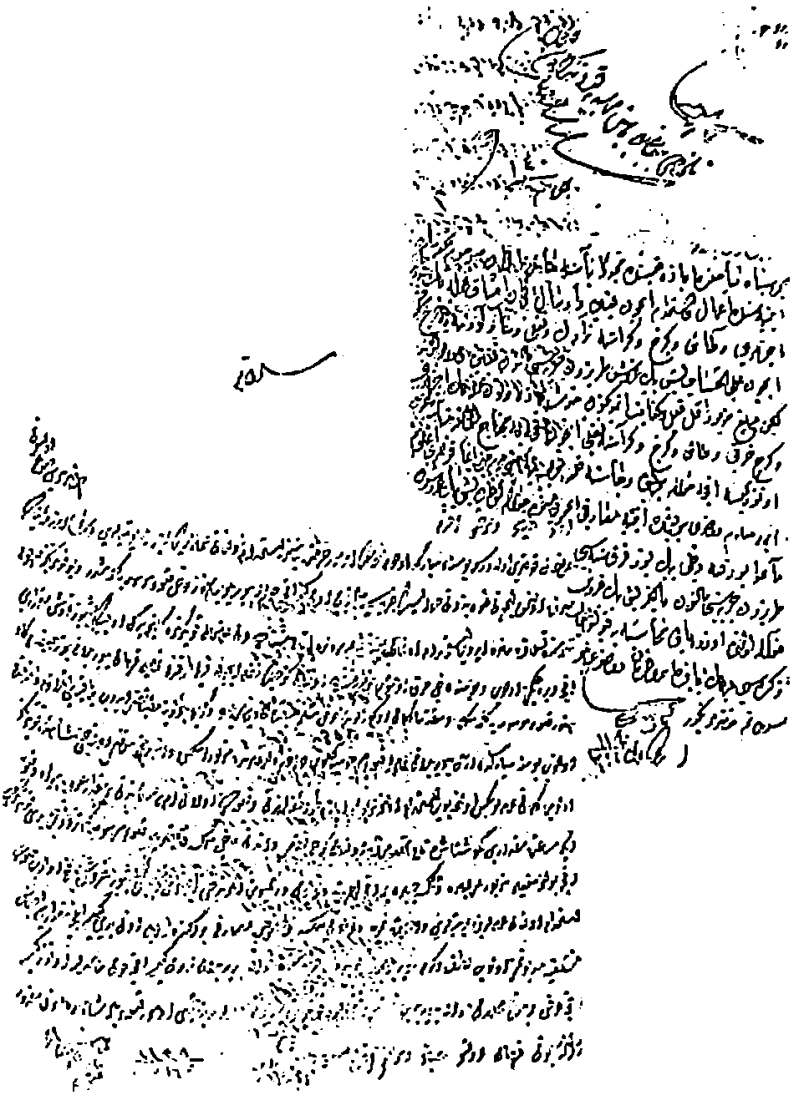

№78

1141 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. დოცუმენტს კუთხეები გაცრეცილი აქვს. ნაწერიც დაზიანებულია. მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი. I. არქ. ერთ. 4440. ზომა: 26 X 39,6 სმ.

/۱/عرضینده‌لری بو در که

/۲/ هرکس و ابازه و کورجی سفرلرنده طوز حاصل اولدیغندن اقتضا ایدن طوزلری تجار سفینه‌لریله کیده کلوب لکن بو بهایه ایله اوصاایفه‌سی مقطوعاتدن

/۳/ اولان الات محرره مقوله‌لرینده نقل و فروخت ایتمکلر یله منفی لازمه‌ناحالدن اولدیغندن بشقه طایفه مرقومه‌یه بعض مرتبه تعدی ایلدکلرندن کندولره دخت

/۴/طاری اولمغله بو وجهله تعدیرك تخلیص و قلوبلری نا مینه و نالیق اولندوغی صورتده اکثری او سواحله قونو شوب اسکله‌لرك شره و ابادان اولاجغی

/۵/ظاهر و متعین اولمغله اخر سفینه‌لر کتمیوب بیع و شرا ایلمامك شرطیله اقتضا ایدن طوز و سایر لازمه‌لری طوز امتیالرینك کندو سفینه‌لریله نقل و فروخت

/۶/ و هر قاچ سفینه کیدر ایسه عددلری ضبط اولنوب صو خوم قلعه‌سنده اولان جامع شریف خدمه‌سنك و طایفی و مصارف سایره سنه هر بر سفینه باعنه

/۷/ ایکیشر یوز الفیشر غروش ویرلمك اوزره طوز امینی تعیین المشیکن حالا قریم خانی منزلتلو منکلی کرای خان حضرتلرینك اعلاملریله بوندن مقدم او حوالیده

/۸/ سفینه کتمسی بالکلیه منع اولنمغله طوز اماتتن دخی رفع اولنمشیدی انجق بو دفعه شقانکه یکی قایتولان و ساطیتله شابعقه ابازه‌سی همحوادلری اولان

/۹/ ابازه‌لر ایله بعض شروط اوزره عرض اطاعت دیوانه
دکین صوغوجق قلعه‌سندن الدقلری اموالی رد و تسلیم
ایلدکلرینی منضمن قلعه‌ٔمذکورده اهالیسنك محضر -
/۱۰/ و اعلاملرین خان مشارالیه حضرتلری ارسال و فیما
بعد اولجانبه سفاین وارسنه اذن مرخصت ویرلمك اوز
ره اعلام ایلدکلرینه بنائکمافی الاول سفاین
/۱۱/ کیدوب کلمه‌سنه ممانعت اولمامق ایچون دیوان همایو
ندن امر شریف ویرلمکله طوز امانتی کندولره
اولنمق رجاسنه اصحاب عرضحال استدعای عنایت ایدرلر
/۱۲/ سایقی اوزره امانت مرقومه‌نك ابقاسنده جانب میری
یه منافع حصولی امر مقرز اولمغله شروط سابقی موجبنجه
فیما بعد چرکس و ابازا و کورجی اسکله‌لرینه
/۱۳/ اخر سفینه و طونبازلر کتملوب بر درلو بیع و شرا
ایلمامك شرطیله ذکر اولنان قلعه‌لرهو اسکله‌لره کفایت
مقداری اقتطا ایدن طوز و سایر امتعه و اشیا
/۱٤/ طوز امنیالری طرفلرندن نقل و فروخت اولنوب و هر
نقدر سفینه کوتررلر ایسه امتانه سعادتدن عدرلری خیط
و بو مقابله‌ده صوخوم قلعه‌سنده اولان جامع شریف
/۱۵/ خدمه‌سی وظایفی و مصارف‌سایره یچون هر بر سفینه با
شنه ایکیشر یوز اللیشر غروش ویریلوب معرف شرعله
صوخوم قلعه‌سی بنا امینه تسلیم و یدندن تمسك
/۱٦/ و حجت شرعیه اخذ و حفظ اولنمق و فما بعد طوز
امنیالرینك اخرتلری اولمدقچه بلا فرمان او طرفلره اخر
سفینه و طونباز کتمیوب اکراوی طایفه‌سی سایرلری
/۱۷/ بو شروطك خلافنه خفیه‌ٔ و علانیه‌ٔ سفینه و طونبازلر

یله ممنوعاندن اولان الاتحرب وطوز و سایر ابازه امتعا
سی نقل و فروخت ایدرلر ایسه اله کبر و کنلرندن
/۱۸/ سفینه‌لری و ایخیده اولان اشیالری طوز اسپیتلری طر
فلرندن میری ایچون اخذ و ریسلری ترسانه‌ده عامره‌ده کدر
که وضع اولنمق وکزللی طوز امناسی طرفلرندن کیده‌جك
/۱۹/ سفاین دخی الات حرب کوتورمیوب اکر کوتوررلر ایسه کند
ولرینك و سفینه ریسلرینك محکم حقلرندن کلنمك و امنای
مذکوره‌نك نقل و فروخت ایده‌جکلری اشیانك
/۲۰/ صوغوجق و توابعی اسکله‌لرنده ایجاب ایدن رسم کمر
کلری صوغوجق کمروکی امینی طرفندن النوب اندن ماعدا
سایر اسکله‌لرده فروخت اولنان اشیانك کمرکلری طوز
/۲۱/ امینلری طرفلرندن میر یچون تحصیل اولنق شرطله
امانت مرقومه بیك یوز قرق بر سنه‌سی مارتی ابتدا
سندن اعتبار اولنمق اوزره مرقومانك عهده‌لرینه قید
و شروطله
/۲۲/ امر شریف تحریر و دیوان همایونه علم و خبر قا
عمسی ویرلمك بابنده امر و فرمان دولتلو عنایتلو
سلطانم حضرتلرینکدر
فرمان عالی موجبنجه اوله استه‌ملك عهده‌لرنه قید و
امر شریف و علم و صر قایم وریله
صح تلخیص موجبنجه عهده‌لرینه قید و شروطیله امر شریف
تحریر و بنو قولدان همایونه عالی خبر قایمسی ویرلمك
بیورلدی ۱۲ جمادی الاول سنه ۱۱٤۱
ایکی قطعه امر و فرمان طرفنه قائمه داده فی ۱۷
جمادی الاول سنه ۱۱٤۱

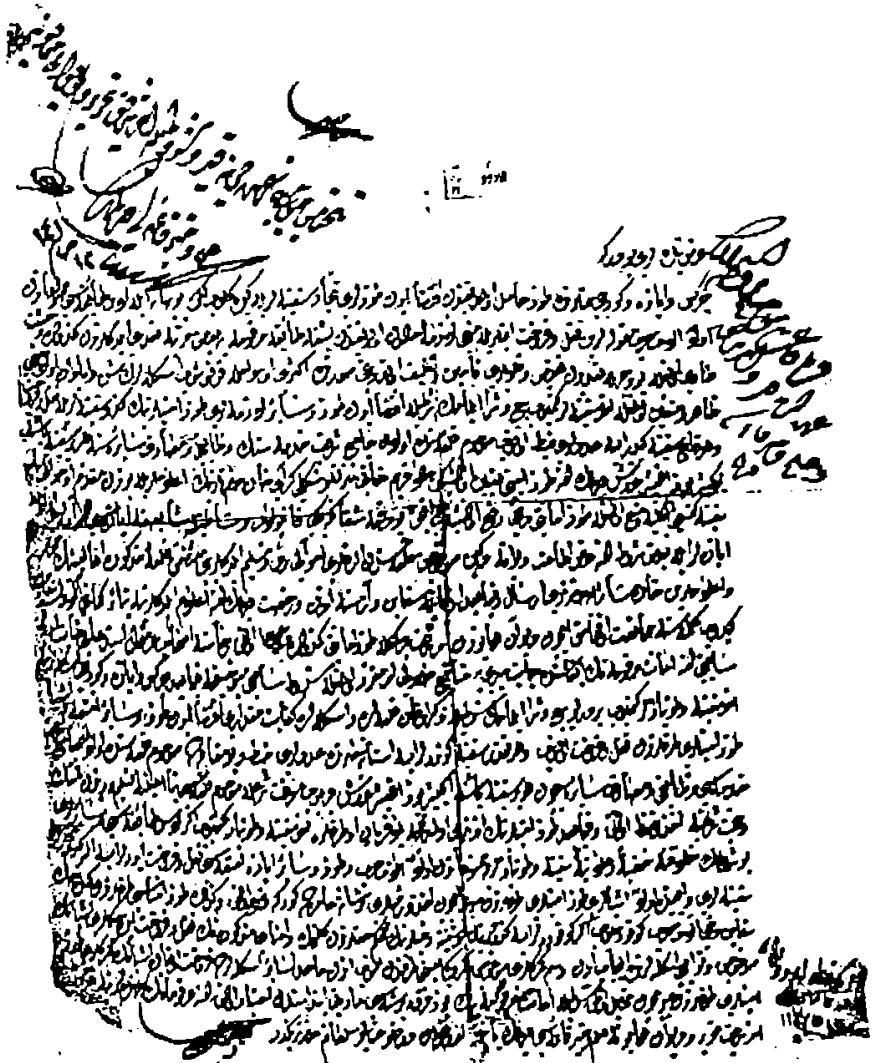

№79

1141 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერი არაა დაზიანებული. მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 4440. ზომა: 26 X 39,5 სმ.

/1/ دولتلو مرحمتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون

/2/ بحر سیاه ساحلنده واقع ایازه قیسنده مجددا بنا و لاحیا بیوریلان فاش و صوغوجق و صوخوم قلعه‌لرینه بر قاچ قطع سفینه ایله

/3/ طوز نقل ایتمك اوزره اولان طوز امینی بوندن اقدم رفع و ایازه قیسنه سفینه کتمسی منع اولوب لکن الحاله هزه ترقیه حال عباد ایچون

/4/ بنه طوز امینی بر سته در عهده اولنوب طوز امینی سفینه لری اولطرفه قالدیرینی بو دفعه جلادیتو خان عالیشان حضرتلری

/5/ عرضلرینه التماس ایتملریله طوز امینی شروطی باش محاسبه دن در کنار و مقدما وضع اولنان شروط موجبنجه بهر قطع سفینه باشنه ایکیشر یوز

/6/ اللیشر غروشدن خرج قطع سفینه کیدر ایسه غدرلری حبط و قلاع مزبوره جوامع شریفی جرمسنه مستلیع اولمق شرطیله بیك یوز قرق بر سنمسی مارتی

/7/ ابتداسندن اغبار اولمق اوزره طوز امینی بر وجه اشتراك عهده قوللرینه قید و شروطیله یدیمزه امر شریف اعطا بیورلمق بابنده

/8/ امر فرمان دولتلو مرحمتلو سلطانم حضرتلرینکدر

بنده اسیر مصطفی
بنده قلعه‌لی مصطفی

بو دفعه سفینه‌لرك کدوب کمیلرینه اون مغر وریلان فرمان دیوان همایوندن در کنار اوله

/۱/ قلعه ٔ جدید محافظه‌سنده اولان دام اقباله نه حکم که
/۲/ ابازمسی همجوارلری اولان ابازه‌لر ایله یوض شروطا اوزرینه
/۳/عرض اطاعت دیوانه دکین صوغوجق قلعه‌سندن الدقلری اموال
و اشیایی رد و تسلیم ایلدکلریك متین قلعه ٔ
/۴/ مذکوره اهالیسنك جنب امارت قاب ایالت نصب سعادت
الکتاب بالفعل قریم خانی اولان منکلی
/۵/ کرای خان دامت معالیه طرفنه کلان محضر و اعلاملرین خان
مشارالیه در دولتمداریه ارسال و اطاعتلری
/۶/ قپدانه مساعده ایدوب رفقدن ابازه جانبنه کتمسی منع
اولنان اشیا و تجار و سفاینه محانوره اولنمیوب بعدالیوم
/۷/ صوغوجق قلعه‌سی و ابازه طرفلرینه سفاین و تجار وارمغه
اذن ویرلمسن شمر امر شریفم ویرلمسی بابنده اعلام
/۸/ و التماس ایتملر یله ایمدی سنکی میرمیران مومی الیه‌سن
خان مشارالیهك التماسلری اوزره بعد الیوم
/۹/ صوغوجق قلعه‌سی و ابازه طرفلرینه سفاین و تجار وارمسنه
محانوره اولنمیوب اذن و رجاسن ویرمك
/۱۰/ بابتده فرمان عالیشانم صادر اولمغدر دیو یازلمغدر
فرمان دولتلو سلطانمکدر
طوز امینی شروطی در کنار
صوخوم اسکله‌سنده ابازه و چرکس طایفه‌لرینه فروخت اولنان طوز
طرف میریدن فروخت اولنوب اهرك طوز فروختی بالکلیه تضع و
اظنده مزبور اوجه استداك مطبع عالی امینی الحاج جلب
افندی و وتام عهده‌لرنده اولوب لکن اسکله ٔ مزبوره
تجارط فروخت ایچون افع و اشیا کتوردی کتوردکلری
و اشیادن و اسیرلرندن عساکرینك ادعاسیله رسم کمرك
ویریلوب اندعت غیری اولمغله فاش قلعه‌سی وضع اولندوغی که

قلعه مزبوره‌ده دافع اسکله‌یه دخی
شهریت فی اواخیر صفر سنه ۱۱۴۱
چرکس و ابازه و کورجی سمتلرنده طوز حصل اولمقدر نفیدن
اقتضا ایدن طوزلری محالک محروسه‌مدن تجار سفینه‌لر ایله کمرکی
اوس تایفه‌سی غایرندن اولان الات حرب مقوله‌لری بعد و فروخت ایتملر
یله منع اولنمسی مقتضای حالدن اولدیغندن بشقه اشیا میز
۳/ تجار طایفه مزبوره بعضی مرتبه لغدن ایلدکلرندن کندولره
حسن طاری اولمغله قعدندن تخلیص ایله قلوبلری تالیق رطی
اولدوغی صنورلره
۴/ بعضیلر اول سواحلنده مجدداً بنا اولنان قلعه‌لره قونوشوب
اولحوالیده اولان اسکله‌لرمی و رایادن اوله‌جنی منعین اولمغله
فما بعد امر سفینه‌لر
۵/کیرمیوب بردر لوسم و شرا یتممك شرطیله ذکر اولنان
قلعه‌لره و اسکله‌لره کفایته مقدارن اقتضا ایدن طوز و سار
لازمه‌لری طوز امینی
۶/ طرفلرندن نقل و فروخت اولنوب او مقابله‌ده قاشر و
صوغوچق و صوحوم قلمه‌لرنده اولان جوامع شیر یوز و بر بولوکی
مواجبلری نفرات
۷/ بهر سنه بش یوز غروش ویریلور کلوب و اکر یوندن صکره
لرطایفمسی و سایر تجار حفیه‌ث و علانیه‌ث سفینه‌لر یله طوز و
سایر اشیا
۸/ نقل و فروخت ایدرلر ایسه از کبیر و کتیردکلرنده سفینه‌لری
و اکنده اولان اشیالری طوز امینی طرفلرندن میری ایچون
اخذ و ریسلری

/۹/ ترسانه ث عالیده کور که وضع اولنمق و کذلك طوز امناسی
طرفلرندن کیده‌جك سفاین دخی الات و حرب کوندرمیوب اکر کوندرر
لردن
/۱۰/ ریسلرنك محکمی حقلرندن کلمیوب و امنای مذکوره‌نك نقل و
فروخت ایدر حکلری اشیانك صوغوجق و توابعی اسکله‌لرنده ایجاب
ایدن
/۱۱/ رسم کمرکلری صوغوجق بنا امینی طرفندن اولنوب ماعدا
اسکله‌لرده فروخت اولنان اشیانك کمرکلری طوز امینلری طرفلرندن
تحریری
/۱۲/ اولنمسی وجهه ایله اشیا اولوب و حالا صوحوم قلعه‌نده
بنا اولنان جامع شریف‌خده‌مسی وظائفی و سایر مصارفیچون
معین برابردر
/۱۳/ اولمقوله‌دن ناشی بو اقچه‌نك قلعه ث مزبوره جامع شریف
مصرفیته تعیین اولنمسی اولا اولمغله اونده مرقومه‌نك او تفر
رندی سنه‌نده اولان
/۱٤/ قیدی رفع اولنوب اوتوز کز سنه‌سی رور حفری ابتدا سندن
اعتبار اولنمق اوزره محتی قلاع اولنوب و فما بعد امنای مذکوره
طرفلرندن
/۱۵/ هر نه قدر سفینه کوندریلور ایسه استانه‌ث سعادتده عرضلری
ضبط و صوحوم قلعه‌سنده اولان جامع شریفك خدمه‌سی وظایفی و
سائر
/۱٦/ مصارفیچون هر بر سفینه باشنه ایکیشر یوز اللیشر غروش
ویرملری شرطیله محلنه قید و لاز طایفه‌سنك منعلری ایچون
شروطه منیر ایدن
/۱۷/ نعید ذکر اولنان سعادت اعتباری یدنه ویریلان اوامر
علیه النوب و دیوان عالیشانه و محللری رفع ویردقده
اولنمقدر فرمان
/۱۸/ دولتلو و سعادتلو سلطانم حضرتلریکدر
فی ۱۵ ربیع الاخیر سنه ۱۱٤۱

№80

1145 წლის მარუზა სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია გამუქებულ. თხელ ქაღალდზე, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 1. ფ. 3. ზომა: 30 X 42,3 სმ.

هو

/١/معروضا داعی دولتلرید کہ بحر سیاہ نہایہ‌تندہ واقع صغوم قلعہسی ایازہ کفرہسنك و سطندہ قریم و طرابزون بعدا سافہ بر بلد بردہ ، اولوب وقت موسومندن

/ ٢ /عبری ایاملردہ سفینہ و قایق کلمیوب امام معیتیہ مخصوص اولمغلہ صغار وکبار وقت مخصوصہ انتظار اوزرہ زحمت کشیدہ اولدقلری افندیلریمزك معلوم

/ ٣ /عالیلرید بو یرلرندہ اجناس ذخایردن اعظم قوت یومیہ اولان دقیقا تعیینی ایلہ جملہ فقرا احیا بو یرولوب دفع جوع لازمہسی بو وجہلہ کرم بو برلو و

/ ٤ / علوہ و کرم بو یرلمق ایچون دفع عطش سکان قلعہ‌یہ عنایت و مرحمت بو یرولوب قلعہ‌نك درونده قرب جوارنده ساز لذیذ اولمیوب انجق دریہ منحفرہ اولدوغنی

/٥/ عرضحال ایلہ استدعی اولندقده مرحمت و شفقت بو یرولوب چکدری امراسندن عبد القادربك و قاسم‌بك زادہ مصطفی پاشا تعیین و طرفی میریدن بند و خندق

/ ٦ / مصرفیچون بش کیسہ اقچہ احسان و قرق ایکی سنہ سنده کلوب خندغی حفر و بندی بنا ایلیوب قلعہ‌یہ ماء مذ کوری جریان ع انجق بندی اوچ صیره قازق ایله و صندق

/٧/ ایتدکده کربج وخراسان و طاش ایله رختیم ایتمیوب طبراق دولدرمغله انجق قرق بش کون مقداری ساز

لذيذ قلعه‌سى اجارى اولوب بندى استحكام اولنه .
النمغله
/ ٨ / ابازه كفره‌سنك ادنى تعديسيله فنا پزير اولوب ادنى سيل كتورب كليت ايله صو منقطع و الى حقد الان ماء لذيذ اولميوب سكان قلعه رمضان شريفده و سائر
/ ٩ / اوقاتده طوزلو و آخى قبوصولى ايچون الحمدلله تعالى حالا دولتلرنده درون قلعه اهل وعيالى نوان و صبيان ايله‌علوا ليوم ملازم مكتب التمشدن زياده
/ ١٠ / صبيانمز اولوب هر ان و ساعتلرده شوكتلو دولت پادشاهيه كلبانك ايله دعاده اولدقلرى خدايه عيانلر دره صوى كثرت و شرت اوزره
/ ١١ / بندى كربج و خساسان/خراسان / و طاش ايله رختيم و قازق و صندقلرى استحكام اوزره اولسه الى اخرالد وران فنا پزير اولميجغى جمله‌نك معلومدر انجق
/ ١٢ / ماء مور اولان چكدرى بكلرى اسرالمرينه يا پدروب عمله استخدام ايتميوب و ذكر اولندوغى اوزره استحكام اولمجلازمه و مهمات تدارك
/ ١٣ / ايتميوب جانب ميريدن الدقلرى اقچه‌ى صرف ايتمك ايچون بالاده تحرير اولندوغى اوزره بنا ايتملر يله ابازه اسقياسنك ادنى تعديسى ايله بالكليه
/ ١٤ / منهدم و صو منقطع اولمغله احوالمز پريشان و تسرى وار مرحمت و عنايت اولدوغمز معلوم سعادتلرى بويرلمق رجاسيله احوللروك اهاليه
/ ١٥ / قلعه تفصيلا محضر ايتملر يله بو فقيرك دخى وقوت

تامی اولدوغنه موجبنجه اعلام اولندی باقی امر و فرمان
شرف له الارکدر
العبد الله الدوله
العلیم العصمانه
احمد القاضی
بقلعهٔ صوخوم
عفی عنه
حالا
مقدما کمرک ماموریتله معمار ایتدرلمشدر و معمار ایچون
فرمان ویرلمشدر باش محاسبهدن در کنار اولنه
برای مارف قلعهٔ صوخوم بیمفر
فت عبد القادر پاشا قلعهٔ مزبور اول
شده فرموده و این قدر مبلغ عن حزینهٔ عامره
داده فرموده بر موجب تلخیص و فرمان عالی فی ۱۱ شوال سنه ۱۱۴۲
تذکره داده فی ۱۶ غروش ۲۵۰۰
صوخوم قلعهسنده اولان قبولرك صولری کزمی اولوب اهالی ٔ قلم مأ ٔ
لدمنه محتلج اولمشلر یله نعف فاعته قریب محلده صوخوم حمامی تعمیر
اولنان نهرك قلعه ٔ مزبوره یه
جبریی مباشر اولدوغن عرض و استدعالرینه سیعامده اولنمق اوزره اعلام
اولندقده بوندن اقدم کشفی ایچون امر شریف ویریلوب والبتا کلان
کشف دفتری
موجبنجه مصارفنی طقوز بیك غروشدن زیاده یه بالغ اولوب مصارف کسره یه
مولی اولدوغندن بناسی خصوصنی با جیره قویلمشدی انجق قلعه ٔ مزبوره
رجالیسنك صویه مضایقه لری اولمق حسبیله ذکر اولنان صویك کتوریلمه
سی تکرار التماس اتملری نهری مزبوری اولدوغی محلدن قلعه یه کتوروب
و قلعه ریندن دریای اجرا ایتدرمك اوزره یوللرینی حقران اقتضا ایدن بعض
محللرینه حواراسان و کرج ایله ریحتم و باغلمها بالواتلر ایله
استحکا

بولدوغی محله اقتضا ایدنه کوره تیر یا پیلوب صویك جریانی سر
اولندقده نهر مذکوره قلعه‌نك اطرافنه مناش اولوب دشمن طرفندن
امنیت کلینه باعث
اولهجغی جهر ویرلدوکندن غیری سنکی مومی الیه عبدالقادر دام
اقباله سن بو جمله اولمسی تصیریده وسط اولنان
وجه اوزره ذکر اولنان صویك
/۷/ اجراسی ایچون اقتضا ایدن مهمات بهاسی وعمله اجرتلریه
اولمق اوزره منحتل الجمع ایکی بیك بشیوز غروش صرف ایله
اتمامه و تکمیل و تکمیله تمهز
/۸/ ایلدوکنه بنا مبلغ مزبور حزینه‌ٔعامره‌دن ویریلوب و
اشبو سنه مبارکه‌ده ذکر اولنان صویك اجراسنه تعیین و
مامور قلنمشدر ایمدی مامور اولدوغنك
/۹/ وجهله قلعه‌ٔمرقومه‌یه وارد تذکره تدارك کاره مبادرت
و صبر ویروب متعهر اولدوغن وجه اوزره ذکر اولنان صویه
اولدیغی محلدن کتوروب قلعه قربنده
//۱۰// دریایه اجزا ایلمك شرطیله یوللرینك حفر و تطهیرینه
مباشرت و کله‌جکی محلده بعض بطاق و جورك اولان یرلرینی
کرج و حورسان ایله اسعرندر نحمم ایدوب
/۱۱/ و طرفنندن لذومی اولان محللره تغلم ایله استحظار دیر
کلی پاشا فنا پزیر اولمق وجهله کمال متانت
و رصانت اوزره تکمیل و مبوروت
/۱۲/ قلعه‌ٔ مزبور قربندن دریایه ارسال و اخراج وجه
مشروح اوزره التقادمه و شمنده امیت جاصولنه و سیلی او
لمق ایچون صویون دریای جریانی سر ایله
/۱۳/ نهر مزبور قلعه‌نك اطرافنه متشعب اولمق اوزره دریا

یه مناسب اولدغن ماده اقتضا ایدلیه کوره سز دخی یاپتریلوب
قطعا بر قصوری قلمق شرطیله
/۱٤/ دکون اول اتمامی و تکمیل و تکمیلن مشعر حجت شر
عیه ایتدردوب جزینه نعامزم دفترلرنه قید
/۱۵/ یچون عودتده حجتنی و معارفی مسفر مشهور دفترلرن
در سعادته کتوردسن و سزکه میرمومی الیه
/۱٦/قاضی و نفرلرمه ضابطانی سز ذکر اولنان صویرلی ایچون
اقتضا ایدن مالزمهر ایسه تدارك
/۱۷/ راحا منارق حصوصنده میرمیران مومی الیه اعاده ایله
رکا بر کون اول امره و تکمیل
/۱۸/ ایلمکده سز دخی حدو سعی ایله سعادتلو فی ۱۲ شوال
سنه ۱۱٤۲ تاریخنده امرائدریادن عبدالقادر
/۱۹/ پاشایه و صوخوم قلعهسی محافظهسنده اولان عالی دام
غرهیه و قاضسنه و تصالنه ضابطانه
/۲۰/ سلطانم امر شریفه ویرلدیکی دفترده مجیدهر فرمان
دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر
فی ۱٦ ذی القعده سنه ۱۱٤۵

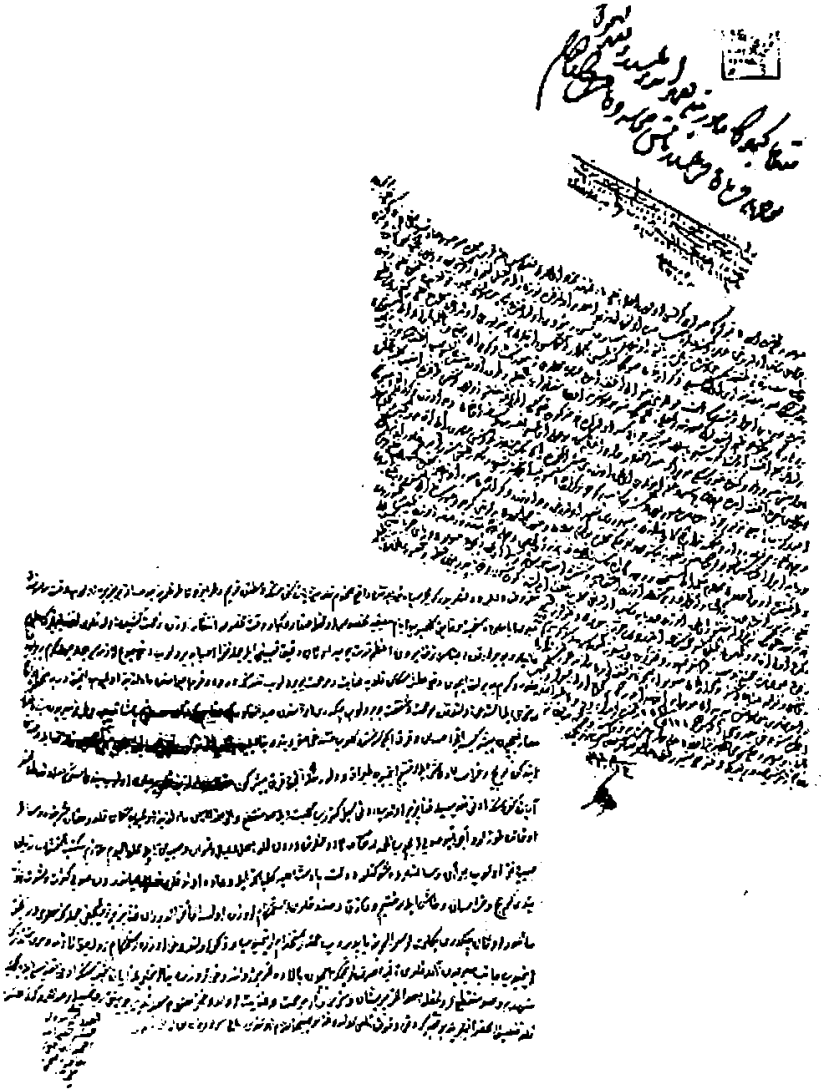

№81

უთარიღო და უშიფრო დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ.

عنایتکارا مرحمتلرا ولی نعم افندم
صوخوم قلعه‌سی ابازه ملتی درونده اولوب همحدود اولان دادیان
خانی بوندن اقدم جزارنده کائن ابازه ملتی بکلرندن بری فوت
اولوب یری خالی قالدیغندن
۳/ متوفاتنك یرلرینده اهالیلری صوخوم بکی کلش احمد بکه تبعیت
ایله دائره اطاعته دخول و بر طرفدن دادیان خانی متوفاتك یرلر
ینی ضبط ایلمك داعیه‌سنده
٤/ بکدیلد نامیله بر کمسنه تحریك و صوخوم خوالیلرینی اختلاله و
محافظ قلعه میرمومالیهك سوء قصرنده خان مرسوم اعانت ایدوب
منازعه‌یه تصدی ایلدکلرندن
٥/ حالا کونیه سنجاغی متصرفی و فاش قلعه‌سی محافظی میرمیران کرا
مدن عزتلو مصطفی پاشایه اخبار اولندیغنده بر فاچ بیك عسکر ایله
قرنداشی محمد بکی علی العجله صوخوم
٦/ طرفنه ارسال و حین ورودنده یکدیل واروب خالی مرسومك عسکر
یله محاربه‌لرینه راست کلوب محاربه‌یه اقدام و یکدیل دادیان عسکر
یله یوزیلوب دادیانه
٧/ فرار و شرور مضرتلرین دفع و رفع ایله دادیان خانی تکرار
تقلیص خانی ایله اتفاق و مذکور متوفاتك یرلرینی جبراً ضبط ایلمك
اوزره قول و قرار و بو کیفیت
٨/ صوخوم محافظی کلش احمد بکه اخبار اولندیغنده بو وجهله خا
نان مرسومان علی الاتفاق صوخوم اهالیلری اوزرینه هجومنده کلش

احمد بك قوللرى بلا امر عالى
۹/ محاريه‌يه عدم اجتياد ايلديكى اجلدن مومى اليه قوللرى بو كيفيتى مخصوص تحرير و انها و خاكپاى دولتلرينه تقديم و عرض ايلمامزى الحاج و التماس ايلديكى اكر
۱۰ / داديان خانى امباذه‌دن صوخوم اوزرينه هجوم ايدوب متو فاتك يرلرينى ضبط ايلمك طلبنده اولور ايسه خسارت‌كلى او لمجيغى در كار و خان مذكور بو
۱۱ / دعوادن فراغ بر ايلمك ايچون حالا جلدر والميسى وزير مكرم سعادتلو شريف محمد پاشا حضرتلرينه و كونيه سنجاغى متصرفى و حالا فاس قلعه‌سى محافظى
۱۲ / ميرميران كرامدن عزتلو مصطفى پاشا طرفلرينه صوخوم قلعه سى و حوالسنده كائن قبايل ابازه‌يه زهاد و زنهاد دست تطاول تعديرك يرى
۱۳/ اولوب قطع و شته علاقه ايلمسنى حاوى خان مرسومه مشار اليهله و مومى اليه طرفلرندن اكيد ونهديرى محتوى تحريراتلر ارسالى و اكر عدم اصغا و اعتيان
۱٤ / ايدوب صوخوم طرفلرينه هجومه اصرار و تعنداله ايدر ايسه طرفيندن صوخوم قلعه‌سى محافظى مير مومى اليهه اعانت اولنمسنى حاوى اكيد المضمون برر
۱۵/ قطعه امر جليل الشان اصدار و ارسال اولنمسنى مير مومى اليه نياز اتماسيله و خصوص مذكوره دائر مطلوب اولنان امر عا ليشانلرى اصدارى خصوصنده.
۱٦ / اراده عليه نوجهله صادر اولور ايسه اولبابده امر و فرمان افندم سلطانم حضرتلرينكدر

№82

1197 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია მოთეორო ქაღალდზე შავია მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ.2429. ზომა: 10,9 X 34,5 სმ.

دولتلو عنايتلو مروتلو عطوفتلو مرحمتلو ولى النعم كبار الكرم
افندم سلطانم حضرتلرى
فريضهٔ خدمت عبيدانهم و لازمهٔ عهدهٔ چاكرانهم اولان حزمت دعاى
دوام دولت و اقبالللرينه
عمروصرف اولنان اوقاتدن بر وقت ميمنت احتواده تاتارلر قوللر
ايله اعطا و احسان بيوريلان
/٤/ كرامهٔ عليهلرينه موضوعا قايمه سامیهٔ ولى النعمانه لرينك
مفاهيم عنايت اقترانده صوحوم محافظى
/٥/ كلش احمد بك ايله عتيقى اولان ابازه حاكمى مرتد على بكك
چيتلرنده يكون ايدن منازعه و خصومته
/٦/ مبنى چركس طايفهسى التى قطعه خاجايه تعبير اولنور قا
يقلرينه عسكر تحميل و مرور على بكله اوزرينه
/٧/ هجوم ايلديكلرنده كتخداسى جان پولاد ايله جبر اهوب چركس
طايفهسيله محاربه و يوز اون نفر چركس قتل
/٨/ و التمش ايكى نفرينى اسير ايدوب باقيلرى فرار ايلديكلرى
و بعده اسيرلرين اوتوز التى نفرينى مومى اليه
/٩/ كلش يك صاتون الوب مكرمًا محللرينه كوندرديكى و بو سببله ايله
چركس بكلرى كلش يك ايله مشاوره
/١٠/ و بالاتفاق مرتد على بكدن اخذ ثار و انتقام داعيهسيله عسكر
تداركنه شروع و على بك دخى عساكر جمع ايدوب
محاربه قيدنده اولدقلرندن ماعده بوندن اقدم رتبهٔ ميرميرانى
ايله فاش محافظلغى توجيه بيوريلوب
/١٢/ بيجان اوغلى على پاشا باتوم طرفنه عزيمت ايلدكده سابقا با

توم متصرفی ابازه محمد پاشا بر مقدار لاز
/۱۳/ عسکری بر یکدروب علی پاشایی مدافعه داعیه‌سنده اولوب علی
پاشا دخی باتومه دخول ایچون
/۱٤/ اطرافدن عسکر تدارکنه میادرت اوزره اولدیغی و مومی
الیه کلش احمد یك ایله امراث سایره‌نك
/۱۵/ اصتلاح جنبلرینه اهتمام اولنمق فایزه‌دن خالی اولمیوب
بو قوللر یله قرابتلری اولمق حسبیله توسط
/۱٦/ و قول بندکی یه اعتماد و رای قوللرینه رضا داده اوله
جقلری و کیفیت منازعه‌نك سبب و بادیسنی
/۱۷/تمجیع ایله دفی مجادله یی موجب تدابیر صاجیه ابراز یله
محت کیفیتی علی وقوعه خاکپای مرام پخشالرینه
/۱۸/ عرض اولنمسی و کونیه سنجاغی و فاش محافظلغی سابقا ارضروم
والیسی وزیر مکرم سعادتلو محمد پاشا حضرتلرینه
/۱۹/ توجیه بیورلمش اولمغله یو ماده‌نك بویلجه وقوعی مومی الیه
علی پاشایه تغبیر توجه ولی النعمانه لرزدن اولمیوب
/۲۰/ اقتضای وقت و حالا مبنی اولدیغی و مشارالیه حضرتلری حوالی
مزبوره دخول بیوریخینك مومی الیه یله
/۲۱/ تسلم اولهرق حزمت محافظه‌ده قیام و مشارالیهك ورودنده دخی
معیتنده بولنوب استظم
/۲۲/ ایلدیکی خدماتده اظهار غیرت و پاشای مومی الیهه اشبو
صاطبی اطرافیله جانب بنده‌لرزدن افاده
/۲۳/ اولنمق خصوصلری امر و فرمان بیورلمغدی فرمان دولتلو عنا
یتلو ولی النعم افندمز حضرتلرینکدر چرکس طایفه‌سیله
/۲٤/ مرتز علی بیکك منازعه‌لرینك میدا و منشی مملکت ابازه
ایله الکای اودیش بربرلرینه جارملو عتق

/۲۵/ اولوب اوچ سنه مقدم اودیش ملکی کاسیه رادیانه ایله ابا
زه حاکمی مرقوم علی مجلك میانه‌لرنده خصومت
/۲۶/ویردرت، وقوع بولوب بربرلرینه پا برجای عداوت اولمالر
یله مرقوم علی بك برادر زاده‌لری کلش احمد بك
/۲۷/ و بکر بك و لیوان بك ایله اتفاق و اتحاد و چرکس طایفه
سندن مبالغ کثیره وعد یله استداد اودیش
/۲۸/ ملکی دخی اچق باش خانی سلومان خاندن استمانه ایدوب قر
بقین نهر انکور کنارنده محاربه‌یه افاز ایلملر یله
/۲۹/ ایازه طایفه‌سی مغلوب و منهزم وقتی بیوق ادا ملری قتل و
اخز و حمقی برادر زاده‌سی ایوانه بك دخی سلومان
/۳۰/ طرفنه اسیر دوشمکله ابازه بکلری مبالغ کثیره ایله هرنه
قدر خلاصنه سعی و رفت ایتدریلر ایسه بر وجهله چاره‌لر
اولمیوب انجام کار بو قوللرینه التجا ایلدکلرنده تقریب سلومانه
خانك یدندن تخلیص و کلش احمد بك طرفنه
/۳۱/ ارسال اولنمغدی چرکس طایفه‌سی مال موعودی مرتز علی
یکدن مطلوب ایلدیکلرنده عهد اولمسنه وفا ایتمیوب
/۳۲/محاطله‌یه تصدی ایلدیکی باعث منازعه‌لری اولوب خاچابه
لر ایله اوزرینه هجوم ایلدیکلری و منهزما
/۳۳/عودت و وافرجه ادملری قتل و بر مقدارلری دخی قید اسر
کرفتار و کلش احمد بك دخی مرقوم مزبور علی بك ایله
/۳۵/ معامات اوزره اولدیغندن ناعی فرار ایدنلره التفات و
اسیر اولونلری تخلیص و یرلرینه ایصال ایتمکله و
/۳۶/ چرکس بکلرینی طرفنه جلب و دیوم بربرلرینه خصومت اوزره
اولدقلری مطابق نفس الامردر ابازه طایفه‌سی

/۳۷ بهوش و بی شعور بر طایفه اولوب ادتی بهانه ایله حیز
قرایت و رسم الفتی بر طرف و بربرلرینه نفط عداوت
/۳۸ ایتمك عادت قدیمه و بحیثه مستزه‌لر یزر امر و فرمانلری
اوزره مومالیه کلش احمد بکه و علی بکه نفع و ید ایمیر و بما
/۳۹ مکتوبلر تحریر و اندفاع منازعه لرینی ترغیب و معقد ادمم
ایمات اولنمغله توفیق حضرت باری و عین اقبال
/۴۰ جناب اوصای بغملی یله مساوات و اصلاح جنبلری خصوصنده
بزل مقدرت و ایثار تقدینه دقت اولنور
/۴۱ کیفیتلرینه صورته افراغ اولنور ایسه ینه تراب اقدام
میمنت ارمستام ولی النعما یرینه عرض اولنور
/۴۲ کونیه متصرفی عزتلو علی پاشا قوللری نزد برکلیه کلوب
شدت شتا تعاقب و کثرت بر قدره طاغلر مسدور
/۴۳ اولوب حیز ایام مکث و تاخر و بوقولری تعلیر و نتیجه‌ده
مرام اولان فاش قلعه‌سنك اسباب محافظه محل بر سنه‌سی
/۴۴ مبنیه و توزیع اولنوب منصبی طرفنه سوق و منتار او
لتدیغی بوندن اقدم چوقدارلری ترکمان اوغلی
/۴۵ محمد اغا قوللر یله عرض اولنمغدی پاشای مومالیه قوللری
زاده ماستدن اجاره‌یه دوخلنده ابازه
/۴۶ محمد پاشا یالودن بر مقدار منعاقتیله باتومده اولان خا-
نه‌سنده اقامت ایلدیکی مسموعی اولوب شاید
/۴۷ معارضه یه اغازا برر ملاحظه سندن ناشی کلام خیر انجام تا
ثمرینه قادر ادملر ارسال ایدوب کزوسی
/۴۸ فاش قلعه‌سی محافظه و نظام حالنی اقدم اتالك انتخانه یله
باتوم طرفندن توجیه عنان مرکت و فاش جانبنه

/۴۹/ شرا عکثای عزیمت و قلعه‌ٔ مزبوره‌یه دخول ایله حزمت
محافظه‌ده اثبات وجود ایلمکه ساسلی او لنله
/۵۰/ عواطف علیه‌ٔ خسروانی و عوارف سنیه جهانبانیدن کونیه
سنجاغی فاش قلعه‌سی محافظلغیله
/۵۱/ حسب الاقتضا سابقا والی ارضروم وزیر مکرم سعادتلو محمد
پاشا حضرتلری بنده‌لرینه توجیه بیوریلوب
/۵۲/ مشارالیه حضرتلری محل مامور‌لرینی تشریف ایدنجیه‌دك پا
شای موماالیه قوللری وقوعات مزبوره‌دن
/۵۳/ ابراث فتور ایتمیوب متسلم اولدقرق حزمات جلیله‌ده اظهار
شوق و غیرت و ابراز مایه‌ٔ همیت
/۵۴/ و وزیر مشارالیه حضرتلری ورودلرنده دخی حزمتلرندن منفك
اولمیوب دامده درمایه وقت
/۵۵/ و حقنده در کار و ظهوزه کله جك الطاف علیه یه مترقبا اظهار
جوهر صداقت ایتمك حالتلری تحریرا
/۵۶/ و تقریرا افاده و خاصه ادمم قوللری ابعاث و کیویده اعطا
بیوریلان کرمنامه ولی النعمانه‌لری
/۵۷/ دخی ارسال و هر کیفیت اطرافیله افهام اولندیغی محاط
علم عالم آرای ولی النعمانه‌لری بیوردقده اونلره
/۵۸/ امر و فرمان دولتلو عنایتلو مروتلو عطوفتلو مرحمتلو ولی
النعم کثیر الکرم افندم سلطانم حضرتلرینکدر
فی ۲۱ ربیع الاول سنه ۱۹۷
عنایتکار بنده برور امکارم شعارا ولی النعما
چرکس درونده الکه دیزکلری الاندن عبارت اولمه بو مقدمه‌نیه روسیه‌لو
جانبندن

عسکر ارسالی و امثالو حوادث ظهوری ممنوع علیه‌لری بیوریلوب حاده
مذکورك تفحص و تحقیقی
و وقوعی اوزره خاکپای مرام مخبثالرینه عرض اولنمسی امر و
فرمان بیورلمشیدی حوالی مذکوردن
و سایرك محللردن حوادث تجسس و تحری ایتمکدن قطعا خالی اولمیوب
هر ان ستجلوب حوادثه
یزل مقدور اولنمده در حوالی مذکورك دوزلرنده اولان چرکس طا
یفه‌سنی روسیه‌لو
جبراً تبعت ایتدردکلری حقیقته حالدر لکن طاغلرنده اولان چرکسلره
هنوز تجاوز ایلیوب
علی حاله اولدقلرن محاط علم عالم ارای ولی النعمالری بیوردقده
اولبابده امر و فرمان
عنایتلو مرحمتلو ولی النعم افندمز حضرتلرینکدر
فی ۲۱ ربیع الاول سنه ۱۹۷

№83

1196 წლის დოკუმენტი სოხუმის, ანაკლიისა და ფოთის ციხეების შესახებ. ქაღალდი გაყვითლებულია. მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 9367. ზომა: 25,7 X 52 სმ.

صح عزتلو دفتردار افندی

امین مومی الیهك مامور بناسی اولدیغی محللر مفتح کشف و اعلام اولنمشدر بو دفعه انشاسی التماس اولنان محللر لزملی محللرمدر کیفیتی اطرافنده محطالعه داقاره ایلیمسز دیو پیور لدی ۲۸ صفر سنه ۱۹۶

درکاه عالی قپوجی باشیلغی پایمسیله فاش و صوغوم و اناقره قلعه لری بنا امینی اولان مصطفی اغا قوللرندن کلان تحریر اتبك خلاصه مفهوصنده مقتضای ماموریتنی اوزره اولا

فاش قلعه سنه لدی الصول محتاج تعمیر اولان محال و مواضعی جمله معرفتلریله اذی المعاینه درت عدد طابیه و ایکی عدد قپو باشی باشا سرای و اغا قپوسی و یدی عدد

قشلاق اوطه لری و طوب و مهماتی وضع اولنمق احتیاجدن بر عدد انبار و جنتمکان مرحوم و مغفورله سلطان احمد خان طاجر ثران حضرتلری جامع شریفنك

احتیاجدن اولان سقف و دوشمه و قالیچه و پنجره لری سکسان درت سنه سنده خمیره دن متهدم اولان جبه خانه و اصطبلردن شرانبولرك بینا و انشا و تعمیری مقتضی

اولمقدن ناشی سالف الذکر طابیه لرك مجدد ا بناسته شروع و باشا سرایمك دخی قدیمی وجهله انشاسنه مباشرت و تکمیل اولنوب سایر محللرینك تعمیر و ترمیحیه

ایتدار برله امین مومی الیه طرفندن ادم تعیین اولنوب کندوسی

صوخوم جانبنه عازم و واصل اولندقدن سکره جمله اتفاقیله کذلك
قلعه مرقومه‌نك دخی
محتاج تعمیر اولان محللری لدی المعاینه اول امرده باروت
مخزنی و جبه‌خانه و طوبخانه و ذخیره انبارلرینك تعمیر و تر
میمنه شروع اولنوب جدار قلعه و طابیه‌لرده شکك اولان محللر ز
اهالی و اروشك محافظلر یچون اقتضا ایدن شرانپو ایله مجددا
خندق انشاسی و قلعه نردیانی و باب قلعه‌نك پوشیده‌لری و درون
قلعه‌ده واقع کرك جامع شریفك و کرك وقفی معطل اولان حمامك و
محافظ قوناغنك تعمیری و اغا قپوسی و جبه‌جی و طوبچی باشی قونا
قلری و محکمه‌نك
حین انشاسندن بری تعمیر اولنمدیغندن اکرچه اثرلری زائل اولوب
انجق مجددا کشف و مساحه‌لری معمار خلیفه‌سنك وجودندن لایذ اولد
یغنه بنا ئ انشایه متانت
ضمننده خلیفه ئ مرقومك ورود یله بناسنه شروع ایچون امر و اراده
علیه‌یه منتظر اولدیغنی قلعنین مذکوریتنك حفظ و حراستیچون لازم
کلان محللرینه شرانپو
بایلمسنی سکنه‌سی نیاز مند اولملریله متوللرینه مساعده بیوریلوز
ایسه فیها واکر استدعالری قربی مسافه بیورلمز ایسه قدیمی اوزره
تعمیر و انشالر یچون امین
مومی الیهه خطایا امر شریف صدوریتی تحریر استدعا ایدر بو
صورتده محال مذکوره‌نك کشف معاینه‌لر یچون انها اولندیغی اوزره
کرك معمار خلیفه‌سی تعیین
و کرك قلعنین مزبوریتنك استدعالر اولان شرانپونك انشا و یاخود
قدیمی اوزره بنالری خصوصی منوط رای عالیلری ایدوکی
و مازالذکر فاش قلعه‌سنده جبه‌خانه سنده کرك اهن و مسمار و کرك
مهمات سایره‌دن بر نسنه قالمیوب موجود اولان بر مقدار باروت و
قورشون دخی عمله غیر صالح و طابیه‌لرنده اولان طوبلر زیر زمینده

معطل و بر قطعه‌سی قوندا قدن عاری اولمغله بعدازید درت عدد طابیه‌ده و ایکی قپوفوقنده موجود طوبلره یکرمی درت‌عدد قوندا ق و تکرلك و مهمات سایره و اون قطعه طوب و بر مقدار باروت و قورشون ارسالی نیازنده اولدقلرینی فاش قاضیسی اعلام و اهالیسی محضرلرنده تحریر و لرغا ایدرلر در کناره حواله اولنمقده قلعه ث مزبوره‌ده موجود بولنمق اوزره باروت‌یاه و مهمات‌سایره ارسالی خصوصی بوندن اقدم ادی الاستدعا یتمر سکز سنه‌سنده قلعه ث مزبوره دن کلان بوقلعه دفتری موجبنجه کرك قلعه ث مزبور جبه‌خانه‌سنده موجود و کرك بغده سکسان اوچ سنه‌سندن طقسان ایکی سنه‌سنه کلنجه بالدفعات در علیه‌دن ارسال اولنان مهمات متنوعایه کوره الحاله‌هزد قلعه ث مذکوره جبه‌خانه‌سنده اوچیوز یکرمی بش قنطار باروت و یوز اون بش قنطار قورشون و یدی بیك التیوز التی وقیه اهن خام و درت بیك التیوز قرق ایکی وقیه مسمار متنوعا ایله سایث معلوم المقدار و الاجناس مهمات متنوعا موجود اولمق اقتضا ایتمکله مهمات مذکوره الیوم موجود میدر یوخسه صرف اولنمشمیدر و صرف اولنمسی وار ایسه نمقدار و نه ستد ایله مصرف اولنمشدر بالتحری سوال تحقیق و احضار و اعداد و مقدار موجودی بشقه ور تلف و صرف اولنلرن دخی وار ایسه بشقه محرر و ممضی دفترلری ثبت تحریر و در علیه‌یه تسییر اولنمق اوزره طقسان بوسنه‌سی ربیع الاخیره سنده ویریلان امر شریف قیدی باش محاسبه‌دن در کنار اولنمشدر بو صورتده ذکر اولنان استعلام امر شریفی ارسال اولنمق ایسه دخی غادبا بنا امینی مومی‌الیهك سلفی اولان کدکلولودن درزی زاده مصطفی اغانك اولجا نبده هنکام دقاتنه مصارفه برله امر مذکورك کرفتار بنجه ث عقاب اضاعت اولمق احتمالی و حظه‌دن غیر بعید و الحاله هذه بر مقتضای قپودان قلعه ث مزبوره‌نك مهمات جبه‌خانه‌سی قدر کفایه‌ده اولمق اقتضا

ایتمکده ناشی بو دفعه دخی تکرار امر مذکور سیاقنده کرك قلعه ذ
مزبور و کرك ماد الذکر صوغوم قلعه‌سنك اوب و سایر مهمات جبه‌خانه‌لر
یله موجودات سایره‌لرینك استعلاملرینی حاوی امر شریف تحریرینده
می امر و اراده ذ ملیه‌لری بیوریلور یوخسه رجه اخر ایله میرای
سامیلری بیوریلور هر حالنده متوفی امر و فرمان قطا همایونلری ایدوکی
و قلمعتین مذکوریتنده موجود اولنوب لدی الاقتضا طرف اولنمق اوزره
یکرمیشر بیك کیل حنطه و سائر اجناس ذخایر عینا ترتیب و ارسالی
نیازنده اولدقلرینی اهاریسی محضر و اعلام ایله انها و استدعا ایدرلر
در کناری حواله اولندقده ذکر اولنان صوغوم قلعه‌سی محافظه‌نده
اولان قپوقولی و زمرات سایره‌نك وارسته قید مضایقه یچون قلعه ذ
مزبور انبارلرینه وضع و حفظ ایتدرلمك شرطیله صادر اکلمسنده
موجود اولان حنطه‌دن بیك کیله حنطه افراز و کرك امینی معرفتیله
مناسب‌گینه تدارك و ایجاب ایدر نولی اعطا برله قلعه ذ مزبوره
ارسال اولنمق اوزره اشبو سنه ذ مبارکه ربیع الاولنده امر شریف
ویرلمش اولدیغی باش محاسبه‌دن در کنار اولنمدر معلوم دولتلری
بیورلدقده وجه تحریر اوزره مطلوب اولنان ذخایر مذکور قلعتین
مزبوریتنده موجود اولوب بهر سنه عینا و یدلو ذخیره‌لری اعطا اولنان
برلو و قپوقوللری نقراتی ذخایرندن فضله لاجل الاحتیاط موجود
بولنمق ایچون اولوب انجق الحاله‌هذه هنگام شتا و خصوصا اولحوا
لیلرك بو اثناده فورطنه و شدت تلاطم دریا سببیله چندان ذخیره
نقلنده صعوبت در کنار اولمقدن ناشی بعونه تعالی بعد ازین اولهارده
مناسب اولان محلدن قدر کفایه ذخیره نقل اولنمق اوزره دوچار قضا ایله
تلف و اضاعتدن صیانه ذ شمدیلك توقیف برله وجه تحریر اوزره
اعلامحال امر شریف تحریر و یاخود وجه اخر ایله تنظیمی خصوصلرنده
هر توجهله امر و رای خدیواته‌لری بیوریلور ایسه امر و فرمان
دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر

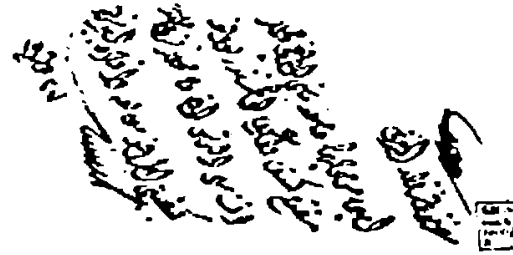

1143 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. თეთრი სქელი ქაღალდი, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი. 10547. ფ. 1. ზომა: 43 X 59,4 სმ.

المقرر قسط ٤ اقچه ٢٨٦٧٤٠

بحساب غروش اسدی ٢٣٨٩ مواجب
٢٣٧٥ عليه‌ة جلوس
٠١٤١ بها ذمستانی
٠٤٢٨ ضرر لحم
٥٣٣٣

منه غروش ٣٥٣٤ عن مال نفرط اول جزیه ارضروم سنه ١٤٤٠
١٧٩٩ عن مال بدلیه جبه‌جیان سیواس.
٥٣٣٣

واجب سنه ١١٤٢ نفر ا ٢٤٢ یوم ١٦٥٩ غروش ٥٧٥٣

منه غروش ٥٧٥٣ عن مال مقاطعات امره سنه ١٤٢
بجهت مواجب یکیچریان در کاه عالی در محافظه‌ث قلعه‌ثصو
خوم واجب مصر رجح رشن لذذ سنه ١١٤٣

نفر ا	یوم
٢٣٢	١٦٤٥
٠٠٨	٠٠٥٦ محلولات
٠٢٢٤	١٥٨٩
	٠٢٦١ فی جلوس
٢٢٤	١٨٥٠

المقرر قسط ٤ اقچه ٦٥٤٩٠٠

بحساب غروش اسدی ٥٤٥٧ مواجب
٥٦٠٠ عليه جلوس
٣٣٢ بها تذمستانی
٠٤٩٢ بها ذكوت
١١٨٨٢

٠٠
١٠
٢٤
٧٤
٠٠
١٤

منه غروش ١١٨٨٢ عن مال نفرط اول جزیه ارضروم سنه ١٤٤
واجب سنه ١١٤٢ نفر ا ١٧٣ یوم ١٢٣٠ غروش ٤١٧٩
منه غروش ٤١٧٩ مال کمرك استانبول سنه ١١٤٢

واجب سنه ۱۱٤۲
نفر ا ۹۰

یوم ٦۷۰
غروش ۲٥۲۳

منه غروش ۲٥۲۳ عن مال جبه‌لویان سیوامی سنه ۱٤۱
بجهت مواجب یکیچریان در کاه عالی در محافظه‌ٔ قلعه‌ٔ سو
سخات واجب مصر رجج رشن لذذ سنه ۱۱٤۲.

نفر ا	یوم
۸۹	٦٦۲
۰۰	۹۲ عن فوق جلوس
۸۹	۷٥٤

الجمع قسط ٤ اقچه ۲٦٦۹۱٦

بحساب غروش
۰۰ ۲۲۲٤ مواجب
۲٦ ۲۲۲٥ عطیه‌ٔ جلوس
۰۰ ۰۱۳۲ بهاء ذمستانی
۰٤ ۰٤۰٤ ضرر لحم
٤۰ ٤۹۸٥

بها غروش ۹۸٥ عن مال نصف اول جزیه ارضروم سنه ۱٤٤

واجب سنه ۱۱٤۲ یوم ٦٥۸ غروش ۲٤۷٤

منه غروش ۲٤۷٤ عن مال بدلیه‌ٔ جبه‌لویان سیوامی سنه ۱۱٤۱
بجهت مواجب یکیچریان در کاه عالی در محافظه‌ٔ قلعه‌ٔ سیخزیر مصر رجج رشن لذذ سنه ۱۱٤۲

نفر ا	یوم
۹٥	۷۰۹
۰۰	۱۰۱ فی جلوس
۹٥	۸۱۰

بجهت مواجب یکیچریان در کاه عالی در محافظه‌ٔ قلعه‌ٔ سو غوجق واجب مصر رجج رشن لذذ سنه ۱۱٤۲

نفر ا ۱۷۸ يوم ۱۲٤٥ المقرر
۰۰۲ محلولات ۰۰۱٤
۱۷٦ ۱۲۳۹
۰۰۰ عن فی جلوس ۰۲۳۲ قسط ٤
۱۷٦ ۱٤٦۳
اتچه ٥۱۷۹۰۰ بحساب غروش
.. ٤۳۱٥ مواجب
٤۰ ٤٤۰۰ عليه نزجلوس
.. ۰۳۸۷ بهاء كوشت
۲۳ ۰۲٦۱ بهاء ذمستانی
٦۳ ۹۳٦٤
٦۰
۳
منه غروش ۰٦٥۰ عن مال بدل سنه ۱٤۳
۲۷۰۰ عن مال عمام نزغايلو پاشا سنه ۱٤۲
۱۳۰۰۰ عسارلوی بلو پاشا سنه ۱٤۲
٦۳٥۰
٤٥۱ جزيه ولحری سنه ٤۲
٦۸۰۱
۲٥٦۳ حلو گسه انهار ديرام سنه ۱٤۲
۹۳٦٤
۱٦۱٥ حلوك انهاده برام مال حصر تعيين شد
۷۷٤۹
۱٦۱٥ عن مال جزيه نقبضاء اول بجهت اباد حاصكی
۹۳٦٥ سنه ۱٤۳

واجب سنه ۱۱٤۲ نفر ا ٥٤۲ يوم ۳۸۹٦ غروش ۱۳٤۹۷
منه غروش ۱۳٤۹۷ مال مقاطع سردخ برای سنه ۱۱٤۱

بجهت مواجبیکیچریان در کاه عالی در محافظه‌ٔ قلعه‌ٔ فاتح

واجب مصر رجح پشن لذذ سنه ١١٤٣

نفر ١	٥٦٧	نجوم	٤١٠٤
	٠١٠		٠٠٧٠
	٥٥٧	محلولات	٤٠٣٤
	٠٠٠	عن ذی جلوس	١٥٨١
	٥٥٧		٤٦١٥

المقرر قسط ٤ اقچه ١٦٣٣٧٠ بحسب غروش

..	١٣٦١٤	مواجب
٢٨	١٣٩٢٥	عطبه‌ٔ جلوس
..	٠٠٨٣١	بهاء ذمستان
٥٢	٠١٢٢٢	بهاء کوشت
٨١	٢٩٥٩٨	
٢١		

منه غروش ٢٩٥٩٨ عن مالکانه نفر مطاول جزیه ارضروم سنه ١١٤٤

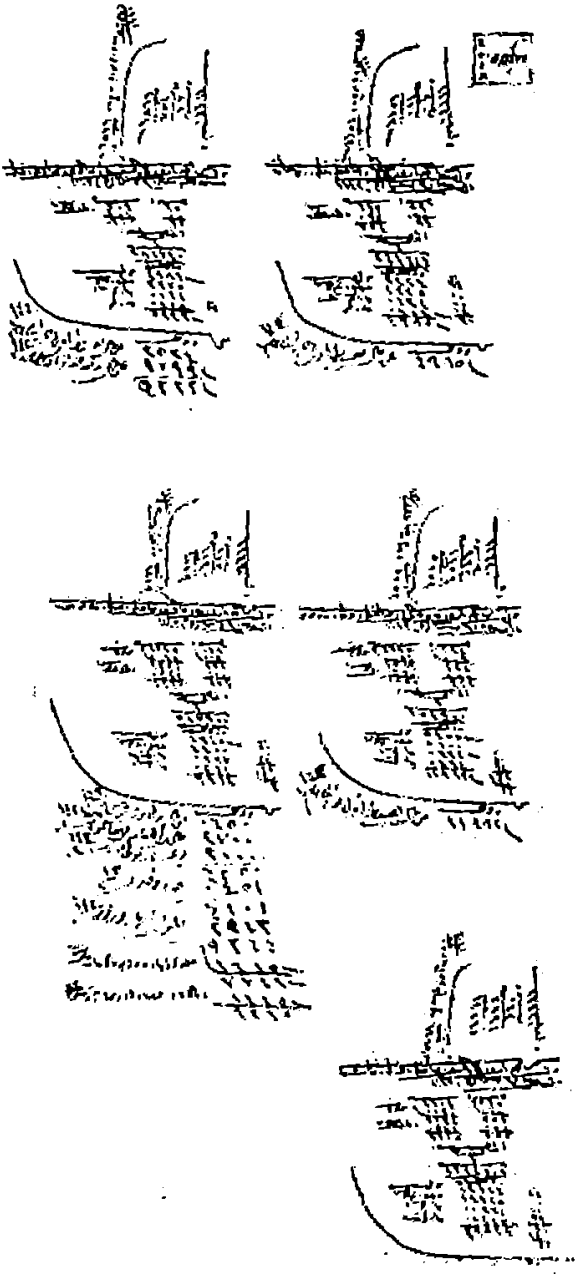

№85

1141 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. ქაღალდი თეთრი, მელანი შავი.ერთადაა აკინძული 9 დოკუმენტი. შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 21319. ფ. 7-8. ზომა: 50 X 34,7 სმ.

فاش قلعه‌سی محافظمسنده اولان علی بکدن و بنا امینی عبدالله
اغادن قلعه مرقومه بتاسنه ناظر تعیین بیورپلان اسمعیل اغا ایله
کلان کاغدلرك خولاصه‌سیدر فی ۱۳ ربیع الاول سنه ۱۱٤۱
قلعه‌ٔ مزبوره‌نك دایره مادار دیواری قاوشوب و تیمور قپولری
اصیلوب ماه محرم الحرامك
ایکرمی دردنجی کونی تاریخنه کلنجه اتمام و تکمیل و حصار بچه‌لر
ینك دحی بر مقداری یاپیلوب
قصوری دحی الیوم یاپلمق اوزره اولدوغن میرمومی الیه ایله امین
مرقوم تحریر ایلمشلر و میر مومی الیه
ناظر اسمعیل اغانن صداقت و کارکذارلغندن لشکر و بنا امینلرندن
ظمع احسار ایتمکله
صورت شکایت کوسترمش
ناظر اسمعیل اغا قوللرینك کتوردوکی اون بش بیك غروش مصروف
و فیما بعد اقتضا ایدن
تتمه‌ٔ انیه‌یه یدنده اقچه قالمدیغندن اولطرفده مکثی بلا موجب
اولمغین عودت ایلدیکنی
و یدنده اقچه اولایدی روز قاسمدن قلعه‌ٔ مزبوره حسن ختام بولور
دی دیو امین بنا تحریر ایلمش
قلعه‌ٔ مزبوره بناسنك تکمیل ایچون ناظر اسمعیل اغانك کوتوردوکی
اون بش بیك غروشك
نره‌یه مصروف اولدوغنی و فیما بعد یاپیلاجق بقیه انبیه‌سیچون
تمقدار اقچه طلب ایلدکلرینی
توضیح و تصریح ایتمیوب انجق یاپلاجق انبیه‌نك ذراع و لوازماتی
امین بنا عبد الله اغانك

ختمی ایله مختوم دفترنده تحریر و تقصیل اولنمش، معلوم اوله
نفرك اصی ایلق اخرتلری حسن اوله

ایام ۱۸۰ اقچه ۲۰۰ ۵۲۹

نفرا ۷۲ یوم ۲۸۸۰ فی ۴۰ فی ۱۲۰ غروش ۴۴۱۰
۰۱ ۰۰۶۰
۷۳ ۲۹۴۰

نفرات
قلعه فی ۶۰

عملی مزبورك افها ایلق اخرتلر اوزره‌نك یوز اون غروش ایدر
فرمان دولتلو سلطانم حضرتلرنكدر
قلعه‌ده مرقومه‌ده اعمال اولنمق اوزره بشین اجرتلری ویریلوب استانه‌دن
كوندریلان اجناس
عمله‌نك ایاملری تمام اولدقدنصكره ازن ویرلدیكی و قبلاقده یتمش
اوچ نفر عمله الیقودقلری
و بوندنصكره اول بهاریده استانه‌دن عمله كلمك اقتضا ایلمدوكده و
انشاالله تعالی اول بهاریده
قلعه مزبوره تكمیل و حسن ختام بولمجغی و درون دفترده
تحریر اولنان بنا طاشی و كرج و بوغه
طاشلرینك بهالری و الیقوینلان اجناس عمله‌نك التیشر ایلقلری
می احسان بیوریلور بر كون اول
ارساله مساعده علیه التماس ایلدوكده بنا امینی تحریر ایلمش
صادر اولان فرمان عالی موجبنجه كونیه و باتوم قضالرندن اچیلاجق
یوللره اهالیلری تعیین
و حالا توسیع و تطهیر اولنمق اوزره اولدوغن قصور قضالر دخی
فرمان بیورلدیغی اوزره قازمه
و بالطه و كورك ایله اچیلاجق محللری اقل بهاده‌دك اتمام ایتمك
اوزره اولدقلرنده و لكن
سنكستان اولان یرلرینی قید درمق ایچون لازم كلان مهمات و لغمجی
موجود اولدیغی قدر فاش

قلعه‌سندن ویریلوب انجق بنا امینی یدندن ویرلمسن لازم کلانی
ویرمیوب و اول ولایتنده بو مثللو
مهمات و لغمجی یولنمدیغندن تا خیره قالمغله نه وجهله فرمان
بیوریلور ایسه عمل اولنمیجغنه قلعه ذ مزبوره محافظه‌سنده اولان
علی بك تحریر ایلمش

اجی ایلق اجرتی حساب اولنه

فی یوم ١٦ ایام ١٧٢ غروش اسدی ٢٦٥٠

حالا مزبورك الهال ایلق اجرتلری ایکیوز التمش بچق غروش ایدر
فرمان دولتلو و سعادتلو سلطانم حضرتلرنکدر
فی ١٩ شعبان سنه ١١٤١
قلعه معماری حسین خلیفه‌نك اولطرفده قالمینك لزومی اولدیغندن
الیقویلدوغن و التی ایلق اجرتلری حساب و صدقه بیورلمق رجاسنه
بنا امینی عرض ایلمیش
بو دفعه فاش بنا سیچون ویریلمك اقچه

غروش اسدی	ورلان مانده اولان عملهنك التی ایلق اجرت
٤٤١٠	و نفقه بهالری
٣٣٩٠	بهاء طاش و کرج و مهمات سایره
٠٢٦٥٠	معمار حسنك التی ایلق اجرتی
٧٠٦٥	

عن مال جزیه طریزون و توابعها واجب سنه ١١٤٢ عر ادبعیط اول

غروش	عن مال جزیه مزبوره
٤٦٦٥	
٢٣٩٠	عن مال مقاطعه ذ باطوم واجب سنه ١١٤١
٧٠٦٥	

صح تلخیص موجینجه باش محاسبه قید و تذکره‌سی و امری
یازلمق بیورلدی صح ٢٠ رجب‌سنه ١٤١
عرض بنده یمقدار بو در که

ساحل بحر سیاهده مجددا بنا واجیما بیوریلان فاش قلعمسی بعونه
سبحانه و تعالی
تکمیلی قریب اولمغله سنهٔ انیده تکرار عمله اخراج و ارسالنه
محتاج اولمق اوزره
بقیه قلال ابنیه جزویه‌سنك تکمیلی ایچون کچن سنه کوندریلان عمله‌دن
بر نفر
قلعمسیله معا یتمش اوچ نفر عمله قنلاقده الیقویلمغله عملهٔ
مذکورنك التی ایلق
اجرتلری ایله حالا خدمت بنا ده اولان معمارك اجرتی و طاش و
کرج و مهمات
سایره بهاسی احسان و ارسال اولنمق ایچون تحریر و اعلام
ایلمشلر قلعهٔ مزبوره‌نك
بنو فیقه بخانه و تعالی بر مخلنه بر درلو قوصوری قالمامق شرطیله
اشبو سنه
باهر المیمنه‌ده اتمام و تکمیلی افضای مراد عالیلری اولمغله
قنلاقده الیقویلان عمله
مرقومه‌نك ایام شتاده و کرك بهادر حربنده قلعه تکمیلینه ول خزمت
بنا ده اولدقلری
کونلرده ایجاب ایدن اجرتلر یله فشن کونلرنده خزمتده اولمدقلری
ایام خالیه‌لرنده ویر ایلمجك
نفقه بهالری ایچون حساب اولدیغی وجهیله التی ایلق اولمق اوزره
درت بیك درتیوز
اون غروش و طاش و کرج و مهمات سایره بهاسبچون دخی ایکی بیك

اوچیوز طقسان غروش
و حالا خدمت بنا دن اولان معمارك التی ایلق اجرتی ایچون دخی
ایکیوز التمش بش بچق غروش که
مجموعی یدی بیك التمش بش بچق غروش بیك یوز قرق ایکی سنه‌سی
غایر از تقسیط طربزون جزیه‌سی مالندن
حواله اولنمق و تحریر و اعلام اولندیغی اوزره قلعه‌ٔ مزبوره‌ده
بنا اولنه‌جق ابنیه‌سی قلیل اولمغله کمال اهتمام
و اقدام ایله حرکت اولنق علی ای حال معجلا اتمام و تکمیل
اولنوب رسیده حسن ختام اولدقده در سعادتمداره
عرض و اعلام و بعده توجهله فرمان صادر اولدر ایسه اکا کوره
عمل و حرکت اولنمق اوزره باش محاسبه‌یه قید
و مبلغ مزبورك تذکره‌سی و امر شریف تحریری بابنده فرمان
دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر
تذکره داده فی ۲۲ رجب سنه ۱۱٤۱

1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 315. არქ. ერთ. 151. ფ. 1. ზომა: 10,1 X 21 სმ.

باش محاسبه‌دن تمسكلر يله تطبيق و حساب اوله

برموجب دفتر محرر محمد اغا سر محافظات
اقچه ۳۰۲۸۰
بر موجب داخی میر عادار موجود تمسكات اقچه ۷۹۲۰
بر موجب تمسكات قطعات ۹ اقچه ۲۱۳۶۰
فرمان اولندیغی اوزره ایشبو دفتر موجبنجه تمسكاتلریله تطبیق اولدقده دقوز قطعات تمسكلری موجود اولمغله یكرمی یكی سنه ارضیور التمس ایدن و ایشبو دفتر موجبنجه موجود اولنان ادم قطعه خسكه‌لری یدی بیك طقوز یوز یكرمی اقچه ایتمكله بالجمله اوتوز بیك ایكیوز یكرمی اقچه اولور فرمان ولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینكدر فی ۱۵ رجب سنه ۱۱۳۸ تلخیص

قصور اجارات عمله ئ ابنیه‌ئ قلعه‌ئ مرحوم عن فرمان یوسف بك امین بناء قلعه‌ئ مرحوم بر موجب تذكره ممهور اسماعیل افندی كاتب بناء قلعه‌ئ مرحوم الواقع عن غره‌ئ ذی القعدة سنه ۱۱۴۷ الی ۲۲ محرم سنه ۱۱۴۸

قصور فضله‌ئ اجارات عمله‌ئ طاش یونجات در قلعه‌ئ مرقومه عن غره‌ئ ذی القعده سنه ۱۱۳۷ الی ۲۲ محرم سنه ۱۱۳۸

از حسین ایام ۵۰ فی ۴۰ اقچه ۲۱۲۱

قصور فضله‌ئ امارات عمله‌ئ خزینه معاش در قلعه‌ئ مرقومه عن غره‌ئ ذی القعده سنه ۱۱۳۷ الی ۲۲ محرم سنه ۱۱۳۸ عبدالرحمان ایام ۶۶ فی ۴۰ اقچه ۲۶۴۰

قصور فضله‌ئ اجارات عمله‌ئ نجاراه در قلعه‌ئ مرحوم عن غره‌ئ ذی الحجه سنه ۱۱۳۷ الی ۲۲ محرم سنه ۱۱۳۸ مطروحی ایام ۶۸ فی ۴۰ اقچه ۲۷۲۰

قصور فضله‌ٔ اجارات خزینه صاه در قلعه‌ٔ مزبور عن غره‌ٔ ذی القعده سنه ۱۱۳۷ الی ۲۳ محررم سنه ۱۱۳۸ دمکه کنه ایام ۶۸ فی ۴۰ اقچه ۲۷۲۰

قصور فضله‌ٔ اجارات عمله‌ٔ خزینه‌ٔ صاه در قلعه‌ٔ مذکور عن غره‌ٔ ذی القعده سنه ۱۱۳۷ الی ۲۳ محرم سنه ۱۱۳۸ کیرتور ایام ۶۶ فی ۴۰ اقچه ۲۶۴۰

قصور فضله‌ٔ اجارات خزینه صاه در قلعه‌ٔ مرقومه عن غره‌ٔ ذی القعده سنه ۱۱۳۷ الی ۲۳ محرم سنه ۱۱۳۸ اوز یك ذمن ایام ۵۳ فی ۴۰ اقچه ۲۱۲۰

قصور فضله‌ٔ اجارات عمله‌ٔ طاشجیان بزننجیان در قلعه‌ٔ مرقوم عن غره‌ٔ ذی القعده سنه ۱۱۳۷ الی ۲۳ محررم سنه ۱۱۳۸ دیغوغوص ایام ۵۶ فی ۴۰ اقچه ۲۶۰۰

قصور فضله‌ٔ اجارات خزینه صاه در قلعه مرقومه عن غره‌ٔ ذی القعده سنه ۱۱۳۷ الی ۲۳ محرم سنه ۱۱۳۸ ابراهیم ایام ۶۳ فی ۴۰ اقچه ۲۵۲۰

قصور فضله‌ٔ اجارات طاش بوننجیان در قلعه‌ٔ مرقومه عن غره‌ٔ ذی القعده سنه ۱۱۳۷ الی ۲۳ محررم سنه ۱۱۳۸ مطردین ایام ۶۰ فی ۴۰ اقچه ۲۴۰۰

قصور فضله‌ٔ اجارات طاش بنونجیان در قلعه‌ٔ مذکوره عن غره‌ٔ ذی القعده سنه ۱۱۳۷ الی ۲۳ محرم سنه ۱۱۳۸ عوز ذمی ایام ۶۶ فی ۴۰ اقچه ۲۶۴۰

قصور فضله‌ٔ طاش بوننجیان در قلعه‌ٔ مذکوره عن غره‌ٔ ذی القعده سنه ۱۱۳۷ الی ۲۳ محرم سنه ۱۱۳۸ دیکر سیغوغوص ایام ۶۶ فی ۴۰ اقچه ۲۶۴۰

قصور فضله‌ٔ اجارات عمله‌ٔ طاش بوننجیاك در قلعه‌ٔ مذکوره عن غره‌ٔ ذی القعده سنه ۱۱۳۷ الی ۲۲ محرم سنه ۱۱۳۸ اولنیق ذمی ایام ٦٦ فی ٤٠ اقچه ٢٦٤٠

جمع عمله‌ٔ مرقومین بر موجب مشهور عنوکه کاتب بناٴ قلعه‌ٔ منه نفر ۱۲ ایام ۷۵۲ فی ٤٠ اقچه ٤٠٢٨٠

بحساب غروش اقچه ۲۵۲ اقچه ٤٠

فرمان شریفلری اوزره بیك یوز اوتوز یدی سنه‌سنده استانه‌ٔ سعادتدن ارسال اولنان عمله‌ٔ مرقومین صحوم قلعه‌سی ابنیه‌سی معماری محمد خلیفه‌دن سوال اولندقده عمله‌ٔ مرقوملرك اوزرلرینك اداسی لازمه کلان پشین اولدقلری اجرت یومیه‌لرینی اتمام ایتدکدنصکره عمله‌ٔ مزکورلرك فضله اشلدکلری یومیه‌لری ویرلیك وقتده قلعه‌ٔ مرقومك بناٴ امینی یوسف بك مرحوم اولوب عمله‌ٔ مرقومین ویررمکده میرزا احمد پاشا حضرتلرینده عارضحال ایتدکلرنده پاشای مشارالیه حضرتلری صحوم قلعه‌سی ابنیه‌سی کاتبی اسمعیل افندی سوال بیوردقده عمله‌ٔ مرقومین تکرار فضله موجود یومیه‌لری اولدیغی دفتر مزبور مسطور اولوب منوز اقچه‌لری ویرلمدی باقیدر دیو جواب ویروب عمله‌ٔ مرقوملرك میر هوم یوسف بیك کونده خزمت ایدوب مستحق اولدقلری فضله یومیه امرتلری استانه‌ٔ سعادتده ویرلمك اوزره پاشای مشارالیه حضرتلرینك فرمان عالیلری اوزره صرحوم قلعه‌سی ابنیه سیحاکانم مذکور اسماعیل افندی دفترندن تمسکی مو جبنجه فاش قلعه‌سی معمار اولان حسین خلیفه معمور ایله اون ایکی نفر عمله‌لرك فضله‌ٔ یومیه‌لری یالکز دیبور اللی

اولومیه ایدوب بعد یومیه‌لری قرقر اقچه دن یالکز اوتوز
بیك ایکیوز سکسان اقچه ایدوب بحساب غروش یالکز ایکیوز الل
ایکی غروش قرق اقچه ایتمکین بو محاله دمودت امر اولان
باقی امر و فرمان دولتلو و سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر
صح تلخیص موجبنجه تذکره‌سی ویریله بیورلدی ۲۶ رجب
سنه ۱۳۸ عرض بنده‌لر یدر که
صوخوم قلعه‌سی بنا سیچون بیك یوز اوتوز یدی سنه‌سنده استانه‌ٔ
سعادتدن ارسال اولنان
عمله‌نن استانه‌دن ویریلان پشین اجرتلرندن ماعدا محلنده
اقتضا ایدن یومیه‌لری ویریله‌جك
وقتده قلعه مرقومه‌نك بنا امینی بامراسی تعالی و ناقی
ایلدیکندن مستحق اولدقلری یومیه‌لری ویرلمیوب فقرایه غدر کلی
اولمغله فاش محافظی وزیر مکرم سعادتلو میرزا محمد پاشا
حضرتلرینك
معرفتلریله بنا کاتبی و معمارندن استخبار اولنوب عمله‌ٔ
مزبوره بربرنه ویریلان طقوز قطعه ممهور تمسك
و حاضما معمار باشیسنی اغا قوللرینك ممهور دفتری موجبنجه
اجرتلری اوتوز بیك ایکیوز سکسان
اقچه ایلدیکی حساب اولنمغله حساب اولدیغی اوزره مبلغ مزبور
ك تذکره‌سی ویرلمك بابنده
فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر
تذکره داده فی ۲۹ رمضان سنه ۱۳۸

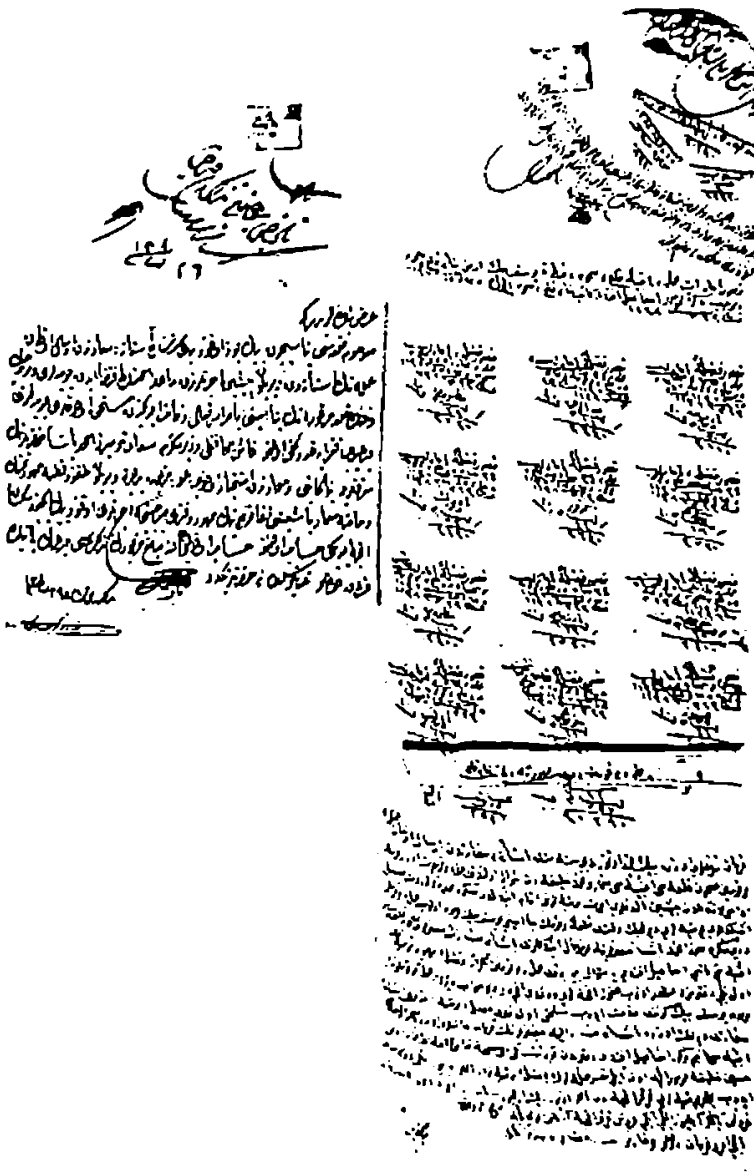

№87

1136 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ, თეთრი სქელი ქაღალდი, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 6917. ფ. 1-2. ზომა: 30,8 X 39,7 სმ.

اوجرت روسا و کمیجیان و انتها

فی بعها

قطعه فی بهر قطعه عدد ١/٢٠ کمیجیان

١/١١

نفر ١/٢٠٠ ٠٢٠

کمیجیان روسا ٢٢٠

اوجرت روسا و کمیجیان

اشهر ٣

غروش اسدی

٣٦٠٠ فی بهر شهر غروش اسدی ١٢٠٠

/١/وجه مشروح اوزره /٢/ حالا ترسانه‌ده عامرده انشا بیو ریلان یکرمی قطعه قولیقلرك روسا کمیجیلری ایکیوز یکرمی نفر /٣/ اولوب حزمنده اولدقچه بهر ماه ریسلرینه اونر و کمیجیلرینه بش غروش ویریله کلمکین ذکر اولنان یکرمی /٤/ قطع قولقچیلرك شهرینه‌لری بیك ایکرمیشر یوز غروش ایدوب بو حساب اوزره بر وچه پیشین ویره‌لمك /٥/ اوچر ایلقیدن اونبیك التیوز غروشه بالغ اولمغین اقتضا ایدن اوچر ایلق اوچرتلره /٦/ خالیا ترسانه‌ده عمره کتخداسی عزتلو الحاج موسی پاشا معرفتیله روسالریدك کفیللری النوب /٧/ لازم کلان اوجرتلری روسالری یدلرینه تسلیم اولدیکی بابنده فرمان دولتلو سلطانم حضرتلریکدر

فی ٢٣ جمادی الاخیر سنه ١٢٦

/۱/ عرض بنده‌لرن بو در که /۲/حالا ترسانه‌ئعامره‌ده انشا اولنوب موجود اولان یکرمی قطعه /۳/ ولیف سفینه‌لرن انشاالله تعالی صوغوجاق و صوحوم قلعه‌لرن/۴/ بناسی ایچون کیده‌جك دقیق و پکسماد و نقلنه وایساقچن و تاوون /۵/ و ابرایل اسکله‌لرندن قره‌بزونه نقل اولنه‌جق ذخیره نقلی ایچون /۶/ تعیین و مامور اولوب هر بر قطعه سنه بررر نفر ریس و اونر نفر /۷/ کمیجیلری اولوب ریسلرینه بهر ماه اونر غروش و کمیجیلرینه دخی بشر /۸/ غروشدن اوچر ایلق یلشین اجرتلرن ویرلمك لازم کلمکین وجه مشروح اوزره /۹/ اوچ ایلق یلشین اجرتلرن اوچ بیك التیوز غروش ایدوب سعادتلو /۱۰/ وزیر مکرم قپودان پاشا حضرتلرن مغر فتلریله حالا ترسانه کتخداسی /۱۱/ ریسلرنن طوتوب و کفیللرن النوب اجرتلرن یرلرینه تسلیم و بر کون اولق /۱۲/ محللرینه ارسال اولنمق اوزره باش محاسبه‌یه قید و تذکره‌سی و موجبنجه /۱۳/ صورت ویرلمك بابنده امر و فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر

صح تلخیص موجبنجه باش محاسبه‌یه قید و تذکره و صورت ویرلمك بیورلدی صح ۲۴ جمادی الاخیر سنه ۱۱۳۶

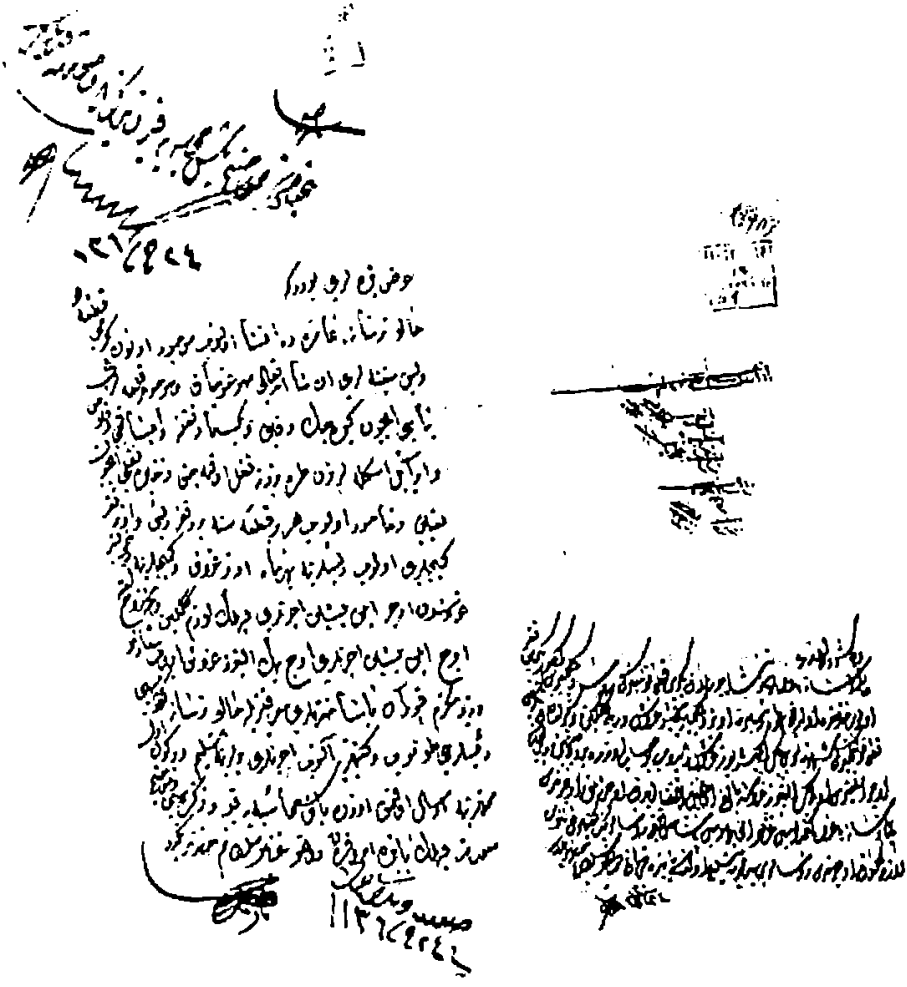

№88

1137 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. კარგად შენახული დოკუმენტია, ნაწერია მხოლოდ მარჯვენა მხარეზე. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 27. ფ. I. ზომა: 22 X 32 სმ.

هو

سالیانه قالمیه قید و بثقه بثقه تذکره‌لری وریله
برای اوجرت لوندات و سالیانه ئ قپودانات فرقیه قضا و قاسم با
شلویان کی به جانب حو سپاه عن ای خدمات میری در قلعه‌ئ
فاش و صوحوم و صوغوجق عن استانه‌ئ سعادت تعیین و اوجرت و
سالیانه‌ئ مذکورین یا بابعدط مالیه‌ئ داده فرموده الواقع ذیا
لقعده سنه ۱۱۳۷ بر موجب دفتر و تلخیص و فرمان عالی
فی ۱۹ شعبان سنه ۱۱۳۷ و با فرمان شریف‌عن ای دا ده
تذاکر به قلم سالیانه قایم داده

فرقت سوار قاسم پاشالی عبداله قپودان
قطعه ۱ اوراث ۱۸ طاقم نفر ۱ ۸۰
غروش اسدی فی بهر نفره غروش ۳۵
۲۸۰۰ عن ای اوجرت لوندات
۰۲۵۰ عن ای سالیانه‌ئ قپودان

۳۰۵۰

قاسم باشی سوار صادی بادلی محمد قپودان
قطعه ۱ اویرات ۱۲ طاقم نفر ۱ ۲۸ فی بهر نفره غروش ۳۵
غروش اسدی ۹۸۰ عن ای اوجرت لوندات
۲۵۰ عن ای سالیانه‌ئ قپودان

۱۲۳۰

فرقت سوار بیقلی محمد قپودان قطعه ۱ اوجراث ۱۸ طاقم نفر ۱ ۸۰

غروش اسدی فی بهر نفره غروش ۳۵
۲۸۰۰ ان ای اوجرت لوندات -
۰۲۵۰ عن ای سالیانه ث قپودان

۳۰۵۰

قاسم باشی سوار بغدادلی علی قپودان
قطعه ۱ اوجرات ۱۲ طاقم نفر ا ۲۸
فی بهر نفره غروش ۳۵
غروش اسدی.
۹۸۰ عن ای اوجرت لوبدات
۲۵۰ عن ای سالیانه ث قپودان

۱۲۳۰

یکون قرقیه و قاسم پاشا قطعت طاقم نفر ا ۲۱۲
غروش اسدی ۸۵۶۰ اوجرت لوندات
۱۰۰۰ سالیانه ث قپودانات

۸۵۶۰

برای تعمیط اول سادریه ث عامره داده فرموده
غروش اسدی ۱ ۲۸۵۳
برای تقسیط ثانی در درینت بکتاش داده فرموده غروش اسدی
ینز ۱ ۲۸۵۳
برای تقسیط ثالث در محلش داده فرموده
غروش اسدی بلت ۱ ۲۸۵۳

بو سنه فاش و صوخوم و صوغوجق قلمه‌لرنده اقتضا ایدن خدما
تنده اعمال ایچون قره دکز جانبنده کیده‌جك ایکی قطعه قر
قته و ایکی قطعه قاچم باش صنداللرینك سابقی اوزره
ایکیوز اون التی نفر کمیجی لوندات و درت نفر قپودان طا
قمی اولوب نفراتنه اوتوز بش غروشدن یدی بیك یشیوز
التمش غروش اوجرت و درت نفر قپودانلرینه ایکیشر یوز
اللیشر غروشدن بیك غروش سالیانه‌لریله مجموعی سکز بیك
یشیوز التمش غروش ایتمکله ثلث اوجرت و سالیانه‌لری بر وجه
ثلث شکتاش اولنمجقدر قالرتده و ثلثی دخی
محلنده ویرلمك اوزره سالیانه قالمندن بشقه بشقه تذکره‌لری
ورلمك اوزره باش محاسبه‌یه قید و سالیانه قالمیه قایم ور
لمك تلخیص و فرمان عالی صدر اولنمغین وجه مشروح اوزره
باشقه باشقه تذکره‌لری ویرلمك ایچون سالیانه قالمیه ایشبو
قایم ویرلدی

فی ۱۹ شعبان سنه ۱۱۳۷

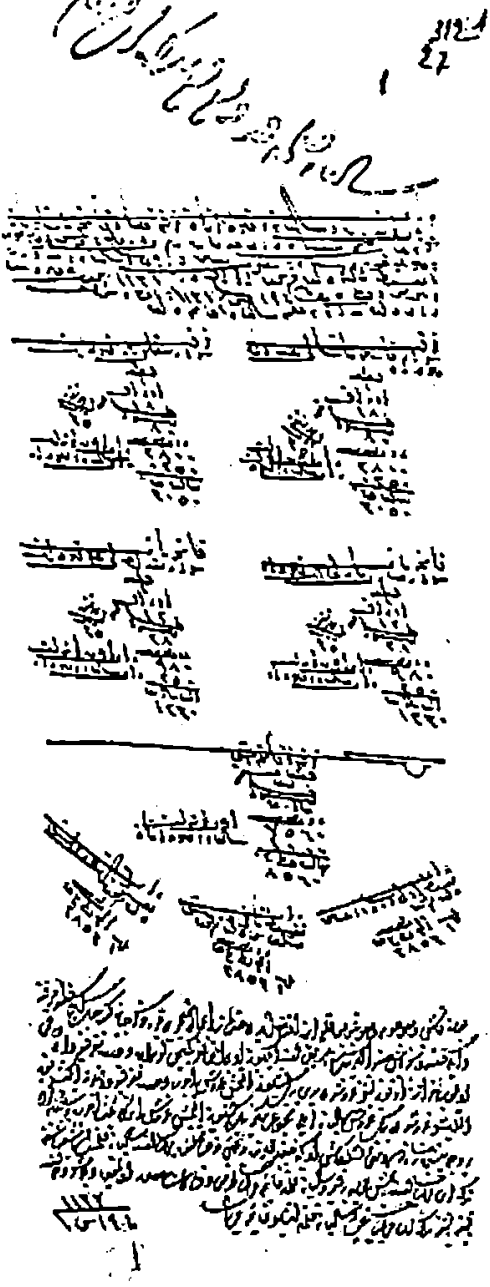

№89

1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ ქახალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 28ა. ფ. 1 ზომა: 49,5 X 37 სმ.

باش محاسبه‌دن تمسكلريله تطبيق و حساب اولنه

بر موجب دفتر ممهور مفردات محمد اغا سر معمارات قلعه

اقچه ۲۰۲۸۰

بر موجب تمسكات قطعات ۹ اقچه ۲۲۳۶۰

بر موجب داخل دفتر عاذاد موجود تمسكات اقچه ۷۹۲۰ ـ فرمان

اولدیغی اوزره اشبو دفتر موجبنجه تمسكاتلر يله تطبيق اولنمد

قده طقوز قطعاته تمسكلری موجود اولمغله يكرمی يكی بيك اوچيوز

التمش اوچ ايدر و ايشبو دفتر موجبنجه موجود اولميان اوچ

قلعه تمسكلری يدی بيك طقوز يوز يكرمی اقچه ايتمكله بالجمله اوتوز

بيك يكيوز سكسان اقچه اولور فرمان دولتلو عنايتلو سلطانم حضرتلر

يتكرم فی ۱۵ رجب سنه ۱۱۳۸ تلخيص

قصور اجارات عمله ث ابقيه ث قلعه ث صوخوم عن فرمان يوسف بيك

امين بنا ث قلعه ث صوخوم بر موجب تذكره ث ممهور اسماعيل افندی

كاتب بنا ث قلعه ث صوخوم الواقع عن غره ث ذی القعده سنه ۱۱۳۷ الی

۲۳ محررم سنه ۱۱۳۸

قصور فضيله ث اجارات عمله ث طاش بوّننجی در قلعه ث مرقومه عن غره ..

ذی الحجه سنه ۱۱۳۷ الی ۲۳ محررم سنه ۱۱۳۸ ارسال ذمی ايام ۵۰ فی

۴۰ اقچه ۲۰۰۰

قصور فضيله ث اجارات عمله ث خزينه جنات در قلعه ث مرقومه عن غره ث

ذی الحجه سنه ۱۱۳۷ الی ۲۳ محررم سنه ۱۱۳۸

عبدالرحمن ایام ٦٦ فی ٤٠ اقچه ٢٦٤٠

قصور فضله ث اجارات عمله ث نحاه بران در قلعه ث صوخوم عن غره ث ذی القعده سنه ١١٣٧ الی ٢٣ محررم سنه ١١٣٨

حطردمی ایام ٦٨ فی ٤٠ اقچه ٢٧٢٠

قصور فضله ث اجارات خزینه جبان در قلعه ث مزبور عن غره ث ذی القعده سنه ١١٣٧ الی ٢٣ محررم سنه ١١٣٨ دمله کاه ایام ٦٨ فی ٤٠ اقچه ٢٧٢٠

قصور فضله ث اجارات عمله ث خزینه جبان در قلعه ث مذکور عن غره ث ذی القعده سنه ١١٣٧ الی ٢٣ محررم سنه ١١٣٨ کپرقور ایام ٦٦ فی ٤٠ اقچه ٢٦٤٠

قصور فضله اجارات خزینه جبان در قلعه مزقومك عن غره ث ذی القعده سنه ١١٣٧ الی ٢٣ محررم سنه ١١٣٨ اودیك ذمره ایام ٥٣ فی ٤٠ اقچه ٢١٢٠

قصور فضله ث اجارات سنه ٣٨ مهمات توبانجیان سوغوجق ایام ٦٥ فی ٦٠ اقچه ٢٦٠٠

قصور فضله اجارات خزینه جبان در قلعه ث مزبوره سنه ١١٣٧ ابراهیم ١١٣٨ ایام ٦٣ فی اقچه ٢٥٢٠

قصور فضله اجارات طاش بوننجیان در قلعه ث مرقومك سنه ۱۱۳۷ الی ذی القعده سنه ۱۱۳۸ الی ۲۸ محررّم سنه ۱۱۳۸ حاذر ذمی ایام ٦٠ فی ٤٠ اقچه ۲٤۰۰

قصور فضله اجارات طاش بوننجیان در قلعه ث مذکوره عن غره ث ذی القعده سنه ۱۱۳۷ الی ۲۳ محررم سنه ۱۱۳۸ عدر ذمی ایام ٦٦ فی ٤٠ اقچه ۲٦٤۰

قصور فضله طاش بوننجیان در قلعه ث مذکور عن غره ث ذی القعده سنه ۱۱۳۷ الی ۲۳ محررم سنه ۱۱۳۸ دیار سوغوجق ایام ٦٦ فی ٤٠ اقچه ۲٦٤۰

قضور فضله اجارات عمله طاش بوننجیان در قلعه ث مذکور عن غره ث ذی القعده سنه ۱۱۳۷ الی ۲۳ محررم سنه ۱۱۳۸ اولبتی ذمی ایام ٦٦ فی ٤٠ اقچه ۲٦٤۰

منه عمله ث مرقومنن بر موجب مسهور تذکره ث کاتب بنا ث قلعه یکون نفر ا ۱۲ ایام ۷۵۷ فی ٤٠
اقچه ۳۰۲۷۰ بحساب غروش اقچه ۲۵۲ اقچه ٤٠

فرمان شریفلری اوزره بیك یوز اوتوز یدی سنه‌سنك استانه ث سعادتدن ارسال اولنان عمله ث مرقومین صوخوم قلعه‌سی ایلیه‌سی معماری محمد خلیفه‌دن شوال اوائلندقده عمله مرقوملرك اوزرلرینه اداسی لازم کلان

بیشین المدقلری اجرت یومیه‌لرینی اتمام ایتدکدنصکره عمله ث مذ
کورلرك فضله اشلدکلری یومیه‌لری ویرلجك وقتده قلعه ثمرقومك
بنا امینی یوسف بیك مزحومه اولوب عمله ث مرقومن وزیر مکرم میرزا
محمد پاشا حضرتلرینه عرض حال ایتدکلرنده پاشا ث مشارالیه
حضرتلری صوخوم قلعه‌سی انبیه‌سی کاتبی اسماعیل افندییه سوال
بیورلدقده عمله ث مرقومن تکراری فضله ث موجود یومیه‌لری اولدیغی
دفترمزده مسطور اولوب هنوز اقچه‌لری ویرلمدی باقیدن دیو جواب
ویروب عمله ث مرقوملرك مرسوم یوسف بیك کوننده خزمت ایدوب
مستحق اولدقلری فضله یومیه اجرتلری استانه ث سعادتده ویرلمك
اوزره پاشای مشارالیه حضرتلرینك فرمان عالیلری اوزره صوخوم
قلعه‌سی ابنیه‌سی کاتبی مذکور اسماعیل افندی دفترندن تحریر تمسکی
موجبنجه فاش قلعه‌سی معمار اولان حسین خلیفه ممهور ایله اون
ایکی نفر عمله‌لرك فضله ث یومیه‌لری یالکز یدییوز اللی یدی یومیه
ایدوب بهر یومیه‌لری قرقر اقچه‌دن یالکز
اوتوزبیك ایکیوز سکسان اقچه ایدوب بحساب
غروش یالکز ایکیوز اللی ایکی غروش قرق اقچه ایکن بو محله شرح
ویرلدی
یاقی امر و فرمان دولتلو و سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر
بنده ث محمد معماران قلعه صوخوم حالا

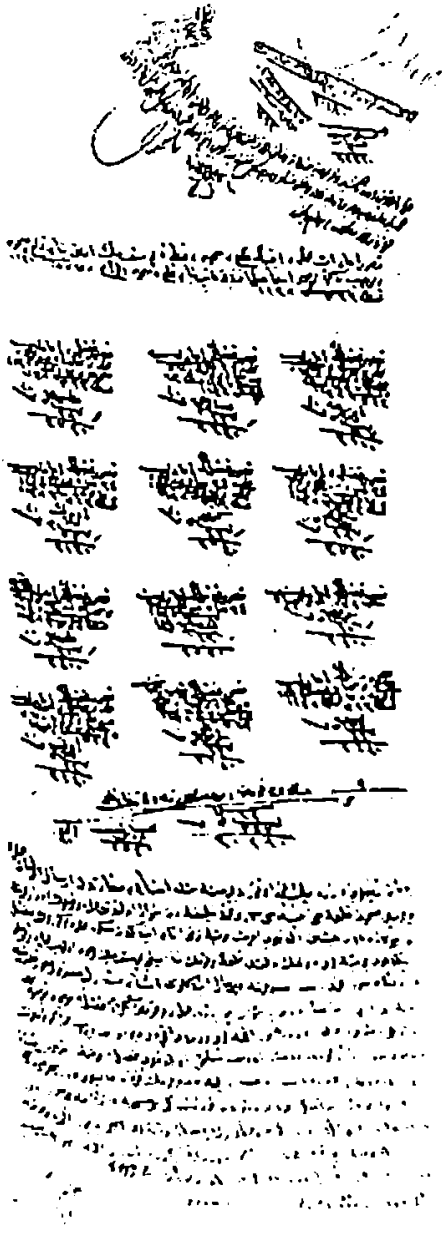

№90

1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ ქახალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 315. არქ. ერთ. 151. ფ. 1 ზომა: 10,1 X 21 სმ.

برای البار امرا ئ ابادن در حوا ئ قلعه ئ صوخوم که بیمعرفت سر بازرکان حصه در استانه ئ سعادت مبایعه و بداد و حاضیر و اماده فریه سفینه و منع فریه قلعه صوخوم ارسال قریه مصطفی اغا تعیین بنا ئ قلعه ئ مزبور تسلیم شده فرموده الواقع در سنه ۱۱۳۸ بر موجب دفتر و تلخیص و فرمان عالی فی ۱۱ ربیع الاول سنه ۱۱۳۸ قید و صورت داده فرموده

ریبا طوب عدد ۵

الحوفیه قنلو تاقه کوزلی عدد ۵

الحوفه روتلق عدد ۱۰ عدد ۵.

الوارانی حه ۱۰۰

السفری حفابی دوتلق عدد ۵ حه ۶۰

وجه مشروح اوزره ابازه قیسنده مجدد ا بنا اولنان صوخوم قلعه سی اطرافنده اولان ابازه بکلرینه البار اولنمق ایچون بش طوب و بیا و الحوفیه قبلوش توب تاقه کومك و اون و دتلق ال جوقه و یوزدز اع دارانی و التمش دراع ال ساقری ساده مطابع حاصه یازرطان باشیسی معریفتیله استانه ئ سعادتده مبلغ و تدارك و کیده چك سفینه یه وضیع و قلعه ئ مزبوره یه ارسال و بنا امینی مصطفی اغایه تسلیم ایتدرلمك اوزره باش محاسبه یه قید و مبالغ ایچون حاصه بازرکان باشی صورت ویرلمك تلخیص اولنوب موجبنجه فرمان عالی تحریر اولنمغین متابقی ایچون ایشبو صورت ویرلدی فی ۱۲ جمادی الاخیر سنه ۱۱۳۸

Bibliothèque nationale de France
Département des Manuscrits
Arabe 3175
f. 11

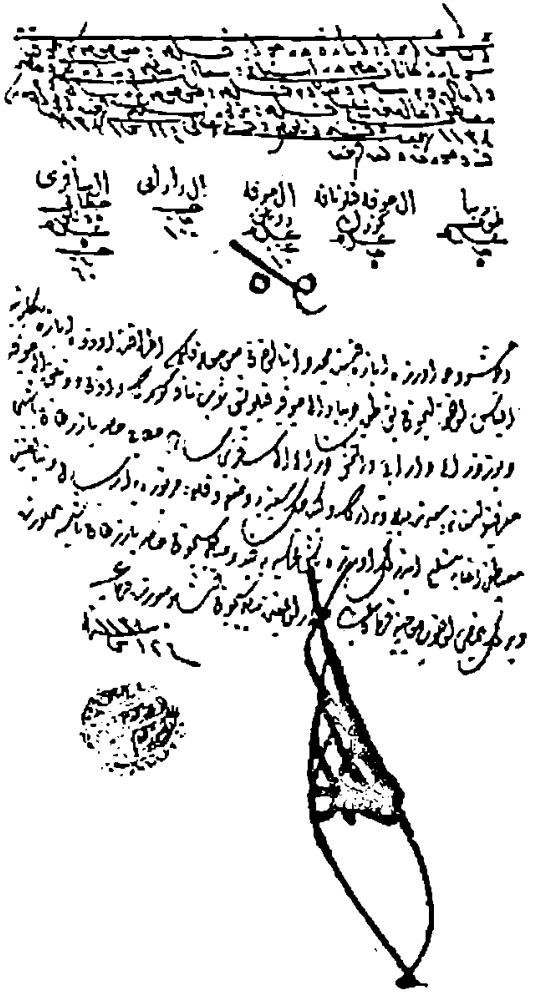

№91

1139 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ სქელ ქახალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 3394ა. ფ. 1-2 ზომა: 29,4 X 42 სმ.

هو

آستانهٔ سعادتدن عمله و مهمات تحمیل اولناجق سفینه‌لردر

سفینهٔ موغوجق

طوبخانه‌لی حاجی اسمعیل

ریئس

یوك

اقچه ۵۵۰۰

سفینهٔ موحوم

گیره سونلی حسن

ریئس

یوك

اقچه ۶۰۰۰۰
۵۰۰۰

۵۵۰۰۰

سفینهٔ فاش

گیره‌سونلی سید حاجی محمود

ریئس

یوك

اقچه ۷۰۰۰۰
۱۰۰۰۰

۶۰۰۰۰

یکون سفاین قطعات ۳

یوك اقچه ۱۸۵۰۰۰
۱۵۰۰۰

تنزیل

۱۷۰۰۰۰

(۱) عرض بنده بیمقدار بو در که آستانهٔ سعادتدن موغوجق و موحوم و فاش قلعه‌لرینه نقل اولناجق عمله و مهمات

(۲) تحمیلی ایچون تدارکی فرمان بیورلدیغی اوزره کمیجیلر کتخداسی و یکیت باشیسی و قپان

(٤) دقیق اختیارلری معرفتلریله بالاده تحریر اولنان اوچ قطعه سفاین طوتیلوب اقتضا

(٥) ایدن قوال سفینه‌لری وجه مشروح اوزره قطعی پازار اولندیغی معلوم دولتلری

(٦) بیورلدقده امر و فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر

بنده تکین محمد امین کمرك استانه حالا

(١) عرض بنده‌لری بو در که

(٢) بو دفعه صوحوم و صوغوجاق و فاش قلعه‌لرینه کوندریله‌جك عمله و مهماتك

(٣) تحمیل و محللرینه نقلی ایچون گمرك امینی اغا قوللرینك معرفتیله طوتیلان اوچ قطعه

(٤) سفاینك تولّری ایچون یالکز یوز یتمش بیك اقچه ویرلمك اقتضا ایلدیکی معلوم

٧/٥ دولتلری بیورلدقده مبلغ مزبور استانبول کمروکی مالندن سفاین روسانه تسلیم

(٦) و کیده‌جك مهمات و محللری نك مجموعی وضیع و تحمیل و عجالةً قلاع مذکوره‌یه ارسال

(٧) اولنملری اوزره باش محاسبه‌یه قید و قوللری ایچون اقتضا ایدن مبلغ مزبور

(٨) مال کمرکدن حواله اولنمق اوزره تذکره‌سی ویرلمك بابنده امر و فرمان دولتلو عنایتلو

(٩) سلطانم حضرتلرینکدر

تلخیص موجبنجه باش محاسبه‌یه قید و تذکره‌سی ویرلمك

بیورلدی ٣ ربیع الاول سنه ١٢٩

تذکره‌ئ خزینه داده

فی ٦ ربیع الاول سنه ٣٩

قید شد

تکین محمد امین کمرك استانه

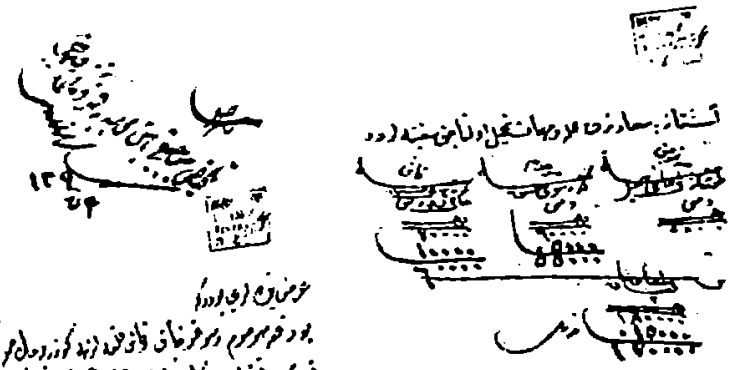

№92

1142 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ. ქახალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 55ა. ფ. 1. ზომა: 21,5 X 31,7 სმ.

هو

برای نو ساحیحه کمخهای طوب لازمهٔ طوبها ث تیمور که عن استانهٔ سعادت به قلعه ث صوخوم ارسال شد فرموده و تیمور قید سر طوبچیان در کاه عالی مجددا ساحیحه فرموده الواقع ذی القعده سنه ۱۱٤۲ بر موجب دفتر ترتیب ممهور احمد اغا سر طوبچیان در کاه عالی و تلخیص و فرمان عالی فی ۱٤ جمادی الاول سنه ۱۱٤۲ و با فرمان شریف تیمور طوب قطعه ۳ قیه ۳ بجای کمخهها عدد ۳ قیه ۳

عن ٤/٧ ١٤ ٤/٢ ١٤ ٩

حاسل موجود محزن طوبخانه ث عامره داده فرموده نحاس خامه بدل قیه ۱۲

صوخوم قلعهسنه ارسالی فرمان اولنان یدی قطعه طوبلر ایچون برلکلر یله طقوز عدد نحاس طوب کفچهلری یاپدرلمق اوزره طوبجی باشی اغانك ممهور ترتیب دفتری موجبنجه طوبخانه ث عامره ث موجود ندن یالکز اون ایکی وقیه نحاس خامه ورلمك ایچون صورت ویرلمك تلخیص و فرمان عالی صدر اولنوب موجبنجه قید اولنوب اون ایکی وقیه نحاس خامی ویرلمك ایچون صورت ورلدی

فی ۱۵ صفر سنه ۱۱٤۲

وجه مشروح اوزره درون فرمان عالیشانده اولان صوخوم قلعهسی کمخهلر یچون یالکز ایکی وقیهسینی خامی طوبخانهٔ ث عامره ناظری اولان عزتلو الحاج احمد افندی یدلرندن اخذ و قبض المنله ایشبو محلی شرح ویرلدی فی ۲۷ رجب سنه ۱٤۲

بنده ث احمد سر طوب

2194
5551

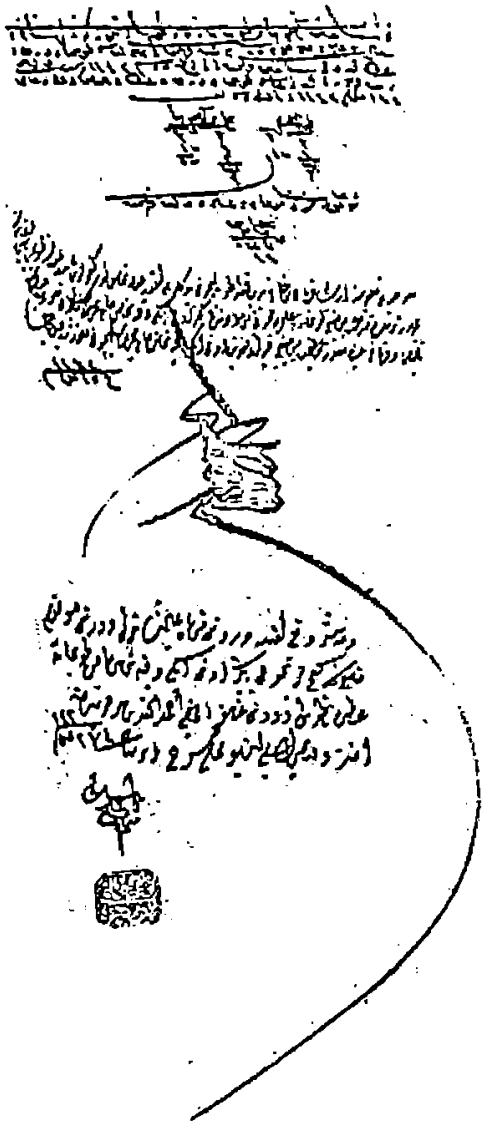

№93

1145 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ოდნავ გაფერმკრთალებულია, მელანი შავი, შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 1. ფ. 2. ზომა: 22,3 X 29,7 სმ.

معروض قوللری بو در که
/۴/ صخوم قلعه‌سنك قرب و جوارنده ماء غدر جاری اولمیوب
سکان قلعه لشد احتیاج ایله محزج اولدقلری استدعا ایلدکلر
نده مرحمت و غربت/۳/ بیوریلوب ایکی بیك بشیوز غروش
مصارفی جانب میریدن احسان و امراء دریادن قلعه یکزاده
مصطفی بك و عبدالقادریك/۴/ تعیین اولنوب صخوم نهری تعمیر
اولنان نهر کبیردن افراز وخندق حفرو بند باپر یدوب
قلعه‌ء مذکوره‌یه ماء لزیر حریاج /۵/ ایتدرملر ایچون
بندب اوچ صیره قازق و صندق یاپدروب خندقلرن کیرچ و
حرسان و طاش ایله رختم اولمیوب/۶/طپراق ایله محلو اولد
وغندن و استحکام بنا احوالنه واقف اوستاد عمله بناسی
اولمیوب اسارك بناسی اولمغله /۷/ابازه‌نك ادنی تعدیسی
و باران وقوعنده سیل کلوب بندك کلسه ایله همدم ایلیوب
انجق قرق بش کون قدر جریان/۸/ ولی همدالان منقطع او
لوب بو سنه ابازه اشقیاسنك استیلاسیله عظم زحمت چکوب
میارك رمضان شریفده اجب قپوصوی ایله/۹/ افطار ایتدکلری
خبر ویررلر قولکز یندب و خندقی کوردم اعلام و محضرلرنده
تحریرلری نفر الامردر ووجوحله /۱۰/محل مرحمت اولملریله
اشبو سمتلرینه عنایت و مرحمت و شفقدم بیورلمق اخر غا
یه‌مدر فرمان افندمکدر بنده الحاج خلیل محافظ قاش حالا

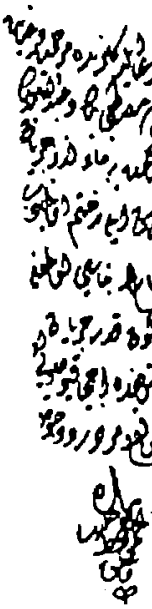

№94

უთარიღო დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, მოსქელო-მოშავო ქაღალდი, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი. 315. არქ. ერთ. 179. ზომა: 38,1 X 22,2 სმ.

هو

دونکی کون صاریار نام محله لنکر انداز اولان صوحوم جانبنه مأمور دونمای همایون باشبوغی سید مصطفی قپودان قوللرینك تقریریدر دولت علیه ؛ بری الا ستقرار جانبدن مأمور و حالا قوبان سرعسکری سلطان خضر تلری معیتنده مقیم سلحشور حضرت شهریاریدن سلیمان اغا قوللری ایله قپودان مرقوم قوللری مخصوص صوغوجق نام محلده بربرلریله ملاقی اولوب اول حوالینك احوالندن استخبار ایلدکده چرکس و ابازه و نوغای جملهسی بربرلریله متحد اولوب وفای دوام عمر و دولت پادشاهی یه مواظبت و اشتغال برله کفار خد یعتکار طرفندن بالکلیه روکردان و جلب قلا بلری ضمننده عواطف علیه ؛ خسروانیدن کندولره عنایت و احسان بیوریلان هدآیادن بالجمله مسرور و شادان و من کل الوجوه اطاعت و انقیاددده اولدقلری علی وجه الصحه اخبار و بعنایة الله تعالی اولطرفلر بالجمله اسوده حال اولدقلرینی قپودان مرقوم قوللری تقریر و بیان ایدر

№95

უთარიღო დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, ქაღალდი თეთრი. დაჭმუჭნულია. მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი. 315. არქ. ერთ. 543. ზომა: 22,4 X 32 სმ.

/١/ در دولت مکینه عرض بنده کمینه بو در که
/٢/ ساحل بحر سیاهك نهایتنده واقع سرحد اسلامیه دن صخوم
قلعه سنك بنا و تعمیرینه بوندن اقدم تعیین بیوریلان در
کاه عالی کدکلولرندن محمد امین اغا قولکوزك
/٣/ عزلی و حسابی رویت اولنوب یدنده اولان مبلغ صخوم محا
فظی سعادتلو کلش احمد بك بنده کزه تسلیم ایتمیله قلعه
نك تعمیرات وابنیه سی لزم محللرین احداث
/٤/ و انشاسی میرمومی الیه بنده کزه احاده و اوزرینده مباشر
تعیین بیوریلوب چقدار ابراهیم اغا قولکوز ایله امر عالی
ورود و بر منطوق اوجلیل احسان
/٥/ میر مومی الیه بنده کز شروعنه اهتمام ایدوب لکن امین
بنای سابق اغا بنده کز کمشخانه امینی و صخوم محافظی
میر مومی الیه بنده کز طرفلرندن اخذ
/٦/ وقبض اتدیکی مبلغ ماموریتنه صرف اتش اولدیغندن ما
عدا استعمال اتدیکی عملیه و اصنافه دینی اولدیغی ظاهر
اولمغله قلعه نك بنا تعمیر
/٧/ و ابنیه سی نظارت و مباشرتیله استکمالنه مامور قلنان
چوقدار اغای مرقومك یرینه مصرفنه اقتضا ایدهجك مبلغ را
صل اولمدیغندن ناشی مباشی

/۸/ مرقوم عودتنی استدعا اتمکله قلعه‌نك تعمیرات و ابنیه سنك اکثری علی حاله قالوب بنا و تعمیراتی الزم محللرین احداث و نشاسنه اقتضا ایده‌جك

/۹/ مصرفی طرف میریدن عنایت بیورلمق نیازنده صخوم محا: فظه‌سنده اولان بالجمله علما و ضابطان اوجقلق و اهالی سرحد فقرا قوللریکز و محافظ قلعه میرمومی الیه

/۱۰/بنده‌کزین عرضحالیله برقطعه محضار حقیقت ماشرلری بوندن اقدم چوقدار مومی‌الیه بنده‌کز یدیله باب مراحم علیه‌یه بعث اتدیکلرندن ثمره‌سی ظهور اتمکله

/۱۱/ قلعه‌نك تعمیرات و ابنیه‌سی معطل قالوب عنایت و مرحمتکزه محتاج ایدوکی بو دفعه بالجمله ظابطان قلعه قو للری و اهالی فقرا بنده‌لریکز صحتی اوزره

/۱۲/ اعلام ایدیریر دیو بو داعی فقیر بنده‌کزه الحاج اتملر یله بالالتماس علی وقوعه‌پایه‌ٔ سریر اعلام اولندی باقی امر فرمان حضرتلریه الامرلرکدر العبد الداعی الدولت العلیه الممانه

حسن امولیخلاقه قلعه صرخوم

عفی عنه

უთარიღო დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, დაზიანებული არაა, კარგად იკითხება შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 89ა. ფ. 2 ზომა: 21 X 29 სმ.

/١/دولتلو و مرحمتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون
/٢/ بو قولکز صوخوم قلعه‌سینده محافظا التنجی جماعتلک
اورته‌سی امکداری وکیل خرج قولکز /٣/ اولوب اورتهلر
بو قدر زماندر خدمت لازمی ادا و محافظه مزبوره بجه
مقرور وکالی /٤/ احکم سیقت ایدوب مقرور اولدیغمدن
غیری یاذن الم تعالی دزلریم اغربی مستقی اولمغله رکوب
/٥/نزوله و حزمت لازممی ادایه بر وجهله اقتدارم اولمیوب
هر وجهله وجوه ایله مرحمتیزك /٦/ اولمغله مرحمتلو افندی
یمك زمان سعدتلرندن هزار چراغ و خیر دعا ایکزا اولمغله
عالیه سایه اولان /٧/ کرم مرحمتلری رجاسنه شر رجك ایدوب
سورنزك خاکپای سعادتلرینه کلوب عرضحاله جسارت اولندی
/٨/زمان سعادتلرنده علیك و مقرور تعین مرحمتا اغربیوز
نام محلدن متمکن اولوب محافظ اولمق اوزره /٩/ تقاعدین
زمره‌سنه الحاق و مخصوصلی افندیمك دعاسی خیرلرنی اولمق
بابنده فرمان سلطانمکدر

بنده خلیل مصافی ٨

مزبورلری اولنمشدر فی ٦ وکیل خرجی منه
اوله مسقلی صوخوم اغربوس
مزبورلر اولسیله صوخوم... فرمان سعادتلو سلطانمکدر
مزبور وکیلخرج اونبش اقچه اوغردك ایله محلنه قید اولوب
اغربیوز محافظه‌سنه اصالوسی ویرمك مح

№97

უთარიღო დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ შიფრიც გაურკვეველია.

معروض داعی دوام عمر دولتلر یدر که
سرحد اسلامیه‌دن فاش قلعه‌سی جوارنده واقع کیرقولت نام موضعده اولان
قوللر اغاسی ایوب
علی نام قوللری فقیر الحال و قوت یومیه قحاج اولدوغندن و
ماله بوری محلولندن قوللرك مذکور اغالغی ایله چیراغ اولنمق بابنده
بالدا
عرض اولندقده باتوم سکاننندن حسن نام کسنه فوت بالیه‌سی حسبیله
و تقریب یرینه کجوریصلب اوغلی علی نام لرینه غائر کلی
ایلدوکندن
ماعده خزمت مامورسنه قطعا رغبت ایتمیوب هواسنه تابع و علوفه‌لرین
بیهوده اکل اتمکله متوفای مرقومك صلب اوغلی علی قوللرینه طرف
شریدن اسلام و توجیه اولندی جمله سرحد پشین استرحام ایتملر یله
حسن بن سلیمان رفع و ضلب اوغلی علی قوللرینه توجیه و احسان
همایون یدینه
برات شریف عالیشان صدقه و کرم بیورلمق بنا حضور صفا نه‌لرینه
عرض اولندی اولنان لطف و الدم الحال سلطانم حضرتلریکدر
الحاج صادق متصرف کونیه محافظ فاش

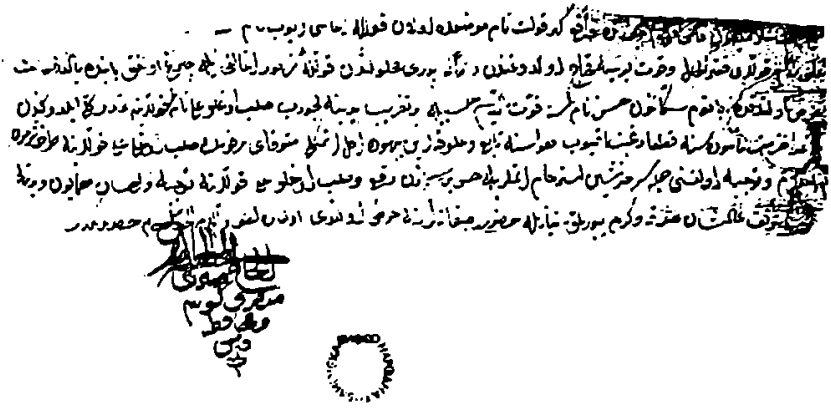

№98

უთარიღო დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ, ნაწერი ძალზე დაობებული და გაყვითლებულია, მელანი შავი, ზემოთ მოხეულია. შიფრი: НБКМ ფონდი. 315. არქ. ერთ. 66. ზომა: 27,7 X 31,3 სმ.

در دولت مکنه عرض داعی کمینه بو در که
یتمش سکز سنه سنده مقید اولان بوقلعه دفتری موجبنجه فاش قلعه
سنده الیوم موجودی اقتضا ایدن مهمات و جبه خانه و طوپخانه نیك
قیدندن
اخراج اولوب صورت دفتر و سکسان دورت سنه سی سیوار مبایقه حسین علی
افندینك مامور مبایقه سی اولدیغی نخایردن ارسالی قلعه
اولان دقیق و شعیرینه سنه ث مرقومده جانیکلی قره حصار شرقی
سنجاقلرندن مبایقاسندن قلعه مزبوره ارسال اولنان جانیکلی
سنجاغی
مبایقاسندن دقیق و اونیه لی بعدادلی اوغلی سیفنه سیله شعیر دقیق
یالکز یکرمی اوچ بیك طقوز اون اوچ کیل دقیق و التی بیك
اوچیوز کیل شعیر و بیك سکز یوز کیل حنطه کرجه مهمات و کرك
نخایر موجود اولوب لکن مسقوکفره سی جدی محاصره سنده مهمات
جبه خانه سنه قومبره امانیت و ذخیره انبارلری داخل قلعه اولمیوب
خارجنده اولمغله انبارلره دخی قومباره امانیت و احراق بالنار
اولمشلردر دیو جمله سی حضور شرعه کلوب بو وجهله تقریر و تقریرلرنز
اعلام ایدلور دیو الحاغالرینه نفس الامر احراق اولدیغی بو حقیرلی
دخی عام محیط اولمغله اولکه واقع الحالدر سریر اعلایه اعلام
اولندی باقی فرمان من له الامرکدر
العبد الداعی مصطفی النابت الخلاقه فاش
عفه عنه

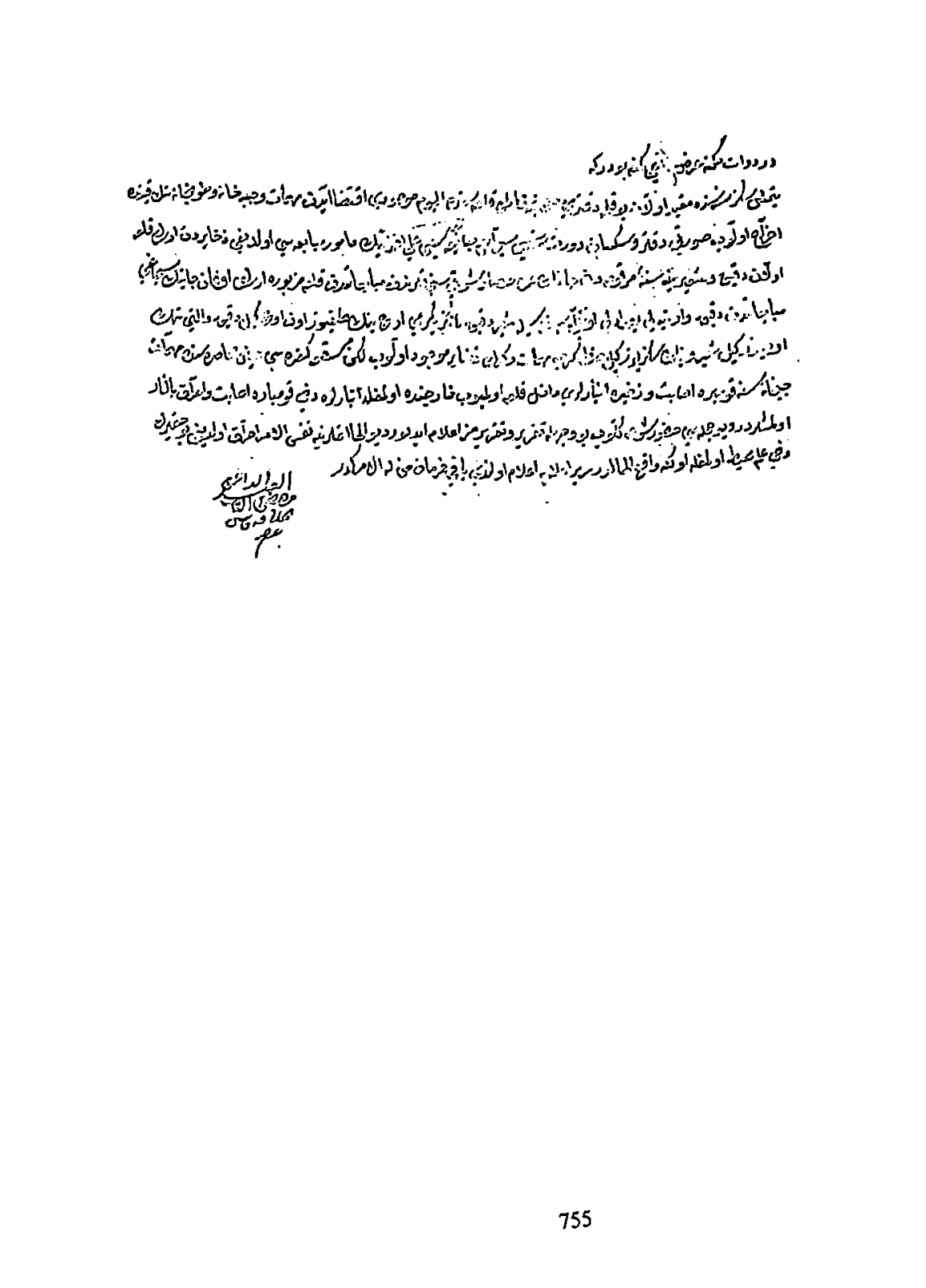

უთარიღო დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ ქახალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 312ა. არქ. ერთ. 84. ფ. 2. ზომა: 44 X 37,5 სმ.

كمتخانه‌دن و محافظ ميرمومى اليهدن مقبوضمز تسليع اولنمسى ايله عودتمزه اون عليه‌لرنى آرزانى بيورلمق....

/۲/ افنديمزك چوقدارلرندن ابراهيم آغا قولكوز ايله واصل اولوب بر مزطوق امر عالى مير مومى اليه ايله مباشر تعيين بيوريلوب اغاى ...

/۳/ مقبوضم اولوب مبلغ واروش اهاليسنك محافظه‌سيچون حفرى امر بيوريلور رحانر كبى سكز يوز ذراعنى حفر ايتيريلر يغندن ماعدا اغا قوناغى دخى تعمير اولنوب و سنعمال اق ...

/٤/ عمله‌نك بعضنك دخى يوميه‌لرى اوليه قالوب و اصناف دخى ونيع ا لديغندن بر طرف چقمعه امكانمز قالمبوب مير مومى اليه بنده‌كزه دخى طرفمدن بر اقچه تسليع اولنوب ...

/٥/ صرف اولنمش اولديغندن و مباشر مرقوم دخى مكث اولميوب امواز ابنيه‌نك اكثرى على حالد قالوب مبلغه محتاج و عنايت مرحمتكزه موقوف اولدوغندن و قوعى اوزره ...

/٦/ محضر ايله عرضحاللرى چو قرار مرقومك يريله خاكپاى مرحمت داره كوندرملريله بو وقتدك برار عليه‌كز ظهور يتمديكندن قلعه‌نك ابنيه و تعميراتى معطل قالديغى و اخياسنه عنايت

/۷/ مرحمتكزه محتاج اولدقلرندن بو دفعه بالجمله ضابطان قلعه استدعالريله صوخوم قاضيسندن اعلام و محافظ مير مومى اليهك عرضحال جانب سنيه‌كزه كوندرلمكين عبنيه تعالى مزطور و معلوم

/۸/ دولتلری بیورلدقده حالد مرحمتا عنایتلو حفرت ولی النعم افندمزه عرض و تبلیغ بیوروب قلعه ٔ مرقومه میانتا ٔ تعمیرات و ابنیه سنه اقتضا ایدهجك مبلغ طرف میریدن عن نفر عنایت /۹/ و ارسال ایله میرمومی الیه حضرتلرینه احاله و یاخود بنده کزه کماکان امور بنایه امین یقب بیورلمسیله مسرور و استعمال اولنان عمله نك اولیه قلوب اجرت یومیه و اضافه اولوب

/۱۰/ حسبه ٔلله صدقه و احسان ایلیه بنده کزی تخلیص بیورمکز ضیاز مدر اولبابده امر و لطف کرم دولتلو عطوفتلو و مروتلو رافتلو علی همتلو افندم سلطانم حضرتلریکدر

بنده محمد امین بنای قلعه ٔ صوخوم حالا

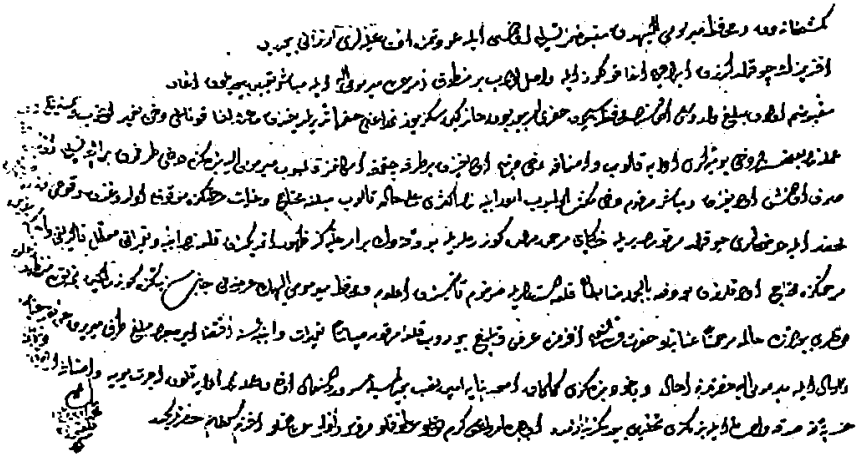

№100

1115 წლის დოკუმენტი საქართველოს შესახებ, შიფრი და ზომა არაა ცნობილი.

هو

دولتلو و سعادتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون
حالیا کورجستانده سفرینه مامور اولان در کاه عالی طوبچیلری قو..
للرینك مستحق اولدقلری بیك
/۳/ یوز اون درت سنه‌سی رشن و لذذ مواجیلری صدقه و احسان بیورلمق
بابنده فرمان
/٤/ عالیلری نیاز اولنور فرمان سلطانم حضرتلرینکدر
بنده
محلی

تفر ۹۰ فی یوم ۹۹۹ المقرر اقچه ۸۸٤۱۱
مذکورلر کورجی سفری مامور اولوب بهوریلوب سنه ۱۱۱٤ مواجبلری
صدقه اولان بیورلمق سلطنمکدر فی ٦ ربیع الاول سنه ۱۱۱۵
بر موجب دفتر مقابله
اجمال داده ٦ ربیع الاول سنه ۱۱۱۵
اجماللری ویریله

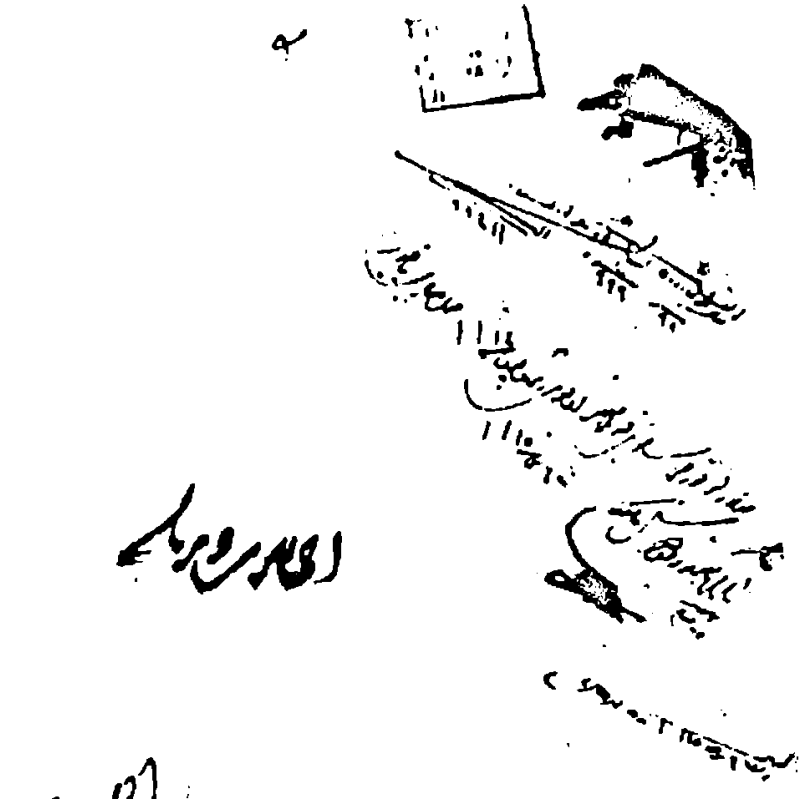

№101

1116 წლის ქუთაისის ყადის არზა მეგრელებისა და აფხაზეთის საქმიანობაზე, ერთი ფურცელი. ნაწერია თეთრ ქახალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი. 1. არქ. ერთ. 3660. ფ. 1. ზომა: 15 X 23 სმ.

در دولت مکینه عرض دای کمینه بو در که کوتاتیس قضیسنه
تابع اودیش ومکرل ویلایته اوزرلرینه نصب اولان دادیان
نام کفره ایله ابازه کفرهلری نهج اطاعتده خروج ایدوب
قرهده عاصی دادیانه و دریاده ابازه کفره مختلط اولوب جو
اریمزدن سدی اسلام اولان رخ و انقره قلعهلری منصیره ایدوب
دریاده و قوروده کلن ذخیرهلرینه قطع ایدوب دروتنده محافظ
عبادالله جوعدن هلاك اولوب وجهامن الوجوح اکلمه صالح اولان
ذخیرهلرینه بولنمیوب بوندن اقدم عاصی دادیانه انقره قلعه
سنی اخذ و ایچنده اولان محافظ عباد الله ایله معا احراق
بالنار ایدوب و اوزرلرینه طرف میریه اداسی لازیم کلن جزیه
و پشکیش ورمیوب جوانب اربعه ده و طریقلردن واقع اولان
تجار طایفهلرینه قتل و اموال و ارزاقلرین نهب و غارت و بو
مقله جسارت اولندغی وقوع و صحت اوزره حالیه طرابزون
ایالتین متصرف اولان وزیر روشن عبدالله پاشا ادام الله
تعالی عمره حضرتلرینه اعلام اولندقدن موجبنجه دادیان و
ایازه اشقیا کفرهلرینه بیورلتی شریف برله ادم تعیین و
ارسال و سنوال ایلدقدن وجها من الوجوح اولوالامره اطاعت
المیوب نهج إطاعتده خروج اتملرینه ماره عاصی کفرهلر بو
سنه بو حال اوزره قرار اولورلرسه سرحد منصورهده اولان قلعهلری

معاذالله تعالی الحق مقرردر اشبو باعث عرض عاصی دادیان و
ابازه‌تك عصیان و طغیانلرینه وقوعی و صحت اوزره در دولت میداره
عرض اولندی باقی فرمان در عدلکدر
تحریر ۱۱ فی اوایل شهر جمادی الاول سنه ست و عشرون و مایه
و الف
العبد الداعی الحاجی عمر القاضی بقضاء کوتاتر مع بغدادحق
و وارسخه
عفی عنه

№102

უთარიღო არზა რუხისა და ანაკლიის ციხეებში შექმნილი ვითარების შესახებ, ნაწერია ერთ ფურცელზე, მოთეთრო ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 307ა. არქ. ერთ. 78.ა ფ. 7ა . ზომა: 34 X 60,5 სმ.

در دولتمداره عرض بنده بیمقدار بودر که کورجستان و ایازه حدودلر
نده واقع اناقره و روح قلعه‌لرینك طوب و جبه‌خانه و سایر
لوازم و ذخیره‌یه احتیاجلری اولوب بو طریقلی ضرورتلری سیبی
ایله حزمت محافظه‌یه اقتدارلری اولمیوب و جوارلرنده واقع
ابازه و مکریل کفره‌سنك استیلاسندن ذخیره و سائر لوازم ایچون
خطره ادملری چقه‌میوب وجوه ایله مضطرب الاحوال اولدقلرین
قلعتان مزبور نان ضابطلری و کونیه و یاتوم قضیلری و قلعه
ضابطلری طرفلرندن کلان اعلاملری و ادملری اخباری موجبنجه
کیفیت حاللرین در دولتمداره طربزون قضیسی داعیلری اعلام
ایله مکین اولکی واقع حالدر پایه سریر اعلایه اعلام اولندی
اولبابده امر شریف

بنده عبد الله والی طره‌بزون حالا

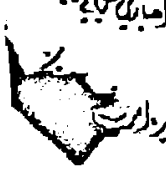

ანაკლიის ციხის ოსმალო მცველთა უთარიღო არზა არსებული ვითარების შესახებ. ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით, შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 3660. ფ. 2 . ზომა: 22,1 X 31 სმ.

در کاه فلك مدار و بارکاه کردون اقتدار ترابنه عرض بنده‌لری
بو در که واقع اناقره قلعه‌سی جوارنده اولان اودیش ویلایتی
اوزرلرینه توجیه اولان دادیان کفره ایله ایازه کفره لرك
تفتیش و متص اولنماسینه تعیین بیوریلان مباشر قولکوز برله
بیوریلان شریف اطاعت و انقیاد ایتمیوب قلعه‌یه استیلا قصدیله
داعما حیوم و جوانب اربعه‌سنده طغیان و شقاوت و دست‌درازلق
ایدوب لیل و نهار محافظ خدمتنده بذل مقدور ایدن عساکرك
ذخیره قایقلری باصوب حرب و قتاله تعدی و نجه امت محمدی
شهید و مالللری غارت و قایقلری احراق بالنار ایدوب و حالا
جمادی الاولینك اون طقوزنجی کونی کلن ذخیره قایقموزی اصوب
ایچنده بولنان طقوز نفر ادم شهید ذخیره و ارزاقلریموز قایق
ایله معا غارت ایدب قره‌ده عاصی دادیان کفره و دریادن
ایازه کفره ایله مختلط اولوب جواریموزده سرتی اسلام رخ
قلعه‌سی دخی محاصره ایدوب دریا و قره‌دن کلن ذخیره‌لریموز
قطع ایدوب درون قلعه‌ده اصلا و قطعا ذخیره‌لریموز اولمدوغندن
محافظده اولان عبادالله مسلمین جوعدن هلاك حاللریموز زیاده
دکر کون اولوب هر بار بو مثللو طغیان و شقاوتلریندن قلت
سفینه ناشی امنیتمز اولمیوب برا و بحرا بر فرد لاز و بر
قایق مرور و عبور ایلمك متعسر اولوب صویه و اودونه بر
وجهله چقماسی ممکنك اولمیوب بو مقدار روسمنه خور و ذلیل

بی چاره اولدوغندن عاصی کفره‌لر یو حال اوزره بوحد سدی اسلام قلعه‌لری الحق مقرردور الله و رسوله الامان کیفیت حاللریموزه رحمت منظور علیه‌لری بیوروب امداد ویا یو دوشمن یدنده هلاك اولماموز ایله بر بر وجهله اطلاقی احسان بیورولمك بابنده اولکه واقع حالدر وقوع اوزره عرض اولندی باقی فرمان مرحمتلو سلطانم حضرتلرینکدر

بنده‌ڭ محمود عزه‌یان قلعه ڭ اناقره حالیا
بنده ڭ مصطفی بطلویان قلعه ڭ اناقره حالیا
بنده ڭ اسلام سر طوبچیان محافظ اناقره
بنده ڭ عمر دزدار محافظ قلعه ڭ اناقره حالیا
بنده ڭ محمد اغا محافظ قلعه ڭ اناقره حالیا

اناقره‌دن کلان

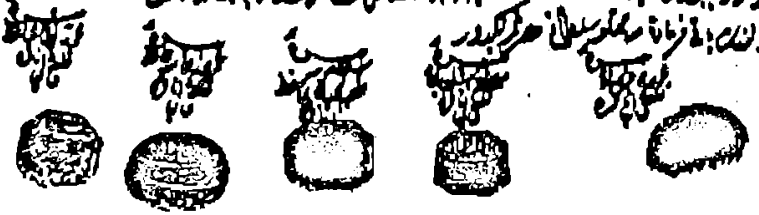

№104

1120 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ,ნაწერია თეთრ მოყვითალო ქაღალდზე,მარცხენა მხარეს სამ სტრიქონზე სიტყვები არ იკითხება. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 41ა. ზომა: 17,5 X 27,5 სმ.

هو

دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون

صحوم قلمه‌سنده بدر کاه اولان یوز نفر در کاه عالی جبه‌جیلرندن

اللی نفری فاتر قلمه‌سی محافظه‌سی

با فرمان عالی تعیین اولنمغین نفرات مرقومون صحومدن قلمه ثمزبوره

وارنجه

ایدن سفینه‌لری تدارك و قول سفینه‌سی ویرلمك اوزره صحوم بنا امینی

قوللرینی

خطاباً امر شریف اصداری بابنده فرمان. دولتلو سعادتلو سلطانم حضر

تلرینکدر

بنده م (مزبور)

موجبنجه امر شریف یازیلدی

امر داده

فی ۱۲ محرم سنه ۱۱۲۰

قید شد

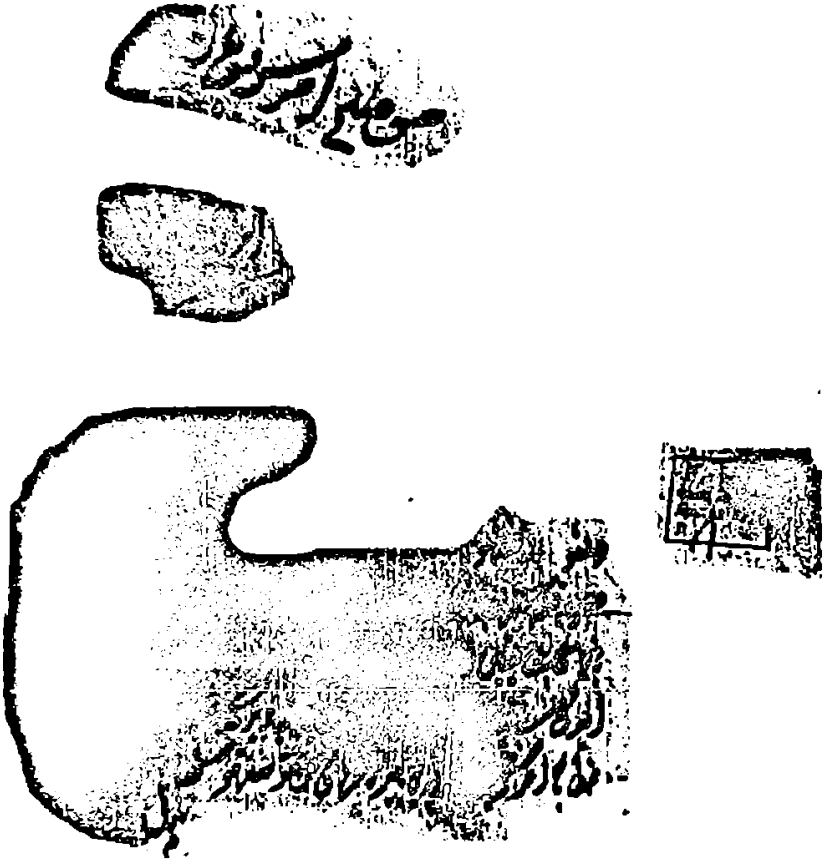

№105

1126 წლის კოლექტიური განმარტება რუხის შექმნილი ვითარების შესახებ, ნაწერია ერთ ფურცელზე, მოთეთრო ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 307ა. არქ. ერთ. 78ა. ფ. 6ა ზომა: 21,3 X 15,8 სმ.

دافع مظالم جهان و رافع ظلم عدوان اولان عتبهٔ علیهٔ عدالت
عنوان و سدهٔ سنیهٔ سعادت نشان ینشها الله سبحانه و تعالی الی
الیوم الحشر و النمیزان تزایند نقرباتوم و اهالیسنده واقع اوقات
مفروضه ده دوام عمر دولت سعادتلی دعواتینه ملازیم اولان علما و
صلحا و ایمهٔ خطبا و مستحفظانی و فقرا وضعفانك محض عبودیت
اثرلری بر در که رچ قلعه‌سی محافظسنده یالکز در کاه
یکیچری اورته نفراتی قوللرنده‌کیری اغالری و یماق و سایر
مستحفظانی اولمیوب طوب و جبه‌خانه و مهمات و ذخایری دخی
انعدام سببیله بر وجهیله محافظ یا رای مقاومت اولنمیوب کلی
عسرت اولمغین جوارنده اولان اباژه و مگریل کفره‌سی اشقیالری
دخی ذخیره نقلی ایچون مرور عبور ایدن اهل اسلامی قتل و
قرالردن بیع شرا یلمه کلان کفره طایفه‌سی منع برله دایما
بو مثلو شقاوت و طغیان اوزره اولوب قلعه ثه پادشاهیه استلا
قصدنده اولدقلرین انکره اهالیلری مهمادت و خیر و موجب محض
ورملر یله واقع الحال حسبتلله المتعل وقوعی اوزره باالا
التماس خاکپای شریفلرینه عرض و محض اولندی باقی امر فرمان
دولتلی و عنایتلی سلطانم حضرتلرینکدر
تحریرا فی شهر غره هزالخیر سنه ست و عشرین و مایه و الف
بنده ثه حسین کتخدا جبه‌جیان محافظ باتوم حالا
بنده ثه عمر کتخدا طوبچیان محافظه‌ث باتوم حالا

بنده‌ڭ عمر كتخدا عزبيان محافظه‌ڭ باتوم حالا
بنده‌ڭ مصطفى كتخدا مستحفظان محافظ باتوم حالا
بنده‌ڭ بكر كتخدا بشلويان محافظ باتوم حالا
بنده‌ڭ سر جبه‌جيان عمر محافظ باتوم حالا
بنده‌ڭ بشلويان اغاسى محمد محافظ باتوم حالا
بنده‌ڭ عزبيان اغاسى يوسف محافظ باتوم حالا
بنده‌ڭ طوبجى باشى على محافظ باتوم حالا
بنده‌ڭ ديزدار محمد محافظ باتوم حالا
بنده ...
اناقره و باتوم و كونيه‌دن كلان عرض محضرلر يودن

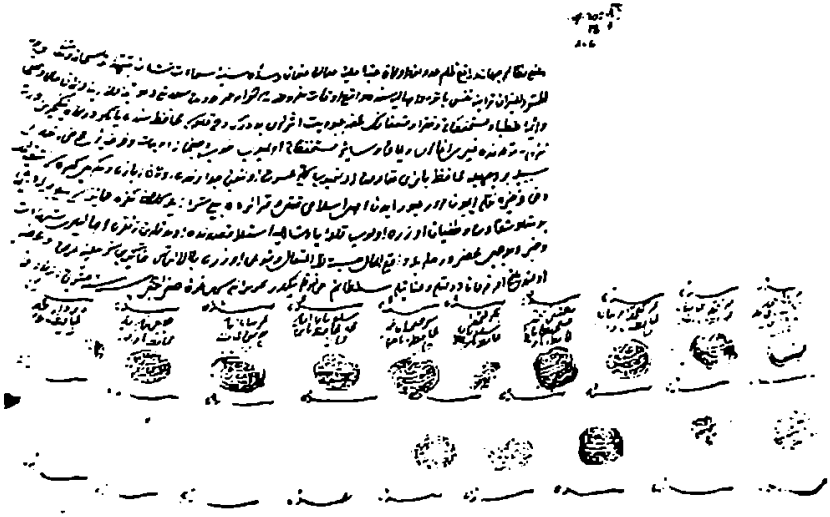

№106

1126 წლის არზა რუხის ციხის იანიჩრების მდგომარეობის შესახებ, ნაწერია თხელ მოყვითალო ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: I. არქ. ერთ. 8837. ზომა: 32 X 20,1 სმ.

سعادتلو دولتلو و مرحمتلو سلطانم حضرتلری طاغ اولمون
معروض داعیلر بو در که رخ قلعه‌سنی محافظه‌ده یالکز در
کاه عالی یکیچری اورته نفراتی قوللرندن غیری ۲۰۰ اغالری
و یماق و سایر مستحفظانی موجود اولمدوغنده ناشی طوب و
جبه‌خانه و مهمات و ذخایری انعدامی سببیله بر وجهیله محافظ
با رای مقاومت اولمیوب کلی عسرت اولمغین جوارنده اولان
ابازه و مکریل قفرسی اهالیلری دخی ذخیره نقلی ایچون
مرور عبور ایدن اهل اسلامی قتل و قرالردن بیع شرا ایله
کلان کفره طایفه‌سی منع برله الان قلعه‌پاشا علیه اسلا قصدنده
اولدقلری انقره و باتوم اهالیلری حضور شرعیده شهادت ایلدکلر
نده ناشی قلاع مزبور اهتا محضرلری موجبنجه واقع الحال حسبته
الله المتعال وقوعی اوزره خاکپایه عرض اولندی یاقی فرمان
دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر.
تحریرا ربیع شهر صفرالخیر سنه ۱۱۲۶
الداعی المحمد عمر الساحب بقضا ئکونیه مع باتوم

BSB Cod. Turc. 179
Bayerische Staatsbibliothek München

سلطانی

№107

1126 წლის არზა რუხის ციხეში არსებული ვითარების შესახებ, ერთი ფურცელი, ნაწერია თხელ მოთეთრო ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 8838. ზომა: 21,1 X 30,2 სმ.

دافع مظالم جهان و رافع ظلم عدوان اولان عتبه ٔ علیه ٔ عدالت عنوان و سده ٔ سنیه ٔ سعادت نشان ترابنه نفر روح قلعمی و اهالیسنده واقع اوقات معروضده دوام عمر و دولت سعادته دعواتنه ملازم اولان علما و صلحه و ایمه خطبا و قرا و ضعفا نك محضی عبودیت اثرلری بو در که حالا رح قلعمی مط فظمنده یالکیز در کاهی عالی یکیچری اورته نفرات قوللرندن غیری بر عهد اولمیوب قلعه ٔ مزبوره متعالق طوپ و جبه خانه و مهمات و نخایری انعدامی سببیله بر وجهله محافظه ٔ با رای مقاومت اولمیوب کلی عسرت اولمغین و حالا جیوارنده اولان ابازه و مکرل کفرمسی اشقیالری دخی ذخیره نقلی ایچون مرور عبور ایدن اهل اسلامی قتل و قرالرنده بیع شرا ایله و کلان کفره طایفه سن برله دای بو مثلو شقاوت و طغیان اوزره اولدقلرنده قلعه ٔ پادشاهیه استلا قصتنده اولمغین واقع الحال حسبته ٔ الله و المتمال و قوعه اوزره یالالتماس خاکپای شریفلرینه عرض و محضر اولندی باقی فرمان دولتلو عدالتلو سلطانم حضرتلرینکدر

تحریر ا شهر صفر المکرمینك یوم خمر سنه ١١٢٦

بنده حسین اوچونجی اـکی محافظی روح حالا فی ۷۷
بنده احمد ایکنجی اـکی محافظی روح حالا فی ۷۷
بنده بکتاش باشی اـکی محافظی روح حالا فی ۷۷
بنده حسن علمدار محافظی روح حالا فی ۷۷
بنده محمد سراوطه محافظی روح حالا فی ۷۷
بنده علی جبه‌جیان محافظی روح حالا

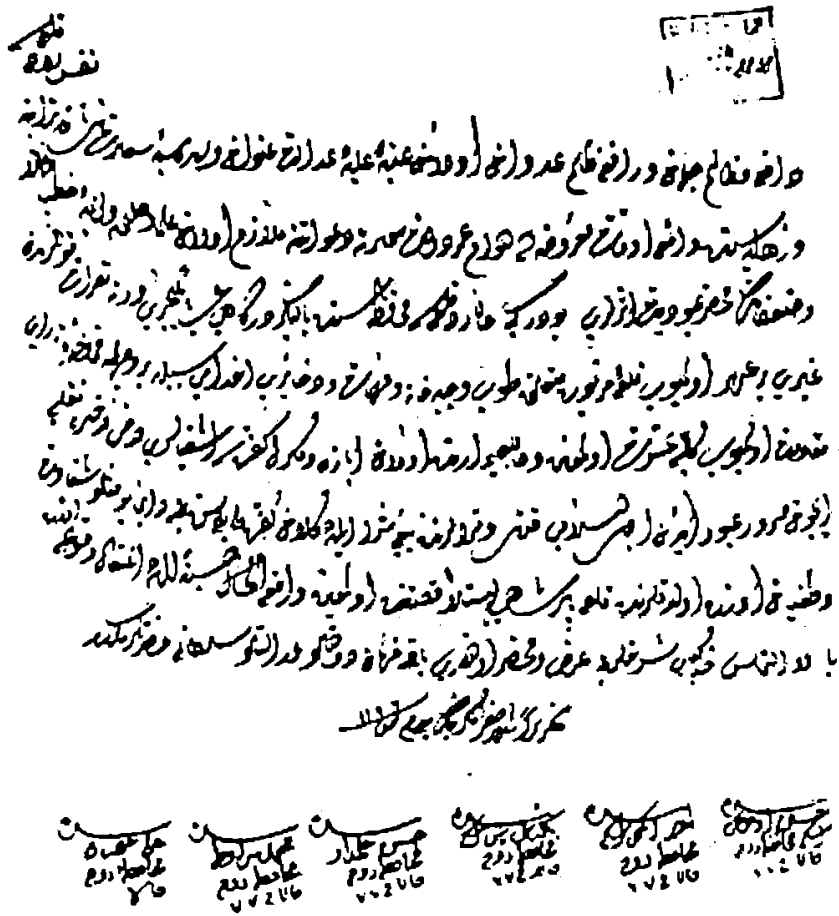

№108

1126 წლის არზა ანაკლიის ციხეში არსებული ვითარების შესახებ,ერთი ფურცელი,ნაწერია გაყვითლებულ,დაობებულ თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 8810. ზომა: 21,8 X 31,8სმ.

سعادتلو و دولتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون معروض داعیلری بو در که کورجستان حدودی انتهاسنده واقع انقره قلعهسنده مستحفظان طوب و جبهخانه و ذخایری قللتنده ناشی بر وجهیله یارای مقاومت اولنمیوب کلی عسرت اولمغین جوارنده اولان ابازه کفرهسی اعقیالری دخی ذخیره نقلی ایچون مرور عبور ایدن اهل اسلامی قتل و قرالرده بیع شرا ایله کلن کفره طایفهسی منع برله الان قلعهٔ پادشاهیه اسلا قصدنده اولدقلرین انقره طرفنده کلان اهلی تجار حضور شرعیده شهادت و خبر و قلعهٔ مزبور اهالیدن دخی موجب محضر ورملریله مرحمت علیه لری رجاسیله واقع الحالی حسبت لله المتعال وقوعی اوزره خاکپایه عرض اولندی باقی فرمان سلطانمکدر شهر ربیع الاولی سنه ۱۱۲۶

الداعی الحقیر عمر السايد بقضا ئ کونیه مع باتوم

ابازه ایچون انقرهدن و کونیهدن کلان عرضلر بودر

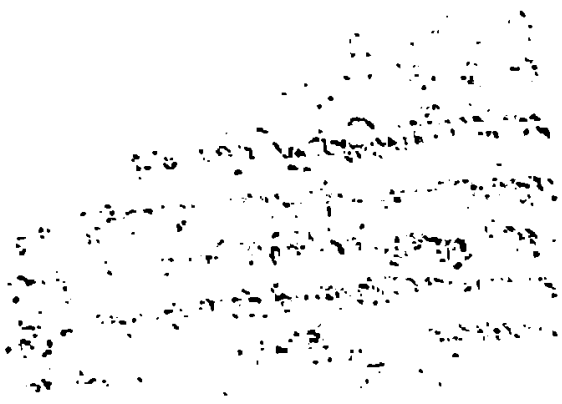

HSBA
Gen.2.14
Afr.c.61/5
11

№109

1126 წლის არზა რუხის ციხეში არსებული ვითარების შესახებ, ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 8839. ზომა: 22,9 X 32,5 სმ.

سعادتلو و دولتلو و مرحمتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون
معروضه داعیلری بودر که رح قلعه‌سی محافظه‌سنده یالکز در
کاه عالی یکیچری اورته‌نفراتی قوللرندن‌غیری اغالری ویماقلو
سایر مستحفظانی موجود اولمدوغنده ناشی طوب و جبه‌خانه و
مهمات و ذخایری انعدامی سببیله بر وجهیله محافظ و بارای
مقاومت اولمیوب کلی عسرت اولمغین جوارنده اولمقدن ابازه
و مکریل کفره‌سی اشقیالری دخی ذخیره نقلی ایچون مرور عبور
ایدن اهل اسلامی قتل و قرالردن بیع شرا ایله کلان کفره
طایفه‌سی منع بر له الآن قلعه پاشا علیه استلا قصدنده اولدقلری
انقره و باتوم اهالیلری حضور شرعیده شهادت ایلدکلرنده ناشی
قلاع مزبور اهتا محضرلری موجبنجه واقع الحال حسبته الله
المتعال وقوعی اوزره خاکپایه عرض اولنور باقی فرمان دولتلو
عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر

تحریراً ربیع شهر صفرالخیر سنه ۱۱۲۶
بنده محمد محافظه انقره ضابطی یکیچریان
بنده دیزدار عمر قلعه انقره حالا
بنده طوبچی باشی اسلام محافظه انقره حالا
بنده محمود یماق ضابطی محافظه انقره حالا
بنده احمد کتخدا مستحفظان قلعه انقره حالا
بنده حسین کتخدا عزبیان محافظه انقره حالا
بنده محمود کتخدا بشلویان محافظه انقره حالا

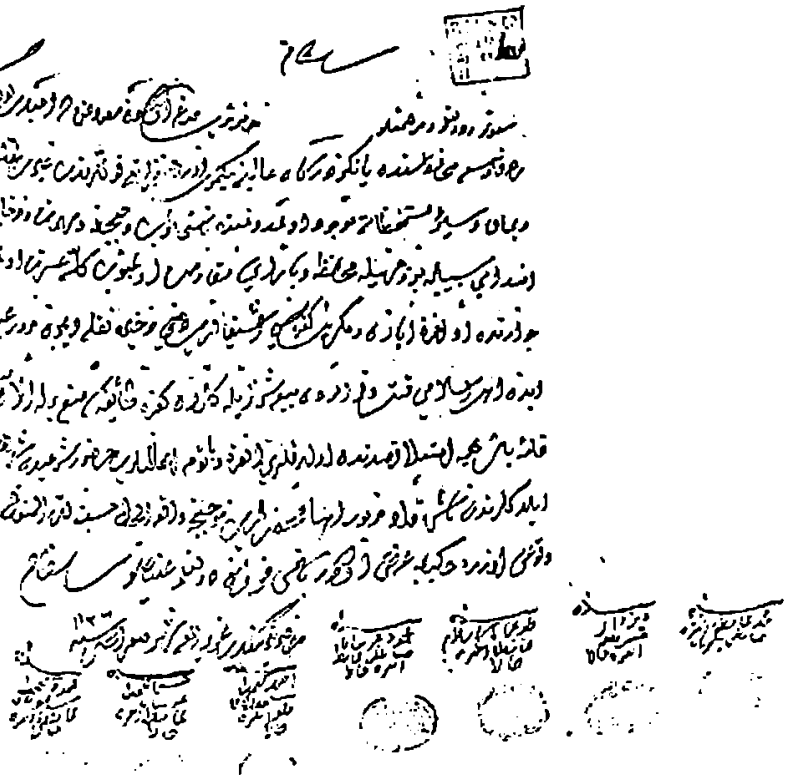

№110

1126 წლის მოხსენება ანაკლიის ციხის გარშემო შექმნილი ვითარების შესახებ. ერთი ფურცელი. ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 307ა. არქ. ერთ. 78ა. ფ. 3. ზომა: 21,4 X 15,6 სმ.

دولتلو سعادتلو و مرحمتلی سلطانم حضرتلری صاغ اولسون
معروض داعی دولتلر ایدر که اناقره قلعهسی جوارنده اولان
تادیان کفرهسی و ایازه کفرهسی جمله اتباعلریله بربرلر یله
یکدل و یکجهادت اولملز یله اناقره و رح قلعهلرینه بقر او
بحر ا کیدن تجار و افراتو ذخیرهجی اولنلری کفره مسفورلر
اثنای طریقده باصوب مالللری غارت و کندولرینی قتل و ذخیرهلر
ینی الوب اهالی قلعه مقطر اولوب مرور و عبوردن عموم ناس
قطقلی کوتاش مع بغدادجق قاضیلق و اناقره قلعهسنك محافظلری
عرض و محضر ایدوب کفار یدندن خلاصی اولوب دارالاسلامیه کلن
فقرالر حضور شرعیه نظام و تقریر جواب ایلدکلری و کفرهلرین بو
معقولی حرکتلی بره کتلری و عصیان و طغیان و شقاوتلری ممتد و
مشتد اولدغی واقع الحالدر جملهنك التماسلریله وقوعی اولان
خاکپایه عرض و اعلام اولنمشدر باقی امر فرمان من له الامر کدر
فی شهر جمادی الاول سنه ١١٢٦
جعفر عثمان القضی بقضاء کونیه مع باطوم
عفی عنه

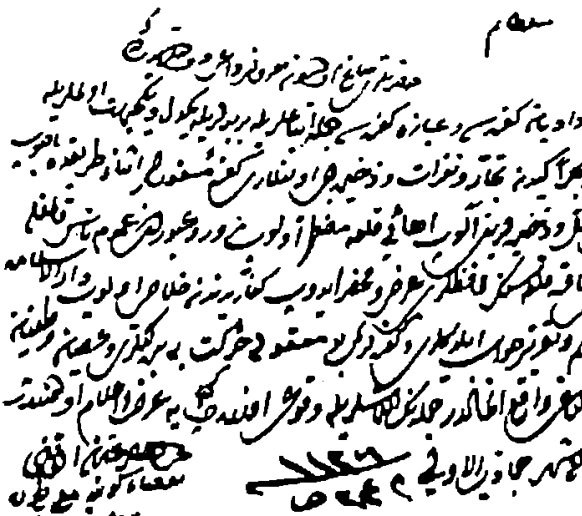

№111

უთარიღო არზა რუხის და ანაკლიის ციხეებში არსებული ეითარების შესახებ. ნაწერია ერთ ფურცელზე, მოთეთრო ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 307ა. არქ. ერთ. 78ა. ფ. 4. ზომა: 31,3 X 21,4 სმ.

دولتلو و سعادتلو و مرحمتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون
بو قوللری تعینه بیورلان بیورلدی شریفه ایله شری اسلام رح
و اناقره قلعه لری کلدقده دادیان کفره ابازه کفره لریله
یکدیل یکجهت و بیورلدی شریف اطاعت و انقیاد اتمیوب بر ا بر
بحر ا یوللریموز بند ایدقده حالا اناقره قلعه سنده محاصره او
لوب قالدق دولت علیه دن تعیین اولنان فرقطال مامور اولدوغی
یرده اوچ کفره سمت اتمیوب کونیه و باتومده کندو هوالرینه
تابع اولوب بر وجهله بو جزیره دن چقماسی ممکین اولمدوغی
اعلام اولندی باقی فرمان سلطانمکدر
بنده ذ الداعی محمود

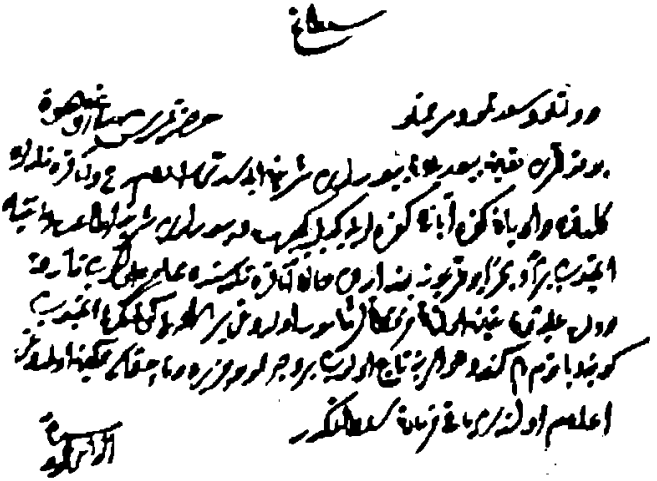

№112

1126 წლის კოლექტიური განმარტება რუხის ციხეში შექმნილი ვითარების შესახებ. ერთი ფურცელი. ნაწერია თხელ, თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: I. არქ. ერთ. 9436. ზომა: 29,8 X 42,7 სმ.

دافع مظالم جهان و راقع ظلم عدوان اولان عتبهٔ علیهٔ عدالت
عنوان و مدمّنیهٔ سعادت نشان ترابنه نفر کونیه و اهالیسنده
واقع اوقات معروضده دوام عمر دولت سعادتلی دعواتینه ملازیم
اولان علما و صلحا و ایمهٔ خطبا و فقرا و ضعفانك محضر عبودیت
اثرلری بو در که رح قلعهسی محافظهسنده یالکز در کاه عالی
یکیچری اورته نفراتی قوللرنده غیری یرلو اوجاق اغالری و
یماق و سایر مستحفظانی نفراتلری موجود اولمیوب طوب جبهجانه
و محمات و ذخایری انعدامی سببیله بر وجهله محافظه با رای
مقاومت اولنمیوب کلی عسرت اولمغین جوارنده اولان ابازه و
مکریل کفرهسی اشقیالری دخی ذخیره تبقلی ایچون مرور عبور
ایدن اهل اسلامی قتل و تراللردن بیع شرا ایله کلان کفره
طایفهسی منع بر له دایما بو مثلو شقاوت و طغیان اوزره قلعه
پادشاهیه استلا قصدنده اولدقلرین انفره و باتوم اهالیلری
شهادت و خبر و موجب محضر ورملز یله واقع الحال حسبته الله
المتعال وقوعی اوزره بالالتماس خاکپای شریفلرینه عرض و
محضر اولندی

باقیهٔ فرمان سلطانمکدر تحریرا فی شهر صفر الخیر سنه ۱۱۲۸

بندهٔ حسن کتخدا بنلویان محافظهٔ کونیه حالا

بندهٔ علی کتخدا مستحفظان محافظهٔ کونیه حالا

بندهٔ علی افندی مودی کونیه حالا

بندهٔ یوسف افندی امام کونیه حالا

بنده ڭ علی افندی واعظ کونیه حالا
بنده ڭ یشلویان اغاسی مصطفی محافظ کونیه حالا
بنده ڭ عزابیان اغاسی عمر محافظه ڭ کونیه حالا
بنده ڭ طوبچی باشی ابراهیم محافظه ڭکونیه حالا
بنده ڭ دزدار حسین حالا محافظه ڭ کونیه
بنده ڭ سربلوك طوبچیان خلیل محافظه ڭ اناقره حالا
بنده ڭ سربلوك سلیمان عزبیان محفظه انقره حالا
بنده ڭ سربلوك محمد یشلویان محافظه ڭ کونیه
بنده علمدار محمد یشلویان محافظه ڭ کونیه
بنده ڭ علمدار مصطفی عزبیان محافظ کونیه حالا
بنده ڭ علمدار علی مستحفظان محافظه ڭ کونیه
بنده ڭ محمد کتخدا عزابیان محافظ کونیه حالا
بنده ڭ محمد کتخدا طوبچیان محافظه ڭ کونیه حالا
بنده ڭ اوده باشی عثمان یماقان محافظ کونیه حالا

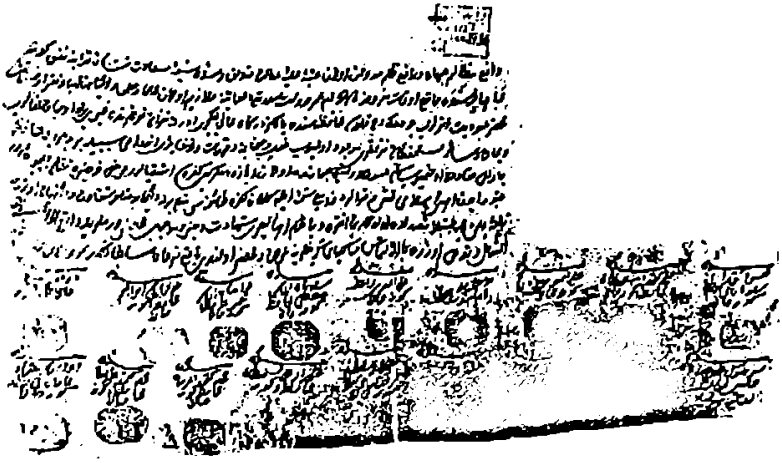

№113

1132 წლის დოკუმენტი გონიოსა და ანაკლიის ციხეების შესახებ, ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 261ა. არქ. ერთ. 2080. ფ. 1. ზომა: 21,4 X 31,3 სმ.

هر

در دولت مکینه عرض داعی کمیته بو در که یاتوم کونیه سنجاغی
کمروکی حاصلی مالندن کونیه قلعه‌سی نفراتی اوجاقلقله
و درت‌عدر فرقته نفراتی مواجبنه تعیین و بر وجه مالکانه لوای
مزبور متصرفی فخرالاکرم مصطفی بندلرینك عهده‌لری و یویلجه
اولنان فرمان واجب الاتباع علی وقون امان قرات و اشاعت اولنمش که
لوای مزبورده ارخوا قضاسنده ایکن الحاج محمد
اوغلی ابراهیم رشن عدم اطاعتندن ناشی احقا ایتمیوب رط برا و
تحرا اسکله‌لره مرور و عبور ایدر تجار طاشقه‌سی و اشی واقع
سندن کرك الدرمیوب تجمع ایله سفینه‌سنه تحصیل و بر وجه تحمیل
مختنیه بش بوز اللی غروش ایجاب ایدر کرك اداسی متصریف والتزام
ایاشدر اولکه واقع مالدر علی وقوع در معدلت ینا و عرض و اعدم
اولندی باقی امرم لما لامنکدر
فی الفت الداعی‌یلر بالحل المقبله الخله علی القضی بقاضه کونیه و
باتوم حالا
محلی
برای چفتلیق سالیانه ث قبودانان استنبولها برای محافظه ث قلعه ث
کونیه و اناقره و حوالی ث سایره مصطفی بك باش بوغ عادت کرك
کونیه با شرط داده مواجب نفرات قلعه ث کونیه برای در سنه
۱۱۳۱ ... ۹۹۱۶ غروش اسدی ۱۰۰۰
زجه مشروح اوزره کونیه و اناقره قلعه‌لری و حوالی ث سایره‌لی محافظه
ایچون تعیین اولنان درت قطعه اشقامیه‌لر قبودانلری سالیانه‌سنه

اوجقلق اولنان مقاطعاتلر كونيه كمركي بهر سنه كونيه قلعه‌سندن
طقوز يوز طقسان بچوق غروش مواجبلرى ويرلمكدر اوزره بيك غروش
صاغ اولنان ازدياد يال التى داخل و باش بوغ تعيين اولنه ياتوم
و كونيه بكى مصطفى بك ضبط ايلمك اوزره اولدوغى دفترده مسطوردر
فرمان سعادتلو سلطانم حضرتلرينكدر
فى ٢٣ محرم سنه ١١٣٢
طاطبق مطابقدر محررلدر

تلخيص موجبنجه امر شريف تحرير اولنوب عزتلو دفتردار افندى
اعلام ايليه‌ز ديو پيورلدى پيورلدى
عرض بنده‌لر يدر كه
كونيه و اناقره قلعه‌لرى و حوالى سايره بى محافظه ايچون تعيين
اولنان درت قطعه اناضولى‌يه قپودانلرينك اوجقلقلرندن
اولان كونيه كمركي بهر سنه كونيه قلعه‌سنك طقوز يوز طقسان
بر بچق غروش مواجبلرنده ورمك اوزره بيك غروش مال ايله مصطفى
بكك عهده‌سنده اولديغى در كنار اولنمدر ارحول قضاسنده ساكن
الحاج محمد اوغلى ابراهيم امر شريفه عرم اطاعتندن مرور و عبور
ايدن نجاد طايفه‌نك ايجاب ايدن كمركلرى الورميوب
ممانعت ايتمكله منعى ايچون باتوم قاضيسى عرض ايدر معلوم دولتلرى
اولندقده كمرك مزبور شروط براتعاليشان موجبنجه مرقوم مصطفى
بك قوللرينه ضبط ايتدريلوب اخردن
بر فرده يز اخله ايتدرحانك ايچون
امر شريف تحريرى بابنده فرمان دولتلو
سعادتلو سلطانم حضرتلرينكدر
امر داده فى ٢٨ محرم سنه ١١٣٢

№114

1132 წლის დოკუმენტი ბათუმის, გონიოსა და ანაკლიის ციხეების შესახებ, ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 261ა. არქ. ერთ. 907. ფ. 1. ზომა: 18 X 26,7 სმ.

(١) دولتلو و سعادتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون
(٢) طره بزون و کونیه و انقره باتوم و اول حوالیلرده واقع قلعه‌لر ده
(٣) سکن و عمل حاتنره طوب وار ایسه جمله معرضتلی و معرفت شرعلی وزن و منقاری
(٤) دفتر اولنوب و اهالیٔ ولایت معرفتلریله قرب جوارنده اولان ای کلّی‌لره
(٥) نقل و سفینه تحمیل و تول مغنه‌لری استانه‌ده حین تسلمده ویر لمك شرطلی
(٦) رخ قلعه‌سنه موهماتی احوال نحاته نقلیه تعیین اولنان چورباجی معرفتیله صاغ نقلی ممکن اولانلری
(٧) صاغ نقل و صاغ نقلی ممکن اولمیانلری قردریلوب نقل اولنمق اوزره فرمان شریف
(٨) اجل اولنوب اولبابده امر و فرمان دولتلو و سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر

بنده ابراهیم طوب حالا

(۱) عرض بنده‌لر یدر که
(۲) طربزون و کونیه و اناقره و باتوم و اولحوآلیده وآقع قلاعده اولان شکسته و عمل مانده طوپلر
(۳) معرفت‌شرع و جمله معرفتیله وزن اولنوب مقدار یله صحتی اوزره دفترینه اهالیسی معرفتیله قرب
(٤) جوارنده اولان اسکله‌لره نقل ایتدرلدکدن صکره رخ قلعه‌سنه مهمات طوپخانه نقلنه مامور
(٥) چورباجی مباشرتیله قرلمدین نقل ممکن اولنلر اویله قرلمغه محتاج اولنلر قردیلوب سفینه‌یه
(٦) تحمیل و نزول سفینه‌سی دخی جان تسلیمده استانه‌ده ورلمك اوزره بر کون اول أستانه‌ئ
(۷) سعادتله ارسال اولنوب خصوص مذکوره‌ده تقید و اهتمام اولنمق ایچون امر عالی ویرلمك رجاسنه
(۸) طوبجی باشی اغا قوللری عرضحال ایدر معلوم دولتلری
(۹) اولدقده وجه مشروح اوزره قلاع مذکوره‌ده اولان
(۱۰) اولمقوله سکنه و عمل مانده طوبلر استانه‌ئ
(۱۱) سعادتله ارسال و عجلی و مختوم دفترلریله عرض
(۱۲) و اعلام اولنمق ایچون امر شریف تحریری بابنده
(۱۳) فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر
صح تلخیص موجبنجه بیورلدی
تذکره داده فی ۱۰ جمادی الاول سنه ۱۲۲

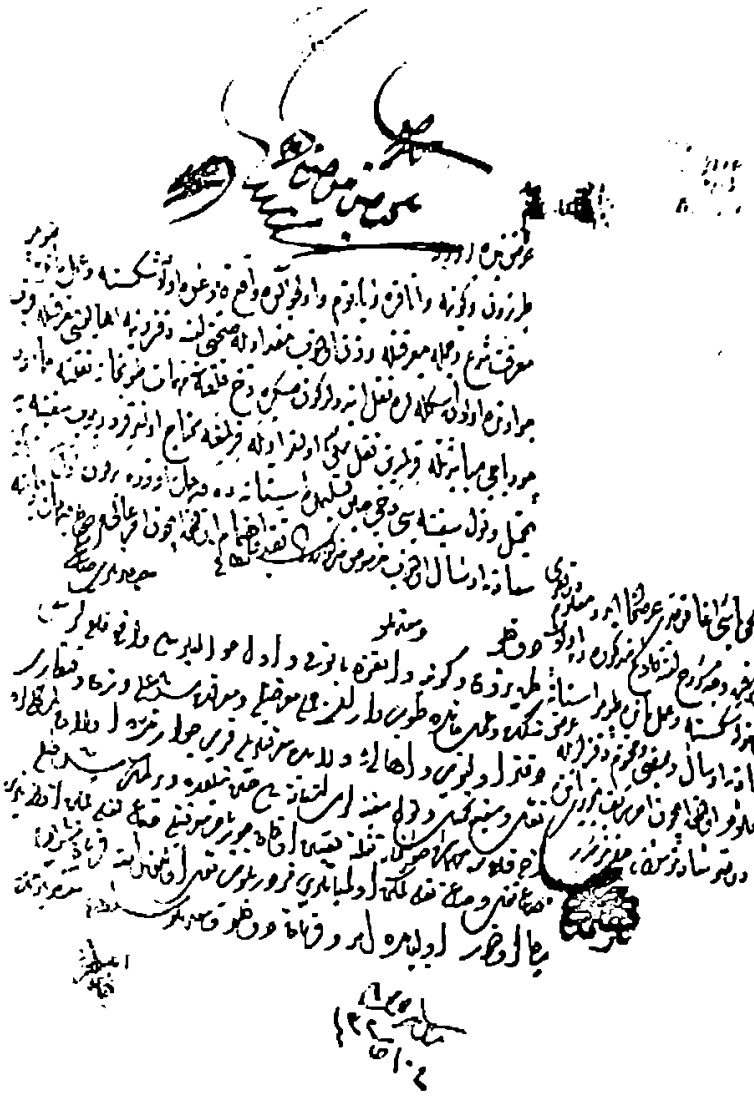

№115

1135 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია სქელ ქაღალდზე შაგი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 307ა. არქ. ერთ. 25. ფ. 1. ზომა: 25 X 32,5 სმ.

صح

تلخيص موجبنجه امر شريف تحرير اولنمق بيورلدى
عرض بنده‌ڭ بيمقدار بو در كه ابازه و مكريل كفره‌سى سايركور
جى طايفه‌سيله اتحاد و اتفاق ايدوب اولحواليده واقع كونيه
و ياتوم و اناقره قلعه‌لرينه و اطرافلرنده اولان قرا و
نواحى اهاليلرينه ايصال كزند و مضرت ايلمك فكر فاسدنده
اولملر يله قلاع مزبوره‌يى اشقياى مرقومه‌نك كيد و مضرتلرندن
حفظ و حراست ايلمك ايچون طريزون واليسى وزير مكرم سعادتلو
مصطفى پاشا حضرتلرن طرفندن سابقا كونيه سنجاغى متصرفى
محمد پاشا باش بوغ نصب و لواء مزبوره واقع قضالرك سردار
لرى دخى بيراقلرين كشاده ايدوب نقراتلريله پاشاى مومى
اليهك معيتنده موجود بولنملرى اوزره تعيين اولنوب لكن
اشقياى مزبوره اكثريا چته قايقلريله روى دريادە كشت
و كزار ايلدكلرندن ياالكز قره طرفندن عسكر تعيينى ايله
مضرتلريندن امين و امنيت

حاصل اولمیه جغی ظاهر و اشکار اولوب دریا جانبندن دخی
کرکی کبی محافظه اولنمق لازمه عالدن اولمغله ترسانه
عامره ده اون قطعه اشقا مپویه ایله اون قطعه فرقته مکمل
دونا تدریلوب ارسال اولنمق اوزره وزیر مشارالیه حضرتلری
قایمه لریله اعلام وطربزون قاضیسی عرض واهالی محضر ایدرلرفی
نفس الامر اشقیای مزبوره اکریا چته قایقلریله روس دریاده کشت
و کزار ایدوب اوساحلده اولان عبادالله دکز طرفندن ایصال
مضرت ایلمکی مستمرًا عادت ایلرینوب بو صورتده طوایف مسفوره
بی روی دریاده کزدرمیوب کیرو مضرتلرندن اولحوالی بی محا
فظه ایچون مکمل دونانمق اشقا مپویه لر تعیین اولنمغه محتاج
اولمغله هر بریسی اون ایکیشر اوتوراق اولمق شرطیله ترسا
نه عامره ده مجددًا بو قطعه اشقا مپویه لر بنا و انشا و
عجالت اتمام و تکمیل اولنوب جملهسی تکمیل اولندقدن صکره
وزیر مکرّم سعادتلو قپودان پاشا حضرتلری معرفتلریله دو
ننمای همایون قپودانلرینك امور دیده و کار آزموده اولوب
یرار و بهادر و اولحوالینك دقایق احوالنه واقف الکزار و
شجاعت شعار اولان قپودانلرندن بش نفر قپودان تمییز
انتخاب و بونلرك ایچلرندن دخی بر نفری امتیاز اولنوب

جمله‌یه باغربوغ نصب و تعیین و سابقی اوزره سنوی ایکیشر یوك اقچه سالیانه‌لریله اشقامپویه‌لرك قپودانلقلری کندولره توجیه و هر بر اشقامپویه‌یه قپودانیله معا یکرمی طقوزر نفر اولمق اوزره اقتضا ایدن لوندالرینی کزیده و توانا اولان لوندلردن انتخاب ایدوب اشقامپویه‌لرنده موجود ایلملری اوزره کندولره محکم تنبیه و اولمقدار اشقامپویه ایچون اقتضا ایدن مهماتی دخی بو طرفده ویریلوب مکمل دوناترلدقدن صکره بر کون مقدم صوب مقصوده تسییر و ارسال اولنملر ایچون وزیر مشارالیه حضرتلرینه خطایا امر شریف تحریری بابنده فرمان دولتلو سعادتلو سلطانیم حضرتلرینکدر

ترسانه امینی افندیه صورت ویرلمشدر
فی ۹ ربیع الاول سنه ۱۱۳۵

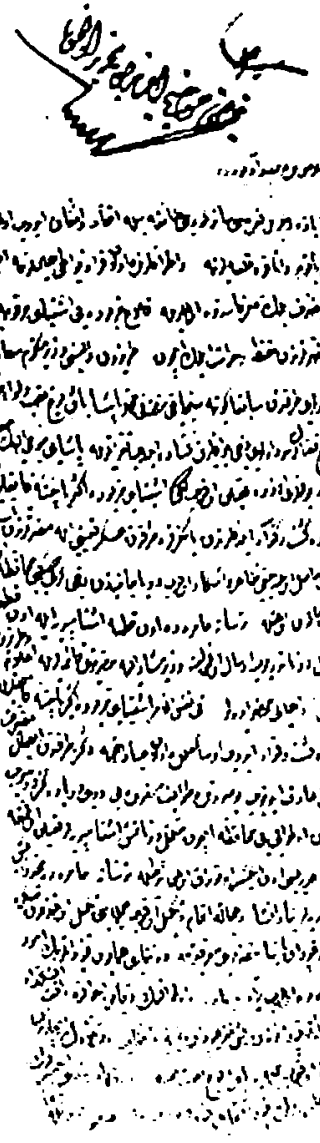

№116

1136 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ, სქელ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 4187. ზომა: 19,3 X 29,7 სმ.

هو

(١) عرض بنده بيمقدآر بو در كه
(٢) ابازه بكلرندن بوندن مقدم كلوب سايهٔ دولت‌عليه‌يه التجا بر له
(٣) استانهٔ سعادتده مكث اوزره اولان ارسلان بك قوللرينه بورقلق
(٤) و اوجقلق براتی احسان و كندوسنه بكلك دخی عنايت بيورىلوب
(٥) عودت ايتمك اوزره اولديغی محاط علم عاليلريدر ميرمومی اليه يری
(٦) نفر ادمسی اولوب و قره طرفندن كتمك اوزره عزيمت ايتمكله عواطف عليه
(٧) پادشاهيدن كندويه خرجلق احسان بيورلمسين نياز ايدر معلوم
(٨) دولتلری اولدقده هر نمقدآر اقچه ويرلمك فرمان عاليلری بيوريلور
بيه
(٩) باش محاسبه‌يه قيد و بشيوز غروشه تذكره‌سی ويرلمك بابنده فرمان
(١٠) دولتلو عنايتلو سلطانم حضرتلريكدر

ص تلخيص موجبنجه باش محاسبه‌يه قيد و تذكره‌سی ويرلمك بيورلدی ٤ جمادی الاخر سنه ١١٣٦

تذكره‌ٔ خزينه ٔ داده فی ٨ جمادی الاخر سنه ١١٣٦ قيد شد

ابازه بكی روستومك اوغلنه يوميه اوتوز غروش تعينات بها ويريلور
ارسلان بكی تعينات بها ويرلميوب مطبخ امينی افنديمك اوزره مسافردر
٥٠ اقچه‌سی ويريلوب صكره تذكره اولنه
زولته جديد غروش ٥٠٠ فی ٧ جمادی الاخر سنه ١١٣٦
بدست سليمان نام چوقدار حاجی حليل افندی امين مطبع عامره

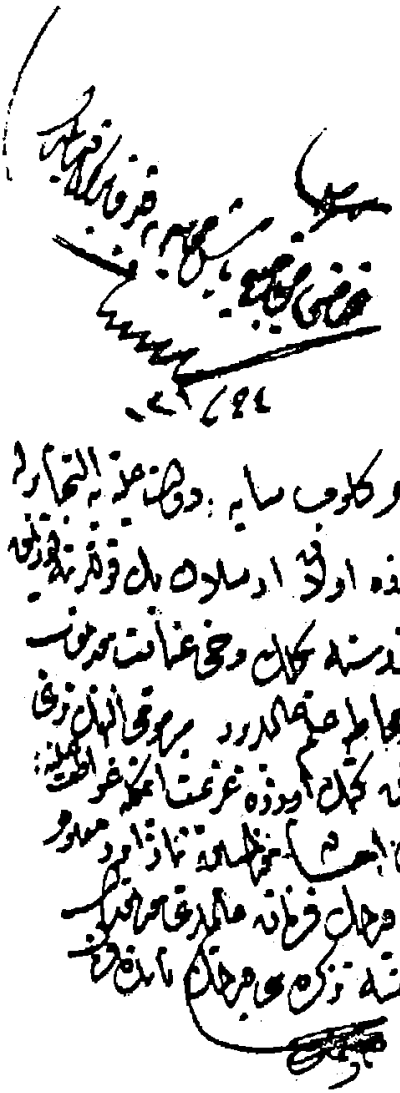

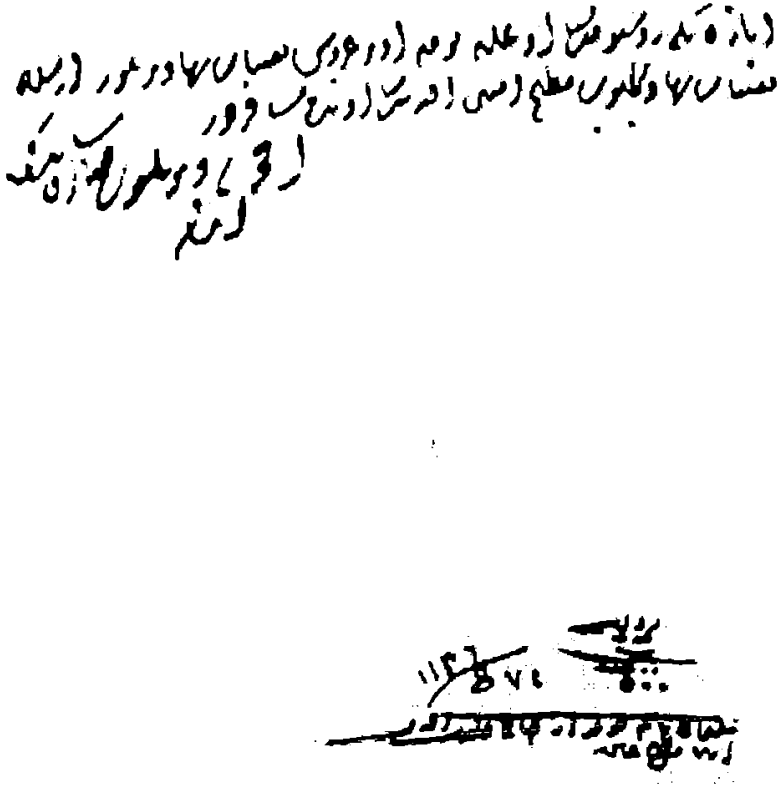

№117

1136 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ, მელანი შავი, ქაღალდი თეთრი. შიფრი : НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 4974. ფ. 3. ზომა: 14,4 X 21,3 სმ.

دولتلو و سعادتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون

/۲/ بو قوللرینك خانه‌سنده ابازه جانبندن کلوب مکث‌او زره اولان /۳/ ایلچینك اوتوردغی خانه‌نك اجاره‌سی جمادی الاخره محسوب اولمیوب اوزره

/۴/طرف میریدن احسان اولنمق بابنده فرمان سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر

بنده الحاج بکر اغا صاحب خانه در طوبخانه محلی

بجهت اجاره‌خانه‌ء الحاج بکر اغانك امتحا لازمه‌ء میرابازه در استه‌نه‌ء سعادت مکث‌کجمه واجیعن غره‌ء جمادی الاول‌سنه ۱۱۳۶ الی غایه‌ء شهر مزبوره سنه منه اینّ قدر مبلغ عن حزینه‌ء عامره داده فرموده بر موجب عرضحال و در کنار و تلخیص و فرمان عالی فی ۱۵ جمادی الاخیر سنه ۱۱۳۶ تذکره‌ء داده سنه منه

خانه قطعه ۱
فویوم ٤٨
ایام ۳۰
اقچه ۱٤٤۰
غروش اسدی ۱۲

وجه مشروح اوزره تاریخ مزبوره‌ده حزینه تذکره‌سی ویرلد یکی دفترده مسطوردر فرمان دولتلو سلطانم حضرتلرینکدر فی ۲۹ جمادی الاخیر سنه ۱۱۳۶ حساب ایله

واجب عن غره جمادی الاخیر سنه ۱۱۳۶ الی غایه شهر مز
بوز حانه قطعه ۱ فی یوم ٤٨ ایام ٢٩
اقچه ۱۳۹۲ فی ۱۲۰ غروش ۱۱٦ پاره ٤
جمادی الاخیر ایلنی حسان اولندقده بالکز اون بر بچق
غروش درت پاره ایدر فرمان سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر
فی ۲۹ جمادی الاخیر سنه ۱۱۳٦

تلخیص

/۱/ عرض بنده لری بو در که /۲/ اباره بکینك ساکن اولدیغی
حاجی بکر اغا خانه سنك /۳/ یوز اوتوز التی سنه سی جمادی
الاخیره ایلیقی اجاره سی /٤/ احسان اولنمق رجاسنه عرضحال ایدر
حساب /۵/ اولندیغی اوزره اون بر بچق غروش ایتمکله تذکره
سی /٦/ ویرلمك باپنده فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم
/۷/ حضرتلریکدر
صح تلخیص موجبنجه تذکره سی ویرلمك بیورلدی ۲ رجب سنه
۱۳٦ تذکره تحریرینه داده فی ۷ رجب سنه ۱۱۳٦

۱٦	۲۹				۷
۰۷	٤۸	۱۸	۱۸	٤۸	۲٤
۲۳	۲۳۲	۵	۱۸	۲۹	۰٤
۱	۱۰۲٦۷		۳٦	٤۳۲	۹٦
۱۱	۱۳۹۲		۳٦	۹٦	
۱٦			۷۲	۱۷	
٦٦	۱۱٦ ۱۲			۱۳۹۲	
۱۱۰				۱۱٦	
۱۷٦۰					٦
۹٦					٤
۱۸۵٦					

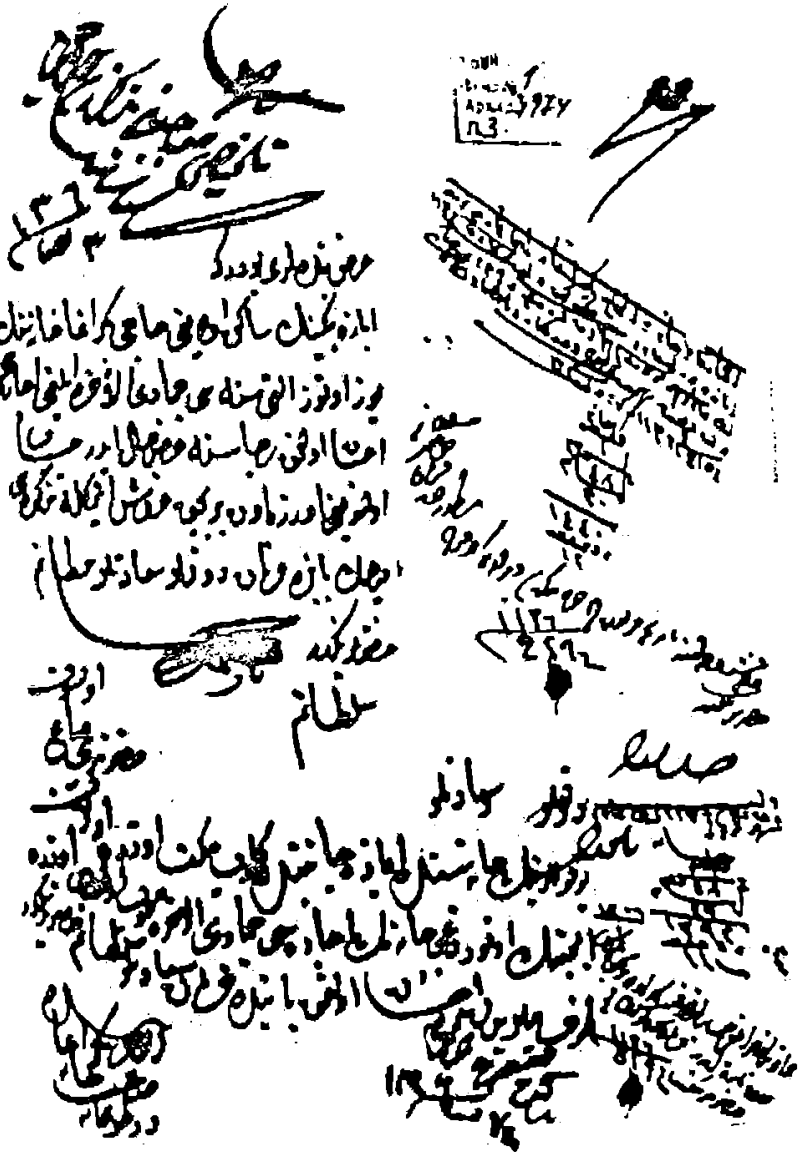

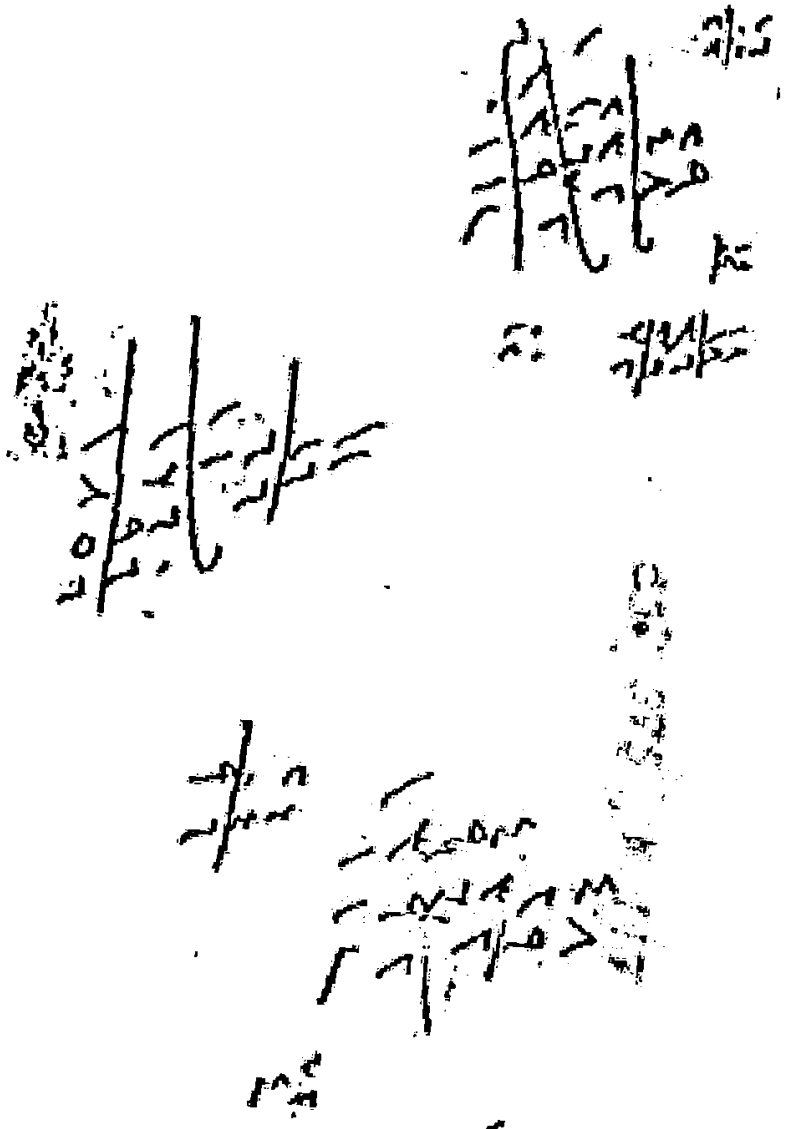

№118

1136 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. თეთრი სქელი ქაღალდი, მარჯვენივ შუა ადგილას ჩახეულია. ნაწერი ყვე-ლაფერი იკითხება. შიფრი : НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 9018. ზომა: 30 X 44,5 სმ.

صح تلخيص موجبنجه ياش محاسبه‌يه قيد و تذكره‌سى ويرلمك
بيورلدى صح
عرض بنده‌لرى بو در كه
بحر سياه جانبنده مجددا بناسى فرمان اولنان فاش قلعه‌سنه
ينا امينى
تعيين اولنان مصطفى اغا قوللرينه حين عزيمتده طوه‌يزون
و كونيه
و ارضروم و كمشخانه و اولحواليدن اخراج اولنان اصناف عمليه‌يه
مسنده ويرىلمجك اجرتلرى و طاش و كرج و ساير مصارفنا ايچون
خرج ايلمك اوزره كرجى بيك غروش و استانه‌دن كوتوريلان
يوز درت تفر افصاف عمله‌يه دخى اوچ ايلق اجرتلرينه محسوب
اولمق اوزره
اوچ بيك ايكيوز بش غروش ويرلديكى ياش محاسبه‌دن اخراج
اولنمشدر يو دفعه
مومى اليه قوللرى طرفندن كلان قايمسنده قلعه ى مزبوره‌نك
بناسنه
مباشرت اولمديغنى و مقدم ويريلان اقچه قدر كفايه‌دن مازوفه
اولمغله

بر مقدار اقچه دخی عنایت و احسان بیورلمسین تحریر المش مقدر
ویریلان اقچه‌دن ماعدا ایام شتاده هوالرده مساعده اولدقچه خزمت
اولان جمله‌یه و کرك طاش و کرك نقلی ایچون بر مقدار اقچه
دخی کوندرلمك
مقتاضی اولمغله صادر اولان فرمان عالیلری موجبنجه بنا امینی
مومی الیه
قوللرینك یرنده موجود بولنمق اوزره مقدم ویریلان اقچه‌لردن
ماعدا
بو دفعه دخی خزینه‌دن عامره‌دن اون بش بیك غروش ویریلوب عن
نقد
ارسال اولنمق اوزره باش محاسبه‌یه قید و تذکره‌سی و موجبنجه
امر شریف
تحریری بابنده امر فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرنکدر
تذکره ئ خزینه داده
فی ۱۵ ذی القعده سنه ۱۲۶

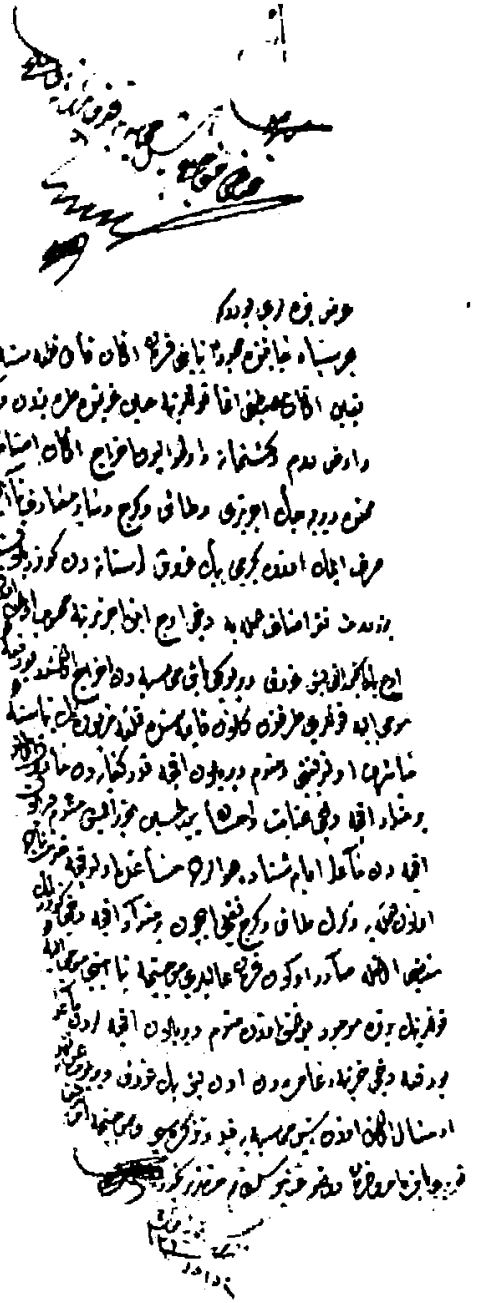

№119

1138 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. დიდი ფორმატი-
საა. დაზიანებული არაა. ყველაფერი იკითხება. შიფრი: НБКМ
ფონდი: 261ა. არქ. ერთ. 916ა. ზომა: 42,4 X 58 სმ.

عرض بنده‌ٔ بیمقدار بو در که

طریزوندن فاش قلمه‌سنه کوندریلان یکرمی اوچ قطعه طویلری
قوندا قلری اولمیوب مجددا
قوندا قلری یاپدرلمغله محتاج اولمغله استانه‌ٔ دولتدن یاپدریلوب
کوندرلمك اوزره محلندن
اعلام اولنمغین طوبچی باشی اغا قوللری معرفتیله ترتیب
اولنان اشبو دفتر موجبنجه ذکر
اولنان طویلر ایچون یاپدریلمجق ساده مکمل یکمی اوچ عدد
قونداق و قرق التی عدد تکرلك و یکرمی اوچ دنکل و یکرمی التی
کنجه ایچون اقتضا ایدن ایکی بیك بشیوز
کسان یش وقیه اهن خام جبه‌خانه‌ٔ عامره‌دن و اوتوز سکز وقیه
نحاس خام
ایله اجناس کراسته‌سی طوبخانه‌محرزندن و ایکی قنطار الات ایله
اون قنطار کهنه
بجاوه‌لق الات ترسانه‌ٔ عامره‌دن ویرلمك اوزره - موجوددن
ویریله حکردن
ماعدا مجددا میایعه اولنمجق مهمات و اشیا بهاسی و عمله و
اهنکر اخرتلر یچون بشیوز
طقسان اوچ غروش اقتضا ایلدیکی باش محاسبه‌دن حساب و در کنار
اولنمشدر

معلوم دولتلری اولندقده موجوددن ویریلهجك اهن خام و نحاس
و کراسته و الات جیم خانه
و طوبخانه و ترسانه ذ امرهدن ویرلمك و سایر میایعهسی اقتضا
ایدن اشیا و مهمات
دخی طوبجی باشی اغا قوللری معرفتیله تذارك میایعه اولنمق
اوزره ذکر اولنان قوندا قلر یله
مهمات سایرهسی اغای مومی الیه قوللری معرفتیله غایت ایله قوی
و مستحکم اولمق اوزره
یابدریلوب یلا قصور اتمام و تکمیل و انشا الله تعالی ابتدای
بهارده اولطرفه کیدهجك
سفیتهده وضع اولنوب قلعه ذ مزبورهیه ارسال و ایصال ایتدرلمك
اوزره شمدیدن حاضر
و اماده قلنمق ایچون دفتر باش محاسبهیه قید و میلغ مزبورك
تذکرهسی و صورتلری ویرلمك
بایندهٔ امر فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر
صورت قطعه صورت و تذکره داده
فی ۱۹ ربیع الاول سنه ۱۲۸
صح تلخیص موجبنجه باش محاسبهیه قید و تذکرهسی و صورتلری
ویرلمك صح
بیورلدی ۱۶ ربیع الاول سنه ۱۲۸

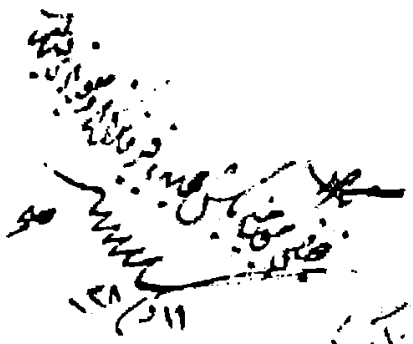

№120

1138 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ,მოსქელო გაშავებული ქაღალდი, მელანი შავი, თავი მოხეულია, მეორე გვერძე პატარა ბეჭედია. შიფრი: НБКМ ფონდი: აა 6420 ზომა: 20,3 X 19 სმ.

/۱/ در دولتمکینه عرض بنده‌ٔ کمینه یو در که سرحد جنینه منصوره
قلعه‌ٔ فاشخارجی سورنده واقع اهل سو قلمان جماعت متمسین
ایچون

/۲/ بنا اولان تحته جامع تشیر نقیده موزن اقتضاسی اولدیغنه
بناٴ ینه فاش اسکله‌سی کوکی میالندن المق اوزره یومی اون
بش اقچه

/۳/ وازیفه عنایت و احسان بیورلمق امینه نشل باعث عرض
عبودیت ابوبکر خلیفه داعیلری موذنلك عهده‌سنلر خکمکه قادر
محللر حمت

/۴/ و مستحت عنایتو داعیلرینك اولمغله یو وجه مخرر اسکله
مرقومه مالندن یومی اون بش اقچه تعیین بیورلمق اوزره جامع
شریف مرقومه‌ده

/۵/ موذن اولوب اوقات خمسه‌ده اجنٴ مراسم سنن سید المسلین
و اولوجهله دوام عمر و دولت شهنشاهی دعاسنه اشتغال

/۶/ ایتمك شرطیله یومی اون بش اقچه وظیفه‌سی اسکله مزبور
مالندن این اولنلر یدی انده المق موذنلك مرقومه ایله چراغی
و داعی

/۷/ و بهر مندواحیا بیورلمغله توجیه و عنایت و یلیه بوات
شریف عالیشان صدقه و احسان بیورلمق رجاسنه واقع حال در

بنده میرزا محمد محافظ قلعه‌ده فاش حالا
عرض بنده‌لری بو در که
۱/ ابازه قیلنده مجدد ا بنا اولنان فاش قلعه‌سنك رونده اولان
جامع شریفنك
۲/ جارج سوندده جماعت قلمایین ایچون تنیه‌دن جامع شریف بنا اولنوب
قصور مودن تعیین
۳/ اولنمامغله وظیفه‌سن فاش کمرکی مالندن الق اوزره یومی اون
بش اقچه ایله ابوبکر خلیفه
۴/ موزن نصب و تعیین و مجددا توجیه و برات ویرلمك رجاسنه فاش
محافظی وزیر مکرم
۵/ میرزا محمد پاشا حضرتلری عرض ایدر ذکر اولنان جامع شریف
ایچون بوندن اقدم برات
۶/ شریف ایله امام تعیین اولنوب قصور موذن نصب اولنمدیغی در
کنار اولنمشدر معلوم دولتلری بیورلدقده و قدیر مشارالیهك عرضی
موجبنجه یومی اون بش ساغیر اقچه وظیفه‌سی فاش کمرکی مالندن
الق اوزره جامع مذکورن موزنلکی مرقوم ابوبکر خلیفه‌یه توجیه و
مجددا برات ویرلمك بابنده فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم
حضرتلرینکدر
تلخیص موجبنجه
۱۴ محررم سنه ۱۳۸ بیورلدی

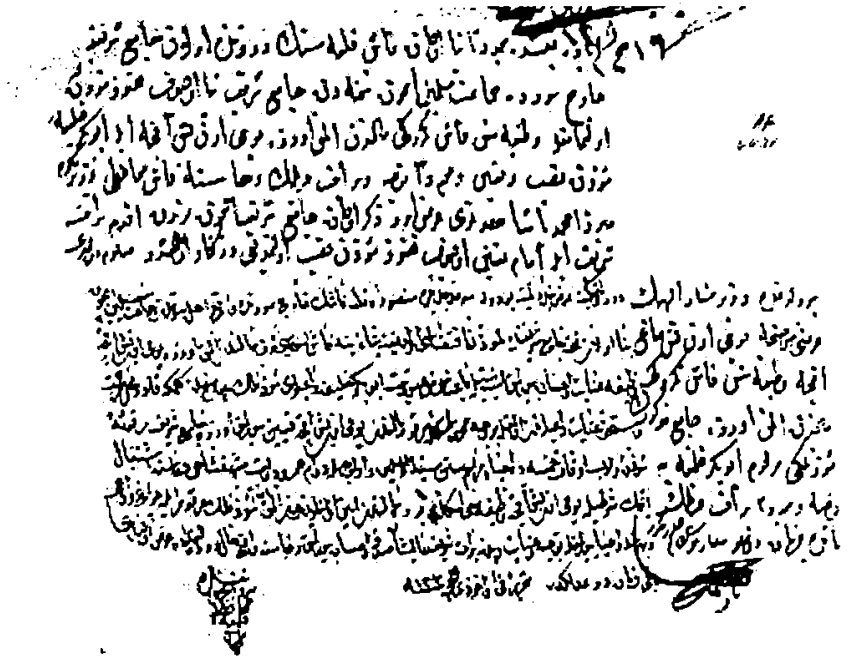

1138 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ, სქელ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312. არქ. ერთ. 33 ა. ფ. 9 ზომა: 19,2 X 27 სმ.

هو

(۱) دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون
(۲) صوحوم قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در گاه عالی یکیچریلرینك یوز او
توز سکز سنه‌سنده مستحق اولدقلری
(۳) مواجبلری احسان بیورلمق بابنده امر و فرمان دولتلو سعادتلو
سلطانم حضرتلرینکدر

بنده

محلی
جماعت یکیچریان در گاه عالی کی در محافظهٔ قلعهٔ صوحوم بوده اند

در واجب مصر سنه ۱۱۳۸
وجه مشروح اوزره صوحوم قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در گاه عالی یکیچرلری
بیك یوز اوتوز سکز مصر مواجبندن مستحقلردر
(۱) عرض بنده لریدر که
(۲) صوحوم قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در گاه عالی
(۳) یکیچریلرینك یوز اوتوز سکز سندی مواجبلری ورلمك رجاسنه
(٤) عرضحال ایدرلر معلوم دولتلری اولدقده سنهٔ مرقومه مواجبلرایچو
(٥) درت قسطه اجمالی ورلمك بابنده فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم حضر
تلرینکدر صح تلخیص موجبنجه اجمالی ورلمك بیورلدی
۲۲ ربیع الاول سنه ۱۱۳۸
اجمال داده بدست علی پاشا فی ۲۲ ربیع الاول سنه ۱۱۳۸
تلخیص

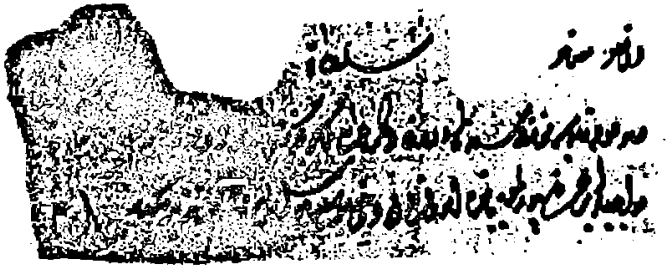

№122

1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, იგი ათ სხვა დოკუმენტთან ერთადაა აკინძული. ქაღალდი თეთრი, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312. არქ. ერთ. 28ა. ფ. 2. ზომა: 15 X 22 სმ.

عرض بنده‌لر يدر كه

صوخوم قلعه‌سى بناسى يچون بيك يوز اوتوز يدى سنه‌سنده استانه ٔ
سعادتدن ارسال اولنان عمله‌نك استانه‌دن ويرىلان پشيين اجرتلرندن
ماعدا محلنده اقتضا ايدن يوميه‌لرى ويريله‌جك و قتده قلعه مرقو
مونك بنا امينى با مراسى تعالى وفات ايلديكندن مستحق اولدقلرى
يوميه‌لرى ويرلميوب فقرايه غدر كلى اولمغله فاش محافظى وزير
مكرم سعادتلو ميرزا محمد پاشا حضرتلرينك معرفتلريله بنا كاتبى و
معمارندن استخبار اولنوب عمله ٔ مزبوره يرلرينه ويريلان طقوز
قطعه ممهور تمسك و حاضما معمار ياشيسنى اغا قوللرينك ممهور
دفترى موجبنجه اجرتلرى اوتوز بيك يكيوز سكسان اقچه ايلديكى
حساب اولنمغله حساب اولنديغى اوزره مبلغ مزبورك تذكره‌سى ويرلمك
بابنده فرمان ذولتلو عنايتلو سلطانم حضرتلرينكدر

تذكره داده في ٢٩ رجب سنه ١٢٨

صح

تلخيص موجبنجه تذكره‌سى ويرلمك بيورلدى صح

٢٦ رجب سنه ١٢٨

№123

1138 წლის არზა ფოთის ციხის შესახებ, დოკუმენტი დაზიანებულია. ნაწერი დაობებულია, მოთეთრო სქელი ქაღალდი, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 9058. ფ. 3 ზომა: 22,3 X 32 სმ.

دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون

فاش قلعه‌سی محافظه‌سیچون مجدد ا تصحیح اولنان در کاه عالی یکیچریلر

ینك دورتیوز اللی ایکی نفر اولمق اوزره دفتری

کلوب و یومیه‌لری همدان و تبریز و کنجه طرفلرنده اولان در کاه

عالی یکیچریلری اورطه‌لرینك عتیق نفرلری

محللندن نقاص محالینه با فرمان عالی قید اولنمغله اشبو بیك

یوز اوتوز سکز سنه‌سی مستحق اولدقلری درت قط

مواجیلری اجمال و احسان بیورلمق بابنده امر و فرمان دولتلو

سعادتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون

محلی

جماعت بعض یگیچریان در کاه عالی که در محافظه ث قلعه ث فاش

تصحیح خدمت با الاخره عالی در واجب مصر سنه ۱۱۳۸

وجه مشروح اوزره با فرمان عالی فاش قلعه‌سی محافظه‌سیچون مجدد ا

تصحیح اولنان در کاه عالی یکیچریلری بیك یوز اوتوز سکز نصر

یول حلیل مستحقلردر

عرض بنده‌لر یدر که

فاش قلعه‌سی محافظه‌سیچون مجدد ا تصحیح اولنان در کاه عالی یکیچر

یلرینك

درتیوز اللی ایکی نفر اولمق اوزره دفتری کلوب و یومیه‌لری لغمدان
و تبریز و کنجه طرفلرندن اولان یکیچری او طه‌لریتك عتیق نفرلری
محلولندن تقاص اولمق اوزره محلنه قید اولنمغله یوز اوتوز سکز
سنه‌سی درت
قسط مواجبلری اجمال و احسان اولنمق ایچون عرض‌خالدر معلوم
دولتلری اولندقده اجمالی ویرلمك بابنده فرمان دولتلو عنایتلو
سلطانم حضرتلرینکدر
صح تلخیص موجبنجه اجمالی قید بیورلدی
۸ رجب سنه ۱۳۸
اجمال داده بدست عالی پاشا فی ۸ رجب سنه ۱۱۳۸

№124

1139 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. ქვედა ნაწილი ჩამოხეულია და ქაღალდი გაშავებულია, ძირითადი ტექსტი წაკითხულია, შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 34ა. ფ. 1 ზომა: 25 X 19 სმ.

هو

(۱) دولتلو و عنایتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون

(۲) حالیا صوحوم قلعه‌سی محافظه‌سنده در گاه عالی طوبچیلری قوللرینك مستحق اولدقلری بیلك یوز

(۳) اوتوز طقوز سنه‌سی لحم بهالری صدقه و احسان بیورلمسی بابنده امر فرمان دولتلو و عنایتلو

(٤) سلطانم حضرتلرینکدر

بنده

محلی
عن جماعت بعض طوبچیان در گاه عالی در محافظهٔ قلعهٔ صوحوم

نفر ۸۲

ذکر اولنان سگسان ایکی نفر وجه مشروح اوزره صوحوم محافظه‌سی قید یله مقیدلردر امر فرمان دولتلو سلطانمکدر

فی ۱۲ جمادی الاول سنه ۱۱۳۹

بر موجب دفتر مقابله

باش محاسبه‌دن در کنار و حساب اولنه

بجهت بهای کوشت عن اون ذخیرهٔ نفرلر طوبچیان در گاه عالی در محافظهٔ قلعهٔ صوحوم واجب عن غرهٔ محرم سنه ۱۱۳۸ الی غایهٔ ذی الحجه سنهٔ منه تذکره داده فی ۱۴ جمادی الاخر سنه ۱۱۳۸

نفر ا ۸۷
فی یوم
کوشت قیه ۱٤٤
ایام ۳٥٤
قیه ٥۱۳۳ فی ٥
اقچه ۲٥٦٦٥

تلخیص

واجب عن غره محرم سنه ۱۱۳۹ الی غایه تو الحجه سنه منه بز مو
جب در کنار مقابله پیاده

نفر ا ۸۲
فی یوم
کوشت
قیه ۱۳٤
ایام ۳٥٤
قیه ٤۷۷۹ فی ٥
اقچه ۲۳۸۹٥

وجه مشروح اوزره مرحوم قلعه سی محافظه سنده اولان در کاه عالی طوبچیلر
بنك یوز اوتوز سکز سنه سی کوشت بهالرینه خزینه تذکره سی ویرلدیکی
مقیددر پیاده مقابله سی در کناری موجبنجه حالا محافظه مزبوره ده اولان
سکسان ایکی نفرك یوز اوتوز طقوز سنه سی کوشت بهالری حساب اولندقده
یالکز یکرمی اوچ بیك سکز یوز طقسان بش اقچه ایدر فرمان سعادتلو سلطا
نم حضرتلرینکدر

فی ٥ جمادی الاخر سنه ۱۱۳۹

(١) عرض بنده‌لر يدر كه

(٢) صوحوم تلعه‌سى محافظه‌سنده اولان سكسان ايكى نفر در كاه عالى

(٣) طوبچيلرينك بيك يوز اوتوز طقوز سنه‌سى لحم بهالرى ويرلمسى ايچون

(٤) عرضحال ايدرلر معلوم دولتلرى اولدقده حساب اولديغى اوزره

(٥) يكرمى اوچ بيك سكز يوز طقسان بش اقچه‌يه تذكره‌سى ويرلمك

(٦) بابنده فرمان دولتلو عنايتلو سلطانم حضرتلرينكدر

صح

تلخيص موجبنجه تذكره‌سى ويرلمك بيورلدى

٨ جمادى الاخر سنه ١٣٩

تذكره‌ئ خزينه داده

فى ٩ جمادى الاخر سنه ٣٩

قيد شد

١٠
٦
٨١٠

١٧٧٠
١٠٢٢
٤٧٧٩ ٠
٥
٢٣٨٩٥

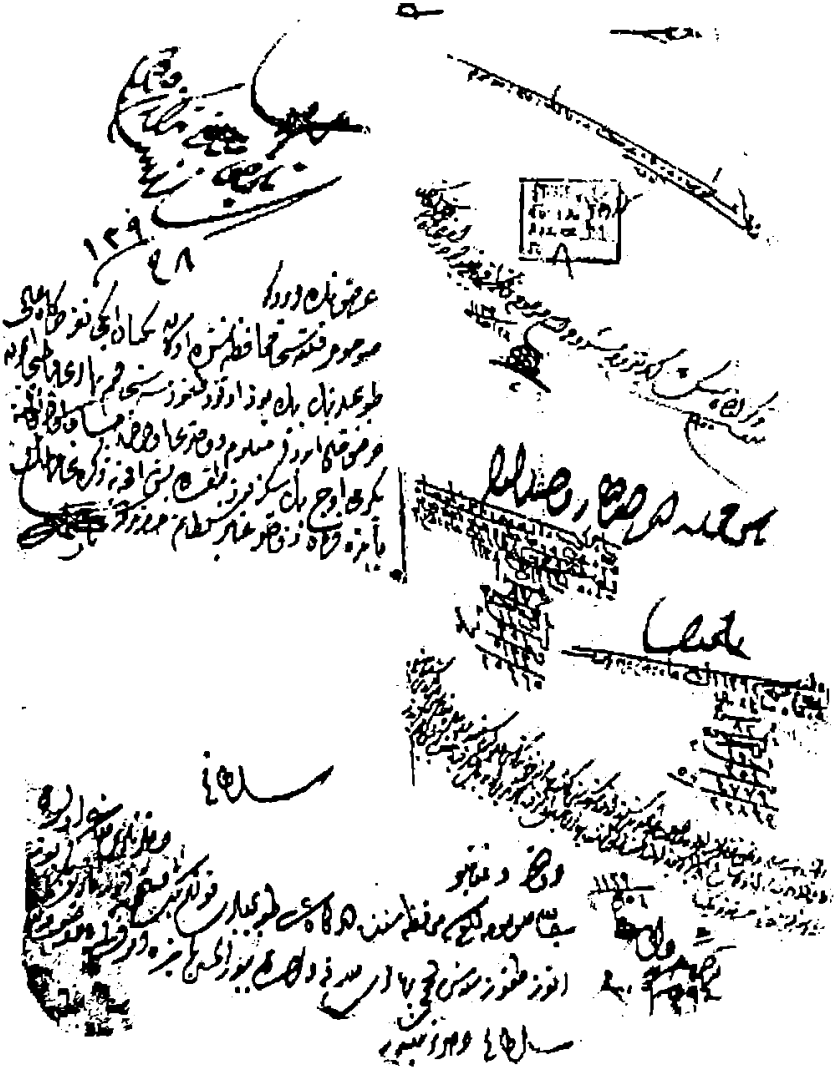

№125

1139 წლის ყადის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 18383. ზომა: 19,1 X 53,7 სმ.

الامر حسبما حرر فيه نمقه الفقير اليه عز شانه محمد امين
المولى خلاقه بمدينه ويزه عفى عنه

/1/ سبب تحرير كتاب شرع بو در كه

/2/ اشبو بيك يوز اوتوز التى سنه‌سنده قره دكز جانبده ابازه قيه‌سنده واقع سوحوم
اسكله‌سنده مجدداً

/3/ ايتمه‌سى فرمان بيوزيلان سوحوم قلعه‌سنده و فاش‌صوى اوزرنده واقع مجدداً ايتمه‌سى فرمان

/4/ بيوريلان فاش قلعه‌سنده طاش و كرج و سائر محمات نقلى ايچون اعمال و استخدام اولنمق اوزره

/5/ ويزه و قرق كليسا و بيكار حصارى قضالرندن ايكى قلعه‌ده سكز يوز ساده تكرلك و يكرمى مكمل عربه

/6/ و اوتوز نفر اوستاد عربه پابوجيلردن ويزه قضاسنك حصه‌لرينه اصابت ايدن ايكى قلعه‌ده ايكيوز قرق

/7/ ساده تكرك و بش مكمل عربه و يدى نفر اوستاد عربه پابوجيلرك اوزرلرينه باش‌بوغ نصب و تعيين

/8/ اولنان ويزه محلاتندن يكنجى محله‌سى متمكنندن مجليس‌شرعده ماد الذكر

/9/ عربه تكرلكلرى ايله عربه پابوجيلر اخراجنه مباشر تعيين بيوريلان افتخار الاماجد و الاكارم

/۱۰/ عبدالله بك و دستار علی اغا محضرلرنده
اقرار و تقریر کلام ایدوب باشبو سنهٔ مبارکده قضاء
/۱۱/ مزبوره‌ده اخراجی فرمان بیوریلان یدی نفر عربه پابوجیلر
قلعه‌ده مزبورلرده اداء خزمت ایتمك اوزره
/۱۲/ نفر عربه پابوچیلری یکرمیشر غروش اهالی قضا استیجار ایتد
کلرنده یندخی الیجار و قبول و لازم
/۱۳/ کلان: ایکرمی بش غروش اوجرتلریمزی اهالی قضا یرلرندن
بالتمام و الکمال اخذ و قبض ایلدیکمز
/۱۴/ محل مزبوره‌ده اداء خزمت اتمك اوزره عربه پابوجیلری اسم
و رسمی و کفیللری ایله تحریر و ذکر اولنوب
/۱۵/ مامور اولدقلری خزمتی ادا اتمك اوزره اوزرینه درعهده و
التزام و قضه‌ده مامور اولان
/۱۶/ مومالیهیم اغالره تسلیم ایدنجه قرار احتمالری اولور
ایسه تماما تکمیل ایدوب نقصان
/۱۷/ دیو عربه پابوجیلر اوزرلرینه باش یوغ تعیین اولنان مسقور
اولان اقرار و اغراجی
/۱۸/ مومالیها اغالر دخی بالمواجبه تحقیق و تصدیق اتمکین
بما وقع بالطلب کتب اولندی
/۱۹/ حررا فی الیوم الثامن من جمادی الاخر لسنه ست و
ثلثین و مایه و الف
شهود الحال: فخرالسادات السید عمر اغا بن الحاج حسن
السید حسن مصطفی چلبی بن الیاس بیك زاده مصطفی اغا
قاسم یشه بن مصطفی السید عبدالله بیك بن الحاج محمد
موسی بك بن محمد و غیر

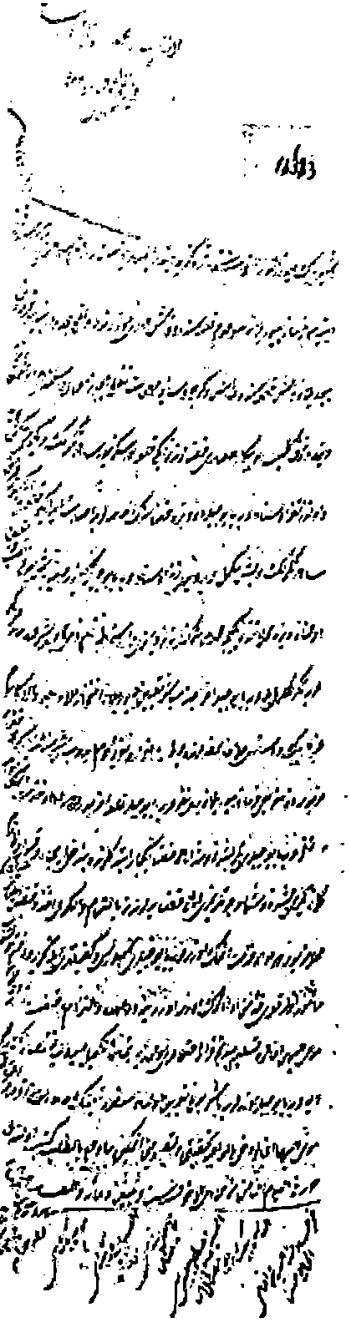

№126

1139 წლის მარუზა სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ გაყვითლებულ გაცრეცილ ქაღალდზე შავი მელნით, ზოგან ნაწერი დაზიანებულია, შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 2539. ფ. 2. ზომა: 23,9 X 32,5 სმ.

برغوسدن صوخوم قلعه‌سنه حنطه نقل ایلمك ایچون استانه‌دن
طوتیلوب، کوندریله‌جك سفینه‌در
سفینه‌ئ بالقلوه‌لی ارتور احمد

غروش
حنطه ٤٠٠٠

/١/ معروض بنده‌لر یدر که
/٢/ بو قوللری معرفتیله مبایعه اولنان حنطه‌دن یالکز درت بیك کیله‌سی
/٣/ دخی صوخوم قلعه‌سنه کوندرلمك اوزره فرمان بیورلمغله‌ذکر
/٤/ اولنان حنطه ایچون بالاده تحریر اولنان بالقلوه‌لی ارتوز
/٥/ احمد رئیس استانه‌دن طوتیلوب برغوش اسکله‌سنه ارسال اولنمق
/٦/ اوزره و اسکله‌سندن درت بیك کیل حنطه سفینه‌سنه، تحمیل و صوخوم
/٧/ قلعه‌سنه نقل ایلمك شرطیله حاضر اولدیغی معلوم دو لتلری بیورلدقده
/٨/ امر و فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر بنده‌ئ محمد امین کرك استانه حالا
/١/ عوض بنده‌لریدر که
/٢/ برغوس اسکله‌سندن صوخوم قلعه‌سنه نقلی فرمان بیور

یلان درت بیك کیله حنطه‌نك تحمیلی ایچون استانبول کمر
وکی امینی اغا معرفتیله استانه‌ٔسعادتدن /۶/ بالقلیه‌لی
ارتور احمد رئس سفینه طوتیلوب حاضر و اماده اولدیغنی
سفر امین مومی‌الیه قوللرینك اعلامیدن مقدما نظام ویر
یلوب فی ثمانی اوزره بشین ویریله‌جك تول سفینه‌سی
حساب ایتدرلدکده /۷/ اوتوز یدی بیك اوچیوز اوتوز درت
اقچه ایتمکله مبلغ مزبور ك/۸/ تذکرمسی ویرلمك بابنده
فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم /۹/ حضرتلرینکدر

تذکره‌ٔ حزینه داده فی ۱٤ ذی‌الحجه سنه ۳۹ . قید شد

عدت نول سفینه بالقلولی ارتور احمد ابن عن ای تحریب
حنطه عن استانه‌ٔسعادت الی اسکله‌ٔبرغری و الی قلعه‌ٔ تو
خوم امین و ارسال شده فرموده بر موجب اعلام کره محمد
اغا امین کمرك استانبول الواقع ذی‌القعده سنه ۱۱۳۹

حنطه کیل ٤۰۰۰ فی ۱٤

یوك اقچه ٥٦۰۰۰
۱۸٦٦٦

۲۷۳۳٤ در حین ادای خدمت داده تلخیص
حساب اولندیغی اوزره غبرا رنلده اوتوز یدی بیك اوچیوز
اوتوز درت اقچه ایدر فرمان سعادتلو سلطانم حضرتلریکدر
فی ۲۱ محررم سنه ۱۱۳۹ صح تلخیص موجبنجه تذکرمسی
ویرلمك بیورلدی ۸ صفر سنه ۱۳۹

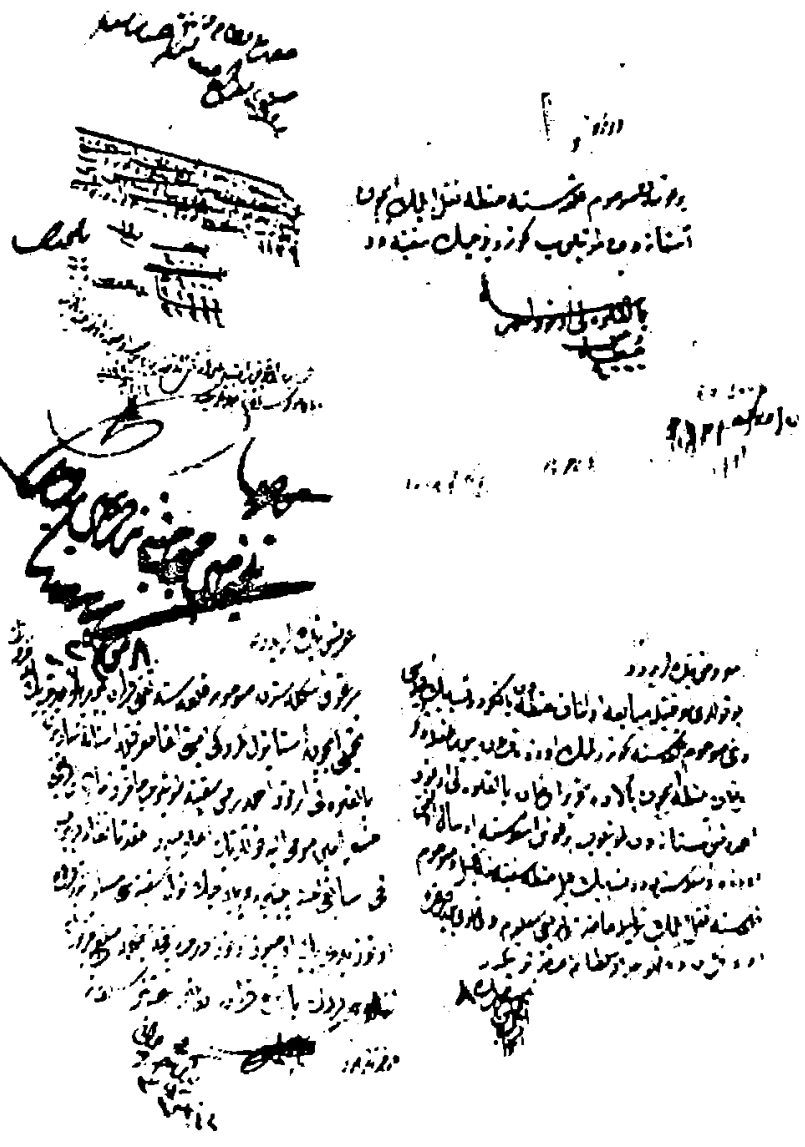

№127

1139 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ, ნაწერია მოთეთრო გაყვითლებულ დაობებულ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: XVIII 9/11. ზომა: 23,3 X 67,7 სმ.

صح تلخيص موجبنجه باش محاسبه‌يه قيد وخوط اولنوب
بيورلمشدر ١٢ شعبان سنه ١٣٩
صح كچوك

/١/عرض بنده ڈ بمقدار بو در كه
/٢/ داديان ملكى اولان يجان ولد كوركى نام دخى تحت‌اطاعته داخل
/٣/ اولوب مجددا بنا بيوريلان فاش قلعه‌سى انيه‌سى حتامنه دكين حزمت
/٤/ بناده موجود بولنمق و نهر فاعك تنظف و تطهرى ايله فاعدن تغليسه /٥/ كيدن طريقى توسيع و تطهير ايتمك اوزره منعهد اولدوغى مقدما اعلام اولندقده
/٦/ سيفت‌ايدن جرمى حقو و بنه حكومت‌مذكوره كندوسنه ابقا و احسان بيورلمغين
/٧/ حضور شرع شريفك حالا قلعه ڈ مذكوره محافظى الحاج ابراهيم پاشا قوللرى
/٨/ در كاه يكيچريلرى اغاسى وكيلى و سايير اوجاق اغالرى و بلجمله اغيان
/٩/ ولايت مواجهه‌لرنك ملك مسفور ايله كتخداسى موجوده و ياش پاپاسلرى خوندل

/۱۰/ و سایر طواد و ازناورلر کلوب قلعه بناسی تمامنه دکین
حزمت بنادہ
/۱۱/ یولنمق و نهر فاش ایله تفلیس طریقنی کرکی کبی تطهیر و
تنظیف ایتمك اوزره
/۱۲/ جملهسی تعهد ایلیوب مخصوص رهن دخی وضع ایلدکلری سفر
حجت شرعیه‌دن
/۱۳/ معلوم دولتلری اولدقده اشبو حجت شرعیه باش محاسبه
یه قید و حفظ اولنمق
/۱۴/ بابنده فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر
قید یه دفتر تعمیر
الامر کما ذکر فیه نمقه الفقیر الیه عزه شانه علی القاضی
یقلقه فاش علی عنه
/۱/ حالا مجدد ا بنا و اجناسی فرمان عالی بیوریلان فاش قلعه
سی خارج سورنده عقد محلیر قلنوب دادیان ملکی اولان بجان
ولد کورکی نام کفره بوندن
/۲/ مقدم عصیان و طغیانده اولوب لکن شوکتلو عظیمتلو سلطان
السلاطین و خاقان الفریدن و الجریدن اولان پادشاه عالمپناه انام
الله عمره و دولته
/۳/ حضرتلرینك سطوت قوت قاهره سلطنت جهاندارلرینه بر وجهله
طاقت کتورمدکندن خواه و ناخواه اطاعت یوزنده کوستروب قلعه‌مرسومه
/۴/ بنا امینی عبدالله اغایه مکتوب ارسال ایدوب امینی مومی
الیه دخی مسفورك قلعه اتمامنه‌دك استخدام و نهر فاشك تنظیف
و تطهیر

/٥/ وزير حكومتنده اولان تفليس يولنى توسيع تطهير ايدوب كناره ايتمه سنى در دولت مداره قائمه‌سنده اعلام ايتمكله بناء على ذلك هوكتلو

/٦/ و عنايتلو هنكاريمز ادام الله ايامه حضرتلرى مقدما اولان جرملرين غفو بيوروب ملكلكنى كندويه ابقا و مقرر و امر عالى صدانه

/٧/ و احسان ايلمشلر مجلس معقوده فخر الامراء و الاكابر حالا محافظ قلعه سعادتلو الحاجى ابراهيم پاشا حضرتلرينك حضورنده و در كاه عالى

/٨/ يكيچرى اغاسى حسكى حسين اغا و ساير اوجاق اغالرى و بالجمله اعيان ولايتك و بجان مسفوركو و ايكى يوز مقدارى كور جى طواد و ازتاور و پاپاسلرينك

/٩/ محضرلرنده امر شريف قرات اولنوب مفهومى متيقى بلسان ترجمان ملك مسفوره و كورجيان طايفه‌سنه تفهيم اولندقده سمعا و طاعتا ديوب

/١٠/ كرك بجان مسفور و كرك كتخداى كيبرى اولان چيچووا نام و ياش پاپاسلرى جخوندل نام پاپاس و سائر طواد و ازناورلر بالجمله

/١١/ امر عالى موجبنجه نهر فاسك تنظيف و تطهيرك و تفليس يولنك توسيع و تطهيرك و قلعه ده مرسومه‌نك اتمامنى و سائر لوازمك تعهد

/۱۲/ والتزام ایلیوب و بر اعتماد اولیجق طوادنی قلعه ده رهن
وضع ایدوب ذکر اولنان خدمتلر تمام اولنجه مکث اولنمق اوزر
/۱۳/ شرط ایتدکده محافظ مقارالیه دخی بیجاق سفوره و کتخدا
سنه و ایکی اوغللرینه و الچیسنه هر بریده اوچر قات خلعت و
فاخره
/۱٤/ الیاس و بش عدد طوادینه دخی حالنه مناسب دولت علیه
طاقیدن خلعت ویردکدن صکره ملك سفور و سایر کوزجیان ابو النداف
/۱۵/ حجت شرعیه اولنسون دیدکلرنده ماهوالواقع یالطلب کتب
اولندی حرره فی الیوم العشرین من ربیع الاخر لسنه تسع و ثلثین
و مایه و الف

حسین اغا ۵ یکیچریان در کاه
مصطفی اغا اولیا
احمد اغا چوربا جی ۱۱۲
محمد اغا ۹٦
صالح اغا ۵۵
محمد اوده باشی
احمد اوده باشی
یوسف اغا
اسماعیل اغا ۱۹٦
احمد اغا ۹٦
حسن اوده باشی
اوده باشی ۱۹
یوسف اغا
قاسم اغا وغیر هم قید شد

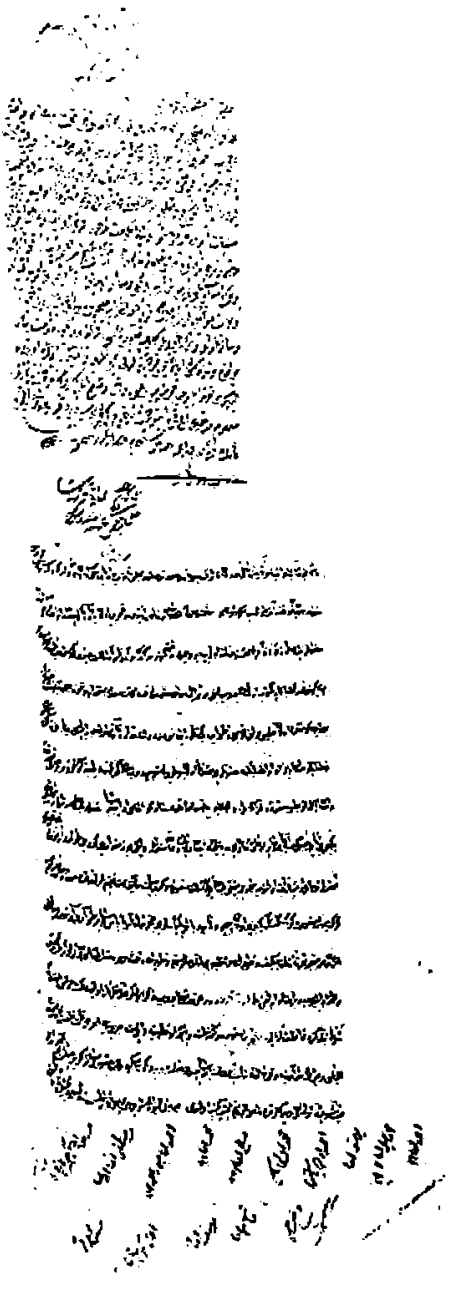

№128

1136 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ, ქაღალდი თეთრი, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: I. არქ. ერთ. 9080. ზომა: 24 X 31,7 სმ.

هو

دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون

قاش قلعه‌سی بیناسی ایچون قاش نقلیه مامور اولان سفاین امینلرندن عتیلی محمود ریس قاش نقلی تکمیللندن ممکن اجرتی ایکیوز قرق طقوز غروش

طرف میریدن ویرلمك بنا امینی عبدالله اغا تمسك ویروب بر طرفده یاش محاسبه‌ده طلب اولندقده ریس مزبورك اجرتی طرف میریدن ایکیوز غروش

ویرلمش اولوب بنا امینی مومی الیهك دخولنده اولمغله یوندن مأعده قاش کمرکندن ویرلمك اوزره فرمان بیوریلان وظایف ایچون دخی طرف قوللرینندن یتمش بش

غروش ویریلوب و کمرك مزبور دخی بنا امینی قوللرینك عهده‌سنده اولمغله بو نقر برجه مزبور عبدالله‌نك زمننده اوچیوز ایکرمی غروش الامز

ظهور ایتمکله میلغ مزبورلرك مقداری مال بنا مزبوره مصارفیچون بو قوللرینك عهده‌سنده اولان مالدن حواله بیورلمق یابنده فرمان دولتلو عنایتلو

سلطانم حضرتلرینکدر

بنده

ص تلخیص موجبنجه تذکره‌سی ویرلمك بیورلدی

عرض بنده‌لر یدر که
فاش قلعه‌سی بناسیچون طاش نقلنه مامور اولان سفاین اعحابندن
اتنه‌لی محمود رخصی طاش نقلی یکمنزدن صکره اجرتی اولان
ایکیوز قرق طقوز غروش طرف میریدن ویرلمك اوزره بنا امینی
عبدالله اغا کندویه تمسك وروب یو طرفده
طلب اولندقده ریس مزبورك نول سفینه‌سیچون مقدم طرف میریدن
ایکیوز قرق طقوز غروش ویرلدیکی باش محاسبه‌ده
مقید اولمغله مبلغ مزبور امین مرقوم زمننده ایجاب
ایلدیکندن عزی فاش کمرکندن ویرلمك اوزره فرمان
بیوریلان وظایفا یچون دخی صاچیعی منحال مطابع امینی
افندی قوللری طرفندن یتمش بش غروش ویریلوب لکن کمرکی
مزبور دخی بنا امینك عهده‌سنده اولدوغندن بو تقدیرجه امین
مومی الیهك زمننده اوچیوز یکرمی درت
غروش اولاجغی اولمغله بنا امینی عبدالله اغایه ایراد قید
اولنمق اوزره اولمقدار اقچه کزد عهده‌سنده اولان اموالدن
حواله اولنمق ایچون مومی الیه خلیل افندی قوللری استدعا ایدر
سلطانم معلوم دولتلری اولدیغی بنا امینی عبدالله اغایه ایراد
قید اولنمق اوزره اوچیوز یکرمی درت غروشه تذکره‌سی
ویرلمك یابنده فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر
تذکره داده فی ٦ سلخ سنه ١٢٩
قید شد

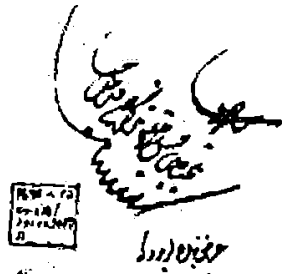

№129

1139 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 38ა. ფ. 1. 4187. ზომა: 22 X 32 სმ.

هو

/1/ دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون

/2/ صوخوم قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در کاه عالی یکیچر یلرینك مستحق اولدقلری‌نیك یوز اوتوز سکز سنه‌سی ذخیر ه‌لر یچون

/3/عرضحال اولندقده محافظه‌ٔمزبوره‌ده‌عیینی نان ویریلور دیو ذخیره‌لرینه ... مساعده اولنمیوب سرحد منصوره‌ده نفرات

/4/ مزبورونه بو وقته کلنجه‌یه عیینی نان دنه دقیق ویر لمیوب ضرورت و متاصابق اوزره اولدقلری ضابطانلری

/5/طرفندن اخبار اولنمغله سرحد تشره اولان نفرات‌مر قومونك بیك یوز اوتوز سکز و بیك یوز اوتوز طقوز سنه لری /6/ ذخیره‌لری احسان بیورلمق بابنده امر و فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر

بنده

باش محاسبه‌دن در کنار

بزای داده تعیینات یکیچریان در کاه عالی در محافظه‌ٔ قلعه‌ٔصوخوم تعیینات مذکوریدن عن جانب

ذخایر امین ناطع و بهر یوم داده فرموده سنه ۱۱۳۸و سنه ۱۱۳۹

ایازه قیسنده مجدد ا بنا اولنان صوخوم قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در کاه عالی یکیچریلرینك اقتضا ایدن

تعیین اقتضا ایدن دقیق حواله اولنوب بهر یوم تعیینات لری نفرات لرینه کوره بنا امینی یدندن ویریلوب و بیمقدار نان تعیینات ویریلور ایسه ضابطانی یدندن تمسك الوب حسابکز محسوب ایچون حفظ ایلیوب ضرورت فضایقه لرینه باعث اولمغله اعتداد ایلیه سن دیو امر شریف ویرلدیکی دفتر ده مسطوردر فرمان دولتلو عنا یتلو سلطانم حضرتلرینکدر

فی ۸ ذی القعده سنه ۱۱۳۹

مقدما فرمان اولندوغی اوزره نفرات مزبورك نان تعیینات لری بنا امینی یدندن ویرلمك اوزره اولمغله سکز سنه سی و طقوز سنه لرنده اقتضا ایدن نان تعیینات لری نفراتك موجودنه کوره بنا امین یدندن ویریلوب بروجهله نفرات و محافظت ایلمك اوزره امر شریف یازیله

امر داده فی فی ۹ ذی القعده سنه ۱۳۹

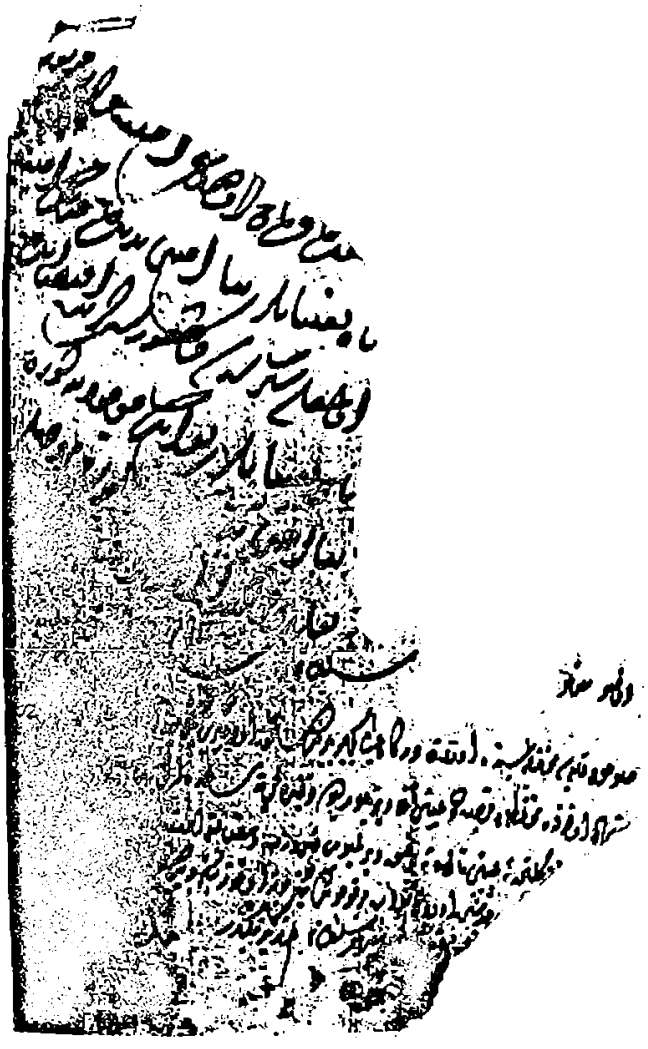

1136 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, ძალზე დაზიანებულია და დაობებული და გაცრეცილი ქაღალდი, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 3ა. ფ. 1. ზომა: 24 X 24,5 სმ.

هو

/۱/ دولتلو سعادتلو مرحمتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون

/۲/ بو قوللری سابقا صوخوم قلعه‌سی بنا امینی یوسف بکك ابنامی اولوب بابامز مرحوم

/۳/ اولطرفده فوت اولدقده یانده اولان اموال و اشیا و نقودی سابقا فاش محافظی

/٤/ اولوب حالا بو طرفده اولان وزیر روشن نیمار سعادتلو میرزا محمد پاشا حضرتلری

/٥/ طرفندن ضبط اولنوب و دفترلری قضی عرضیله معا بو طرفه عرض ایتمکله مرام علیه‌لرندن

/٦/ مرجودر که وزیر مشارالیهدنك و قضینك عرض ایلدوکی دفترلر باش محاسبدن در کنار

/۷/ و بابامز مرحومك میریه دینی اولمیوب بلکه الاجنی اولدوغی ظاهر اولدقده

/۸/ مقبوضلری اولان اموال و اشیا و نقودی توبیع قوللرینه احسان بیورلمق بابنده

/۹/ عزتلو دفتردار افندیه خطابا فرمان عالیلری رجا اولنور بافی فرمان سلطانمکدر

بنده اميته بنده برايق بنده جركيه بنده قاطمه
بنده علی بنده مصطفی بنده حسين
مقدما وزير ميرزا پاشا طرفندن كلان دفتردده متوفينك بيمقدار
دفی واردر حكره جلف مصطفی اغانك منلوهكلان دفتردده
بيمقدار دخی واردر ايلكنيدن باش محاسبهدن در كنار
بر موجب دفتر مهور عبدالله اغا امين بنائ قلعه ئ فاش
احمد پاشا محافظ فاش عن غره ئ شوال
سنه ١١٣٦ الی غايه ئ ذي الحجه سنه ١١٣٧
مقبوضت يوسف بك امين بنا ئ صوخوم

غروش
١٢٥٠٠
١٢٥٤
٠٠٩٥٠ نخاير مصطفی اغا
٠١٠٠٠ عن بها ئ اركور علی ولد ولی اغا
٠٢٥٣٦ بهائ نان
٠٠١٦٨ بها ئ

١٧١٥٤
منه المقادمات و اجارلر و ئ يوسف بك
بر موجب دفتر مودلر عبدالله اغا امين ئ فاش عن غره ئ
شوال سنه ١١٣٦ الی غايه ئ ذي الحجه سنه ١٣٧
غروش
١٩٢٥٨ ـ
مصرف غروش
٢١٠٤
٢١٦٥ ـ

٤٢٦٩ ـ
بر موجب دفتر كف قاسم افندی قاضی و مصطفی اغا امين نا ئ
صوخوم ايراد يوسف بك

مصطفی اغا قضی عملی ولد ولی اغا

غروش
۱۲۵۰۰
۰۱۶۰۰
۱۳۲۹۰ احمد

۲۷۳۹۰
منه المصارف بر موجب دفتر کف
غروش اسدی ۱۴۰۲۷
غروش
۱۳۲۶۳
۰۲۱۶۵۰ـ

۱۱۱۹۷ـ
صوخوم بنا امین متوفی یوسف بکك فاش محافظی وزیر مکرم سردار محمد پاشا طرفندن فاش بنا امین عبدالله افالکنده دفتری توضع مهماتك صابقان اولمیوب انجق بنا مصارفدن محلفات و بیونی ایله درت بیك ایکیوز طقوز بچق غروش کورینوب بنده بنا امینی مصطفی اغا طرفندن کلان کف دفتری موجبنجه مصارفدن اون بر بیك یوز طقسان یدی بچق غروش

منوال شروح اوزره
کف دفترلرنده فرمان سعادتلو سلطانم حضرتلریکدر
فی ۲۸ محررم سنه ۱۱۳۹ بر موجب دفتر قادیم ث فاش.
امین بنا ث قلعه ث صوخوم
غروش
۲۱۶۵ـ
۱۵۵۸ـ تسلیم به مصطفی اغا امین سعادتلو ث مزبور

۱۰۰۷
صح عزتلو دفتردار افندی کوروب اعلام ایلیمز دیو
بیورلدی
/۱/ عرض بنده لر بو در که
/۲/ صاحب عرضحال یدی نفر اینام صوخوم قلعه سی بنا امینی متوفی

/۳/ یوسف بکك اولادلری اولوب لیله ذ عنایه محتاج اولملر یله
/٤/ بابالرینك محلفتی کندولره احسان بیورلمق ایچون استدعای
/٥/ مرحمت ایدرلر مرقوم یوسف بك فوت اولدقده وزیر مکرم
/٦/ میرزا محمد پاشا حضرتلری معرفتله اشیا و معدوری تحریر اولوب
/۷/ میری اقچه‌دن تقدر ظهور ایدن بیك یوز اللی سکز بچق غروشی
/۸/ حالا بنا امینی مصطفی اغایه تسلیم و مقبوضیسی مشعر بوندن
اقدم ممهور تمسکی
/۹/ کلوب قید و مخلفاتی دخی معرفت شرعله فروخت و بیك یوز اللی
/۱۰/ ایکی غروش حاصل اولوب یوز قرق بش غروش اخراجاتی
/۱۱/ اشاغی وارلدقدن صکره بیك یدی غروش اشیاسی بهاسندن
/۱۲/ وزیر مشارالیه حضرتلری ذمتنده قالوب و حالا یزلرنده
/۱۳/ موجود اولدوغن کندیلری دخی خبر کوترومشلردر معلوم
دولتلری
/۱٤/ بیورلدقده متوفی ذ مزبورك اتیاطری فقیر الحال و لیله ذ
عنایه
/۱٥/ محتاج اولملریله اشیا بهاسندن وزیر مشارالیهك حالا یانلرنده
/۱٦/ موجود اولان بیك یدی غروشی مرجعه ذ وزیر مشارالیه حضرتلری
/۱۷/ اتیاملرینه تسلیم ایلمك اوزره باش محاسبه‌یه قید و صورت
/۱۸/ ویلمك بابنده فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر
ص
تلخیص موجبنجه باش محاسبه‌یه قید اولنوب
بیورلدی
صورت داده فی ۱۷ صفر سنه ۳۹

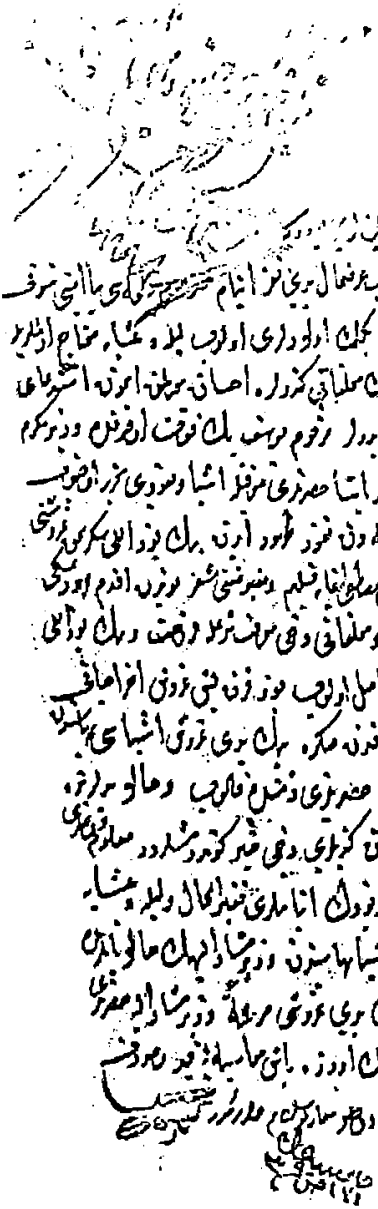

№131

1139 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312 ა. არქ. ერთ. 15ა. ფ. 1. ზომა: 21 X 31,5 სმ.

دولتلو و سعادتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون

/۲/ بو قولکز بافرماه عالی بناسنه مامور اولدوغمز صوخوم قلعه‌سنك بناسی هنوز نظامی

/۳/ چوکمیوب و جبه‌خانه‌سی و قماجی و بوردك کنلر برر ضرار عفاوات بنا اولنمدك

/۴/ یکیچری و جبه‌جی و طوبجی و سایرلری لزوملی محللرده بنا بیداره ایدوب

/۵/ فرمان اوضاح میری بنالر تمامی اولمدقچه مباشرت ایلجازم دیو بنینه اولدقده

/۶/ [قذدن] بنا امینی یوسف بك‌دن اخره الدیق دیو قطعا اصغا ایلمیوب و قلعه‌سی

/۷/ قریب اولان محللرده طاشك قلعه بناسنه لزومی وار ایا لرینه

/۸/ مزبورلر تقلیاً کندو بنالره الوب بر طریقلی منع محاکره اولنا مغله وجوداتدر

/۹/ ضبطلری معرفتیله منع اولنماسیچون فرمان عالیشان اولنوب باقی فرمان سلطانمکدر

بنده‌ئ مصطفی امین قلعه‌نصوخوم حالا

قلعه بناسنه درونی اولان طاشی اخردن کسنه ایلیوب و قلعه و جبه‌خانه لردن لزومی اولان و سایرلر و مالری اولان

بنالر تکمیل اولنمدقچه اومقولهلرنده ایدوب ایلملرندن
ضابطلری معرفتلریله منع اولنوب مشهر اولمیانلرك
ضابطلری معرفتلریله نقلیدن کلمیوب
اولمقده صدر ایلملرن ایچون امر شریف وریله
تذکره امر داده

فی ۲۷ محررم سنه ۳۹

قید شد

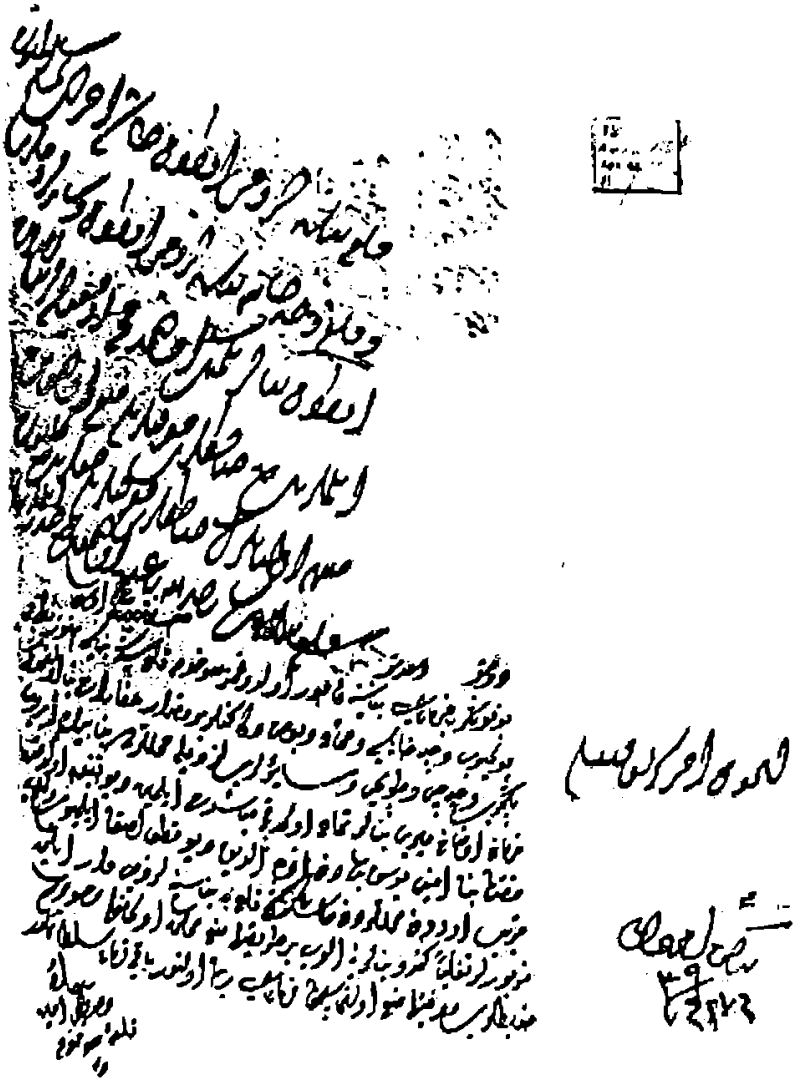

№132

1139 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შაეი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 36ა. ზომა: 19 X 29 სმ.

هو

دونتلو و مرحمتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون

۱/ عرضحال قوللری با فرمان عالی ایله فاش قلعه‌سنه معمار نصب و تعیین بیورلدوب

۲/ وریلو کلان خرجی راه و اجرتلریمز مال میردن ورلمکله اولمکله وکی

۳/ اوزره کرک اجرت و کرک خرجی راه و معارف فاش محاسبه‌دن در کنار

۴/ و احسان بیورلمق با بنده فرمان سلطانمکدر و تعیینات احسان بیوریله بنده حسین معمار

باش محاسبه‌دن در کنار

برای خرجی راح وتعیینات معارف ماکولات معمار اغا بناث قلعه فاش معمار تعیین شده فرمنوده در سنه ۱۲۸ برموجب عرضحال و تلخیص و فرمان عالی

برای خرجی راه و تعیینات معارف مزبوره

برای خرجی راح اوجرت ۲۵۰

برای اوجرت تعیین فی یوم ۵٤

۱۱٤ ایام ۱۰۰ غروش ۱۵۰

یکون ٤۰۰

عنای ماکولات مزبوری فاقرانه بنا داده فرموده

فی یوم نان چفت ٦ کوشت قیه ۲

وجه مشروح اوزره فاش قلعه‌سی بناسیچون معمار تعیین اولندقده ایکیوز ایکی غروش خرجی راه و بهر یومی برر بچق غروش اجرت تعیین

و یوز کونلك یشین اجرتی ایچون یوز اللی غروش راحص با
کرر تیوز غروشی خزینه تذکره‌سی ویرلدیکی و بوندن ماعدا بهر
یوم التی چفت نان و ایکی وقه کونده واروب فازل اولدقده حرمنده
اولدقچه بنا امینی طرفندن ویرلمك اوزره امر شریف ویرلدیکی دخی
مقتدر فرمان دولتلو معیتلو سلطانم حضرتلرینکدر
فی ۷ شوال سنه ۱۱۲۹
صح حساب اولا تلخیص موجبنجه تذکره‌سی ویرلدی
صح ۱۱ شوال سنه ۱۱۲۹
عرض بنده‌لر یدر که
/۲/ صاحبی مرحال مشین قوللری ایچون سنه مبارکده دخی فاش قلعه‌سی
بناسیچون معمار تعیین اولنوب کمال اوزره اولمغله خرجی راه ایله
تعیین نفراتی
/۴/ و محلنه تعیناتی ورلمك ایچون عرضحال ایدر سنه سابقده خرجی
راحی
/۵/ ایله تعیین یوز کونلك اجرتی ایچون ویرلور غروشی و محلنده
ترجیه
/۶/ التی چفت نان و ایکی وقیه لعم ورلدیکی مقید اولمغله بو دفعه
دخی
/۷/ خرج راه و تعیین اجرتی ایچون درتیوز غروشی خزینه‌دن ویرلمك و
محلنه
وصول بولدیغی تاریخدن یزمتدن اولدقچه یومی التی چفت نان
/۹/ و ایکی وقیه لعم بنا امینی طرفندن ورلمك اوزره باش محاسبه
به قید
/۱۰/ و مبلغی مزبورن تذکره‌سی و امر شریف تحریری بابنده فرمان
/۱۱/ دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر
تذکره و امر داده فی ۱۳ شوال سنه ۱۱۲۹
قید شد

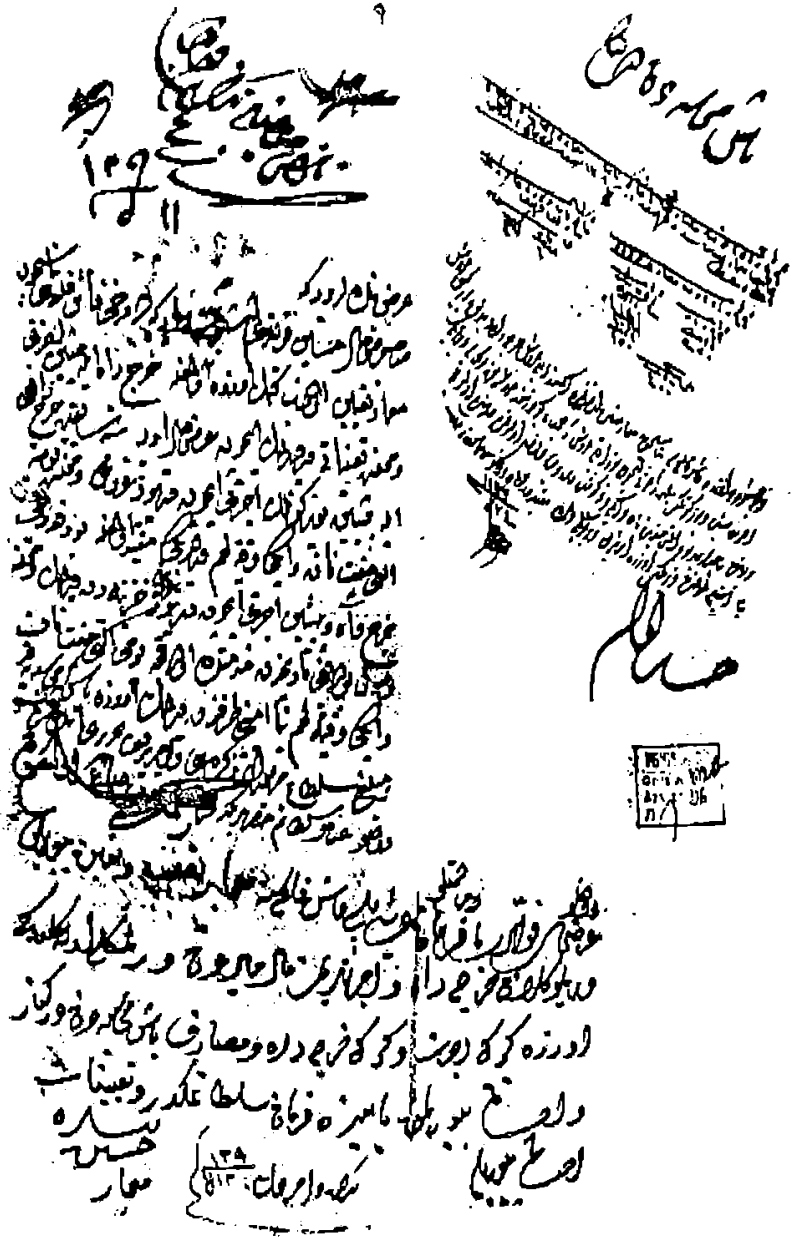

№133

1139 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ უშიფრო დოკუმენტი, ყველაფერი კარგად იკითხება

عرض بنده‌لر یدر که
فاغر قلعه‌سی بناسی لازمه‌سیچون کره‌سونلی علی ریس
سفینه‌سیله عن مزبوره کوتوردیکی بیك طقوز
یوز اللی التی حکی طاشی قلعه مزبوره بنا امینی
قوللریته تسلیم اولندیغینه مبهور تسکدر موجبنجه
سایقالرینه قیاسنا بهر حکمی اون سکز اقچه‌دن
لازم کلان طاشی هاسی ایکیوز طقسان اوچ غروش
اون التی پاره ایدیکی حساب اولنمغله اوتوز اوچ
غروش تنزیل اولنوب ایکیوز التمش غروشه تذکره‌سی
ورلمك بابنده فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر
صح تلخیص موجبنجه تذکره‌سی ورلمك بیورلدی
تذکره ئ خزینه داده فی ۲۸ شعبان سنه ۳۹

قید شد

۲٦۰
۱٦

۱٥٦۰
۲٦۰

٤۲٦۰۰

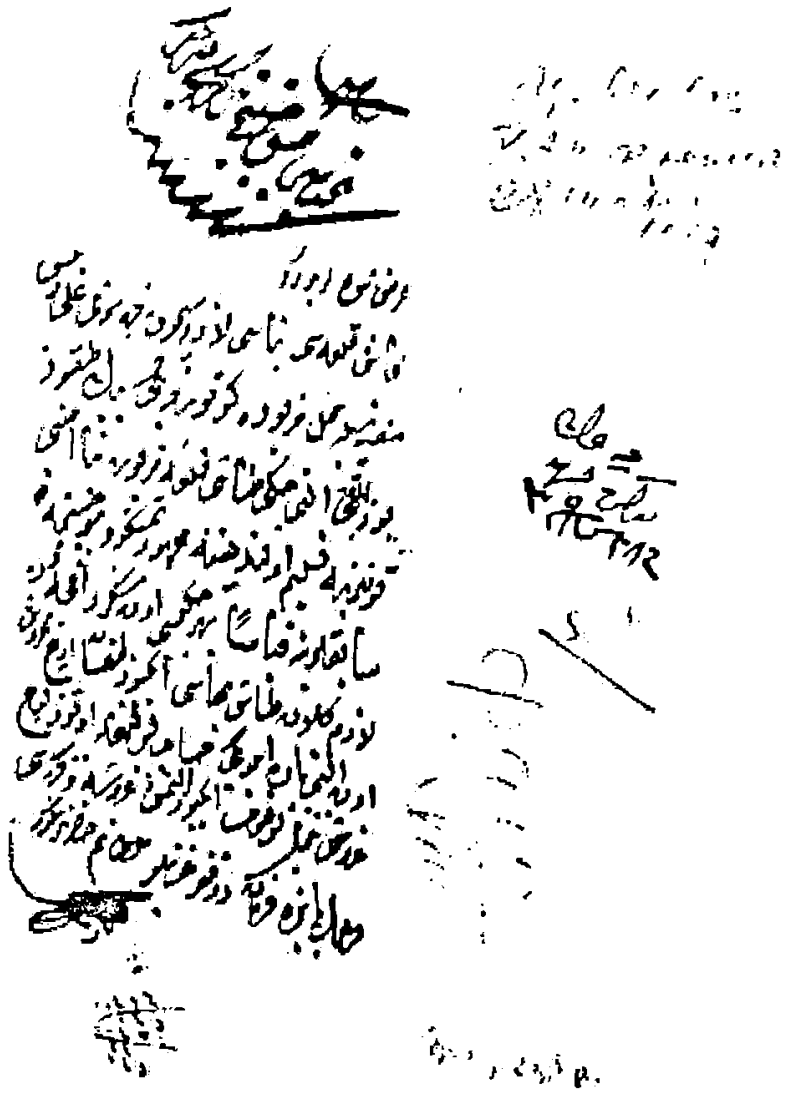

№134

1140 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. შიფრი არაა ცნობილი.

در دولت مکینه عرض بنده‌ئ کمینه بو در که
بوندن اقدم فاش قلعه‌سنده اردبیل محافظه‌سنه نقلی فرمان عالی
بیورلمك
حالا کاخریته ایالتنده واقع طوب قره اغاج قلعه‌سی محافظه‌سی
حزمتنده
علیه‌لرندن دفتر مقابله‌ده متصرف اولدقلری اسامیلرینه طوب
قره اغاج
سریر اعلایه عرض اولندی باقی امر فرمان من له الامر حضر
تلریکدر

ص

موجبنجه قید اولنمق بیورلدی
۸ ربیع الاول سنه ۱۱۷۰

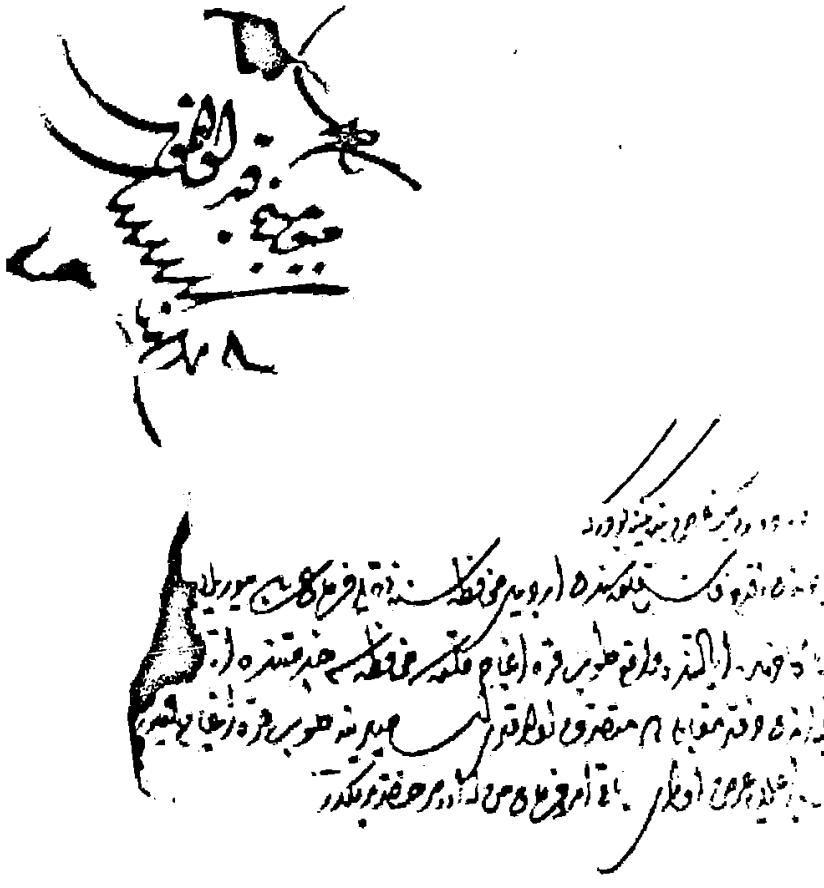

№135

1140 წლის დოკუმენტი /არზა/ სოხუმის ციხის შესახებ, შიფრი არაა ცნობილი.

عرض بنده‌لر یدر که
صوخوم قلعه‌سی بناسی ایچون استانۀ سعادتدن ارسال اولنان خاصه معمارلرندن ابراهیم خلیفه قوللرینه
مقدم ویریلان پشین اخرتلرندن ماعدا اقتضا ایدن یتمش طقوز کونلك اجرت و لحم بهاسی اعطا بیورلمك
ایچون بنا امینینك ممهور تمسکیدر حساب ایتدرلدکده یوز اوتوز سکز غروش ایتمکله مبلغ
مزبورك تذکره‌سی ویرلمك بابنده فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر

تمسکی موجبنجه حساب اولنه

بر موجب تمسکی ممهور هن ١٤ جمادی الاول سنه ١١٣٩ الی غایۀ ذی القعده سنه ث منه

فی یوم ١٨٠ عن ای بها ث کوشت
ایام ٨١ فی یوم قیه ٢
قیه ١٤٥٨٠ فی ١٢٠ ایام ٨١٠
کوشت غروش ١٢١٦ قیه ١٦٢ فی ١٥
اقچه ٢٤٣٠ غروش ٢٠ پاره ٣٠
یکون اقچه ١٧٠١٠ پاره غروش

اشبو بنا امینی تمسکی موجبنجه حساب اولندقده سکسان بر کونلك ١٠ ١٤١٢ فی ١٢٠ اجرت و لحم بهاسی یالکز یوز قرق بر بچق غروش ایله اون پاره ایدر فرمان سعادتلو سلطانم حضرتلریکدر

فی ۹ رجب سنه ۱۱٤۰ ذی الحجه غره سندن صفرك یکرمنجی کونده
کلنجه تمسکی موجبنجه حساب اوله
واجب عن غره ذ جمادی الاخیر سنه ۱۳۹ الی ۲۰ صفر سنه ۱٤۰
بر موجب مسهور تمسك مصطفی اغا امین بنا ذ قلعه ذ صوخوم و در
کنار و با فرمان شریف

قلعه ذ صوخوم فی یوم ۱۸۰ برای قلعه ذ مزبور
ایام ۷۹ اقچه ۱٤۲۳۰ فی یوم کوشت قیه ۳ ایام ۷۹
قیه ۱۵۸ فی بهر قیه ۱۵ اقچه
یکون اقچه ۱٦۵۹۰ فی ۱۲۰ اقچه ۲٤۷۰
تلخیص پاره غروش ۱۳۸

مذکوری نفر قلعه نك یوز اوتوز طقوز سنه سی ذی الحجه سی غره سندن
یوز قرق سنه سی صفر مبارك یکرمنجی کونده کلنجه فرمان بیورلدیغی
اوزره یتمش طقوز کوتلك یومیه سی و لعم بهاسی حساب اولندقده یالکز
یوز اوتوز سکز غروش و اون پاره ایدر امر و فرمان دولتلو
سلطانم حضرتلرینکدر

فی ۲٦ رجب سنه ۱۱٤۰

صح تلخیص موجبنجه تذکره سی ویرلمك بیورلدی ۲۹ رجب سنه ۱٤۰
تذکره داده فی غره ذ شعبان سنه ۱۱٤۰

№136

1140 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. თეთრი გაყვითლებული ქაღალდი. მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: I. არქ. ერთ. 3317. ზომა: 15,8 X 24,2 სმ.

دولتلو عنايتلو سلطانم حضرتلرى صاغ اوسون

فائر قلعهسى بناسى ايچون بيك يوز قرق سكسنه محسوب اولمق اوزره

طربزون

/٣/جزيهيى مالندن سبب تحرير حكمى ايله توجها بيك حواله

اولنمق محلندن

/٤/ تحميل و قلعهٔ مزبوره‌يه ايصالى ايچون بو قوللرينه خرجى

راحى احسان

/٥/بيورلمش بابنده فرمان دولتلو عنايتلو سلطانم حضرتلرينكدر

بنده محمد

مقدم ويريلان خرجى راه بيمقدار در در كنار

بيك يوز اوتوز سكز و يوز اوتوز طقوز سنه‌لرنده استانهٔ سعادتده

محلى و ذخيره ايله فائر قلعهسنه كوندريلان باقى قوللرى التمش

غروش خرجى راه ويرلديكى مقيددر فرمان سلطانم حضرتلرينكدر

فى ٢٠ محرم سنه ١١٤٠

عرض بنده‌لر يدر كه

بو دفعه فاش قلعه‌سی بناسی مصارف ایچون طربزون جزیه‌سی
مالندن حواله اولنان اوچ بیك اوچیوز غروشی تحصیل
و محلنه ایصال و تسلیمی ایچون مباشیر تعیین اولنانمك
خرجی زاهی احسان بیورلمق ایچون غرضی حالدر معلوم دولتلری
اولدقده اوتوز غروشه تذکره‌سی ویرلمك بابنده فرمان
دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر
تذکره داده فی ۲۵ محررم سنه ۱۱٤۲۰
صح تلخیص موجبنجه تذکره‌سی ویرلمك بیورلدی ۲۵ محررم سنه ۱۱٤۰
قید شد
اوتوز غروش ویرلمك اولنه تلخیص

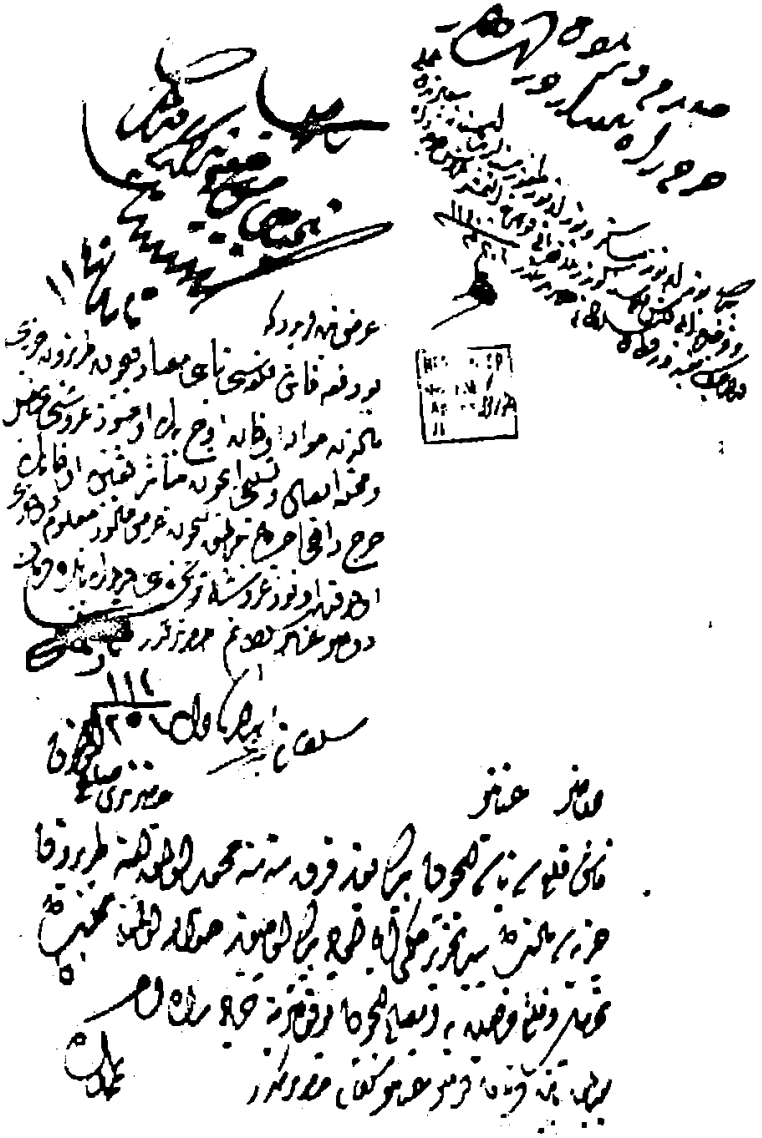

№137

1140 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ სქელ ქაღალდზე შავი მელნით. ქაღალდის ბოლო კიდური ოდნავ გაყვითლებულია. შიფრი: НБКМ ფონდი: 307ა. არქ. ერთ. 171ა. ზომა: 21,6 X 31,5 სმ.

هو

دولتلو و عنايتلو سلطانم حضرتلرى صاغ اولسون حاليا فاش قلعەسى محافظەسنده اولان درگاه عالى طوبچيلرى قوللرينك مستحق اولد قلرى بيك يوز قرق سنەسى مواجبلرى صدقه و احسان بيورلمسى با بنده امر فرمان دولتلو و عنايتلو سلطانم حضرتلرينكدر

محلى مواجب بعض طوبچيان در گاه عالى در محافظه ٔ قلعهٔ فاش نفر ۱۱۳ يوم ۱۰٤٤ المقرر اقچه ۹۲۳۹٤

مذكورلرينك يوز قرق سنەسى مصرى مواجبندن اجمالى طلب ايدرلر امر فرمان دولتلو سلطانكدر بر موجب دفترى مقابلەسى

فى ۲۷ جمادى الاخير سنه ۱۱٤۰

عرض بندەلرى يدر كه فاش قلعەسى محافظەسنده اولان يوز اون اوچ نفر در گاه عالى طوبچيلرينك بيك يوز قرق سنەسى مواجبلرى ويرلمك ايچون عرض حال ايدرلر درت قسط مواجبلر يچون اوچ يوك التمش طقوز بيك بش يوز يتمش التى اقچەيه اجمالى ويرلمك بابنده فرمان دولتلو عنايتلو سلطانم حضرتلرينكدر

ص تلخيص موجبنجه اجمالى ويرلمك بيورلدى ٤ رجب سنه ۱٤۰ اجمالى داده بدست عبدى اغا فى ٤ رجب سنه ۱۱٤۰ تلخيص

۱۰٤٤
۵۵

۵۲۲۰
۸۳۵۲
۸۳۵۲

۹۲۳۹٤
٤

۳۲۹۵۷٦

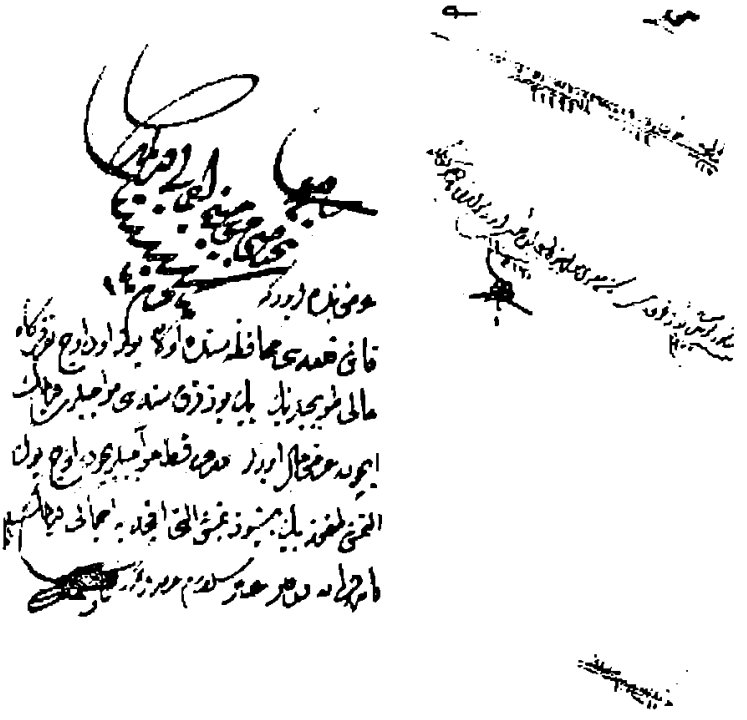

№138

1140 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, შუაში გაყვითლებულ-გათეთრებულია. თეთრი სქელი ქაღალდი, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: I. არქ. ერთ. 9088. ზომა: 19 X 27 სმ.

هو

(١) دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون
(٢) صوحوم قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در کاه عالی یکیچریلرینك مستحق اولدقلری بیك یوز قرق سنه‌سی دردر قسط
(٣) مواجبلری احسان بیورلمق بابنده امر و فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر بنده

محلی
جماعت بعض یکیچریان در کاه عالی کی در محافظهٔ قلعهٔ صوحوم بوده اند در واجب مصر سنه ١١٤٠
وجه مشروح اوزره صوحوم قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در کاه عالی یکیچریلری بیك یوز قرق مصر مواجبندن مستحقلردر

(١) عرض بنده‌لر یدر که
(٢) صوحوم قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در کاه عالی یکیچریلرینك بیك
(٣) یوز قرق سنه‌سی مواجبلری ویرلمك یچون عرضحال
(٤) ایتملریله درت قسط مواجبلر یچون اجمالی ورلمك بابنده
(٥) فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر

صح
تلخیص موجبنجه اجمالی ورلمك بیورلدی
٢٢ ذی القعده سنه ١٤٠
اجمال داده بدست مصطفی افندی
فی ٢٢ ذی القعده سنه ١١٤٠
تلخیص

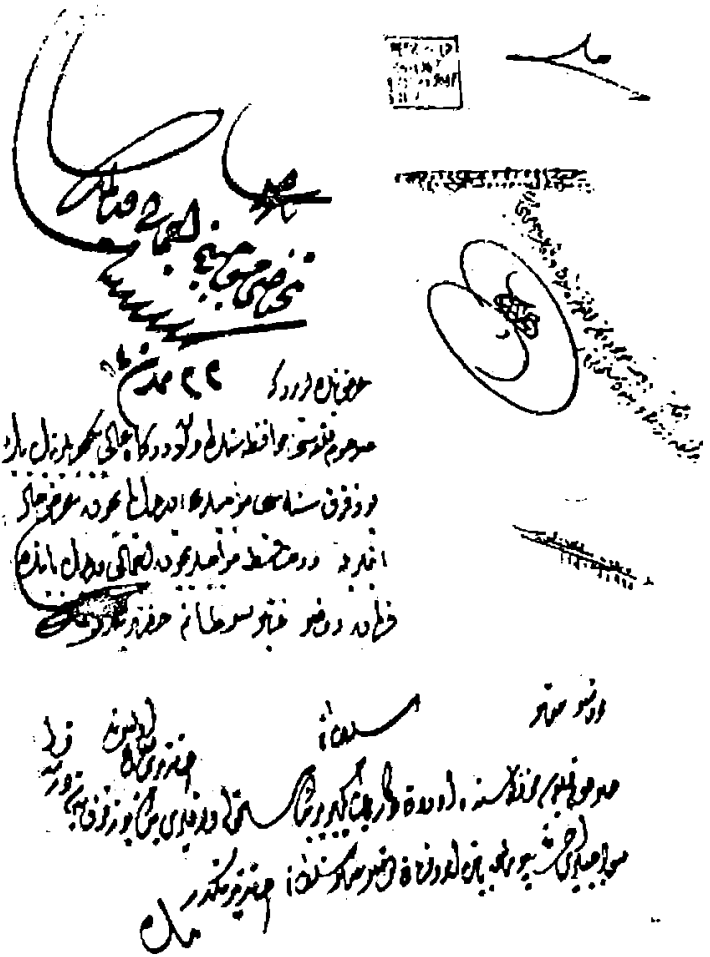

№139

1139 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. შიფრი უცნობია

... اولنان فاتر قلعەسنك جبەخانەسی احتابدن اولوب
كرمید پوشیدەسی اولمامغله ایچنده اولان جبەخانه مهماتنك
بعضیلری صوریلوب
تلف وضایع اولمسنه باعث اولمغین مجددا كاركیر جبەخانه
بابده حق ایچون
فاتر قلعەسی جبەجی باشیسی قوللری ایستدعا ایدوب لكن مملكت
مزبورك
زمینی صولاق یرلر اولدوغندن احتابدن اولان بنامزك قلیلده
فنا یرلر
اولمینی نمایان اولمغله ذكر اولنان جبەخانەنك علی دایره
مادا و بر زراع
یردن یوقاری كاركیر دیوار بابیلوب و اوزرینه ویردكلر و
یكیلوب
مابینلری فرنكی كاركیر دیوار و سقفی دخی كرمید ایله
پوشیده قلنمغه
محتاج اولدوغن حالا قلعەسی بنا امینی عبدالله اغا قوللری
عرض ایدر بو مقوله سرحد قلاعنده اولان مهمات جبەخانه مدت
مرنده
فنا یرلر اولمیوب حین اقتضاده حاضر و موجود بولنمق ایچون
قوی و متاین
جبەخانه بابنده حق لازمه ئ حالدن اولمقدر عرض اولندیغی اوزره

نملی دایر امادار
بر زراع یردن یوقاری کارکیر دیوار بایلوب و اوزرینه و
دکلر و تکیلوب
مابینلرنه دخی فرنکی کارگیر دیوار بنا و مقتنی کرمید ایله
پوشنده قلنمق اوزره
مزی و متاین جبه‌خانه یابدریلوب کمال متانت و استحدام اوزره
بر گون
مقدم اتمام و تکمیل ایتدرلمق ایچون محلنه قید و امر
شریف تحریری بابنده
فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرنکدر
بیورلدی ۲ شعبان سنه ۱۱۴۰

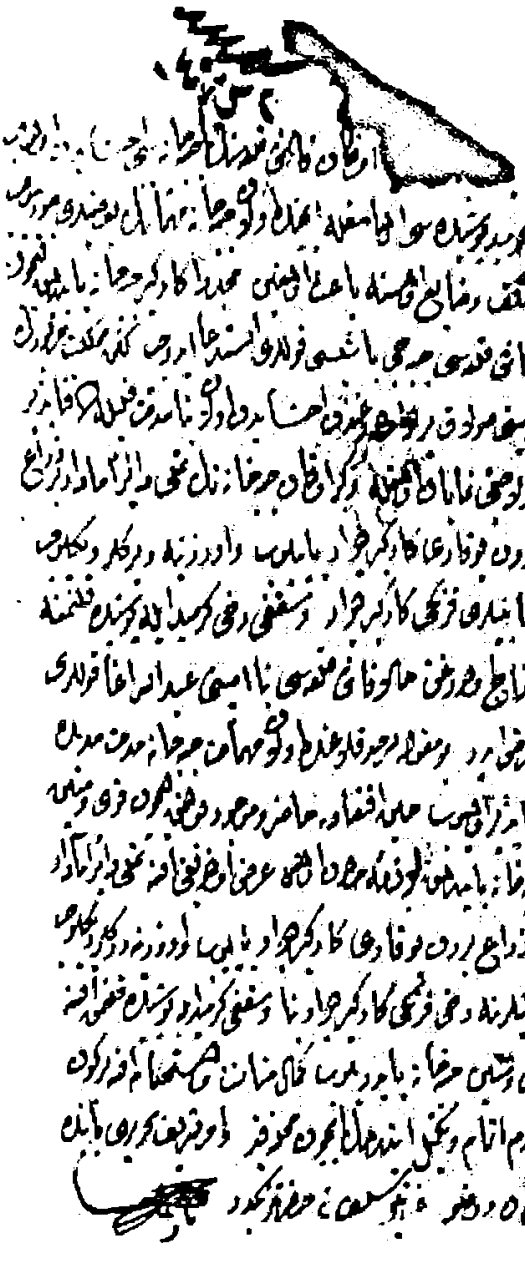

№140

1140 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია მოთეთრო მოყვითალო ქაღალდზე, შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 3396. ზომა: 15,9 X 22,5 სმ.

هو

(١) دولتلو مرحمتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون
(٢) صوخوم قلعه‌سنك بناسیچون بیك یوز قرق سنه‌سنه محسوب
(٣) اولان طره‌بوزون جزیه‌سی کفره‌سی مالندن سبب تحریر حکمی ایله
(٤) بش بیك غروش حواله اولنمغله مرادم علیه‌لرندن مرجودور که
(٥) محلنه واروب مال مزبوری تحصیل ایچون خرج راه
(٦) بو قوللرینه احسان بیورلمق بابنده با فرمان امر و فرمان سلطا
نمکدر بنده‌ڭ حلیل اوسته

محلی

برای خرج راه مردم مصطفی اغا امین بناڭ قلعه‌ڭ صوخوم عن استانه الی
طره‌بزون

نفرا غروش امدی ۳۰

وجه مشروح اوزره صوخوم قلعه‌سی بناسی مصارفیچون حواله اولنان اقچه‌ڭ
طره‌بزوندن تحصیل و قلعه‌ڭ مزبوره‌یه کتورمك اوزره ارسال اولنان اد
مه اوتوز غروش خرجی راه ویرلدیکی دفتررده مسطوردر فرمان دولتلو سعا
دتلو سلطانم حضرتلرینکدر فی ۱۲ محرم سنه ۱۱٤۰

(١) عرض بنده‌لری یدر که
(٢) بو دفعه صوخوم قلعه‌سی بناسی مصارفیچون طربزون
(٣) کفره جزیه‌سی مالندن حواله اولنان بش بیك غروش
(٤) تحصیل و محلنه ارسال و تسلیمی ایچون تعیین اولنان مباشرك
(٥) خرج راهی احسان بیورلمق رجاسنه عرض حال در
(٦) معلوم دولتلری اولدقدده سابغی موجبنجه اوتوز
(٧) غروش تذکره‌سی ویرلمك بابنده فرمان دولتلو
(٨) عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر

صح

تلخیص موجبنجه تذکردسی ویرلمك بیورلدی
۲۰ محرم سنه ۱۱٤۰
تذکره داده
فی ۲۳ محرم سنه ۱۱٤۰
قید شد

تلخیص

۳۰
۱٦

۱۸۰
۳۰

٤۸۰۰

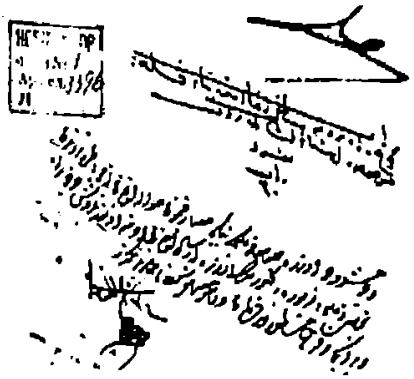

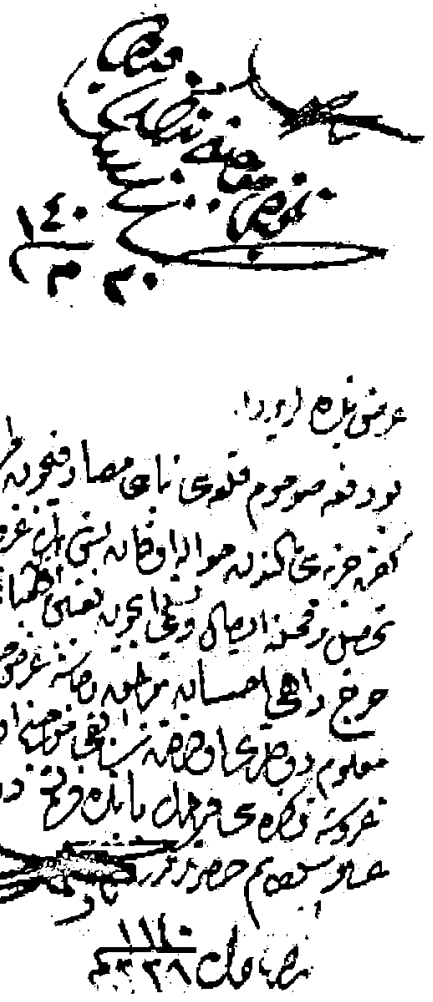

№141

1140 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერი იკითხება, დაზიანებული არაა, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 44. ფ. 1. ზომა: 53 X 19 სმ.

(۱) عرض بنده‌لری بو در کد

(۲) مجدداً بنا اولنان موحوم قلعه‌سی محافظه‌سنده هنوز بشلویان اولّ و ثانی

(۳) و خندق نفراتی وضع اولنمیوب مجدداً وضع اولنمغه محتاج او لمغله قلعه‌مزبور

(۴) بنا امینی مصطفی اغا معرفتله اغا و ضابطانیله یکرمیشر نفر اولمق اوزره بشلویان اوّل

(۵) و ثانی و اغا و ضابطانیله اون بش نفر اولمق اوزره خندق نفراتی مجدداً تحریر

(۶) و محللرینه وضع و برلشیدوب و براتلری ویرلمك ایچون علی الاسامی دفتریده

(۷) ارسال ایلمك ایچون یوز اوتوز طقوز سنه‌سنده ویریلان امر شریف موجبنجه مرقوم

(۸) بنا امینی مصطفی اغا معرفتیله اغا وضابطانیله اوتوزر نفر بشلویان اوّل و ثانی

(۹) و یکرمی نفر خندق نفراتی تحریر ایلیوب علی الاسامی کوندردیکی دفتردر اوچ جماعتك

(۱۰) یوزباشی‌لکسان نفری و طقوزاللکسان اقچه یومیه‌لری و سنوی مواجبلری اوچیوك

(۱۱) قرق التی بیك طقوز یوز یکرمی اقچه ایلدیکی حساب اولنمشدر
تلمه‌ت مزبور سرحد
(۱۲) محلده واقع اولدوغندن غیری هنوز دخی تکمیل اولنمیوب محا
فظه‌سیچون
(۱۳) نفراتك زیاده لزومی اولمغله مقدم ویریلان امر شریف موجبنجه
مزبور قوللرینك
(۱٤) تحریر و تکمیل ایلدوکی اشبو دفتر موجبنجه سکسان نفرك یوز
قرق سنه‌سی رجبی
(۱۵) غره‌سندن مواجبه مستحق اولمق اوزره باش محاسبه‌یه‌قید و بشقه
بشقه براتلری
(۱٦) ویرلمك بابنده امر و فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلر
عندکدر

براتلر ایچون صورت داده
فی ۳ ربیع الاول سنه ۱۱٤۰

صح
تلخیص موجبنجه باش محاسبه‌یه قید و بشقه بشقه براتلری ویرلمك
بیورلدی
غره‌ٔ شعبان سنه ۱٤۰

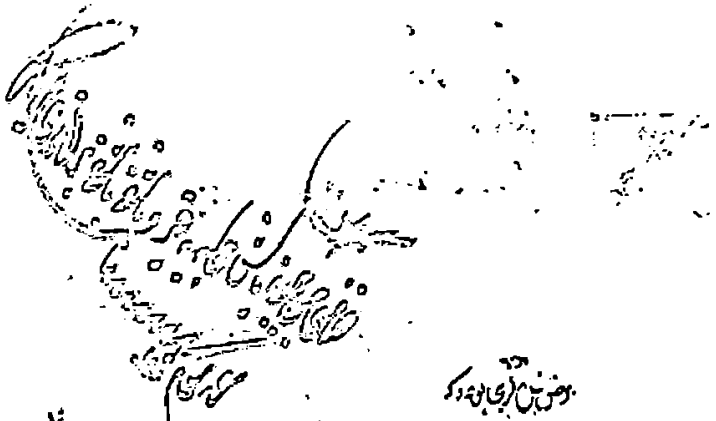

1140 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ქაღალდი გაფუჭებულია, მაგრამ ტექსტი მთლიანად იკითხება. მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 313ა. არქ. ერთ. 42. ზომა: 15 X 21,8 სმ.

هو

/۱/ باعث تحریر تذکره

/۲/ بحر سیاه سواحلنده واقع سوخوم قلعه‌سی ایلیه‌سی اوزرینده بیك یوز اوتوز طقوز سنه‌سی

/۳/ دولت علیه‌دن معمار تعیین اولنوب قلعه‌ٔ مرقومه کلان ابراهیم خلیفه‌سنه مزبورك

/۴/ جمانی الاولنیك اون دوردنجی کون قلعه‌ٔ مذکوره واصل اولوب

/۵/ ایام مزبوردن سنه‌ٔ مزبور ذی القعده شریف غایتنده دکین فرمان عالی

/۶/ بیورلان یوز سکسان اقچه یومیه‌سنه ایکیشر وقیه لحم غانم تعییناتی بو طرفده

/۷/ ویرلمکله ماه ذی الحجه‌سینك غره‌سندن یوز قرق سنه‌سندن صفر الخیرك یکرمنجی کونده

/۸/ دکین یالکز سکسان بر کون یومیه‌سیله سکسان بر کونلك ایلکیز و قید لحم غانم

/۹/ حسابی مجموعا یالکز یوز قرق اوچ غروش یالکز یوز اقچه اسکله بو طرفده تحریره

/۱۰/ اشر احتیاجمی اولمغله طرفی میریدن ویرلمیجون اشبو یدینه تذکره ویرلدی

بنده ث مصطفی امین بنا ث قلعه ث صخوم

فی ۲۰ صفر سنه ۱۱٤۰

محلی

عن ای خرج راه و تعیین اخرت معمار ابراهیم و معماران

امین تعیین عن ای

در قلعه ث صوخوم بجهت عن معمار

و ابراهیم ارسال شد در سنه ۱۱۳۹ این قدر مبلغ عن

حزینه ث عامره و داده فرموده بر موجب و در کنار و تلخیص و با

فرمان عالی فی سنه محررم سنه ۱۱۳۹

تذکره داده فی ۱۸ محررم سنه ۱۳۹

عن ای خرج راه غروش ۱۵۰

عن ای اوجرت سایره

فی یوم عن ای قیه ۱

ایام غروش ۱۵۰ منه غروش ٤۰۰

عن جانب امین بنا ث قلعه ث مزبور داده فرموده

فی یوم نان چفت ٤ کوشت قیه ۲

معمار ابراهیم خلیفه نفر ۱ ایام ۸۱ فی ۱۸۰

یالکز مکسان بر کونلر

بهر یوم لحم غنم قیه ۲ ایام ۸۱ فی ۱۵

بهر یوم قیه ایکی کیله بحساب غروش
۱۲۲ بو قیه‌سی
۰۲۲ مسلم ۱۰۰
۱۴۲

یو قیه لحم غنم بهاسی

یالکز یوز قرق اوج غروشدر یالکز یوز اقچه‌در
وجه مشروح اوزره مزبورك یوز تلك پشین اجرتی و خرج راهی
ایچون قلعه ٔ مزبوره تاریخی مزبوره‌ده جزینه تذکره و نان و لحمی
بنا امین طرفندن ویرلمك ایچون امر شریف ویرلدیکی دفترده
مقیددر فرمان سعادتلو سلطانم حضرتلریکدر
فی ۸ رجب سنه ۱۱۴۰ مهری مطابقدر
فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر
فی ۹ رجب سنه ۱۱۴۰
حسن ی / مزبور /

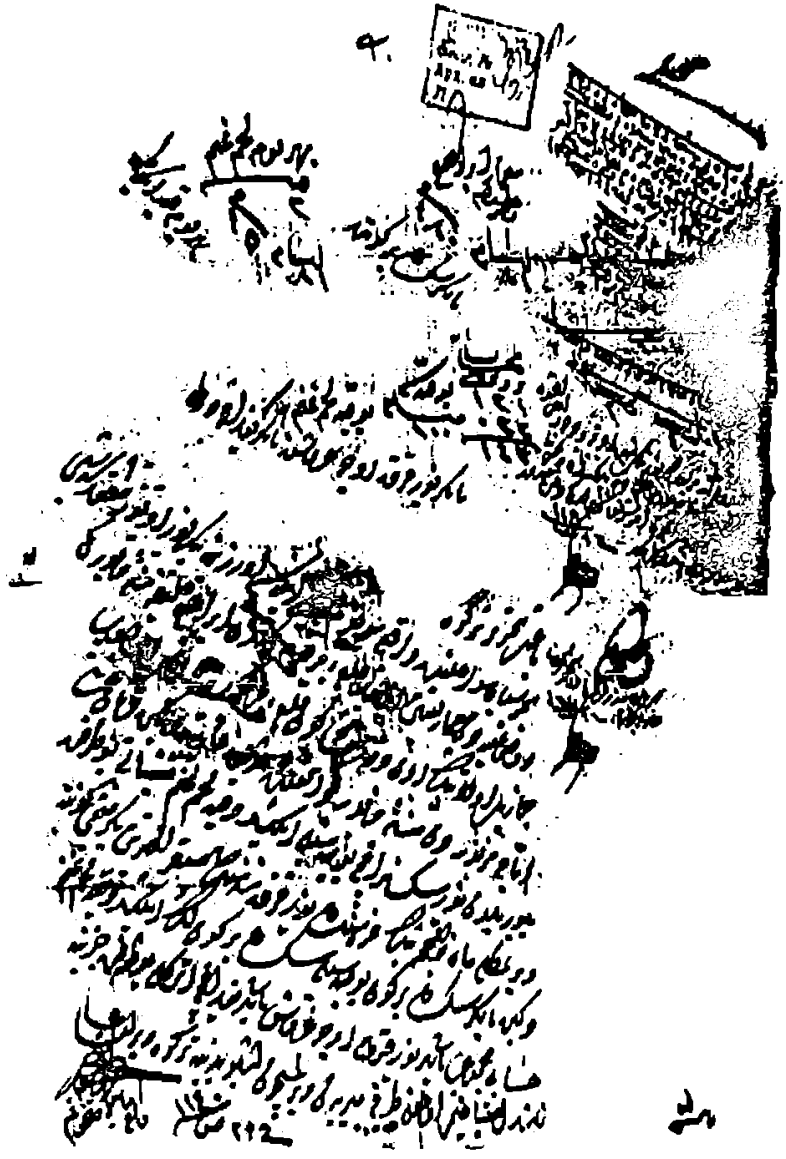

№143

1141 წლის არზა ფოთის ციხის შესახებ, დაზიანებული არაა. მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 313ა. არქ. ერთ. 236. ზომა: 16 X 27 სმ.

هو

دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون

فاش قلعه‌سنه ارسالی فرمان بیوریلان مهمات‌طوبخانه مخلنه نقل و تسلیم و قلاع مزبوره‌یه استانه سعادتدن مهمات طوبخانه نقل یچون اوجاق‌طرفندن مباشر تعیین اولنان قوللقجی

قوللری ادای حزمت علیه ایدوب کلنجه کفایت بیورلدی خرجه‌مك صدقه

و احسان بیورلماسین یا بنده فرمان دولتلو سلطانمکدر بنده احمد امین فوت‌حالا

محلی

بوندن اقدم فاش قلعه‌سنه مهمات نقل ایچون اوجاق طرفندن تعیین اولنان من شریف یوز غروش خرجی راه ایچون خزینه تذکره‌سی ویرلدیکی و دفترده مقیددر سعادتلو سلطانم حضرتلریکدر

فی ١٤ ربیع الاول سنه ١١٤١

تلخیص

عرض بنده‌لر یدر که

بوندن اقدم فاش قلعه‌سنه مهمات طوبخانه نقل یچون تعیین اولنان مباشر

اوتوز غروش خرج راه ویرلدیکی مقید اولمغله بو دفعه اوجاق طرفندن تعیین

اولنان قوللرینه دخی معنا ذلکه خرج راهی ویرلمسیچون عرض‌حال ایدر در کناری

موجبنجه اوتوز غروشه تذكره‌سى ويرلمك بابنده فرمان دولتلو
عنايتلو
سلطانم حضرتلرينكدر
تذكره داده ... فى ١٨ ربيع الاول سنه ١١٤١
صح تلخيص موجبنجه تذكره‌سى ويرلمك بيورلدى صح
١٧ ربيع الاول سنه ١١٤١
قيد شد

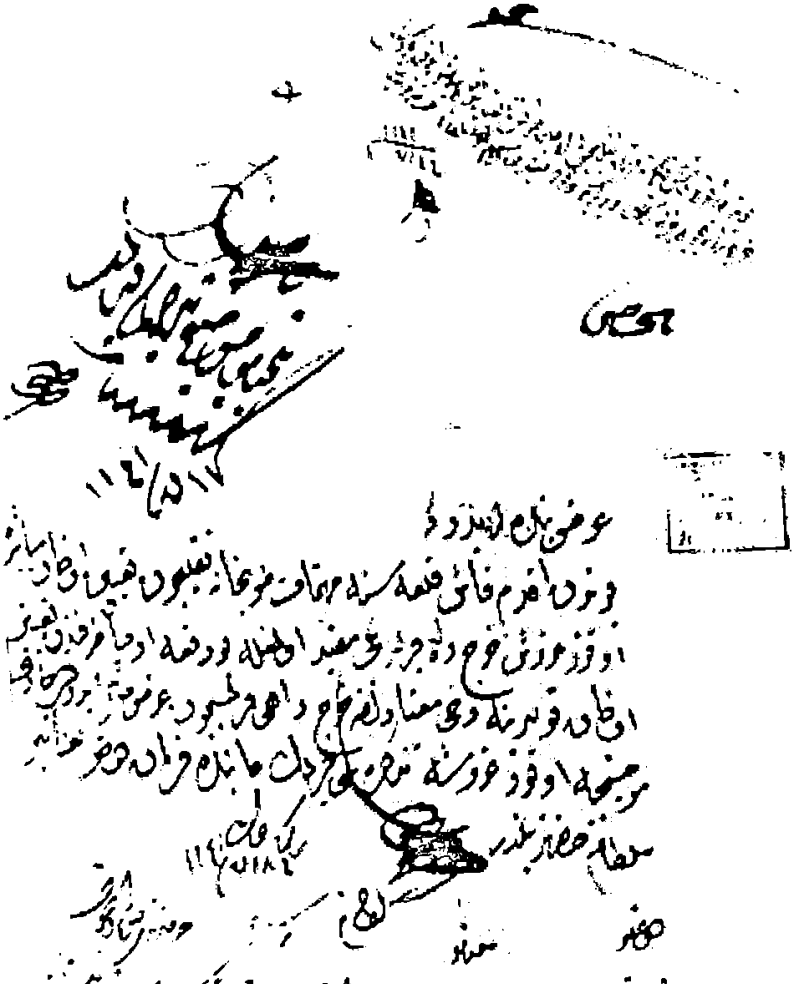

№144

1141 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, დაზიანებული არაა. მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 50ა. ფ. 1. ზომა: 16 X 33,5 სმ.

هو

موجبنجه یازیله

/۱/ ارضروم کمرکی امینی الحاج محمد زید مجده حکم که

/۲/ سابغی ادرنه بوستانجی باشیسی ساحل بحر سیاهده مجدداً

بنا امین اولنان مرحوم /۳/قلعه سنده بنا امینی اولان مصطفی

زید مجده اشبو سنه مبارکه ده ویرلمسی فرمانم اولان /۴/

قوتده و سارفی ایچون بشیوز غروش سبل تحریر حکمی ایله

عهدکزه اولان بیك یوز قرق بر سنهسی /۵/ ارضروم کمرکی و

توابعی مقاطعهسی مالندن حواله اولنمغله ایچون سنکه امین

مومی الیهسن /۶/ اشبو امر شریف جلیل الترام وصولنده قطعا

تاخیر و توقف ایلمیوب تماما و کاملا قبضه مامور /۷/

ادا و تسلیم ایلیوب عوق و تاخیر وتسمی وتقصیر مثللو

وضع و حرکتندن بوندن صاکنده واحدات /۸/ ایلمك

صاکنده فرمان عالیشانم صدر اولمشدر

امر داده فی ٦ شعبان سنه ١١٤١

فی شعبان سنه ١١٤١

استعمال

№145

1141 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, ტექსტი მთლიანად იკითხება. მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 49. ფ. 1. ზომა: 15,5 X 22,7 სმ.

هو

دولتلو عنايتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون
صوخوم قلعه‌سی محارفی ایچون ارضروم جزیه‌سی مالندن حواله اولنان
اقچه ایچون بو قوللری تعیین بیوریوب مرجودر که حر جی راه احسان
بیورلمق بابنده فرمان دولتلو مرحمتلو سلطانم حضرتلرینکدر
بنده احمد سابقی بناث امین صوخوم حالا
محلی
براق حرج راه مقدم مصطفی اغا امین بناث قلعه‌یه صوخوم در حین
تعیین برای اموال عن مال جزیه ث ارضروم حواله شده در سنه
۱۱٤۱ این قدر مبلغ داده فرموده بر موجب عرض‌حال و در کنار و
تلخوص و فرمان عالی تذکره داده
فی ۲٦ محرم سنه ۱۱٤۱
غروبی ۳۰ تذکره یازیجی
صوخوم قلعه‌سی بناسی محارفیچون ارضروم جزیه‌سی مالندن حواله
اولان اقچه‌نك تحصلنه مامور تاشره یالکز اوتوز غروش خرج راه
ویرلدیکی دفترده مسطوردر فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلریکدر
فی غره ث شعبان سنه ۱۱٤۱
بو دفع خرجی راه ورلدی بیك یوز قرق بر سنه‌سی صوخوم قلعه‌سی

بناسی مصارفیچون ارضروم جزیه مالندن حواله اولنان اقچه‌نك
تحصلنه مذکوره هنوز خرج راه ویرلمشدر فرمان دولتلو سلطانم
حضرتلرینکدر

فی ٥ شعبان سنه ١١٤١

حواله یله تحصیلی ایچون وکیلی بنا امینك ادملرینه خرج
ویرلمك ایچون بو دفع ویرلمشدر

صوخوم قلعه‌سی بنا امین مصطفی اغانك طرفندن
بنا ایچون استانه‌یه کلوب ینه قلعه ٔ مزبوره عودت ابتدر
لدکده خرج راه اولمق اوزره اوتوز غروش ویرلدیکی دفترده
مسطوردر فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر

فی ٥ شعبان سنه ١١٤١

صوخوم قلعه‌سی بنا امین مصطفی اغانك ادامنه بو سنه خرج راه
ویرلمشدر

فرمان سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر

فی ٧ شعبان سنه ١١٤١

عرض بنده‌لر یدر که

صوخوم قلعه‌سی مصارفیچون ارضروم جزیه‌سی مالندن حواله
اولنان اقچه‌نك قبضنه کیده‌جك بنا امینی ادامیسی قوللری خرج راهی
اعطا

بیورلمق رجاسنه عرضحال ایدر معلوم دولتلری اولدقده سابقی
اوزره اوتوز غروشی خرج راهی ایچون تذکره‌سی ویرلمك

بابنده فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر

صح

تلخیص موجبنجه تذکره‌سی ورلمك بیورلدی

۱۱ شعبان سنه ۱۱٤۱

تذکره داده فی ۱۱ شعبان سنه ۱۱٤۱

قید شد

سابقی اوزره حساب اولدیغی غروشه خرج راهی ایچون تذکره‌سی

تلخیص ۳۳۳

۱

۲۱

۱۸۰

۳۰

٤۸۰۰

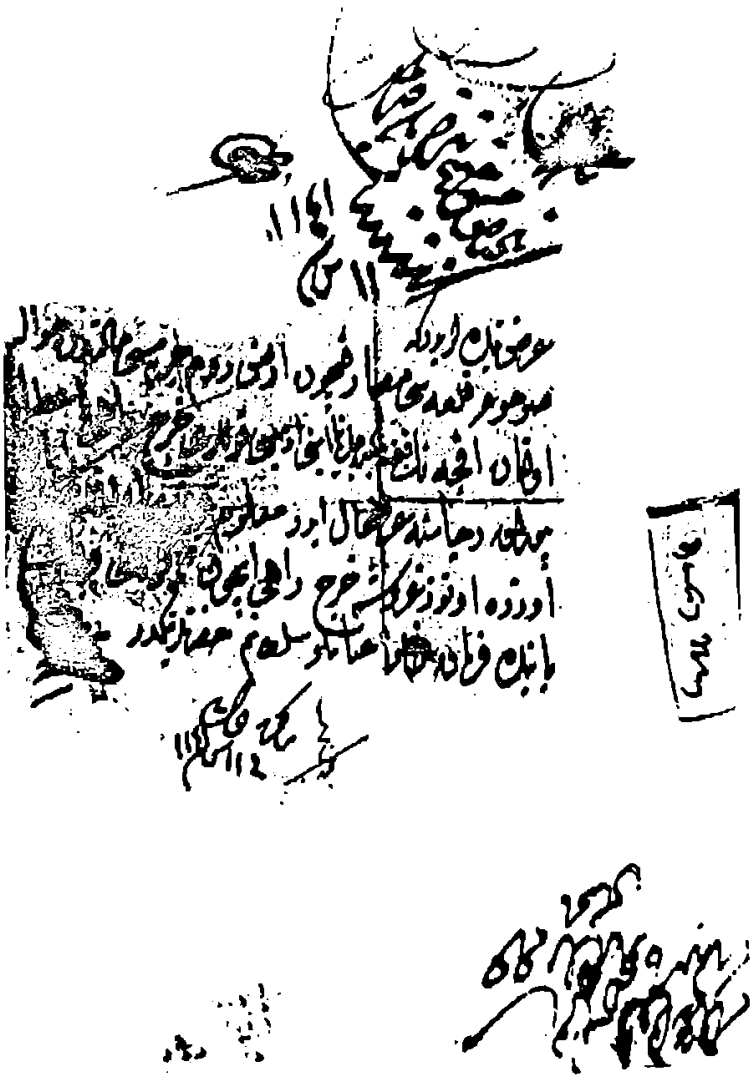

№146

1141 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, მთელი ტექსტი იკითხება. დაზიანებული არაა. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 52. ფ. 1. ზომა: 31,6 X 43,5 სმ.

هو

/١/ وجه تحرير درون بو در كه

/٢/ اشبو بيك يوز ترق بز سنه‌سنده تحرير سابقه‌سيله طارف دولت عليه‌دن

/٣/ ارسال بيوريلان يوز يكرمى قنطار پكماد التمش قنطارى نيع و التمش قنطارى بغدادلى على قپودانك اولمق اوزره تما مًا مشابع ايلديكى اجلدن اشبو ممهور تمسك بزه ويرلمدر

على مصطفى

فى ٢٧ ربيع الاول سنه ١١٤١

محلى

براى الحاج عثمان قپودان عن قپودان قاسم پاشا

فى سنه غروش ٢٥٠ قپودان "

٩٨٠ احمد بوندلت

١٢٣٠

وجه مشروح اوزره فاش و صوخوم قلعه‌لرينه تعيين اولنان قاسم باش قپودانلرندن عثمان قپودانك سنوى بيك ايكيوز اوتوز غروش ساليانه‌يه متصرف اولديغى دفترده مسطوردر امر و فرمان دولتلو سلطانم حضرتلريكدر

فى ٢٧ ربيع الاول سنه ١١٤١

ساليانه قلمنده محفوظ اولان مهرينه مطابقدر امر فرمان دولتلو سلطانم حضرتلرينكدر

فى ٢٧ ربيع الاول سنه ١٤١

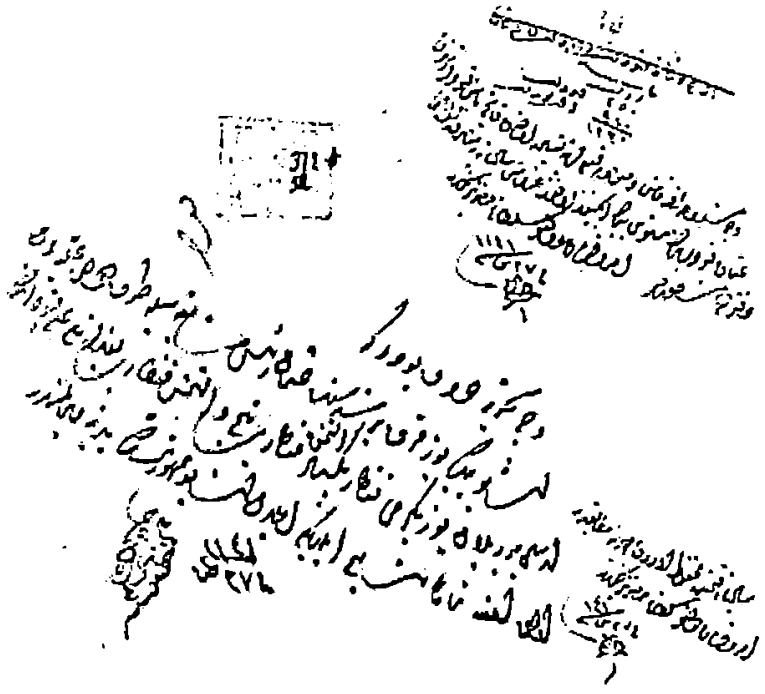

№147

1141 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერი არაა დაზიანებული. ქაღალდი თეთრი, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 48ა. ფ. 1. ზომა: 15 X 21,5 სმ.

دولتلو عنايتلو سلطانم حضرتلرى صاغ اولسون
بو قوللرى صوخوم قلعەسى ابنيەسى ايچون ارضرومدن حواله اولنان
اقچه تعيين بيورلمغين خرجى راه احسان بيورلمق بابنده فرمان
سلطانم حضرتلرينكدر

بنده ث م (مزبور)

محلى
صوخوم قلعەسى بناسى مصارفيچون طرەبزون جزيەسى مالندن حواله اولنان
اقچەنك الوب قلعه ث مزبوره كتورمك ايچون تعيين اولنان مباشره
اوتوز غروش خرجى راه ويرلديكى دفترده مسطوردر فرمان دولتلو
عنايتلو سلطانم حضرتلرينكدر فى ٢٣ محرم سنة ١١٤٩

عرض بندەلر يدر كه صوخوم قلعەسى بناسى مصارفيچون ارضروم جزيەسى
مالندن حواله اولنان اقچەيى ارضرومدن الوب قلعه ث مزبوره كتورمك
اوزره تعيين اولنان مباشر خرج راه ويرلمك ايچون عرضحال ايدر
معلوم دولتلرى بيورلدقده سابقده ويرلديكى اوزره خرج راه اولمق
اوزره اوتوز غروشه تذكرەسى ويرلمك بابنده فرمان دولتلو عنايتلو
سلطانم حضرتلرينكدر

صح تلخيص موجبنجه تذكرەسى ويرلمك بپورلدى ٢٩ محرم سنه ١١٤٩

تلخيص

٣٠
١٦

١٨٠
٣٠

٤٨٠٠

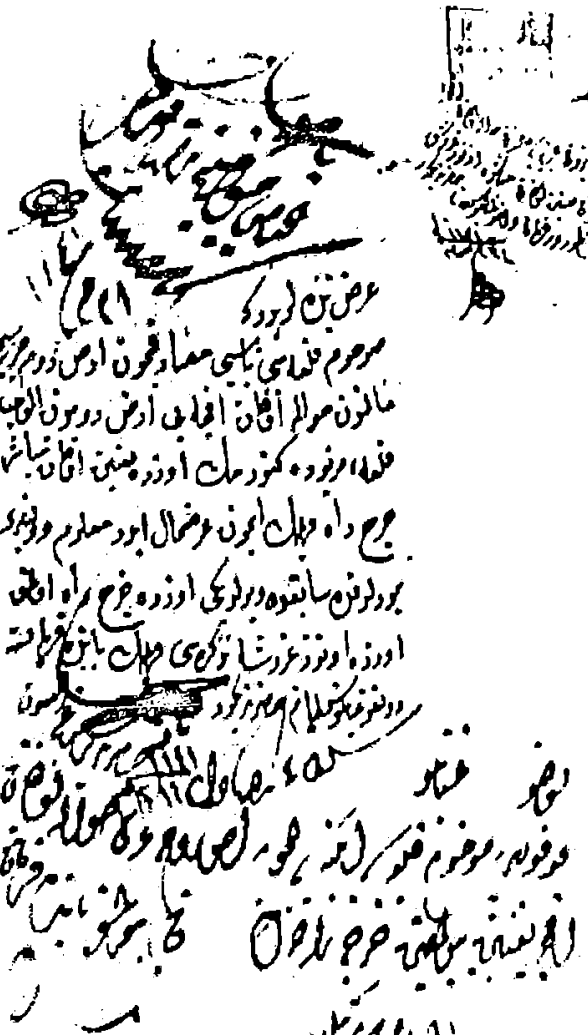

№148

1142 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, თავში დაზიანებულია, მაგრამ ტექსტი იკითხება. მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 53. ფ. 2. ზომა: 43 X 14 სმ.

الامر حسبمه تحويه نمقه الفقر اليه سبحانه و تعالى اسمعيل
المولىخلافه بقاضا تولى عفى عنه.

/١/ سبب تحريراتعرضى نصب اولدر كه/٢/ فى الاصل استانبو
لده غلطهده ساكن بحر سياه سفاينى ريسلرندن /٣/عبدالله بن
حسين نام كمسنه مجلس شرع حطير لازم التوقيرده دنشتوى /٤/
ويودهسى الحاجى حسين اغا طرفندن مبايعهسى فرمان اولنوب
طرفندن مباشمى /٥/ تعيين بيورىلان اشبو رافع الكتاب الحاجى
عثمان اغا مواجههسنده /٦/ اقرار و تقرير كلام ايدوب
مزبور الحاجى عثمان اغانك با فرمان /٧/ عالى صوحوم قلعهسى
محافظهسنده اولان عساكر موجهله نيك /٨/بيك يوز قرق ايكى سنه
سنك قوت يوميه ويريلهجك تعينات لريچون /٩/ جمع و تحصيل و
تولى اسكلهسنه نقل و اسكلهٔ مزبورده موجود /١٠/اولان ذخاير
دن صادر اولان فرمان عاليعان موجبنجه ذخاير /١١/مزبورى ايصا
له استخدام قوللرندن خليل اغا تعيين اولنمغله/١٢/بناءً على ذلك
اسكلهٔ مزبورده موجود اولان ذخاير يالكز /١٣/ اوچ بيك بيوز
كيله استانبولى حنطه اخذ و قبض و سفينم /١٤/تحميل ايلديم
انشاء الله تعالى محل مزبوره واردقده قبضنه /١٥/مامور او
لنلره تسليم اتمك اوزره تعهد ايلديم ديو اقرار /١٦/ و
اعتراف اتمكله نفر مزبورك خارى اولان كلمانني المقرله المز
بور /١٧/ الحاج عثمان اغا رجا ها و شفاها تصديق ايديجك

ما هو /١٨/ الواقع بالطلب كتب اولندى فى اليوم العاشر من شهر /١٩/ شوال المعظم لسنه احدى و اربعين و مايه و الف

شهود الحال :

حاجى على اغا بن حمزه

سيد على چلبى بن عبدالرحيم

الحاجى حسن كاتب

امان عمر اغا بن رجب

مصطفى بن على

محمد بن يوسف

احمد بن عثمان

محمد و غير هم من الحضار

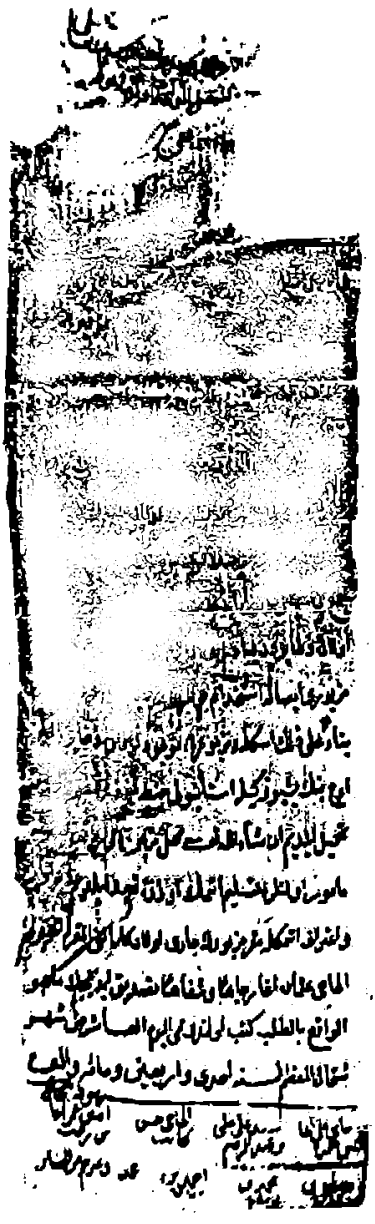

№149

1142 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ბოლო სტრიქონი მარჯვენა მხარის დასაწყისისა დაზიანებულია. მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 53ა. ფ. 1. ზომა: 17,5 X 24,5 სმ.

هو

موجبنجه باش محاسبه قيد و صورت وريله
صورت داده فى ١٦ صفر سنه ١١٤٢
/١/باعث تحرير تركه بو در كه
/٢/ بحر سياه ساحلنده واقع مجدد[ه] بنا اولنان سحوم قلعه
سى محافظمى حدمتنده اولان در كاه عالى
/٣/ و يرلويان نفراتلرى تعيناتلر يچون يوز قرق بر سنه‌سنده
با فرمان عالى رشتوى اسكلمى سابق سنه‌دن
/٤/ حدامه و عبدى ريس‌سفه‌سنه‌وضع اولنان يالكز اون بيك
بشيوز كيله استنبول‌حنطه ايله بنه
/٥/ قلعه‌ئمزبوره‌ده بنا اولنان حمامى ايچون يالكز يوز يتمش
اوج وقيه روغن ايدر و يالكز يتمش وقية اولور
/٦/ بر عمر و حمامى قزغانى ويالكز ايكيوز اوتوز بش
وقيه خام الجى طاهى و يالكزتاسر عدو اوزره طاشى
/٧/جام سنه ئ مزبوره ذى الحجه‌سنك‌اون بشنجى كونى رئيس مر
قوم يديله قلعه‌ئ مذكوره‌يه فتح اولنمغله اشبو
/٨/ بنه تذكره ويرلدى فى ١٥ ذى‌الحجه سنه ١١٤١

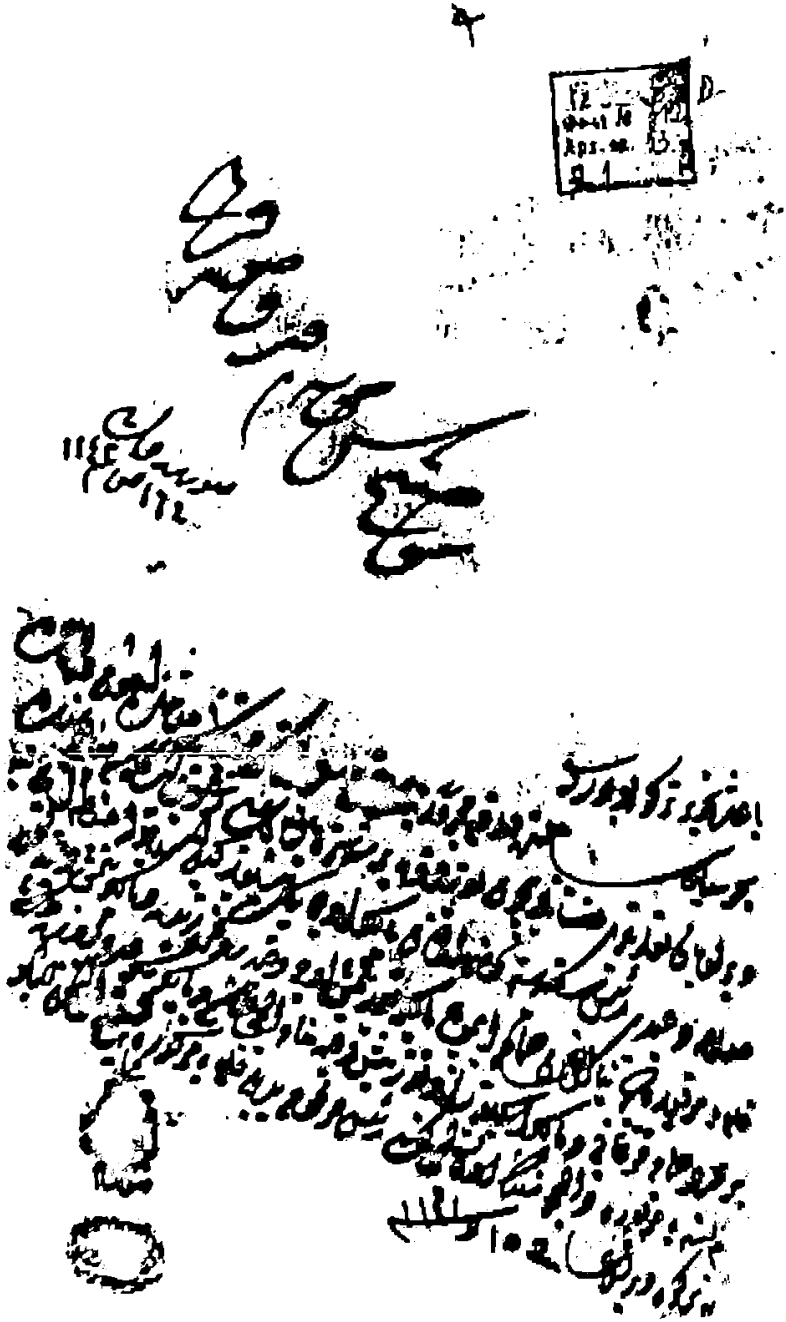

№150

1142 წლის დოკუმენტი ბათუმზე, დაობებული, გაყვითლებული, გაშაეებული ქაღალდი. მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 6330. ფ. 2. ზომა: 18,3 X 25,5 სმ.

هو

عن او قادم ث موجود کرده مهمات جبه‌خانه ث عامره به جانب
ببابر و طرەبزون با سفاین ارسال شده فرموده الواقع ذی‌القعده
سنه ۱۱۴۲

سبحان تری طوب ٤٢٠٠٠ ارسالیه به جانب ببابر
۱۰۰۰ ارسالیه جانب‌طرەبزون

٥٢٠٠

عرض بنده بیمقدار بو در که
سفر همایون ایچون ببابر و طرەبزون اسکله‌لرینه سفاین ایله ارسالی
فرمان
اولنان مهمات جبه‌خانه‌دن موجود اولنان مهماتدن ماعدا ببابر
جانبنه
درت بیك ایکیوز و طرەبزون طرفنه ینك که مجموعی بش بیك ایکیوز
طوب
سنجاق یری جبه‌جی باشی اغا قوللری معرفتله مبایعه‌سی فرمان
اولنمشدی
اغای مومی الیه قوللری اولمقدار سنجاغی ترنیك مبایعه سنده صعوبت
اولندوغنی
اخبار ایتمکله اولنان سنجاق توپتك بهر طوبی برر غروشه
مبایعه و محسوب
اولنه کلدیکی اولمغله سابقی قیسی موجبنجه بهر طوبی برر غروشدن
بش بیك

ایکیوز غروشی حالا استانبول کمرکی امینی قوللری معدلا مبایعه و
بر کون اقدم
حاضر و اماده و تسلیم جبه‌خانه ایتمك ایچون باش محاسبه‌یه
قید و مبایعه سیچون
صورت ویرلمك بابنده فرمان دولتلو و سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر
صح تلخیص موجبنجه باش محاسبه‌یه قید و مبلغ ایچون صورت
بیورلدی
صورت داده فی ۲۹ ذی الحجه سنه ۱۱٤۲
قید شد

№151

1142 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, დაზიანებული არაა. ქაღალდი თეთრი, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 56. ფ. 1. ზომა: 18 X 24,5 სმ.

هو

دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون

صوحوم محافظه‌سنده اولان در کاه عالی جبه‌جیلرینك یوز قرق ایکی سنه‌سی دردر قط مواجبلری

احسان بیورلمق بابندن فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر بنده م (مزبور)

محلی

مواجب بعض جبه‌جیان در کاه عالی در محافظه ث قلعه ث صوحوم نفر ۲۵ یوم ۲۳۵ المقرر اقچه ۱۰۷۹۷

مذکورلر بیك یوز قرق ایکی سنه‌سی مصرف مواجبلری اجمالی طلب ایدرلر امر فرمان دولتلو سلطانکدر فی ٦ ربیع الاخیر سنه ۱۱٤۲ بر موجب دفتر مقابله

تلخیص

عرض بنده‌لر یدر که

صوحوم قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در کاه عالی جبه‌جیلرینك یوز قرق ایکی سنه‌سی مواجبلری ویرلمك ایچون عرض‌حال ایدرلر پیاده مقابله‌سی در کناری موجبنجه یکرمی بش نفرك یوز قرق ایکی سنه‌سی درت قط مواجبلر یچون

سکسان اوچ بیك یوز سکسان سکز اقچه‌یه

اجمالی

ویرلمك بابنده فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر

صح

تلخیص موجبنجه اجمالی ویرلمك بیورلدی

۱۰ ربیع الاخیر سنه ۱۱٤۲

اجمالی داده بدست قدری اغا فی ۱۰ ربیع الاخیر سنه ۱۱٤۲

٤۲٥
۸٥

۱۱۷٥
۱۸۸۰
۱۸۸۰

۲۰۷۹۷
٤

۸۳۱۸۸

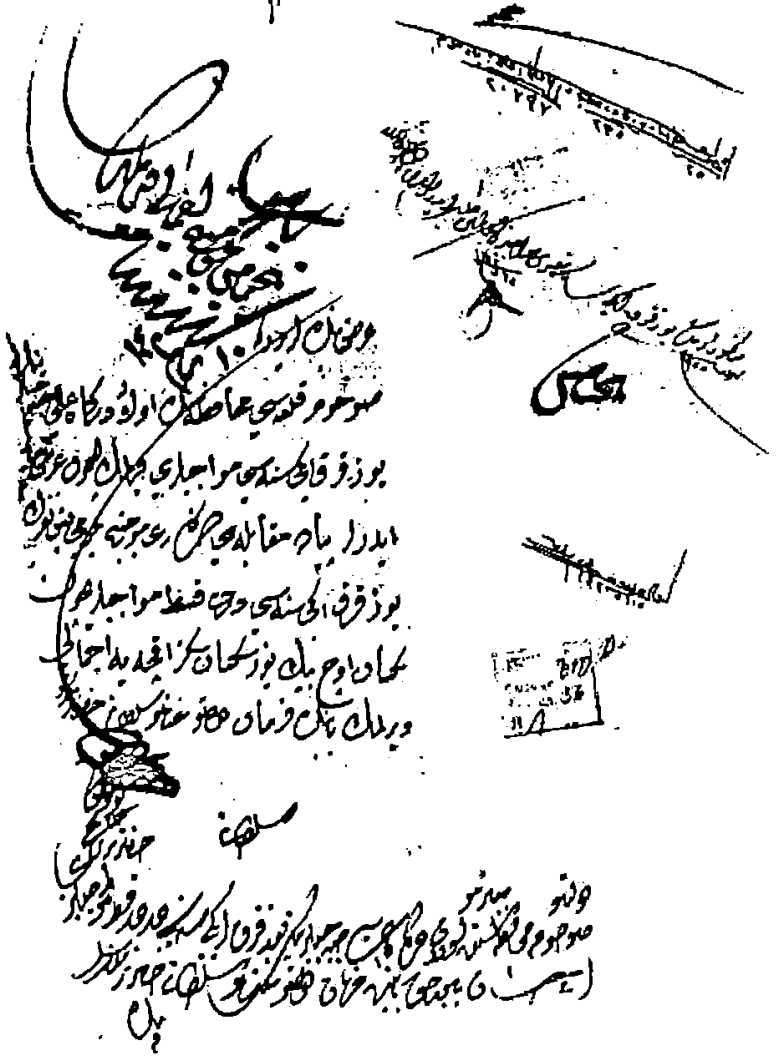

№152

1142 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ,ქაღალდი გაშავებულია. ნაწერიც ზოგან ძნელად იკითხება. მელანი შავი. შიფრი: НБКМ . ფონდი: 1. არქ. ერთ. 9157. ზომა: 21,5 X 31 სმ.

هو

دولتلو و مرحمتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون

/۲/بو قوللری فاش قلعه‌سنك دیزداری اولوب و عزبان اغاسی ایکن اوتوز یدی سنه‌سنده قیرق ایکی

/۳/سنه‌سی تمامنه دکین خزمتمز ادا ایدوب بر وجهله قصوریمز یوغیکن

/۴/ خلاف انها اوزریمزدن اغالغی رفع ایتدردکدن صکره قرق ایکی سنه‌سنك مواجبی کلدکده

/۵/قرق اوچ سنه‌سی غره‌سندن اغا اوزره دیزداری عثمان و عزبان اغاسی عاسی نام کسنه‌لر

/۶/بو قوللرینك سبقت ایدن مواجبنی الیمز الحق مراد ایدوب کلی غدر ایدرلر

/۷/ مراحم عالیه‌لرندن مرجودرکه مزبورلریك تعدیسی منع و بو قوللری مواجب

/۸/مزبوری توزیع و تقسیم ایتدرلمك بابنده فرمان عالیلری رجا اولنوب

/۹/ امر فرمان عنایتلو سلطانمنکدر

بنده‌ٔ عزبان سابق دیکر عسق قلعه‌ٔ فاش

بنده‌ٔ سابق دیزدار حسن قلعه‌ٔ فاش

بجهت توابها برلویان پیاده و سواری و نفرات ریسان لیمان در سواجب محافظه‌ٔ قلعه‌ٔ فاش واجب‌عن غره‌ٔ محررم سنه ۱۱۴۲الی غایه‌ٔ محررم سنه‌ٔ منه این قدر مبلغ عن اموال خاصه داده و حواله شود فرموده بر موجب عرض اغایان عمرات و در کنار وتلخیص.

و فرمان عالی فی ۱۶صفر سنه ۱۱۴۲ و با فرمان شریف بنا داده
فی منه نفر ا ۲۶۰
فی یوم ۲۷۸۵
ایام ۳۵۴
اقچه ۱۲۳۹۸۹۰ فی ۱۲۰
پاره ۱۰ غروش ـا ۱۱۱۶۵
بیك یوز قرق ایکی سنه‌سی محرمی غره‌سندن سنه‌ٔ مزبور ذی الحجه‌سی غایتنده دکن نفرات مزبورلرك مواجبلر ایچون مبلغ مذکوره تاریخ مزبوره‌ده خزینه تذکره‌سی ویرلدیکی دفترده مسطوردر فرمان سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر فی ۷ صفر سنه ۱۱۴۳
عرض بنده‌لر یدر که در کنار اولندیغی اوزره فاش قلعه‌سی محافظه سنك اولان یرلو پیاده و سواری و لمان روسای نفراتنك سنوی اون بر بیك یوز التمش بش بچق غروش ایله اون پاره مواجبلری اولوب بیك یوز قرق ایکی سنه‌سی محرمی غره‌سندن سنه مرقومه ذی الحجه‌سی غایتنه کلنجه مبلغ مرقومك تذکره‌سی ویرلدیکی مقیددر لکن اصحا نفر صاحال قلعه مرقومه‌ده یوز قرق ایکی سنه‌سی دزدار و عزبان اغاسی اولوب سنه‌ٔ مزبوره‌ده مستحق اولدقلری مواجبلرنده اخرك علاقه‌سی یوغیکن قرق اوچ سنه‌سنده دفدار اولان عثمان ایله عزبان اغاسی اولان علی یوز قرق ایکی سنه‌سی مواجبلری مزبورلردن اخذ داعیه‌سیله تقدی ایتملر یله منعی ایچون امر شریف رجاسیله عارضحال ایدرلر معلوم دولتلری بیورلدقده فاش محافظی معرفتی ایله کوریلوب

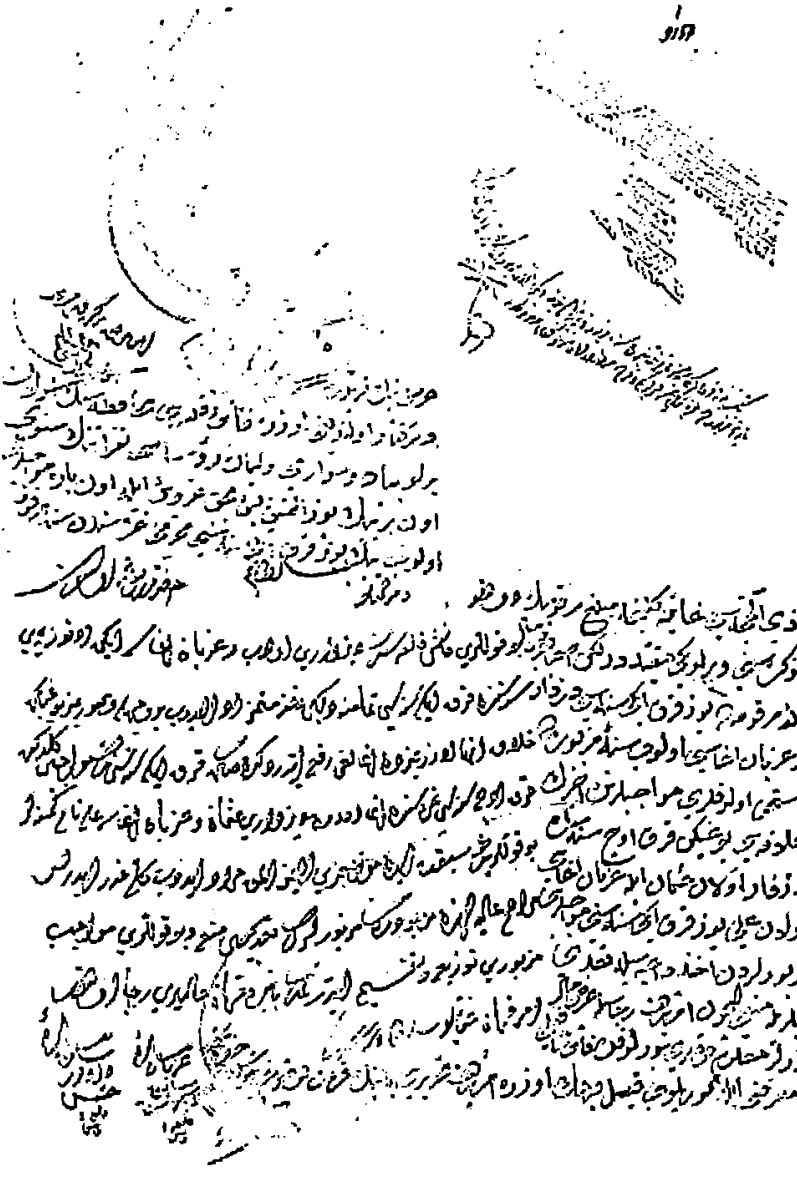

№153

1143 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ, ქაღალდი თეთრი. მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 61. ფ. 1. ზომა: 19,5 X 27,8 სმ.

هو

دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرى صاغ اولسون
صحوم قلعهسى محافظهسنده مأمور در كاه عالى جبهجيلرينك
بيك يوز قرق اوچ
/٣/ سنهسى مستحق اولدقلرى برر سنهلك ذخيرهلرى احسان
بيورلمق بابنده
/٤/ امر فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرينكدر
بندهٔ مزبور
محلى
عن جماعت بعض جبهجيان در كاه عالى در محافظهٔ قلعهٔ
صوخوم
ذكر اولنان يتمش اوچ نفر وجه مشروح اوزره صوخوم ٧٣
محافظهسى قيد يلهٔ مقيدلردر امر فرمان دولتلو سلطا
نكدر فى ٢٦ جمادى الاول سنه ١١٤٣
بر موجب دفتر مقابله
باش محاسبه در كنار و حساب اولنه
بجهت بهاى كوشت براى جبهجيان در كاه عالى در محا
فظهٔ قلعهٔ صوخوم واجب عن غرهٔ محررم سنه ١١٤٢ الى
غايهٔ ذى الحجه سنهٔ منه تذكره داده فى ١٤ ربيع الاخير
سنه ١١٤٢
نفر ١ ٢٥ فى يوم كوشت قيه ٤ ايام ٣٥٤
قيه ١٤١٦ فى ٥ اقچه ٨٤٩٦

واجب عن غره‌ٔ محررم سنه ۱۱۴۲ الی غایه‌ٔ ذی الحجه سنه
منه بر موجب در کنار مقابله‌ٔ پیاده
نفر ۱ ۷۳ فی یوم کوشت قیه ۱۲ ایام ۳۵۴
قیه ۴۲۴۸ فی ۵ اقچه ۲۱۲۴۰ تلخیص
وجه مشروه اوزره صوخوم قلعه‌سی محافظه‌سنده در کاه عالی
جبه‌جیلرینك یوز قرق ایکی سنه‌سی کوشت بهالرینه حزینه
تذکره‌سی ویرلدیکی مقیددر پیاده مقابله‌سی در کناری مو
جبنجه حالا محافظه‌ٔ مزبوره‌ده اولان یتمش اوچ نفرك یوز قرق
اوچ سنه‌سی کوشت بهالری حساب اولندقده یالکز یکرمی بر
بیك ایکیوز قرق اقچه ایدر فرمان سعادتلو سلطانم
حضرتلرینکدر
فی ۲۹ جمادی الاول سنه ۱۱۴۲
/۱/ عرض بنده‌لر یدر که
/۲/صوخوم قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در کاه عالی جبه‌جیلر
ینك
/۳/ بیك یوز قرق اوچ سنه‌سی ذخیره بهالری ویرلمك
ایچون
/۴/ عرضحال ایدرلر پیاده مقابله‌سی قلمی در کناری
/۵/ موجبنجه یتمش اوچ نفر جبه‌جیلرك سنه‌ٔ مذکوره ذخیر
ه‌لری
/۶/ یکرمی بر بیك ایکیوز قرق اقچه ویرلمك اقتضا
ایلدیکی باش

/۷/ محاسبه‌دن حساب و در کنار اولمغله مبلغ مزبورك
/۸/ تذکره‌سی ویرلمك بابنده فرمان دولتلو سعادتلو
سلطانم
/۹/ حضرتلرینکدر
صح
تلخیص موجبنجه تذکره‌سی ویرلمك بیورلدی ٥ جمادی الاخیر
سنه ۱٤۲
تذکره داده فی جمادی الاخیر سنه ۱٤۲
قید شد

№154

1144 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ, ნაწერი გაჭუჭყიანებულია. მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 313ა. არქ. ერთ. 386. ფ. 1. ზომა: 21,4 X 31,5 სმ.

هو

عنايتلو سلطانم حضرتلرينكدر

/۲/ در كاه قلك مدار و بار كاه كردون اقتدار ترابنه عرض بنده‌ڭ بيمقدار اوزره خاكسار بو در كه حدود كورجستانده واقع مجدد ا بنا اولنان

/۳/ فاش قلعه‌سى اوكندن جريان ايدن نهرك در بايله متاصل اولان بغازنده علايم وضيعى ايچون بوندن اقدم با برات عاليشان

/٤/ يومى قرق اقچه ايله تعيين اولنان عمر تركى خزمت اولوب كديكى خانو خزمتى لازمسى معطل قالمغله بنه قلعه مزبوره تاتدن اطان

/٥/ عثمان بن مصطفى دريا احوالندن خبير و اكاه و هر وجهيله خزمتى مزبوره‌نك عهده‌سندن كلمكه قادر و سزاوار اولمغله

/٦/ عواطف عليه حنير و ايندن بغاز مزبوره ريسليغين كما فى الاقل يوميسيله مرقوم بنده‌لريته صدقه و احسان بيورلمق الماسيله

/۷/ در دولتمداره عرض و اعلام اولندى باقى امر و فرمان دولت عنى اتكدر غره رجب سنه ۱۱٤۳

بنده محمد محافظ قلعه‌ڭ فاشم

محلى

ريسلك ليمان در قلعه‌ڭ فاش بنام عمر عن محمد ريس ليمان در قلعه مزبور برموجب عرض على بك محافظ قلعه‌ڭ فاش و امين بنا عرض قايمه‌ڭ فاش و تلخيص و فرمان عالى برات داده فى ۱۲ صفر سنه ۱۱٤۱

فی یوم ٤٠
وجه مفروح اوزره فاش قلمه‌سنك لیمان ریسلکی یومی قرق اقچه
علوفه ایله مرقوم عمرین محمدك اوزرنده اولدیغی دفتروده
مسطوردر فرمان سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر
فی ٢٢ ذی القعده سنه ١١٤٣
تطبیق مطابقدر
عرض بنده‌لر یدر که
/٢/ در کنار اولنان فاش لیمانی ریسلکی یومی قرق اقچه علوفه ایله
/٣/ عمر بن محمد اوزرنده اولدیغی مقیددر لکن مزبور عمر خدمت
/٤/ لازمه‌سنك نکاسیلی اولدیغنه بنا یرق معطل و المغله
/٥/ ینه قلمه‌ئ مزبوره سکانندن عثمان بن مصطفی دریا احوالندن
/٦/ جنایر و اکاه و هر وجهله خدمت مزبوره‌نك عهده‌سندن
/٧/ کلمك قادر اولمغله مزبور عمرك رفعندن حقید اولان
/٨/ یومیه‌سیله ذکر اولنان لیمان ریسلیکی مرقوم عثمان بن
مصطفی یه
/٩/ توجیه و بدینه برات‌شریف ویرلمك رجاسیله فاش محافظی
/١٠/ عرض ایدر عرضی موجبنجه توجیه اولنمق بابنده فرمان دولتلو
/١١/عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر

بیورلدی تذکره برات داده فی غره محررم سنه ١١٤٢ قید شد
صح تلخیص موجبنجه توجیه اولنمق بیورلدی ١١ صفر سنه ١٤٢

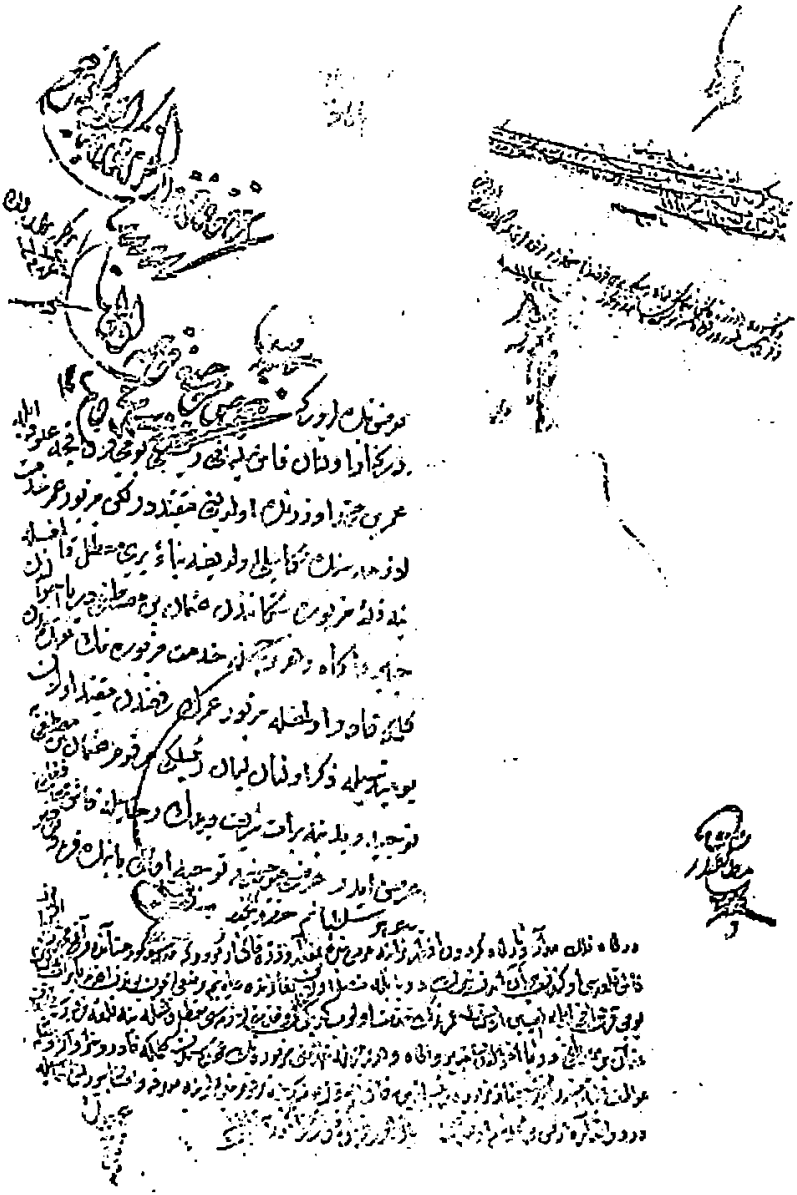

№155

1144 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, ქაღალდი თეთრი. მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 64ა. ფ. 1. ზომა: 23 X 36,6 სმ.

هو

دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون مقدما صوخوم قلعه‌سی چون کثر اولنان ایکیوز اللی نفر اوچ بیراق سردنکچدیلردن وعدا بو دفعی طره‌یزون ایالتی و باطوم و کونیه سنجاقلرندن یدییوز اللی نفر اولمق اوزره کثر اولنمه‌سی فرمان اولنان التی عدد در کاه عالی یکیچریلری سردنکچدی بیراقلری اوزرلرینه مباشر تعیین اولنان حاصکی حلیل اغا ایله اناقره قلعه‌سی بناسنده و سورمنه و اوف اسکله‌لر بزه یابدیرلاجق اشقامپویه‌لر و صوخوم قلعه‌سنك ابازه اشقیاسندن فوط مراسنی حصوصنده فائز محافظی حلیل پاشانك تعلیلرنده بولنوب صدقت حرکته مامور اولملریله ذکر اولنان طقوز بیراق بیك نفر سردنکچدیلرك روزمزه تعیینلری ویرلمك ایچون امر شریف احسان اولنمق یابنده فرمان اقدام سلطانم حضرتلربنکدر بنده

برای تعیینات سردنکچدیان یکیچریان در کاه عالی که عن ایالت طره‌یزون و کونیه و یاتوم مجددا تصحیح و بدر کاه مایته حلیل پاشا محافظ قلعه ث فائز تعیین مامور شد فرموده

الواقع ذی القعده سنه ١١٤٤

بیراقها عدد ٩

نفر ا ١٠٠٠

فی یوم نان چفت ۱۰۰۰ فی بهر نفره چفت ۱
کوشت قیه ۲۰۰ فی بهر کوشت قیه ۱
فرمان بیورلدوغی اوزره حساب اولندقده یالکز بیك چفت
نان و ایکیوز وقیه کوشت امر و فرمان دولتلو سعادتلو
سلطانمکدر فی ۴ محررم سنه ۱۱۴۴
عرض بنده لریدر که حاصکی حلیل اغا قوللری معرفتله طربزون
ایالتنده واقع باتوم و کونیه سنجاقلرندن تحریر و فاش
قلعه‌سی محافظه‌سنه مامور اولان بیك نفر درکاه عالی
یکیچریلرینك روزقره اقتضا ایدن تعیناتلری فاش محافظی
طرفندن ویرلمك ایچون عرضحال ایدرلر نفرات مذکور واروب
فاشه داخل اولندقلری کوندن اقتضا ایدن تعیناتلری موجود
ایدوکی کوره فاش محافظی حلیل پاشا قوللری طرفندن ویر
لمك ایچون امر شریف تحریری بابنده فرمان دولتلو سعا
دتلو سلطانمکدر
صح تلخیص موجبنجه اولنه بیورلدی
امری ویرلدی
شهر محررم سنه ۱۱۴۴
واروب فاش و امر اولدقلری کوندن موجودلرینه کونیه فاش
محافظ حلیل پاشا طرفندن ویرلمك اوزره تلخیص

№156

1144 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. ნაწერია თეთრ ქახალდზე შავი მელნით, ქაღალდი თითქმის მთლიანად გაშავებულია, დაზიანებულია, შუა მარცხენა ადგილას ნაწერიც ამოხეულია. შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 2619. ფ. 1. ზომა: 24,1 X 36,3 სმ.

هو

/1/ دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون

/2/ فاش قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان درکاه عالی یکیچریلری قوللرینك بیك یوز قرق درت سنه‌سنی درت قسط

/3/ مواجبلری اجمال اولنمق بابنده امر فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر

بنده
محلی

جماعت بعضی یکیچریان درکاه عالی که در محافظت قلعه‌ت فاش بودا اند در واجب مصر سنه ١١٤٤

وجه مشروح اوزره فاش قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان درکاه عالی یکیچریلری بیك یوز قرق درت مصر مواجبلرین مستحقلردر

تلخیص

/1/ عرض بنده‌لریدر که

/2/ فاش قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان درکاه عالی یکیچریلریتك

/3/ بیك یوز قرق درت سنه‌سی مواجبلری ویرلمك ایچون

/4/ عرض حال ایدرلر معلوم دولتلری بیورلدقده درت قسط

/5/ مواجبلری ایچون اجمالی ویرلمك بابنده فرمان دولتلو

/6/ سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر

صح تلخیص موجبنجه اجمالی ویرلمك بیورلدی ٢١ جمادی الاول سنه ١١٤٤

اجمالی داده بدست مراد پاشا فی ٢١ جمادی الاول سنه ١١٤٤

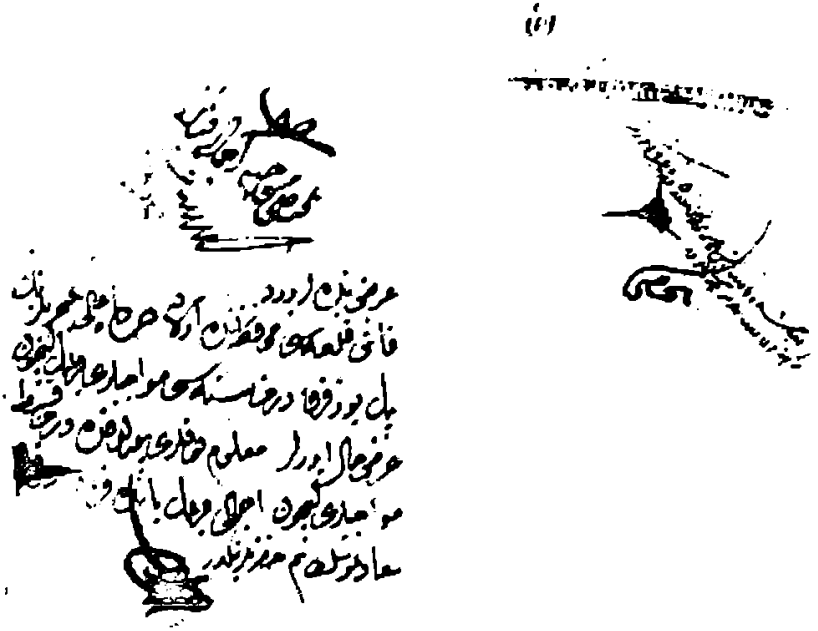

№157

1144 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, ქაღალდი არაა დაზიანებული. მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 3322. ფ. 1. ზომა: 15 X 34 სმ.

ص

تلخيص موجبنجه تذكرهسى و امرى تحرير اولنمق
بيورلدى ١٨ محررم سنه ١٤٤

/١/ عرض بنده‌لر يدر كه

/٢/قاش و صوخوم و اناقره قلعه‌لرى محافظه ايچون حالا طربز
ون انبارى/٣/ امينى محمد افندى قوللرن معرفتيله مجدّدًا
انشاسى فرمان اولنان اشقا مپويه

/٤/ـفاينك انشالرى خدمتنده اعمال و استخدام ايچون حالا
قبودان دريا

/٥/ عزتلو عبدى پاشا قوللرى معرفتيله بو طرفدن تدارك
وارسالى ترتيب اولنان

/٦/ عمله‌دن اون ايكى نفر قلفاتجى و اون ايكى نفر مرا
نغوزلرين ايكى نفر

/٧/اوسته‌لرينه خرج راه اولمق اوزره التمش غروش و
اولطرفه واروب ايسه مباشرت

/٨/ ايلدكلرى كوندن يوميه التمش اقچه و اون بر نفر
لرينه دخى اليشر غروش

/٩/خرج راه و قرقر اقچه يوميه و ايكى نفر تيمورجى اوسته
لرينه دخى التمش غروش

/١٠/خرج راه و التمش اقچه يوميه ويرلمك اوزره اشبو
دفتره تحرير اولنان عمله تدارك

و اماده اولنوب انجق ازا کثان نفراتنك بو طرفده تدار
یکی امکانده
/۱۲/ اولما مغلة امرای دریادن صوخوم محافظه‌سنده اولوب
فاش قلعه‌سنه کلوب
/۱۳/ قپتلانلرن فرمان اولنان مصطفی پاشا رجب پاشانك چکدرم
سفینه‌لری
/۱٤/ اشارا سنده استاد بچقجی اولمغله ذکر اولنان اشقا مپویه
خدمت انشالرنده
/۱۵/ استخدام ایچون اقتضا ایدن ازه کثان عمله‌سی مرقومان
مصطفی پاشا دمعد پاشانك
/۱٦/ چکدرمه‌لری اهار اسندن اخراج و استخدام اولنمق اوزره
قپودان مومی الیه قزلدی
/۱۷/ اعلام ایدر بو طرفده تدارك اولنان عمله
مرقومه‌نك سابغی اوزره خرج راه
/۱۸/ و اجرتلری باش محاسبه‌دن حساب ایتدرلدکده یکرمی
التی نفره بیك ایکیوز سکسان غروش خرج راه
/۱۹/ و یومیه‌تیك یتمش اقچه یومیه اقتضا ایتمکله خرج راهلری
بر طرفنده پشین ویرلدی و یومیه‌لری حدمتده اولدر که
/۲۰/ تیمار امینی مومی الیه پزیر ویرلمك اوزره مجدد ا تحر
یر صورت مبلغ مرقومه تذکره‌سنی و امر شریف تحریری بابنده
/۲۱/ فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر
صورت و تذکره داده فی ۱۸ محررم سنه ۱٤٤
قید شد

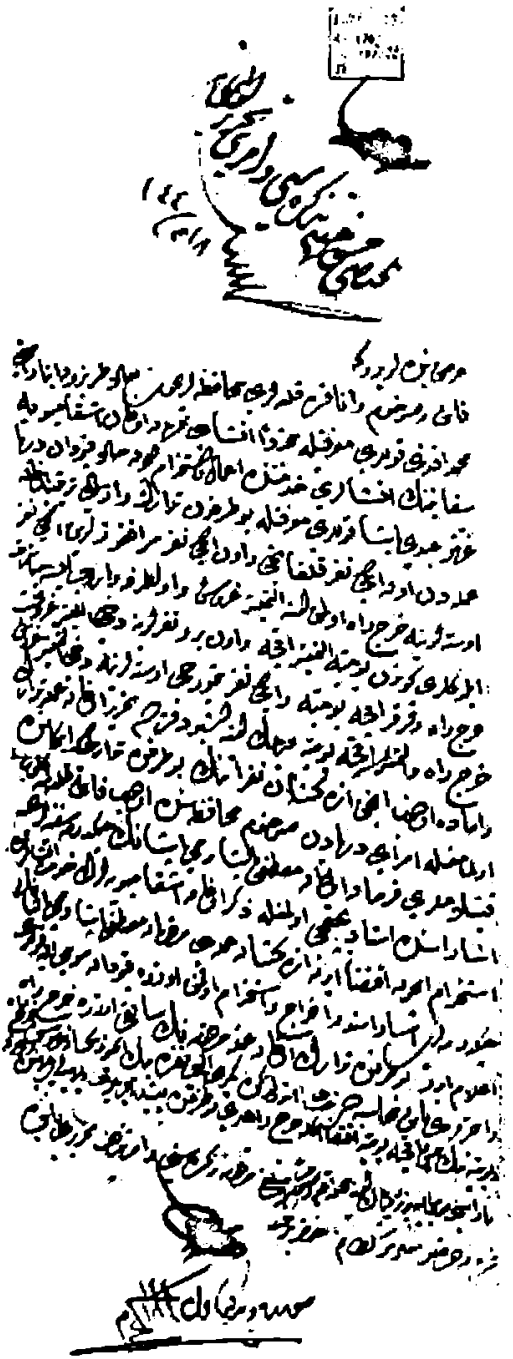

№158

1144 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერი არაა დაზიანებული, ქაღალდი თეთრი, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 66. ფ. 1. ზომა: 28 X 18,8 სმ.

وجه تحریر حروف بو در که
اشبو سنه مبارکه‌ده بحر سیاح جانبده واقع فاش و موحوم
و اناقره قلعه‌لری محافظه سیچون ایلدیغی فرمان عالی
بیوریلان اون ایکی قطعه اشقامپویه سفینه‌لری انشالرنده اعمال
اولنمق اوزره استانه ٔ سعادتدن ارسال
فرمان بیوریلان ایکی نفر تیمورجی اوستولرینه خرجینك اولمق
اوزره طبق میرمیران احسان بیوریلان اوتوز فقاره
یالکز التمش عثمانی یدی حدیفاتلر باش قلعه‌سی الحاج ایوب
افندی یدندن تماما امر و فرمان ایلدیکم البمدن ایشبو
همایون تمسك ویرلدی
فی ۲۲ محررم سنه ۱۱٤٤ بنده معمار سر تیمورجیان قلعه ٔ
سفره عالی حالا

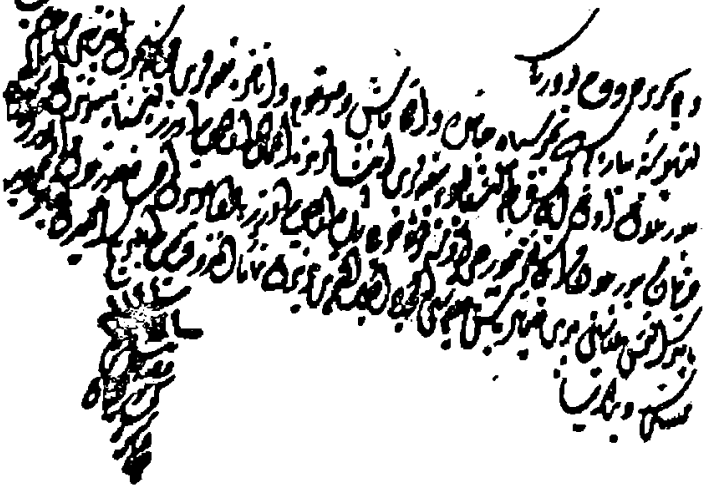

№159

1145 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შაგი მელნით, შიფრი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 69. ფ. 1. ზომა: 19 X 26,6 სმ.

دولتلو مرحمتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون
/۲/ صوخوم قلعه‌سی محافظه‌سنه مامور در کاه عالی جبه‌جیلرینك
بیك یوز قرق بش سنه‌سنده مستحق اولدقلری ذخیره بهالری
/۳/ احسان اولنمسی بابنده امر فرمان دولتلو سلطانمکدر

بنده
محلی
عن جماعت بعض جبه‌جیان در کاه عالی در محافظه ث قلعه ث صوخوم

نفر ۹۰
ذکر اولنان طقسان نفر وجه مشروح اوزره صوحوم محافظه‌سی
قبه یله مقیدلردر امر فرمان دولتلو سلطانمکدر
بر موجب دفتر مقابله
فی ۱۸ ربیع الاخیر سنه ۱۱٤٥
حساب اولنه
بجهت بها ث کوشت برای جبه‌جیان در کاه عالی در محافظه ث قلعه ث
صوحوم واجب عن غره ث محررم سنه ۱۱٤٤ الی غایه ث ذی الحجه ..
سنه‌ث منه تذکره داده فی ۲۵ ربیع الاخیر سنه ۱۱٤٤
نفرا ۱۱۲ فی یوم کوشت قیه ۱۸ ایام ۳۵٤
قیه ٦۵٤۹ فی ۵ اقچه ۳۲۷٤۵
واجب عن غره ث محررم سنه ۱۱٤۵ الی غایه ث ذی الحجه سنه ث
منه بر موجب در کنار مقابله ث پیاده
نفرا ۹۰ فی یوم کوشت قیه ۱۵ ایام ۳۵٤ قیه ۵۳۱۰ فی ۵
اقچه ۲٦۵۵۰

صوحوم قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان درکاه عالی جبه‌جیلرینك
یوز قرق درت‌سنه‌سی لحم بهالرینه تذکره ویرلدیکی مقیددر
پیاده مقابله‌سی درکناری موجبنجه حالا محافظه ئ مزبوره‌ده اولان
طقسان نفرك یوز قرق بش‌سنه‌سی کوشت بهالری حساب اولندقده
بالکز یکرمی التی بیك بش یوز اللی اقچه ایدر فرمان سعادتلو
سلطانم حضرتلرینکدر
فی ٦ جمادی الاول سنه ١١٤٥

تلخیص

عرض مفده‌لر یدر که
صوحوم قلعه‌سی محافظه‌سنده درکاه عالی جبه‌جیلری نفراتك
/٣/ بیك یوز قرق بش‌سنه‌سی لحم بهالری ویرلمك ایچون عرض‌حالدر
/٤/ پیاده مقابله‌سی درکناری موجبنجه حساب ایتدیرلدکده سنه‌ئ
/٥/ مرقوم لحم بهالری یکرمی التی بیك بش یوز اللی اقچه
ایتمکده مبلغ مزبورك تذکره‌سی ویرلمك بابنده فرمان دولتلو
عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر
٨ جمادی الاول سنه ١١٤٥
تذکره داده ١٠ جمادی الاول سنه ١١٤٥

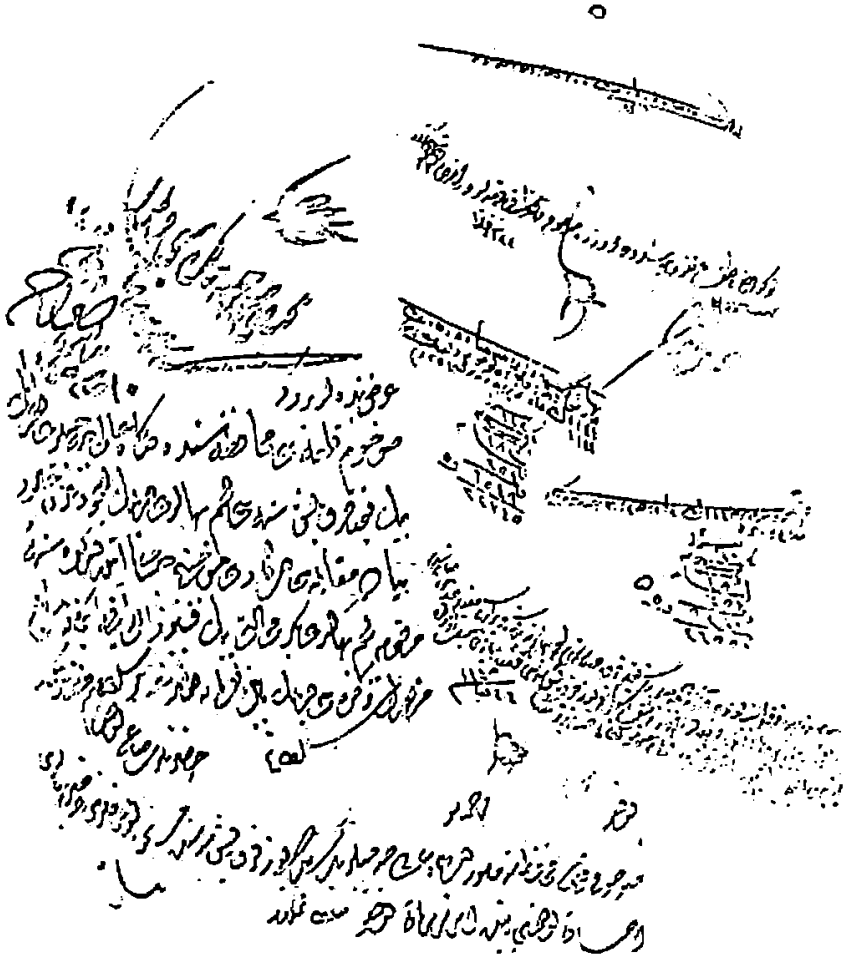

№160

1144 წლის არზა ანაკლიის ციხის შეკეთების შესახებ, ნაწერია თეთრ სქელ ქაღალდზე შავი მელნით, შიფრი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 1 არქ. ერთ. 1140 2. ფ. 1. ზომა: 51 X 35,5 სმ.

هو

عرض بنده‌ء بیمقدار بو در که ساحل بحر سیاهده واقع اناقره قلعه‌سی فی‌الاصل اخشاب و ترآبدن مبنی پلنقه صورتلی بر قلعه اولوب کچن سنه ابازه اشقیاسی بعض محللرین احراق و تخریب ایتملر یله مجدداً بناسی اقتضا ایدوب لکن بنه اغاجدن یاپدرلدیغی صورتده مدت قلیله‌ده فنا پذیرا اولوب پیدرپی تعمیر اتی ایچون مصارف کثیره‌یه مودی اولاجغی ظاهر و عیان اولمغله سابقا فاش قلعه‌سنده اغا وکیلی اولان حاصکی خلیل اغا قوللرینك او جوآلیه وقوف تامّی اولدوغنه بناءً فرمان عالیلری بیورلدیغی اوزره کتوردیلوب استنطاق اولندقده قلعه‌ء مزکوره غایت لزومللی محلده واقع اولمغله عجالتً بناسی امر اهم اولدوغن تصدیق ایدوب انجق اغاجدن بنا اولنمسی بالاده تفصیل اولنان محذوری مستلزم اولمغله چار اندر چار قرقر زرآع اولوب بحساب تربیعی بیك التیوز زرآع اولمق و مربّع‌الشکل یاپلوب هر کوشه‌سنه برر محتصری قلّه یاپلمق اوزره مضبوط محتصری بر حصار پیچه بنا و درونده بر اغا قپوسی و بر دزدآر خانه‌سی و بر قشلاق و بر جامع شریف و بر قرون انشا ایتدرلدیکی صورتده هنکام شتا دخولندن مقدم مباشرت اولنوب هوآلره کشایش و اعتدال کلدکجه بنا اولنه‌رق عدلك حق ایله مدت قلیله‌ده خصوله کله‌جکین و ذکر اولنان اناقره قلعه‌سی فاتر قلعه‌سنه

اون سکز میل مسافه ده واقع اولوب بو وجهله قربینی اولمغله
فاش محافظی معرفتیله بناسنده سهولت ملحوظ اولدوغنی و اقتضا
ایدن طاشی فاش قلعه سنده نقل ایتدریلان حویه نام محلدن نقل و
کراستهسی او طرفلردن تدارك اولنمق اوزره اسکله لرده بولنان
قایقلری طاش نقلنده اعمال ایلمك اوزره امر شریف اصدار و
بر قول چاوشی مباشر تعیین اولنمق مناسب اولدیغی و برمقدار
معمار متنوعه ایله تجار الاتی و بعض مهمات وعمله استانه
سعادتدن کوندرلمك اقتضا ایلدیکین تقریر ایدر معلوم دولتلری
بیورلدقده قلعه مزبوره نك بناسی فاش محافظی قوللرینك عهده
اهتمامنه تعلیق و احاله و معمار اغا قوللری معرفتیله بو
طرفده اقتضاسنه کوره عمله و سامیر متنوعه و تجار الاتی و
مهمات سایره مبایعه و ارسال اولنوب محلنه واردقده محافظ
مومی الیه معرفتیله بر ساعت سعد اقرانده قلعه مزبوره نك
بناسنه شروع و مبادرت و هنکام شتا دوخولنه دك ترك اولنمیوب
هوالرده کشایش و اعتدال مشاهده اولندقچه بنا اولنه رق علی
ای حال معجالا طرح مذکور اوزره اتمام و تکمیل و بمونه
سبحانه و تعالی رسیده حسن ختام اولدقدن صکره زراع و معمار
فی تصرفی تصریحی ایله کشف و دفتر اولنوب در دولتمداره
ارسال قلنمق و مومی الیه خاصکی خلیل اغانك و حوالینك
کافه احوالنه بو مثللو امور و خصوصده وقوف و شعوری
اولدیغی ظاهر و عیان اولوب و نفرات تحریری ایچون اولطرفه
مامور قلنمی اوزره اولمغله
محافظ مومی الیه کرك قلعه نك بناسنده و کرك مهمات لازمه
سنك تدآرك و احضارنده اغای مومی الیه ایله مزاکره و مشا

وره و کمال اتحاد و اتفاق اوزره حرکت ایلیه‌رك مساعیء
موفوره وجوده کتوزمکده اهتمام و دقت ایلمك و صوحوم
قلعه‌سی محافظه‌سی ایچون امرآی دریادن ماریول زاده مصطفی
پاشا و ساقزلی ولی بك اوغلی ممی پاشانك چکدری سفینه‌لری
مقدماً مأمور قیلنوب انجق هنکام شتاده اولطرفده لزومی
اولمامغله ذکر اولنان چکدری سفینه‌لری کلوب فاشده قیشلا
یوب آسار آسی اناقره قلعه‌سی بناسی لزمتنده اعمال ایتدر
لمك و سابقی اوزره ایجاب ایدن اجرتلری فاش محافظی خلیل
پاشا قوللرّی طرفندن ویریلوب بر اقچه‌لری کتم و قطع اولنما
مق اوزره اقتضا ایدن طاشك‌حوبه نام مجلدن و سایر بولنان
یرلردن پیدرپی نقل و ایصالی اهم لوازمدن اولمغله در کاه
معلاّ یکیچریلری اوجاغی طرفندن کارکذآر و مقدم و مبرم بر
قول چاوشی تعیین و فاش قلعه‌سنه نقل اولندیغی کبی او
حوآلیدن اسکله قایقلری طوتیلوب طاش نقلی لزمتنده اعمال
اولنمق و ذکر اولنان طرح و رسمه کوره غایت مختصری بر
قلعه اولوب مصارف یسیره ایله وجوده کله‌جکی متعیّن اولمغله
عمله اجاراتی و طاش و مهمات بها و اجرت نقلیه‌سی کرکی
کبی اهتمام اولنه‌رق ویریلوب لزومندن زیاده بر اقچه و
صح
تلخیص موجبنجه باش محاسبه‌یه قید و تذکره‌سی و اقتضاسنه
کوره احکامی تحریر اولنمق بیورلدی
غره محرم سنه ١١٤٤
قید شد

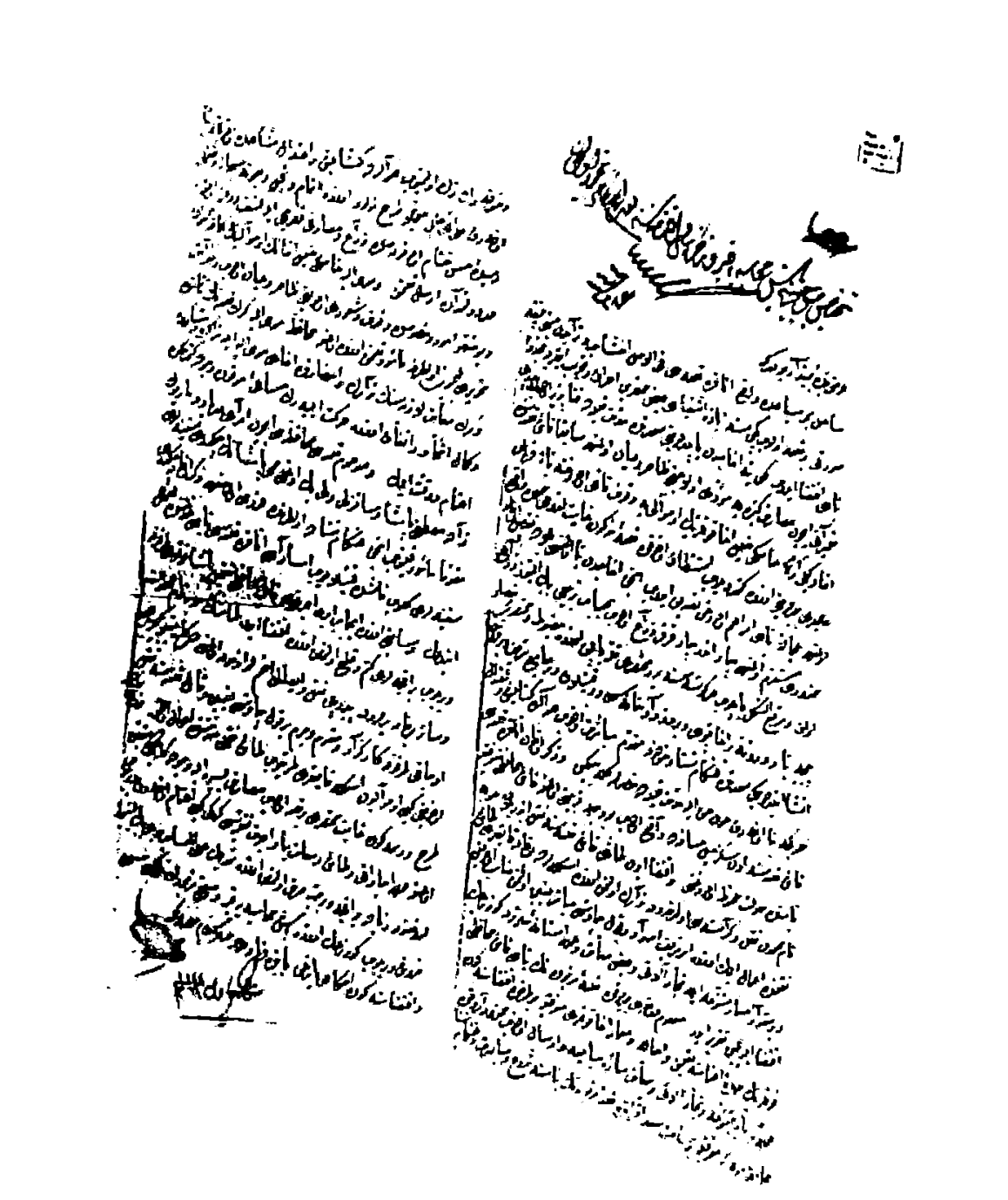

№161

1145 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერი არაა დაზიანებული ქარღალდი თეთრი, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 70. ფ. 1. ზომა: 23,5 X 31 სმ.

هو

باش محاسبه‌یه ورلمك .

باعث تحریر حروف بو در کہ فاش و صوحوم قلمه‌لری محافظه‌لرنده اولان یرلو نفراتلرینك بیك یوز قرق بش سنه‌سی محرمی غره‌سندن سنه‌ مزبوره نی الحجه‌سی غایتنه دکن مستحق اولدقلری معلوحبلری فاش محافظی بولنور الحاج خلیل پاشا حضرتلرینك مطیع عامره احساننده وخلنده اولان اقچه ایله ویردم مالکانه عهده‌لرنده اولان مالندن سبب تحریر کاغی ایله حواله و معرفتله معلیم مزبور تماما نفراته توزیع و تقسیم اولنمق اوزره فرمان معلم قثالیت اولمغله لما ایتدلدکی ذکر اولنان مبلغ مزبورلرك سبب تحریرلری و صدر اولان فرمان عالیشانی مشارالیهه تمامی قلیج ایلیوب و تسلیم اولدیغنی شمر پاشای مشارالیهندن ممهورمك کتوروب باش محاسبه‌یه قید اولنمق اوزره اخبو تمسك ورلدی فی ۲۸ ربیع الاول سنه ۱۱٤٥

بندی سلیمان حالا قلب پاشا محافظ فاش حالا هم

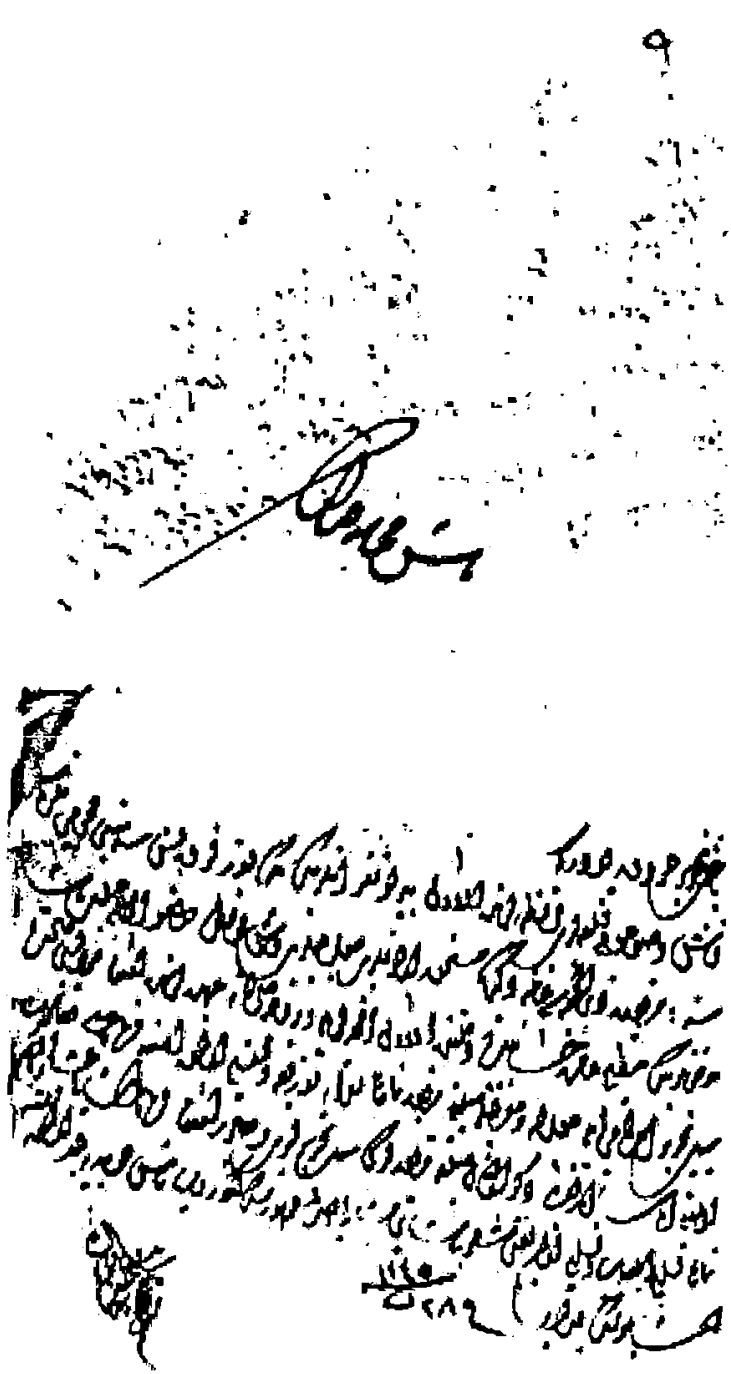

№162

1145 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ სქელ ქაღალდზე შავი მელნით, შიფრი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 104ა. ფ. 1. ზომა: 30 X 22 სმ.

هو

دولتلو مرحمتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون
صوحوم قلعه‌سینك عزابان حندق اغالیغی یومی اللی اقچه ایله حسن
محلولندن بو قولونی چراغ همایونم احسان اولنان برات شریفعا
لیشان قیدی در کنار اولنوب منظور دولتلری بیورلدقده در کناری
موجبنجه کمسنه مداخله و حظه ترتوب اولنمق ایچون قارس متصرفنه
و صوحوم قاضیسنه خطابا امر شریف رجا اولنور فرمان سلطانمکدر
بنده ث چاوش زاده عثمان متصرف عزه‌بان حالا
باش محاسبه‌دن در کنار اولنه
بر موجب دفتر خزینه ث عامره
اغالغی تواب حندق در قلعه ث صوحوم بنام چاوش زاده عثمانیه عن محلول
حسن توجیه شوده بر موجب عرض‌حال نذد و در کنار و تلخیص و فرمان
عالی فی ۲۹ ذی الحجه سنه ۱۱٤٥ برات داده فی منه فی یوم ٥٠
صوحوم قلعه‌سینك حندق اغالغی یومی اللی اقچه علوفه ایله حسن
محلولندن مرقوم چاوش زاده عثمانیه توجیه اولنوب تاریخ مزبوره‌ده
برات شریف ویرلدیکی دفترده مقیددر فرمان دولتلو عنایتلو
سلطانم حضرتلرینکدر
فی ٦ جمادی الاول سنه ۱۱٤٥
در کناری موجبنجه و یرله بیورلدی امر داده ۱۸ جمادی الاخیر سنه
۱۱٤٥ باش محاسبه‌دن قیدی در کنار دیو نیاز اولندر

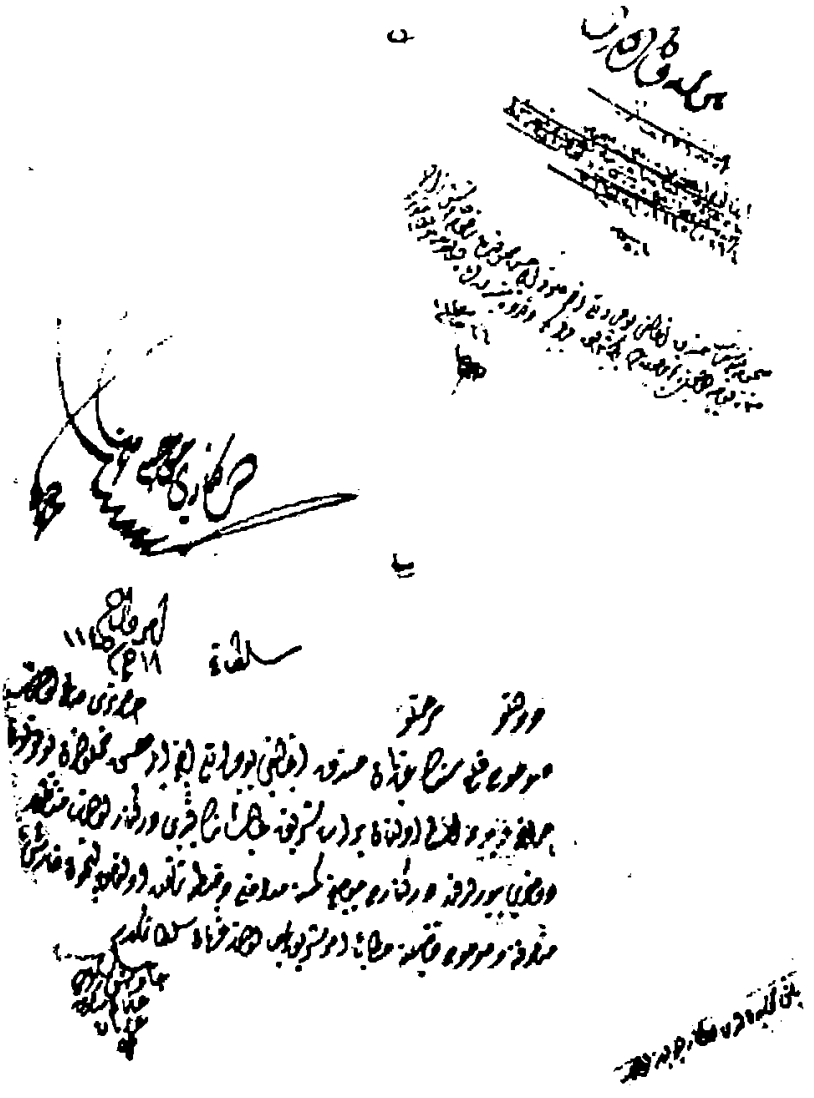

№163

1145 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ, ქაღალდი თეთრი, მელანი შავი. შიფრი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 4465 ზომა: 27 X 42 სმ.

هو

/١/ در دولتمدار عرض بنده‌لر یدر که

/٢/ مقدما ایازا جانبی اهالیلرنده اوچ عدد شهریاری ایدنلر تقدلر قربنده باته قدم دقی بعد اطاعتنه خروج ایلمك اوزره

/٣/ ایچینزه درت‌نفر کمسنه‌لر صوخوم قلعه‌سنده بر وجه رهین اوزره اولنمق اوزره بوندن اول عرض اولندقده

/٤/ مزبورلره بهر شهر بشر غروش خرجلق و تقدرلر یچون ذخیره و لحم صدقه ث شهریارنده احسان و مخلفه قید اولنمغله رهین مزبورلرك

/٥/ یوز قرق اوچ سنه‌سی شوالی غره‌سندن یوز قرق درت ذی الحجه‌سی غایتنه کلنجه تقریر اولنان قفقه و صدقه شهریاری هنوز قید مقیددر

/٦/ مرحمت قوللری اولمغله علیه‌لرندن وجه مشروح اوزره احسان بابنده امر فرمان ورهلر الامرکدر

بنده میر ارسلان علی محافظ صوخوم حالا

محلی

بجهت بها ث نان و خرجلق زهتنان که بنای این بر جایش ابادن یه قلعه ث صوخوم و مبلغ تعیین شده وکت غره ث ذی القعده سنه ١١٤٢ الی غایه ث شهر شوال سنه ١١٤٣ این قدر مبلغ عن‌حزینه‌ث عامره داده فرموده بر موجب عرض میر علی ارسلان محافظه ث قلعه‌ث صوخوم و در کنار و تلخیص و فرمان عالی فی جمادی الاول سنه ١١٤٤

صوخوم قلعه‌سنده زمره اولان درت نفر ابازه‌نك بيك يوز قرق
اوچ سنه‌سی ذی القعده‌سنك غره‌سندن قرق درت‌سنه‌سی ذی الحجه‌سی
نهايتينه كلنجه نان بها و خرجلقلری حساب اولندقده يالكز اوچيوز
طقسان غروش بش پاره بر نقديه ايدر فرمان سعادتلو سلطانم
حضرتلرينكدر

فی ۱۲ محرم سنه ۱۱٤٥

تطبيق

مهرك مطابقدر فرمان سعادتلو سلطانم حضرتلرينكدر

فی ۱۳ محرم سنه ۱۱٤٥

/۱/ عرض بنده‌لر يدر كه

/۲/ ابازه جانبی اهاليلرندن اطاعت شهريارلری ايدنلر فقرلرنده ثابت

/۳/ و فيما بعد اطاعتدن خروج ايلمامك اوزره ابجلو بوله دوب نفر كمسنه

/٤/صوخوم قلعه‌سنده رهن وضع و بهر نفرينه بهر ماه بشر غروش نقديه و خرجلق

/٥/تعيين و بيك يوز قرق اوچ سنه‌سی شوالی غره‌سندن يوز قرق درت

/٦/ سنه‌سی ذی الحجه‌سی غايتنده دكين خرجلق و يغمط بها عنايت و احسان

/۷/ اولنمق ايچون صوخوم قلعه‌سی محافظی علی بك قوللری عرض ايدم

تذکره دادہ فی ۷ جمادی الاول سنه ۱۱٤٤

نفر ا ٤ غروش ۳۳٤ پاره ۱٦ عن ای خرجلق نفر ا ٤ شهر غروش ۹۰ اشهر فی ٥ غروش ۲٤۰

برای بها ٹ نان نفر ا ٤ فی یوم نان چفت ۱٦

اقچه ۳۲ فی ۲ ایام ۳٥٤ اقچه ۱۱۳۲۸ فی ۲ غروش ۹٤ پاره ۱٦

صولحوم قلعه‌سنده زمره اولان درت نفر ابازه‌ده نان بها و خرجلق اولمق اوزره بیك یوز قرق ایکی سنه‌لر ذی القعده سنلی غره‌سنده قرق اوچ سنه‌سی شوالی غایتنه کلنجه ,, اوچیوز اوتوز درت غروش اون التی پاره‌یه یازیجی مزبوره‌ده خزینه تذکره سی ویرلدیکی دفترده مقیددر فرمان سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر

فی ۱۳ محررم سنه ۱۱٤٥

حساب اولمه

واجب عن غره ٹ ذی القعده سنه ۱۱٤۳ الی غایه ٹ ذی الحجه سنه ۱۱٤٤ نفر ا ٤

برای بها ٹ نان نفر ا ٤ فی یوم نام چفت ۱٦ اقچه ۳۲ فی ۲ ایام ٤۱۳ اقچه ٤۱۳ فی ۲ اقچه ۱۳۲۱۲ اقچه ۸ پاره ٥ غروش اسامی ۱۱۰

عن ای خرجلق نفر ا ٤ فی شهر غروش ۲۰ فی بهر یوم فی شهر غروش ٥ اشهر ۱٤ غروش اسدی ۲۸۰ یکون غروش ۳۹۰ پاره ٥ نقدیه ۱

/۸/ قلعه ده مزبوره‌ده رهن وضع اولنان درت نفرك يوز قرق اوچ سنه‌سی

/۹/ ذی القعده‌سی غره‌سندن يوز قرق درت سنه‌سی ذی الحجه‌سی غايتنه دكين

/۱۰/ اون درت ايلق نان بهاسيله حرجلقلری اوچيوز طقسان غروش بش پاره

/۱۱/ و بر اقچه ايلديكی باش محاسبه‌دن حساب و در كنار اولمغدر معلوم

/۱۲/ دولتلری ورلدقده حساب و در كنار اولنديغی اوزره مبلغ مرقومه تذكره‌سی

/۱۳/ ويرلمك بابنده فرمان دولتلو و سعادتلو سلطانم حضرتلرنكدر صح

تلخيص موجبنجه تذكره‌سی ورلمك بيورلدی

۱۷ صفر سنه ۱۱٤٥

تذكره داده ۲۰ صفر سنه ۱۱٤٥

№164

1145 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, დოკუმენტის მარჯვენა მხარეს მინაწერის პირველი ასოები დაზიანებულია. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 68ა. ფ. 1-2. ზომა: 19 X 30 სმ.

معروض قوللر یدر که

/۱/ اناقوبیه قلعه‌سنه مخوم قلعه‌سی محافظه‌نده اولان التنجی جماعت اورتمسی قلعه ث مذکوره محافظه‌نده

/۲/ تباع ایتمك اوزره نقل و تعین و اولان یایر اقدن دخی بر بایراق عسکریله تعیین و حساب

/۳/ قلعه ث مذکوره محافظه‌نده اولمقلر یله اورته ث مذکوره فما بعد قلعه ث مذکوره محافظه‌نده اولوب

/٤/ بر قطعه و براغی قپوسنه محتاج اولمغله اورته ث. مذکوره ایچون قلعه ث مزبوره بر قطعه و براغی قپوسی

/٥/ بنا اولنمق اوزره امر شریف اصدار و اورته ث مرقومه‌نك دقیقالری کما فی الاصخوم

/٦/ انبار ندن ویریلوب تعیین اولندوغی اوزره حزمت محافظه‌ده قبع ایتملری بابنده فرمان عالی احسان

/۷/ بیورلمق بابنده امر و فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضر تلرینکدر

بنده الحاج خلیل محافظ قلعه ث فاش حالا محلی

یکیچری قلمندن در کنار

جماعت بعض یکیچریان در کاه عالی که نفرات قولی ٦ تعیین شد قلعه ث اناقوبیه با فرمان عالی عن محافظه ث صوحوم در واجب سنه ۱۱٤٥ ٦٤١ نفر ا ٧٤

وجه مشروح اوزره صوخوم قلعه‌سندن با فرمان عالی اناقوپیه
محافظه‌سنده حضور اولان در کاه عالی یکیچریلری اورطه‌لرندن التنجی
بیراغك اورطه‌سی یالکز التمش درت نفر اولدقلری
فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلریکدر

تفرات مزبور ویه قصره بها
عن‌ای داده لازم تعیینات یکیچریان در کاه عالی در
محافظه ث قلعه ث صوخوم که بر موجب امین بنا ث قلعه ث مزبوره بهر
یوم داده فرموده عن‌ای سنه ۱۱۳۸ و سنه ۱۱۳۹ بر موجب عرضحال
و در کنار و فرمان شریف امر داده فی ۹ ذی القعده سنه ۱۱۳۹
صوخوم قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در کاه عالی یکیچریلرینك یوز
اوتوز سکز اوتوز طقوز سنه‌سی غره‌سی بنا امینی یدندن ویرلمك
اوزره امر شریف ویرلمه‌یچون نفراته کلتلیه عنلر نان و نه دقیق
ویریلوب نفرات مزبورك ضرورت و قضا اوزره فرمان ویرلمن اولدوغی
اعلام اهلر یله مقادما فرمان اولدوغی اوزره برات مزبورك نان
لغملیاتلری بنا امین یدندن ورلمك اوزره اوتوز سکز و
اوتوز طقوز سنه‌لرنده اقتضا ایدن نان تعیینات صوخوم تبه کوره
بنا امینی یدندن ویریلوب سرو جمله تقلی و محالفت ایلمك
اوزره امر شریف ویرلدی فرمان اولمشدر
فی ۹ ذی القعده سنه ۱۱۳۹ صوخوم قلعه‌سی قلعه ث مزبور بنا
امینته حطابا امر شریف ورلدیکی دفترده مقیددر فرمان دولتلو
سعادتلو سلطانم حضرتلریکدر

فی ۲۵ ذی القعده سنه ۱۱۴۵
معتاد اوزره تصیره‌لری باش محاسبه‌دن حساب اوله
عن‌ای تعیینات حنطه لازم یکیچریان در کاه عالی که عن قلعه ث

قلعه ث انه‌قوپیه تعیین‌شد کاه واجب عن‌غره ث
صوخوم
محرم سنه ۱۱٤٥ الی غایه ث ذی الحجه سنه ث منه
نفرا ۸٦ فی شهر حنطه کیل ۳۸ فی سنه کیل ٤٥٦ قلعه ث
مزبوره محافظه‌سنده اولان در کاه عالی یکیچریلرینك حنطه‌لری
اشبو یوز قرق بش سنه‌سی محرمی غره‌سندن سنه مزبوره ذی الحجه‌سی
غایتنده وارنجه بر سنه‌نك حنطه‌لری معتد بر فرمان بیورلدوغی
اوزره حساب اولندقده یالکز درتیوز اللی التی کیله حنطه
ایدر فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلریکدر

فی ۲۷ ذی القعده سنه ۱۱٤٥

/۱/ عرض بنده‌لر یدر که
/۲/ صخوم قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در کاه عالی یکیچریلرندن
/۳/ یتمش التی نفری افراز و انه‌قوپیه قلعه‌سی محافظه‌سنه
/٤/ تعیین اولنوب اکر قلعه ث مرقومه‌ده قپلا و اغا
/٥/ قپوسی اولمامغله مجددا قپلا و اغا قپوسی یاپدرلمق
/٦/ ونفرات مرقومك سنوی حنطه تعیناتلری
/۷/ صخوم قلعه‌سی انبارندن ورلمك ایچون امر عالی
/۸/ اعطا بیورلمق رجاسنه فاتر محافظه‌سنده اولان
/۹/ خلیل پاشا قوللری عرض ایدر نفرات مرقومه‌نك
/۱۰/ سنوی حنطه تعیناتلری صخوم قلعه‌سی انبارندن
/۱۱/ ورلمك و قلعه ث مرقومه‌ده قپلا و اغا قپوسنك یاپدرلمسنه
/۱۲/ ارساده ث علیه‌لری تعلق ایدر ایسه کشف و تخمین
/۱۳/ اولنوب بمقدار مصرف ایله ز حوده کله‌جکی عرض
/۱٤/ و اعلام اولنمق اوزره امر شریف تحریری بابنده فرمان
/۱٥/ دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلریکدر

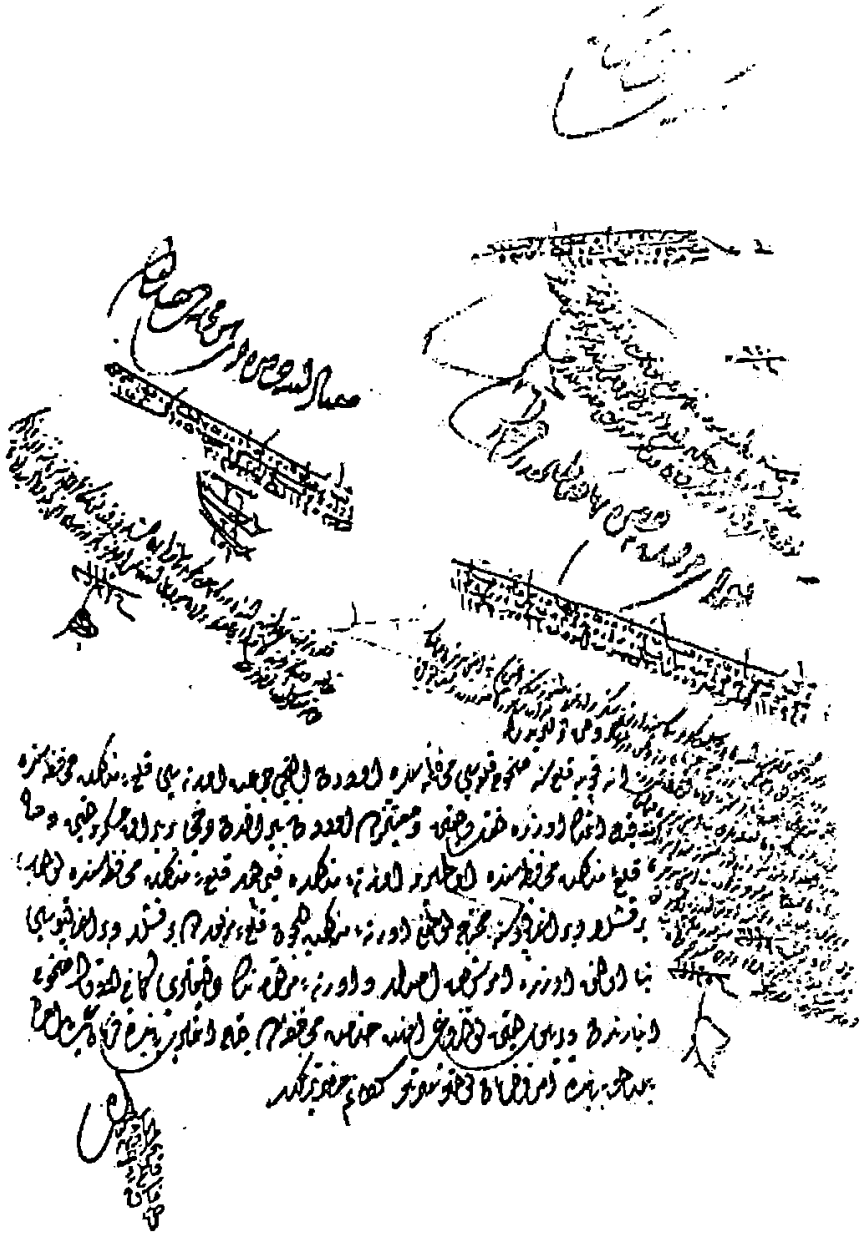

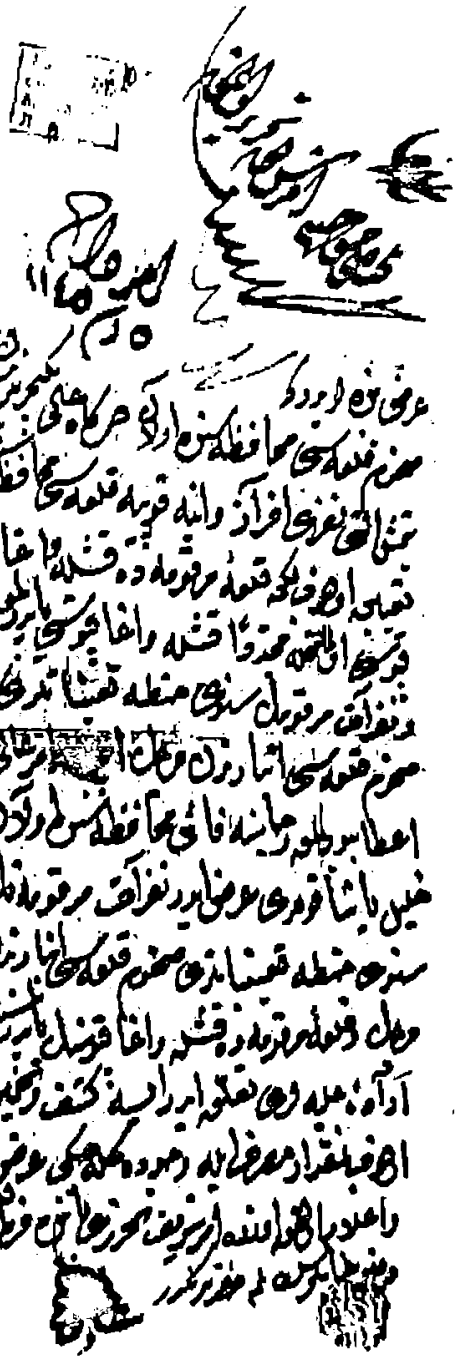

№165

1146 წლის არზა ანაკოფიის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ სქელ ქაღალდზე შავი მელნით, შიფრი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 9260 ზომა: 38,6 X 26 სმ.

هو

دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرى طاغ اولسون
انه قوپيه قلعه‌سى محافظه‌سنده اولان در كاه عالى يكيچريلر
يڭك قوللرينك اشبو بيك يوز قرق التى سنه‌سى كوشت بهالرى
احسان اولنمق بابنده امر فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم
حضرتلرينكدر
بنده
محلى
جماعت بعضى يكيچريان در كاه عالى كى در محافظه‌ٔ قلعه‌ٔ انا
قوپيه بوده اند در واجب مصر سنه ١١٤٦
نفر ا ٧١
وجه مشروح اوزره انا قوپيه قلعه‌سى محافظه‌سنده اولان در كاه
عالى يكيچريلرى يتمش بر نفر اولدوقلرى حالا دفترده مسطور
و مقيددر فرمان دولتلو و سعادتلو سلطانم حضرتلرينكدر
حساب اولنه
بجهت بهاى كوشت براى ذخيره‌ٔ يكيچريان در كاه عالى در محا
فظه‌ٔ قلعه‌ٔ انا قوپيه واجب عن غره‌ٔ محرم سنه ١١٤٥ الى غايه‌ٔ
ذى الحجه سنه‌ٔ منه تذكره داده فى ٢٨ جمادى الاخير سنه ١١٤٥
نفر ا ٧٢ فى يوم كوشت ١٤ ايام ٢٥٤ قيه ٤٨٥٦
فى ٥ اقچه ٢٤٢٧٠
واجب عن غره‌ٔ محرم سنه ١١٤٦ الى غايه‌ٔ ذى الحجه سنه منه

نفر ا ۷۱ فی یوم کوشت قیه ۱٤ ایام ۲۵٤ قیه ٤۹۵٦ فی ۵
اقچه ۲٤۷۸۰
انه‌قوپیه قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در کاه عالی یکیچریلر
ینك کوشت بهاسیچون حزینه تذکره‌سی ورلدیکی مقیددر یکیچری
کاتبی در کناری موجبنجه ایشبو یوز قرق التی سنه‌سی محرم
غره‌سندن سنه مزبوره ذیالحجه‌سی غایتنه دکین کوشت بهاسی حساب
اولندقده یالکز یکرمی درت بیك ... یدیبیوز سکسان اقچه
ایدر فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر
فی ۲۹ جمادی الاول سنه ۱۱٤٦
/۱/ عرض بنده‌لر یدر که /۲/ اناقوپیه قلعه‌سی محافظه‌سنده او
لان در کاه عالی یکیچریلرینك یوز قرق التی سنه‌سی /۳/
لحم ینهالری ویرلمسی ایچون عرضحال ایدرلر یکیچری کاتبی در
کناری موجبنجه یتمش بر نفرك /٤/ سنه مرقوم لحم بهالری
یکرمی درت بیك یدیبیوز سکسان اقچه اقتضا ایلدوکی حساب
/۵/ اولنمغله مبلغ مزبورك تذکره‌سی ویرلمك بابنده فرمان
دولتلو سعادتلو سلطانم /٦/ حضرتلرینکدر
صح تلخیص موجبنجه تذکره‌سی ویرلمك بیورلدی
غره‌ٔ جمادیالاخیر سنه ۱٤٦ تذکره داده فی ۳ جمادیالاخیر
سنه ۱٤٦

قید شد

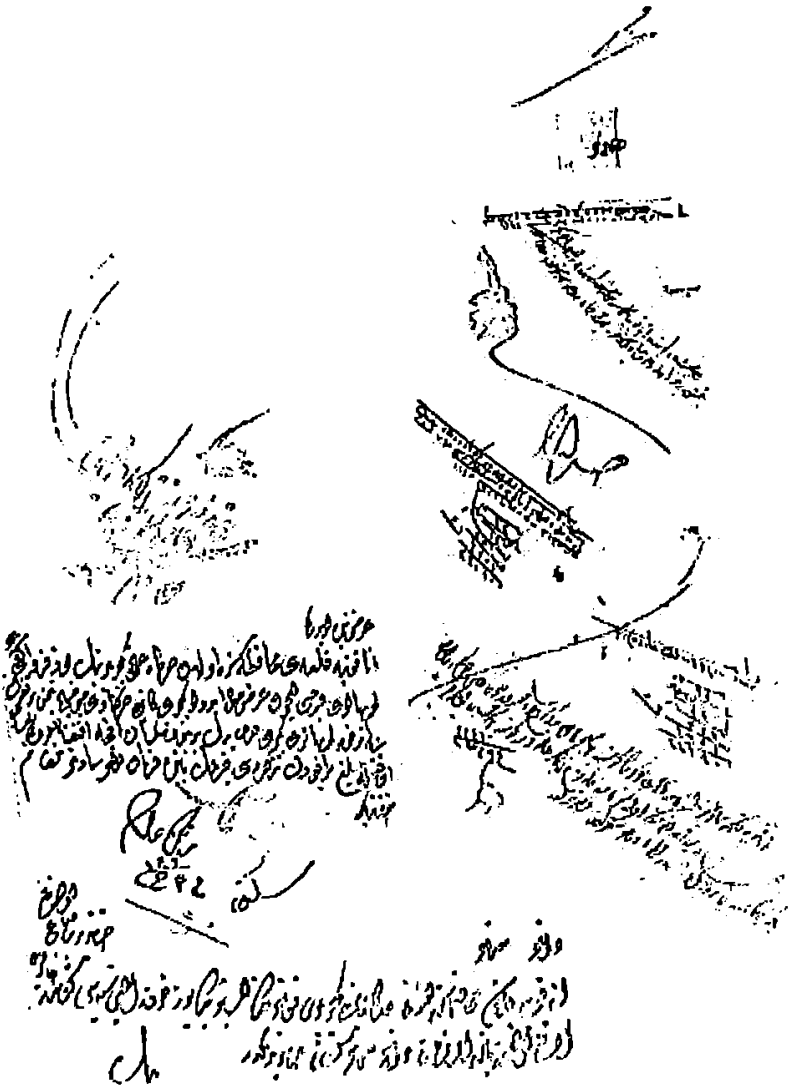

№166

1145 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ,დაზიანებულია,მელანი შავი, ნაწერში ყველაფერი იკითხება. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 75. ფ. 1. ზომა: 33,7 X 20 სმ.

ص

موجبنجه توجيه اولنمق بيورلدى

ربيع الاول سنه ١١٦

در كاه فلك مدار و بارگاه كاردون اقتدار ترابنه عرض بنده ث

بيمقدار وزره ث حاكسار بو در كه

صوخوم قلعه سنده يومى قرق اقچه علوفه ايله صول قول اغاسى

اولان حسين قوره اولديغى يرى ماليه تخيرمدن

لازمه سى معطل قالمغله اغالره مزبور حسين محلولندن قلعه ث مزبور

ملازملرندن ارباب استحقاقلره اشبو عرض عبوديته احمد قوللرى

مرقا بهاتلى محمد و حسنحعار اولمغله يدينه برات شريف

عاليشان صدقه و احسان بيورلمق

بابنده پايه ث سرير اعلام عرض اولندى باقى فرمان در عدلكدر

بنده حليل دزدار قلعه ث صوخوم حالا

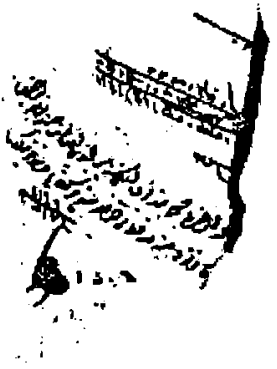

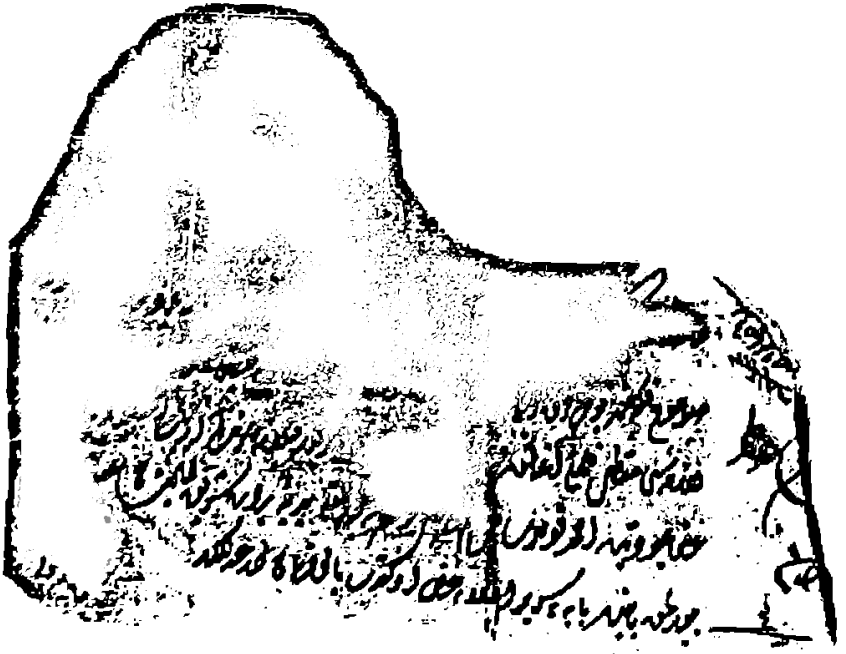

№167

1146 წლის არზა ანაკოფიის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ პრიალა ქაღალდზე, შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 9266. ფ. 3.

هو

دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون

انه‌قوپیه قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در کاه عالی یکیچریلری قوللرینك ایشبو بیك یوز قرق التی سنه‌سی چوقه بهالری احسابلرینمق بابنده امر فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر بنده

محلی

مالی ذمستانیهٔ بعضی یکیچریان در کاه عالی کی در محافظهٔ قلعهٔ اناقوپیه بوده اند عن اول اربعین سنه ۱۱٤٥ الی اربعین سنه ۱۱٤٦ بارانی عدد ۷۰

وجه مشروح اوزره اناقوپیه قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در کاه عالی یکیچریلری یتمش نفر اولوب بیك یوز قرق بش ار بعیندن بیك یوز قرق التی اربعینه کلنجه یالکز یتمش بارانی چوقه مستحقلردر فرمان دولتلو و سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر حساب اوله

واجب‌عن اول اربعین سنه ۱۱٤٥ الی اول اربعین سنه ۱۱٤٦ بر موجب عرضحال

نفر ۷۰ چوقهٔ بارانی توپ ۷۰ اقچه ۱٦۸۰۰

بجهت بهای ذمستانی یکیچریان در کاه عالی در محافظهٔ قلعهٔ اناقوپیه واجب‌عن اول اربعین سنه ۱۱٤٤ الی اول اربعین سنه ۱۱٤٥ تذکره داده فی ۲۸ جمادی الاخیر سنه ۱۱٤٥

نفر ۷۱ چوقهٔ بارانی توپ ۷۱ فی ۲٤۰ اقچه ۱۷۰٤۰

انا قوپیه قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در کاه عالی یکیچریلر.
ینك چوقه بهاسیچون حزینه تذکره‌سی ویرلدیکی مقیددر یکیچری
کاتب‌در کناری موجبنجه یوز قرق بش‌سنه‌سی اربعیندن یوز
قرق التی سنه‌سی اربعین سونه وارنجه ذمستانی چوقه بهاسی
حساب اولندقده یالکز اون التی بیك‌سکز یوز اقچه ایدر
فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر
فی ۲۹ جمادی‌الاول سنه ۱۱٤٦
/۱/ عرض بنده‌ئ‌بمقدار بودر که/۲/ انا قوپیه قلعه‌سی محافظه
سنده اولان در کاه عالی یکیچریلرینك ذمستانی /۳/ چوقه‌بها
لری اعطا بیورلمق ایچون عرضحال ایدرلر یکیچری کاتبی در
کناری موجبنجه یتمش نفر یکیچرینك یوز قرق بش‌سنه‌سی ار
بعینندن /۵/ یوز قرق التی سنه‌سی اربعینده کلنجه اقتضا
ایدن ذمستانی چوقه /٦/ بهالری اون التی بیك‌سکز یوز اقچه
ایتمکله مبلغ مزبورك تذکره‌سی /۷/ ویرلمك بابنده فرمان دو
لتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر
صح تلخیص موجبنجه تذکره‌سی ویرلمك بیورلدی

غره جمادی الاخیر سنه ۱٤٦	۷۰
تذکره داده فی ۳ جمادی الاخیر سنه ۱٤٦	۲٤
قید شد	۲۸۰
	۱٤۰
	۱٦۸۰۰

№168

1146 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ, მარჯვენა მხარე დოკუმენტისა თითქმის ჩამოხეულია და ნაწერიც არ არის. შიფრი: НБКМ ფონდი: 313ა. არქ. ერთ. 373. ფ. 1.

عزتلو دفتردار افندی کوروب اعلام ایلیمز دیو
تلخیص موجبنجه توجیه اولنمق بیورلدی
بیورلدی ۲۹ محرم سنه ۱۱٤٦
عرض بنده‌لر یدر که
طربزون کمرکندن المق اوزره یومی اوتوز اقچه وظیفه ایله موجود
قلعه‌سی جامع شریفی وعظیمسی احمد افندی افندنده
اولدیغی مقید اولوب لکن ترلی وطن ایلیوب خدمت لازمه‌سی
معاطیل قالمغله رفعندن حسنه توجیه اولنمق اوزره، و قاضیلری
عرض ایدر ترك جرم ایلدیکی واقع اوزره موجبنجه توجیه
اولنمق یا بنده فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر
عرض بنده ٹ مکینه‌لر یدر که
یومی اوتوز اقچه وظیفه ایله شیخ اولان و انی احمد افندی
براقوب
رغبتندن ناشی کتمکله مشیخت مرقوم خالی و معطل قالمغین اشبو
ارباب علم حدیت و تفاسیرده ماهر و منلام تقوت انله اراسته
اولان شیخ
مرقومك ترك خدمتندن توجیه و یدینه برات شریف عالیشان و احسان
بیورلمق بابنده اولکه واقع حالدر پایه ٹ سریر اعلایه عرض اولنوب
باقی امر فرمان فی لرالامرکدر الداعی الدوله القلنه علی
القاضی بقلعه صوخوم

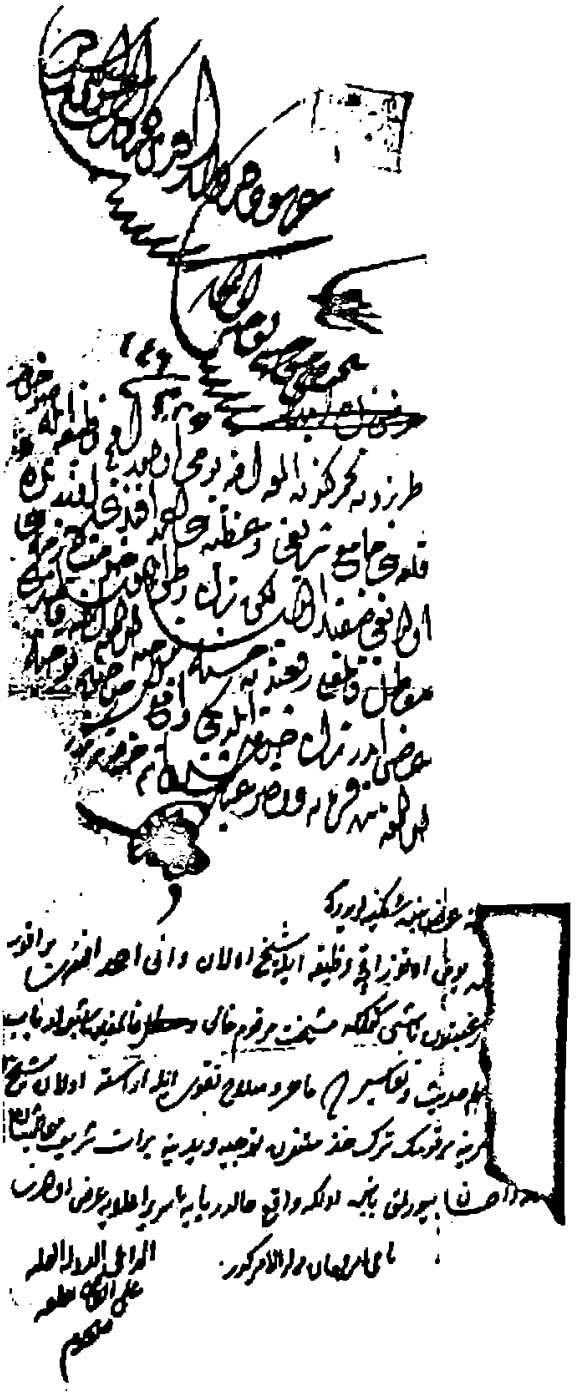

№169

1146 წლის არზა ფოთის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 307ა. არქ. ერთ. 105. ფ. 2. ზომა: 21,6 X 29 სმ.

معروض قوللری یدر که
/۲/ فاش قلعه‌سنده انشا اولنان اون ایکی اشقامپویه تکنه‌لرینك
بر بچق سنه‌ده موجودنه کوره اقتضا ایدن قلاتلری نا معارفی
/۳/قوتلری معرفتله کوریلوب معضی دفتر اولمغله دفتری موجبنجه
احسان بیورملری بابنده امر و فرمان افتدمنکدر
فی ۲۹ ذی القعده سنه ۱۱٤٥
بنده الحاج خلیل محافظ فاش حالا
محلی
عرض اولنان اون یکی قطعه اشقامپویه‌لرك قلعاتلری خصوص
ایچون تمر شریف ویرلدیکی قیدی اولمامغله تعیین ممنوع دکلدر
فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر
فی ۱۲ ربیع الاول سنه ۱۱٤٦
حساب اوله ویریله
برای بهای دفتر و قطران و مسمار و اوجرت عاملی برای تعمیرات
اشقامپویه‌ها بمعرفت خلیل پاشا محافظ فاش مبالغ و قلفات
کرده بر موجب دفتر مفردات
احمد افندی قاضی ئ فاش مع باتوم
قیه قیسط ۱٦۱۰ اقچه ۱۹۳۲۰
قطران قیه ۲۳۰ اقچه ۲۷٦۰
مسمار قیه ۲۳۰ اقچه ۱۰۳۵۰
اجارات اقچه ۲٤۸٤۰
یکون اقچه ٥۷۲۷۰
ربع غروش ٤۷۷ تطبع .

مهری مطابقدر فرمان سلطانکدر فرمان بیورلدیغی اوزره حساب
اولدقده درت یوز یتمش یدی غروش ایله بر ربع ایدر فرمان
دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر
فی ۲۳ ذی القعده سنه ۱۱۴۶
عرض بندهلر یدر که
/۲/ فاش قلمه سنده انشا اولنان اون ایکی قطعه اشقامپویه
لرك
/۳/ بر بچق سنده اقتضا ایدن قلفات مهماتلری ایچون فاش
/۴/ محافظی سابق الحاج خلیل پاشا قوللری معرفتله مبایعه
/۵/ اولنان رقت و قطران و مسمار و عمله اخرتلری عنایتك
/۶/ و احسان اولنمق رجاسنه عرض و مصرفك دفترینی دخی
/۷/ کوندرمکله کلان مفردات قاضی دفتری موجبنجه حساب
/۸/ ایتدرلدکده مجموعی درتیوز یتمش یدی غروشه بالغ اولدیغی
/۹/ معلوم دولتلری بیورلدقده موجبنجه محلنه قید و مبلغ
مزبوره
/۱۰/ تذکرمسی ویرلمك بابنده فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم
حضرتلرینکدر تلخص موجبنجه تذکرمسی ورلمك ۲۷ ذی القعده سنه ۱۱۴۶
تذکره داده فی غره ذی الحجه سنه ۱۱۴۶
صح
تلخیص موجبنجه تذکرمسی ویرلمك بیورلدی
فی ۲۱ رجب سنه ۱۱۴۳
صح

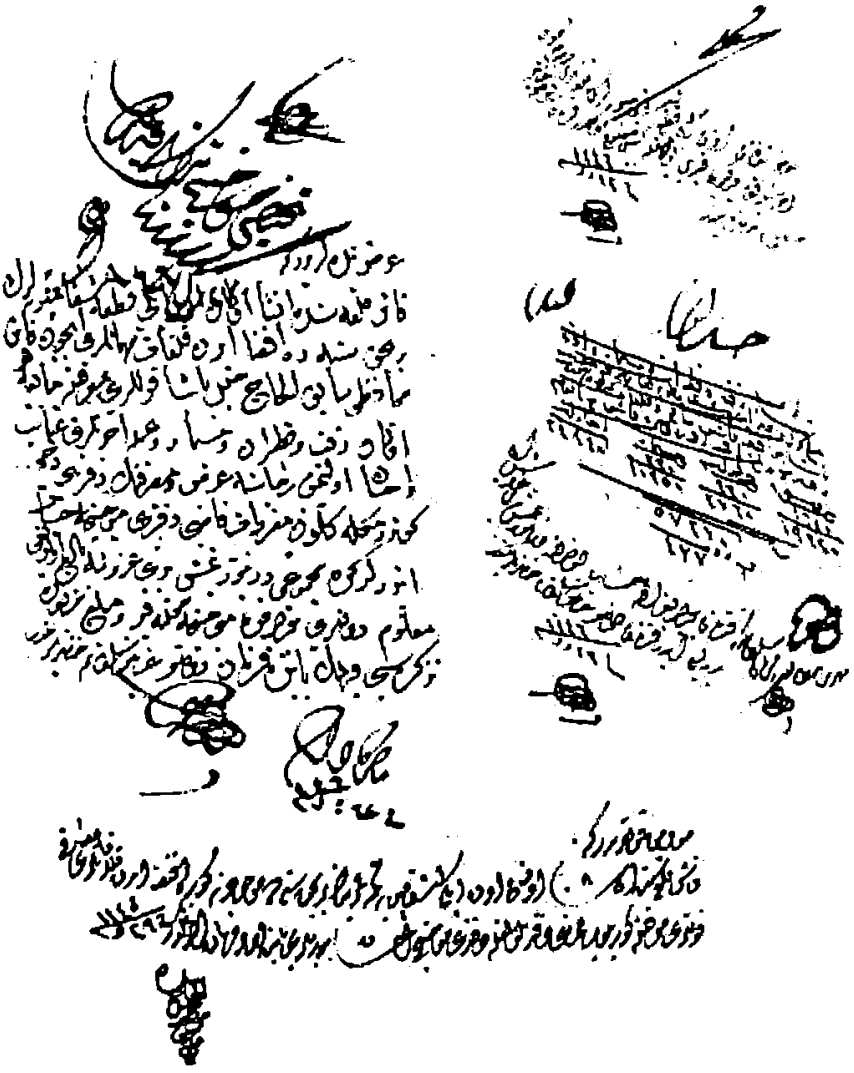

№170

1154 წლის არზა ფოთის ციხისადმი, დოკუმენტის მარცხენა ქვედა მხარე ჩამოხეულია, შიფრი არაა ცნობილი.

دولتلو عنایتلو سلطانم هو حضرتلری صاغ اولسون
حالا قاش قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان درکاه عالی طوبچیلرینك
مستحق اولدقلری
صدقه و احسان اولنمق بابنده امر فرمان دولتلو عنایتلو
سلطانم حضرتلرینکدر
مواجب بعض طوبچیان در کاه عالی در محافضه ث قلعهٔ قاش
نفر ۳۸ یوم ٤٥١ المقرر یکون ۳۹۹.۱۳
مذکورلرینك یوز اللی ایکی سنه‌سی مصری مواجبندن اجمالین
طلب ایدرلر امر فرمان دولتلو سلطانکدر
بر موجب دفتر مقابله
فی ۸ محررم سنه ۱۱۵٤
تلخیص
عرض بنده‌لر یدر که
قاش قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان درکاه عالی طوبچیلرینك یوز
اللی ایکی
سنه‌سی مواجبلری ویرلمك ایچون عرض حال ایدرلر پیاده قلمی در
کنارن موجبنجه
قلعه ث مزبوره محافظه‌سنده موجود اوتوز سکز نفر طوبچیلرك سنه ث
مزبوره
درت قسط مواجبلر یچون بر یوله اللی طقوز بیك التیوز اللی ایکی
اکچه یه

اجمالی ویرلمك بابنده فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلر نکدر

صح

تلخیص موجبنجه اجمالی ویرلمك بیورلدی

۱۱ محررم سنه ۱۵٤

اجمال داده بشست چاوش جماعت مزبوره

فی ۱۱ محررم سنه ۱۱۵٤

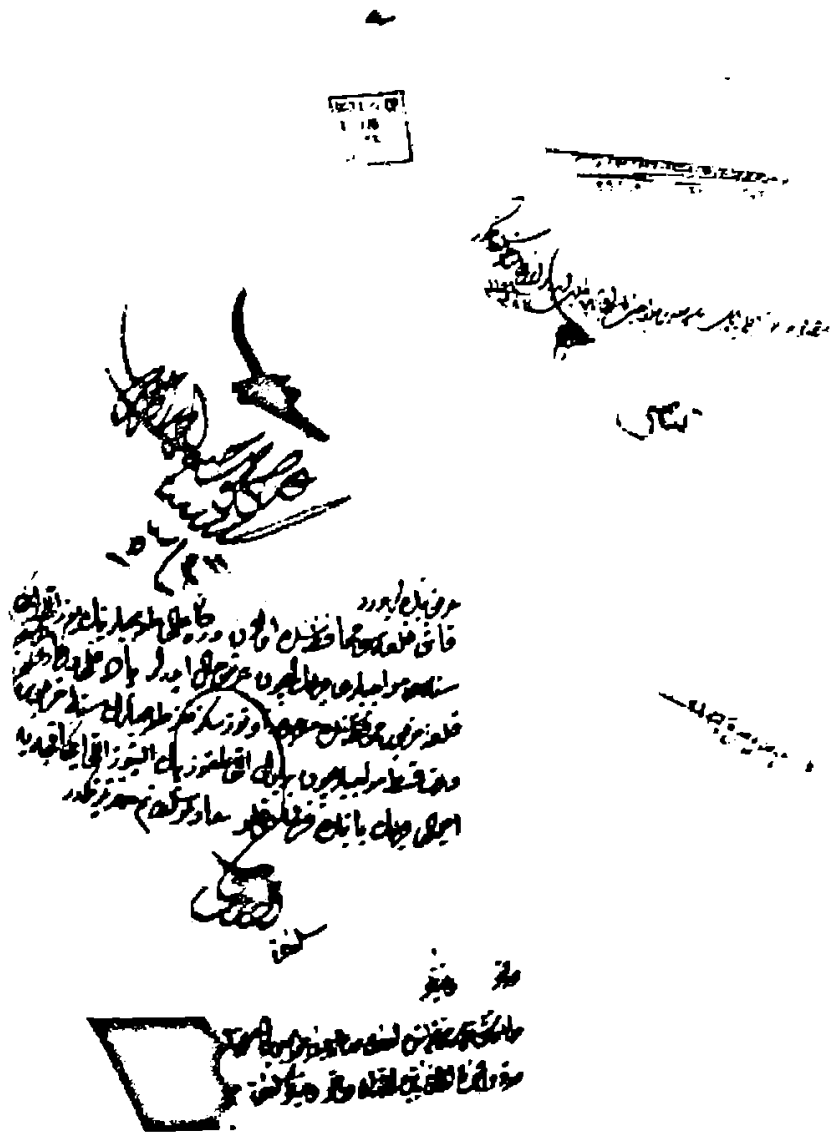

№171

1154 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ,დოკუმენყი დაზიანებულია, ნაწერია თეთრ სქელ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 8257. ფ. 2. ზომა: 24,1 X 32,1 სმ.

هو

(١) دولتلو و عنايتلو سلطانم (حضرتلرى صاغ اولسون)
(٢) حالا صنوم قلعەسى محافظەسنده اولان در كاه عالى طوبچيلرينك
(٣) مراجبلرى صدقه و احسان اولندقى بابنده امر فرمان دولتلو و عنا
يتلو
محلى
مواجب بعض طوبچيان در كاه عالى در محافظهٔ قلعهٔ صوحوم
نفر ٥٠ يوم ٤٤٦ المقرر اقچه ٣٩٤٧١
مذكورلر بيك يوز اللى ايكى سنەسى مصرى مواجبندن اجمالين طلب أيدرلر
امر فرمان دولتلو سلطانمكدر فى ٨ محررم سنه ١١٥٤
بر موجب دفتر مقابله تلخيص

(١) عرض بندەلر يدر كه
(٢) صوحوم قلعەسى محافظەسنده اولان در كاه عالى طوبچيلرينك يوز اللّى
ايكى
(٣) سنەسى مواجبلرى ويرلمك ايچون عرضحال ايدرلر پياده قلمى در كنارى
موجبنجه
(٤) قلعهٔ مزبوره محافظەسنده موجود اللّى نفر طوبچيلرك سنهٔ مرقومه
درت قسط
(٥) مواجبلر يچون يوز اللّى يدى بيك بكز يوز سكسان درت اقچەيه اجمالى
ويرلمك
(٦) بابنده فرمان دولتلو عنايتلو سلطانم حضرتلرينكدر
صح تلخيص موجبنجه اجمالى ويرلمك بيورلدى ١١ محررم سنه ١٥٤
اجمال داده بدست چاوش جماعت مزبور فى ١١ محررم سنه ١١٥٤

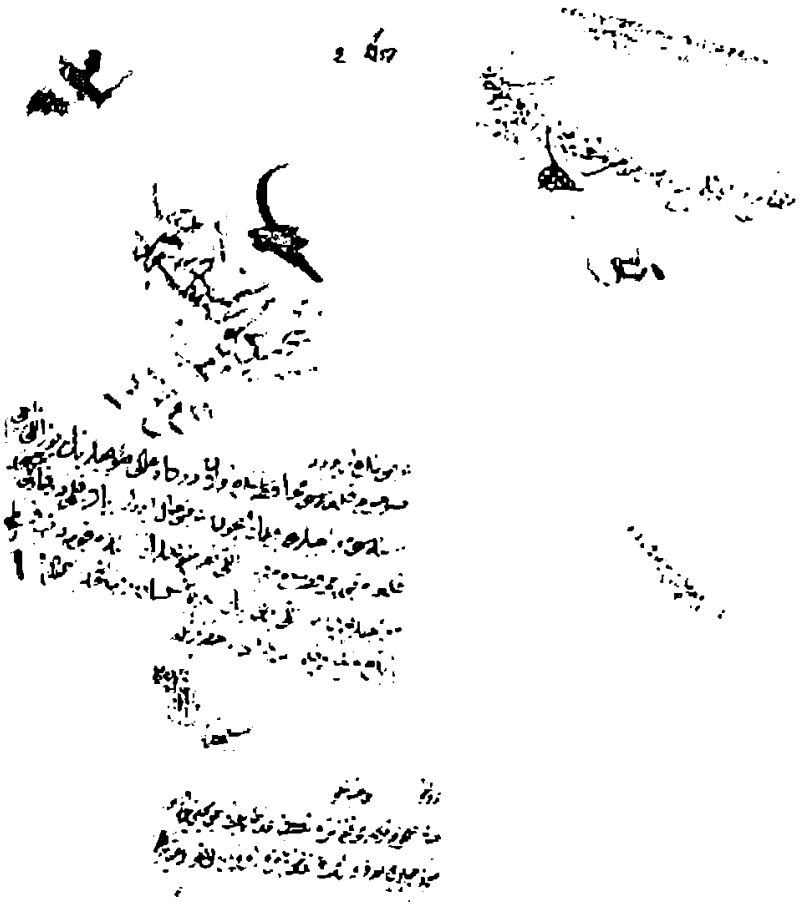

№172

1157 წლის არზა ფოთის ციხისადმი, ნაწერია თეთრ სქელ ქაღალდზე შავი მელნით, ოდნავ გაჭუჭყიანებულია. შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 9292. ფ. 1. ზომა: 23,5 X 35,1 სმ.

هو

دولتلو مرحمتلو سلطانم حضرتلری ماغ اولسون
فاش قلعه‌سی محافظه‌سنه مأمور در کاه عالی جبه‌جیلرینك بیك
یوز اللی التی سنه‌سندن مستحق اولدقلری دردر قسط موا
جبلری احسان بیورلمسی بابنده امر و فرمان دولتلو سلطانم
حضرتلرینکدر بنده مزبور
محلی

مواجب بعضی جبه‌جیان در کاه عالی در محافظه‌قلعه‌فاش
نفر ۲۱ یوم ۳۰٤ المقرر اقچه ۲٦۹۰٤
مذکورلرینك یوز اللی التی سنه‌سی مصری مواجبندن اجالی
طلب ایدرلر امر فرمان دولتلو سلطانمکدر
بر موجب دفتر موقبله فی ۲۹ جمادی‌الاول سنه ۱۱۵۷
تلخیص

عرضبنده‌لر یدرکه
فاش قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در کاه‌عالی جبه‌جیلرینك اللی
التی سنه‌سی مواجبلری ویرلمك ایچون عرضحالدر پیاده
مقابله‌سی در کناری موجبنجه یکرمی بر نفرك سنه‌مزبوره
دردت قسط مواجبلر یچون یوز یدی بیك التیوز اون التی
اقچه‌یه اجالی ویرلمك بابنده فرمان دولتلو عنایتلو سلطا
نم حضرتلرینکدر اجالی داده بغست‌چاوش‌جماعت مزبوره
فی غره جمادی‌الاخیر سنه ۱۱۵۷

۳۰٤
۸۵

۱۵۲۰
۲٤۳۲

۲٤۳۲

۲٦۹۰٤
٤

۱۰۷٦۱٦

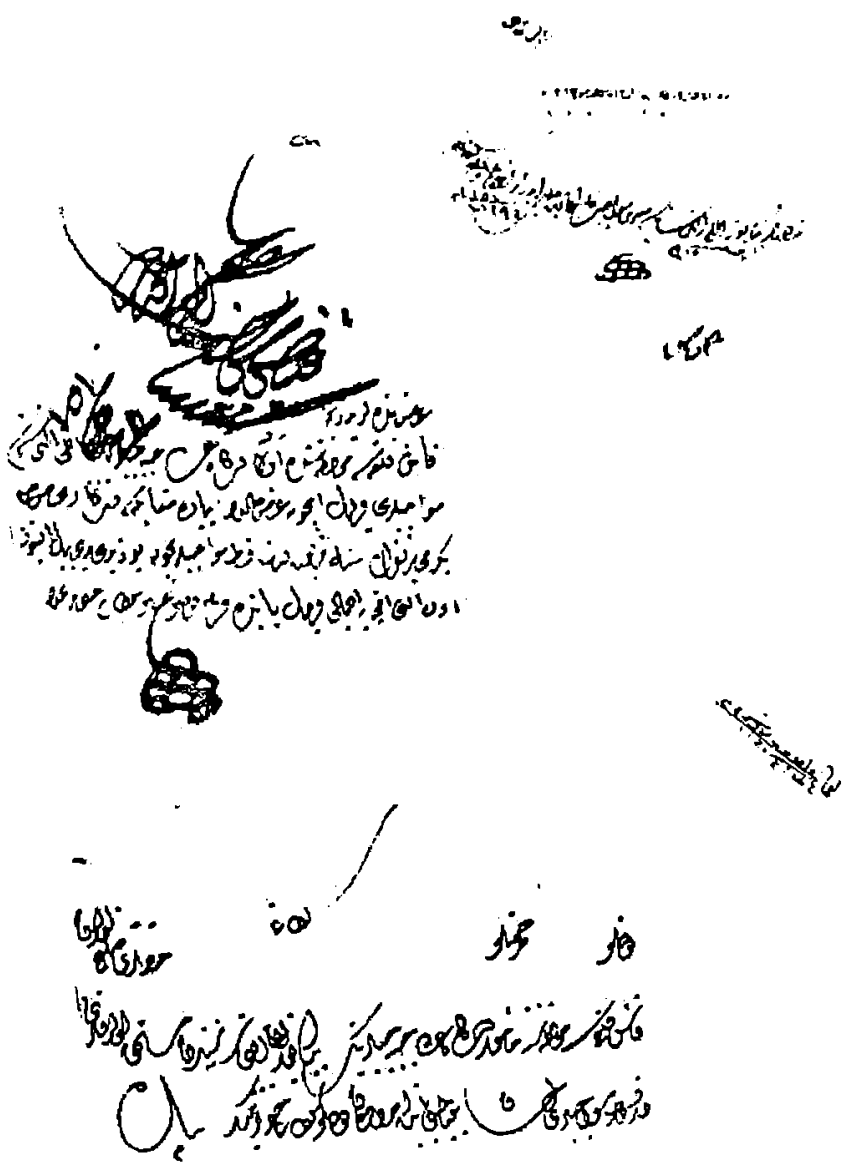

1157 წლის არზა ფოთის ციხისადმი, ნაწერია თეთრ სქელ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 77. ფ. 1. ზომა: 33,3 X 24 სმ.

هو

دولتلو عنايتلو سلطانم حضرتلرى صاغ اولسون

حالیا فاش قلعه‌سى محافظه‌سنده اولان در كاه عالى طوبچيلرينك مستحق اولدقلرى بيك يوز اللى التى سنه‌سى مواجبلرى صدقه و احسان بيورلمسى بابنده امر فرمان دولتلو عنايتلو سلطانم حضرتلرينكدر بنده‌ڭ ط

محلى

مواجب بعض طوبچيان در كاه عالى در محافظه ڭ قلعه ڭ فاش

نفر ٢٣ يوم ٢٧٦ المقرر اقچه ٢٤٤٢٦

مذكورلرينك يوز اللى التى سنه‌سى مصرى مواجبندن اجمالى طلب ايدر لر امر فرمانم دولتلو سلطانكدر بر موجب دفتر مقابله

فى ٢٩ جمادى الاول سنه ١١٥٧ تلخيص

اجمالى داده بدست چاوش جماعت مزبور فى ٢ جمادى الاخير سنه ١١٥٧

عرض بنده‌لر يدر كه فاش قلعه‌سى محافظه‌سنده اولان در كاه عالى طوبچيلرينك يوز اللى التى سنه‌سى مواجبلرى ويرلمسيچون عرض حال ايدرلر پياده قلمى در كنارى موجبنجه يكرمى اوچ نفرك درت قسط سنه ڭ مرقومه مواجبلرى اولمق اوزره طقسان يدى بيك يدى يوز درت اقچه‌يه اجمالى ويرلمك بابنده فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرينكدر صح

تلخيص موجبنجه اجمالى ويرلمك بيورلدى ٢ جمادى الاخير سنه ١٥٧

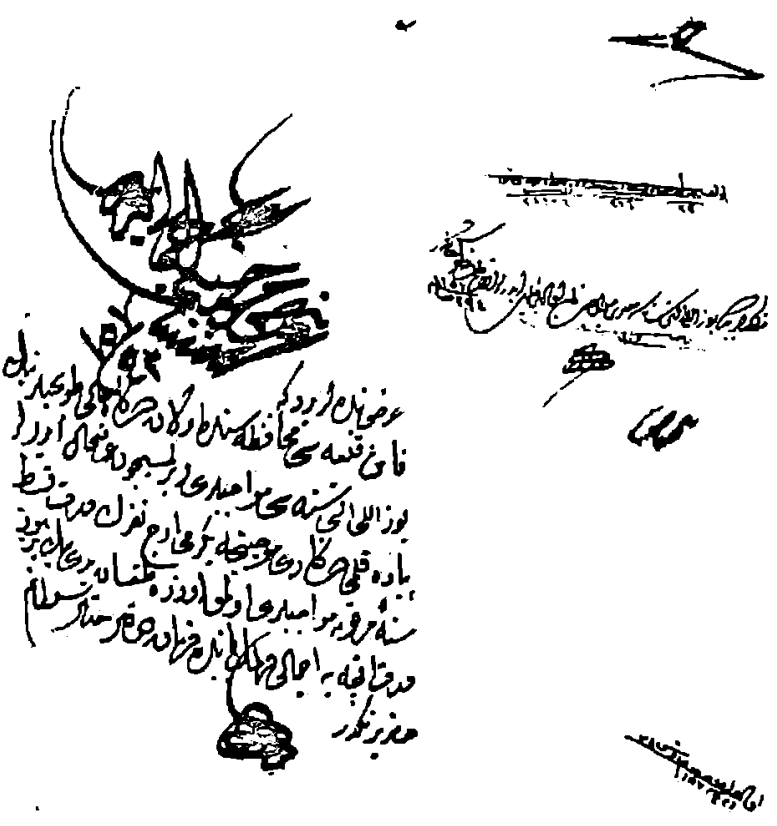

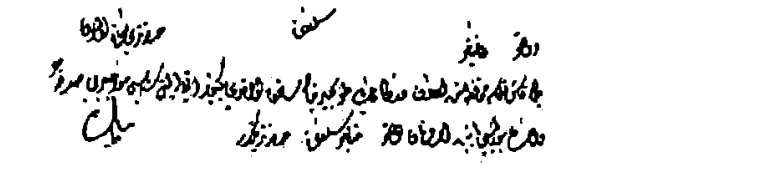

№174

1157 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ სქელ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 9291. ფ. 4. ზომა: 24,8 X 36,7 სმ

هو

(١) دولتلو مرحمتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون
(٢) صوحوم قلعه‌سی محافظه‌سنده مأمور در کاه عالی جبه‌جیلرینك بیك یوز اللی التی سنه‌سندن مستحق اولدقلری دردر قسط
(٣) مواجبلری احسان بیورلمسی بابنده امر و فرمان دولتلو سلطانم حضرتلرینکدر

بنده م (مزبور)

محلی

مواجب بعض جبه‌جیان در کاه عالی در محافظهٔ قلعهٔ صوحوم
نفر ١٤ یوم ٢٢٣ المقرر اقچه ١٩٧٣٥
مذکورلر بیك یوز اللی التی سنه‌سی مصرف مواجبندن اجمالی طلب ایدرلر امر فرمان دولتلو سلطانکدر فی ٢٩ جمادی الاول سنه ١١٥٧

تلخیص

(١) عرض بنده‌لر یدر که
(٢) صوحوم قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در کاه عالی جبه‌جیلرینك
(٣) یوز اللی التی سنه‌سی مواجبلری ویرلمسیچون عرضحال ایدرلر پیاده
(٤) قلمی در کناری موجبنجه اون درت نفرك درت قسط سنه مرقوم
(٥) مواجبلری اولمق اوزره یتمش‌کز بیك طقوز یوز قرق اقچه‌یه اجمالی
(١) ویرلمك بابنده فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرنکدر

صح تلخیص موجبنجه اجمالی ویرلمك بیورلدی غرهٔ جمادی الاخر سنه ١١٥٧ اجمالی داده بدست چاوش جماعت مزبوره فی غرهٔ جمادی الاخر سنه ١١٥٧

٢٢٣
٨٥
١١١٥
١٧٨٤
١٧٨٤
١٩٧٣٥
٤
٧٨٩٤٠

№173

1157 წლის არზა სოხუმის ციხისადმი, ნაწერია თეთრ სქელ ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 77. ფ. 2. ზომა: 23,5 X 33 სმ.

هو

(۱) دولتلو و عنایتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون
(۲) حالیا صوخوم قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در کاه عالی طوبچیلرینك مستحق اولدقلری بیك یوز اللی التی سنه‌سی مواجبلری صدقه
(۳) و احسان بیورلمسی بابنده امر فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلرینکدر

بنده ط (طوبچی)

محلی
مواجب بعض طوبچیان در کاه عالی در محافظهٔ قلعهٔ صوخوم
نفر ۲۳ یوم ۲۲۸ المقرر اقچه ۲۰۱۷۸
مذکورلر بیك یوز اللی التی سنه‌سی مصری مواجبندن اجمالی طلب ایدرلر
امر فرمان دولتلو سلطانمکدر فی ۲۹ جمادی الاول سنه ۱۵۷

بر موجب دفتر مقابله تلخیص

(۱) عرض بنده‌لر یدر که
(۲) صوخوم قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در کاه عالی طوبچیلرینك اللّی التی
(۳) سنه‌سی مواجبلری ورلمك ایچون عرضحالدر پیاده قلعی در کنا ری موجبنجه
سنهٔ مزبوره درت قسط مواجبلر یچون سکسان بیك یدییوز اون ایکی اقچه‌یه
(۵) اجمالی ویرلمك بابنده فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلر ینکدر

صح

تلخيص موجبنجه اجمالی ویرلمك بیورلدی

۲ جمادی الاخر سنه ۱۵۷

اجمال داده بدست چاوش جماعت مزبور

فی ۲ جمادی الاخر سنه ۱۱۵۷

۲۲۸
۸۵

۱۱٤۰
۱۸۲٤
۱۸۲٤

۲۰۱۷۸
٤

۸۰۷۱۲

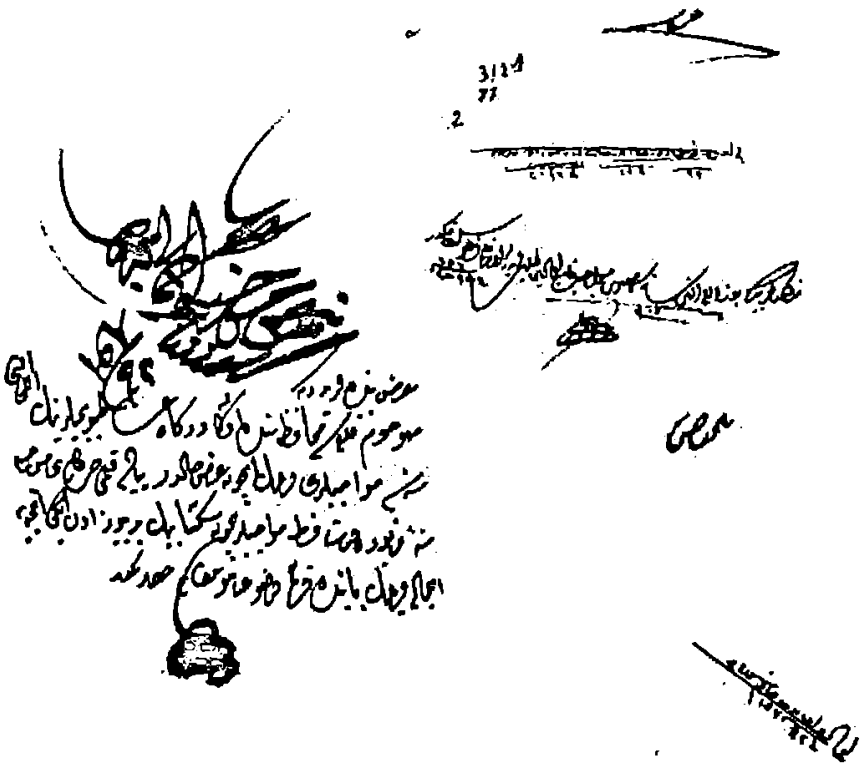

№176

1160 წლის არზა ფოთის ციხისადმი, ქაღალდი დაზიანებულია, ზოგან ცუდად იკითხება. ქაღალდი დაობებულია, მელანი შავი, შიფრი: НБКМ ფონდი: 313ა. არქ. ერთ. 282. ფ. 1. ზომა: 29,8 X 21 სმ.

هو

/١/ دولتلو عنايتلو افندم سلطانم حضرتلرى صاغ اولسون

/٢/فاش قلعه‌سنده مزقور در كاه عالى طوبچيلرينك مستحق اولدقلرى بيك يوز التمش‌سنمى درت قسط

/٣/ مواجبلرى صدقه و احسان بيورلمق يا بنده امر فرمان دولتلو عنايتلو افندم سلطانم حاضرتلرينكدر

بنده طوبجى

محلى مواجب بعضى طوبچيان در كاه عالى در محافظه قلعه‌ء فاش

نفر ٥٧ يوم ٥٠٤ المقرر اقچه ٤٤٦٠٤

ذكر اولان بيك يوز التمش‌سنمى مصرى مواجبندن اجمالى طلب ايدرلر اولان دولتلو سلطانمكدر

بر موجب‌دفتر موقبله فى ٧ جمادى الاول‌سنه ١١٦١ تلخيص اجمال داده بدست‌چاوش‌جماعت مزبور فى ١٠ جمادى‌الاول‌سنه ١١٦١ عرض بنده‌لر يدر كه

فاش قلعه‌سى محافظه‌سنده اولان در كاه عالى طوبچيلرينك التمش‌سنمى مواجبلر ايچون عرضحالدر پياده مقابله‌سى در كنارى موجبنجه اللى يدى نفرك سنه‌ء مزبورده درت‌قسط مواجبلر يچون بر يوك يتمش سكز بيك درتيوز اون التى اقچه‌يه اجمالى ويرلمك بابنده فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرينكدر

صح تلخيص موجبنجه اجمال ويرلمك بيورلدى ١٠ جمادى الاول‌سنه ١١٦١

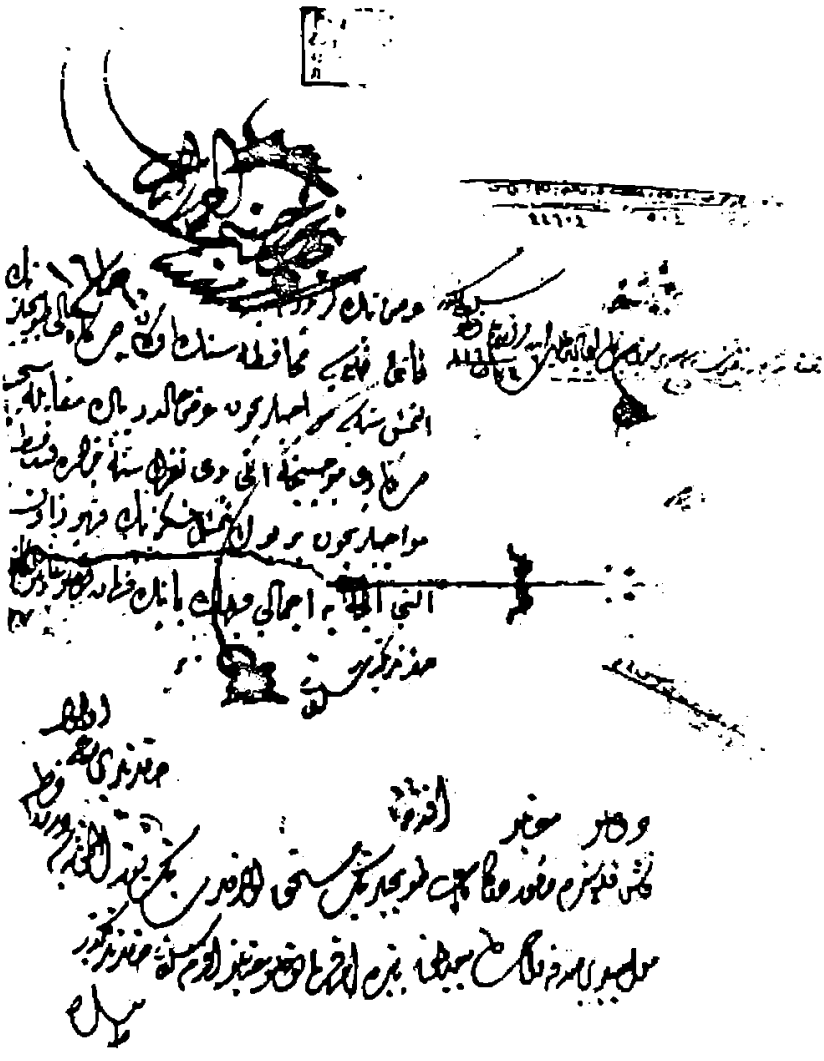

№177

1160 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. ხელნაწერია დაზიანებულია. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 78. ფ. 1. ზომა: 26,5 X 38,8 სმ.

هر

(١) دولتلو عنايتلو سلطانم حضرتلرى صاغ اولسون
(٢) صوحوم قلعه‌سى محافظه‌سنده اولان در كاه عالى يكيچريلرى قوللرينك بيك يوز اللى طقوز سنه‌سنده مستحق اولدقلرى
(٣) درت قسط مواجبلرى عنايت احسان بيورلمق بابنده امر فرمان دولتلو عنايتلو اقدم سلطانم حضرتلرينكدر

بنده

محلى

جماعت بعض يكيچريان در كاه عالى كى در محافظهٔ قلعهٔ صوحوم هر موا
جب سنه ١١٥٩
وجه مشروح اوزره صوحوم قلعه‌سى محافظه‌سنده اولان در كاه عالى يكيچر
يلرى بيك يوز اللى طقوز سنه‌سى مصر مواجبندن مستحقلردر فرمان دو
لتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرينكدر

تلخيص

(١) عرض بنده‌لر يدر كه
(٢) صوحوم قلعه‌سى محافظه‌سنده اولان در كاه عالى يكيچريلرينك
(٣) يوز اللى طقوز سنه‌سى مواجبلرى ويرلمسيچون عرضحال (ايدرلر)
يكيچرى
(٤) كاتبى در كناري موجبنجه درت قسط سنه مذكوره مواجبلر
(٥) اجمالى ورلمك بابنده فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرينكدر

ص تلخيص موجبنجه اجمالى ويرلمك بيورلدى
٦ جمادى الاول سنه ١١٦٠
اجمالى داده بدست فرد الها فى ٦ جمادى الاول سنه ١١٦٠

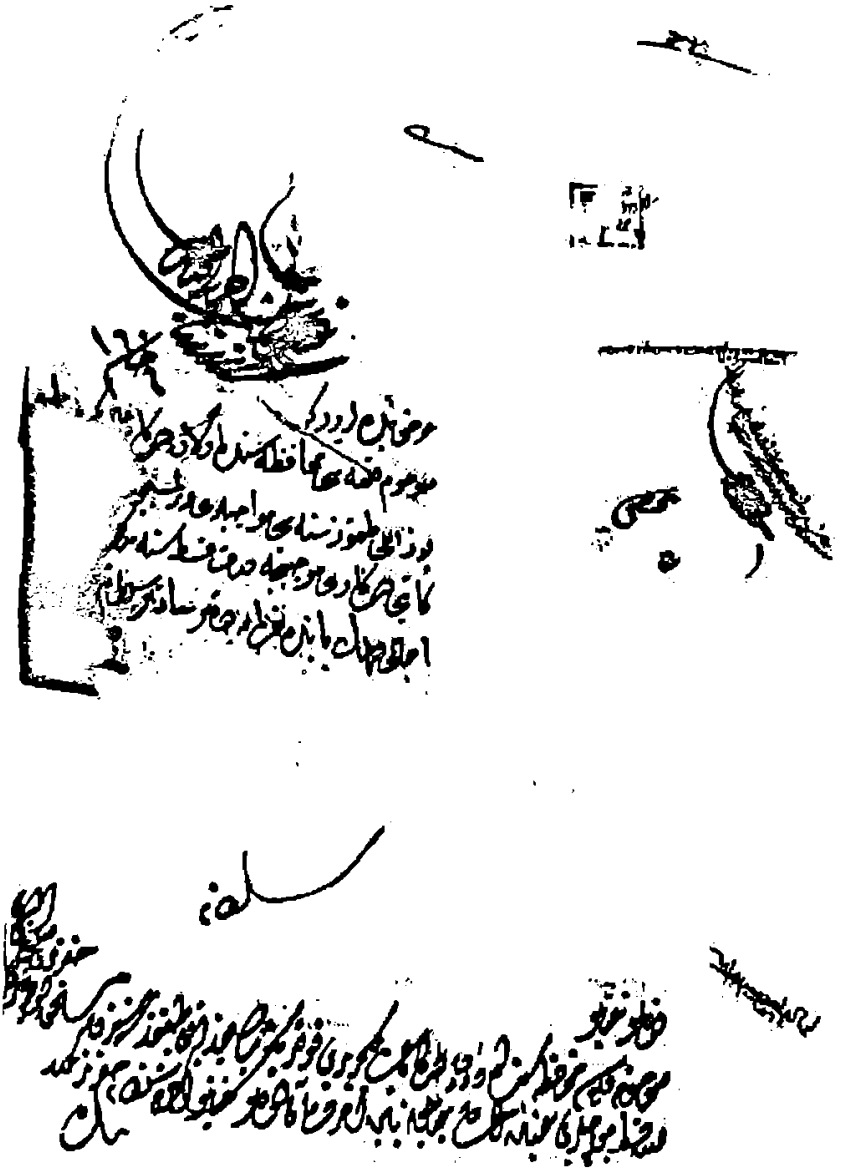

1161 წლის არზა ნაგლეჯი სოხუმის ციხის შესახებ. ქაღალდის ქვედა ნაწილიმოხეულია. დაობებულია, გაშავებული და გაჭუჭყიანებულია. შიფრი: НБКМ ფონდი: 315ა. არქ. ერთ. 160. ფ. 4.

هو

صح

تلخيص موجبنجه اجمالى ورلمك بيورلدى ٧ جمادى الاول سنه ١١٦١

عرض بنده‌لر يدر كه

صوخوم قلعه‌سى محافظه‌سنده اولان در كاه عالى جبه‌جيلرينك التمش

سنه‌سى مواجبلر يچون عرض‌حالدر پياده مقابله‌سى در كنارى موجبنجه

يوز بر نفك سنه مزبوره درت قسط مواجبلر يچون

محلى

مواجب بعض جبه‌جيان در كاه عالى در محافظه ث قلعه ث صوخوم

نفر ١٠١ يوم ٨٥٢ المقرر ٧٥٨٤٤

مذكورلر بيك يوز التمش بر سنه‌سى حصى مواجبندن اجمالى طلب

ايدرلر دولتلو سلطانمكدر

بر موجب دفتر مقابله

فى ٦ جمادى الاول سنه ١١٦١

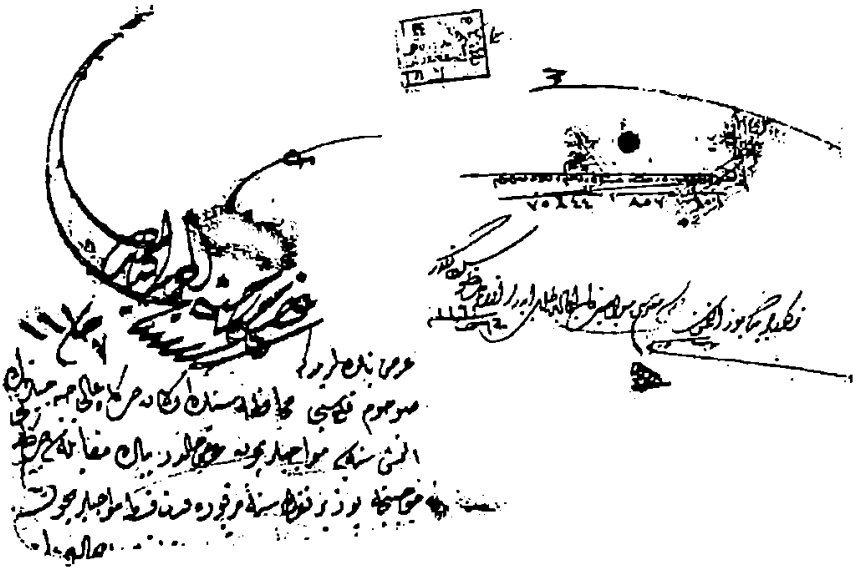

№179

1162 წლის არზა ფოთის ციხისადმი, ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. ქაღალდი ძალზე დაზიანებულია, მთელი მარჯვენა მხარე სიგრძეზე გაშავებული, დაობებული და გაფუჭებულია, ზემოდანაც ჩამოხეულია, ბოლო მარჯვენა მხარეც შემოხეულია, შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 9301. ფ. 1. ზომა: 23,5 X 34,5 სმ

هو

دولتلو مرحمتلو سلطانم حضرتلرى ماغ اولسون
فاش قلعه‌سى محافظه‌سنه مأمور در كاه عالى جبه‌جيلرى قو
للرينك يوزالتمش بر سنه‌سندن مستحق اولدقلرى دردر قسط
مواجبلرى احسان و عنايت بيورلمق با بنده امر و فرمان دو
لتلو سلطانم حضرتلرينكدر بنده مزبور محلى
مواجب بعضى جبه‌جيان در كاه عالى در محافظه قلعه فاش
نفر ٧١ يوم ١٤١ المقرر اقچه ٥١٧٢٨
مذكورلرينك يوزالتمش بر سنه‌سى مصرى مواجبندن اجمالى
طلب ايدرلر امر فرمان دولتلو سلطانمكدر
بر موجب دفتر موقبله فى ٢٢ جمادى الاخير سنه ١١٦٢

تلخيص

عرض بنده‌لر يدركه
فاش قلعه‌سى محافظه‌سنده اولان در كاه عالى جبه‌جيلرينك
التمش بر سنه‌سى مواجبلر يچون عرضحالدر پياده قلمى در
كنارى موجبنجه يتمش التى نفرك سنه مزبوره درت قسط موا
جبلر يچون ايكيوك يكرمى التى بيك طقوز يوز اون
ايكى اقچه يه اجمالى ويرلمك با بنده فرمان دولتلو سعاد
تلو سلطانم حضرتلرينكدر ١٤١ × ٥ = ٣٢٠٥

صح تلخيص موجبنجه اجمالى ٥١٢٨
ويرلمك بيورلدى ٢٨ جمادى الاخير ٥١٢٨
سنه ١١٦٢ ٥٦٧٢٨

اجمال داده بدست چاوش جماعت ٢٢٦٩١٢
مزبوره فى ٢٨ جمادى الاخير سنه ١١٦٢

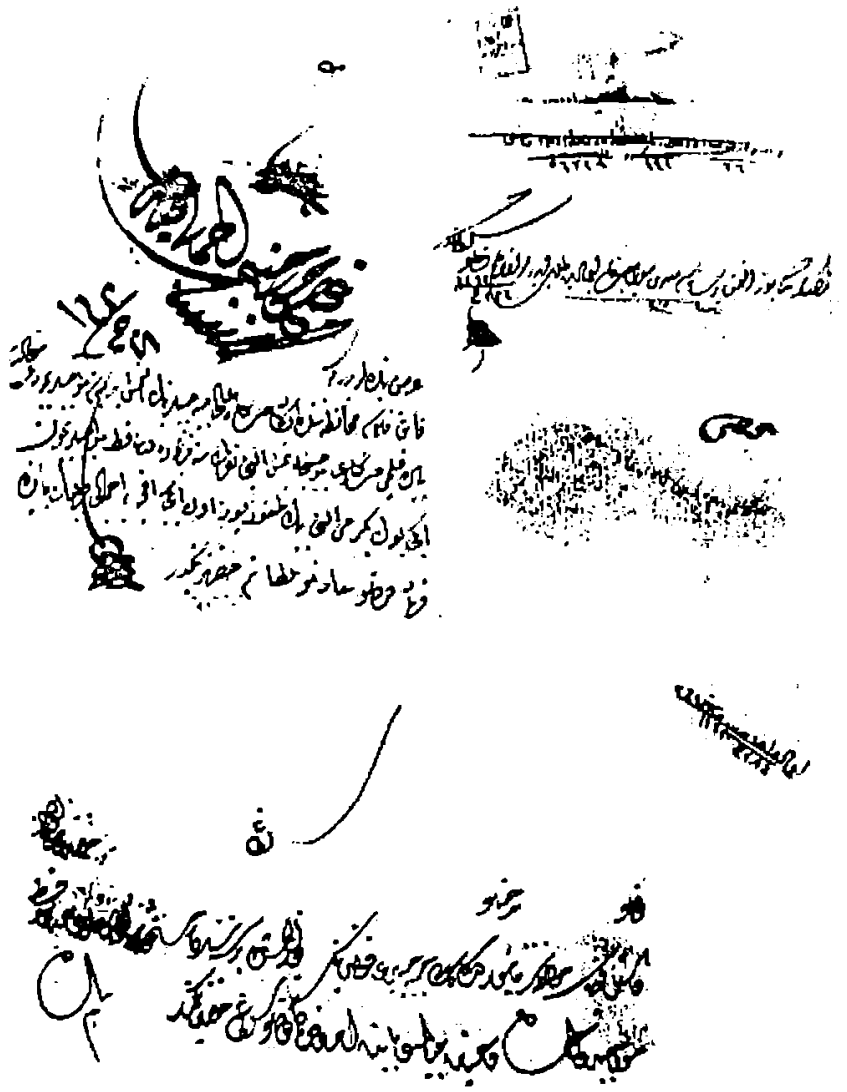

№180

1162 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ, სქელ ქაღალდზე შავი მელნით, დოკუმენტი დაზიანებულია, ნაწერი არაა დაზიანებული. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 79ა. ფ. 1. ზომა: 24 X 34 სმ.

هو

(١) دولتلو مرحمتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون
(٢) صوحوم قلعه‌سی محافظه‌سنده مأمور در کاه عالی جبه‌جیلری قوللری
بیك. یوز التمش بر نفرك قسط اولدقلری دردر قسط
(٣) اجمالی احسان و عنایت ویرلمسی بابنده امر و فرمان دولتلو
سلطانم حضرتلرینکدر

بنده م (مربور)

محلی
مواجب بعض جبه‌جیان در کاه عالی در محافظه‌ٔ قلعه‌ٔ صوحوم
نفر ٨٠ یوم ٧٠٠ المقرر اقچه ٦١٩٥٠
مذکورلر بیك یوز التمش بر نفرك مسری مواجبندن اجمالی طلب ایدرلر
امر فرمان دولتلو سلطانمکدر فی ٢٢ جمادی الاخر سنه ١١٦٢
بر موجب دفتر مقابله

تلخیص

(١) عرض بنده‌لر یدر که
(٢) صوحوم قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در کاه عالی جبه‌جیلرینك التمش بر
نفرك مواجبلر یچون
(٣) عرضحالدر پیاده قلعی در کناری موجبنجه سکسان نفرك سنه‌ٔ مزبوره
درت قسط مواجبلر یچون
(٤) یکی یوك قرق یدی بیك کز یوز اقچه‌یه اجمالی ویرلمك بابنده فرمان
دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر

ج تلخیص موجبنجه اجمالی ویرلمك بیورلدی ٢٨ جمادی الاخر سنه
١١٦٢ اجمالی داده بدست چاوش جماعت مزبور فی ٢٨ جمادی الا
خر سنه ١١٦٢

٧٠٠
٨٥
٥٦٠٠
٥٦٠٠
٦١٩٥٠
٤
٢٤٧٨٠٠

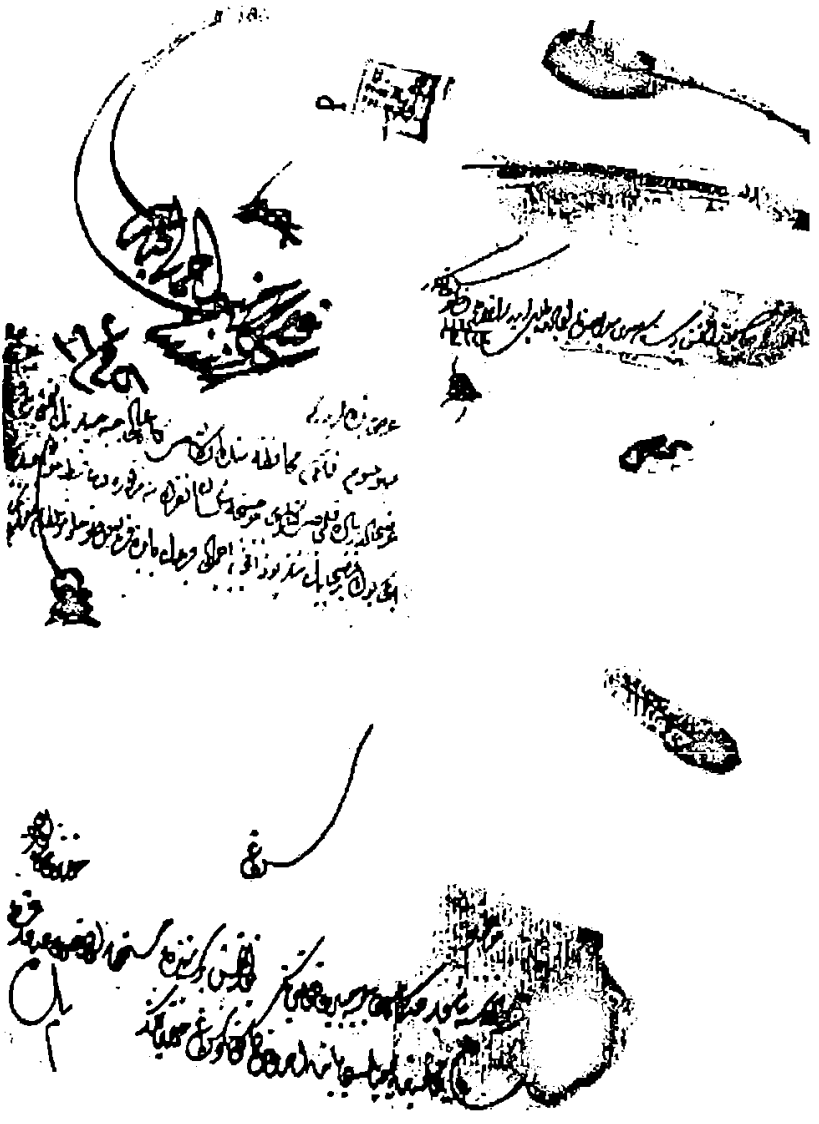

№181

1177 წლის არზა ფოთის ციხისადმი, ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით, მარჯვენა ზედა და ქვედა კუთხეები გაყვითლებული და ჩამოცრეცილია. შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 2739. ფ. 26. ზომა: 22 X 30,2 სმ.

هو

دولتلو مرحمتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون
فاش قلعه‌سی محافظه‌سنه مأمور در کاه عالی طوبچیلری قوللرینك
بیك یوز یتمش التی سنه‌سنده مستحق اولدقلری دورت قسط مواجبلری
احسان و عنایت بیوریلمسی بابنده امر فرمان دولتلو مرحمتلو
سلطانم حضرتلرینکدر بنده ط محلی
مواجب بعضی طوبچیان در کاه عالی در محافظه ث قلعهٔ فاش
نفر ۲۱ یوم ۱۸۰ المقرر اقچه ۱۵۹۳۰
مذکورلرینك یوز یتمش التی سنه‌سی مصری مواجبندن اجمالین طلب
ایدرلر امر و فرمان دولتلو سلطانمکذر فی ۱۸ صفر سنه ۱۱۷۷
بر موجب دفتر موقایله تلخیص
عرض بنده‌لر یدر که فاش قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در کاه عالی
طوبچیلرینك یتمش التی سنه‌سی مواجبلری ویرلمك ایچون عرضحالدر
پیاده مقابله‌سی در کناری موجبنجه یکرمی بر نفرك سنه ث مرقومه
درت قسط مواجبلر یچون التمش اوچ بیك یدیبیوز یکرمی اقچه‌یه
اجمالی ویرلمك بابنده فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر
صح تلخیص موجبنجه اجمالی ویرلمك بیورلدی فی ۲۰
صفر سنه ۱۱۷۷ اجمالی داده بدست چاوش جماعت مزبور
فی ۲۰ صفر سنه ۱۱۷۷

№182

1177 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით, ზედა და ქვედა წახნაგები გაყვითლებულია და ჩარეცხილია. შიფრი: НБКМ ფონდი: I. არქ. ერთ. 2739. ფ. 25. ზომა: 22,1 X 30,2 სმ.

هو

(١) دولتلو مرحمتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون
(٢) صوخوم قلعه‌سی محافظه‌سنه مأمور در کاه عالی طوبچیلری قوللرینك بیك یوز یتمش التی سنه‌سنده
(٣) مستحق اولدقلری دورت قسط مواجبلری احسان و عنایت بیوریلمسی با بنده امر
(٤) فرمان دولتلو مرحمتلو سلطانم حضرتلرینکدر
بنده‌ٔ طوبچی

محلی
مواجب بعض طوبچیان در کاه عالی در محافظهٔ قلعهٔ صوخوم
نفر ٢٤ یوم ٣٥٤ المقرر اقچه ٢١٣٢٩ مذکورلر بیك یوز یتمش التی سنه‌سی مصری مواجبندن اجمالی طلب ایدرلر امر و فرمان دولتلو سلطانمکدر فی ١٨ صفر سنه ١١٧٧

بر موجب دفتر مقابله تلخیص

(١) عرض بنده‌لر یدر که
(٢) صوخوم قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان در کاه عالی طوبچیلرینك
(٣) یتمش التی سنه‌سی مواجبلری ویرلمك ایچون عرضحالدر پیاده
(٤) مقابله‌سی در کناری موجبنجه یکرمی درت نفرك سنهٔ
(٥) مرقومه درت قسط مواجبلر یچون یوز یکرمی بش بیك اوچیوز
(٦) اون التی اقچه‌یه اجمالی ویرلمك بابنده فرمان دولتلو سعادتلو
(٧) سلطانم حضرتلرینکدر

صح تلخیص موجبنجه اجمالی ویرلمك بیورلدی فی ٢٠ صفر سنه ١٧٧
اجمال داده بدست چاوش جماعت مزبوره فی ٢٠ صفر سنه ١١٧٧

٣٥٤
٨٥
١٧٧٠
٢٨٤٣
٢١٣٢٩
١٢٥٣١٦

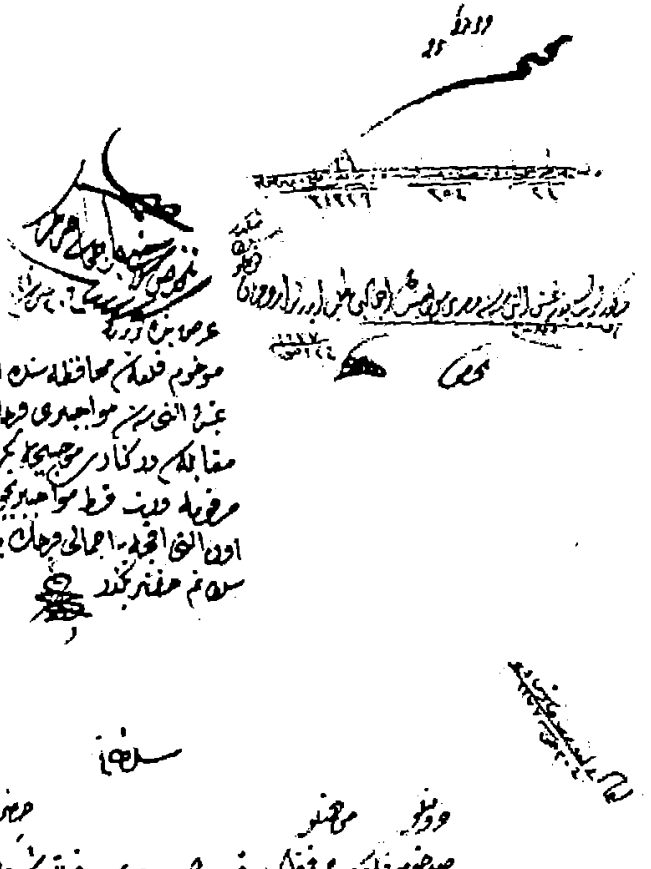

№183

1185 წლის არზა ფოთის ციხისადმი, მოთეთრო-მოყვითალო ქაღალდი, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 9344. ფ. 1. ზომა: 21,5 X 30,8 სმ.

دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلری صاغ اولسون
فاش قلعه‌سی جبه‌جیلرنده موجود اولنمق اوزره بو دفعه ارسالی
فرمان عالی بیوریلان مهماتدن پنشالیه تعالی صاحقا ت بالام
طربزون اسکله‌سنه وصولنده طربزون اسکله‌سندن فاش قلعه‌سنه
نقلی ایچون بر مزید ملکه یه تحمیل اولنمسی ایچون طربزون
کمرکیدی قوللرینه خطابا بر قطعه امر عالیشانده اعطا بیورلمق
بابنده امر و فرمان دولتلو عنایتلو سلطانم حضرتلریکدر
بنده م
عزتلو دفتردار افندی امر قید اعلا ایلیه‌سز دیو بیورلدی
۲۷ شوال سنه ۱۱۸۵

№184

1148 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ. თეთრი თხელი ქაღალდი, ტექსტი არა დაზიანებული. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312. არქ. ერთ. 7. ფ. 1. ზომა: 30 X 22 სმ.

معروض داعی کمینه‌لر یدر
حالا ساحل بحر سیاحده واقع فاش قلعه‌سی محافظه‌سنه مامور لر
یستان حسین آق باشی قوللری اوتدن بر و خزمت محافظه‌سنه
مقیع و یکیچریلره اوجاغنده عتیق
امکدار و کارکوزار اولدوغندن با جمله‌سی اوضاع اوطوارندن راضی
و خوشنودینده‌لری اولوب یکه بوابنه وکیه صدقه‌یه بر شاحیه نایل
اوله‌میوب مغدور
و مقید الحال بکر ث العیال اولوب صدقه ثپانشاهیه محتاج و مساعده ث
عنایتلرینه منعطف بنده‌لری اولمغله مزید مرحمت‌علیه تخردن نیاز
داعیلر یدر که مرقوم
حسین اولی باشی قوللرینه و خته ث شفقت ث العال المذکور یمق
اولی باشیلق خذمتیله قاعده اوجاغی معموره اوزره صدقه پانشا
حیله چیراق و احیه
و متنعم و یدینه قانون قدیم اوزره سنداقی اوجاق محریع و احسان
و عمری اولدیغم عیالیله دوام در دولت اعرمسیله داح اولمجق اومکه
واقع لیالدر وقوی
و صختی اوزره حضور اوجاغی معموره طرفنه اعلام اولنور
باقی الامر من له الکه و العدلکدر فی صفر سنه ۱۸۵
الداعی الالعایه محمد الموالخلاقه فاش عفی عنه
م

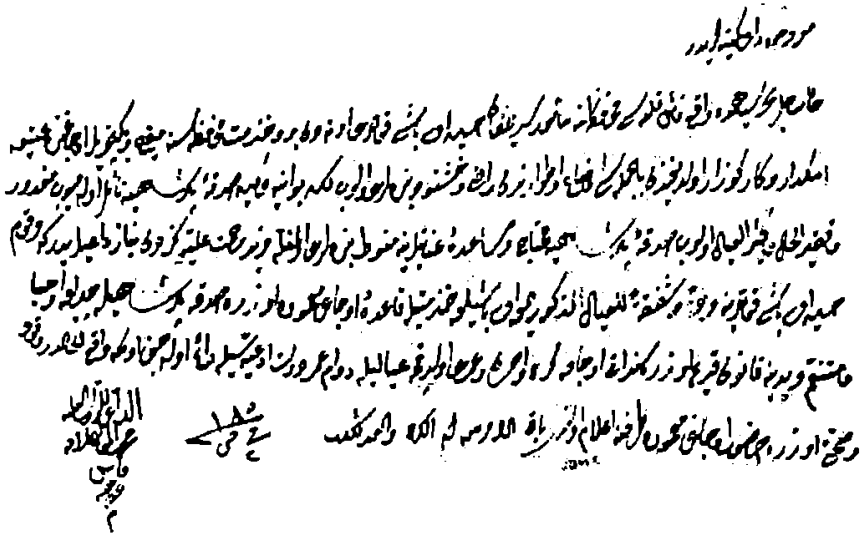

№185

1185 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხისადმი. შიფრი არაა ცნობილი.

معروض داعی دوام عمر دولتلریدر که
فاش قلعه‌سی محافظه‌سنده ماموردن در کاه عالی یکیچریلرینك خزمتلر
نده مقدما التی عدد چاوش بنده‌لری مامور ایکن دردی مقدما
وفات و ایکی چاوش بنده‌لری
/۳/ موجود اولوب لاکن مرقومان کمالیله مین اولدقلرنده بو
ایام اختلالده بو اوانده ماموردن سردنکچدی یکیچریان بنده‌لر
ینك خزمت قلعه ٔ پازیت هنه اقتدارلری اولمدوقلرندن
/۴/ سرحد مزبوره‌ده ایکی عدد کشیده کان چاوش بنده‌لری مامور
و تعیین اولنمسی لازمه و احم اولمالریله قلعه ٔ مرقومه‌نك
سابق یکیچریلری اغاسی چاوش ذاده
/۵/ احمد اغا نام متوفانك صلب اوغلو عبدالرحمن عتیق سردنکچد
یان علی بن ایوب نامان بنده‌لری هر وجهله جری و جسور و خزمت
مذکوره‌یه اقتدارلری سرحد
/۶/ منصوره اهلی بنده‌لرینن التماس و استدعالرینه بنا ٔ ... مز
بور مزیت موحمت جهانده دیدن مرجودر که مرقومان بنده‌لری
کشیده ٔ چاوشلق ایله چپراغ احیا بیورلمق
/۷/ بیازیله حضور اصفانه‌لرینه عرض اولندی اولبابده امر فرمان
افندم سلطانم حضرتلریکدر
فی ۲ صفر سنه ۱۸۵
بنده الحاج صادق متصرف کونیه و محافظ فاش حالا

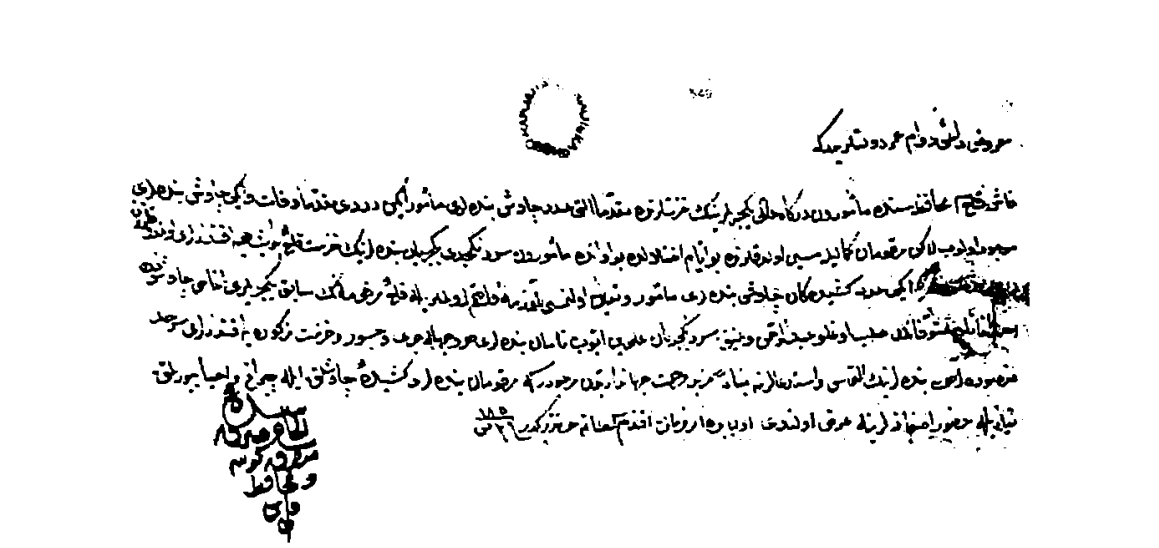

№186

1185 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. შიფრი არაა ცნობილი.

مروض داعی دوام دولتلو یدر که
فاتح قلعه‌سی محافظه‌سنده مامور وکیل طوبچیان الحاج مصطفی اغا
بنده‌لری حری و جشور و طوبجی خزمتنده مقیم و مسن اختیار و
امکداران بنده‌لری اولوب مسئولو کفره‌سی قلعه ث مزبوری محاصره
ایلدیکنده اغاسی مرقوم بنده‌لری انداخته ث طوپه کامل و استاد
کمایینبغی نحمت
و مشقت و علیل اولوب اوجاغنده قاعده اوزره اوتوز اقچه
سزاوار و شایسته بنده‌لری اولمغله مزید مرحمت علیه‌لرندن مزجودرکه
اختیار و علیل بنده‌لرینه مرحمته ث عن اصل التمش اقچه یومیه
سنه ضم و چیراغ و احیا بیورلمق نیازیله خاکپای دولتلرینه
عرض اولندی دولت بتنده امر فرمان افندم سلطانم حضرتلرینکدر
بنده الحاج صادق متصرف کونیه و محافظ فاتح

فی ٥ صفر سنه ١٨٥

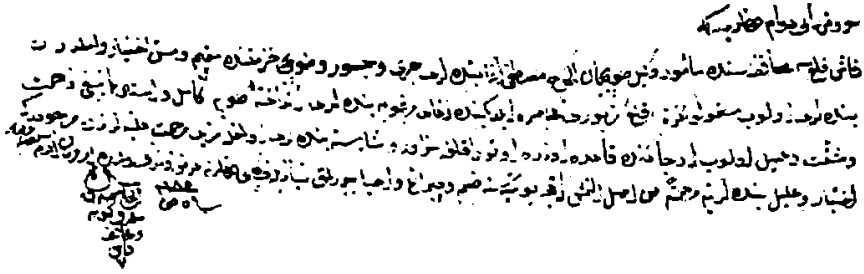

№187

1185 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხისადმი, შიფრი არაა ცნობილი.

معروض داعی دوام عمر دولتلر یدر که
فاش قلعه‌سی محافظه‌سنه مکمل نفراتلریله دورت‌عدد اورطه یکیچریان
و جبه‌جی و طوپجی اورطه‌لری نفی هر وجهله لازم و مهم اولدقلرندن
مقدما برنجی جماعتنك
اورطه‌سینك نفرك بو حوالیلرده کثرتی اولدوغندن مامور بیورلمق
نیازیله عرض و اعلام اولندقده باتوم نام محله مامور و دخولی
اهلی سرحد قوللری
استماعلرنده بالجمله متالیما بو قوللرینه نیاز و استرحام و
اورطه ٔ مرقومك قلعه ٔ مزبورده بولنمسی هر وجها یهم و الاهم
اولدوغندن اهلی سرحد قوللرینك نیاز
واستدعالرینه مساعده ٔ حضرت‌جهانداری بیورلوب باتوم نام محلدن
تسیر و قلعه‌ٔ مرقومیه نقل و تسیر و سنداتی اوجاغی کرم و
احسان اورطه ٔ مرقوم ایله
اوج اورطه ٔ یکیچریان و جبه‌جی و طوپجی اورطه‌لرین‌حیانته
قلعه ٔ بیرعاهی مامور و تعیین بیورلمق بابنده هاکپای دولتلرینه
عرض اولندی اولبابده امر فرمان افندم سلطانم حضرتلرکدر
فی ۱۱ صفر سنه ۱۸۵
بنده الحاج صادق متصرف کونیه و محافظ فاش حالا

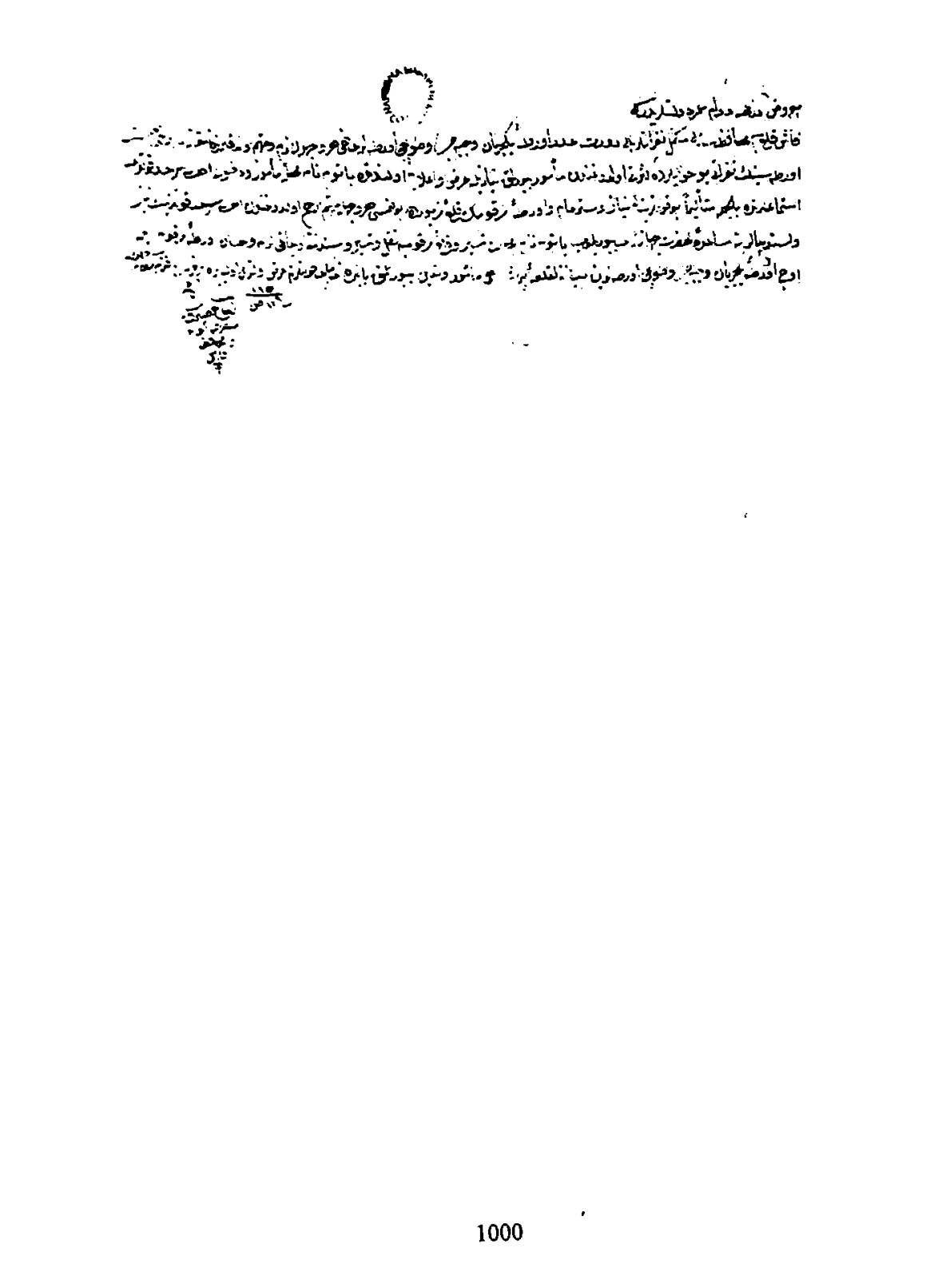

№188

1185 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. შიფრი არაა ცნობილი.

معروض داعی دوام عمر دولتلر یدر که
فاتر قلعه‌سی محافظه‌سنده التمش اقچه وظیفه ٔ مشروط ایله
مفتلق امور یچون احمد افندی و مصطفی افندی نامان کسنه‌لر
بربرلرینه دوشوب ذی قوت ...
کاه مصطفی افندیه و کاه احمد افندیه سپارش اولندوغندن بینلر
نده منازعه ٔ کثیره و فساده مبنی اولهجق قذنه‌یه شروع ایلد
کلرنده اهالی سرحد مزبوره بنده‌لری استراحت
ناشی با حجوم حضور شرعه و بو بنده‌لرینه کلوب التماس و
نظام حال و فتوای شریفك تعطلینه باشیلر اولدقلرنده مرقوماندن
بر وجهله دانی اولمیوب فحل سرحد اولدقلر
شریفه بعدالیوم سپارش اولتماسن نیاز و استرحام ایلدکلرنده
اوتهدن برو جملهنك مختاری عالم و فاضل زهد تقوی و علوم
شتاده متاهر و حسن سلوك ایزه
مرقومه ساکنلرندن اسماعیل افندی داعی دولتلری هر وجهله عمل
و متحق اولدوغندن امور فتوای شریف احمد افندیدن رفع اسماعیل
افندی داعیلرینه تفویض و سپارش اولنمق
نیاز و استرحام و طرف‌شزعیدن اعلام اتملر یله نفی الامر مرقومتن
احمد افندی و مصطفی افندی میانه‌لرنده منازعه کثیره‌لری اولوب
سرحد منصوره اهالیسیك استراحتلری
اولمیوب اختلال سرحد منصوره اوامر یله وحمًا سرحد اسلامیه نیاز
مندلرنه مساعده بیوریلوب مرقوماندن رفع اسماعیل افندی داعیلر
ینه امور فتوای شریفه

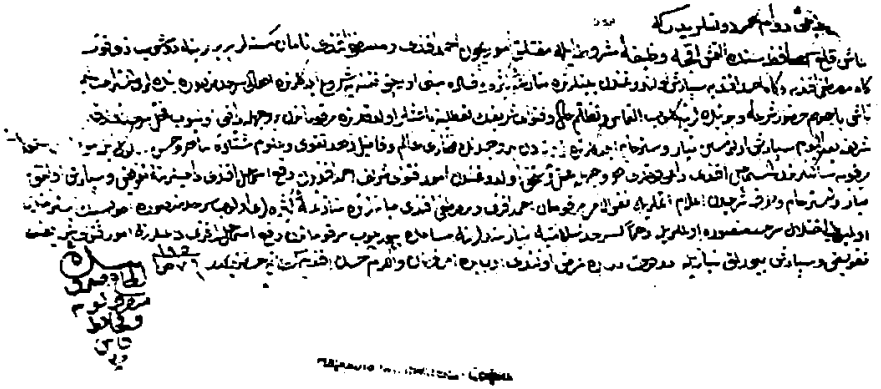

№189

1185 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. შიფრი არაა ცნობილი.

در دولت مکینه ذ عرض داعی کمینه بو در که
حالا انتها ذ سرحد اسلامیه‌دن فاش قلعه‌سی محافظه‌سنده ماموردن
در گاه عالی یکیچریلریك خزمتلرنده مقد ماللی ذ عردبا کشیده
چاوش بنده‌لری
مامور ایکن دردی مقدما وفات و ایکی چاوش بنده‌لری موجود اولوب
مکه کمالیله مسید اولدقلرنده بو ایام اختلاره بو اوانده مامور
دفن سردنکچدی یکیچریان
بنده‌لرینك و خزمت قلعه پادشاهیه اقتدارلری اولمدقلرندن سرحد
پادشاهیه ایکی عدد کشیده کان چاوش بنده مامور و تعیین اولنمسی
لازم
مهیم اولمله یله قلعه ذ مرقومه‌نك سابق یکیچریلر اتمکله چاوش زاده
احمد اغا نام متوفاتك صلبه اوغلی عبدالرحمنه و عتیق سردنکچدیاندن
علی بن ایوب نامان بنده‌لری
هر وجهیله جری و جسور و خزمت مذکوره‌یه قادر بنده‌لری اولمله یله
مزید و حمیه علیه تجهاندیرمدن نیاز داعیلر یدر و قماقام بنده‌لری
کشیده چاوشلق ایله جرام و احیا بیورلمق رجاسنه بالا لشمار اونکه
واقی الحالدر وقوی اوزره پایه ذ سریر اعلایه و در دولتمداره
اعلام اولندر باقی الامر من له الشرفکدر
فی ۲ صفر سنه ۱۸۵
الداعی محمد المعا الخلاقه قضای فاش عفی عنه م

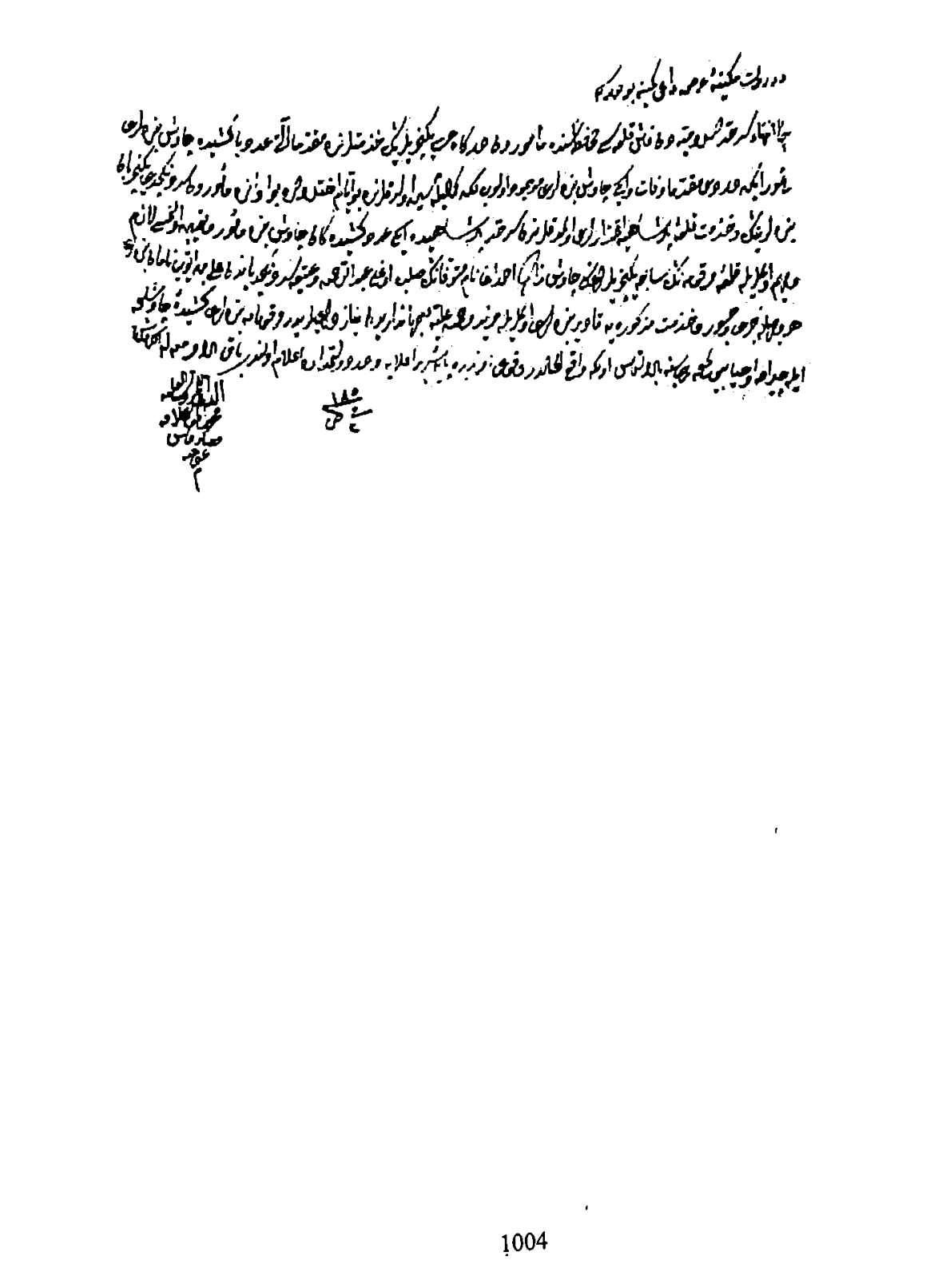

№190

1185 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ. შიფრი არაა ცნობილი.

معروض داعی دوام عمر دولتلر یدر که
فائر قلعه‌سی یکیچری اغاسی ابراهیم اغا بنده‌لری فوت اولوب
قلعه ئ‌ا بریت‌حصیده اقتضا ایدن خدمات یا بریت دخی معطل
قالمغله قلعه ئ مرقومه‌ده مامور عتیق سردتکچدی
اغا واتلرنده مصطفی اغا بنده‌لری هر وجهله جری و جسور و خزمت
قلعه ئ با بریت‌هیده حین محصوراندہ بزل وجود و مردانه حرکت
کمالده اولدوغندن سرحد نیشبن
اولیلرینن التماس و استدعالرینه نیاز مرقوم مصطفی اغا
بنده‌لرینه قلعه مرقومه اغالغی کرم و احسان همایون و چیراخ
بیورلمق بابنده امر فرمان افندم سلطانم حضرتلرنکدر
بنده الحاج صادق متصرف کونیه و محافظ فائر حالا
فی ۲۹ محرم سنه ۱۸۵

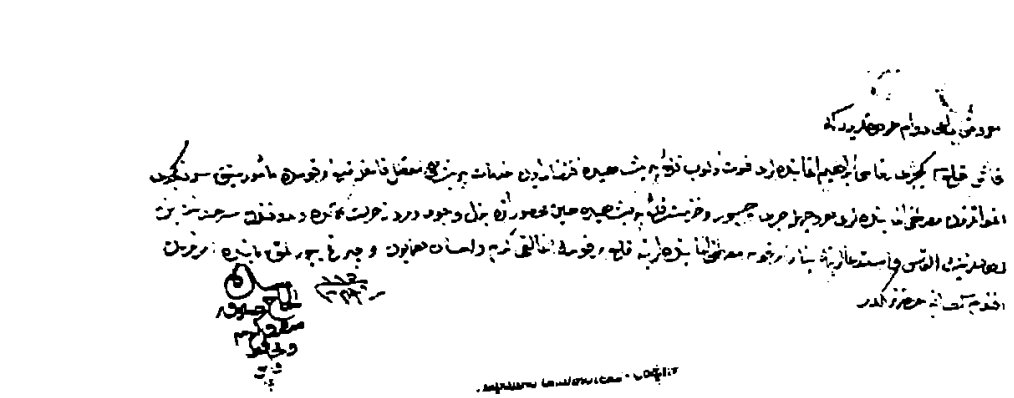

1185 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ, ქაღალდი დაზიანებულია, მისი ზედა ნაწილი ჩამოხეულია. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 80. ფ. 1. ზომა: 22,5 X 14,5 სმ.

در دولت مکینه عرض داعی کمینه بو در که

اسلامیه‌دن قاش قلعه‌سی محافظه‌سی جوارنده واقع

کیرقولت ایسمیله مستما اولان قوللره مزبوری مقدما با براتشریف عالیشان ایله ایوب نام کمسنه

متامعرمه ایکه باقردان فوت اولدقده محلولندن جلب اوغلی علی نام بنده‌لری فقیر الحال و کثیر العیال و قوت یومیه محتاج بنده‌لری اولدوغندن ترجما بدری اولان

محوقلی و قوچك محللرندن قوتله مذکور اغالغی ایله‌یه چمراق اولنمق

بابنده بالدفعات عرضه اولندقده باطوم ساکنلرندن حسین اغا نام کمسنه قوت عالنه حسبیله دغا

قوت اولان کمسنه‌لره اشکا ئ بر تقریب ایله عرضه و اعلام یدینه

کچوردقده اوزرینه براتشریف عالیشان ایله توجیه ایتدوریغندن

علی نام بزه‌لره غدر کلی ایلدیغندن

ماعده قطعا خدمت مامورینه باعث ایتمیوب حواسنه مغلوب و علوفه‌لریه بیهوده اکل مبلغ ایتمکله مزید و حجت علیه جهانده

ریدن نیاز داعیلر یدر که قوتله مذکور اغالغی

غاویر مرقوم حسنه‌یه سلیماندن وقع و مغرور مرقوم علی بنده لرده توجیه و یرینه مجدد ا برات شریف عالیشان کرم و احسان

بیورلمق رجاسنه اهالی ساحرتنده‌لری التماسلریله

حسنبه لاحق وقوعی و صحتی اوزره پایه سریره اعلامه و در دولت مداره

عرضه و اعلام اولندی باقی لاومر معدله الام و لاعرده و لال حسابکدر

الدعی الا دولت محمد المولخلافه قضای قاش عفی عنه م فی ۲۵ محرم سنه ۱۸۵

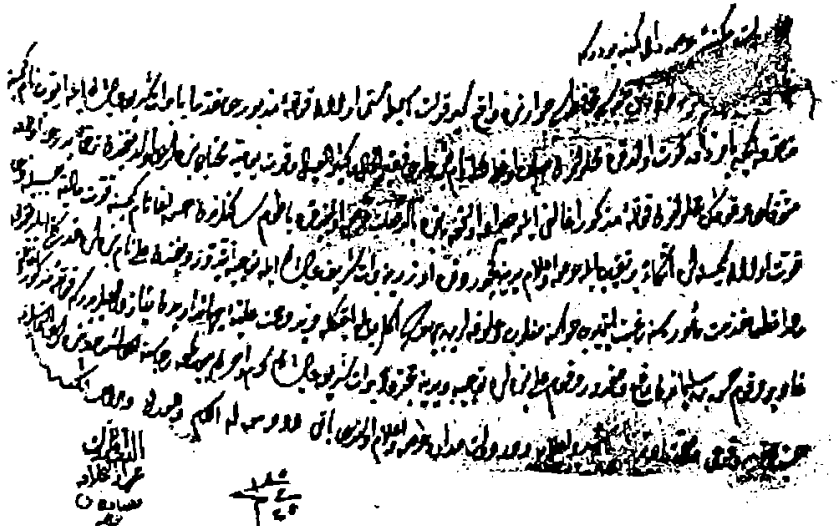

№192

1185 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით, შიფრი: НБКМ ფონდი: 313ა. არქ. ერთ. 61ა. ფ. 25. ზომა: 24 X 36 სმ.

عرض بنده‌لر یدر که
بو دفعه جانیك محصلی حاجی علی بك قوللینك تحت‌حکومتنده اولان بحر سیاه
جانبده واقع‌قضالردن فاتر محافظه‌سنه مامور اولمق اوزره اون بش‌عدد سردنکچدی بیراقلری کشادی ایچون صادر اولان امر عالیشانی مومی الیهه ایصال ایچون درکاه عالی یکیچریلری اوجاغی طرفندن تعیین
اولنان بر نفر چاوش قوللرینه جانب مریدن حر امر اعطا اولنمق رجاسنه
اوجاق طرفندن عرض‌حال‌در سابقی و حساب ایتدرلدی اوزره بر نفر چاوشك حریر ایچون اللی غروشه تذکره‌سی ویرلمك بابنده فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر
تذکره داده فی ۲۳ ربیع الاول سنه ۱۸۵
ص
تلخیص موجبنجه تذکره‌سی ویرلمك بیورلدی ۲۳ ربیع الاول سنه ۸۵
ص

1197 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია მოთეთრო ქაღალდზე შავი მელნით. შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 3429. ზომა: 20,9 X 34,5 სმ.

/۱/ در کاه عالی قپوجی باشیلغی پایه‌سیله فاش و صوحوم و اناقره قلعه‌لری بنا امینی اولان مصطفی اغا قوللری طرفندن /۲/کلان تحریراتك خلاصه‌سنده مسطور اولان مواد متعدده‌نك صورت نظامی مبین تقدیم خاکدولتلری /۳/ قلنان دیکر تقریر چاکرانه‌م بالاسنه امین مومی الیهك مامور بناسی اولدیغی محللر مقدم کشف و اعلام اولنمیدر /۴/ و بو دفعه انشاسی فرمان اولنان محللر لزوملی محللرمیدر تکرار افاده اولنمق بابنده صادر اولان فرمان عالیلری /۵/موجبنجه کیفیت و مقتضاسی معمار اغا قوللرندن استعلام اولندقده قلاع ثلثه‌نمذکوره معمار فیچون حواله /۶/ اولنان در کناره مسطور مبالغك تحصیل و اخزینه بنا امینی مومی الیه بوندن اقدم طقسان بش‌سنه سنده محلنه /۷/ عزیمت و بعده طقسان التی سنه‌سنده امر مامور سنه مباشرت اتمش اولوب انجق بو تاریخه کلنجه قلاع مزبوره /۸/ کشف اولنمدیغندن غیری الحاله‌هزه موسم دریا دخی مرور ایتمکله یمنه تعالی اول بهاره بر نفر معمار خلیفه‌سی /۹/ تعیین و محلنده معرفت‌شرع و محافظ پاشا و سائر اصحاب وقوف معرفتلر یله کشف و معاینه و دفترینی اخذ ایتمك /۱۰/ اوزره نظامی خصوصنی اعلام ایدر منظور و معلوم دولتلری بیورلدقده اینیه‌ن مذکوره‌نك اعلام اولندیغی

/۱۱/ وجهله یمنه تعالی اول بهارده معمار خلیفه‌سی تعیینیله کشف و معاینه‌لری و کرك بند ثانی و ثالثده محرر اولان / ۱۲/ مهمات جبه‌خانه و طوبخانه‌یك استعلامنی حاوی امر شریف تحریرن و ذخایر ارسالی خصوصلرنده /۱۳/ هر توجهله اخر وداع سامیلری بیوریلدور ایسه امر و فرمان دو لتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر

دفتردار افندینك تقریر یدر ارضروم والیسنه استعلامی مضمر قلمه‌ئ سعامیه تحریر اولنمشدر فی ۱۲ محرم سنه ۱۹۷

№194

1194 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ, გაყვითლებული, დაობებული, დაზიანებული ქარალდი, მელანი შავი, შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 9358. ფ. 1 ზომა: 31 X 25 სმ.

در دولت مکینه عرض داعی کمینه بو در که

/۲/ حدود کورجستانده سرحد اسلامیه ده فاغ قلعه سنك محتاج بنا اولان محال و موا ضعلرینی شرف قدر دردور ایدن فرمان جهانمطاع موضنجه انظام رای محافظ

/۳/ مشارالیه معرفتله بوندن اقدم کضنه مامور دولت علیه دن با فرمان عالی کوندریلان معمار قلعه سی سلیمان اغا قوللری حاضر اولدیکی حالده

/٤/ وزیر مشارالیه معرفتی و معرفت شرع و بنا امینی و بالجمله وحق قلعه و خلیفه معمار معرفتله بنا و تعمیر اولان محللرلریك هر برلرینك اوزرلرینه

/٥/ واریلوب تعمیر و ترمیم اولان مواجبلری بر وجه حاقانیت کشف اولنوب و کشف دفتری داعلیه اندن الاستمراره ارسال اولندیغی بالا لایش

/٦/ حسلنور دولتلرینه محله سرحد نشین قوللری محضر برله انها اتملریله محضرلر یموزی مصرف بو داعالیلرینه اسلام ایدرو دیو

/۷/ الحاج اتملریله خاکپای سریر اعلیه عرض و اعلام اولندی باقی امر و فرمان من له الامرکرور فی ۲۱ شعبان سنه ۱۱۹۷

العبد الداعی للروات العلیه العرینه

مصطفی الیاس علاقه قلعه فاش

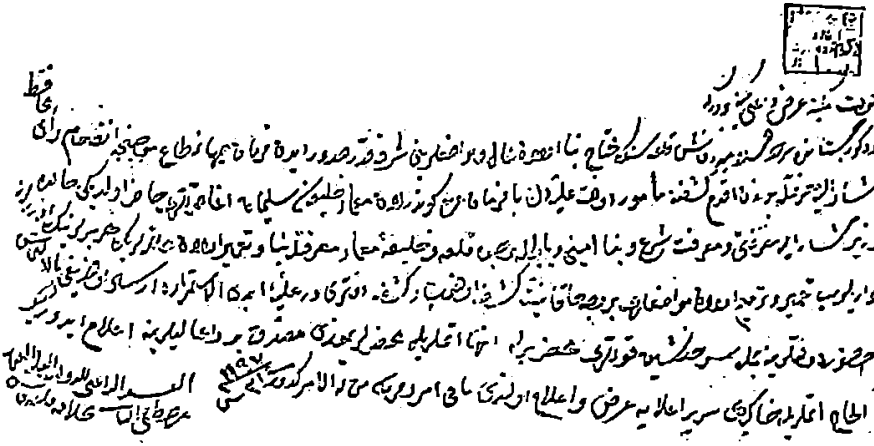

1197 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხისადმი,გაყვითლებული,დაობებული, დაზიანებული ქაღალდი, მელანი შავი. შიფრი: НБКМ ფონდი: 1. არქ. ერთ. 9358. ფ. 2. ზომა: 29,9 X 46 სმ.

در دولت مکینه عرض داعی کمینه لری بو در که

/۲/ تهریرت اسلامیه ده بحر سیاه سواحلنده واقع فاش قلعه سی اناطولنیك سرحدی وکلیدی منایه سنده اولوب قلعه ٔ مذکورك بعض محال و مواضعلرینك

/۳/ تعمیر و ترمیمی اراده علیه ٔ حضرت جهانداری تعلق ایلد یکینه بنا ٔ باقرجانه جلیل الشان بنا امینی نصب و تعیین اولنوب در کاه عالی کدکلولرندن

/٤/ قپوجی باشیلق پایه سیله ممتاز اولان مصطفی اغا قوللری الحالت هذه معرفتله تعمیر اولان قلاع ثلثه نك تعمیر ایلدیکی مال و مواضعلری کشف و تعمیری

/٥/ مجدد ا اقتضا ایدن مواضعلری دخی کشف اولنوب حقیقت الحال صورت دفتر یله در علیه ایدی الاستمراره اعلام ایله انها اولنمق با بنده شریفی بحاصدور

/٦/ ثمطاع معمار خلیفه سی سلیمان اغا کشفنه مامور و تعیین بیورلمغله امینی مومی الیه قوللرینك تعمیر قلاع ایلدیکی محال و مواضعلری محافظ وزیر

/۷/ السید خلیل پاشا حضرتلری معرفتله و معرفت شرع و بنا امینی و معمار خلیفه سی و بلجمله سرحد پشین قوللرینك معرفتله بنا و تعمیره محتاج اولان محال و مواضعلری

/۸/ کشف اولنوب کشف دفتری در علیه یدی ادا ستمراره ارسال

اولندیغی بالجمله سرحد بشین قوللری محضر اتملر یله محضر لرمزی مصرف سندخی اعلام

/۹/ ابویور دیو یو داعیلرینه دخی جمله سرحد بشین حضور شرعه حکوب الجه اتملر یله نفرالامر قلعه ٔ مذکور محتاج بنا اولوب مجددا بنا تعمیره محتاج

/۱۰/ محال و مواضعلرین کشف اولنوب دفتری یاالاقضا در علینه یه ارسال اولندیغی و قلعه ٔ مذکور با دفتر کشف محتاج بنا او لمغله عنایت حضرت

/۱۱/ جهانداری ارزانی بیوریلور ایسه سرحدمز دوشمانه یه کید و مضیرنندن امین و حفظ و حرابت و سرحدلری مجدد ا احیا و مجدد ا تعمیره محتاج اولان

/۱۲/ محال و مواضعلرینك کتروبلان کشف دفتری اوزره بنا و تعمیرنه عنایت و مساعده علیه لری ارزانی بیورلمق رجاسیله اولکه واقع الحالده

/۱۳/ حسبته ٔ الله تعالی در دولت مداره اعلام اولندی باقی امر و فرمان من له الامرکدر فی ۲۱ شوال سنه ۱۱۹۷

العبت الداعی الدولت العلیه العما ینه مصطفی الباسر علاقه قلعه فاش

عفی عنه

№196

119 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ, ყველა ნაწილი მოხეულია. შიფრი: НБКМ ფონდი: 313ა. არქ. ერთ. 288.. ზომა: 29,5 X 22 სმ.

در دولت مکینه غرضداعی کمینه بو در که
سواحل بحر سیاهده واقع فاش و سنخازیر قلعه لرینك احکام و تقویه لری
مطلوب شاهانه اولمغله ناشی قلعیان مزبوریتنك محتاج بنا تعمیر
اولان محال مواضعی اشبو سنه ث مبارکه موسم صیفنده بر وجه رصانها
بنا تعمیر اولنمسنه اراده ث علیه ث تعلق ایلدیکنه بنا ث در کاه
عالی کوکللرندن تخسن زاده وکیل خرجی مصطفی اغا جانب علیه دن
بنا امین نصب و تعیین بیورلمغله ایشبو یکیبوز طقسان طقوز
سنه سی ماه رجب الفردك یکرمی بشنجی کونی بر وجه ث ماموریت فاش
قلعه سنه ورود و وصول و ماه شعبان شریفك غره سندن بر منطوق
خزمت مامور سنه شروح و مباشرت و الحاله هزه مستقیا ثجنت
مقرون و سفانه مصوب و خزمت لازمسنده کمال مرتبه صداقت و
استقامت برله موجود اد بغجا اولکی واقع احالدر وقوعی علی
وجه اضحات پایه ث سریر اعلویه اعلوم قلندی باقی فرمان
حضرت من له الکرم و الاحسانکدر
تحریر ا فی غره ث شهر شعبان المعظم سنه تسع و تسعین و مایه و
الف

الداعی الد ولی الو
عثمان

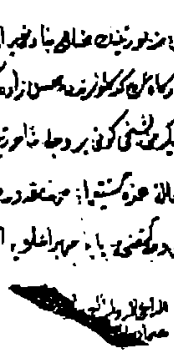

№197

1218 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, ნაწერია მოთეთრო ქაღალდზე შავი მელნით. დაზიანებულია პირველი ორი სტრიქონის ზედა მარცხენა მხარე. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 85ა. ზომა: 24,4 X 52,5 სმ.

/1/ فاش و صوخوم قلعه‌لر یچون طوبچی و جبه‌جی نفراتی ترتیب
و تعیین اولنمقدر قبور لازمه‌سنه بالمراجعه کیفیتی
/2/ صادر اولان فرمان عالیلری موجبنجه در کناری حواله
اولندقده یومیه ایکی بیك‌طقوز یوز قرق‌اقچه ایله فاش
قلعه‌سی محافظه‌سنه مامور یوز طقسان سکز نفر طوبچی
/3/ و جبه‌جیان یرلویان و کوکللویان یمین و ایسار وعز
بان و مستحفظان و سائر یرلویانك عبراز توقیف مشاهده سنوی
بش بیك سکز یوز التمش غروش مواجبلری
/4/ لواء باتوم و کونیه عوارضی و کمرك فاش و ارضروم
مقاطعه‌لری مالللرندن سکیزیوز قرق سنه‌سنده بروجه اوجقلق
تعیین اولنمیکن نفرات مرقومه مامور اولمدیغی
/5/ مقدما مامور اولان مباشرك اعلانلاره مستباق اولمغله
قلعه‌ٔ مرقومه‌نك فی الاصل مرتب اولان نفراتی طللو کوکللو
یان یمین و ایسار و عزبان و مستحفظان و جبه‌جیان و
طوبچیان و روسای ایمان و سائره که جمعا یوز طقسان
سکز نفر حرب وضیریه قادر و امر محافظه‌ده قباده مقتدر
مجددًا توانا نفرات تحریر برله بعده اوجقلق
/7/ براتی نظامی یچون اسم و شهدتلرینی پیاده محفوظ و
مختدم دفتری و معروضاتی در سعادته تسییر و توجیه و
مواجبلری کما فی السابق تاریخ توجیهنلرندن اعتبار ایله

/۸/ اوجقلقلرندن تنظیم اولنه‌جغنه بناءً مواجبلری کتاد
اولمش اولمغله ایکیوز یدی و سکز و طقوز سنه‌لرینه‌محسو
با سنوی اقتضا ایدن درت بیك ایکیوز طقسان
/۹/ درت بچق غروشدن اون یدی بیك سکز یوز سکسان
اوچ بچق غروش تحصیل و ارسال اولنمق اوزره فاش محا
فظنه و قاضیسنه خطابا بیك ایکیوز طقوز
/۱۰/ سنه‌سی ربیع الاخیرنده امر شریف ویرلدیکی مقید
اولوب انجق جوابی دررینه و اوجقلقلرینك ابقا و ایر
ارار و مصرف اولندیغنه دایر قید بولنمدیغی و ایکی بیك
ایکیوز
/۱۱/ قرق طقوز اقچه یومیه ایله موحوم قلعه‌سی محافظه
سنه مامور ایکیوز قرق نفر مستحفظان و کوکللویان
یمین و ایسار و بشلویان اول و ثانی و طوبچیان
/۱۲/و سائر یرلو نفراتی جماعتلرینك سنوی درت بیك در
تیوز یتمش سکز غروش مواجبلری رسم تمغای بز کنان
طربزون و سائر در کناردہ مسطور مقاطعات وجزیه
/۱۳/ اموالندن اوجقلق تعیین اولنمش اولمغله نفرات
مرقومه‌نك ایکیوز اون التی سنه‌سی مواجبلری اوجقلقلرینك
ایکیوز اون سکز سنه‌سی مالللرندن ایراد
/۱۴/ و مصرف تذکره‌سی ویرلمش اولدیغی باش محاسبه‌دن در
کنار اولندیغی

/۱/ و فاش قلعه‌سی قیدی و یوز التمش‌طقوز اقچه یومیه ایله یکرمی نفر قپوقولی طوبچیلری و ایکیوز قرق سکز اقچه یو میه ایله یکرمی یدی نفر در کاه عالی قپوقولی جبه‌جیلری

/۲/و صوخوم قلعه‌سی قیدی و درتیوز یکرمی درت اقچه یو میه ایله قرق نفر قپوقولی طوبچیلری و درتیوز قرق اقچه یومیه ایله یکرمی یکی نفر قپوقولی جبه‌جیلری اولمق اوزره

/۳/ مقید اولوب قلعه‌سنده مزبوریتده قیدنده اولان قپوقولی طوبچیلرینه بیك ایکیوز یدی تاریخنده ایکیوز اوچ سنه‌سنه مخصوبا اقتضا ایدن اجمالری ویریلوب و نظامدن

/۴/ صکره شروطی موجبنجه ایکیوز اون سنه‌سندن اعتبارا فاش طوبچیلرینك غیراز اقتدارات اوجاق و مصارف‌سالیانه‌جی مو اجب و ذخیره بهالری اولان ایکیوز

/۵/ قرق اوچ غروش ایالت‌طرهبزون نشانجی بدلیه‌سی مالندن و صوخوم قلعه‌سی طوبچیلرینك کذلك مواجبلری اولان التیوز یتمش یدی بچق غروش قلاع

/۶/ سائره نفراتی مواجبلریله معا بعض اموال میریه‌دن ایراد جدید خزینه سنه تحصیلیله بهر سنه خزینه‌ٔ مذکوره‌دن اعطا اولنمق اوزره ایکیوز اون بر تاریخنده

/۷/ تنظم اولنوب نظامی تاریخندن برو مواجبلر یچون اجمال و تذکره و صورت ویرلدیکنك قیدی بولنمدیغی و فاش قلعه‌سی

محافظه‌سنه مامور ایکی بیك التیوز قرق
/۸/ نفر در کاه عالی یکیچریلرینك ایکیوز یدی سنه‌سنه
محسوبا و صوخوم قلعه‌سی محافظه‌سنه مامور یوز اللی یدی
نفر یکیچرینك طقسان سکز سنه‌سنه محسوبا مستحق اولدقلری
/۹/ مواجبلر یچون ایکیوز اون یدی و اون سکز سنه‌لرنده
اجمالری ویرلمش اولدیغی پیاده مقابله‌سی و باش محاسبه
دن در کنار ایتدرلدیکی و بوقه جبه‌جی و طوبجی
/۱۰/ ترتیب و تعیین قیدی بولنمدیغی معلوم دولتلری بیور
لدقده امر و فرمان دولتلو سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر

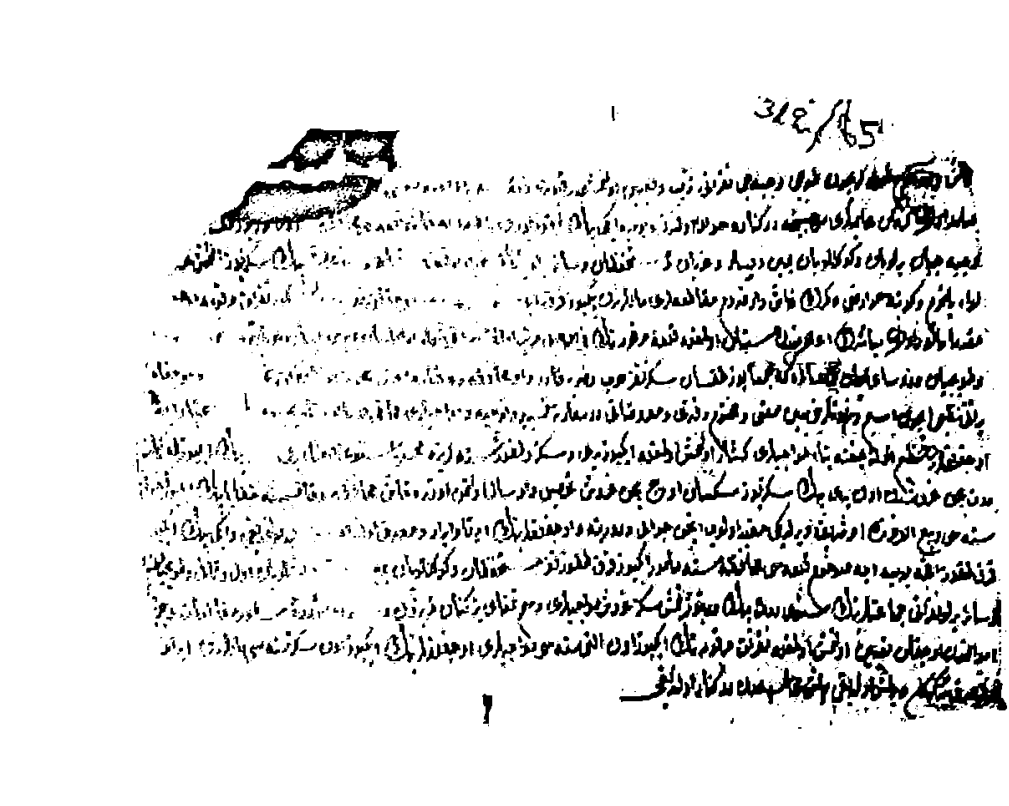

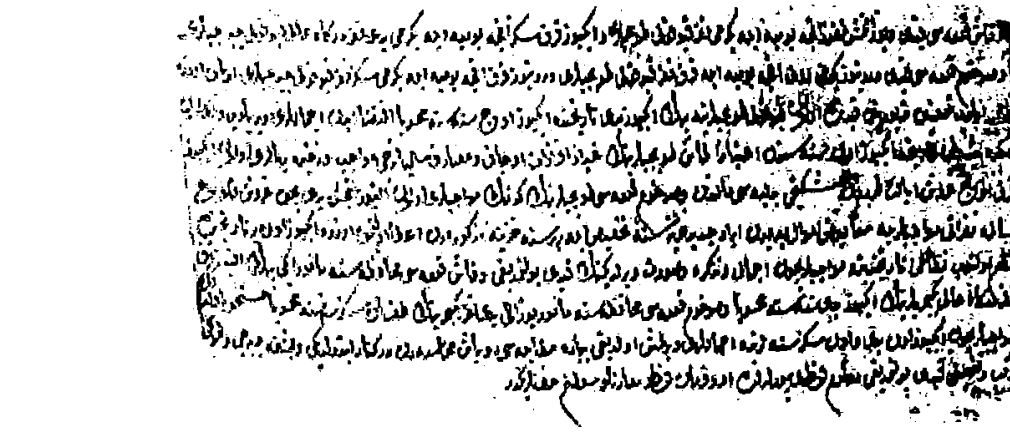

№198

1226 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ, დაზიანებული დოკუმენტია. ზედა ნაწილი მოხეულია. ქარალდი დაჭმუჭნულია. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 74. ფ. 1. ზომა: 21,5 X 23 სმ.

حونكارم سلطانم حضرتلرى
بو دفعه تاتار يديله ارسال بيوريلان قائمه موزنلرن وصول
و مفهون معلومز اولوب بوندن اقدم چندان باب عاليه

/٣/ عرضحاللريمز طاقميله ركاب همايونه تلخيص بيوريلوب
فى الجمله نيازلريمزه مسادره شاهانه در كار بيورلديغى
قيد و اسفار اولنوب بو طرفنده
/٤/ هر بار حال و كيفيا تلرندن سوال بيورلديغى بو دفعه
دولتلو شريف پاشا حضرتدن طرفندن و كورجى خانى طرفندن
اولان بو طرفه كلوب
/٥/ فاش مصلحتنه دايلر هر بر خصوصلر مزاكره و ترتيب او
لنوب مشار اليه حضرتلرينه وخان مرسوم طرفنه متانت و استحكام
وريلوب ادملرى
/٦/ كيرويه كورت ايتديرلمدن ان شاالله تعالى جند روز بزلر
دخى تدارکات قويه ايله باطوم طرفنه واردقده خان مرسوم دخى
عسكر ايله
/٧/ كورجى ايجروسنه كيرمك خصوصلرينه قرار و رابطه ورلدى
/١/ عنايتكارم حضرتلرى
/٢/ كورجى نك سواحل بحر سياه طرفنده اولان كوريل طرفلرينه و
دولتلو سليم پاشا طرفنه مخصوص ادملر كوندريلوب انشاالله

تعالی کوریك طرفلری
/۳/ دخی جلب اولنمقده اولدیغی و تواد و ازنا ورلرینك
اکثریتی سوز ویرمشلردر بو صورتله امان طریقیله ان
شاالله تعالی هر بر مرام بقصور
/۴/ سروفق ولحوا فصاهل اولمق مامول اولندیغی .
/۱/ سلطانم حضرتلری
/۲/ صوخوم محافظی اسلان یك بزندن اقدم چرکس و ابازه ایله
اطرافیله قونزلوب مقاوله و معاهده ایدوب بو طرفه کلمشدر
و حالا طرفمزلرده .
/۳/ اولوب ان شاالله تعالی چند روز باطوم طرفنه واردقده
تدبیرمز احسن تقدیره معا افق کلورسه طرف مخلصلره بر
ایکی بیك قدر تحریره
/۴/ ادم الوب میر مومالیه ایله صخوم حوالیلرینه کتدك
مراد اولنمیور هر نه جناب حق توفیقلر احسان ایلیه امین
انجق کرم ایدوب بو کوفر
/۵/ اول ذخیره خصوصنه و مبالغ کلیه‌نك بر قدم اول ار
سال اولنمسنه سعی و تجرتده اولوب بزلری بو طرفلرده‌ذخیره
خصوصندن /۶/خصوصنده مکث‌ایلله بر میوب‌تیازلر تجرت‌بر
اده اقدم ارسالیه وقت بیوریلان مامول خلاصه‌ندر
فی ۷ ربیع الاول سنه ۲۲۶

№199

1228 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ, ნაწერია თეთრ ქაღალდზე შავი მელნით. დოკუმენტი კარგადაა შენახული. შიფრი: НБКМ ფონდი: 312ა. არქ. ერთ. 87. ფ. 1. ზომა: 26,5 X 42 სმ.

ركاب همايون دولت ادام الله بالفرة العله نياز كاهنه معروض
قوللرينه كه امر عتبه شاهانه‌لرى وجهيله باعون عنايت زبانى
و سايه
همت تحند كاهى صوب محافظه‌مزه دخول و اوامر شهنشاهانه‌لرى وجه
اوزره والى ث طربزون دولتلو سليمان پاشا قوللرى طرفنده
قاش قلعه‌سى
بو قوللرينه رد و تسليم و امر محافظه‌مزه قيام اوزره اولديغمزى
انجق قلعه مذكور جهاد ث بواردن عبادت اولوب غيرى بر شنليكى
قالمديغى
جنله سرحد شين قوللرينك ركاب همايونه تقديم ايلدقلرى محضر و
اعلام شرعيه‌لرندن معلوم مرحمت‌شاهانه‌لرى بيورلدقده نياز مند اولدقلرى
ملتمات عاجزانه‌لرينه مبضار مساعده عنايت پادشاهانه‌لرى بير ريع
ارزان بيورلمرى بابنده محضر و اعلام موجبنجه عرض‌حال قوللرى
پايه ث سرير اعلام بالتصرع
ولايتم حال عرض اولندى باقى امر و فرمان عالى الكرم والا
حسانكدر

فى ١١ ربيع الاول سنه ٢٢٨

بنده محمد ممر متصرف كونيه محافظ قاسد قوللرى حالا م

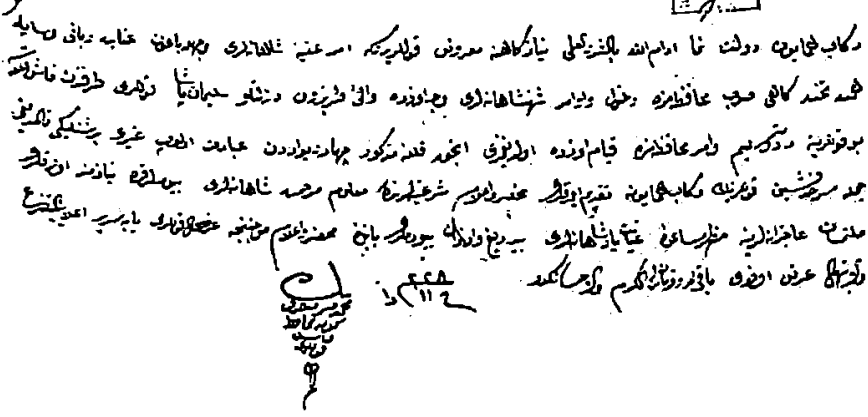

1159 წელს გაცემული დოკუმენტია. დოკუმენტი ძალზე გაცრეცილია, შეიცავს 8 ფურცელს. შიფრი: НБКМ ფონდი: 313ა. არქ. ერთ. 98ა. ზომა: 15,5 X 42,5 სმ. დოკუმენტი დავთრიის ტიპისაა. იგი სიაკატის ხელითაა ნაწერი.

مزبور در عهده اولدیغی و
ایکی بارکیری دخی منزل دیاربکر
ایکی بارکیر ایله در عهده اولنمق
اوندن محلنه قید و باش محاسبه
علم و خبری ویریله دیو فرمان
شریفه صدر اولمغین قید
اولندی فی ٦ ذی القعده سنه ١١٥٤
باش محاسبه علم صدر داده
فی منه

منزل مزبوری فاش
اولدیغنه بناء امور
صرف و استهلاك ایلدك
حکملرینه باعث و مخصوص
مختاری اولان علی نام کمسنه
قید اولنمق ایچون صوحوم باشی عرض
امر شریفه ورلمشدر

فی ٢٢ محررم سنه ١١٥٥

منزل صوحوم در عهده‌ث عن روز حضیر سنه ١١٥٤ الی روز حضیر سنه ١١٥٥
بارکیر
غروش

٥
١
تنزیل با تلخیص فرمان عالی فی ٢٨ ذی الحجه سنه ١١٥٢
٤
٢
تنزیل با فرمان شریف فی ٦ ذی القعده سنه ١١٥٤
٢
فی سنه غروش اسدی ٢٩٥
١٥٠
١٤٥ اوجرت

مقبوض منزلجیٔ صوحوم عن ید ابراهیم چلبی عن جانب مصطفی اغا امین کمرك طربزون واجب سنه ١١٥٤ عن اوجقلق منزل مزبور با امر شریف عالیشان بر موجب حجت ظهریهٔ مولانه علی قاضیٔ طرهبزون التوارخ فی ١٥ ذی الحجه سنه ١١٥٤ این قدر مبلغ برای ایراد مصرف تذکرهٔ خزینه قایمه داده بر موجب با تلخیص و با فرمان عالی فی ١٦ ذی الحجه سنه ١١٥٤ بدست قره محمد چوقدار مصطفی اغا امین مقاطعهٔ م (مزبور)

تماما

منزل صوحوم در عهدهٔ عالی عن روز حضیر سنه ١١٥٥ الی روز حضیر سنه ١١٥٦ بر موجب عرض مولانا مصطفی نایب قضائ صوحوم قید شده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی فی ٢٣ محررم سنه ١١٥٥ بارکیر غروش ٢ به حساب غروش اسدی
٢٩٥
١٥٠
١٤٥ اوجرت

عن مالی مقاطعهٔ کمرك طرهبزون عن واجب سنه ١١٥٥ عن اوجقلق منزل مزبور

غروش اسدی ۱۴۵

برای ایراد مصرف تذکرهٔ خزینهٔ قایمه داده فرموده فی ۲۳ محرّم سنه ۱۱۵۵ بدست معبرلی احمد افندی عن جانب منزلجی مزبور منزل صوحوم در عهدهٔ امین کمرك فاش عن روز حضیر سنه ۱۱۵۶ الی روز حضیر سنه ۱۱۵۷ بر موجب عرض قاضیٔ محمد نایب صوحوم قید شده فرموده با تلخیص قید با فرمان عالی فی ۵ ذی الحجه سنه ۱۱۶۳ بارکیر غروش ۲

به حساب غروش اسدی ۲۹۵
۱۵۰

۱۴۵ عن اوجرت

عن مالی مقاطع ٔ کمرك طرهبزون واجب سنه ۱۱۵۶ عن اوجقلق منزل مزبور

غروش اسدی ۱۴۵

برای ایراد مصرف تذکرهٔ خزینهٔ قایمه داده فرموده فی ۵ ذی الحجه سنه ۱۱۶۳ بدست حلیل افندی نایب محاسبهٔ اول منزل صوحوم در عهدهٔ علی اغا عن روز حضیر سنه ۱۱۵۷ الی روز حضیر سنه ۱۱۵۸ بر موجب عرض مولانا محمد نایب صوحوم قید شده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی

فی ۷ جمادی الاخر سنه ۱۱۵۹

بارکیر غروش ۲

به حساب غروش اسدی ۲۹۵
۱۵۰

۱۴۵ عن اوجرت

عن مالی مقاطعهٔ کمرك طرهبزون واجب سنه ۱۱۵۷ عن اوجقلق منزل

مزبور
غروش اسدی ۱٤٥
برای ایراد و مصرف تذکرهٔ خزینه قایمه داده فرموده فی ۷ جمادی الاخر سنه ۱۱۵۹ بدست مقتدی احمد افندی عن حلفائ محسبهٔ اولّ منزل صوحوم در عهدهٔ علی اغا روز حضیر سنه ۱۱۵۸ الی روز حضیر سنه ۱۱۵۹ بر موجب عرض مولانا محمد نایب صوحوم قید شده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی فی ۷ جمادی الاخر سنه ۱۱۵۹
بارکیر غروش ۲
به حساب غروش اسدی ۲۹٥
۱٥۰
---
۱٤٥ عن اوجرت
عن مالی مقاطع ئ کمرك طربزون واجب سنه ۱۱۵۸ عن اوجقلق منزل
مزبور
غروش اسدی ۱٤٥
برای ایراد و مصرف تذکرهٔ خزینه قایمه داده فرموده فی ۷ جمادی الا خر سنه ۱۱۵۹ بدست منزلی احمد افتدی عن حلفائ محاسبهٔ اولّ منزل صوحوم در عهدهٔ علی اغا روز حضیر سنه ۱۱۵۸ الی روز حضیر سنه ۱۱۵۹ بر موجب عرض مولانا محمد نایب صوحوم قید شده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی
فی ۷ جمادی الاخر سنه ۱۱۵۹
بارکیر غروش ۲
به حساب غروش اسدی ۲۹٥
۱٥۰
---
۱٤٥ عن اوجرت
عن مالی مقاطعهٔ کمرك طرهبزون واجب سنه ۱۱۵۸ عن اوجقلق منزل
مزبور غروش اسدی ۱٤٥

برای ایراد و مصرف تذکرهٔ حزینه قایمه داده فرموده فی ۷ جمادی الاخر سنه ۱۱۵۹ بدست مقتدی احمد افندی عن حلفائ محاسبهٔ اولً صوحوم منزلی ایکی رائس بارکیردن اعتبار اولنوب غیر از اوجرت سنوی تعیین اولان یوز قرق بش غروش بارکیر بهاسی طره‌بزون کمرکی مالندن اوجقلق اولندیغی و منزل مذکور عن اصیل فاش کمرکچیلرینه در عهده اولنور ایکن اللی بش سنه‌سندن مرقوم علی یه در عهده اولندیغی مسطور و مقید اولنمسی ان شالله تعالی التمش سنه‌سی روز حضیر ابتدا سندن کما فی اوولًا فاش کمرکجیلرینه در عهده اولنمق اوزره محلنه قید اولنوب صورت ورلمك بابنده با تلخیص فرمان عالی صدر اولمغین موجبنجه محلنه قید اولنوب صورت وریله مفصل قیدی اعطا لرده در

فی ۱۱ ذی الحجه سنه ۱۱۵۹

رفع شد

منزل صوحوم در عهدهٔ عن روز حضیر سنه ۱۱۵۱ الی روز حضیر سنه ۱۱۵۲ بارکیر غروش ۵

به حساب غروش اسدی ۷۲۷٤

۲۷۵

۳٦۲٤

عن مالی عوارض و بدل نزل لوائ طره‌بزون عن واجب سنه عن اوجقلق منزل مزبور

غروش اسدی ۳٦۲٤

عن بارکیرات مزبور اعلام حلیل پاشا محافظ فاش به منزل فاش الحق شده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی

فی ۱۵ ربیع الاول سنه ۱۱۲٤

منزل صوحوم در عهدهٔ امین کمرك فاش عن روز حضیر سنه ۱۱٦۰ الی روز حضیر سنه ۱۱٦۱ بر موجب عرضی مولانا محمد قاضی ئ قضائ صوحوم و

با اعلام الحاج حلیل افندی امین خق عن مال مقطعۀ کمرك طرهبزون واجب سنه ۱۰ اوجقلق منزل مزبور قید شده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی

بارکیر فی ۲۰ جمادی الاول سنه ۱۱۶۰

غروش ۲

به حساب غروش اسدی ۲۹۵

۱۵۰

۱٤٥ اوجرت

عن مالی مقطعۀ کمرك طربزون واجب سنه ۱۱۶۰ عن اوجقلق منزل مزبور برای ایراد و مصرف تذکرهۀ خزینهۀ قایمه داده فرموده فی ۲۰ جمادی الاول سنه ۱۱۶۰ بدست ابراهیم اغا و خزینهدار محمد بك محافظ صوحوم منزل صوحوم در عهدهۀ امین کمرك فاش عن روز حضیر سنه ۱۱۶۱ الی روز حضیر سنه ۱۱۶۲

بارکیر غروش ۲

به حساب غروش اسدی ۲۹۵

۱۵۰

۱٤٥ اوجرت

عن مالی مقطعۀ کمرك طرهبزون واجب سنه ۱۱۶۱ عن اوجقلق منزل مزبور غروش اسدی ۱٤٥

مقبوض ابراهیم چاوش وکیل عن جانب عثمان چاوش اغا کمرکجیۀ فاش عن ید عمر افندی وکیل عن جانب الحاج محمود اغا متصرف مقطعۀ کمرك طرهبزون بر وجه التزام بر موجب حجت ظهریهۀ مولانا محمد قاضی ۀ طرهبزون التوارخ فی ۱۵ ذی القعده سنه ۱۱۶۱ این قدر مبلغ برای ایراد و مصرف تذکرهۀ خزینه قایمه داده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی

فی ۲۳ صفر سنه ۱۱٦۲ بدست حلیل افندی عن حلفهٔ محاسبهٔ اول

تماما

منزل صوحوم در عهدهٔ امین کمرك فاش عن روز حضیر سنه ۱۱٦۲ الی روز حضیر سنه ۱۱٦۳ بر موجب عرض مولانا محمد قاضیٔ صوحوم قید شده فرمو ده با تلخیص و با فرمان عالی

فی ۵ ذی الحجه سنه ۱۱٦۳

بارکیر غروش ۲

به حساب غروش اسدی ۲۹۵

۱۵۰

۱٤۵ اوجرت

عن مال مقاطعهٔ کمرك طره بزون واجب سنه ۱۱٦۲ عن آوجقلق منزل مزبور

غروش ۱٤۵

برای ایراد مصرف تذکره ٔ خزینه قایمه داده فرموده فی ۵ ذی الحجه سنه ۱۱٦۳ بدست حلیل افندی کاتب محاسبهٔ اول

منزل صوحوم در عهدهٔ امین کمرك فاش و روز حضیر سنه ۱۱٦۳ الی روز حضیر سنه ۱۱٦٤ بر موجب عرض مولانا محمد نایب قضائ صوحوم قید شده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی فی ۷ جمادی الاول سنه ۱۱٦۳

بارکیر

غروش ۲

به حساب غروش ۲۹۵

۱۵۰

۱٤۵ اوجرت

عن مالی مقاطعهٔ کمرك طره بزون واجب سنه ۱۱٦۳ عن آوجقلق منزل مزبور

غروش ۱٤٥

برای ایراد و مصرف تذکرهٔ خزینه قایمه داده فرموده
فی ۷ جمادی الاخر سنه ۱۱٦۳
بدست
منزل صوحوم در عهدهٔ امین کمرك فاش و روز حضیر سنه ۱۱٦٤ الی روز
حضیر سنه ۱۱٦٥ بر موجب عرض محمد بك محافظ صوحوم قید شد فرموده
با تلخیص و با فرمان عالی فی ۱٥ رجب سنه ۱۱٦٤
بارکیر
غروش ۲
به حساب غروش ۲۹٥
۱٥۰
---
۱٤٥ اوجرت

عن مالی مقاطعهٔ کمرك طرهبزون عن واجبسنه ۱۱٦٤ عن اوجقلق منزل
مزبور
غروش ۱٤٥

برای ایراد و مصرف تذکره خزینه قایمه داده فرموده فی ۱٥ رجبسنه
۱۱٦٤ بدست عثمان عن جانب حسین جعفر روزنامچهٔ اولّ
حالا روزنامچهٔ اولّ الحاج خلیل افندی قوللرینك صوحوم کمرکی بر
وجه مالکانه به عهدهسنده اولوب صوحوم منزل غیر از اوجرت سنوی
یوز قرق بش غروش بارکیر اولوب طرهبزون کمرکی مالندن اوجقلق
اولوب کنه مبلغ مزبور منزل مذکورك مصارفنه وفا اتمز ایکن صوحوم
محافظلرنك مکث و امور ایچون بلا فرمان امر شریف ایدن اخر منزیلك
مصارف خارج از تحمیل اولدیغندن قرر اوجقلق تعیین اولنان مبلغ
مزبور یوز قرق بش غروشی بر طریقیله الوب غدر ایتمکله فی ما بعد

منزل مذکور اوجقلق محافظ اولان در کنار اولنوب مالکانه مز
بورونك عرضحالنه در کنار اولنمق اوزره محلنه قید اولنمسی مو
می الیهیه عرضحال ایتمکین صوحوم منزیلی ایکن راسٌ بارکیردن
اولنوب غیر از اوجرت سنوی تعیین اولنان یوز قرق بش غروش بار
کیر منزل طربزون کمرکی مالندن اوجقلق اولندیغی و منزل مذکور
عن اصل قاش کمرکجیلرندن در عهده اولندیغی مسطور و مقید اولمغله
التمس سنهسنه روز حضیری ایبتداسی کما فی اولان قاش کمرکچیلرینه
در عهده اولنمق اوزره محلنه قید اولنوب اللی طقوز سنهسی ذی
لحجهسنه صورت مذکوره در کنار اولنمق عرضحالی موجبنجه محلنه
قید اولنمق بابنده با تحریر عرضحال اولنمغین ایتمدی تمسك مو
جبنجه محلنه قید اولدیغی فرمان عالی صدر اولنه قید اولندی
فی ۲۰ شعبان سنه ۱۱٦٤

منزل صوحوم در عهدهٔ امین کمرك قاش عن روز حضیر سنه ۱۱٦٥ الی
روز حضیر سنه ۱۱٦٦

بارکیر

غروش ۲

به حساب غروش ۲۹٥
۱٥۰

۱٤٥ اوجرت

عن مالی مقاطعهٔ کمرك طرهبزون عن واجب سنه ۱۱٦٥ عن اوجقلق
منزل مزبور

غروش ۱٤٥

مقبوض حسن چاوش وکیل ابراهیم اغا امین کمرك فاش عن ید محمد اغا متصرف مقاطعهٔ کمرك طره‌بزون واجب سنه ۱۱۶۵ بر موجب صورت امر شریف عالیشان و با حجت ظهریهٔ مولانا خلیل قاضیٔ قضائ طره‌بزون التورخ فی ۲۵ شعبان سنه ۱۱۶۵ این قدر مبلغ برای ایراد و مصرف تذکرهٔ خزینه قایمه داده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی فی ۹ ذی القعده سنه ۱۱۶۶ بدست عن جانب خلیل افندی محاسبهٔ خزینه حالا تماماً

منزل صوحوم در عهدهٔ امین کمرك فاش عن روز حضیر سنه ۱۱۶۶
الی روز حضیر سنه ۱۱۶۷
بارکیر
غروش ۲
به حساب غروش ۲۹۵
۱۵۰
۱۴۵ اوجرت

عن مال مقاطعهٔ کمرك طره‌بزون عن واجب سنه ۱۱۶۶ عن اوجقلق منزل مزبور
غروش اسدی ۱۴۵

مقبوض عثمان بشه ابن عبدالله وکیل ابراهیم اغا امین کمرك فاش عن ید محمد اغا امین کمرك طره‌بزون واجب سنه ۱۱۶۶ بر موجب صورت امر شریف عالیشان و با حجت ظهریهٔ مولانا السید محمد قاضیٔ قضائ طره‌بزون التورخ فی ۲۵ شوال سنه ۱۱۶۶ این قدر مبلغ برای ایراد و مصرف تذکرهٔ خزینه قایمه داده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی فی ۲۸ ذی القعده سنه ۱۱۶۷ بدست خلیل افندی جانب قلم محاسبهٔ اولّ

تماماً

منزل صوحوم در عهدهٔ عن روز خضیر سنه ۱۱٦۷ الی روز خضیر سنه ۱۱٦۷ بارکیر غروش ۲

به حساب غروش اسدی ۲۹۵

۱۵۰

۱٤۵ اوجرت

عن مالی مقاطعهٔ کمرك طرهبزون عن واجب سنه ۱۱٦۷ عن اوجقلق منزل مزبور

غروش اسدی ۱٤۵

مقبوض حداوندکهری علی منزلجیٔ منزل مزبور عن ید محمد اغا واجب امین کمرك طرهبزون واجب سنه ۱۱٦۷ بر موجب صورت امر شریف عالیشان و با حجت ظهریهٔ مولانا السید عبداله نایب قضأ طرهبزون التورخ فی ۵ ذی القعده سنه ۱۱٦۷ این قدر مبلغ برای ایراد و مصرف تذکرهٔ خزینه قایمه داده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی فی ۸ صفر سنه ۱۱٦۸ بدست

تمامًا

منزل صوحوم در عهدهٔ سلیمان محافظ قلعهٔ صوحوم عن روز خضیر سنه ۱۱٦۸ الی روز خضیر سنه ۱۱٦۹ بر موجب عرض سلیمان محافظ قلعهٔ صوحوم قید شد فرموده با تلخیص و با فرمان عالی فی ۸ جمادی الاخر سنه ۱۱٦۸

بارکیر

غروش اسدی ۲

به جساب غروش ۲۹۵

۱۵۰

۱٤۵ اوجرت

عن مال مقاطعۀ کمرك طره‌بزون عن واجب سنه ۱۱۶۸ عن اوجقلق منزل مزبور

غروش اسدی ۱۴۵

برای ایراد و مصرف تذکرۀ خزینه قایمه داده فرموده فی ۸ جمادی الاخر سنه ۱۱۶۸ بدست حلیل افندی کاتب محاسبۀ اولّ

منزل صوحوم در عهدۀ سلیمان محافظ قلعۀ صوحوم عن روز حضیر سنه ۱۱۶۹ الی روز حضیر سنه ۱۱۷۰ بر موجب‌عرض‌سلیمان بك محافظ قلعۀ مزبور قید شده فرموده با تلخیص و با فرمان‌عالی فی ۹ ذی الحجه سنه ۱۱۷۰

بارکیر

غروش ۲

به حساب غروش اسدی ۲۹۵

۱۵۰

۱۴۵ اوجرت

عن مال مقاطعۀ کمرك طره‌بزون عن واجب سنه . عن اوجقلق منزل مزبور

غروش اسدی ۱۴۵

برای ایراد و مصرف تذکرۀ خزینه قایمه داده فرموده فی ۵ ذی الحجه سنه ۱۱۷۰ بدست عن جانب حلیل افندی کاتب محاسبۀ اولّ

منزل قلعۀ صوغوجق در عهدۀ عن روز حضیر سنه ۱۱۵۱ الی روز حضیر سنه ۱۱۵۲

بارکیر عدد ۷

به حساب غروش اسدی ۴۹۰

عن مال ارسالیۀ مقیطع بجهت نظارت کفه عن واجب‌به اوجقلق منزل مزبور غروش اسدی ۵۰۰

رفع شد
با تلخیص و با فرمان عالی با عرض‌حال ابراهیم طوبچیان قلعه‌ئ مز
بور فی ۲۵ جمادی الاخر سنه ۱۱۴۸
منزل کونیه در عهده‌ئ روز حضیر سنه ۱۱۵۱ الی روز حضیر سنه ۱۱۵۲
بارکیر عدد ۵
به حساب غروش اسدی ۳۳۷
۲۷۵
۳۶۲ اوجرت
عن مال عوارض و نزل لوائ کونیه عن واجب‌سنه به اوجقلق منزل مز
بور
غروش اسدی ۳۶۲
رفع شد
عن بارکیرات مزبور ا اعلام حلیل پاشا محافظ فاش به منزل فاش الحاق
شد فرموده با تلخیص و با فرمان عالی فی ۱۵ ربیع الاول سنه ۱۱۲۲
منزل باتوم در عهده‌ئ عن روز حضیر سنه ۱۱۵۱ الی روز حضیر سنه ۱۱۵۲
بارکیر عدد ۵
به حساب غروش اسدی ۳۳۷
۲۷۵
۳۶۲ اوجرت
عن مال عوارض نزل لوائ طره‌بزون عن واجب‌سنه ۱۱۴۴ عن اوجقلق
منزل مزبور
غروش اسدی ۳۶۲
رفع شد
عن بارکیرات مزبور ا اعلام حلیل پاشا محافظ فاش به منزل طره
بزون الحاق شد فرموده با تلخیص و با فرمان عالی فی ۲۲ صفر سنه

منزل منلا سلیمان ساعت ١١

منزل حسن صع ساعت ١١

منزل دلو بابا در عهدهٔ روز حضیر سنه ١١٥١ الی روز حضیر سنه ١١٥٢

بارکیر عدد ١٠

به حساب غروش اسدی ١٤٧٥
٠٧٥٠

٧٢٥ اوجرت

عن مال عوارض و بدل نزل لوائ ارضهروم واجب سنه ١١٤٨ عن اوج قلق منزل مزبور

غروش اسدی ٧٢٥

رفع شد

با تلخیص و با فرمان عالی فی ١٣ جمادی الاول سنه ١١٤٩ منزل دلو بابا در عهدهٔ روز حضیر سنه ١١٥٧ الی روز حضیر سنه ١١٥٨

بارکیر

غروش ٨

به حساب غروش اسدی ١١٨٠
٠٦٠٠

٥٨٠ عن اوجرت

مجددا ایقا شده با تلخیص فرمان عالی بر موجب اعلام وزیر مکرم احمد پاشا سرعسکر جانب ارضوروم و با عرض قاضی و محضر اهلی قید شده فرموده فی ١٨ جمادی الاول سنه ١١٥٦

عن مال مقطعهٔ کمرك ارضهروم واجب عن اول مارت سنه ١١٥٧ مجددا او حقلق تعیین شده فرموده با تلخیص فرمان عالی فی ١٨ جمادی الاول سنه ١١٥٦

غروش اسدی ۵۸۰

مقبوض اصوادور و سکیاس و و الکسان و کسپار و خچدور نا
مده ذمّی منزلجیان منزل مزبور عن ید اسمعیل اغا امین کمرك ارضه
روم واجب سنه ۱۱۵۷ بر موجب‌حجت ظهریه‌ٔ مولانه پرویر زاده ابوبکر
قاضیٔ ارضه‌روم التورخ فی ۱۵ ذی القعده سنه ۱۱۵۷ این قدر مبلغ برای
ایراد و مصرف تذکره‌ٔ خزینه قایمه داده فرموده با تلخیص و با فرمان
عالی فی ۱۸ شعبان سنه ۱۱۵۸ بدست

تماماً

منزل قره کویك در عهده‌ٔ عن روز حضیر سنه ۱۱۵۷ الی روز حضیر سنه
۱۱۵۸

بارکیر

غروش ۸

به حساب غروش اسدی ۱۱۸۰
۱۶۰۰

---

۵۸۰ اوجرت

مجددا وضع شده با تلخیص فرمان عالی بر موجب اعلام و عرض مومی
الیه

عن مال مقطعٔ کمرك ارضه‌روم واجب عن اول مارت سنه ۱۱۵۷ مجددا
اوچلق تعیین شده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی فی ۱۸ جما
ذی الاول سنه ۱۱۵۶

غروش اسدی ۵۸۰

مقبوض سلیمان بن عبدالله منزلجیٔ منزل مزبور عن ید اسمعیل اغا امین
کمرك ارضه‌روم واجب‌سنه ۱۱۵۷ بر موجب‌حجت ظهریه‌ٔ مولانا پرویز زاده
ابوبکر قاضیٔ ارضه‌روم التورخ فی ذی القعده سنه ۱۱۲۷ این

قدر مبلغ برای ایراد و مصرف تذکرهٔ خزینه قایمه داده فرموده با تلخیص با فرمان عالی فی ۱۸ شعبان سنه ۱۱۵۸ بدست

تماماً

منزل دلو بابا در عهدهٔ عن روز حضیر سنه ۱۱۵۸ الی روز حضیر سنه ۱۱۵۹ بارکیر غروش ۸

به حساب غروش اسدی ۱۱۸۰
۰۶۰۰

---

۵۸۰ عن آوجرت

عن مال مقاطعهٔ کمرك ارضهروم واجب عن اول مارت سنه ۱۱۵۸ عن او جقلته منزل مزبور

غروش اسدی ۵۸۰

مقبوض محمد اغا ابن احمد منزلجیٔ منزل مزبور عن ید اسمعیل اغا سر بوابن در کاه عالی امین کمرك ارضهروم واجب عن اول مارت سنه ۱۱۵۸ بر موجب حجت ظهریهٔ مولانا احمد فیظاله زاده قاضیٔ ارضهروم التورخ فی ۲۷ جمادی الاخر سنه ۱۱۵۸ این قدر مبلغ برای ایراد و مصرف تذکرهٔ خزینه قایمه داده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی فی ۲۷ ذی القعده سنه ۱۱۶۰ بدست

تماماً

منزل قره کوپك نام دیکر کورجی بغازی در عهدهٔ عن روز حضیر سنه ۱۱۵۸ الی روز حضیر سنه ۱۱۵۹

بارکیر غروش ۸

به حساب غروش اسدی ۱۱۸۰
۰۶۰۰

---

۵۸۰ عن اوجرت

عن مال مقاطعۀ کمرك ارضه‌روم واجب‌عن اول مارت سنه ۱۱۵۸

غروش اسدی ۵۸۰

مقبوض محمد اغا ابن احمد منزلجیۀ منزل مزبور عن ید اسمعیل اغا سر بوابن در کاه عالی امین کمرك ارضه‌روم واجب عن اول مارت سنه ۱۱۵۸ بر موجب حجت ظهریۀ مولانا احمدفیظاللّه زاده قاضیۀ ارضه‌روم التورخ فی ۲۷ جمادی الاخر سنه ۱۱۵۸ این قدر مبلغ برای ایراد و مصرف تذکره خزینه قایمه داده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی فی ۲۷ ذی القعده سنه ۱۱۶۰ بدست

تماماً

منزل دلو بابا در عهدۀ عن روز حضیر سنه ۱۱۵۹ الی روز حضیر سنه ۱۱۶۰

بارکیر

غروش ۸

به حساب غروش اسدی ۱۱۸۰

۰۶۰۰

۵۸۰ اوجرت

عن مال مقاطعۀ کمرك ارضه‌روم واجب‌عن اول مارت سنه ۱۱۵۹ عن او جقلك منزل مزبور

غروش اسدی ۵۸۰

منزل دلو بابا در عهدۀ عن روز حضیر سنه ۱۱۶۰ الی روز حضیر سنه ۱۱۶۱

بارکیر

غروش ۸

به حساب غروش اسدی ۱۱۸۰
۱۶۰۰

۵۸۰

عن مال مقاطعهٔ کمرك ارضه‌روم واجب‌عن اول مارت سنه ۱۱۶۰ عن او جقلك. منزل مزبور

غروش ۵۸۰

رفع شد

با تلخیص فرمان عالی ۱۱ ذی القعده سنه ۱۱۶۱ عن ای اعتماد روز حضیر سنه ۱۱۶۰

منزل قره کوپك در عهدهٔ عن روز حضیر سنه ۱۱۵۹ الی روز حضیر سنه ۱۱۶۰

بارکیر

غروش ۸

به حساب غروش اسدی ۱۱۸۰
۰۶۰۰

۵۸۰ اوجرت

عن مال مقاطعهٔ کمرك ارضه‌روم واجب‌عن اول مارت سنه ۱۱۵۹ عن اوجقلك منزل مزبور

غروش اسدی ۵۸۰

منزل قره کوپك در عهدهٔ عن روز حضیر سنه ۱۱۶۰ الی روز حضیر سنه ۱۱۶۱

بارکیر ۸

به حساب غروش اسدی ۱۱۸۰
۰۶۰۰

۵۸۰

عن مال مقاطعهٔ کمرک ارضه‌روم واجب عن اول مارت سنه ۱۱۶۰ عن اوجقلق منزل مزبور

غروش ۵۸۰

رفع شد

با تلخیص فرمان عالی فی ۱۱ ذی القعده سنه ۱۱۶۰ عن ای اعتماد روز حضیر سنه ۱۱۶۰

رفع شد

منزل سلیمان در عهدهٔ عن روز حضیر سنه ۱۱۵۱ الی روز حضیر سنه ۱۱۵۲

بارکیر

غروش ۱۰

به حساب غروش اسدی ۱۴۷۵

۰۷۵۰

۷۲۵ اوجرت

عن مال عوارض بدل نزل لوائ ارضه‌روم عن واجب به اوجقلق منزل مزبور غروش اسدی ۷۲۵

با تلخیص و با فرمان عالی فی ۱۳ ذی الحجه سنه ۱۱۴۹

منزل عهدهٔ مصطفی و علی عن روز حضیر سنه ۱۱۵۵ الی روز حضیر سنه ۱۱۵۹ بر موجب عرض مولانا محمد نایب قضائ قاضی با تلخیص فرمان عالی فی ۱۳ محرم سنه ۱۱۵۵

بارکیر

غروش ۴

به حساب غروش اسدی ۵۹۰

۳۰۰

۲۹۰ اوجرت

عن مال عوارض بدل لوائ طرەبزون واجبسنه ۱۱۵۵ عن اوجقلق منزل مزبور غروش اسدی ۲۹۰

برای ایراد و مصرف تذکرەئ خزینه قایمه داده فرموده فی ۱۳ محررم سنه ۱۱۵۵ بدست علی منزلجیئ منزل مزبور

منزل فاش در عهدەئ عن روز حضیر سنه ۱۱۵٦ الی روز حضیر سنه ۱۱۵۷ بارکیر

غروش ٤

به حساب غروش اسدی ۵۹۰
۳۰۰

۲۹۰ اوجرت

عن مال عوارض بدل لوائ طرەبزون واجب سنه ۱۱۵٦ عن اوجقلق منزل مزبور

غروش ۲۹۰

منزل فاش در عهدەئ عن روز حضیر سنه ۱۱۵۷ الی روز حضیر سنه ۱۱۵۸ بارکیر

غروش ٤

به حساب غروش اسدی ۵۹۰
۳۰۰

۲۹۰ اوجرت

عن مال عوارض بدل لوائ طرەبزون واجب سنه ۱۱۵۷ عن اوجقلق منزل مزبور

غروش ۲۹۰

مقبوض محمد و دلی عثمان چاوش منزلجیئ کمرکجیئ فاش عن ید حسن افندی وکیل محمود اغا تحصیلدار عوارض برای لوائ طرەبزون عن واجبسنه ۱۱۵۷ بر موجبحجت ظهریەئ مولانا محمد حمدی قاضی ئ طرەبزون

التورخ فی ۱۲ رجب سنه ۱۱۵۷ این قدر مبلغ برای ایراد و مصرف تذکرهٔ خزینه قایمه داده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی فی ۲۰ شعبان سنه ۱۱۵۸ بدست السید ابراهیم افندی نك مالنه

تمامًا

به خزینهٔ عامره فی ۱۵ ذی القعده سنه ۱۱۵۸ بجهت بهائ بارکیرات و منزلجیان سایرهٔ منزل قاش در عهدهٔ عن روز حضیر سنه ۱۱۵۷ . الی روز حضیر سنه ۱۱۵۸ عن ید حاجی اسمعیل عن جانب - منزلجی ٔ منزل مزبور

۳٤۸۰۰ اصل
۱۱٦۰۰ فضله

٤٦٤۰۰ فی ۱٦۰

یکون غروش اسدی ۲۹۰

منزل قاش در عهدهٔ روز حضیر سنه ۱۱۵۸ الی روز حضیر سنه ۱۱۵۹

بارکیر
غروش ٤

به حساب غروش اسدی ۵۹۰
۳۰۰

۲۹۰ عن اوجرت

عن قال عوارض بدل لوائ طره بزون واجب سنه ۱۱۵۸ عن اوجقلق منزل مزبور غروش اسدی ۲۹۰

مقبوض علی بشه بن سلیمان وکیل عن جانب عثمان چاوشی اغا و محمد افندی منزلجیان منزل مزبور و کمرکجیان کمرك قاش عن ید علی اغا بن حاجی حسین تحصیلدار عوارض و بدل لوائ طره بزون واجب سنه ۱۱۵۸ بر موجب حجت ظهریهٔ مولانا الحاج مصطفی قاضیٔ طره

بزون التورخ فی سنه ۱۱۵۹ این قدر مبلغ برای ایراد و مصرف تذکرهٔ خزینه قایمه داده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی فی ۸ شعبان سنه ۱۱۵۹ بدست تحصیلدار مومی الیه

تماماً

منزل فاش در عهدهٔ عن روز حضیر سنه ۱۱۵۹ الی روز حضیر سنه ۱۱۶۰

بارکیر

غروش ٤

به حساب غروش اسدی ۵۹۰

۳۰۰

۲۹۰ اوجرت

عن مال عوارض بدل لوائ طرهبزون واجب سنه ۱۱۵ عن آوجقلان مزبور

غروش اسدی ۲۹۰

مقبوض پاشا طرهبزون احمد اغا و اسمعیل منزلجیان منزل مزبور عن ید ابراهیم اغا تحصیلدار عوارض و بدل لوائ طرهبزون واجب سنه ۱۱۵۹ بر موجب حجت شرعیهٔ مولانا احمد نایب بمحکمه اجی چلبی التورخ فی ۲۸ صفر سنه ۱۱۶۱ این قدر مبلغ برای ایراد و مصرف تذکرهٔ خزینه قایمه داده فرموده با تلخیص فرمان عالی ۱۰ ذیالقعده سنه ۱۱۶۱ بدست عن بالق ابراهیم بن ذخایر تحصیلدار

تماماً

منزل فاش در عهدهٔ عن روز حضیر سنه ۱۱۶۰ الی روز حضیر سنه ۱۱۶۱

بارکیر

غروش ٤

به حساب غروش اسدی ۵۹۰

۲۹۰ اوجرت

عن مال عوارض بدل لوائح طرهبزون واجب سنه ۱۱۶۰ عن اوجقلق منزل مزبور غروش اسدی ۲۹۰

طربزون مومی الیه
سنهٔ مرقومهیه محسوبا
و کمرك امینه
آخره اولنمشدر
فاش کمرکی امین
فاش کمرکچیان مصرفی
زید عرضحال ایتمکله
قید اولنمق بابنده با تلخیص فرمان عالی
فی ۹ رمضان سنه ۱۱۵۵
اللی بش سنهسنك ختام مدتی قریب
محسوبا منزل مرقوم مزبوران علی و مصطفی
عهدهلرینه اولدیغنه بنائ سنهٔ مرقوم بارکیرنه
کندولری یچون امر شریف ویرلمسی مناسب اولان امر اللّه تعالی التی سنهسنه روز حضیر ابتداسندن امور منزلی مرقوملر طرفلرندن بعضی امین کمرك فاش کمرکی امنی اولان کمیهته رویت ایدجکی امینه امر شریف تحریر بابنده با تلخیص فرمان عالی صادر اولمغین امر شریف ورلمشدر فی ۱۹ ربیع الاول سنه ۱۱۵۵
مفصّل قیدی احکامیهده

رفع شد

منزل در عهدهٔ روز حضیر سنه ۱۱۵۱ الی روز حضیر سنه ۱۱۵۲

بارکیر

غروش ٥

به حساب غروش اسدی ۳۳۷٤

۳۷٥

۳٦۲٤ اوجرت

عن مال عوارض و بدل نزل لوائ طرهبزون واجب سنه عن اوجقلق منزل مزبور

غروش اسدی ۳٦۲٤

عن بارکیران مزبورا اعلام حلیل پاشا محافظ فاش به منازل مذکورین الحاق شده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی فی ۱۵ ربیع الاول سنه ۱۱٤٤

بارکیر

غروش ۲ منزل طرهبزون

۳ منزل فاش

٥

منزل فاش در عهدهٔ عن روز حضیر سنه ۱۱٦۱ الی روز حضیر سنه ۱۱٦۲

بارکیر

غروش ٤

به حساب غروش اسدی ٥۹۰

۳۰۰

---

۲۹۰ اوجرت

عن مال عوارض نزل لواء طرهبزون عن واجب سنه ۱۱۶۱ عن اوجقلق منزل مزبور

غروش ۲۹۰

مقبوض عثمان اغا بن محمد وکیل عن جانب حلیل افندی منزلجیء منزل مزبور عن ید تحصیلدار عوارض نذل لواء مزبور بر موجب حجت ظهریهء مولانا احمد پاشا محکمهء اجی چلبی در استنبول التورخ فی ذی القعده سنه ۱۱۶۳ این قدر مبلغ برای ایراد و مصرف تذکرهء خزینه قایمه دا ده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی فی ۱۵ ذی القعده سنه ۱۱۶۳

تمامًا

منزل قاش در عهدهء عن روز حضیر سنه ۱۱۶۲ الی روز حضیر سنه ۱۱۶۳

بارکیر غروش ٤

به حساب غروش اسدی ۵۹۰

۳۰۰

۲۹۰ اوجرت

عن مال عوارض نذل لواء طرهبزون عن واجب سنه ۱۱۶۲ عن اوجقلق منزل مزبور

غروش اسدی ۲۹۰

منزل قاش در عهدهء عن روز حضیر سنه ۱۱۶۳ الی روز حضیر سنه ۱۱۶٤

بارکیر غروش ٤

به حساب غروش اسدی ۵۹۰

۳۰۰

۲۹۰ اوجرت

عن مال عوارض نذل لواء طرهبزون عن واجب سنه ۱۱۶۳ عن اوجقلق منزل مزبور

غروش اسدی ۲۹۰

منزل قاش در عهدهٔ عن روز حضیر سنه ۱۱٦٤ الی روز حضیر سنه ۱۱٦٥

بارکیر غروش ٤

به حساب غروش اسدی ۵۹۰

۳۰۰

۲۹۰ اوجرت

عن مال عوارض نذل لوائ طرهبزون عن واجب سنه ۱۱٦٤ عن اوجقلق منزل مزبور

غروش اسدی ۲۹۰

مقبوض ابراهیم منزلجیٔ منزل مزبور عن ید عبداله افندی امین ظربخانهٔ عامره واجبسنه ۱۱٦٤ بر موجب صورت امر شریف عالیشان و با حجت ظهریهٔ مولانا مصطفی کاتب نایب محکمهٔ محمود پاشا در استانبول التورخ ۲۰ رجبسنه ۱۱٦٥ این قدر مبلغ برای ایراد و مصرف تذکرهٔ خزینه قایمه داده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی فی ۲۳ رجبسنه ۱۱۲۵ بدست عثمان اغا عن جانب حلیل افندی

تمامی

منزل در عهدهٔ عن روز حضیر سنه ۱۱٦٦ الی روز حضیر سنه ۱۱٦۷

بارکیر

غروش ٤

به حساب غروش ۵۹۰

۳۰۰

۲۹۰ اوجرت

عن مال عوارض نذل لوائ طرهبزون واجب سنه ۱۱٦٦ عن اوجقلق منزل مزبور

مقبوض عثمان بشه ابن عبدالله وکیل ابراهیم اغا ابن عبدالله منزلجی ثمنزل مزبور امین کمرك قاش عن ید علی اغا عن جانب یوسف اغا تحصیلد ار عوارض نذل لواء طرهبزون واجب سنه ۱۱۶۶ بر موجب صورت امر شریف عالیشان و با حجت ظهریهء مولانا السید محمد قاضیء قضاء طرهبزون التورخ فی ۹ ذی القعده سنه ۱۱۶۶ این قدر مبلغ برای ایراد و مصرف تذکرهء خزینه قایمه داده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی فی ۱۱ جمادی الاول سنه ۱۱۶۸ بدست منلا عبدالله تابع محسبهء موقوفات

تماماً

منزل صوحوم در عهدهء عن روز حضیر سنه ۱۱۵۱ الی روز حضیر سنه ۱۱۵۲

بارکیر

غروش

به حساب غروش اسدی

۳۶۲۷ اوجرت

عن مال مقاطع ء کمرك طرهبزون عن واجب سنه ۱۱۵۱ عن اوجقلق منزل مزبور

غروش ۳۴۲۷

مقبوض علی و عثمان امناء کمرك صوحوم عن ید عثمان اغا امین کمرك طرهبزون بر موجب تمسك معهور امناء مذکورین و با حجت شرعیهء مولانا عبدالفتاح قاضیء قضاء طرهبزون التورخ فی ۲۳ ربیع الاخر سنه ۱۱۵۰ این قدر مبلغ برای ایراد مصرف تذکرهء خزینه قایمه داده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی فی ۱۷ شعبان سنه ۱۱۵۳ بدست قدم مصطفی اغا خزینهدار چلدر سابق متوفی ابراهیم پاشا

تماماً

بارکیر

غروش ٥
١

٤

برای اعتبار سنه ١١٥٣

با فرمان فی ٢٨ ذی الحجه سنه ١١٥٢

منزل صوحوم در عهدهٔ عن روز حضیر سنه ١١٥٢ الی روز حضیر سنه ١١٥٣

بارکیر غروش ٥

به حساب غروش اسدی ٧٣٧٤

٣٧٥

٣٦٢٤ اوجرت

عن مال مقاطعهٔ کمرك طره بزون عن واجب سنه ١١٥٢ عن اوجقلقه منزل مزبور

غروش اسدی ٣٦٢٤

مقبوض الحاج علی و الحج عثمان منزلجیان منزل صوحوم عن ید عثمان اغا امین کمرك طره بزون بر موجب تمسك ممهور منزلجیان منزل مزبور و با حجت شرعیهٔ مولانا عبدالفتاح قاضیهٔ قضاء طربزون التورخ فی ٢٣ ذی القعده سنه ١١٥١ این قدر مبلغ برای ایراد مصرف تذکرهٔ خزینه قایمه داده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی فی ١٧ شعبان سنه ١١٥٣ بدست قدم مصطفی اغا خزینه‌دار صدر سابق متوفی ابراهیم پاشا

تمامًا

منزل صوحوم در عهدهٔ عن روز حضیر سنه ۱۱۵۳ الی روز حضیر سنه ۱۱۵٤
بارکیر

غروش ٤

به حساب غروش اسدی ۵۹۰

۳۰۰

---

۲۹۰ اوجرت

عد مال مقاطعهٔ کمرك طره‌بزون راجب سنه ۱۱۵۳ عد اوجقلق منزل مزبور

غروش اسدی ۲۹۰

مقبوض مصطفی امین کمرك فاش عن ید عثمان افندی امین کمرك طره‌بزون بر موجب تمسك ممهور امین مزبور و با حجت‌ظهریهٔ مولانا الحاج مصطفی قاضیٔ قضائ طره‌بزون التورخ فی سلخ ذی القعده سنه ۱۱۵۲ این قدر مبلغ برای ایراد مصرف تذکرهٔ خزینه قایمه داده فرموده با تلخیص و با فرمان عالی فی ۱۷ شعبان سنه ۱۱۵۳ بدست قدم مصطفی اغا خزینه‌دار صدر سابق متوفی ابراهیم پاشا

تمامًا

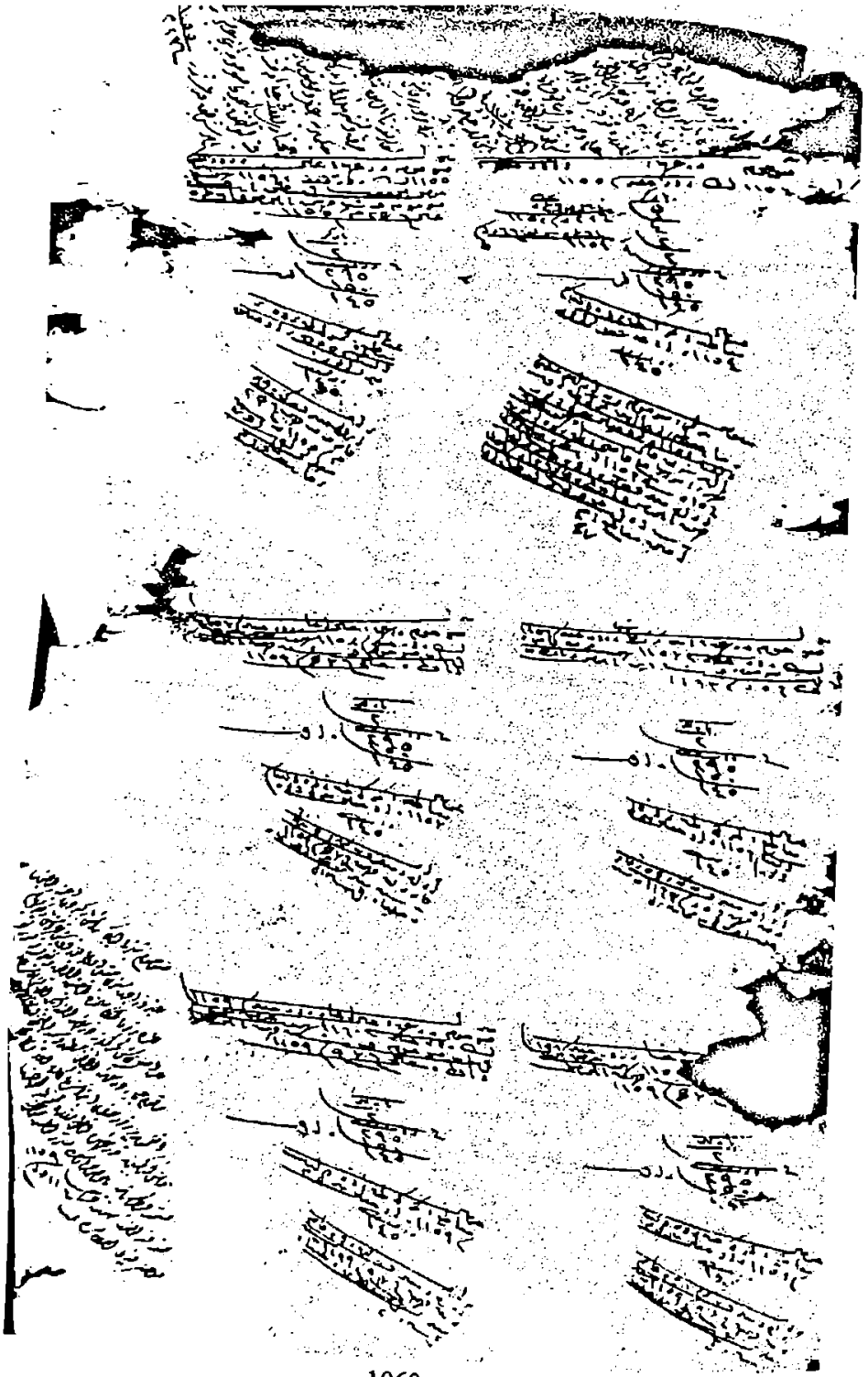

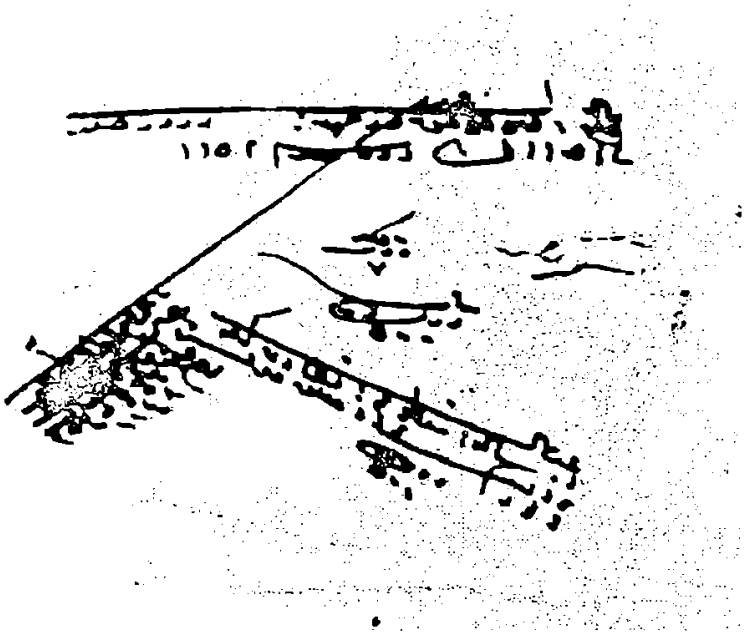

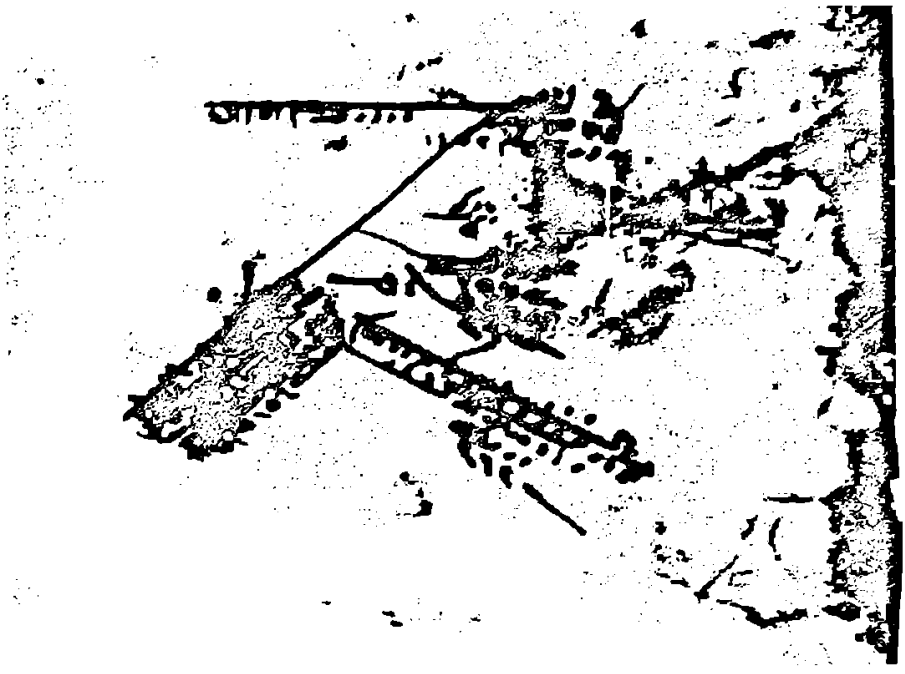

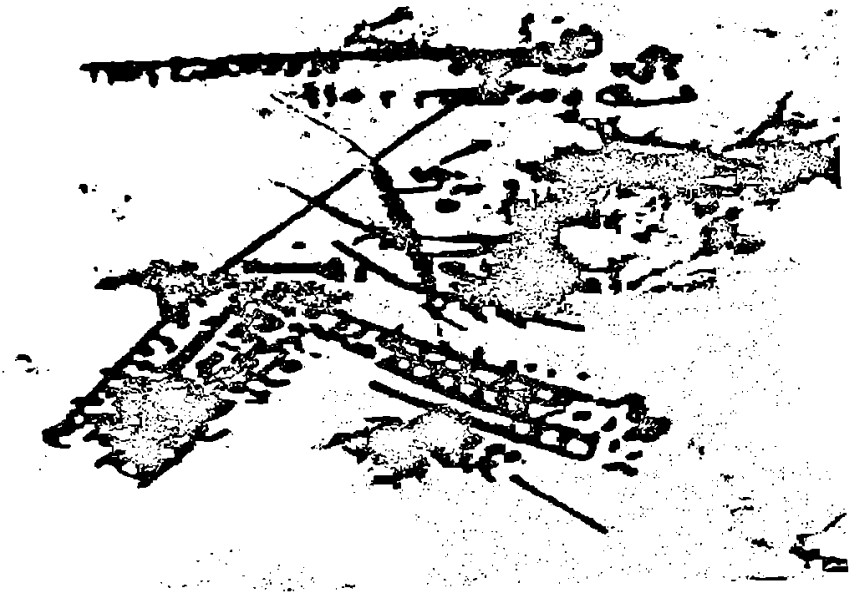

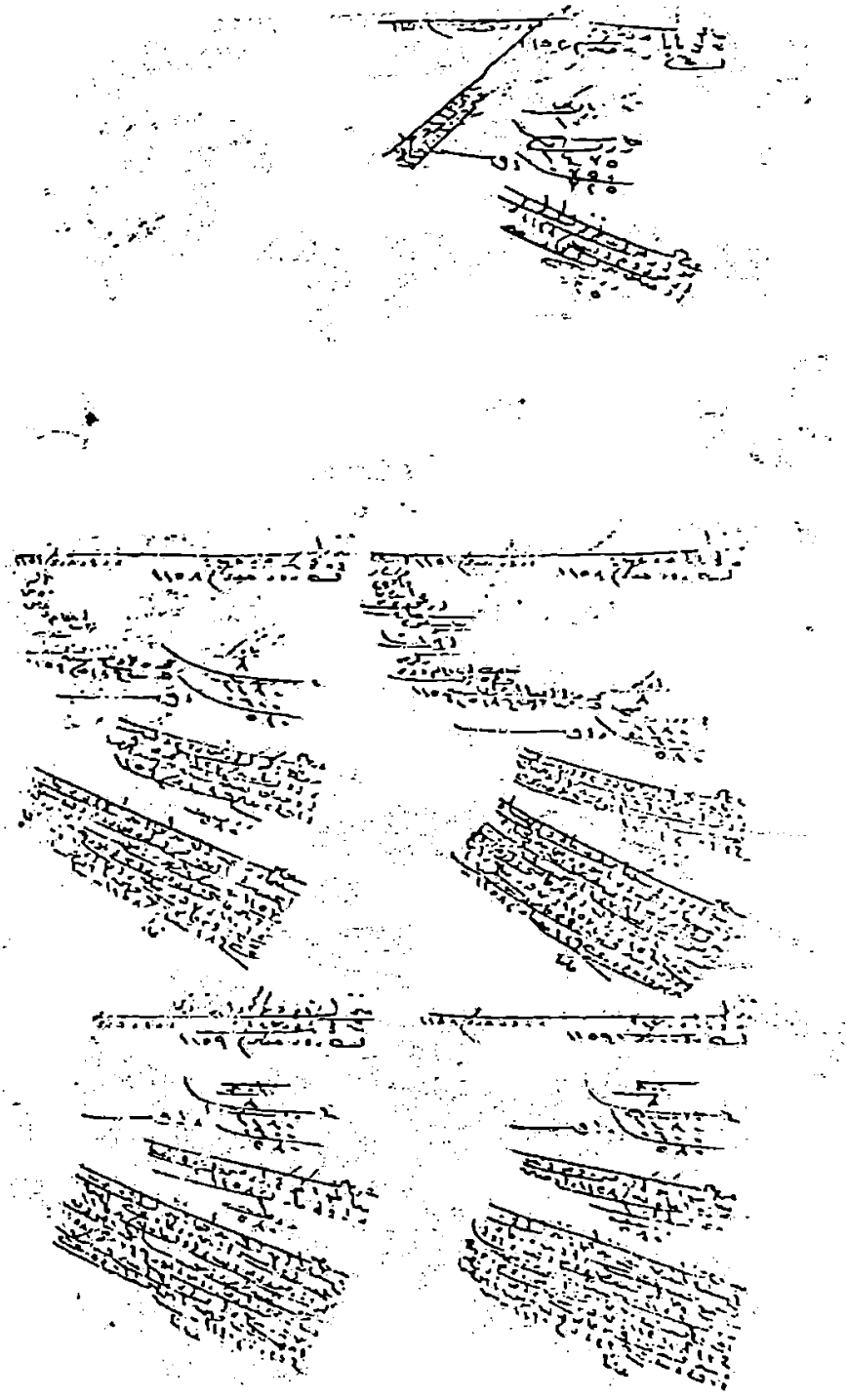

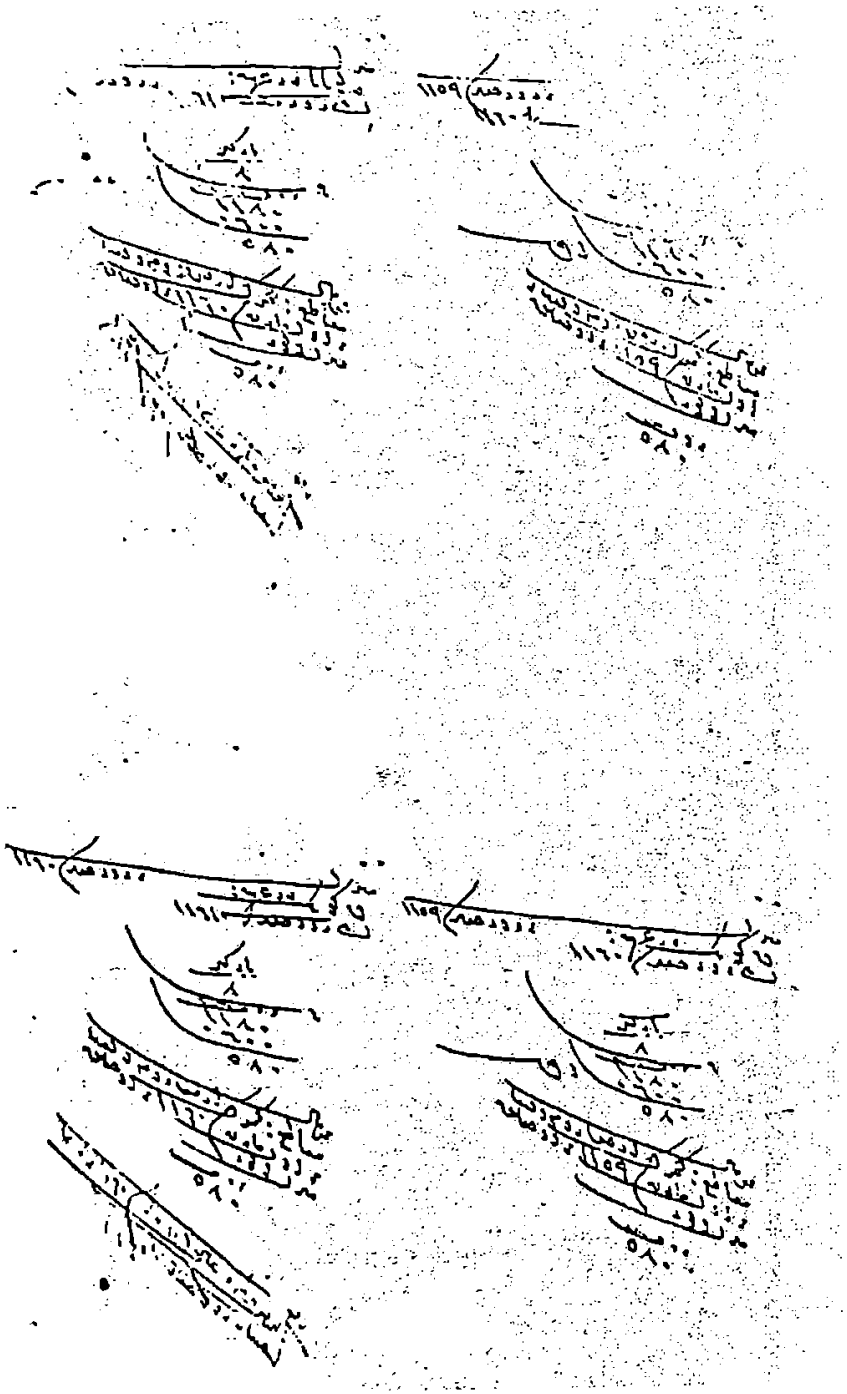

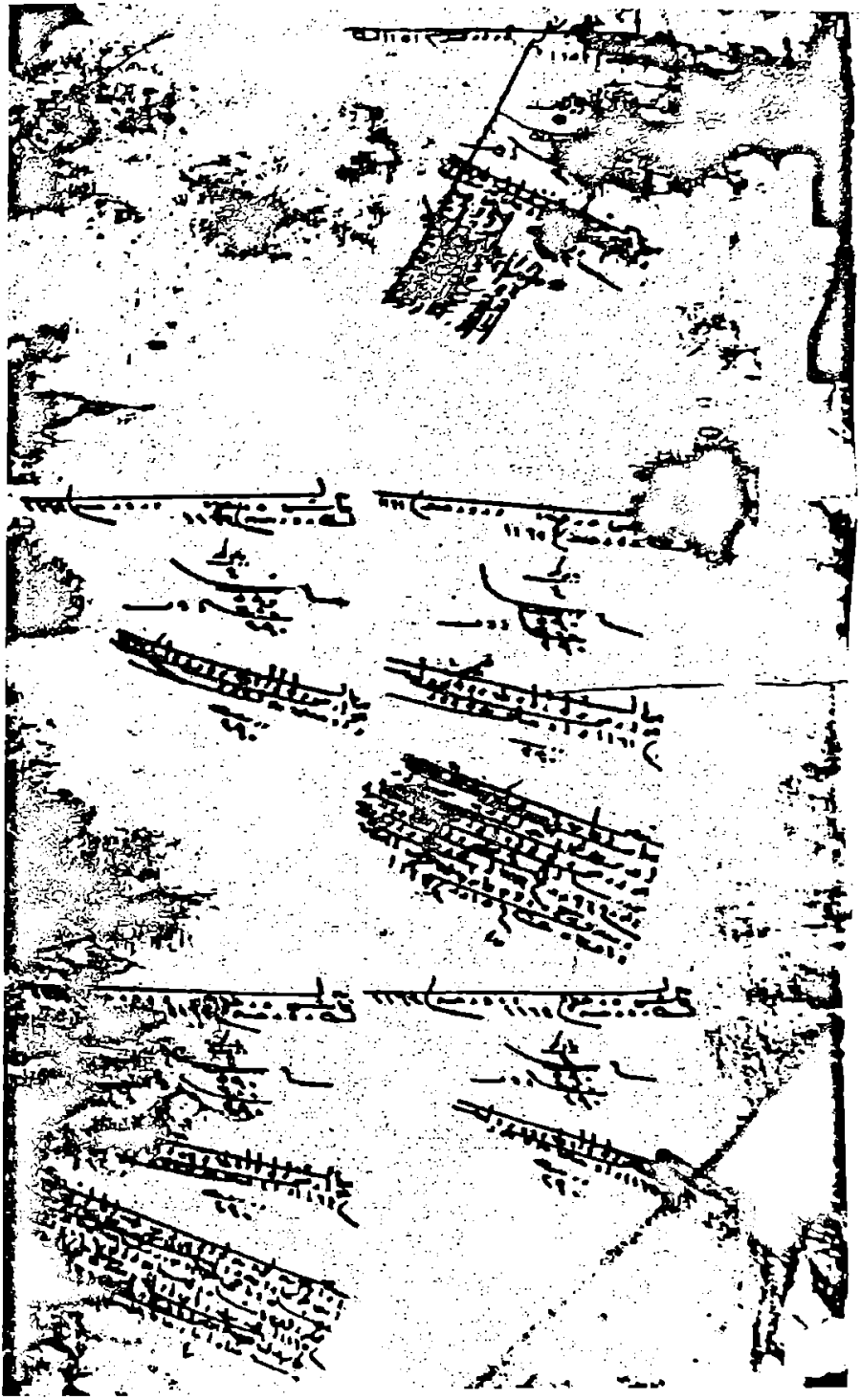

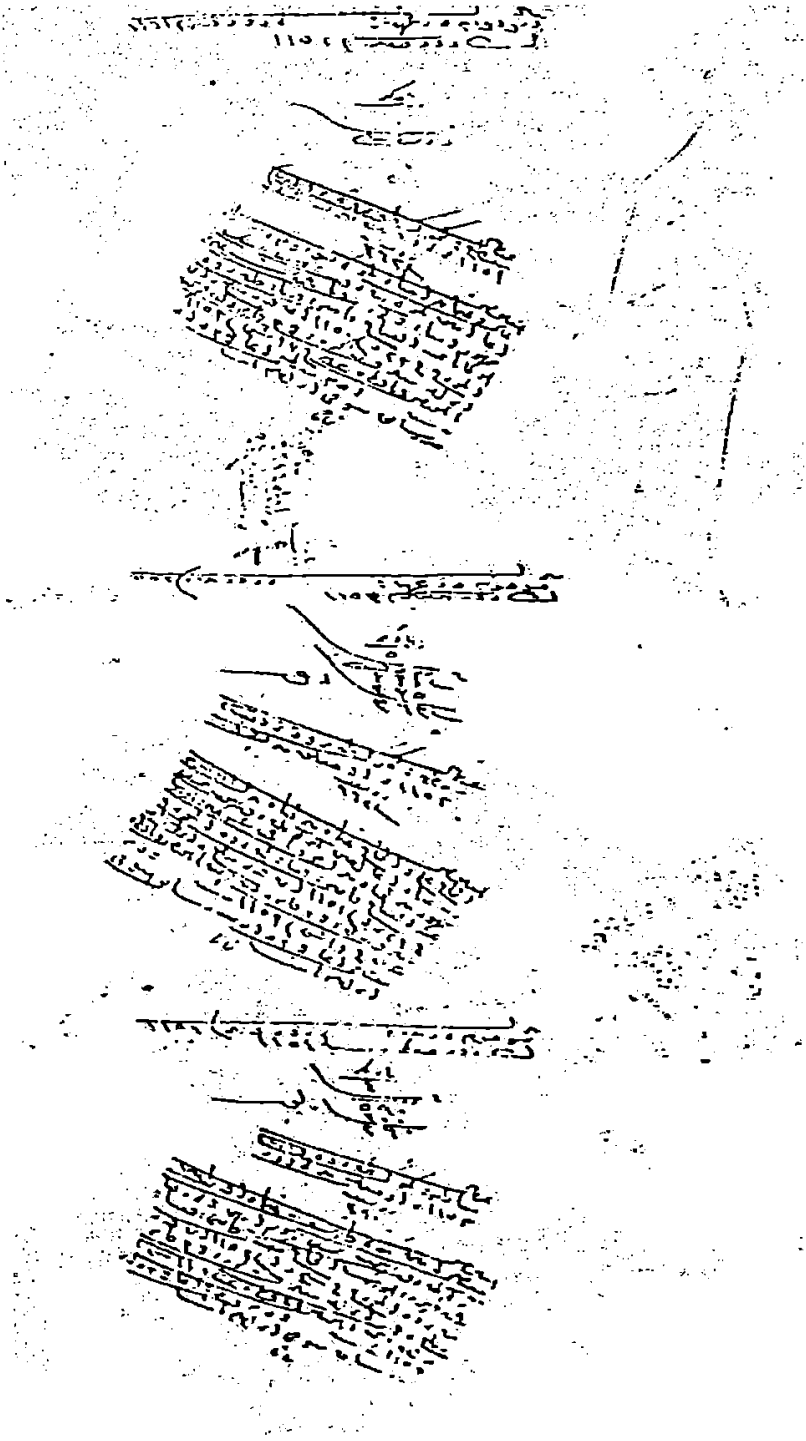

Summary

G. Anchabadze, N. Shengelia

The Ottoman Documentary Soueces on the Abkhazia and Black Sea Eastern Littoral
(17th-18th cent.)

Ottoman documentary sources of the 17th- 18th centuries constitute a valuable source for the study of the socio-political and economic history of both the Ottoman Empire and coterminous countries. In recent years, several thousand Ottoman documents dealing with the peoples of the Caucasus, the Crimea, and Russian-Turkish relations have been discovered in the Archive of the Oriental section of the Cyril and Methodius National Library in Sofia, Bulgaria. These documents form an insignificant part of the vast fonds preserved in the Central Archives of Istanbul. The latter documents found their way into Bulgaria in the 1930 by a mere chance.

As is known, for five centuries Bulgaria was under the sway of the Ottoman state, hence documents were compiled in the country in Turkish. To the FONDS of these documents, preserved in Bulgarian archives, were added over a million copies of Turkish documents of the Istanbul Archives.

The entire collection is described according to separate regions. Documents on individual regions of the USSR are distributed according to individual cities. The collection contains the following fonds ; Tbilisi, Sukhumi, Batumi, as well as of Livadia, Azov, the Crimea, Russia, and so on. Being classified, the FONDS are kept in separate paper cases.

Among these FONDS considerable interest is attached to that of Sukhumi /f. 312a/, comprising 100 paper cases with over 200 documents – mainly firmans, berats, kuchuk berats, arzuhals, sebebi tahriri hucms, suret-i tahwils, ijmal defters, etc.

These materials chiefly contain avdens on the Ottoman sway Abkhazia the attitude of the Ottoman armed forces to the Abkhazians and the distribution and action of the troops in the strongholds of Sukhumi and Anakopia, as well as in other forts of the Blac Sea littoral. The same collection contains materials on the billeting and the state of Ottoman armed forces in separate strongholds and cities of western Georgia in the 17th-18th centuries.

The documents were issued chiefly by the Ottoman Treasury, being signed by the Minister of Finance or Bash-Defterdar, the Chief Accountant, and the Grand Vizier. Most of the documents are of administrative-economic and financial character, dealing with the stationing, financing, of the Yenicheries, Topjus, Jebejies, and others, and their relationship with the local population.

From these documents there emerges a real picture of the forms of Ottoman administration in Transaucasia, particularly in Abkhazia in the 17th-18th cent. The majority of the documents refer to the 1720s-1730s. They present evidence on

the attitude of the local population to the Ottoman armed forces and on the joint struggle the Ottoman armed forces. In almost every collection one encounters documents referring not only to Abkhazia but also to separate regions of the Caucasus. The documents contain the letters of Abkhazians, Circassians, and Dagestanians to the Ottoman government, voicing concrete demands and complaints.

On separate regions of the Caucasus we find defters of various types, drawn up in different offices of the Ottoman Empire, chiefly defters of the holders of TIMARS and ZIYAMETS, containing exceptionally valuable information. The size of the defters ranges from one to over 200 pages. They refer, in the main, to separate provinces of the Ottoman Empire. Defters of our concern have been found in the collections compiled for Erzurum, Trabzon, Van, Kars and other provinces, for some regions of Transaucasian countries administratively formed part of the cited vilayets. These defters contain interesting evidence on Ottoman feudalism and its peculiarities. The defters are of interest also from the point of view of historical geography and onomastics. Such defters of Erzurum and Trabzon, compiled through the 16th-18th centuries, have been discovered. Of the same type are the defters on the Crimea, Azerbaijan, Armenia, Georgia, and so on. Space precludes a full discussion of all the defters that number several dozens.

Unfortunately a very defective defter (about 20 leaves) of the so-called Sukhumi Sanjak has been discovered in the Sukhumi collection. The defter contains important material on the socio-economic and political history of Abkhazia of the mid 18th century, being also a valuable source for the study of the organization of finances and the state of economy and commerce in the Ottoman Empire. In it we find evidence on economic treaties, commodities brought to Sukhumi by sea, the relation of the Sukhumi harbor, to other harbours – Novorossiisk, Sugujuk, etc. Where Ottoman troops were stationed.

Documents dealing with the actions of Ottoman armed forces on the territory of Abkhazia are found in various FONDS. Nearly every one of them contains highly interesting material on Abkhazians, Circassians, and Daghestanians. Thus in the file of the Grand Vizier, we have a list of Circassian MUHAJIRS, drawn in 1861.

The Sukhumi collection contains documents dealing with other Georgian cities as well; Tbilisi, Atsquri, Khertvisi, etc.

Judging by Ottoman documents, the Ottoman government gave special attention to coastal strongholds; Sukhumi, Anakopia, Poti, Qulevi, Anaklia, Tsikhisdziri, Sugujuk, etc. Many of the documents under discussion give an insight into the forms of dominance of Ottoman feudalism in the Caucasus.

Besides the above FONDS, materials on Georgia are scattered in other collections too. The point is that, in describing the documents, the Bulgarian colleagues were faced with the difficulties of Caucasian toponymy: the task was complicated further by the fact that the names of same Georgian geographical points were corrupted in Turkish documents. Hence, this or that document often found its way into the common FONDS, called the FONDS of the Grand Vizier, or Tsargrad FONDS. Owing to the absence of areference on Caucasian toponomy, a considerable part of documents on the peoples of the Caucasus was occasionally placed in

the collection of some other country. Thus, in the collection of Kurdistan, we found a document on the service of the Yenicheries in the Anaklia fort. Hence, we were obliged to go through nearly all the FONDS on individual provinces of Anatolia.

Further, the FONDS of the Grand Vizier proved highly interesting for it contains about one hundred thousand documents of various types, predominantly firmans, berats, and arzuhals, issued by the Sultan and Grand Vizier. The cited FOND yielded interesting documents on Abkhazia and on Russian-Turkish relations.

As is known , the Caucasian question always held a major place in Russian-Turkish relations. Therefore, several hundreds of documents were naturally discovered on the peoples of the Caucasus, including Abkhazia, in the FONDS of Russia, the Crimea, and Azov. These documents are of various types, mainly of administrative-economic and financial character; they give a concrete reflection of the real situation of one or another period in Russo-Turkish relations.

As noted above, the majority of the documents brought to light were issued by the Imperial offices chiefly financial; the deciphering of their secret codes is an intricate art, However, knowledge of Ottoman palaeography and diplomatics is not enough for the deciphering of these codes developed by separate Ottoman Offices for various types of documents. The work calls for special training. Translation, commenting and analysis of the numerous Ottoman documents of this type, preserved at the Bulgarian Archives, will facilitate research into various aspects of Ottoman rule in different regions of Georgia and the Caucasus, particularly Abkhazia, in the 17th-18th centuries. They will expand our knowledge of the history of the relations of Abkhazia with the Ottoman Empire and with neighboring principalities in the 17th-18th centuries.

შინაარსი

რედაქტორისაგან 5
From Editor
Editörderden
ზურაბ ანჩაბაძე 11
Zurab Anchabadze
ZurabAnçabadze
წინასიტყვაობა 25
Preface
Önsöz
შესავალი 27
Introduction
Giriş
წინასიტყვაობა (თურქულ ენაზე)..... 57
Preface (Turkish)
Önsöz (Turkçe)
შესავალი 58
Introduction (Turkish)
Giriş (Turkçe)
ქართული თარგმანი 73

1139 წლის "ხაზინის თესქერე" სოხუმის ციხის შესახებ
1139 წლის "ხაზინის თესქერე" სოხუმის ციხის შესახებ
1143 წლის "ხაზინის თესქერე" სოხუმის ციხის შესახებ
1144 წლის "ხაზინის თესქერე" სოხუმის ციხის შესახებ
1144 წლის "ხაზინის თესქერე" სოხუმის ციხის შესახებ
1141 წლის "ქუჩუქ ბერათი" ფოთის ციხის შესახებ
1141 წლის "ქუჩუქ ბერათი" ფოთის ციხის შესახებ
1143 წლის "ქუჩუქ ბერათი" სოხუმის ციხის შესახებ
1143 წლის "ქუჩუქ ბერათი" ანაკლიის ციხის შესახებ
1143 წლის "ქუჩუქ ბერათი" სოხუმის ციხის შესახებ
1144 წლის "ქუჩუქ ბერათი" ფოთის ციხის შესახებ
1144 წლის "ქუჩუქ ბერათი" სოხუმის ციხის შესახებ
1144 წლის "ქუჩუქ ბერათი" სოხუმის ციხის შესახებ
1144 წლის "ქუჩუქ ბერათი" სოხუმის ციხის შესახებ
1145 წლის "ქუჩუქ ბერათი" სოხუმის ციხის შესახებ
1146 წლის "ქუჩუქ ბერათი" ფოთის ციხის შესახებ
1135 წლის "იაზილე" სოხუმის ციხის შესახებ
1136 წლის "იაზილე" ფოთის ციხის შესახებ
1140 წლის "იაზილე" ფოთის ციხის შესახებ
1140 წლის "იაზილე" სოხუმის ციხის შესახებ

1144 წლის "იაზილე" სოხუმის ციხის შესახებ
1145 წლის "იაზილე" სოხუმის ციხის შესახებ
1146 წლის "იაზილე" სოხუმის ციხის შესახებ
უთარიღო ფირმანი ფოთის ციხის შესახებ
1137 წლის ფირმანი ფოთის ციხის შესახებ
1140 წლის ფირმანი ფოთის ციხის შესახებ
1140 წლის ფირმანი ფოთის ციხის შესახებ
1143 წლის ბერათი სოხუმის ციხის შესახებ
1144 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1143 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1145 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1145 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1145 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1145 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1145 წლის დოკუმენტი სოხუმის, ფოთისა და ანაკლიის ციხეების შესახებ
1133 წლის "სებები თაჰრირი ჰუქმი" ფოთის ციხის შესახებ
1145 წლის "სებები თაჰრირი ჰუქმი" ფოთის ციხის შესახებ
1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
უთარიღო დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1197 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ
1197 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ
1198 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1196 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1142 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1145 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1136 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1137 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1201 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
უთარიღო დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1140 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1140 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1119 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1138 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ

1138 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1140 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1141 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1143 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1190 წლის დოკუმენტი გურიის შესახებ
XIX –ს-ის დოკუმენტი ფოთისა და ანაკლიის ციხეების შესახებ
1196 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1198 წლის დოკუმენტი გონიოს ციხის შესახებ
1145 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1197 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1197 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1200 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
სოხუმის მცველის ქელეშ აჰმედ ბეგისადმი მიწერილი წერილი
1138 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ
1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1141 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1140 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1145 წლის მარუზა სოხუმის ციხის შესახებ
უთარიღო დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1197 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1196 წლის დოკუმენტი სოხუმის, ანაკლიისა და ფოთის ციხეების შესახებ
1143 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1141 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1136 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ
1137 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1139 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1142 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1145 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
უთარიღო დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
უთარიღო დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
უთარიღო დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
უთარიღო დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
უთარიღო დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
უთარიღო დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1115 წლის დოკუმენტი საქართველოს შესახებ
1116 წლის არზა მეგრელებისა და აფხაზების საქმიანობაზე
უთარიღო არზა რუხისა და ანაკლიის ციხეების შესახებ
უთარიღო არზა ანაკლიის ციხის შესახებ
1120 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ
1120 წლის განმარტება რუხის ციხეში შექმნილი ვითარების შესახებ

1126 წლის არზა რუხის ციხის იანიჩრების შესახებ
1126 წლის არზა რუხის ციხესი არსებული ვითარების შესახებ
1126 წლის არზა ანაკლიის ციხის შესახებ
1126 წლის არზა რუხის ციხის მდგომარეობის შესახებ
1126 წლის დოკუმენტი ანაკლიის ციხეში შექმნილი ვითარების შესახებ
უთარიღო არზა რუხისა და ანაკლიის ციხეების შესახებ
1128 წლის განმარტება რუხის ციხეში შექმნილი ვითარების შესახებ
1132 წლის დოკუმენტი ანაკლიისა და გონიოს ციხეების შესახებ
1132 წლის დოკუმენტი ბათუმის, გონიოსა და ანაკლიის ციხეების შეს-
ახებ
1135 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ
1136 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ
1136 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ
1136 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1138 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1138 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1138 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1138 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1139 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1139 წლის ყადის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1139 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1139 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1139 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1139 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1139 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1139 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ
1139 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1139 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1140 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1140 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1140 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1140 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1140 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1140 წლის არზა სოხუმის ციხის შესახებ
1140 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1140 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1141 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1141 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1141 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1141 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1142 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1142 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1142 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ

1198 წლის დოკუმენტი ბათუმზე
1142 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1142 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1143 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1144 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1144 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1144 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1144 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1144 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1145 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1731 წლის დოკუმენტი ანაკლიის ციხის შესახებ
1145 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1145 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1145 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1145 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1145 წლის დოკუმენტი ანაკოფიის ციხის შესახებ
1146 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1146 წლის დოკუმენტი ანაკოფიის ციხის შესახებ
1146 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1146 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1154 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1154 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1157 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1157 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1157 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1157 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1160 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1160 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1161 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1162 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1162 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1162 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1177 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1177 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1185 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1148 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1185 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1185 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1185 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1185 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1185 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1185 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1185 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1185 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ

1197 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1197 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1197 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1199 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1218 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1226 წლის დოკუმენტი სოხუმის ციხის შესახებ
1228 წლის დოკუმენტი ფოთის ციხის შესახებ
1159 წლის დაეთარი სოხუმის ციხის შესახებ

The Georgian Translation

N1 Khazine – i tezkere of 1139 on Sukhumi fortress
N2 Khazine – i tezkere of 1139 on Sukhumi fortress
N3 Khazine – i tezkere of 1143 on Sukhumi fortress
N4 Khazine – i tezkere of 1144 on Sukhumi fortress
N5 Khazine – i tezkere of 1144 on Sukhumi fortress
N6 Kuchuk berat of 1141 on Poti fortress
N6 Kuchuk berat of 1141 on Poti fortress
N7 Kuchuk berat of 1141 on Poti fortress
N8 Kuchuk berat of 1143 on Sukhumi fortress
N9 Kuchuk berat of 1143 on Anaklia fortress
N10 Kuchuk berat of 1143 on Sukhumi fortress
N11 Kuchuk berat of 1144 on Poti fortress
N12 Kuchuk berat of 1144 on Sukhumi fortress
N13 Kuchuk berat of 1144 on Sukhumi fortress
N14 Kuchuk berat of 1144 on Sukhumi fortress
N15 Kuchuk berat of 1145 on Sukhumi fortress
N16 Kuchuk berat of 1161 on Poti fortress
N17 Yazyle of 1135 on Sukhumi fortress
N18 Yazyle of 1136 on Poti fortress
N19 Yazyle of 1140 on Poti fortress
N20 Yazyle of 1144 on Sukhumi fortress
N21 Yazyle of 1144 on Sukhumi fortress
N22 Yazyle of 1145 on Sukhumi fortress
N23 Yazyle of 1146 on Sukhumi fortress
N24 Ferman (undated) on Poti fortress
N25 Ferman of 1137 on Poti fortress
N26 Ferman of 1140 on Poti fortress
N27 Ferman of 1140 on Poti fortress
N28 Berat of 1143 on Sukhumi fortress
N29 Document of 1143 on Sukhumi fortress
N30 Document of 1143 on Sukhumi fortress
N31 Document of 1145 on Sukhumi fortress
N32 Document of 1145 on Sukhumi fortress
N33 Document of 1145 on Sukhumi fortress
N34 Document of 1145 on Sukhumi fortress
N35 Document of 1145 on Sukhumi fortress
N36 Document of 1145 on the fortresses of Sukhumi, Poti and Anaklia
N37 Sebebi tahriri hucm of 1133 on Poti fortress
N38 Sebebi tahriri hucm of 1145 on Sukhumi fortress

N39 Document of 1138 on Sukhumi fortress
N40 Document of 1138 on Sukhumi fortress
N41 Document of 1138 on Sukhumi fortress
N42 Document of 1138 on Sukhumi fortress
N43 Document of 1138 on Sukhumi fortress
N44 Document of 1138 on Sukhumi fortress
N45 Document of 1138 on Sukhumi fortress
N46 Document of 1138 on Sukhumi fortress
N47 Document of 1138 on Sukhumi fortress
N48 Document (undated) on Sukhumi fortress
N49 Arza of 1197 on Sukhumi fortress
N50 Arza of 1197 on Sukhumi fortress
N51 Document of 1198 on Sukhumi fortress
N52 Document of 1196 on Sukhumi fortress
N53 Document of 1142 on Sukhumi fortress
N54 Document of 1145 on Sukhumi fortress
N55 Document of 1136 on Poti fortress
N56 Document of 1137 on Poti fortress
N57 Document of 1201 on Poti fortress
N58 Document (undated) on Poti fortress
N59 Document of 1140 on Sukhumi fortress
N60 Document of 1140 on Sukhumi fortress
N61 Document of 1119 on Poti fortress
N62 Document of 1138 on Poti fortress
N63 Document of 1138 on Poti fortress
N64 Document of 1140 on Poti fortress
N65 Document of 1141 on Poti fortress
N66 Document of 1143 on Poti fortress
N67 Document of 1190 on Guria
N68 Document of the 19th cent. on the fortresesses of Poti and Anaklia
N69 Document of 1196 on Sukhumi fortress
N70 Document of 1198 on Poti fortress
N71 Document of 1145 on Gonio fortress
N72 Document of 1197 on Poti fortress
N73 Document of 1197 on Poti fortress
N74 Document of 1200 on Poti fortress
N75 Letter to Ahmed Kelesh-Beg, guard of Sukhumi fortress
N76 Arza of 1138 on Sukhumi fortress
N77 Document of 1138 on Sukhumi fortress
N78 Document of 1141 on Sukhumi fortress
N79 Document of 1140 on Sukhumi fortress
N80 Maruza of 1145 on Sukhumi fortress
N81 Document (undated) on Sukhumi fortress
N82 Document of 1197 on Sukhumi fortress
N83 Document of 1196 on the fortresses of Sukhumi, Anaklia and Poti
N84 Document of 1143 on Sukhumi fortress
N85 Document of 1141 on Poti fortress
N86 Document of 1138 on Sukhumi fortress
N87 Arza of 1136 on Sukhumi fortress
N88 Document of 1137 on Sukhumi fortress
N89 Document of 1138 on Sukhumi fortress
N90 Document of 1138 on Sukhumi fortress
N91 Document of 1139 on Sukhumi fortress
N92 Document of 1142 on Suhumi fortress

N93 Document of 1145 on Sukhumi fortress
N94 Document (undated) on Sukhumi fortress
N95 Document (undate) on Sukhumi fortress
N96 Document (undated) on Sukhumi fortress
N97 Document (undated) on Poti fortress
N98 Document (undated) on Poti fortress
N99 Document (undated) on Poti fortress
N100 Document of 1115 on Georgia
N101Arza of 1116 on the activites of the Megrelii ans and the Abkhazians
N102 Arza (undated) on the fortresses of Rukhi and Anaklia
N103 Arza (undated) on Anaklia fortress
N104 Arza of 1120 on Sukhumi fortress
N105 Report of 1126 on the state of Rukhi fortress
N106 Arza of 1126 on the janissaries of Rukhi fortress
N107 Arza of 1126 on the state of Rukhi fortress
N108 Arza of 1126 on Anaklia fortress
N109 Arza of 1126 on Rukhi fortress
N110 Document of 1126 on Anaklia fortress
N111 Arza (undated) on Sukhumi fortress
N112 Report of 1128 on Rukhi fortress
N113 Document of 1132 on Anaklia and Rukhi fortress
N114 Document of 1132 on the fortreses of Batumi, Gonio and Anaklia
N115 Arza of 1135 on Sukhumi fortress
N116 Arza of 1136 on Sukhumi fortress
N117 Arza of 1136 on Sukhumi fortress
N118 Document of 1138 on Poti fortress
N119 Document of 1138 on Poti fortress
N120 Document of 1138 on Poti fortress
N121 Document of 1138 on Sukhumi fortress
N122 Document of 1138 on Sukhumi fortress
N123 Document of 1138 on Poti fortress
N124 Document of 1139 on Sukhumi fortress
N125 Document of the kadi, of 1139, on Sukhumi fortress
N126 Document of 1139 on Sukhumi fortress
N127 Document of 1139 on Poti fortress
N128 Document of 1139 on Poti fortress``
N129 Document of 1139 on Poti fortress
N130 Document of 1139 on Sukhumi fortress
N131 Document of 1139 on Sukhumi fortress
N132 Document of 1139 on Poti fortress
N133 Document of 1139 on Poti fortress
N134 Document of 1140 on Poti fortress
N135 Document of 1140 on Sukhumi fortress
N136 Document of 1140 on Poti fortress
N137 Document of 1140 on Sukhumi fortress
N138 Document of 1140 on Poti fortress
N139 Arza of 1140 on Sukhumi fortress
N140 Document of 1140 on Sukhumi fortress
N141 Document of 1140 on Sukhumi fortress
N142 Document of 1141 on Poti fortress
N143 Document of 1141 on Sukhumi fortress
N144 Document of 1141 on Sukhumi fortress
N145 Document of 1141 on Sukhumi fortress
N146 Document of 1142 on Sukhumi fortress

N147 Document of 1142 on Sukhumi fortress
N148 Document of 1142 on Sukhumi fortress
N149 Document of 1142 on Batumi
N150 Document of 1142 on Sukhumi fortress
N151 Document of 1142 on Poti fortress
N152 Document of 1143 on Sukhumi fortress
N153 Document of 1144 on Sukhumi fortress
N154 Document of 1144 on Poti fortress
N155 Document of 1144 on Poti fortress
N156 Document of 1144 on Sukhumi fortress
N157 Document of 1144 on Sukhumi fortress
N158 Document of 1145 on Sukhumi fortress
N159 Document of 1145 on Anaklia fortress
N160 Document of 1145 on Sukhumi fortress
N161 Arza of 1145 on Sukhumi fortress
N162 Document of 1145 on Sukhumi fortress
N163 Document of 1145 on Sukhumi fortress
N164 Document of 1145 on Anakopia fortress
N165 Document of 1146 on Sukhumi fortress
N166 Document of 1146 on Anakopia fortress
N167 Document of 1146 on Sukhumi fortress
N168 Document of 1146 on Poti fortress
N169 Document of 1154 on Poti fortress
N170 Document of 1154 on Sukhumi fortress
N171 Document of 1157 on Poti fortress
N172 Document of 1157 on Poti fortress
N173 Document of 1157 on Sukhumi fortress
N174 Document of 1157 on Sukhumi fortress
N175 Document of 1160 on Poti fortress
N176 Document of 1160 on Sukhumi fortress
N177 Document of 1161 on Sukhumi fortress
N178 Document of 1162 on Poti fortress
N179 Document of 1162 on Sukhumi fortress
N180 Document of 1162 on Sukhumi fortress
N181 Document of 1177 on Poti fortress
N182 Document of 1177 on Sukhumi fortress
N183 Document of 1185 on Poti fortress
N184 Document of 1148 on Sukhumi fortress
N185 Document of 1185 on Poti fortress
N186 Document of 1185 on Poti fortress
N187 Document of 1185 on Poti fortress
N188 Document of 1185 on Poti fortress
N189 Document of 1185 on Poti fortress
N190 Document of 1185 on Poti fortress
N191 Document of 1185 on Poti fortress
N192 Document of 1185 on Poti fortress
N193 Document of 1197 on Sukhumi fortress
N194 Document of 1197 on Poti fortress
N195 Document of 1197 on Poti fortress
N196 Document of 1199 on Poti fortress
N197 Document of 1218 on Sukhumi fortress
N198 Document of 1226 on Sukhumi fortress
N199 Document of 1228 on Poti fortress
N200 Defter of 1159 on Sukhumi fortress

Gürcüce tercumesi
N1. 1139 yılına ait hazine – I tezkere Suhum kalesi hakkında
N2. 1139 yılına ait hazine – I tezkere Suhum kalesi hakkında
N3. 1143 yılına ait hazine – I tezkere Suhum kalesi hakkında
N4. 1144 yılına ait hazine – I tezkere Suhum kalesi hakkında
N5. 1144 yılına ait hazine – I tezkere Suhum kalesi hakkında
N6. 1141 yılına ait küçük berat Faş kalesi hakkında
N7. 1141 yılına ait küçük berat Faş kalesi hakkında
N8. 1143 yılına ait küçük berat Suhum kalesi hakkında
N9. 1143 yılına ait küçük berat Anakra kalesi hakkında
N10. 1143 yılına ait küçük berat Suhum kalesi hakkında
N11. 1144 yılına ait küçük berat Faş kalesi hakkında
N12. 1144 yılına ait küçük berat Suhum kalesi hakkında
N13. 1144 yılına ait küçük berat Suhum kalesi hakkında
N14. 1144 yılına ait küçük berat Suhum kalesi hakkında
N15. 1145 yılına ait küçük berat Suhum kalesi hakkında
N16. 1146 yılına ait küçük berat Faş kalesi hakkında
N17. 1135 yılın yazıle Suhum kalesi hakkında
N18. 1136 yılın yazıle Faş kalesi hakkında
N19. 1140 yılın yazıle Faş kalesi hakkında
N20. 1140 yılın yazıle Suhum kalesi hakkında
N21. 1140 yılın yazıle Suhum kalesi hakkında
N22. 1145 yılın yazıle Suhum kalesi hakkında
N23. 1146 yılın yazıle Suhum kalesi hakkında
N24. Tarihsiz ferman Faş kalesi hakkında
N25. 1137 yılına ait ferman Faş kalesine dair
N26. 1140 yılına ait ferman Faş kalesine dair
N27. 1140 yılına ait ferman Faş kalesine dair
N28. 1143 yılına ait berat Suhum kalesine dair
N29. 1143 yılına ait dokûman Suhum kalesine dair
N30. 1143 yılına ait dokûman Suhum kalesine dair
N31. 1145 yılına ait dokûman Suhum kalesine dair
N32. 1145 yılına ait dokûman Suhum kalesine dair
N33. 1145 yılına ait dokûman Suhum kalesine dair
N34. 1145 yılına ait dokûman Suhum kalesine dair
N35. 1145 yılına ait dokûman Suhum kalesine dair
N36. 1145 yılına ait dokûman Suhum, Faş, ve Anakra kalelerine dair
N37. 1133 yılına ait Sebebi tahriri hükmü Faş kalesine dair
N38. 1145 yılına ait Sebebi tahriri hükmü Suhum kalesine dair
N39. 1138 yılına ait dokûman Suhum kalesine dair
N40. 1138 yılına ait dokûman Suhum kalesine dair
N41. 1138 yılına ait dokûman Suhum kalesine dair
N42. 1138 yılına ait dokûman Suhum kalesine dair
N43. 1138 yılına ait dokûman Suhum kalesine dair
N44. 1138 yılına ait dokûman Suhum kalesine dair
N45. 1138 yılına ait dokûman Suhum kalesine dair
N46. 1138 yılına ait dokûman Suhum kalesine dair
N47. 1138 yılına ait dokûman Suhum kalesine dair
N48. Tarihsiz dokûman Suhum kalesine dair
N49. 1197 yılına ait arza Suhum kalesine dair
N50. 1197 yılına ait arza Suhum kalesine dair
N51. 1198 yılına ait dokûman Suhum kalesine dair
N52. 1196 yılına ait dokûman Suhum kalesine dair

N53. 1142 yılına ait doküman Suhum kalesine dair
N54. 1145 yılına ait doküman Suhum kalesine dair
N55. 1136 yılına ait doküman Faş kalesine dair
N56. 1137 yılına ait doküman Faş kalesine dair
N57. 1201 yılına ait doküman Faş kalesine dair
N58. Tarihsiz doküman Faş kalesine dair
N59. 1140 yılına ait doküman Suhum kalesine dair
N60. 1140 yılına ait doküman Suhum kalesine dair
N61. 1119 yılına ait doküman Faş kalesine dair
N62. 1138 yılına ait doküman Faş kalesine dair
N63. 1138 yılına ait doküman Faş kalesine dair
N64. 1140 yılına ait doküman Faş kalesine dair
N65. 1141 yılına ait doküman Faş kalesine dair
N66. 1143 yılına ait doküman Faş kalesine dair
N67. 1190 yılına ait doküman Gurya kalesine dair
N68. Tarihsiz doküman Faş ve Anakra kaleleri hakkında
N69. 1196 yılına ait doküman Suhum kalesine dair
N70. 1198 yılına ait doküman Gonyo kalesine dair
N71. 1145 yılına ait doküman Faş kalesine dair
N72. 1197 yılına ait doküman Faş kalesine dair
N73. 1197 yılına ait doküman Faş kalesine dair
N74. 1200 yılına ait doküman Faş kalesine dair
N75. Muhafiz kale-i Suhum – Ahmet Keleş beye ait mektup
N76. 1138 yılına ait arza Suhum kalesine dair
N77. 1138 yılına ait doküman Suhum kalesine dair
N78. 1141 yılına ait doküman Suhum kalesine dair
N79. 1140 yılına ait doküman Suhum kalesine dair
N80. 1145 yılın maruza Suhum kalesine dair
N81. Tarihsiz doküman Suhum kalesine dair
N82. 1187 yılına ait doküman Suhum kalesine dair
N83. 1196 yılına ait doküman Suhum, Anakra ve Faş kalelerine dair
N84. 1143 yılına ait doküman Suhum kalesine dair
N85. 1141 yılına ait doküman Faş kalesine dair
N86. 1138 yılına ait doküman Suhum kalesine dair
N87. 1136 yılına ait arza Suhum kalesine dair
N88. 1137 yılına ait doküman Suhum kalesine dair
N89. 1138 yılına ait doküman Suhum kalesine dair
N90. 1138 yılına ait doküman Suhum kalesine dair
N91. 1139 yılına ait doküman Suhum kalesine dair
N92. 1142 yılına ait doküman Suhum kalesine dair
N93. 1145 yılına ait doküman Suhum kalesine dair
N94. Tarihsiz dökûman Suhum kalesi hakkında
N95. Tarihsiz dökûman Suhum kalesi hakkında
N96. Tarihsiz dökûman Suhum kalesi hakkında
N97. Tarihsiz dökûman Faş kalesi hakkında
N98. Tarihsiz dökûman Faş kalesi hakkında
N99. Tarihsiz dökûman Faş kalesi hakkında
N100. 1115 yılına ait doküman Gürcüstan hakkında
N101. 1116 yılına ait doküman Mengrelya hakkında
N102. Tarihsiz dökûman Ruh ve Anakra kaleleri hakkında
N103. Tarihsiz arza Anakra kalesi hakkında
N104. 1120 yılına ait arza Suhum kalesi hakkında
N105. 1126 yılına ait maruz Ruh kalesine hakkında
N106. 1126 yılına ait arza Ruh kalesine hakkında

N107. 1126 yılına ait Ruh kalesine hakkında
N108. 1126 yılına ait arza Anakra kalesine hakkında
N109. 1126 yılına ait arza Ruh kalesine hakkında
N110. 1126 yılına ait arza Anakra kalesine hakkında
N111. Tarihsiz arza Ruh ve Anakra kaleleri hakkında
N112. 1128 yılına ait maruz Ruh kalesine hakkında
N113. 1132 yılına ait doküman Anakra ve Ruh kaleleri hakkında
N114. 1126 yılına ait doküman Batum, Gonyo ve Anakra kaleleri hakkında
N115. 1135 yılına ait arza Suhum kalesine hakkında
N116. 1136 yılına ait arza Suhum kalesine hakkında
N117. 1136 yılına ait arza Suhum kalesine hakkında
N118. 1136 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N119. 1138 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N120. 1138 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N121. 1138 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N122. 1138 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N123. 1138 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N124. 1139 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N125. 1139 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N126. 1139 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N127. 1139 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N128. 1139 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N129. 1139 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N130. 1139 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N131. 1139 yılına ait arza Suhum kalesine hakkında
N132. 1139 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N133. 1139 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N134. 1140 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N135. 1140 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N136. 1140 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N137. 1140 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N138. 1140 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N139. 1140 yılına ait arza Suhum kalesine hakkında
N140. 1140 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N141. 1140 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N142. 1141 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N143. 1141 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N144. 1141 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N145. 1141 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N146. 1142 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N147. 1142 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N148. 1142 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N149. 1142 yılına ait doküman Batum kalesine hakkında
N150. 1142 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N151. 1142 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N152. 1143 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N153. 1144 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N154. 1144 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N155. 1144 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N156. 1144 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N157. 1144 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N158. 1145 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N159. 1144 yılına ait doküman Anakra kalesine hakkında
N160. 1145 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında

N161. 1145 yılına ait arza Suhum kalesine hakkında
N162. 1145 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N163. 1145 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N164. 1145 yılına ait doküman Anakopya kalesine hakkında
N165. 1146 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N166. 1146 yılına ait doküman Anakopya kalesine hakkında
N167. 1146 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N168. 1146 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N169. 1154 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N170. 1154 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N171. 1157 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N172. 1157 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N173. 1157 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N174. 1157 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N175. 1160 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N176. 1160 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N177. 1161 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N178. 1162 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N179. 1162 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N180. 1162 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N181. 1177 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N182. 1177 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N183. 1185 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N184. 1148 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N185. 1185 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N186. 1185 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N187. 1185 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N188. 1185 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N189. 1185 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N190. 1185 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N191. 1185 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N192. 1185 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N193. 1197 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N194. 1197 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N195. 1197 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N196. 1199 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N197. 1218 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N198. 1226 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında
N199. 1228 yılına ait doküman Faş kalesine hakkında
N200. 1159 yılına ait doküman Suhum kalesine hakkında

ტერმინოლოგიური შენიშვნები 396
Terminological notes
Teminolojik Notlar
ოსმალური ტექსტი, დედანი არაბული ტრანსკრიპციით 443
The Turkish Text and facsimile
Türk Metinleri Faxsimileile
Summary
G. Anchabadze and N. Shengelia
The Ottoman Documentary Sources on the Abkhazia and
Blac Sea Eastern Littoral 472